

ਗੁਰਮਤ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ

ਭਾਗ
ਤੀਜਾ

ਕਰਤਾ:
ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਇਮਾਲ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ:~

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਦਿਆ ਭੰਡਾਰ ਟ੍ਰਸਟ
ਲਵੀ ਦਿੱਲੀ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ

ਭਾਗ ਤੀਜਾ

ਕਰਤਾ :

ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਵਿਦਿਆ ਭੰਡਾਰ ਟਰੱਸਟ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਸਭ ਹੱਕ ਕਰਤਾ ਦੇ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ ।

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ : 1000 ਮਈ 1993
ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਸੁਧਾਈ ਕਰਕੇ : 1000 ਨਵੰਬਰ 1999
ਤੀਜੀ ਵਾਰੀ 1000 ਜਨਵਰੀ 2011
ਭੇਟਾ : 230 ਰੁਪਏ

ਪੁਸਤਕਾਂ ਮਿਲਣ ਦਾ ਪਤਾ :

1. ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ

ਗੁ: ਰਕਾਬ ਗੰਜ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ - 110001

ਫੋਨ : 23719495, 8527832736

2. ਭਾਈ ਚਤਰ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਕੰਪਨੀ

ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

3. ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਾਦਰਜ਼

ਮਾਈ ਸੇਵਾਂ ਬਾਜ਼ਾਰ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਛਾਪਕ : ਨਿਉ ਗਿਆਨ ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਦਿੱਲੀ।

ਸੂਚੀ-ਪੱਤ੍ਰ

(ੳ) ਤਾਲ ਠੇਕੇ ਤੇ ਸੁਰ-ਲਿਖੀ ਚਿੰਨ੍ਹ	੧
(ਅ) ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ	੩
(ੲ) ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ	੮
(ਸ) ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ	੧੨
(ਹ) ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਗੀਤ	੧੬
(ਕ) ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ	੧੮
(ਖ) ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ	੨੦
(ਗ) ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਸਾਜ਼	੨੧
(ਘ) ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅਧੋਗਤੀ	੨੨
੧. ਰਾਗ ਸ੍ਰੀ	੨੩
੨. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ	੪੫
੩. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ	੬੩
੪. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ	੮੧
੫. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ	੯੬
੬. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ	੧੦੮
੭. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ	੧੨੩
੮. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ	੧੩੬
੯. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ	੧੪੯
੧੦. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ	੧੬੧
੧੧. ਰਾਗ ਸੋਰਠ	੧੮੧
੧੨. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ	੧੯੮
੧੩. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ	੨੧੪
੧੪. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ	੨੨੬
੧੫. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ	੨੪੫

੧੬. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ	੨੬੫
੧੭. ਰਾਗ ਸੂਹੀ	੨੮੪
੧੮. ਰਾਗ ਲਲਿਤ	੩੦੩
੧੯. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ (ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਃ)	੩੧੬
੨੦. ਰਾਗ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ	੩੨੯
੨੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ (ਭੈਰਉ ਠਾਟ)	੩੩੪
੨੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ	੩੪੯
੨੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ	੩੬੦
੨੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ	੩੭੦
੨੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ	੩੮੨
੨੬. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ	੩੯੩
੨੭. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ	੪੦੦
੨੮. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ	੪੦੮

ਮੁਖ-ਬੰਧ

ਸੰਗੀਤ ਇਕ ਐਸੀ ਕਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਰ ਕੋਈ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਸ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਸੀ, ਪਰ ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸੂਰ-ਲਿਪੀ (ਨੋਟੇਸ਼ਨ) ਦਾ ਇਕ ਐਸਾ ਤਰੀਕਾ ਈਜਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਬੰਦਾ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਗਾਉਣਾ-ਬਜਾਉਣਾ ਸਿੱਖ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਤਾਂ ਕਲਜੁਗ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਬਖਸ਼ੀ ਹੈ। ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਵੇ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਦਿਆਂ “ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ” ਦਾ ਇਹ ਤੀਜਾ ਭਾਗ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਪੁਜ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ, ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਅਤੇ ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸੰਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ-ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ, ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਤੇ ਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਸਾਜ਼ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅਧੋਗਤੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹਰ ਇਕ ਰਾਗ ਤੇ ਖੋਜ-ਭਰਿਆ ਲੇਖ, ਸੂਰ-ਵਿਸਥਾਰ, ਤਾਨਾਂ ਅਤੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ੨੪੫ ਮਨੋਹਰ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨੌਂ ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਨਵੀਨ, ਪੜਤਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋ ਸੁੰਦਰ ਨੁਮਰੀਆਂ, ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ ਤੇ ਕੇਦਾਰਾ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਗੁਲਦਸਤਾ ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇੰਜ ੨੮ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ੨੫੬ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਸੂਰ-ਲਿਪੀ 'ਚ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਕਰ ਕੇ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਭੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਸ ਹੈ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਬਦ-ਕੀਰਤਨ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰੇਗੀ, ਉੱਥੇ ਇਸ ਤੋਂ ਉਹ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਭੀ ਪੂਰਾ ਲਾਭ ਉਠਾਉਣਗੇ ਜਿਹੜੇ ਸਕੂਲਾਂ-ਕਾਲਜਾਂ ਵਿਚ ਪਾਠ-ਕਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ
ਗੁ: ਸ੍ਰੀ ਰਕਾਬ ਗੰਜ
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ-੧੧੦੦੦੧
ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੯੯੩

ਦਾਸ :-
ਦਿਆਲ ਸਿੰਘ

ਧੰਨਵਾਦ!

ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹਾਂਦਾਨੀ ਸ. ਬਹਾਦਰ ਸਰਦਾਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਦਿੱਲੀ) ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਿੱਥੇ ਰੋਹਤਕ, ਸੋਨਾ, ਆਗਰਾ, ਅਲੀਗੜ੍ਹ, ਮਥੁਰਾ, ਹਾਥਰਸ ਆਦਿ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਣਵਾਏ, ਉੱਥੇ (ਯੂ.ਪੀ.) ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਪੱਕਿਆਂ ਪੈਰਾਂ ਤੇ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਨ 1930 ਵਿਚ “ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ” ਨਾਮ ਦਾ ਆਸ਼੍ਰਮ ਗੁ: ਰਕਾਬ ਗੰਜ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਯੂ.ਪੀ. ਤੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰਾਂਤਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਰਥ ਤੇ ਗੁਰ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਦਿਆਲੇ ਤੋਂ ਜਿਹੜੇ ਸੈਂਕੜੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਜਾਂ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਲਗਭਗ ਸੌ ਵਿਚੋਂ ਸੱਤਰ ਸਹਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ (ਭਾਗ ਤੀਜਾ) ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਕਾਫੀ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਮੁਕ ਗਈਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਜਿਹੜੇ ਸਿਖਿਆਰਥੀ ਅਜਕਲ ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਤੇ ਰਾਗੀ ਜੱਥਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ-ਵਿਦੇਸ਼ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਮਾਇਆ ਭੇਜੀ ਹੈ। ਸੋ, ਦਾਸ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਹੀ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ।

ਅਦੱਤੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ

ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਐਸੀਆਂ ਕਈ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿਤ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪਰ ਗਿਆਨੀ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਬਹੁ-ਪੱਖੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਉਹ ਚੰਗੇ ਉਸਤਾਦ, ਕੀਰਤਨੀਏ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਸਮਾਜ-ਸੁਧਾਰਕ, ਪਰਉਪਕਾਰੀ, ਨਿਸ਼ਕਾਮੀ, ਕਥਨੀ-ਕਰਨੀ ਦੇ ਸੂਰੇ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸਨ। ਆਪ ਦਾ ਜਨਮ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸੂਬਾ ਸਰਹੱਦ ਜ਼ਿਲਾ ਹਜ਼ਾਰਾ, ਪਿੰਡ ਜਾਬਾ ਵਿਖੇ ਭਾਈ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ੧੩ ਜਨਵਰੀ ੧੯੦੪ ਵਿਚ ਹੋਇਆ।

ਜਾਬੇ ਤੋਂ ਚਾਰ ਕੁ ਕੋਹ ਪਹਾੜ ਦੇ ਗੁੱਠੇ ਚਮਨੱਕਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਸੀ, ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਨੇ ਚੌਥੀ ਜਮਾਤ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹਰੀਪੁਰ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਆਪ ਨੂੰ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ। ਸੱਤਵੀਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਠਵੀਂ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਨਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਏ, ਅਠਵੀਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਜਾਣਾ ਆਪ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਮੁਜਬ ਹੀ ਹੋਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਪ ਦੀ ਰੁਚੀ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਗਾਉਣ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਸਿਖਣ ਵਲ ਸੀ। ਸੋ, ਆਪ ਨੂੰ ਮਾਸਟਰ ਈਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਨਾਲ ਸੰਨ ੧੯੧੯ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਸਿਖਣ ਲਈ ਖਾਲਸਾ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਵਿਦਿਆਲਾ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਵਿਖੇ ਦਾਖਲ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਦੋਂ ਆਪ ਦੀ ਆਯੂ ਪੰਦਰਾਂ ਕੁ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸੀ, ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸੁਰੀਲਾ ਗਲਾ ਤੇ ਗਲੇ ਤੋਂ ਨਿਕਲੇ ਸੁੰਦਰ ਨਗਮੇ ਵਿਦਿਆਲੇ ਦੇ ਸੰਗੀਤਾਚਾਰੀਆ ਪੰਡਿਤ ਨੱਥੂ ਰਾਮ ਜੀ ਲਈ ਕੋਈ ਘੱਟ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਆਪ ਨੇ ਮਿਹਨਤ ਤੇ ਲਗਨ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤਕ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕੋਰਸ ਪੂਰਾ ਕਰ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਘਰ ਆਏ। ਕੁਝ ਮਹੀਨੇ ਆਪ ਨੇ ਗਿ: ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਬਤੌਰੇ ਰਾਗੀ ਜੱਥੇ ਦੇ ਸਿੰਧ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਤਕ ਗੁ: ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਸੰਨ ੧੯੨੫ ਵਿਚ ਆਪ ਸ੍ਰੀ ਪੰਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸੇਵਾ ਛੱਡ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮਹਾਂ ਦਾਨੀ ਸ: ਬ: ਸਰਦਾਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪਾਸ ਕੋਠੀ ਨੰ: ੭, ਜੰਤੂ ਮੰਤੂ ਰੋਡ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਆ ਲਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਲਾ ਬਿਜਨੌਰ ਦੇ ਕੁਝ ਸਿੰਘ ਸ: ਬ: ਜੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਆ ਕੇ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਬਿਜਨੌਰ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਤ੍ਰੀਹ ਚਾਲ੍ਹੀ ਪਿੰਡ ਸਿੰਘਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਤੇ ਹੋਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ-ਰਸਮਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਮਰਿਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿਓ ਤਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਬੜਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਤੇ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲੇਗੀ। ਸੋ, ਸ: ਬ: ਜੀ ਨੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਰਾਗੀ ਜੱਥਾ ਲੈ ਕੇ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾਓ ਅਤੇ ਰੀਪੋਰਟ ਦਿਉ ਕਿ ਉੱਥੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਇਤਨਾ ਕੁ ਲਿਖਣਾ ਕਾਫੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਰੀਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਯੂ. ਪੀ. ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਮੁੱਢ ਬੱਝਾ। ਭਾਵ, ਜ਼ਿਲਾ ਬਿਜਨੌਰ, ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ, ਮੇਰਠ ਤੇ ਸਹਾਰਨਪੁਰ ਵਿਚ ਦੋ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਲਗਾਤਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਇਸ ਸਿੱਟੇ ਤੇ ਪੁੱਜੇ ਕਿ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਜਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ

ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇੰਜ ਸਿੰਘਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵੀ ਵਧੇਗੀ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀ ਜੋ ਘਾਟ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਪੂਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸ: ਬ: ਸਰਦਾਰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ੨ ਫਰਵਰੀ ੧੯੩੦ ਵਿਚ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲਾ ਨਾਮ ਦਾ ਆਸ਼੍ਰਮ ਗੁ: ਸ੍ਰੀ ਰਕਾਬ ਗੰਜ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਖੋਲ੍ਹਿਆ ਤੇ ਗਿ: ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਸ ਵਿਦਿਆਲੇ ਦੇ ਇੰਚਾਰਜ ਬਣੇ। ਇਸ ਵਿਚ ਯੂ.ਪੀ. ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਆਸ਼੍ਰਮ ਹੁਣ ਤਕ ਬੜੀ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੰਨ ੧੯੩੫ ਤੋਂ ਬਾਦ ਯੂ.ਪੀ. ਵਿਚ ਸਿੱਖੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਹਿਰ ਬੜੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਹੋ ਗਈ, ੩੬ ਵਿਚ ਅਲੀਗੜ੍ਹ ਅਤੇ ੪੦ ਵਿਚ ਤਹਿਸੀਲ ਹਾਪੜ ਵਿਖੇ 'ਯੂ.ਪੀ. ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨ' ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਰਾਗੀ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਦਿਆਲੇ ਤੋਂ ਸਿੱਖੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜੋ ਹੁਣ ਤਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜ਼ਿਲਾ ਮੁਰਾਦਾਬਾਦ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਰਕੜਾ ਕਮਾਲ ਤੇ ਖੰਡਸਾਲ ਕਲਾਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੈਂਟਰ ਸਨ, ਜਿੱਥੇ ਆਪ ਜੀ ਸਾਲ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਸਾਲਾਨਾ ਦੀਵਾਨ ਕਰਾਉਣੇ, ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਬਨਾਉਣ ਲਈ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਗਰੀਬ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਉਚੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਧਨੀ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਵਜ਼ੀਫੇ ਦੁਆਉਣੇ ਆਦਿ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹਿੰਦੀ ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਰਚੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ (ਪੰਜਾਬ ਕੀ ਅਜਬ ਚੀਜ਼) ਬਹੁਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੁਣ ਵੀ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਭੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਬੇਮਿਸਾਲ ਕੰਮ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ, ਪੰਡਿਤ ਭਾਤ ਖੰਡੇ ਸੂਰ-ਲਿਪੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਨਵੀਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਸੂਰ-ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖ ਕੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਉਣਾ। ਇੰਜ ਉਸਤਾਦ ਤੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਸਿਖਣ ਸਿਖਾਉਣ ਵਿਚ ਬੜੀ ਮਦਦ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਰੀਕਾ ਆਪ ਨੇ ੧੯੪੨ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਆਪ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਕਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ "ਐਬਟਾਬਾਦ" ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਭੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਉਚੇਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੋ ਰਬਾਬੀ ਭਾਈ ਤਾਬਾ ਜੀ ਨੂੰ ਸੱਦ ਕੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਦੀ ਨੋਟੇਸ਼ਨ ਕਰਾ ਲਵੋ ਤਾਂ ਜੋ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਕਾਇਮ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀ ਆਯੂ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ੨੫ ਜਨਵਰੀ ੧੯੬੭ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਵਿਦਾ ਹੋ ਗਏ।

ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਗਏ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨੀ ਤਾਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਿ: ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਗਿ: ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ 'ਪ੍ਰਵਾਨਾ', ਗਿ: ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਗਿ: ਜਗਤ ਸਿੰਘ, ਗਿ: ਹੇਮ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ (ਰੇਡੀਓ ਅ:), ਭਾਈ ਚਤਰ ਸਿੰਘ 'ਸਿੰਧੀ', ਭਾਈ ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, ਇਤਿਆਦਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਦਾਸ ਨੇ ਭੀ ਲਗ-ਭਗ ਸਤ ਸਾਲ ਤਕ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਅਦੁੱਤੀ ਸ਼ਖਸੀਅਤ
ਗਿਆਨੀ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ
(1904-1967)

ਤਾਲ-ਠੇਕੇ

ਮੱਤ-ਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੯)

ਤਾਲੀ | X
ਠੇਕਾ | ਧੀਂ ਤਿਰਕਿਟ | ੨ ਧੀਂ ਧਾ ਤਿ | ੩ ਟ ਧਾਗੇ ਨੱਧਾ ਤਿਰਕਿਟ

ਮਣੀਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੧੧)

ਤਾਲੀ | X
ਠੇਕਾ | ਧੀਂ ਟਤਾ ਟਕ | ੨ ਧੀਂ ਧੀਂ | ੩ ਧਾ ਧਾ | ੪ ਤਿਟ ਕੱਤਾ ਗਿਦੀ ਗਨ

ਭਾਨਮਤੀ-ਤਾਲ ਜਾਂ ਸਵਾਰੀ-ਚਾਰਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੧੧)

ਤਾਲੀ | X
ਠੇਕਾ | ਧੀਂ ਧੀਂ ਧਾਗੇ ਤਿਕੜ | ੨ ਤੀਂ ਨਾ | ੩ ਕੱਤ ਤੀਂ | ੪ ਧਾਗੇ ਨੱਧਾ ਤਿਕੜ

ਜੈਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੧੩)

ਤਾਲੀ | X
ਠੇਕਾ | ਧੀਂ ਤਿਰਕਿਟ ਧੀਂ ਧੀਂ ਧਾ | ੨ ਤਿ ਟ ਕੱਤਾ ਧੀਂ | ੩ ਧਾ ਧਾਗੇ | ੪ ਨੱਤਾ ਤਿਰਕਿਟ

ਤਾਲ-ਚੰਚਲ ਜਾਂ ਦੀਪਚੰਦੀ (ਮਾਤਰੇ ੧੪)

ਤਾਲੀ | X
ਠੇਕਾ | ਧਾ ਧੀਂ ਟ | ੨ ਧਾ ਗੇ ਤੀਂ ਟ | ੦ ਤਾ ਤੀਂ ਟ | ੩ ਧਾ ਗੇ ਧੀਂ ਟ

ਆਡਾ ਚੌਤਾਲਾ (ਮਾਤਰੇ ੧੪)

ਤਾਲੀ | X
ਠੇਕਾ | ਧਾ ਟਕੜ | ੨ ਧੀਂ ਧੀਂ | ੦ ਧਾ ਧਾ | ੩ ਤਿ ਟ | ੦ ਧੀਂ ਧੀਂ | ੪ ਧਾ, ਧਾਗੇ | ੦ ਨੱਧਾ ਤਿਰਕਿਟ

ਤਾਲ-ਫਰੋਦਸਤ (ਮਾਤਰੇ ੧੪)

ਤਾਲੀ | X
ਠੇਕਾ | ਧੀਂ ਧੀਂ | ੦ ਧਾਗੇ ਤਿਕੜ | ੨ ਤੁੱ ਕਾ | ੩ ਕੱਤ ਤੀਂ | ੪ ਧਾਤਿਰ ਕੜਧਿੰ ਨਗ | ੫ ਧਾਤਿਰ ਕੜਧਿੰ ਨਗ

ਤਾਲ-ਧਮਾਰ (ਮਾਤਰੇ ੧੪)

ਤਾਲੀ | X
ਠੇਕਾ | ਕੇ ਧਿੱ ਟ ਧਿੱ ਟ | ੨ ਧਾ ਟ | ੦ ਗੇ ਤਿੱ ਟ | ੩ ਤਿੱ ਟ ਤਾ ਟ

ਤਾਲ-ਸ਼ੁਮਰਾ (ਮਾਤਰੇ ੧੪)

ਤਾਲੀ | X
ਠੇਕਾ | ਧੀਂ Sਧਾ ਤਿਰਕਿਟ | ੨ ਧੀਂ ਧੀਂ ਧਾਗੇ ਤਿਰਕਿਟ | ੦ ਤੀਂ Sਤਾ ਤਿਰਕਿਟ | ੩ ਧੀਂ ਧੀਂ ਧਾਗੇ ਤਿਰਕਿਟ

ਸਵਾਰੀ ਪੰਜਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੧੫)

ਤਾਲੀ | X
ਠੇਕਾ | ਧੀਂ Sਤਾ Sਕ | ੨ ਧੀਂ ਧੀਂ ਧਾ ਧਾ | ੩ ਤਿ ਟ ਧੀਂ ਧੀਂ | ੪ ਧਾ ਧਾਗੇ | ੫ ਨਧਾ ਤਿਰਕਿਟ

ਛੋਟੀ-ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੧੬)

ਤਾਲੀ | X
ਠੇਕਾ | ਧਾ Sਧੀਂ S ਧਾ | ੨ ਧਾ Sਧੀਂ S ਤਾ | ੦ ਤਾ Sਤੀਂ S ਧਾ | ੩ ਧਾ Sਧੀਂ S ਧਾ

ਖਟਤਾਲ (ਮਾਤਰੇ ੧੮)

ਤਾਲੀ | X
ਠੇਕਾ | ਧਾ ਧਿਟ | ੦ ਧਿਟ ਧਾ | ੨ S ਧਾ | ੩ ਦੁੰ ਤਾ | ੦ ਕੇ ਤਿ | ੪ ਟ ਧਾਗੇ | ੫ ਦੁੰ ਤਾਗੇ | ੬ ਤਿਟ ਕੱਤਾ | ਗਿਦੀ ਗਨ

ਸੂਰ-ਲਿਪੀ ਚਿਨ੍ਹ

ਤਿੰਨ ਸਪਤ	}	ਮੰਦ੍ਰ-ਸਪਤਕ	}	ਮੱਧ-ਸਪਤਕ	}	ਤਾਰ-ਸਪਤਕ
ਸੂਧ-ਸੂਰ		ਸ਼ ਰ ਗ ਪ ਧ ਨ		ਸ਼ ਰ ਗ ਪ ਧ ਨ		ਸ਼ ਰ ਗ ਪ ਧ ਨ
ਕੋਮਲ-ਤੀਵਰ ਸੂਰ		ਰੁ ਗੁ ਮੁ ਧੁ ਨੁ		ਰੁ ਗੁ ਮੁ ਧੁ ਨੁ		ਰੁ ਗੁ ਮੁ ਧੁ ਨੁ

ਪ — — — } ਪਾ ਸੂਰ ਦੇ ਅੱਗੇ ਤਿੰਨ ਡੋਲ ਹਨ, ਇੰਜ ਪਾ ਦੇ ਚਾਰ ਮਾਤਰੇ ਹੋਏ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਰੇ S S S } ਜਿੰਨੇ ਡੋਲ ਕਿਸੇ ਸੂਰ ਨਾਲ ਹੋਣਗੇ ਹੋਠਲਾ ਅੱਖਰ ਉਨ੍ਹੇ ਮਾਤਰੇ ਦਾ ਹੀ ਹੋਵੇਗਾ।

X, ੦ ੨-੩—ਇਹ ਜੋੜੀ (ਤਬਲੇ) ਦੇ ਚਿਨ੍ਹ ਹਨ (ਭਾਵ, ਸਮ (ਗੁਰ) ਜਿਥੋਂ ਤਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਵੇ, X,
ਅਤੇ ਖਾਲੀ ੦, ਬਾਕੀ ਦੋ ਤਿੰਨ ਅੱਗੇ ਤਾਲੀਆਂ ਹਨ।

* * ਸ — } ਦੋ ਮਾਤਰੇ ਚੁਪ ਰਹਿਣ ਲਈ ਤੇ ਦੋ ਮਾਤਰੇ ਸਿਰਫ ਸਾਜ਼ ਵਜਾਉਣ ਲਈ, ਦੋਹਾਂ
* * * * } ਵਿਚੋਂ ਕੋਈ ਵੀ ਰੂਪ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।
ਰ ਗ

ਗ —, ਮ—ਉਤਲੀ ਸੂਰ ਛੋਹ ਕੇ ਹੋਠਲੀ ਸੂਰ ਵਜਾਓ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਕਣ ਆਖਦੇ ਹਨ।

(ਮ)—ਉਤਲੀ ਤੇ ਹੋਠਲੀ ਸੂਰ ਨਾਲ ਵਜਾਓ, ਜਿਵੇਂ ਪਮਗਮ ਜਾਂ ਰਸਨਸ, ਇਸ ਨੂੰ 'ਗਮਕ' ਕਹਿੰਦੇ
ਹਨ। ਭਾਵ ਉਤਲੇ ਹੋਠਲੇ ਸੂਰਾਂ ਦੇ ਸਿਰਫ ਅੰਸ ਲੈਣੇ ਹਨ।

ਧਪ, ਮ ਇਕ ਮਾਤਰੇ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕਹਿਣਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਅੱਧੇ ਮਾਤਰੇ ਵਿਚ 'ਧਪ' ਤੇ ਅੱਧੇ
ਮਾਤਰੇ ਵਿਚ ਮ।

ਆS S ਸੂਰਾਂ ਦੇ ਹੋਠਾਂ ਜਿਹੜਾ ਅੱਖਰ ਹੋਵੇ ਉਸੇ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ

ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕਦੋਂ ਅਤੇ ਕੌਸੇ ਹੋਈ ? ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਵਖੋ-ਵਖ ਮਤ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ :—

- (੧) ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਜੀ ਤੋਂ ਹੋਈ। ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਲਾ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਤੋਂ ਸਰਸਵਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੇ ਅਗੋਂ ਸਵਰਗ ਦੇ ਗੰਧਰਵ (ਗਾਇਕ) ਕਿੰਨਰ (ਵਾਦਕ) ਅਤੇ ਅਪਸਰਾਵਾਂ (ਨਿਰਤਕੀਆਂ) ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਭਰਤ, ਨਾਰਦ ਅਤੇ ਹਨੂਮਾਨ ਜਿਹੇ ਮਹਾਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਕਲਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਕੀਤਾ।
- (੨) ਇਕ ਗ੍ਰੰਥ ਕਰਤਾ ਦੇ ਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਰਦ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਪਾਰਵਤੀ ਜੀ ਦੀ ਸੇਜ ਤੇ ਸੁੱਤੀ, ਸੋਣ ਮੁਦਰਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ 'ਰੁੰਦਰ ਵੀਣਾ' ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜਾ ਮੁਖਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਕੀਤੀ। ਛੇਵਾਂ ਰਾਗ ਪਾਰਵਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ : ਭਾਵ—ਭੈਰਉ, ਹਿੰਡੋਲ, ਮੇਘ, ਦੀਪਕ ਤੇ ਸ੍ਰੀ। ਇਹ ਪੰਜ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਅਤੇ ਕੌਸ਼ਿਕ ਰਾਗ, ਪਾਰਵਤੀ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ।
- (੩) ਫ਼ਾਰਸੀ ਦੇ ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਮਤ ਹੈ ਕਿ ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਜਦੋਂ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ ਘੁੰਮ-ਘੁੰਮ ਕੇ ਕੁਦਰਤੀ ਨਜ਼ਾਰੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਗ਼ੈਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ "ਹੇ ਮੂਸਾ ਤੂੰ ਇਸ ਪੱਥਰ ਤੇ ਆਪਣਾ ਅਸਾ (ਸੋਟਾ) ਮਾਰ।" ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੋਟਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉਸ ਪੱਥਰ ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਪੱਥਰ ਦੇ ਸੱਤ ਟੁਕੜੇ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਹਰ ਇਕ ਟੁਕੜੇ ਤੋਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਪਾਣੀ ਦੀ ਧਾਰਾ ਵਗਣ ਲਗ ਪਈ। ਉਸ ਜਲਧਾਰਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਤੋਂ ਹਜ਼ਰਤ ਮੂਸਾ ਨੇ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ।
- (੪) ਇਕ ਹੋਰ ਫ਼ਾਰਸੀ ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਪਹਾੜਾਂ ਤੇ "ਮੂਸੀਕਾਰ" ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਪੰਛੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨੱਕ ਵਿਚ ਸੱਤ ਸੁਰਾਖ ਬਾਂਸੁਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਹੈ।

ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਬਾਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਮਤਾਂ ਦਾ ਉਤੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਸਾਧਾਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਕੇਵਲ ਧਾਰਮਕ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਨੋ-ਕਲਪਿਤ ਵੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਸਚਾਈ ਦੀ ਵੀ ਘਾਟ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ

ਇਲਾਵਾ ਤਰੱਕ ਦੀ ਕਸੌਟੀ ਤੇ ਵੀ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰਦੇ। ਸੋ, ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ—ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਯੁਗਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਏ ਤੇ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਤੇ ਨਵਾਂ ਵਿਕਾਸ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ।

ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਨਾਮੁਮਕਿਨ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨਸਾਨ ਵਿਚ ਖਾਣਾ, ਪੀਣਾ, ਰੋਣਾ, ਹੱਸਣਾ, ਗਾਣਾ, ਬਜਾਣਾ ਤੇ ਨੱਚਣਾ ਇਤਿਆਦਿ ਗੁਣ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨਿਰਧਾਰਨ ਕਰਨਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ। ਉਂਜ ਭਾਰਤ ਦੀ ਸਭਿਅਤਾ ਤੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਆਰੰਭ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ੨੫੦੦ ਸਾਲ ਈਸਾ ਤੋਂ ਪੂਰਵ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ—ਵੇਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਰਿਗ ਵੇਦ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ 'ਸਾਮ ਵੇਦ' ਰਚਿਆ ਗਿਆ। ਵੈਦਿਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ 'ਸਾਮ' ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ 'ਰਿਗ ਵੇਦ' ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਮੰਤਰ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਾਮ ਵੇਦ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਮ ਵੇਦ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ, "ਮੰਤਰਾਂ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਗਿਆਨ।" ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੈਦਿਕ ਯੁਗ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਕਾਫੀ ਫੈਲ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਮਗਾਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਕੇਵਲ ਤਿੰਨ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਉੱਦਾਤ, ਅਨਉੱਦਾਤ ਤੇ ਸਵਰਿਤ' ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਫਿਰ ਉੱਦਾਤ ਤੋਂ 'ਨੀ-ਗਾ' ਅਨਉੱਦਾਤ ਤੋਂ 'ਰੇ-ਧਾ' ਅਤੇ ਸਵਰਿਤ ਤੋਂ 'ਸਾ-ਮਾ-ਪਾ' ਸੁਰ ਬਣੇ। ਇੰਜ ਇਕ-ਇਕ ਕਰਕੇ ਸੁਰ ਵਧਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਹੀ ਸਾਮਗਾਨ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਵੇਦਾਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੰਸ਼ (ਘਰਾਣੇ) ਵੀ ਸਨ। ਕੱਨੁਵ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀ ਸਾਮ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ੫੦ ਸੂਕਤ (ਅਧਿਆਇ) ਅਤੇ ਅੱਠਵੇਂ ਮੰਡਲ ਦਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਦੂਸਰੇ ਮੰਡਲ ਦੇ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰਿਤਸੰਮਦ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਿਸ਼ੀ ਸਨ, ਤੀਸਰਾ ਮੰਡਲ ਵਿਸ਼ਵਾਮਿਤਰ, ਚੌਥਾ ਵਾਮਦੇਵ, ਪੰਜਵਾਂ ਆਤ੍ਰਿਯ, ਛੇਵਾਂ ਬ੍ਰਾਹਿਮਪਤਿ ਅਤੇ ਸੱਤਵਾਂ ਵਸਿਸ਼ਟ ਵੰਸ਼ (ਘਰਾਣੇ) ਦੇ ਗਾਇਕਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਨੌਵੇਂ ਮੰਡਲ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਘਰਾਣੇ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਸਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਾਖ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਉਤੇ ਵੀ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ— "ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਾਖਵਾਂ (ਘਰਾਣੇ) ਅਨੇਕਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਸਨ; ਕੁਝ ਪੰਜਾਂ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ, ਕੁਝ ਛੇ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ, ਕੁਝ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕੋਥੁਮ ਘਰਾਣੇ ਦੇ ਲੋਗ ਦੋ ਹੀ ਸੁਰਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ।" ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਓਡਵ, ਖਾਡਵ ਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਜਿਹੇ ਨਿਯਮ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੀ ਸਨ।

ਵੈਦਿਕ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਅਨੇਕਾਂ ਵੀਣਾਵਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਵੀ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ— ਸ਼ਤਤੰਤਰੀ, ਆਲਾਭੂ, ਐਦੰਬਰੀ, ਬਾਣ, ਵਿਪੰਡੀ, ਚਿਤਰਾ ਆਦਿ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੂਕ ਨਾਲ ਵਜਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਵਾਜੇ ਅਤੇ ਦੰਦਰੀ ਆਦਿ ਦਾ ਉਲੇਖ ਭੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਪੁਰਾਣਿਕ ਤੇ ਬੋਧਯ ਕਾਲ—ਈਸਾ ਤੋਂ ੧੦੦੦ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਈਸਵੀ ਇਕ ਤਕ, ਦਾ ਸਮਾਂ ਪੁਰਾਣਿਕ ਤੇ ਬੋਧਯ ਕਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਾਫੀ ਉੱਨਤੀ ਤੇ ਸੀ। ਹਰੀ ਵੰਸ਼ ਪੁਰਾਣ ਤੇ ਆਗਨੇਯ ਪੁਰਾਣ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਝ ਨਿਯਮ ਵੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਜਿਵੇਂ—ਸੁਰ, ਗ੍ਰਾਮ, ਮੂਰਛਨਾ ਆਦਿ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੋਧਕ ਅਤੇ ਜੈਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਜਾਤੀ ਆਦਿ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗੰਧਰਵ ਸੰਗੀਤ—ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ 'ਸੰਗੀਤ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਗੰਧਰਵ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਗੰਧਰਵ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਜਾਤ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਅਪਣਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਗੰਧਰਵ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਰਮਾਇਣ, ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਪੁਰਾਣਾਂ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੰਧਰਵਾਂ ਦਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਉਲੇਖ ਆਇਆ ਹੈ। ਨਾਰਦ ਨੂੰ ਦੇਵ ਗੰਧਰਵ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਅਤਿ ਬਾਹੂ, ਹਾ ਹਾ, ਹੂ ਹੂ ਤੇ ਤੁੰਬਰੂ ਉੱਤਮ ਗੰਧਰਵ ਸਨ। ਪਾਂਡਵ ਅਰਜੁਨ ਨੇ ਗਾਇਨ-ਵਾਦਨ ਤੇ ਨਿਰਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਗੰਧਰਵ ਚਿੱਤ੍ਰਸੇਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਵੀ ਗੰਧਰਵ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੇਵਯਾਨਿ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਵਿਰਾਟ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਉਤ੍ਰਾ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗੰਧਰਵ ਵਿਦਿਆ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ।

ਭਰਤ ਦਾ ਨਾਟਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ—ਤੀਸਰੀ ਸਦੀ ਵਿਚ ਭਰਤ ਨੇ 'ਨਾਟਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ' ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ। ਇਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਗੀਤ, ਵਾਦਕ, ਨਿਰਤ, ਸੁਰਤੀ, ਸੁਰ, ਜਾਤੀ ਗ੍ਰਾਮ-ਰਾਗ, ਅਲੰਕਾਰ, ਮੂਰਛਨਾ ਆਦਿ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਰਤ ਦਾ ਇਹ 'ਨਾਟਕ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ' ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਕ ਆਧਾਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਰਤ ਆਪਣੇ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਪਰਸਪਰ ਸੰਬੰਧ ਜਾਨਣ ਲਈ ਸੁਰਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਾਪ ਮੰਨਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ੨੨ ਸੁਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਮਾਨ ਮੰਨਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਦਾ ਸੁੱਧ ਸੁਰ ਸਪਤਕ ੨੨ ਸਾਮਾਨ ਸੁਰਤੀਆਂ ਦਾ ਸੀ।

ਮਤੰਗ ਦਾ ਬ੍ਰਿਹਦੇਸ਼ੀ ਗ੍ਰੰਥ—ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਲਗ-ਭਗ ਮਤੰਗ ਮੁਨੀ ਦਾ ਲਿਖਿਆ 'ਬ੍ਰਿਹਦੇਸ਼ੀ' ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਗ੍ਰਾਮ ਤੇ ਮੂਰਛਨਾ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਰਾਗ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਲੇਖ ਇਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਮਤੰਗ ਮੁਨੀ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ—"ਕਿਉਂਕਿ ਭਰਤ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਗ੍ਰੰਥਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਰਾਗ ਰੀਤੀ ਦਾ ਨਾ ਤਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਹੀ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਆਪ ਰਾਗ ਰੀਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ, ਲਿਖਦਾ ਹਾਂ।" ਇਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗ ਗਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਭਰਤ ਦੇ ਬਾਦ ਅਤੇ ਮਤੰਗ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਆਰੰਭ ਹੋ ਚੁਕੀ ਸੀ।

ਮੁਸਲਿਮ ਕਾਲ

ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ੧੧ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਆਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਵਲ ਬਹੁਤਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਗਾਇਨ-ਵਾਦਨ ਨੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਬੜੀ ਉੱਨਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਈ ਨਵੇਂ ਰਾਗਾਂ, ਤਾਲਾਂ ਤੇ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦਾ ਆਵਿਸ਼ਕਾਰ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਕਿਉਂਕਿ

ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਸਰ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਅਤੇ ਗਾਇਕਾਂ-ਵਾਦਕਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਨ ।

ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ—ਦੇਵਗਿਰੀ ਯਾਦਵ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਪੰਡਿਤ ਸਾਹੰਗਦੇਵ ਨੇ ੧੩ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ “ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ” ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਨਾਦ, ਸੁਰਤੀ, ਸੁਰ, ਗ੍ਰਾਮ, ਮੂਰਛਨਾ, ਜਾਤੀ ਆਦਿ ਦਾ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਹੈ । ‘ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ’ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਅਤੇ ਆਧਾਰਿਕ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਦਿਤੇ ਰਾਗ ਅਜੇ ਤਕ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨ ਦੀ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ । ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੇ ਖੜਜ-ਗ੍ਰਾਮ ਤੇ ਮੱਧਮ-ਗ੍ਰਾਮ ਦੇ ਸੁਰ ਦਾ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗ ਸਕਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਉਸ ਦੇ ਲਿਖੇ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਕਠਿਨ ਹੈ । ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਲਈ ‘ਸੰਗੀਤ ਰਤਨਾਕਰ’ ਇਕ ਬਹੁਤ ਕੀਮਤੀ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ ।

ਹਜ਼ਰਤ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ—ਸੰਨ ੧੩ ਤੋਂ ੧੮ ਤਕ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਾਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਤੇਹਰਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਤਖ਼ਤ ਉਤੇ ਅਲਾਉੱਦੀਨ ਖਿਲਜੀ ਦਾ ਰਾਜ ਸੀ । ਉਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਹਜ਼ਰਤ ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ ਨਾਮ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਰਾਜ-ਮੰਤਰੀ ਸੀ । ਇਹ ਬੜਾ ਚਤੁਰ ਕਵੀ ਤੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸੀ, ਇਸ ਨੇ ਅਨੇਕ ਰਾਗ, ਸਾਜ਼ ਤੇ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ । ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸੇ ਨੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਗਾਇਕਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਇਕ ਨਵੀਂ ਪੱਧਤੀ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਜ-ਕਲ “ਉੜੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ” ਆਖਦੇ ਹਨ । ੧੫ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਲੋਚਨ ਕਵੀ ਨੇ “ਉੜੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ” ਪੱਧਤੀ ਉਤੇ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗ੍ਰੰਥ ‘ਰਾਗ ਤਰੰਗਣੀ’ ਲਿਖਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਠਾਟ (ਮੇਲ) ਪੱਧਤੀ ਨੂੰ ਅਪਣਾਇਆ । ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਠਾਟ ਨੂੰ ‘ਮੇਲ’ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ । ਸੋ, ਉਸ ਨੇ ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ ਦੇ ਬਖੇੜੇ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਜਨਕ-ਜੋਨਕ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ੧੨ ਜਨਕ ਮੇਲਾਂ (ਠਾਟਾਂ) ਵਿਚ ਵੰਡ ਦਿਤਾ । ਉਸ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਠਾਟ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਦੇ ਸਮਾਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਠਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਨਾਰਦ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ‘ਸੰਗੀਤ ਮਕਰੰਦ’ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਰਾਗ-ਵਰਗ (ਪਰਿਵਾਰ-ਵਰਗ) ਨੂੰ ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕਰਕੇ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ ਲਿਖਿਆ । ਭਾਵ, ਮਨੁੱਖ ਰਾਗ ਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਅਗੋਂ ਇਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਚਾਰ ਮਤ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਏ—ਸ਼ਿਵ ਮਤ, ਭਰਤ ਮਤ, ਕਾਲੀਨਾਥ ਮਤ ਅਤੇ ਹਨੂਮਾਨ ਮਤ ।

ਰਾਗ-ਵਰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਭੈਰਉ, ਮਾਲਕੋਂਸ, ਹਿੰਡੋਲ, ਦੀਪਕ, ਸ੍ਰੀ, ਮੇਘ ਜਾਂ ਬਸੰਤ, ਪੰਚਮ, ਨਟ ਨਾਰਾਇਣ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਅਤੇ ਪਾਰਵਤੀ ਦੇ ਮੁਖ ਤੋਂ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੇ ਬਤਾਏ ਗਏ । ਅਗੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੰਜ-ਪੰਜ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ, ਪੁੱਤਰ, ਪੁੱਤਰ-ਵਧੂ, ਇੰਜ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਇਕ ‘ਪ੍ਰਵਾਰ-ਵਰਗ’ ਤਿਆਰ ਕਰ ਲਿਆ । ਇਹ ਸਭ ਮਨ ਦੀ ਕਲਪਨਾ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤਿਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕੋਈ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ । ਸਗੋਂ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਗੀਤਵੇਤਾ ਐਸੀਆਂ ਕਪੌਲ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਹਾਸੋਹੀਣੀਆਂ ਸਮਝਦੇ ਹਨ । ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਗ ਨਾ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤੇ ਹਨ ਅਤੇ

ਨਾ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨੁਖ-ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਵਾਂਗ ਸਰੀਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਕੋਮਲ ਕਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ-ਉਸਤਾਦ ਤੋਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਮਰਾਟ ਅਕਬਰ—ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆ ਆਪਣੇ ਉੱਚ ਸਿਖਰ ਤੇ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਕਬਰ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦਾ ਜਾਣੂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ, ਉਹ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਗਾਇਕਾਂ-ਵਾਦਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਯੋਗ ਸਥਾਨ ਦੇ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਆਦਰ-ਸਨਮਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਤੇ ਮਰਦ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ—ਹਿੰਦੂ, ਈਰਾਨੀ, ਤੁਰਕੀ, ਕਸ਼ਮੀਰੀ, ਆਦਿ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ੩੬ ਮੁਖ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਾਨਸੇਨ, ਰਾਮਦਾਸ, ਬਾਜ਼ ਬਹਾਦਰ ਤੇ ਤਾਨ-ਤਰੰਗ ਖਾਂ (ਤਾਨਸੇਨ ਦਾ ਪੁੱਤਰ) ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਸਨ।

ਅਕਬਰ ਤੋਂ ਬਾਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਸ਼ਾਹਜਹਾਂ—ਆਪ ਇਕ ਕੁਸ਼ਲ ਗਾਇਕ ਤੇ ਸਿਤਾਰ-ਵਾਦਕ ਸੀ। ਉਹ ਅਕਸਰ ਗਾਇਨ-ਵਾਦਨ ਦੇ ਸੰਗੀਤ ਸੰਮੇਲਨਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਗੀਤ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਗਾਇਕਾਂ ਦਾ ਉਹ ਇਤਨਾ ਆਦਰ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਆਪਣੇ ਦਰਬਾਰੀ ਗਾਇਕ ਦਿਰੰਗਖਾਂ ਤੇ ਲਾਲਖਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਵੇਰ ਚਾਂਦੀ ਤੋਂ ਤੋਲ ਕੇ, ਉਸ ਨੇ ੪੫੦੦/- ਰੁਪਏ, ਹਰ ਇਕ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਨੂੰ ਬਤੌਰੇ ਇਨਾਮ ਦਿਤੇ ਸਨ।

ਸਦਾਰੰਗ ਤੇ ਅਦਾਰੰਗ—ਅਠਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਪੂਰਵਾਰਧ ਵਿਚ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ 'ਰੰਗੀਲਾ' ਮੁਗਲ ਵੰਸ਼ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ 'ਸਦਾਰੰਗ' ਤੇ 'ਅਦਾਰੰਗ' ਨਾਂ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖਯਾਲ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਬੜੀ ਉੱਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਕੇ ਭਰਾ ਸਨ, ਸਦਾਰੰਗ ਬੀਨਕਾਰ ਸੀ ਅਤੇ ਅਦਾਰੰਗ ਧਰੁਪਦੀਯਾ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਖਯਾਲ ਰਚੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਏ। ਅਜੇ ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਚੇ ਖਯਾਲ ਹੀ ਅਕਸਰ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਤਾਰ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਠਾਟ ਪੱਧਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਆਰੰਭ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ ਅਤੇ ਰਾਗ ਵਿਬੋਧ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਸ੍ਰੀ ਨਿਵਾਸ ਨੇ ਮੇਲ ਪੱਧਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਠਾਟਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਖਣ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਵਯੰਕਟਮਖੀ ਨੇ ਠਾਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਰਨ ਲਈ ਗਣਿਤ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਹਿਸਾਬ ਲਾ ਕੇ ਠਾਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੁਲ ੭੨ ਬਤਾਈ। ਪਰ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਖਾਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾ ਪਿਆ। ਅਖੀਰ ਆਧੁਨਿਕ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਨਾਰਾਇਣ ਭਾਤਖੰਡੇ ਨੇ ੭੨ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ੧੦ ਠਾਟ ਚੁਣ ਕੇ ਨਵੇਂ ਸਿਰੋਂ ਰਾਗ-ਵਰਗ ਬਣਾਏ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪਰਚਲਿਤ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਲੈ ਆਂਦਾ। ਇੰਜ ਲੋਚਨ ਕਵੀ ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਠਾਟ ਪੱਧਤੀ ਸ੍ਰੀ ਭਾਤਖੰਡੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਗਿਆਨੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਹੋ ਗਈ।

ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਗਾਇਨ-ਸ਼ੈਲੀਆਂ

ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਪੰਡਿਤਾਂ ਨੇ ਸਾਹਿਤ, ਰਾਗ ਤੇ ਨਿਰਤ ਸੰਬੰਧੀ ਜੋ ਨਿਯਮ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਿਯਮਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਗਾਇਨ-ਵਾਦਨ ਕਰਨ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਾਸਤਰੀ-ਸੰਗੀਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ :—

ਧਰੁਪਦ—ਧਰੁਪਦ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਧਰੁਪਦ ਹੀ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਭਾਵ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਸਾਮਵੇਦ ਦੇ ਮੰਤਰ ਧਰੁਪਦ ਪੱਧਤੀ ਤੋਂ ਹੀ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੰਤਰਾਂ ਵਿਚ ਰਾਗ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਮੰਤਰ ਹੱਥ ਦੀ ਤਾਲੀ ਨਾਲ ਲਯ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕੇਵਲ ਅੱਖਰ ਗਿਆਨ ਨਾਲ 'ਰੋਦੀ' ਮੰਤਰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਚਾਰਨ ਕਰਨ ਲਈ ਅਜੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਚੰਗੇ ਪੰਡਿਤ ਤੋਂ ਸਿੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਧਰੁਪਦ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਗਾ ਕੇ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ੧੩ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਪੰਡਿਤ ਸਾਰੰਗ ਦੇਵ ਦੇ ਸਮੇਂ ਧਰੁਪਦ ਸ਼ੈਲੀ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਉਂਜ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ੧੫ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਗਵਾਲੀਅਰ ਦੇ ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਤੋਮਰ ਨੇ ਧਰੁਪਦ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਪਰਚਲਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਰਾਜਾ ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਧਰੁਪਦ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਧਰੁਪਦ ਰਚੇ, ਇਹ ਅਕਬਰ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਸੀ।

ਸਮਰਾਟ ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਧਰੁਪਦ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਹੀ ਪਰਚਲਿਤ ਸੀ। ਅਕਬਰ ਦੇ ਸਾਰੇ ਦਰਬਾਰੀ ਗਾਇਕ ਧਰੁਪਦੀਏ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਨਾਇਕ ਗੋਪਾਲ, ਨਾਇਕ ਬੈਜੂ (ਸ਼ੇਖ ਬੈਜੂ), ਨਾਇਕ ਬਖਸ਼ੂ, ਸਵਾਮੀ ਹਰੀਦਾਸ, ਮੀਆਂ ਤਾਨਸੇਨ, ਰਾਮਦਾਸ ਇਤਿਆਦਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕਾਂ ਦੇ ਧਰੁਪਦ ਅਜੇ ਵੀ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਭੀ ਧਰੁਪਦ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਗਾਇਨ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਰੁਪਦ ਦੇ ਗੀਤ ਵਧੇਰੇ ਹਿੰਦੀ, ਉਰਦੂ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਧਰੁਪਦ ਮਰਦਾਨੀ ਆਵਾਜ਼ ਦਾ ਗਾਇਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵੀਰ, ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤ ਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਨ।

ਧਰੁਪਦ ਵਿਚ ਅਸਥਾਈ, ਅੰਤਰਾ, ਸੰਚਾਰੀ ਤੇ ਅਭੋਗ ਚਾਰ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਂਜ ਅਸਥਾਈ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਧਰੁਪਦ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਰੁਪਦ ਚਾਰਤਾਲ (ਚੋਤਾਲਾ), ਝਪਤਾਲ, ਸੂਲਫਾਕ, ਤੀਵਰਾ, ਬ੍ਰਹਮਤਾਲ, ਰੁਦ੍ਰਤਾਲ ਇਤਿਆਦਿ ਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਨ ਦੇ ਨਾਲ ਪਖਾਵਜ (ਮ੍ਰਿਦੰਗ) ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਰੁਪਦ ਵਿਚ ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਪਰ ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ, ਚੌਗੁਨ, ਲਯ ਵਿਚ ਬੋਲਤਾਨ ਗਮਕ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਧਰੁਪਦ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕਲਾਵੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਇਕ ਕਲਾਵੰਤ (ਘਰਾਣੇ) ਦੇ ਧਰੁਪਦ ਗਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਣੇ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ (ਵਾਣੀ) ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਭਾਵ, ਚਾਰ ਘਰਾਣੇ ਦੀਆਂ 'ਚਾਰ ਵਾਣੀਆਂ'। ਤਾਨਸੇਨ ਤੋਂ ਗੋਬਰਹਾਰੀ, ਬ੍ਰਜਚੰਦ ਤੋਂ ਡਾਗੁਰੀ, ਰਾਜਾ ਸਮੋਖਨ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਖੰਡਹਾਰੀ ਤੇ ਸ੍ਰੀਚੰਦ ਤੋਂ ਨੌਹਾਰੀ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੋਈ, ਪਰ ਇਹ ਚਾਰ ਬਾਣੀਆਂ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਨਾਮ ਮਾਤਰ ਹੀ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਧਮਾਰ—ਧਮਾਰ ਵੀ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਧਰੁਪਦ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਧਰੁਪਦ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉੱਚ-ਕੋਟੀ ਦੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਇਸ ਦੇ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੋਪੀਆਂ ਦੇ ਫੱਗਣ ਮਹੀਨੇ ਦੀਆਂ ਰਾਸ ਲੀਲਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਧਮਾਰ ਵਿਚ ਧਰੁਪਦ ਵਾਂਗ ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾਲੇ 'ਧਮਾਰ' ਗਾਇਨ 'ਧਮਾਰ ਤਾਲ' ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਂਜ ਇਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹਰੇਕ ਰਾਗ ਵਿਚ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਧਮਾਰ ਗਾਉਣ ਲਈ ਦਮਦਾਰ ਲੰਬੀ ਤੇ ਸੁਰੀਲੀ ਆਵਾਜ਼, ਉੱਤਮ ਸੁਰ-ਗਿਆਨ, ਲਯ ਦਾ ਪੱਕਾ ਤੇ ਅੱਛਾ ਰਾਗ-ਗਿਆਨ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਗਾਇਕ ਧਮਾਰ ਉੱਤਮ ਗੀਤੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਗਾ ਸਕਦਾ, ਕੇਵਲ ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਨ ਹੀ ਧਮਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਖਯਾਲ—ਫਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ 'ਖਆਲ' ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਕਲਪਨਾ। ਰਾਗ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਇੱਛਾ ਜਾਂ ਕਲਪਨਾ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਲੰਕਾਰ (ਆਲਾਪ) ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ—ਇਕਤਾਲਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ, ਝੂਮਰਾ, ਆਡਾ ਚੌਤਾਲਾ, ਇਤਿਆਦਿ ਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨੂੰ ਖਯਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਖਯਾਲ ਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਰਸ ਅਧਿਕ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਧਰੁਪਦ ਜੇਹੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ ਭਗਤੀਰਸ ਦੀ ਸੁੱਧਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਖਯਾਲ ਉੱਚ ਦਰਜੇ ਦਾ ਗਾਇਨ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਖਯਾਲ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਚਲਿਤ ਹਨ :—

- (੧) ਜੋ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜੇ ਖਯਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ
- (੨) ਜੋ ਮੱਧਜ ਜਾਂ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਖਯਾਲ ਆਖਦੇ ਹਨ।

ਗਾਇਕ ਜਦੋਂ ਖਯਾਲ ਗਾਉਣਾ ਆਰੰਭ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ ਵਿਚ ਬੜਾ ਖਯਾਲ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਕਸਰ ਬਿਲੰਬਿਤ ਇਕਤਾਲਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ, ਝੂਮਰਾ, ਆਡਾ ਚੌਤਾਲਾ ਇਤਿਆਦਿ ਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਛੋਟਾ ਖਯਾਲ ਤਿੰਨਤਾਲ ਜਾਂ ਦਰੁੱਤ ਇਕਤਾਲੇ ਵਿਚ ਗਾਈਦਾ ਹੈ। ਬੜੇ ਖਯਾਲ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ੧੫ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਜੌਨਪੁਰ ਦੇ ਸੁਲਤਾਨ ਹੁਸੈਨ ਸ਼ਰਕੀ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ੧੭ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਮੁਗਲ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮੁਹੰਮਦ ਸ਼ਾਹ 'ਰੰਗੀਲੇ' ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਸਦਾਰੰਗ ਤੇ ਅਦਾਰੰਗ ਨੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਖਯਾਲ ਰਚ ਕੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਏ : ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖਯਾਲ ਅਜੇ ਤਕ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ।

ਟੱਪਾ—ਖਯਾਲ ਗਾਇਕੀ ਤੋਂ ਟੱਪਾ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਇਆ। ਟੱਪਾ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ੧੮ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਲਖਨਊ ਦੇ ਨਵਾਬ ਆਸਫ-ਉਦੌਲਾ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਇਕ ਤੇ ਕਵਾਲ ਗੁਲਾਮਨਬੀ 'ਸ਼ੋਰੀ' ਉਰਫ ਸ਼ੋਰੀ ਮੀਆਂ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਗਾਇਕੀ ਨੂੰ ਸਿਖਿਆ ਅਤੇ ਲਖਨਊ ਆ ਕੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਟੱਪੇ ਰਚੇ। ਕਈ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਗਾਇਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਬਾਦ ਵਿਚ ਲਖਨਊ ਆ ਕੇ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਟੱਪੇ ਵਿਚ ਸਥਾਈ ਤੇ ਅੰਤਰਾ ਦੋ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਟੱਪਾ ਅਧਿਕਤਰ ਕਾਫੀ, ਭੈਰਵੀ, ਝਿੰਝੋਟੀ, ਬਰਵਾ, ਪੀਲੂ, ਖਮਾਜ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੁਰਕੀ, ਜਮਜ਼ਮਾ, ਆਂਸ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਲਯ ਵਿਚ ਦਾਨੇਦਾਰ ਛੋਟੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੀਤਾਂ

ਗਜ਼ਲ : ਰੂਪਕ, ਪਸ਼ਤੋ, ਚੰਚਲ, ਦਾਦਰਾ, ਕਹਿਰਵਾ ਆਦਿ ਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਗਜ਼ਲ ਉਹੋ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਣ ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋਵੇ। ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਚਿੱਤ੍ਰ-ਪੱਟ (ਸਨੀਮਾ) ਸੰਗੀਤ ਰਾਹੀਂ ਗਜ਼ਲ ਦਾ ਕਾਫੀ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਕੱਵਾਲੀ—ਕੱਵਾਲੀ ਮੁਸਲਿਮ ਸਮਾਜ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਾਇਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਅਧਿਕਤਰ ਉਰਦੂ, ਫਾਰਸੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਥਾਈ ਅੰਤਰੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਵਿਚ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਸ਼ਿਅਰੋ-ਸ਼ਾਇਰੀ ਭੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ 'ਕੱਵਾਲ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਮੌਕੇ ਤੇ ਸਾਰੀ-ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਭੀ ਕੱਵਾਲੀਆਂ ਗਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੱਵਾਲੀ ਦੇ ਸਾਥ ਅਕਸਰ ਢੋਲਕ ਹੀ ਬਜਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਥ-ਸਾਥ ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਤਾਲੀਆਂ ਭੀ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਰੂਪਕ, ਪਸ਼ਤੋ ਤੇ ਦਾਦਰਾ-ਕਹਿਰਵਾ ਤਾਲਾਂ ਦਾ ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਚਤੁਰੰਗ—੧. ਖਯਾਲ, ੨. ਤਰਾਨਾ, ਸਰਗਮ ਤੇ ੪. ਤ੍ਰਿਵਟ। ਇੰਜ ਚਾਰ ਅੰਗ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਣ ਉਸੇ ਨੂੰ 'ਚਤੁਰੰਗ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਗੀਤ ਦੇ ਸ਼ਬਦ, ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਤਰਾਨੇ ਦੇ ਬੋਲ, ਤੀਜੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਰਾਗ ਦੀ ਸਰਗਮ ਅਤੇ ਚੌਥੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਤ੍ਰਿਵਟ (ਮ੍ਰਿਦੰਗ) ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਛੋਟੀ ਪਰਨ ਜਾਂ ਤਿਹਾਈ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਚਤੁਰੰਗ ਨੂੰ ਖਯਾਲ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਖਯਾਲ ਤੋਂ ਘਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨੋਟ :—ਉਤੇ ਲਿਖੀਆਂ ਸੰਗੀਤ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ—ਦਾਦਰਾ, ਸਾਦਰਾ, ਤ੍ਰਿਵਟ, ਸਮਜਾ, ਲਾਵਣੀ ਸਰਗਮ, ਰਾਗਮਾਲਾ, ਲੱਛਣ ਗੀਤ. ਭਜਨ ਆਦਿ ਵੀ ਹਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਇਥੇ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਨ ਤੇ ਹਲਦਾ ਗਾਇਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ

ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੇ ਲਿਖੇ ਮਤਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਜੀ ਤੋਂ ਹੋਈ। ਬ੍ਰਹਮਾਂ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਲਾ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਤੋਂ ਸਰਸਵਤੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਨਾਰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਨਾਰਦ ਨੇ ਅਗੋਂ ਸੁਰਗ ਦੇ ਕਿੰਨਰ, ਗੰਧਰਵ ਆਦਿ ਨੂੰ ਇਸ ਕਲਾ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿੱਤੀ। ਅੰਤ ਵਿਚ ਭਰਤ, ਨਾਰਦ ਤੇ ਹਨੂਮਾਨ ਜਿਹੇ ਮਹਾਂ ਰਿਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮਾਤ ਲੋਕ ਵਿਚ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਹ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਨਾਰਦ ਨੇ ਕਈ ਸਾਲ ਯੋਗ ਸਾਧਨਾ ਕੀਤੀ ਤਾਂ, ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ ਕਲਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਪਾਰਵਤੀ ਜੀ ਦੀ ਸੇਜ ਤੇ ਸੁਤੀ ਸੁੱਣ ਮੁਦਰਾ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ ਤੇ 'ਹ੍ਰਦ੍ਰ ਵੀਣਾ' ਬਣਾਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪੰਜ ਮੁਖਾਂ ਤੋਂ ਪੰਜ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਕੀਤੀ, ਛੇਵਾਂ ਰਾਗ ਪਾਰਵਤੀ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ।

ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਉਤਪੱਤੀ ਬਾਰੇ ਜੋ ਖਯਾਲ ਉੱਤੇ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਕੇਵਲ ਧਾਰਮਕ ਤੇ ਭਗਤੀ-ਭਾਵ ਨਾਲ ਓਤ-ਪ੍ਰੋਤ ਹੈ। ਯਾਨੀ ਪਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀ ਲਯ-ਬੱਧ ਗਤੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਮਨ-ਮੋਹਕ ਮੁਬਸੂਰਤੀ ਤੋਂ ਸਾਡੇ ਰਿਸ਼ੀ-ਮੁਨੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ—ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਰੁਤਾਂ ਦਾ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਤਬਦੀਲ ਹੋਣਾ, ਦਿਨ-ਰਾਤ ਦੀ ਅਵਿਰਤੀ ਅਤੇ ਪਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਨੇਕ ਰਹੱਸਾਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਕਿਸੇ ਅਨੰਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦਾ ਹੋਣਾ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਦੀ ਲਯ-ਬੱਧ ਚਾਲ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਾ ਦੂਜਾ ਕੌਣ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਵਿਸ਼ਵ ਦੀ ਆਦਿ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸੰਬੰਧੀ ਐਸੀ ਸ਼ਰਧਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਡੇ ਵਡ-ਵਡੇਰੇ ਆਦਿਮ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੀਤ ਉਸੇ ਦੀ ਉਸਤਤੀ ਵਿਚ ਰਚੇ। ਜਿਹੜੇ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥ 'ਰਿਗਵੇਦ' ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ।

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਆਰੰਭ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਆਰੰਭ ਧਾਰਮਿਕ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਸਭੀ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਧਰਮ ਤੇ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਗਹਿਰਾ ਸੰਬੰਧ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ—ਮਿਸ਼ਰ ਹੋਵੇ, ਬਾਬਿਲੋਨ ਹੋਵੇ, ਸੀਰਿਯਾ, ਯੂਨਾਨ, ਚੀਨ ਜਾਂ ਭਾਰਤ। ਸਭੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ, ਭਗਤੀ ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਵੇਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਯੱਗ ਆਦਿਕ ਧਾਰਮਿਕ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਜਿਹੜੇ ਮੰਤ੍ਰ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਹ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰੂਪ ਹਨ। ਭਾਵ, ਸਾਮ-ਗਾਨ ਨੂੰ ਹੀ 'ਸਾਮਵੇਦ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾਡ ਦਾ ਵੇਦ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਸੂਰਜ, ਅਗਨੀ, ਵਰੁਣ ਆਦਿ ਦੇਵਤਾਵਾਂ ਦੀ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਤਤੀ ਕਰਨ ਤੇ (ਭਗਵਾਨ) ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇੱਛਾ-ਪੂਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥ 'ਰਮਾਇਣ' ਅਤੇ 'ਮਹਾਂ ਭਾਰਤ' ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸੀ। ਰਾਵਣ ਆਪ ਸੰਗੀਤਵੇਤਾ ਸੀ, ਪਾਂਡਵ ਅਰਜੁਨ ਅਤੇ

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਗੰਧਰਵ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਮਾਹਿਰ ਸਨ। ਨਾਰਦ, ਤੂੰਬਰੂ, ਬਾਲਮੀਕ, ਵਯਾਸ, ਸ਼ੁਕਾਚਾਰੀਯ ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਸੰਬੰਧੀ ਉਲੇਖ 'ਮਤੰਗ' ਅਤੇ 'ਸਾਰੰਗਦੇਵ' ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਮਾਰਗ-ਸੰਗੀਤ' ਨਾਮ ਤੋਂ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਹ ਭਾਵੇਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ੧੧ਵੀਂ ਸਦੀ ਵਿਚ ਮਲੇਛਾਂ (ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ) ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਮਲੇ, ਲੁਟ-ਮਾਰ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਤਿਆਚਾਰਾਂ ਤੋਂ ਜਨਤਾ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਤੇ ਅੰਧਕਾਰ ਛਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਆਪਣੇ ਬਚਾਉ ਲਈ ਜਨਤਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਮਾਰੇ, ਪਰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਣ ਸੁਣਨ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਅਖੀਰ ਇਕ ਆਸਰਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਇਆ। ਜਿਵੇਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ - 'ਹਰੀ ਕੋ ਭਜੇ, ਸੋ ਹਰੀ ਕਾ ਹੋਇ' ਇੰਜ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਦੀ ਇਕ ਲਹਿਰ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਸੰਨ ੧੪ ਤੋਂ ੧੭ ਤਕ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸੀ।

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸਭੀ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਰਿਹਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਾਰਣ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ—ਉੱਤਰ-ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤੁਲਸੀ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਵਿਚ ਮੀਰਾ, ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਚੇਤੰਨ, ਬਿਹਾਰ ਵਿਚ ਜੈਦੇਵ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਵਿਚ ਸਮ੍ਰਥ ਰਾਮਦਾਸ, ਗੁਜਰਾਤ ਵਿਚ ਨਰਸੀ, ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਤਯਾਗ ਰਾਜਨ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਕਈ ਤੇ ਗਾਇਕ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਗਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿੱਤਾ।

ਭਗਤੀ ਲਹਿਰ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ—੧. ਗਿਆਨ ਮਾਰਗੀ ਸੰਤ, ੨. ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਰਗੀ ਸੂਫੀ। ਗਿਆਨ ਮਾਰਗ ਦੇ ਭਗਤਾਂ ਵਿਚ ਕਬੀਰ, ਨਾਮਦੇਵ, ਰਵਿਦਾਸ ਆਦਿ ਮੁਖੀ ਸਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮਾਰਗ ਦੇ ਸੂਫੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ੇਖ ਫਰੀਦ (ਸ਼ੱਕਰ-ਗੰਜ) ਨਿਜ਼ਾਮੁੱਦੀਨ (ਦਿੱਲੀ) ਮਲਿਕ ਮੁਹੰਮਦ ਜਾਇਸੀ ਆਦਿ ਮੁਖੀ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਰਗੁਣ ਭਗਤੀ ਦੀਆਂ ਵੀ ਦੋ ਧਾਰਾਵਾਂ ਸਨ - ੧. ਰਾਮ ਭਗਤੀ ਅਤੇ ੨. ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਤੀ। ਰਾਮ ਭਗਤੀ ਦੇ ਆਗੂ ਗੋ. ਸਵਾਮੀ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਤੀ ਦੇ ਆਗੂ ਕਵਿ ਸੂਰਦਾਸ ਜੀ ਸਨ।

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਉਪਾਸਨਾ ਨੌ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਵਧਾ ਭਗਤੀ ਆਖਦੇ ਹਨ—
(੧) ਸ੍ਰਵਣ, ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਦੇਵ ਦਾ ਯਸ਼ ਸੁਣਨਾ। (੨) ਕੀਰਤਨ, ਗੁਣ-ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ। (੩) ਸਿਮਰਣ, ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ। (੪) ਪਾਦਸੇਵਨ, ਚਰਨ ਸੇਵਾ। (੫) ਅਰਚਨ, ਚੰਦਨ ਫੁੱਲ ਆਦਿ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਨਾਲ ਪੂਜਾ ਕਰਨਾ। (੬) ਵੰਦਨ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨਾ। (੭) ਸਖਾ, ਇਸ਼ਟ ਨਾਲ ਮਿਤ੍ਰ ਭਾਵ। (੮) ਦਾਸ, ਸੇਵਕ ਭਾਵ। (੯) ਆਤਮ ਨਿਵੇਦਨ, ਆਪਣਾ ਆਪ ਅਰਪਨ ਕਰਨਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਰਲ ਤੇ ਆਸਾਨ ਮਾਰਗ 'ਕੀਰਤਨ' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ, ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਭਗਤ ਜਦੋਂ ਆਪਣਾ ਸਭ-ਕੁਛ ਪ੍ਰਭੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਅਰਪਣ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਤੋਂ ਇਕ ਐਸੀ ਅਦਭੁਤ ਰਚਨਾ (ਬਾਣੀ) ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਹੜੀ ਆਤਮ ਕਲਿਆਣ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉੱਧਾਰ ਭੀ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਉੱਚ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ 'ਪਦਮ ਪੁਰਾਣ' ਵਿਚ ਇਕ ਥਾਂ ਵਿਸ਼ਣੂ ਭਗਵਾਨ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ—“ਹੇ ਨਾਰਦ, ਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਬੈਕੁੰਠ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਨਾਹੀ ਯੋਗੀਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ। ਮੇਰੇ ਭਗਤ ਜਿਥੇ ਗਾਇਨ (ਕੀਰਤਨ) ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਮੇਰਾ ਨਿਵਾਸ ਹੈ। ਜੋ ਮੂਰਖ ਮਨੁੱਖ, ਮੇਰੀ ਪੁਰਾਣ ਕਥਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਗਾਇਨ ਸੁਣ ਕੇ ਨਿੰਦਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭਾਉਂਦੇ।”

ਇਕ ਥਾਂ ਗੀਤਾ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ—“ਵੇਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸੰਗੀਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ‘ਸਾਮਵੇਦ’ ਮੇਰਾ ਹੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਨਾਦ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਨਿਰਾਕਾਰ ਸਰੂਪ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ-ਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯੋਗੀ ਅਤੇ ਭਗਤ ਜਨ ਅਨਹਦ ਨਾਦ ‘ਸੰਗੀਤ’ ਹੀ ਸੁਣਦੇ ਹਨ।” ਇੰਜ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਨੂੰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਦੋ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ :

੧. ਭਜਨ-ਕੀਰਤਨ ਅਤੇ ੨. ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਬੱਧ ਕੀਰਤਨ।

ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਵੀ ਤੁਲਸੀ ਦਾਸ, ਕਬੀਰ ਜੀ, ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਸੂਰਦਾਸ, ਮੀਰਾ, ਰਾਮਦਾਸ, ਗਯਾਨੇਸ਼੍ਵਰ, ਤੁੱਕਾ ਰਾਮ, ਨਾਮਦੇਵ, ਚੇਤੰਨ, ਦਾਦੂ ਦਯਾਲ, ਨਰ ਸਿੰਘ ਮੋਹਤਾ, ਨੰਦ ਦਾਸ, ਹਰੀ ਦਾਸ, ਮਲੂਕ ਦਾਸ, ਸਹਜੋ ਬਾਈ ਆਦਿ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਆਪ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰਾਂ ਨੇ ਇਸ਼ਵਰ ਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਹੀ ਆਪਣਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾਇਆ। ਭਾਵ, ਢੋਲਕ, ਛੈਣੇ, ਘੁੰਘਰੂ, ਇਕਤਾਰਾ ਆਦਿ ਸਾਜ਼ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ। ਇੰਜ ਕੱਲਾ-ਕੱਲਾ ਵੀ ਘੁੰਮ ਫਿਰ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਮੰਡਲੀ (ਜਥੇ) ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਭੀ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਭਜਨ-ਕੀਰਤਨ ਸਾਧਾਰਣ ਲੋਕ-ਧੁਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਢੋਲਕ ਛੈਣਿਆਂ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ‘ਜੋਟੀਆਂ’ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਬੱਧ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲਿਖੇ ਭਗਤਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਐਸੇ ਨਾਇਕ-ਗਾਇਕ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪ ਨਿਰਗੁਣ-ਸਰਗੁਣ ਦੇ ਧਰੁਪਦ ਵਖੋ-ਵੱਖ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਰਚ ਕੇ ਗਾਇਨ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਗਿਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸਿਖਾਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਇਕ-ਗਾਇਕ ਸਨ—ਅਮੀਰ ਖੁਸਰੋ, ਗੋਪਾਲ ਨਾਇਕ, ਹਰੀਦਾਸ, ਮਾਨ ਸਿੰਘ ਤੋਮਰ, ਬੈਜੂ, ਸਮੱਖਨ ਸਿੰਘ ਆਦਿ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਚੇ ਧਰੁਪਦ ਅਜੇ ਵੀ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਤੌਰੇ ਉਧਾਰਣ :

ਰਾਗ ਮਾਲਕੋਂਸ (ਚਾਰਤਾਲ)

ਤੇਰੀ ਗਤਿ ਅਤਿ ਅਗਾਧ, ਬਰਨੀ ਨ ਜਾਤ ਮੋਸੋਂ, ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰਾਕਾਰ ਨਾਰਾਯਣ ।
ਤੁਹੀ ਸੁਰਜ ਤੁਹੀ ਚੰਦ੍ਰ, ਤੁਹੀ ਪਵਨ ਤੁਹੀ ਪਾਨੀ, ਤੁਹੀ ਗਗਨ ਤੁਹੀ ਸਕਲ ਨਾਰਾਯਣ ।
ਤੁਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤੁਹੀ ਸ਼ਿਵ, ਤੁਹੀ ਅਗਮ ਤੁਹੀ ਨਿਗਮ, ਤੁਹੀ ਸੂਰਗ ਤੁਹੀ ਪਤਾਲ, ਤੁਹੀ ਧਰਾ ਧਾਰਾਯਣ ।
‘ਤਾਨਸੇਨ’ ਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਤਾਰਬੇ ਕੋ ਤੁਹੀ ਏਕ, ਸੁਮਿਰ-ਸੁਮਿਰ ਭਜ ਲੇ ਮਨ ਪਾਰਾਯਣ ।

ਰਾਗ ਕੈਦਾਰਾ (ਚਾਰਤਾਲ)

ਚੌਕ੍ਰ ਕੇ ਧਰਨਹਾਰ, ਗਰੁੜ ਕੇ ਅਸਵਾਰ, ਨੰਦ ਕੇ ਕੁਮਾਰ, ਮੇਰੇ ਸੰਕਟ ਨਿਵਾਰੋ ।
ਯਮਲ ਅਰਜੁਨ ਕ੍ਰਿਤਾਰਿਯੋ, ਗਜ-ਗ੍ਰਹ ਤੇ ਨਿਸਤਾਰਿਯੋ, ਕਾਲੀ ਕੇ ਨਥਨਹਾਰ ਵਿਪਦ ਨਿਵਾਰੋ ।
ਗਿਰੀਗੋਵਰਧਨ ਕਰਪੇ ਧਾਰਿਯੋ, ਇੰਦ੍ਰ ਹੂੰ ਕੋ ਗਰਵ ਗਾਰਿਯੋ, ਬ੍ਰਜ ਕੇ ਰਖਨਹਾਰ ਮੋਹੂੰ ਕੋ ਉਬਾਰੋ ।
ਦਰੁਪਦ-ਸੁਤਾ ਕੀ ਵੇਰ, ਨੇਕ ਹੂੰ ਨ ਕੀਨੀ ਦੇਰ, ਅਬ ਕਿਯੋਂ ਅਬੇਰ, ‘ਸੂਰ’ ਸੇਵਕ ਰਿਹਾਰੋ ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਧਰੁਪਦ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਓਤ-ਪ੍ਰੋਤ ਹਨ। ਸਦਾਰੰਗ-ਅਦਾਰੰਗ ਦੇ ਰਚੇ ਖਯਾਲਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਝਲਕ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਪਰਾ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕ ਮਹਾਨ ਗਾਇਕ ਤੇ ਸੰਗੀਤਾਚਾਰੀਯ ਸੁਰਗ: ਪੰਡਿਤ ਵਿਸ਼ਣੂ ਦਿਗੰਬਰ ਜੀ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਲਸੀ, ਸੂਰਦਾਸ, ਮੀਰਾ ਇਤਿਆਦਿ ਭਗਤਾਂ ਦੇ ਭਜਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤੀਹ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ (ਗੁਰਬਾਣੀ) ਦੇ ਰਚੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਛੋਟੇ-ਬੜੇ ਖਯਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ (ਟਿਯੂਨਾਂ) ਨੂੰ ਪੰ: ਵਿਨਾਯਕ ਰਾਵ 'ਪਟਵਰਧਨ' ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਰਾਗ ਵਿਗਿਆਨ' ਸੰਗੀਤਾਂ ਦੇ ਸੱਤ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਸੂਰ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਸੋ, ਖਯਾਲ, ਟੱਪਾ, ਠੁਮਰੀ, ਕੱਵਾਲੀ, ਕਜਰੀ, ਚੋਤੀ, ਆਦਿ 'ਸ਼ਾਸਤਰੀ-ਸੰਗੀਤ' ਅਤੇ 'ਲੋਕ-ਸੰਗੀਤ' ਦੀਆਂ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿਚ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਲਗਾਤਾਰ ਚਲਿਆ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਗੀਤ

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ - ਗੁਰੂ ਦੇ ਬਤਾਏ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਕਰਨਾ ਜਾਂ ਇਵੇਂ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕਿ ਉਸ ਪਰੰਪਰਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪੀ ਨਾਦ ਵਿਚ ਲਿਵ-ਲੀਣ ਹੋਣ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਜਾਂ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਆਰੰਭ ਕਾਲ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਨੂੰ ਸਾਥ ਲੈ ਕੇ ਜਗਤ ਜਲੰਦੇ ਨੂੰ ਠਾਰਨ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਪੂਰਬ ਵਲ ਗਏ। ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ "ਮਰਦਾਨਿਆ ਰਬਾਬ ਵਜਾ, ਬਾਣੀ ਆਈ।" ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਗਾਇਨ (ਕੀਰਤਨ) ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਉਸੇ ਰਾਗ ਦੇ ਸੂਰ ਰਬਾਬ ਤੇ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਰਾਗ ਬਾਰੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਹੁਕਮ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪਣੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਪੌਥੀ (ਕਿਤਾਬ) ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਵੀ ਸਨ। ਜਿਹੜੀ ਬਾਣੀ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਨ ਕੀਤੀ, ਉਹ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ। ਜਗਤ ਫੇਰੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਦੋਂ ਆਪ ਜੀ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸਹਿਤ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆ ਵਸੇ, ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ-ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਹੋ ਮਰਯਾਦਾ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਖਡੂਰੋਂ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਭੀ ਜਾਰੀ ਰਹੀ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਜਿੱਥੇ ਉਚ-ਨੀਚ, ਜਾਤ-ਪਾਤ ਤੇ ਸਤੀ ਪ੍ਰਥਾ ਵਰਗੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹਟਾਇਆ ਉਥੇ ਆਪ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹਿਤ ਵਖੋ-ਵਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ੨੨ ਮੰਜੇ (ਪ੍ਰਚਾਰਕ) ਨੀਅਤ ਕੀਤੇ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਵਧਾਇਆ। ਭਾਵ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨੇ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਇ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ (ਘਰਾਣੇ) ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਧਰੁਪਦੀਏ ਸਤਾ-ਬਲਵੰਡ (ਰਬਾਬੀ) ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਸ (ਗੁਰੂ ਘਰ) ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨੀਅਤ ਕੀਤਾ। ਭਾਈ ਬਲਵੰਡ ਜਿਥੇ ਇਕ ਚੰਗਾ ਕਵੀ ਸੀ ਉਥੇ ਉਹ ਉੱਚ-ਕੋਟੀ ਦਾ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਵੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਇ (ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ) ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੋ, ਐਸੇ ਮਹਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕਾਂ ਦੇ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਨਵੇਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਵਰਤੇ ੧੯ ਰਾਗਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ੧੧ ਨਵੇਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਗਾਇਨ ਕੀਤਾ। ਭਾਵ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ੧੯, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ੧੭, ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ੨੯ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ੩੦ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ। ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ ਨਿੱਤ ਗਾਇਨ (ਕੀਰਤਨ) ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਸੱਤਾ-ਬਲਵੰਡ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਗਏ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਅਗੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ "ਮਹਾਰਾਜ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਜ਼ ਫੜਨੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਕੀਰਤਨ ਕਿਵੇਂ ਕਰਾਂਗੇ।" ਫਿਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿ "ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਰਬਾਬ, ਸਰੰਦਾ ਆਦਿ ਸਾਜ਼ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਵਜਾਓ", ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸੁਰ ਵੱਜਣ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਇਲਾਹੀ ਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੋਇਆ।

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਲਿਖੀ ਇਤਿਹਾਸਕ ਵਾਰਤਾ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ (ਕੀਰਤਨ) ਸਿੱਖਣ ਦਾ ਸ਼ੌਕ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਾਂ ਕਈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਵੀ ਸਨ। ਪਰ 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਦੀ ਚੌਕੀ ਸੱਤਾ-ਬਲਵੰਡ ਹੀ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡੇ ਬਗ਼ੈਰ 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਹੋਣਾ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਾਡੇ ਤਰਲੇ ਕਰੇਗਾ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਭੁਲੇਖਾ ਉਦੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਮਿਲ ਕੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੀ ਚੌਕੀ ਭੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਮੂੰਹ ਨਾ ਲਾਇਆ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਤਕ ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਮੁਖੀ ਕੀਰਤਨੀਏਂ ਰਬਾਬੀ ਹੀ ਰਹੇ, ਪਰ 'ਸੱਤਾ-ਬਲਵੰਡ' ਦੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਗੋਂ ਲਈ ਬਾਕਾਇਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣੀ ਆਰੰਭ ਕਰਵਾਈ। ਭਾਵ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ 'ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਟਕਸਾਲ' ਕਾਇਮ ਕੀਤੀ। ਇੰਜ ਦਸਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਵੀ ਕੀਰਤਨ ਸਿੱਖਣ-ਸਿਖਾਉਣ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਅਜੇ ਤਕ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ

ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭਿੰਨਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਲਿਖਣਾ ਭੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਕੁਝ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਨੂੰ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਪੱਧਰੀ ਦਾ ਸੰਗੀਤ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਾਲੀ 'ਚਾਗ ਮਾਲਾ' ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸੰਗੀਤਕ ਮਤਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਅਰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੂਚਕ ਹੈ, ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਸੰਗੀਤਕ ਮਤ ਦੂਸਰੇ ਮਤਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ।' ਮੈਰੇ ਖਿਆਲ ਅਨੁਸਾਰ ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਲੋਂ ਇਸ ਲਿਖਣਾ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਹੋਣ ਦਾ ਹੀ ਸੂਚਕ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਰਜ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਦੋ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹਨ :—

(੧) ਕਰਣਾਟਕੀ, (੨) ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ।

ਕਰਣਾਟਕੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਦੱਖਣੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਰੀ ਭੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਦਰਾਸ, ਮੇਸੂਰ ਅਤੇ ਆਧਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਰੀ ਭੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮਦਰਾਸ, ਮੇਸੂਰ ਤੇ ਆਧਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਗਾਈਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ (ਕੀਰਤਨੀਏ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਉਸੇ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਰੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਿੱਖਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਗਿਆਤ ਅਤੇ ਲਾਭ ਹਿਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਪਰਸਪਰ ਮੇਲ ਤੇ ਭਿੰਨਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਾਂ :—

੧. ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਪੱਧਰੀ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਰਾਗ ਭੈਰਉ, ਆਸਾਵਰੀ ਆਪਣੇ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਆਲਾਪ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਾਨ-ਪਲਟੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਭੀ ਆਲਾਪ ਬੱਲਤਾਨ ਅਤੇ ਤਾਨ-ਪਲਟੇ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਤਾਲ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਤਬਲੇ ਤੇ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਵੀ ਜੋੜੀ ਉਤੇ ਉਹੀ ਤਾਲ ਵਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਡੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ।
੨. ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਗਾਇਕ ਧਰੁਪਦ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸ-ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ 'ਨੌਮ ਤੋਮ ਤਾਨਾ ਨਾਨਾ' ਰਾਹੀਂ ਆਲਾਪ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਰਾਗ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਧਰੁਪਦ ਦੀ ਅਸਥਾਈ, ਅੰਤਰਾ, ਸੰਚਾਰੀ ਤੇ ਅਭੋਗ ਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ

ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ, ਆਸ਼-ਕੁਆਸ਼ ਦੀ ਲਯ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਤਿਹਾਈ ਲਾ ਕੇ ਮੁਕਾਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਂ 'ਭੰਡੋਤ ਬੰਦਨਾ' ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਧਰੁਪਦ-ਧਮਾਰ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਤਾਲ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ-ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਦੁਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਲਯ ਵਿਖਾ ਕੇ ਤਿਹਾਈ ਭੀ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਸ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸ਼ਬਦ (ਗੁਰਬਾਣੀ) ਦੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਉਸ ਇਸ ਗਾਇਕੀ ਵਿਚ ਗਾਇਕ ਦੀ ਪਰਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਵਿਭਵਾਨ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਇਹੋ ਵੇਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸੁਰ-ਤਾਲ ਵਿਚ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਪਰਪੱਕ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਇਹ ਬਹੁਤ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਗਾਇਕੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ।

੩. ਹਿੰ: ਗਾਇਕ ਜਦੋਂ 'ਖਯਾਲ' ਗਾਇਨ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਉ-ਭਿੰਨ ਭੁਕਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਬੰਦਿਸ਼ ਨੂੰ ਇਕਤਾਲਾ, ਭਿੰਨਤਾਲ ਜਾਂ ਆਡਾ-ਫੀਡਾਲਾ ਇਤਿਆਦਿ 'ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ' ਦੇ ਠੱਕੇ ਵਿਚ ਢੀਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ, ਫਿਰ ਰਾਗ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਜਾਂ ਕਲਪਨਾ ਦੁਆਰਾ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਅਲੰਕਾਰ, ਤਾਨਾ, ਪਲਟੇ ਲਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਗੁਰ (ਸਮ) ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਗਾਇਕ ਨਵੇਂ ਠੱਕੇ ਨਵਾਂ ਖਯਾਲ ਦੇ ਕੇ ਰਾਗ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਸੁਰ-ਤਾਲ ਵਿਚ ਰਾਗ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਅਲੰਕਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੁੰਤਾਂ ਨੂੰ ਰਸ-ਮਗਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਮੁਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਕੀਰਤਨੀਆਂ (ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ) ਇਸ 'ਖਯਾਲ-ਗਾਇਕੀ' ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਉਹ ਕੀਰਤਨ ਆਰੰਭ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਆਪਣੀ ਮਨੋ-ਬਿਰਤੀ ਨੂੰ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕਤਾਲਾ, ਭਿੰਨਤਾਲ (ਪੰਜਾਬੀ ਠੱਕਾ) ਆਡਾ, ਜਾਂ ਧਮਾਰ ਆਦਿ ਤਾਲ-ਠੱਕੇ ਵਿਚ 'ਭੰਡੋਤ ਬੰਦਨਾ' ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕੇ 'ਭੰਡੋਤ ਬੰਦਨਾ' ਦੇ ਸਲੋਕ ਨੂੰ ਹੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਚਰਨ-ਬੰਦਨਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਲੋਕ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਡਾ. ਸਾ: ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਰਾਗੀ 'ਭੰਡੋਤ ਬੰਦਨਾ' ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਕਸਰ "ਸਿਰ ਮਸਤਕ ਰਖਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ" ਦੇ ਸਲੋਕ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਭਾਵ, ਕਿ ਸੁਰ-ਤਾਲ ਵਿਚ ਰਾਗ ਦਾ ਆਲਾਪ ਵੀ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕਰੀ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਮਨ ਇਕਾਗਰ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦਾ ਲੱਕਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਜੋੜ ਸਕੇ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੈਰਵੀ, ਪੀਲੂ, ਪਹਾੜੀ, ਤਿਲੰਗ, ਕਾਫੀ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ 'ਨੁਮਰੀ ਅੰਗ' ਨਾਲ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਿਤ 'ਗਜ਼ਲਾਂ' ਨੂੰ ਵੀ ਰੂਪਕ, ਪਸ਼ਤੋਂ, ਚੰਚਲ, ਦਾਦਰਾ ਤੇ ਕਹਿਰਾਵਾ ਤਾਲ ਵਿਚ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦਾ ਮੁੱਢ ਤਾਂ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਨ।

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਗੀਤ

ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸੰਬੰਧੀ ਅਸੀਂ ਪਿਛੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਸਿਰਫ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਨਤਾ ਅਤੇ ਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਗੀਤ ਦੀਆਂ ਦੋ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ :

੧. ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਬੱਧ ਕੀਰਤਨ, ੨. ਭਜਨ-ਕੀਰਤਨ।

੧. ਭਾਰਤ ਦੇ ਭਗਤਜਨ (ਕੀਰਤਨੀਏ) ਜਿੱਥੇ ਤੁਲਸੀ, ਕਬੀਰ, ਸੂਰ, ਚੇਤੰਨ, ਦਾਦੂ, ਮੋਹਤਾ, ਮਲੂਕ, ਹਰਿਦਾਸ ਇਤਿਆਦਿ ਭਗਤਾਂ ਵਲੋਂ ਰਚਿਤ ਦੋਹੇ, ਪਦੇ, ਕਬਿੱਤ, ਸਵਈਏ, ਛੰਦ ਆਦਿ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉੱਥੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕੀਰਤਨੀਏ (ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ) ਕੇਵਲ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਦਸਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਬਾਣੀ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਅਤੇ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਦੀ ਰਚਿਤ ਬਾਣੀ ਦਾ ਹੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹਾਂ, ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਬਾਣੀਆਂ ਧਰੁਪਦ, ਧਮਾਰ, ਤਿੰਨਤਾਲ, ਇਕਤਾਲਾ, ਸੂਲਫਾਕ ਇਤਿਆਦਿ ਤਾਲਾਂ ਅਤੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਰਾਗਾਂ ਦੀਆਂ ਬੰਦਿਸ਼ਾਂ (ਟਿਯੂਨਾਂ) ਇਕ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।
੨. ਭਗਤਜਨ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਭਗਵਾਨ ਰਾਮ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਸ਼ਿਵ, ਵਿਸ਼ਨੂ ਇਤਿਆਦਿ ਮੰਦਰਾਂ ਵਿਚ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋਈਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਦੇ ਸਨਮੁਖ ਗਾਇਨ (ਕੀਰਤਨ) ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਨਿਰੰਤਰ ਭੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਮੂਰਤੀ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਕਰਨ ਦੀ ਭੀ ਸਖ਼ਤ ਮੁਮਾਨੀਅਤ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਸਰੂਪ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਪਾਸ਼ਨਾ ਨਿਰਗੁਣ ਦੀ ਹੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਹੈ।
੩. ਰਾਮ-ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਭਗਤੀਏ (ਰਾਸਧਾਰੀਏ) ਜੱਥਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਥਾਂ ਥਾਂ ਘੁੰਮ-ਫਿਰ ਕੇ ਢੋਲਕੀ, ਛੈਣਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਧਾਰਣ ਟਿਯੂਨਾਂ (ਲੋਕ ਧੁਨਾਂ) ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਮਸਤੀ (ਰੰਗ) ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹਰੇ ਰਾਮ, ਹਰੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ, ਦੀ ਧੁਨੀ ਭੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਭਜਨ-ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪ੍ਰੇਮੀ ਮਿਲ ਕੇ ਢੋਲਕੀ, ਛੈਣਿਆਂ, ਚੀਮਟਿਆਂ ਨਾਲ ਸਾਧਾਰਣ ਟਿਯੂਨਾਂ (ਲੋਕ ਧੁਨਾਂ) ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ (ਜੱਟੀਆਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ) ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਕਈ ਪ੍ਰੇਮੀ ਐਸੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਰਾਗ-ਤਾਲ ਦੀ ਸੂਝ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਚੰਗੀਆਂ ਧੁਨਾਂ ਤਿਆਰ ਕਰ ਕੇ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਭਾਈ ਦੇਖਾ-ਦੇਖੀ ਜਾਂ ਉੱਜ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ-ਵਾਹਿਗੁਰੂ, ਦੀ ਧੁਨੀ ਲਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਭਾਈ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਤਾਂ ਕਈ ਅਖੰਡ ਕੀਰਤਨੀ ਜੱਥੇ ਵੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਸੌ, ਉੱਤੇ ਲਿਖੀ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹੋ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਗਤੀ-ਸੰਗੀਤ ਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅੰਤਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ। ਪਰ ਬਾਕੀ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਗੀਤ ਅਤੇ ਸਾਜ਼

(ਕੀਰਤਨ ਮਰਯਾਦਾ)

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਬਾਣੀ ਦੀ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਰਾਗ, ਸੁਰ-ਤਾਲ ਅਤੇ ਸਾਜ਼ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਸ਼੍ਰੋਤਾਂ ਤਕ ਬਾਣੀ ਪ੍ਰਚਾਉਣ ਦਾ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਬਾਣੀ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਰਬਾਬ ਵਜਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਰਬਾਬ ਦੀ "ਟੁਨਕ ਟੁਨਕ, ਟੁਨ, ਟੁਨ-ਟੁਨ" ਤਾਲ (ਲਯ) ਦਾ ਕੰਮ ਭੀ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕਦੇ ਪਖਾਵਜ (ਮ੍ਰਿਦੰਗ) ਬਜਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਆਪ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਆ ਟਿਕੇ ਤਾਂ ਸਵੇਰੇ-ਸ਼ਾਮ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਰਬਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਭੀ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੀਰਤਨ ਦਾ ਇਹੋ ਨਿਯਮ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਚਲਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੰਗੀ ਸਾਜ਼ ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰ ਕੇ 'ਸਰੰਦਾ' ਸਾਜ਼ ਬਣਾਇਆ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰੰਗੀ ਇਕ ਐਸਾ ਸਾਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ ਗਾਇਕ ਤੇ ਭੀ ਹਾਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਸਾਰੰਗੀ ਦੇ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਇਤਨੀ ਕਸ਼ਿਸ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਕਈ ਵੇਰ ਗਾਇਕ ਦੀ ਮਧੁਰ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਭੀ ਭੁਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਇਸ ਬਾਰੀਕ ਤਕਨੀਕੀ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਸੋ, ਆਪ ਨੇ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਸਾਰੰਗੀ ਸਾਜ਼ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ਲੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਤਕ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ (ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ) ਵਿਖੇ ਸਾਰੰਗੀ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪ 'ਸਰੰਦਾ' ਵਜਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅਗੋਂ ਰਬਾਬ ਦੇ ਨਾਲ ਸਰੰਦਾ ਵਜਾ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਦੀ ਪਰਿਪਾਟੀ ਆਪ ਨੇ ਚਲਾਈ। ਸਰੰਦਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਸਾਜ਼ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਆਵਾਜ਼ ਬਹੁਤ ਬਿਲੰਦ ਅਤੇ ਗੰਭੀਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦਾਸ ਭੀ ਕਈ ਸਾਲ ਆਪਣੇ ਪੂਜ ਉਸਤਾਦ ਗਿਆਨੀ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸਰੰਦਾ ਬਜਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਿਛੇ ਅਸਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਉਤਰੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਤੀ ਵਿਚ ਕੁਝ ਖਾਸ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋਏ। ਜਿਵੇਂ—ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਗ-ਵਰਗ (ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ) ਦੀ ਥਾਂ ਠਾਟ ਪੱਧਤੀ ਕਾਯਮ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਧਰੁਪਦ-ਧਮਾਰ ਦੀ ਗਾਇਨ ਸ਼ੈਲੀ ਦੀ ਥਾਂ ਖਯਾਲ, ਟੱਪਾ, ਠੁਮਰੀ ਤੇ ਗਜ਼ਲ ਨੇ ਲੈ ਲਈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਤੋਂ ਤਬਲਾ (ਜੋੜੀ) ਵੀਣਾ ਤੋਂ ਸਿਤਾਰ, ਰਬਾਬ ਤੋਂ ਸਰੋਦ ਅਤੇ ਸਾਰੰਗੀ ਤੋਂ ਸਰੰਦਾ ਦਿਲਰੁਬਾ (ਤਾਉਸ) ਇਤਿਆਦਿ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ ਬਣਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਦਾ ਅਸਰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਤੇ ਵੀ ਪਇਆ। ਭਾਵ, ਗੁਰੂ ਘਰ (ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ) ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਪਹਿਲਾਂ 'ਰਬਾਬ' ਤੇ 'ਸਰੰਦੇ' ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਉੱਥੇ ਸਿਤਾਰ ਅਤੇ ਤਾਉਸ (ਦਿਲਰੁਬਾ) ਭੀ ਕੀਰਤਨ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਦੀ ਥਾਂ ਜੋੜੀ (ਤਬਲਾ) ਦੀ ਥਾਂ ਲਗਣੀ ਅਰੰਭ ਹੋ ਗਈ। ਪਰ ਕੀਰਤਨ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਪਰਿਵਰਤਨ ਅਜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ। ਇਹੋ ਮਰਯਾਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਉਨੀਸਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤਕ ਕਾਯਮ ਰਹੀ।

ਗੁਰਮਤਿ-ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅਧੋਗਤੀ

ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅਧੋਗਤਿ (ਪਤਨ) ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਸਾਡੀਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀਆਂ ਤੇ ਸਭਾ ਸੁਸਾਇਟੀਆਂ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਹੈ ਤੰਤਰੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ (ਵਾਜ਼ੇ) ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ।

ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਜਦੋਂ ਤਕ ਮਹੰਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਰਿਹਾ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਅੰਦਰ ਚੰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਚਾਗੀ-ਰਬਾਈ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਖੁਦ ਕਥਾ-ਕੀਰਤਨ ਦੇ ਜਾਣੂ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਤੇ ਅੰਗੁਣ ਸਨ, ਪਰ ਇਹ ਗੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕੀਰਤਨੀਆਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਰੇਰ ਨਾਲ ਜਦੋਂ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਐਕਟ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਹੱਥ ਆਇਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਐਸੇ ਬੰਦੇ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਚੰਦਰਾਚੰਦ ਜਾਂ ਅਸੰਬਲੀਆਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਥਾਕੀ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਜਿਹੜੇ ਮੈਲੇਜਰ, ਸਕੱਤ੍ਰ ਇਤਿਆਦਿ ਬੰਦੇ ਚੁੱਖੇ ਗਏ, ਉਹ ਅਗੋਂ ਚਾਗੀ, ਗੁੰਬੀ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕਰਮਚਾਰੀ ਸਮਝ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਐਸਾ ਕੌਝਾ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਬੰਦਾ (ਸ੍ਰੋ-ਅਭਿਮਾਨੀ) ਥਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਐਸੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਾਰਣ ਕਈ ਚਾਗੀ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਸੁਤੰਤ੍ਰ ਹੋ ਕੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਅਤੇ ਥਾਕੀਆਂ ਨੇ ਐਖੋ-ਸੈਖੇ ਹੋ ਆਪਣਾ ਵਕਤ ਕੱਟ ਲਿਆ। ਪਰ ਅਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ (ਕੀਰਤਨ) ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਇਸੇ ਦੁਖ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸੰਤਾ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਸੁਰਜਨ ਸਿੰਘ ਇਤਿਆਦਿ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਚਾਗੀ ਸਿੰਘ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਸਨ।

ਪਯਾਨੋ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ (ਬਾਜ਼ਾ) ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਹਾਵਤ ਹੈ ਕਿ ਚਰਾਸ ਦੇ ਕੰਗਾਲ ਲੋਕ ਇਸ ਨਾਲ ਮੰਗਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਅਜੇ ਤਕ ਵੀ ਕਈ ਚੰਗੇ ਗਾਇਕ ਇਸ ਨੂੰ ਮੰਗਣੀਆਂ ਦਾ ਸਾਜ਼ ਹੀ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਚਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਲਈ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕ ਵਰਦਾਨ ਸਾਬਤ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ (ਕੀਰਤਨ) ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੱਤ-ਸੱਤ, ਅੱਠ-ਅੱਠ ਸਾਲ ਉਸਤਾਦਾਂ ਦੀ ਮਾਰ ਖਾਉਂਦੇ ਅਤੇ ਸੁਰ-ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਕਿਤੇ ਸੁਰ-ਡਾਲ ਦੀ ਸਮਝ ਪੈਂਦੀ ਸੀ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਐਸੀ ਮਿਹਰ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਉਸਤਾਦ ਤੋਂ ਨਾ ਚਾਗ ਸਿੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਨਾ ਡਾਲ। ਕੇਵਲ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਖਰੀਦੋਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰੰਠੀਆਂ ਸਿੱਧੀਆਂ ਉਗਲਾਂ ਚੋਰਦੇ ਹੋਏ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋ। ਜੋ ਬਾਣੀ ਕੰਠ ਨਹੀਂ ਤਾਂ 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੀਰਤਨ' ਦੀ ਪੌੜੀ ਰੱਖ ਲਵੋ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵਿਡਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ, ਭਾਵੇਂ ਬਾਣੀ ਅਸ਼ੁੱਧ ਪੜ੍ਹੀ ਢਲੇ, ਕਿਸੇ ਪੁੱਛਣਾ ਨਹੀਂ। ਸਗੋਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਅਤੇ ਸੰਗਤਾਂ ਵੀ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਸੰਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਧ ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਅਧੋਗਤਿ ਹੋਰ ਕੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨੋਟ—ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ ਦੇ ਚੌਥੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਪੱਧਰੀ ਦੇ ਸਿੱਧਾਂਤ, ਸੰਗੀਤ ਪਖੋਂ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਰਾਗ ਮਾਲਾ ਅਤੇ ਇਕ ਤੋਂ ਸਤਾਰਾਂ ਘਰਾਂ ਦਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ

ਵਾਦੀ = ਰੁ | ਛਾਣ = ਪੂਰਵੀ | ਸਮਾਂ = ਸਮ (ਸੁਰਜ ਛਿਪੇ)
 ਸੰਵਾਦੀ = ਪ | ਜਾਤੀ = ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼ = ਰੁ = ਪ, ਅਤੇ ਰੁ = ਰੁ ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ = ਸ, ਰੁ ਰੁ, ਸ = ਰੁ ਮੱਪ, ਨ ਸ।

ਅਵਰੋਹ = ਸ ਨ ਰੁ, ਪ, ਮੰਗਰੁ, ਗਰੁ, ਰੁ ਸ।

ਪਕੜ = ਸ, ਰੁ ਰੁ, ਸ, ਪ, (ਪ) ਮੰਗਰੁ, ਗਰੁ, ਰੁ ਸ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਰਾਗ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭੀ "ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਹੈ।" ਅਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਭੀ "ਰਾਗਨ ਮੇਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਪਾਰਸ ਪਯਖਾਲ ਹੈ।" ਦੀ ਸੰਗਤਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਰਾਗ ਕਿਉਂ ਕਰ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ, ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਇਥੇ ਲਿਖਣਾ ਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਵੈਦਿਕ ਕਾਲ ਵਿਚ ਸਾਮਵੇਦ ਤੋਂ ਪਾਣਿਨੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਸੱਤ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜਦੋਂ "ਤੀਨ ਗ੍ਰਾਮ ਇਕੀਸ ਮੂਰਛਨਾ" ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਗ-ਵਰਗ (ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ) ਬਣਾਏ ਗਏ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗਣਿਤ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਸੱਤ ਸੁਰ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਜਿਸ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ :—

ਦੀਣਾ ਦਾ ਛੇਵਾਂ ਇੰਚ ਲੰਮਾ ਭਾਰ ਮੰਨ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਚੌਥਾ ਭਾਗ ਬਰਨ ਤੇ $ਛੇਵਾਂ \div ੨ = ੧੮$ ਇੰਚ ਤੇ ਭਾਰ ਖੜਕ ਬੋਲੇਗਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ $੧੮ \div ੨ = ੯$ ਇੰਚ ਤੇ ਅੱਡੀ ਭਾਰ ਖੜਕ ਬੋਲੇਗਾ।

ਸ	ਸ	ਸ
ਮੇਰੂ	ਮੇਰੂ	ਮੇਰੂ
----- ----- -----		
ਛੇਵਾਂ ਇੰਚ	੧੮ ਇੰਚ	੯ ਇੰਚ

(ਮੱਧਮ) ਮੇਰੂ ਅਤੇ ਖੜਕ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਜੋ ੧੮ ਇੰਚ ਦਾ ਭਾਰ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਚੌਥਾ ਭਾਗ ੯-੯ ਇੰਚ ਦੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਮੱਧਮ ਸੁਰ $੧੮ \div ੨ = ੯$ ਇੰਚ ਤੇ ਬੋਲੇਗਾ। ਭਾਵ, 'ਸ' ਅਤੇ 'ਸ' ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਬੋਲੇਗਾ।

ਸ	ਮ	ਸ
ਮੇਰੂ	ਮੇਰੂ	ਮੇਰੂ
----- ----- -----		
ਛੇਵਾਂ	੨੭	੧੮

(ਪੰਚਮ) ਮੇਰੂ ਅਤੇ ਭਾਰ ਖੜਕ ਦੇ ਵਿਚ ਦਾ ਭਾਗ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਬਰਾਬਰ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡੇ ਤਾਂ $੧੮ \div ੩ = ੬$ ਇੰਚ ਤੇ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਬੋਲੇਗਾ। ਇਸ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਘੋੜੀ ਤਾਂ $੧੮ \div ੬ = ੩$ ਇੰਚ ਹੋਵੇਗੀ।

ਹੁਣ ਅਸਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਤੋਂ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਆਇਆ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਸੰਗੀਤ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲੀ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਵਾਂਗ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਿਛੇ ਅਸਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ੧੩ਵੀਂ ਤੋਂ ਸੋਲ੍ਹਵੀਂ ਸਦੀ ਤਕ ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਪਰਿਵਰਤਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਭਾਵ, ਜਿਵੇਂ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਠਾਟ, ਜਾਤੀ, ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਆਦਿ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਗਏ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਭੀ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਕਾਫੀ ਤੋਂ ਖਮਾਜ, ਖਮਾਜ ਤੋਂ ਭੈਰਉ ਅਤੇ ਭੈਰਉ ਤੋਂ ਫਿਰ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ।

ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੇ ਨਿਰਾਲਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਕੁਝ ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ। ਜਿਵੇਂ—ਬਸੰਤ, ਪਰਜ ਅਤੇ ਗਉੜੀ (ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮ ਪ੍ਰਕਾਰ) ਪੂਰਵੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਤਿਵੇਂ, ਜੈਤਸਰੀ, ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ, ਮਾਲਸ੍ਰੀ, ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦਾ ਠਾਟ ਪੂਰਵੀ, ਜਾਤੀ, ਓਡਵ ਸੰਪੂਰਣ ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਹੈ। ਪਰ ਕਈ ਸੰਗੀਤਕਾਰ 'ਸ-ਪ' ਜਾਂ 'ਰੁ-ਪੁ' ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ 'ਰੇ-ਪਾ' ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਅਪਵਾਦ ਮੰਨੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਰਾਗ ਦੇ ਸਰੂਪ ਅਤੇ ਚਲਣ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮਾਰਵਾ ਰਾਗ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦੇ 'ਰੁ-ਪ' ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਨੂੰ ਭੀ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਗਾ-ਧਾ' ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਕ੍ਰ ਸੰਪੂਰਣ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਗ ਸ਼ਾਮ (ਸੂਰਜ ਛਿਪੇ) ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਗੱਲ ਕੋਮਲ ਰਿਖਭ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਾਨਾ ਹੈ। ਅਗਰ ਕੋਮਲ ਰਿਖਭ ਨੂੰ ਗੰਧਾਰ ਦੇ ਕਣ ਦੇ ਨਾਲ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਰਿਖਭ ਆਪਣੇ ਆਪ ਠੀਕ ਥਾਂ ਤੇ ਲਗੇਗਾ। ਭਾਵ, ਰਿਖਭ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ। ਕੇਵਲ ਇਕ ਵਾਰ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਰਿਖਭ ਦੀ ਮਧੁਰਤਾ ਸਪਸ਼ਟ

ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਵੇਂ "ਸ, ਰੁ ਰੁ, ਸ—ਗਰੁ, ਰੁ, ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ "ਸ, ਰੁ, ਰੁ, ਰੁ ਪ, ਰੁ,

ਜਾਂ ਸ, ਗਰੁ, ਰੁਪ, ਮਪ, ਪਪੁ ਮੰਗਰੁ, ਰੁ, ਸ" ਇਹ ਤਾਨ ਬਾਰ ਬਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ। ਸਗੋਂ ਜਿਸ

ਰਾਗ ਵਿਚ "ਪ, ਰੁ, ਗਰੁ, ਸ" ਇਹ ਸੁਰ ਲੱਗੇ ਉਸੇ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ। ਗਉੜੀ, ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ ਤੇ ਜੈਤਸਰੀ ਆਦਿ ਰਾਗ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਨ "ਪ, ਮਪ.

ਨ-ਸੰ ਜਾਂ ਪ, ਪਨ, ਸੰ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ 'ਰੁ-ਪ' ਜਾਂ 'ਪੁ-ਰੁ' ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ ਬਹੁਤ ਮਧੁਰ ਅਤੇ ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਜਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਇਹ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਆਲਾਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪਰਕ੍ਰਿਤੀ ਗੰਭੀਰ ਅਤੇ ਸਾਂਤ ਰਸ ਸੰਯੁਕਤ ਹੈ, ਬਿਲੰਬਿਤ ਵਿਚ ਇਹ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਅਭਿਆਸ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦਾ ਨੰਬਰ ਪਹਿਲਾ ਹੈ।

ਸੁਹ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਨ ਸ ਗ ਸ ਗ ਗ ਗ ਸ ਗ
ਸ = ਰੁ, ਰੁ, ਸ = ਨਰੁ, ਸ = ਰੁ ਰੁ, ਸ =, ਗਰੁ ਮੰਗਰੁ. ਰੁ, ਸ = ਨਰੁ = ਗਰੁ ਰੁਸ = ।
੨. ਨ ਸ ਪ ਸ ਗ
ਸ = ਨ ਰੁਨਰੁ, ਪ ਨਰੁਪ ਮੱਪ ਧੁਪ, ਮੱਪਨ, ਸ = ਰੁ ਰੁ, ਮੰਗਰੁ ਪ = ਮੰਗਰੁ ਰੁਰੁ = ਸ, ਨ,
ਰੁਨਰੁਪ, ਮੱਪਨ, ਰੁਗਰੁ, ਰੁਸ = ।
੩. ਸ ਗ ਗ ਪ ਗ ਸ
ਸ = ਨਰੁ, ਰੁ, ਗਰੁ, ਸ = ਰੁ ਮੱ, ਪ = ਮੱਧੁਪ, ਮੰਗਰੁ ਗਰੁ, ਰੁਸ = ਸ, ਰੁ, ਰੁਪ = ਮੱਧੁਪ, ਮੱਧੁ,
ਗ ਗ ਗ ਗ ਮ
ਮੰਗਰੁ ਰੁ, ਰੁਪ = ਮੱਪ, ਮੱਧੁਪ = ਮੱਧੁ, ਮੰਗਰੁ, ਰੁ, ਸ = ਰੁਪ = ਰੁ = ਮੱਪ, ਧੁਪ, ਨਰੁਪ, ਮੰਗਰੁ,
ਗ ਮ ਗ
ਰੁਪ = ਰੁ, ਰੁ, ਸ = ।
੪. ਗ ਪ ਸ ਗ
ਸ = ਰੁਪ = ਮੱਪ, ਮੱਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੱਪਨ = ਰੁਪ, ਮੱਪਰੁ, ਮੱਪ, ਮੱਧੁ ਮੰਗਰੁ, ਗਰੁ ਸ ਨਰੁ, ਰੁ, ਸ =
ਪ ਗ
ਮੱਪ = ਮੱਧੁਪ, ਮੰਗਰੁ, ਰੁਪ = ਮੱਪਨ = ਰੁਨਰੁਪ, ਮੱਪਨ = ਸ = ਨਸ ਨਰੁਪ, ਮੱਪਨ, ਰੁਨਰੁਪ, ਮੱਪ
ਪ ਸ ਪ ਮ ਗ
ਰੁਮੱਪਨ = ਸ, ਮੱਪ ਨ = ਸ = ਨਰੁਸ = ਨ, ਰੁਨਰੁਪ, ਮੱਪ, ਮੱਧੁ ਮੰਗਰੁ ਗਰੁ, ਪ = ਰੁ = ਰੁ ਮੱਪਰੁ,
ਗ
ਮੰਗਰੁ, ਰੁ ਸ = ।
੫. ਪ ਪ ਪ ਪ ਗ ਗ
ਮੱਪ, ਨ = ਸ, ਸਰੁਸ, ਨ, ਰੁਨਰੁਪ, ਮੱਪਰੁ, ਰੁਪ = ਮੱਪਨ = ਸ = ਨਸ, ਰੁ, ਰੁ, ਸ = ਨਸਰੁਸਨ,
ਗ ਗ ਸ ਗ ਸ ਗ
ਰੁਨਰੁਪ, ਮੱਧੁਨਰੁਨਰੁਪ, ਮੱਪਨ, ਸ = ਨਰੁ, ਗਰੁ, ਰੁਸ = ਨਸਗ, ਰੁ = ਰੁਸ = ਨਸ, ਰੁ ਰੁ, ਗਰੁ,
ਸ ਸ ਗ
ਨ, ਨਸ = ਰੁਨਰੁਪ, ਮੱਪਨ, ਰੁਨਰੁਪ, ਮੱਧੁਪ, ਮੱਧੁਨ, ਰੁਨਰੁਪ, ਮੱਧੁ, ਮੰਗਰੁ, ਗਰੁ, ਰੁਸ, ਪ = ਮੱਧੁਮੰਗਰੁ
ਗ ਮ ਗ
ਰੁਪ, ਰੁ, ਗਰੁ, ਰੁਸ = ।
- ਸ
ਨਸ, ਰੁਰੁ ਸਸ, ਰੁਰੁ ਗਰੁ ਸਸ, ਨਨ ਰੁਨਰੁਪ, ਮੱਪ ਨਨ ਸਸ, ਰੁਰੁ ਸਸ, ਰੁਰੁ ਪਪ ਮੱਪ ਰੁਪ ਮੱਧੁ
ਮੰਗ ਰੁਰੁ ਗਰੁ ਸਸ, ਰੁਰੁ ਪਪ ਮੱਪ, ਮੱਪ ਰੁਪ ਨਨ ਰੁਪ ਮੱਧੁ ਗਰੁ ਸਸ, ਨਨ ਰੁਨ ਰੁਪ ਮੱਪ ਨਨ ਸਸ,
ਮੱਪ ਨਸ ਰੁਰੁ ਸਸ, ਨਨ ਰੁਨ ਰੁਪ, ਮੱਪ ਨਨ ਰੁਨ ਰੁਪ, ਮੱਧੁ ਮੰਗ ਰੁਪ ਮੱਧੁ ਗਰੁ ਸਸ, ਮੱਪ ਨਨ
ਸਸ ਨਰੁ ਗਰੁ ਸਨ ਰੁਪ ਮੱਪ, ਨਸ ਗਰੁ ਗਰੁ ਸਸ ਨਰੁ ਨਰੁ ਪਪ, ਨਨ ਰੁਪ ਮੱਧੁ ਮੰਗ ਰੁਰੁ ਪਪ ਮੰਗ
ਰੁਰੁ ਸਸ, ਨਨ ਰੁਨ ਰੁਪ ਮੱਪ ਨਨ ਸਸ, ਮੱਪ ਨਨ ਸਸ ਨਰੁ ਗਰੁ ਮੰਗ ਰੁਪ, ਮੰਗ ਰੁਰੁ ਸਨ ਰੁਨ
ਰੁਪ ਮੰਗ ਰੁਪ ਮੱਧੁ ਮੰਗ ਰੁਮ ਗਰੁ, ਪਪ ਮੰਗ ਰੁਰੁ ਸਸ = ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਚੀਭ ਨੰ: ੨)

ਅਸਥਾਈ

੧.	੦	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯	੧੦	੧੧	੧੨
੧.	ਤੋ	ਹੀ	ਮੋ	ਹੀ	ਮੋ	ਹੀ	ਤੋ	ਹੀ	ਸਰੁ	ਮਪ	ਨਸ	ਰੁਸ	ਨਰੁ
੨.	ਪਨ	ਸਨ	ਸਗ	ਰੁਸ	ਨਰੁ	ਪਮ	ਪਨ	ਸਰੁ	ਸਨ
੩.	ਮਪ	ਨਰੁ	ਪਮ	ਪਨ	ਸਨ	ਸਰੁ	ਸਨ	ਰੁਪ	ਮਪ	ਨਸ	ਰੁਸ	ਗਰੁ	ਸਨ
੪.	ਸਰੁ
੫.	ਮਪ	ਨਰੁ	ਰੁਪ	ਮਪ	ਨਸ	ਰੁਸ	ਨਰੁ	ਮਪ	ਨਸ	ਗਰੁ	ਸਨ	ਰੁਪ	ਮਪ
੬.	ਸਰੁ	ਗਰੁ	ਮਗ	ਰੁਸ,	ਮਪ	ਰੁਪ	ਮਗ	ਰੁਸ,	ਮਪ
੭.	ਰੁਸ,	ਮਪ	ਨਸ	ਰੁਰੁ	ਸਨ	ਰੁਪ	ਮਗ	ਰੁਸ,	ਮਪ	ਨਸ	ਰੁਸ	ਗਰੁ	ਸਨ
੮.	ਰੁਰੁ
੯.	ਰੁਰੁ	ਸਸ,	ਨਰੁ	ਰੁਪ	ਮਮ	ਗਗ	ਰੁਰੁ	ਸਸ	ਰੁਰੁ	ਸਸ	ਨਰੁ	ਰੁਪ	ਮਮ
੧੦.	ਸਰੁ	ਪਪ	ਮਪ	ਨਰੁ	ਪਨ	ਸਸ	ਨਸ	ਗਗ	ਰੁਰੁ	ਸਸ	ਨਰੁ	ਰੁਪ	ਮਮ

ਅੰਤਰਾ

੧.	੨.	੩.	੪.	੫.	੬.	੭.	੮.	੯.	੧੦.	੧੧.	੧੨.	੧੩.	੧੪.	੧੫.	੧੬.	੧੭.	੧੮.	੧੯.	੨੦.
੧.	ਸ	ਰੀ	ਰ	ਅ	ਚਾ	ਚੈ	ਮੋ	ਕਉ	ਨਸ	ਰੁਸ	ਨਰੁ	ਪਨ	ਸਨ	ਰੁਪ	ਮਗ	ਰੁਸ			
੨.	ਨਸ	ਰੁਸ	ਗਰੁ	ਸਨ	ਰੁਨ	ਰੁਪ	ਮਪ	ਨਸ	ਨਰੁ	ਪਮ	ਗਰੁ	ਸਸ			
੩.	ਨਸ	ਨਰੁ	ਸਨ	ਰੁਪ	ਮਪ	ਨਸ	ਰੁਸ	ਨਸ	ਗਰੁ	ਸਨ	ਰੁਪ	ਮਗ	ਰੁਸ,	ਮਪ	ਨਸ	ਰੁਸ			
੪.	ਰੁਰੁ	ਸ,ਰੁ	ਰੁਸ	ਨਸ	ਰੁਰੁ	ਪਰੁ	ਰੁਪ	ਮਪ			
੫.	ਰੁਰੁ	ਸ,ਰੁ	ਰੁਸ	ਨਸ,	ਸਮ	ਰੁਪ	ਮਰੁ	ਪਸ	ਰੁਗ	ਰੁਸ	ਰੁਨ	ਰੁਪ	ਰੁਰੁ	ਗਰੁ	ਮਪ	ਨਸ			
੬.	ਪਨ	ਸ,ਪ	ਨਸ	ਪਨ	ਸਰੁ	ਸਨ	ਰੁਮ	ਗਰੁ,	ਪਮ	ਗਰੁ	ਮਗ	ਰੁਸ	ਸਰੁ	ਮ,ਰੁ	ਮਪ,	ਮਪ			
੭.	ਨ,ਪ	ਨਸ,	ਨਸ	ਰੁਗ	ਰੁਸ	ਨਰੁ,	ਨਨ	ਰੁਨ	ਰੁਪ	ਮਗ	ਰੁਮ	ਗਰੁ	ਸਰੁ	ਮਪ	ਨਸ	ਰੁਸ			
੮.	ਰੁਰੁ	ਗਰੁ	ਸਨ,	ਸਸ	ਸਨ	ਰੁਪ,	ਨਨ	ਨਰੁ	ਪਮ	ਰੁਰੁ	ਰੁਪ	ਮਗ,	ਪਪ	ਪਮ	ਗਰੁ,	ਮਮ			
੯.	ਮਗ	ਰੁਸ,	ਰੁਰੁ	ਗਰੁ	ਸਨ	ਰੁਸ,	ਰੁਗ	ਰੁਰੁ	ਮਪ	ਮਮ	ਪਰੁ	ਪਪ	ਨਸ	ਨਨ	ਸਰੁ	ਸਸ			

੨. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਤੋਹੀ ਮੋਹੀ, ਮੋਹੀ ਤੋਹੀ ਅੰਤਰੁ ਕੈਸਾ ॥
 ਕਨਕ ਕਟਿਕ ਜਲ ਤਰੰਗ ਜੈਸਾ ॥੧॥
 ਜਉ ਮੈ ਹਮ ਨ ਪਾਪ ਕਰੰਤਾ ਆਹੇ ਅਨੰਤਾ ॥
 ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਨਾਮੁ ਕੈਸੇ ਹੁੰਤਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਤੁਮ ਜੁ ਨਾਇਕ ਆਛਹੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥
 ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਜਨੁ ਜਾਨੀਜੈ ਜਨ ਤੇ ਸੁਆਮੀ ॥੨॥
 ਸਰੀਰੁ ਆਰਾਧੈ ਮੋ ਕਉ ਬੀਚਾਰੁ ਦੇਹੁ ॥
 ਰਵਿਦਾਸ ਸਮਦਲ ਸਮਝਾਵੈ ਕੋਊ ॥੩॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ, ਭ: ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੯੩)

ਅਸਥਾਈ

੦	ਮ	ਚ	ਗ	ਰ	੩	ਨ	ਸ	ਰੁ	×	—	ਪ	ਪ	੨	ਮ	ਧੁ	ਪ	—
ਤੋ	ਹੀ	ਮੋ	ਹੀ	ਮੋ	ਹੀ	ਤੋ	ਹੀ	ਅੰ	ਪ	ਤ	ਰ	ਕੈ	ਧੁ	ਸਾ	ਸ		
ਪ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	—	
ਕ	ਨ	ਕ	ਕ	ਟਿ	ਕ	ਜ	ਲ	ਤ	ਰੁ	ਰੰ	ਤ	ਗ	ਜੈ	ਸ	ਸਾ	ਸ	

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਜਉ	ਪੈ	ਹਮ	ਨ	ਪਾ	ਪਾ	ਪਕ	ਰੰ	ਤਾ	ਅ	ਹੈ	ਤ	ਅ	ਨੰ	ਤਾ	ਤਾ	ਤਾ	ਤਾ
ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	ਸ	—	
ਪ	ਤਿ	ਤ	ਪਾ	ਵ	ਨ	ਨਾ	ਸਮ	ਕੈ	ਰੁ	ਗ	ਸੈ	ਤ	ਹੁੰ	ਤਾ	ਤਾ	ਤਾ	ਤਾ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੩. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਾਜ)

ਅਚਰਜ ਏਕੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਪੰਡੀਆ ਅਬ ਕਿਛੁ ਕਹਨੁ ਜਾਈ ॥
 ਸੁਰਿ ਨਰ ਗਣ ਗੰਧਰਬ ਜਿਨਿ ਮੋਹੇ ਕ੍ਰਿਭਵਣ ਮੇਖੁਲੀ ਲਾਈ ॥੧॥
 ਰਾਜਾ ਰਾਮ ਅਨਹਦ ਕਿਹਾਰੀ ਬਾਜੈ ॥
 ਜਾਕੀ ਦਿਸਟਿ ਨਾਦ ਲਿਵ ਲਾਰੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਭਾਠੀ ਗਗਨੁ ਜਿੰਛਿਆ ਅਰੁ ਢੂੰਛਿਆ ਕਨਕ ਕਲਸ ਇਕੁ ਪਾਇਆ ॥
 ਭਿਸੁ ਮਹਿ ਧਾਰਚੁਐ ਅਤਿ ਨਿਰਮਲ ਰਸ ਮਹਿ ਰਸਨ ਚੁਆਇਆ ॥੨॥
 ਏਕ ਜੁ ਥਾਡ ਅਨੂਪ ਬਨੀ ਹੈ ਪਵਨ ਪਿਆਲਾ ਜਾਜਿਆ ॥
 ਭੀਨਿ ਭਵਨ ਮਹਿ ਏਕੈ ਜੋਗੀ ਕਹੁਹੁ ਕਵਨ ਹੈ ਰਾਜਾ ॥੩॥
 ਐਸੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਪੂਰਖੇਤਮ ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ॥
 ਅਉਰ ਚੁਨੀ ਸਭ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨੀ ਮਨੁ ਰਾਮ ਰਸਾਇਨ ਮਾਤਾ ॥੪॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ, ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੯੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੨				X				੨			
ਸ	ਸ	ਗ	ਕੁ	ਪ	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਧੁ	—	ਪ	—	—	—
ਅ	ਨ	ਹ	ਦ	ਮਿ	ਗੁ	ਰੀ	ੜ	ਬਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਜੈ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਪ	—	ਪ	ਮ	—	ਗ	—	ਗ	—	—	ਮ	ਗ	ਕੁ	ਸ	—
ੜ	ਬਾ	ੜ	ਜੈ	ਬਾ	ੜ	ਜੈ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ਜਾ	ਰਾ	ੜ	ਮ	ੜ
—	ਨ	—	ਧੁ	ਪ	—ਪ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਕੁ	ਸ
ੜ	ਜਾ	ੜ	ਕੀ	ਦਿ	ੜਸ	ਟ	ਨਾ	ੜ	ਦ	ਲਿ	ਵ	ਲਾ	ੜ	ਗੈ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਨ	ਨ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	—
ਅਚ	ਰ	ਜ	ਏ	ਏ	ਏ	ਕ	ਸੁ	ਨਹੁ	ਏ	ਰੇ	ਏ	ਪੰ	ਡੀ	ਆ	ਏ
—	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਰੁ	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	—	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਏ	ਅਬ	ਕਿ	ਛ	ਕ	ਹ	ਨ	ਨ	ਜਾ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਏ	ਈ	ਏ
—	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	—
ਏ	ਸਰ	ਨ	ਰ	ਗ	ਣ	ਗੰ	ਏ	ਧੁ	ਬ	ਜਿ	ਨ	ਮੰ	ਏ	ਹੇ	ਏ

ਨ ਸ ਸ ਸ | ਪੁ ਪੁ ਪੁ — ਰੁ — — — | ਸ — — —
 ਕ੍ਰ ਭਵ ਣ ਮੇ ਟ ਖ ਲੀ ਟ ਲਾ ਟ ਟ ਟ ਟ ਈ ਟ ਟ ਟ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਾਗੀ-ਰਥਾਈ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਚਾਗ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਅਤੀ ਸੁੰਦਰ ਹੈ।

ੳ. ਸ੍ਰੀ ਚਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਕੂ ਢਰਿਆਉ ਢਾਨਾ ਬੀਨਾ ਮੈ ਮਛਲੀ ਕੈਸੇ ਅੰਤੁ ਲਹਾ ॥
 ਜਹ ਜਹ ਢੇਖਾ ਡਹ ਡਹ ਕੂ ਹੈ ਕੂਝ ਭੈ ਨਿਕਸੀ ਫੂਟਿ ਮਰਾ ॥੧॥
 ਨ ਜਾਣਾ ਮੈਉ ਨ ਜਾਣਾ ਜਾਲੀ ॥ ਜਾ ਢੂਢੁ ਲਾਗੈ ਤਾ ਕੂਝੈ ਸਮਾਲੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਕੂ ਭਰਪੂਰਿ ਜਾਨਿਆ ਮੈ ਦੂਰਿ ॥ ਜੈ ਕਛੁ ਕਰੀ ਸੁ ਤੇਰੈ ਹਦੂਰਿ ॥
 ਕੂ ਦੇਖਹਿ ਹਉ ਮੁਕਰਿ ਪਾਉ ॥ ਤੇਰੈ ਕੰਮਿ ਨ ਤੇਰੈ ਨਾਇ ॥੨॥
 ਜੇਤਾ ਦੇਹਿ ਤੇਤਾ ਹਉ ਖਾਉ ॥ ਬਿਆ ਦਰੁ ਨਾਹੀ ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਉ ॥
 ਨਾਨਕੁ ਏਕ ਕਹੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਜੀਉ ਪਿੰਡੁ ਸਭੁ ਤੇਰੈ ਪਾਸਿ ॥੩॥
 ਆਪੇ ਨੇੜੈ ਦੂਰਿ ਆਪੇ ਹੀ ਆਪ ਮੰਝਿ ਮਿਆਨੈ ॥
 ਆਪੇ ਵੇਖੈ ਸੁਣੈ ਆਪੇ ਹੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕਰੇ ਜਹਾਨੁ ॥
 ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਹੁਕਮੁ ਸੋਈ ਪਰਵਾਨੁ ॥੪॥ (ਸਿਰੀ ਚਾਗੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੨੪)

ਅਸਥਾਈ

ੳ				×				੨				੦			
ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	—	ਨ	ਪੁ	ਪ	—
ਮ	ਜਾ	ਟ	ਣਾ	ਰੁੰ	ਟ	ਉ	ਨ	ਜਾ	ਟ	ਣਾ	ਟ	ਜਾ	ਟ	ਲੀ	ਟ
ਨ				ਮੇ											
ਪ	—	ਪ	ਪੁ	ਪੁ	ਗਰੁ	ਗ	ਰੁਸ	ਸ	ਪ	ਮ	ਗਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਮ	ਜਾ	ਟ	ਦੁ	ਖ	ਲਾ	ਟ	ਗੈ	ਤਾ	ਤੁ	ਝੈ	ਟ	ਸਾ	ਟ	ਲੀ	ਟ
ਜਾ				ਲਾ	ਟ	ਗੈ	ਤਾ	ਤੁ	ਝੈ	ਟ	ਸਾ	ਟ	ਲੀ	ਟ	

ਅੰਤਰਾ

ੳ															
ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਰੁੰ	ਸ	ਸ	ਨ	ਨਸ	ਨਪੁ
ਮ	ਟ	ਦ	ਰਿ	ਆ	ਟ	ਉ	ਟ	ਦਾ	ਟ	ਨਾ	ਟ	ਬੀ	ਟ	ਨਾ	ਪ
ਤੁ															
ਪ	ਪ	ਨ	ਸ	ਰੁੰ	—	ਸ	ਸ	(ਪ)	—	ਪੁ	ਗਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਮ	ਟ	ਮ	ਛ	ਲੀ	ਟ	ਕੈ	ਸੇ	ਅੰ	ਟ	ਤ	ਲ	ਹਾ	ਟ	ਟ	ਟ
ਮੈ															

ਸ	ਗ	ਸ	ਸ	ਗ	ਰ	ਰ	ਸ	ਸ	ਪ	—	ਪ	—
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਨ	ਤ	ਤ	ਤ	ਹ	ਤੁ	—	ਹੈ	—
ਜ	ਹ	ਜ	ਹ	ਦੇ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ
ਸੰ	ਸੰ	ਰੁ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	—
ਨ	ਝ	ਤੇ	ਭ	ਨਿ	ਕ	ਸੀ	ਭ	ਫੁ	ਭ	ਟ	ਮ	ਭ
ਤੁ	ਝ	ਤੇ	ਭ	ਨਿ	ਕ	ਸੀ	ਭ	ਫੁ	ਭ	ਟ	ਮ	ਭ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੫. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਮਨ ਪਿਆਰਿਆ ਜੀ ਮਿਤ੍ਰਾ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਝੂਠੁ ਪਸਾਰੇ ॥
ਮਨ ਪਿਆਰਿਆ ਜੀਉ ਮਿਤ੍ਰਾ ਬਿਖੁ ਸਾਗਰੁ ਸੰਸਾਰੇ ॥
ਚਰਣ ਕਮਲ ਕਰਿ ਬੋਹਿਥੁ ਕਰਤੇ ਸਹਸਾ ਦੂਖੁ ਨ ਬਿਆਪੈ ॥
ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੇਟੈ ਵਡਭਾਗੀ ਆਠ ਪਹਰ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਪੈ ॥
ਆਦਿ ਜੁਗਾਦੀ ਸੇਵਕ ਸੁਆਮੀ ਭਗਤਾ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੇ ॥
ਨਾਨਕੁ ਸਿਖ ਦੇਇ ਮਨ ਪ੍ਰੀਤਮ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਝੂਠੁ ਪਸਾਰੇ ॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੬)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩	×	੨
ਸ	ਮੰ	ਪ	ਪ
ਰੁ	ਪ	ਨ	ਪ
ਮ	ਰਿਆ	ਭ	ਭ
ਮੰ	ਮੱਪ	ਮੰ	ਸ
ਰੁ	ਨਰੁ	ਰੁ	ਰੁ
ਹ	ਝ	ਭ	ਭ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਨ	ਗੰ	ਗੰ
ਮੰ	ਸੰ	ਰੁ	ਰੁ
ਮ	ਰਿਆ	ਭ	ਭ
ਰੁ	ਗੰ	ਰੁ	ਰੁ
ਭ	ਰੁ	ਭ	ਭ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੬. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਜੇ ਸਿਰੁ ਸਾਂਈ ਨਾ ਨਿਵੈ ਸੋ ਸਿਰੁ ਦੀਜੈ ਭਾਰਿ ॥

ਨਾਨਕ ਜਿਸੁ ਪਿੰਜਰ ਮਹਿ ਬਿਰਹਾ ਨਹੀ ਸੋ ਪਿੰਜਰੁ ਲੈ ਜਾਰਿ ॥੧॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਕੀ ਵਾਰ, ਸਲੋਕ ਮ: ੨, ਪੰਨਾ ੮੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				੪				੫			
ਪ	ਸ	ਨ	ਪੁ	(ਪ)	—	ਮ	ਗ	ਗ	—	—	ਮ	ਗ	—	ਸ	—
ਜੋ	ਭ	ਸਿ	ਰ	ਸਾਂ	ਭ	ਈ	ਭ	ਰੁ	ਭ	ਭ	ਨਿ	ਰੁ	ਭ	ਭ	ਭ
ਪ.				ਸ	ਗ			ਨ.				ਗ			
ਮੁ	ਪੁ	ਨੁ	ਸ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	—	ਪ	—	ਰੁ	—	ਸ	—
ਸੋ	ਭ	ਸਿ	ਰ	ਈ	ਭ	ਜੋ	ਭ	ਡਾ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਰੁ	ਭ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਤੁੰ	ਤੁੰ	—	ਗੰ	ਤੁੰ	—	ਸੰ	—
ਨਾ	ਨਕ	ਜਿਸ	ਪਿੰ	ਜ	ਰ	ਮਹਿ	ਓ	ਬਿਰ	ਹਾ	ਓ	ਨ	ਹੀ	ਓ	ਓ	ਓ	ਓ
ਸੰ	—	ਤੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	—	ਸ	—	—
ਸੰ	ਓ	ਪਿੰ	ਓ	ਜ	ਰ	ਏ	ਓ	ਜਾ	ਓ	ਓ	ਓ	ਓ	ਓ	ਓ	ਓ	ਓ

ਨੋਟ :—ਇਸ ਟਿਊਨ ਤੇ ਵੀ ਤਾਨਾਂ ਲਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

੭, ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਹਰਿ ਧਨੁ ਰਾਸਿ ਹੈ ਗੁਰ ਪ੍ਰਛਿ ਕਰਹਿ ਵਾਪਾਰੁ ॥
 ਹਰਿਨਾਮੁ ਸਾਲਾਹਨਿ ਸਦਾ ਸਦਾ ਵਖਰੁ ਹਰਿਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ॥
 ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਹਰਿਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਅਤੁਟੁ ਭੰਡਾਰੁ ॥੧॥
 ਭਾਈ ਰੇ ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਸਮਝਾਇ ॥
 ਏ ਮਨ ਆਲਸੁ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਧਿਆਇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਕਾ ਪਿਆਰੁ ਹੈ ਜੇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥
 ਪਾਖੰਡਿ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਵਈ ਦੁਬਿਧਾ ਬੋਲੁ ਖੁਆਰੁ ॥
 ਸੋ ਜਨ ਰਲਾਇਆ ਨਾ ਰਲੈ ਜਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਬਿਬੇਕ ਬੀਚਾਰੁ ॥੨॥
 ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਹਰਿ ਆਖੀਐ ਜੋ ਹਰਿ ਰਾਖੇ ਉਰਿ ਧਾਰਿ ॥
 ਮਨੁ ਤਨੁ ਸਉਪੇ ਆਗੈ ਧਰੇ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਮਾਰਿ ॥
 ਧਨੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੋ ਪਰਵਾਣੁ ਹੈ ਜਿ ਕਦੇ ਨ ਆਵੈ ਹਾਰਿ ॥੩॥
 ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਤਾ ਪਾਈਐ ਵਿਣੁ ਕਰਮੈ ਪਾਇਆ ਨ ਜਾਇ ॥
 ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਤਰਸਦੇ ਜਿਸੁ ਮੇਲੇ ਸੋ ਮਿਲੈ ਹਰਿ ਆਇ ॥
 ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਸਦਾ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇ ॥੪॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੨੮)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
ਸ	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਮੱ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੱਪ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	—
ਭਾ	ਈ	ਰੋ	ਰੋ	ੜ	ਇ	ਸ	ਮ	ਨ	ਕੀਉ	ੜ	ਸ	ਮ	ਭਾੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਮੱ	ਪ	ਮੱ	ਪ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਨ	ਸ	—	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ
ਏ	ੜ	ਮ	ਨ	ਆ	ੜ	ਲ	ਸ	ਕਿਆ	ੜ	ੜ	ਕ	ਰਹਿ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਧੁ	ਧੁ	ਰੁ	—	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਗੁ	ਰ	ਮੁ	ਖ	ਨਾ	ੜ	ਮ	ਧਿ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮੱ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—	—	—	—
ਹਰਿ	ਭ	ਗ	ਤ	ਹ	ਰਿ	ਧ	ਨ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

ਸ	ਨ	ਨ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	ਸੰ
ਗੁ	ਰ	ਪੂ	ਛ	ਕ	ਫ	ਰਹਿ	ਵਾ	ਪਾ	ਫਾ	ਫਾ	ਫਾ	ਫਾ	ਫਾ	ਫਾ	ਰ	ਹਰਿ
ਨ	ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਪੰ	ਪੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਧੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਨਾ	ਫ	ਮ	ਸ	ਲਾ	ਫ	ਹ	ਨ	ਸ	ਦਾ	ਫ	ਸ	ਦਾ	ਫ	ਸ	ਫ	ਫ
ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	—	—	—	ਰੁ	—	—
ਵ	ਖਰ	ਹ	ਰਿ	ਨਾ	ਫ	ਮ	ਅ	ਧਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਗ	ਰੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੰ	—	ਧੁ	—	ਪ	—	—	ਪ
ਗੁਰ	ਪੂ	ਰੁੰ	ਹਰਿ	ਨਾ	ਫ	ਮ	ਦਿ	ਮੰ	ਫਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਇਆ	ਫ	ਫ	ਹਰਿ
ਪ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੰ	ਰੁ	—	—	—	ਗ	—	ਸ	—
ਭ	ਗ	ਤ	ਅ	ਰੁ	ਫ	ਟ	ਭੰ	ਫਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਰ	ਫ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੮. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਆਪਿ ਰਸੁ ਆਪੇ ਰਾਵਣਹਾਰੁ ॥
ਆਪੇ ਹੋਵੈ ਚੋਲੜਾ ਆਪ ਸੇਜ ਭਤਾਰੁ ॥੧॥
ਰੰਗਿ ਰਤਾ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬੁ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰਿ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਆਪੇ ਮਾਛੀ ਮਛਲੀ ਆਪੇ ਪਾਣੀ ਜਾਲੁ ॥
ਆਪੇ ਜਾਲ ਮਣਕੜਾ ਆਪੇ ਅੰਦਰਿ ਲਾਲੁ ॥੨॥
ਆਪੇ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਰੰਗੁਲਾ ਸਖੀਏ ਮੇਰਾ ਲਾਲੁ ॥
ਨਿਤ ਰਵੈ ਸੋਹਾਗਣੀ ਦੇਖੁ ਹਮਾਰਾ ਹਾਲੁ ॥੩॥
ਪ੍ਰਣਵੈ ਨਾਨਕ ਬੇਨਤੀ ਤੂ ਸਰਵਰ ਤੂ ਹੋਸੁ ॥
ਕਉਲ ਤੂ ਹੈ ਕਵੀਆ ਤੂ ਹੈ, ਆਪੇ ਵੇਖਿ ਵਿਗਸੁ ॥੪॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੨੩)

ਅਸਥਾਈ

×	ਗ	੦	ਸ	੨	ਸ	੦	੩	੪
ਰੁੰ	ਗ	ਰੁੰ	ਸ	—	ਪ	—	ਪ	ਮਧੁ
ਰੁੰ	ਫ	ਗ	ਰ	ਫ	ਤਾ	ਮੇ	ਰਾ	ਸਾ
								ਹਿ
								ਬ

ਪ	ਮੱ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਰੁੰਨ	ਧੁ	ਪ	—	—
ਰ	ਵਿ	ਰ	ਹਿਆ	ਭ	ਰ	ਪੁ	SS	S	ਰ	S	S

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	ਮੱ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸ	ਸ	ਸ	—
ਆ	S	ਪੇ	ਰ	ਸੀ	ਆ	ਆ	S	ਪ	ਰ	ਸ	S
ਰੁੰ	—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸ	—	—	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਆ	S	ਪੇ	ਰਾ	ਵ	ਣ	ਹਾ	S	S	ਰ	S	S
ਮੱ	—	ਧੁ	ਧੁ	—	ਧੁ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	—	—
ਧੁ	S	ਪੇ	ਹੋ	S	ਵੇ	ਚੇ	S	ਲ	ਤਾ	S	S
ਸ	—	ਰੁ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	—	ਰੁ	ਸ	—	—
ਰੁ	S	ਪੇ	ਸੇ	ਜ	ਭ	ਤਾ	S	S	ਰ	S	S

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਗਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ।

੯. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਝਪਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਕਹੂੰ ਗੀਤ ਕੇ ਗਵਯਾ, ਕਹੂੰ ਬੇਨ ਕੇ ਬਜੱਯਾ,
ਕਹੂੰ ਨ੍ਰਿਤ ਕੇ ਨਚੱਯਾ ਕਹੂੰ ਨਰ ਕੋ ਅਕਾਰ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਬਾਨੀ, ਕਹੂੰ ਕੋਕ ਕੀ ਕਹਾਨੀ,
ਕਹੂੰ ਰਾਜਾ ਕਹੂੰ ਰਾਨੀ, ਕਹੂੰ ਨਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਨ ਕੇ ਬਜਯਾ, ਕਹੂੰ ਧੋਨ ਕੇ ਚਰਯਾ,
ਕਹੂੰ ਲਾਖਨ ਲਵਯਾ, ਕਹੂੰ ਸੁੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਹੋ ॥
ਸੁਧਤਾ ਕੀ ਸਾਨ ਹੋ, ਕਿ ਸੰਤਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹੋ,
ਕਿ ਦਾਤਾ ਮਹਾ ਦਾਨ ਹੋ, ਕਿ ਨ੍ਰਿਦੋਖੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੋ ॥੮॥੧੮॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤਿ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੦	੩
ਸ	ਗ	ਗ	ਸ
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	—
ਸੁ	ਧ	ਤਾ	S
	ਕੀ	ਸਾ	ਨ
		ਹੋ	S
			ਕਿ

ਸ ਰੁ ਸ	— S	ਰੁ ਤ	ਰੁ ਨ	ਮ ਕੇ	ਗ ਪ੍ਰਾ	ਰੁ ਨ	ਸ ਹੈ	— S	ਸ ਕਿ
ਸ ਨ ਦਾ	ਨ ਤਾ	ਸ ਮ	ਪ ਹਾ	— S	ਪ ਦਾ	ਪਮ ਨS	ਧੁ ਹੈ	— S	ਧੁਧੁ ਕਿ ਨਿ
ਪ ਦੇ	ਪ ਖੀ	ਨ ਨਿ	ਧੁ ਰੈ	— S	ਪ ਕਾ	ਮਗ ਰS	ਰੁ ਹੈ	ਸ S	— S ਕਹੂੰ

ਅੰਤਰਾ

ਮ ਪ ਗੀ	ਪ ਤ	ਧੁ ਕੇ	ਪ S	ਪ ਗ	ਸ ਨ ਵ	ਨ ਯਾ	ਸ ਕ	ਸ ਹੈ	— S
ਸ ਨ ਬੇ	ਨ ਨ	ਸ ਰੁ ਕੇ	— S	ਰੁ ਬ	ਸ ਨ ਜ	ਸ ਯਾ	ਨ ਕ	ਧੁ ਹੈ	ਪ S
ਧੁ ਮ ਨਿ	ਮ ਤ	ਪ ਕੇ	ਨ S	ਸ ਨ	ਰੁ ਚ	ਰੁ ਯਾ	ਸ ਕ	ਸ ਹੈ	— S
ਨ ਨ	ਧੁ ਰ	ਪ ਕੇ	— S	ਮਰੁ ਅS	ਗ ਕਾ	ਰੁ ਰ	ਸ ਹੈ	— S	— S

ਨੋਟ :—‘ਝਪਤਾਲ’ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ‘ਇਕਤਾਲੇ’ ਦੀ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ) ਵਿਚ ਗਾਉ ਅਤੇ
ਬਾਕੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਵੀ ਉਸੇ ਤੇ ਲਾਓ।

ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

X ਮ ਰੁ ਸੁ	— S	੦ ਰੁ ਧ	੨ ਪ ਤਾ	੦ ਪ ਕੀ	੦ ਮ ਸਾ	੩ ਧੁ ਸ	੪ ਮ ਨ	ਗ ਹੈ	ਰੁ S	ਸ ਕਿ
ਸ ਸ	— S	— S	ਧੁ ਤ	ਧੁ ਨ	ਧੁ ਕੇ	ਪ ਪ੍ਰਾ	— S	ਮ ਨ	ਧੁ ਹੈ	ਪ S ਕਿS

ਮੱ	ਪ	ਮੱ	ਪ	ਨ	ਧੁ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਪ
ਦਾ	ਤਾ	ਸ	ਮ	ਹਾ	ਸ	ਦਾ	ਸ	ਨ	ਹੋ	ਕਿ	ਨਿ
ਮੱਪ	ਧੁ	—	ਮੱ	ਗ	—	ਰੁ	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਦੋਸ	ਖੀ	ਸ	ਨਿ	ਰੰ	ਸ	ਕਾ	ਸ	ਰ	ਹੋ	ਸ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਮੱ	ਪ	ਤ	ਸੰ	ਸ	ਗ	ਵ	ਯਾ	ਸ	ਕ	ਹੁੰ	ਸ;
ਗੀ	ਸ	ਤ	ਕੇ	ਸ	ਗ	ਵ	ਯਾ	ਸ	ਕ	ਹੁੰ	ਸ;
ਗੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਰੁੰ	ਸ	ਨ	ਕੇ	ਸ	ਬ	ਜ	ਯਾ	ਸ	ਕ	ਹੁੰ	ਸ
ਬੇ	ਸ	ਨ	ਕੇ	ਸ	ਬ	ਜ	ਯਾ	ਸ	ਕ	ਹੁੰ	ਸ
ਮੱ	ਪ	ਪ	ਧੁ	—	ਪ	ਰੁ	ਰੁ	—	ਸ	ਸ	—
ਨਿ	ਸ	ਤ	ਕੇ	ਸ	ਨ	ਚ	ਯਾ	ਸ	ਕ	ਹੁੰ	ਸ
ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਰੁਮੱ	ਪਧੁ	ਪਮੱ	ਗਰੁ	ਸ	—
ਨ	ਰ	ਸ	ਕੇ	ਸ	ਅ	ਕਾ	ਸ	ਰ	ਹੋ	ਸ	ਸ

—ਕਬਿੱਤ ਸਵੱਯੇ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਇਸੇ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੦. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਏਕਾ ਸੁਰਤਿ ਜੇਤੇ ਹੈ ਜੀਅ ॥ ਸੁਰਤਿ ਵਿਹੁਣਾ ਕੋਇ ਨ ਕੀਅ ॥
ਜੇਹੀ ਸੁਰਤਿ ਤੇਹਾ ਤਿਨ ਰਾਹੁ ॥ ਲੇਖਾ ਇਕੋ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ ॥੧॥
ਕਾਹੇ ਜੀਅ ਕਰਹਿ ਚਤੁਰਾਈ ॥ ਲੇਵੈ ਦੇਵੈ ਢਿਲ ਨ ਪਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਜੀਆ ਕਾ ਤੋਹਿ ॥ ਕਿਤ ਕਉ ਸਾਹਿਬ ਆਵਹਿ ਰੋਹਿ ॥
ਜੇ ਤੂ ਸਾਹਿਬ ਆਵਹਿ ਰੋਹਿ ॥ ਤੂ ਓਨਾ ਕਾ ਤੇਰੇ ਓਹਿ ॥੨॥
ਅਸੀ ਬੋਲਵਿਗਾੜ ਵਿਗਾੜਹ ਬੋਲ ॥ ਤੂ ਨਦਰੀ ਅੰਦਰਿ ਤੋਲਹਿ ਤੋਲ ॥
ਜਹ ਕਰਣੀ ਤਹ ਪੂਰੀ ਮਤਿ ॥ ਕਰਣੀ ਬਾਝਹੁ ਘਟੇ ਘਟਿ ॥੩॥
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਗਿਆਨੀ ਕੈਸਾ ਹੋਇ ॥ ਆਪੁ ਪਛਾਣੈ ਬੂਝੈ ਸੋਇ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਸੋ ਗਿਆਨੀ ਦਰਗਹ ਪਰਵਾਣੁ ॥੪॥੩੦॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੨੪-੨੫)

ਅਸਥਾਈ

X	●	੨	੩	੦
ਨ	—	ਨ	ਨ	—
ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਕਾ	ੜ	ਜੀ	ਅ	ੜ
ਸ	—	ਪੁ	ਪ	—
ਨ	ੜ	ਰਾ	ਈ	ੜ
ਰਹਿ	ੜ	—	—	—
ਮੰ	—	ਪੁ	ਪ	—
ਲੇ	ੜ	ਦੇ	ਵੇ	ੜ
ਗ	—	—	ਸ	—
ਰੁ	ੜ	ਪਾ	ਈ	ੜ
ਦਿ	ੜ	—	—	—

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਮੰ	ੜ	ਕਾ	ੜ	ਸੁ	ਰ	ਤ	ੜ	ੜ	ਜੀ
ਏ	ੜ	ਹੀ	ੜ	ਸੁ	ਰ	ਤ	ੜ	ੜ	ਕੇ
ਜੇ	ੜ	—	—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	—
ਨ	—	ਸੰ	—	ਜੀ	ਅ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਤੇ	ੜ	ਹੀ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਹੁ	ੜ	ੜ	ੜ
ਹਾ	ੜ	ਤਿ	ਨ	—	—	—	—	—	—
ਗੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	—
ਸੁ	ਰ	ਤ	ਵੇ	ਹੁ	ੜ	ਣਾ	ੜ	ੜ	ੜ
ਲੇ	ੜ	ਖਾ	ੜ	ਦਿ	ੜ	ਕੋ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਪੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਕੋ	ੜ	ਇ	ਨ	ਕੀ	ਅ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਆ	ੜ	ਵਹੁ	ੜ	ਜਾ	ੜ	ਹੁ	ੜ	ੜ	ੜ

ਨੋਟ :—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੨. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਪੜਤਾਲ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮੋਤੀ ਤ ਮੰਦਰ ਉਸਰਹਿ ਰਤਨੀ ਤ ਹੋਹਿ ਜੜਾਉ ॥
 ਕਸਤੂਰਿ ਕੰਗੂ ਅਗਰਿ ਚੰਦਨਿ ਲੀਪਿ ਆਵੈ ਚਾਉ ॥
 ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥੧॥
 ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜੀਉ ਜਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉ ॥
 ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੁ ਪੂਛਿ ਦੇਖਿਆ ਅਵਰੁ ਨਾਹੀ ਥਾਉ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਧਰਤੀ ਤ ਹੀਰੇ ਲਾਲ ਜੜਤੀ ਪਲੰਘਿ ਲਾਲ ਜੜਾਉ ॥
 ਮੋਹਣੀ ਮੁਖਿ ਮਣੀ ਸੋਹੈ ਕਰੇ ਰੰਗਿ ਪਸਾਉ ॥
 ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥੨॥
 ਸਿਧੁ ਹੋਵਾ ਸਿਧਿ ਲਾਈ ਰਿਧਿ ਆਖਾ ਆਉ ॥
 ਗੁਪਤੁ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ਬੈਸਾ ਲੋਕੁ ਰਾਖੈ ਭਾਉ ॥
 ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥੩॥
 ਸੁਲਤਾਨੁ ਹੋਵਾ ਮੇਲਿ ਲਸਕਰ ਤਖਤਿ ਰਾਖਾ ਪਾਉ ॥
 ਹੁਕਮੁ ਹਾਸਲੁ ਕਰੀ ਬੈਠਾ ਨਾਨਕਾ ਸਭ ਵਾਉ ॥
 ਮਤੁ ਦੇਖਿ ਭੂਲਾ ਵੀਸਰੈ ਤੇਰਾ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵੈ ਨਾਉ ॥੪॥

(ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੪)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੦	੩
ਨ	ਨ	ਮੱ	ਗ
ਸ	ਰਿ	ਜੀ	ਉ
ਹ	ਬਿ	ਸ	ਸ
ਰੁ	ਪ	ਮੱ	ਪ
ਜ	ਲ	ਜਾ	ਉ
ਪ	ਬ	ਸ	ਸ;
ਮੱ	ਨ	ਨ	ਪ
ਮੈ	ਪ	ਧੁ	—
	ਆ	ਣਾ	ਗੁ
	ਸ	ਸ	ਰ
ਮੱ	ਗ	ਗ	ਸ
ਪੁ	ਸ	ਦੇ	ਖਿਆ
	ਛ	ਸ	ਸ
ਸ	ਪਪ	ਮੱ	ਧੁ
ਅ	ਵਰ	ਨਾ	ਹੀ
		ਗੀ	ਥਾ
		ਸ	ਉ
		ਸ	ਸ

ਅੰਤਰਾ-ਤਾਲ-ਸੁਲਫਾਕ (ਝਪਤਾਲ ਦੀ ਚੰਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×	੦	੨	੩	੦
ਮ	—	ਸੰ	ਸੰ	—
ਪ	ੜ	ਮੰ	ਦ	ੜ
ਕ	ੜੜ	ਕੁੰ	ਗੁ	ੜ
ਨ	—	ਧੁ	ਪ	—
ਉ	ੜ	ਰਹਿ	ੜ	ੜ
ਅ	ਗ	ਚੰ	ਦ	ੜ
ਨ	ਸੰ	ਮੰ	ਗੁੰ	—
ਸੰ	ੜ	ਹੋ	ਹਿ	ੜ
ਰ	ੜ	ਆ	ਵੈ	ੜ
ਲੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨ	—	ਧੁ	ਪ	—
ਭਾ	ੜ	ੜ	ਉ	ੜ
ਚਾ	ੜ	ੜ	ਉ	ੜ →
ਪ	ਪ	ਮੰ	ਪ	—
→ ਮ	ੜ	ਕੁੰ	ਲਾ	ੜ
ਮੰ	—	ਗ	ਰੁ	ੜ
ਵੀ	ੜ	ਸ	ੜ	ੜ
ਨ	—	ਰੁ	ਸ	—
ਚਿ	ੜ	ਆ	ਵੈ	ੜ
ਸ	—	—	—	—
ਧੁ	—	—	—	—
ਨਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

ੜ—ਅਸਥਾਈ—ਹਰਿ ਬਿਨ...

ਨੋਟ :—ਸਥਾਈ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ, ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਗਾਓ ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੩. ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ, ਪੜਤਾਲ=ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰਾਗਾਂ ਵਿਚਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗੁ ਹੈ ਜੇ ਸਚਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥

ਸਦਾ ਹਰਿ ਸਚੁ ਮਨਿ ਵਸੈ ਨਿਹਚਲ ਮਤਿ ਅਪਾਰੁ ॥

ਰਤਨੁ ਅਮੋਲਕੁ ਪਾਇਆ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥

ਜਿਹਵਾ ਸਚੀ ਮਨੁ ਸਚਾ, ਸਚਾ ਸਰੀਰ ਅਕਾਰੁ ॥

ਨਾਨਕ ਸਚੈ ਸਤਿਗੁਰਿ ਸੇਵਿਐ ਸਦਾ ਸਚੁ ਵਾਪਾਰੁ ॥੧॥

(ਸਿਰੀ ਰਾਗ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੮੩)

ਅਸਥਾਈ

×	੦		੨		੦		੩		੪	
							ਸ	ਗਰੁ	ਪ	ਪ
							ਰਾ	ਗਾਂ	ਮੱ	ਚ
									ਵਿ	
ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੱ	ਗ	ਸਨ	ਗਰੁ	ਪ	ਪ
ਸਿ	ਫ	ਰੀ	ਰਾ	ਫ	ਗ	ਹੈ	ਫਫ	ਗਾਂ	ਵਿ	ਚ
ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	—	ਪ	ਮੱ	ਪ	—	—
ਸਿ	ਫ	ਰੀ	ਰਾ	ਫ	ਫ	ਗ	ਹੈ	ਫ	ਫ	ਫ
ਮੱ	—	—	ਸ	—	—	ਨ	ਰੁ	—	—	—
ਰੁ	ਫ	ਫ	ਚ	ਫ	ਫ	ਧ	ਫ	ਸ	ਫ	ਫ
ਸ	ਫ	ਫ	ਚ	ਫ	ਫ	ਧ	ਫ	ਰੁ	ਫ	ਫ
ਨ	—	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	ਮੱ	—	ਪ	ਧੁ	—
ਸ	ਫ	ਫ	ਸ	ਫ	ਚ	ਧ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਜੇ	ਫ	ਫ	ਸ	ਫ	ਚ	ਧ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਧੁ	—	—	—	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—	—
ਰੁ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਰ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਪਿਆ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ-ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

⊕	੧		੨		⊕	੧		੨	
ਮੱ	ਪ	—	ਮੱ	ਮੱ	ਨ	ਸੱ	—	ਸੱ	—
ਪ	ਦਾ	ਫ	ਹ	ਰਿ	ਸ	ਮ	ਫ	ਨ	ਵ
ਸ	ਫ	ਫ	ਸ	ਚ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਨ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਨਿਹ	ਚ	ਲ	ਮ	ਫ	ਪ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
					ਅ	ਪਾ	ਫ	ਫ	ਫ

ਇਕਤਾਲਾ ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਤਿਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×	○			੨		੦		੩		੪	
ਸ	ਸ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	—	ਪ	—	—
ਰਤ	ਨ	ਅ	ਮ	ਲ	ਕ	ਪਾ	₪	₪	ਇਆ	₪	₪
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧੁ	—	—	—	—	ਧੁ
ਗੁ	ਰ	ਕਾ	ਸਬ	ਦ	ਬੀ	ਚ	₪	₪	₪	₪	ਰ;
ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	—	ਨ	—	—
ਜਿ	ਹ	ਵਾ	ਸ	ਚੀ	₪	ਸੰ	₪	₪	ਸੰ	ਸੰ	—
ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	—	—	ਰੁੰ	ਰੁੰ
ਸ	ਚਾ	ਸ	ਰੀ	ਰ	ਅ	ਕਾ	₪	₪	₪	ਰ	ਅ
ਨ	—	—	—	ਧੁ	ਧੁ	ਰੁ	—	—	—	—	ਰੁ
ਕਾ	₪	₪	₪	ਰ	ਅ	ਕਾ	₪	₪	₪	₪	ਰ
ਸ	—	—	ਗੁ	ਰੁ	—	ਪ	ਮ	—	ਪ	—	—
ਰਾ	₪	₪	ਗਾ	₪	₪	ਵਿ	₪	₪	ਚ	₪	₪—ਅਸਥਾਈ ਚਾਰ...

ਅੰਤਰਾ ਦੂਜਾ—ਤਿੰਨਤਾਲ (ਚਾਰ: ਦੀ ਚੋਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

੦	੩			×			੨		
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—
ਨਾ	₪	ਨ	ਕ	ਸ	ਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਸੰ	—
ਰੁੰ	—	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਸ	₪	ਦਾ	₪	ਸ	₪	ਚ	ਵ	ਸ	₪
ਪ	—	ਪ	—	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਰੁੰ	—
ਸ	₪	ਦਾ	₪	ਸ	₪	ਚ	ਵ	ਪਾ	₪
ਸ	—	ਗ	ਰੁ	ਮ	—	ਪ	—	ਧੁ	—
ਰਾ	₪	ਗਾ	₪	ਵਿ	₪	ਚ	₪	ਪਾ	₪

ਸਿਰੀ ਰਾਗ—ਅਸਥਾਈ ਚਾਰ: (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਨੋਟ :—‘ਪੜਤਾਲ’ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਲਯ ਦਾ ਉਚੇਚਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਵੱਖੋ-ਵੱਖ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਲਯ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚਲੇ, ਇਹੋ ਹੀ ਪੜਤਾਲ ਗਾਉਣ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ।

(ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ

ਵਾਦੀ - ਗ | ਠਾਟ - ਪੂਰਵੀ | ਸਮਾਂ - ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ)
 ਸੰਵਾਦੀ - ਨ | ਜਾਤੀ - ਸੰਪੂਰਣ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼ - ਦੋਵੇਂ 'ਮੱਧਮਾਂ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਆਰੋਹ - ਸ, ਰੁ ਗ, ਮੱਧ, ਧੁ ਨ ਸੰ।

ਅਵਰੋਹ - ਸੰ ਨ ਧੁ ਪ, ਮੰ ਗ, ਰੁ ਗ ਮ ਗ, ਰੁ ਸ।

ਗ

ਪਕੜ - ਨ, ਰੁਗ, ਮਗ, ਮੱਧ ਮੰਗ, ਰੁ ਮ ਗ, ਮੱ ਰੁ, ਸ।

ਪੂਰਵਾ ਜਾਂ ਪੂਰਵੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਭਾਵ ਹੈ 'ਪੂਰਵਦੀ' ਇਸ ਲਈ ਕੁਝ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਸ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਦੇਸ ਦੇ ਪੂਰਵੀ ਭਾਗ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ੧੬ਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਰਚੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਦਾ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ, ਜਦ ਕਿ ੧੩ਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਉੱਤ੍ਰਾਧ ਵਿਚ ਮਿਥਿਲਾ ਤੇ ਬੰਗਾਲ ਵਿਖੇ ਪੂਰਵੀ ਨਾਮ ਦਾ ਰਾਗ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨਾਟਕੀ ਰਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਗ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸ ਨੂੰ ਉੱਤਰੀ ਗਾਇਕਾਂ ਨੇ ਅਪਣਾ ਲਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਉਹ ਦੱਖਣ ਦੇ ਸੰਗੀਤ "ਸਦਰਾਗ-ਚੰਦੋਦ੍ਯ, ਸੁਰਮੇਲ ਕਲਾਨਿਧੀ, ਸੰਗੀਤ ਸਾਰਾਮ੍ਰਿਤ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ" ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਦਾ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਲੇਖ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰਵ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਜਾਂ ਦੱਖਣ ਵਿਚ, ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਤਾਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਿਚਾਰ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਸਭ ਸਹਿਮਤ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਪਹਿਲਾਂ ਭੈਰਉ ਰਾਗ ਦੇ ਸਮਾਨ ਸੀ। ਦੱਖਣ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਤਾਂ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਲਵਗੌਡ ਮੇਲ (ਮਾਯਾ ਮਾਲਵਗੌਡ) ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਸੰਗੀਤ ਸਦਰਾਗ-ਚੰਦੋਦ੍ਯ ਵਿਚ ਤਾਂ ਪੂਰਵੀ 'ਰੁ-ਧੁ' ਸਹਿਤ ਆਧੁਨਿਕ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਵਿਚ ਹੀ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ ਵਿਚ ਪੂਰਵੀ ਤੇ ਪੂਰਵੀ-ਸਾਰੰਗ ਵਿਚ ਦੋ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ: ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਤਾਂ ਓਹੀ 'ਰੁ-ਧੁ' ਵਾਲਾ ਹੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੂਰਵੀ-ਸਾਰੰਗ ਵਿਚ 'ਰੁ ਮ ਧੁ' ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਹੀ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਕੁਝ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਈ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਪੂਰਵੀ ਦਾ ਭੈਰਉ ਰੂਪ ਤਾਂ ਸਹਿਜੇ ਸਹਿਜੇ ਅਲੱਪ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਪੂਰਵੀ-ਸਾਰੰਗ ਨੂੰ ਹੀ ਅੱਗੇ ਚਲ ਕੇ ਸਿਰਫ ਪੂਰਵੀ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ। ਇੰਜ ਸਮਾਂ ਪਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤੇ ਨਵੀਨ ਪੂਰਵੀ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੇ ਸਮਮਿਸ਼ਰਣ ਤੋਂ 'ਰੁ ਮ ਮ ਧੁ' ਵਾਲੀ ਪੂਰਵੀ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਏਹੀ ਅਜ-ਕਲ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਇਸ ਦੀ ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ) ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਦੋਨੋਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਕ ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਮਲ 'ਮ' ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ, ਪਰ ਖਜਾਲ ਗਾਇਕ ਇਸ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ 'ਮੱਧਮ' ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਵਲ ਤੀਵਰ 'ਮੱਧਮ' ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਪੂਰੀਆ-ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗੀ। ਉਂਜ ਕੋਮਲ 'ਮੱਧਮ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਖਾਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—“ਪਮ, ਗਮਗ, ਜਾ ਨਰਗ, ਮਗ, ਰੁਮਗ, ਮੰਗਰੁਸ” ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੰਧਾਰ ਸੁਰ ਦੇ ਨਾਲ 'ਕੋਮਲ ਮੱਧਮ' ਲਾਈਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਕੋਮਲ 'ਧ' ਭੇਰਉ ਰਾਗ ਦੇ 'ਧੈਵਤ' ਤੋਂ ਇਕ ਸਰੁਤੀ ਉੱਚਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਕੁਝ ਗਾਇਕ ਤੀਵਰ 'ਧੈਵਤ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕਈ ਕੋਮਲ ਤੀਵਰ ਦੋਵੇਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪੂਰਵੀ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਕੋਮਲ 'ਧੈਵਤ' ਦਾ ਹੀ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਰਾਗ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ 'ਸ, ਗ, ਪ ਤੇ ਨ' ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਹੈ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਨਿਖਾਦ' ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ 'ਪੰਚਮ' ਦੁਰਬਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ—“ਸ, ਨਰੁਗ, ਮਗ, ਮੰਗਰੁ, ਮੱਧਰੁਪ, ਮੰਗ, ਗਮਰੁ, ਨਸ—ਰੁਨਧੁ, ਨਧੁਪ, ਮੰਗਮਗ, ਰੁਮਗ, ਗਰੁ,ਸ” ਇਸ

ਪ

ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ 'ਮ—ਗਗ ਮ—ਧੁ, ਮੱਧੁ ਸ' ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਗੰਭੀਰ, ਸ਼ਾਂਤ ਤੇ ਕਰੁਣਾ ਰਸਾਤਮਕ ਹੈ। ਇਹ ਪੂਰਵਾਗ ਵਾਦੀ ਅਤੇ ਆਲਾਪ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਧੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਗ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤਿੰਨੇ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਬਾਖ਼ੂਰੀ ਗਾਇਆ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਸ

੧. ਸ, ਨਰੁਸ ਨਰੁਗ—ਰੁਗ, ਗਰੁਮਗ, ਨ, ਰੁਗ, ਮੰਗ, ਪ—ਮੰਗ, ਰੁਗਮੰਗ, ਗਰੁਸ, ਨਰੁਸ—।

ਮ

੨. ਸ—ਸਨਰੁਸ—ਨਰੁਗ—ਰੁਗ ਰੁਸ—ਸਰੁਗ, ਮੰਗ, ਗਮਗ—ਗਮਮੰਗਮਗ—ਪਧੁਮੰਪਮੰਗ—ਮਗ, ਰੁਮਗ, ਨਰੁਗਮੱਧਮੰਗ, ਮੰਗ ਰੁਗ, ਰੁਸ (ਸ) ਨਰੁਸ—।

੩. ਸ—ਨਰੁਸ. ਨ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨ, ਨਰੁਸ, ਨਰੁਗ—ਗਰੁਮਗ, ਮੱਧੁਪ, ਮੱਧੁ, ਪ, ਨ—

ਗ ਰੁ ਸ ਮ ਰੁ

ਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੰਪਮੰਗ, ਮਗ, ਨ, ਰੁਗ, ਧੁਮੰਗ—ਗਮਗ, ਰੁਮਗ, ਰੁਸ—ਨਰੁਗਮੰਪਮੰਗਮ ਗਰੁ

ਧੁ

ਮਗ, ਮੱਧੁਪ, ਮੱਧੁਨ, ਧੁਪ—ਮੱਧੁਸ—ਨਰੁਸ—ਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨਧੁਪ, ਮੰਗ, ਰੁਮਗ, ਗਮਰੁਗ—ਰੁਗਰੁ, ਸ—।

ਨ

੪. ਨਰੁਗ—ਮੰਗ, ਮੱਧੁਮੰਸ—(ਸ) ਨਰੁਸ—ਨਰੁਗ—ਰੁਸ—ਰੁ—ਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਸ—ਨਰੁਨਧੁ, ਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨਸ, ਧੁਰੁ—ਨਧੁਪ—ਮੱਧੁਨ, ਨਧੁਪ, ਪਧੁਮੰਪਮੰਗ, ਨਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੰਗ ਰੁਗਮਗ, ਰੁਗ, ਰੁਮਗ,

ਮਮਗ, ਮੱਪਧੁਪ, ਮੱਧੁਸੰ— ਨਰੁੰਸੰ— ਨਰੁੰਗੰ— ਰੁੰਗੰਮੰਗੰ, ਰੁੰਸੰ— ਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੰਗ, ਰੁਗ, ਨਰੁਗ,
ਰੁਮਗ—ਮੰਗਰੁਸ— ।

- ਧੁ
੫. ਮੱਧੁ, ਮੱਧੁਸੰ— ਨਧੁਨਧੁ, ਰੁੰਨਧੁਪ—ਰੁੰ—ਸੰ—ਗੰ— ਰੁੰਸੰ— ਨਰੁੰਗੰ, ਗੰਰੁੰਮੰਗੰ, ਮੱਗਰੁੰਸੰ— ਨਧੁਪ—
ਧੁ ਧੁ ਧੁ ਧੁ ਧੁ
ਨਰੁੰਨਧੁ, ਮੱ ਮ ਮੰਗ, ਗਮਗ—ਗਰੁਮਗ, ਮੱ ਮੱ ਗਮਗ—ਰੁਗਰੁਮਗ, ਰੁਸ— ਸਧੁਪਧੁਮੱਪਮੰਗ— ਰੁਗ
ਮਗ—ਮੱਪਧੁਮੱਪਮੰਗ— ਮੱਧੁਸੰ— ਨਰੁੰਸੰ— (ਸੰ) ਰੁੰਨਧੁ, ਨਧੁਪ, ਧੁਮੰਗਮਗ— ਮੱਧੁਨਰੁੰਨਧੁਪ ਪਮੰਗ
ਰੁ
ਮਗ, ਰੁਗਰੁਮਗ, ਮੰਗ, ਮੱਧੁਮੰਗਮਗ, ਰੁਗ, ਗਮਗ, ਰੁਸ— ।
ਨਰੁਸ—ਨਰੁਗਰੁਸ— ਨਰੁਗਮਗਰੁਸ— ਨਰੁਗਮੱਪਮੰਗਮਗਰੁਸ— ਨਰੁਗਮੱਪਧੁਪਮੰਗਮਗ ਰੁਸ—
ਨਰੁਗਮੱਪਧੁਨਧੁ ਪਮੰਗਮਗਰੁਸ— ਨਰੁਗਮੱਧੁਨ, ਨਧੁਪਮੰਗਮਗਰੁਸ— ਨਰੁਗਮੱਧੁਪ ਨਸੰ, ਨਧੁਪਮੰਗਮਗ
ਰੁਸ—ਨਰੁਗਮਗ, ਰੁਗ, ਰੁਸ— ।

ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯	੧੦
੧.	ਸਾ	ਸ	ਧੋ	ਸ	ਮ	ਨ	ਕਾ	ਸ	ਨਰੁ	ਗਮੰ	ਪਧੁ ਨਸੰ
੨.	ਨਰੁ	ਗਮੰ	ਪਧੁ	ਪਮੰ	ਗਮੰ	ਪਧੁ	ਨਸੰ ਰੁੰਸੰ
੩.	ਨਰੁ	ਗਮੰ	ਪਧੁ	ਨਸੰ	ਰੁੰਸੰ	ਨਰੁੰ	ਗੰਰੁੰ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਧੁ	ਨਰੁੰ ਨਧੁ
੪.	ਪਮੰ	ਧੁਪ	ਨਧੁ ਸੰਨ
	ਨਰੁੰ	ਸੰਨ	ਧੁਨ	ਸੰਨ	ਧੁਨ	ਧੁਪ	ਧੁਪ	ਮੱਪ	ਮੰਗ	ਮਗ	ਰੁਗ ਮੱਪ
੫.	ਨਰੁ	ਗਗ,	ਰੁਗ ਮੱਮੰ
	ਧੁਨ	ਸੰਸੰ,	ਨਰੁੰ	ਗੰਗੰ,	ਰੁੰਗੰ	ਮੰਮੰ	ਗੰਰੁੰ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੰਗ,	ਮੱਧੁ ਨਰੁੰ
	ਮੰਗ,	ਮੱਧੁ	ਨਸੰ	ਰੁੰਰੁੰ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੰਗ,	ਮੱਧੁ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੰਗ, ਮੱਧੁ
੬.	ਨਸ	ਰੁਸ,	ਨਸ	ਰੁਗ	ਰੁਸ,	ਰੁਗ	ਮੰਗ	ਰੁਸ,	ਰੁਗ	ਮੱਪ	ਮਗ ਮਗ
	ਮੰਗ	ਮਗ	ਰੁਸ,	ਰੁਗ	ਮੱਪ	ਧੁਨ	ਧੁਪ	ਮੰਗ	ਮਗ	ਰੁਸ,	ਰੁਗ ਮੱਪ
	ਮਗ	ਰੁਸ,	ਰੁਗ	ਮੱਪ	ਧੁਨ	ਸੰਰੁੰ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਨਧੁ	ਪਮੰ,	ਧੁਪ ਮੰਗ,

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਉ	ਸ	ਤ	ਤ	ਨਿੰ	ਸ	ਦਾ	ਸ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ	ਨਰੁ	ਗਮੰ	ਪਧੁ	ਨਸੰ
੨.	ਨਸੰ	ਰੁੰਸੰ	ਨਧੁ	ਪਮੰ	ਗਮੰ	ਪਧੁ	ਪਮੰ	ਗਮੰ	ਪਮੰ	ਗਮ	ਗਰੁ	ਸਸ
੩.	ਨਸੰ	ਰੁੰਰੁੰ	ਸੰਨ,	ਧੁਨ	ਸੰਸੰ	ਨਧੁ,	ਪਮੰ	ਪਧੁ	ਪਮੰ	ਗਮ	ਗਰੁ	ਸਸ	ਨਰੁ	ਗਮੰ	ਪਧੁ	ਨਸੰ
੪.	ਨਰੁੰ	ਗਮੰ	ਗਰੁੰ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ	ਨਸ,
	ਮੱਗ	ਰੁਗ,	ਪਮੰ	ਗਮੰ,	ਨਧੁ	ਮੱਧੁ	ਸੰਨ	ਧੁਨ,	ਰੁੰਸੰ	ਨਸੰ,	ਗਮੰ	ਯੰਰੁੰ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ
੫.	ਸਰੁੰ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਨਸ	ਗਰੁ	ਗਮੰ
	ਰੁਗ	ਰੁਮ,	ਗਮੰ	ਗਮੰ	ਗਪ,	ਮੱਪ	ਮੱਪ	ਮੱਧੁ,	ਪਧੁ	ਪਧੁ	ਪਨ,	ਧੁਨ	ਧੁਨ	ਧੁਸੰ,	ਨਸੰ	ਧੁਨ
	ਸੰਪ	ਧੁਨ,	ਮੱਪ	ਧੁਗ	ਮੱਪ,	ਰੁਗ	ਮੰਸ	ਰੁਗ,	ਨਸ	ਗਰੁ,	ਮੱਗ	ਪਮੰ,	ਧੁਪ	ਨਧੁ,	ਸੰਨ	ਰੁੰਸੰ
੬.	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਪ	ਮੱਗ	ਰੁਗ	-ਮੱ	ਰੁਗ	ਮੱਪ
	ਗਮੰ	-ਪ	ਗਮੰ	ਪਧੁ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਪਮੰ	ਗਰੁ,	ਧੁਪ	ਮੱਗ,	ਨਧੁ	ਪਮੰ,	ਸੰਨ	ਧੁਪ
	ਰੁੰਸੰ	ਨਧੁ,	ਗਰੁੰ	ਸੰਨ,	ਮੱਗੰ	ਰੁੰਸੰ,	ਪਮੰ	ਗਰੁੰ	ਸੰਨ	ਧੁਪ	ਮੱਗ	ਰੁਸ	ਗਮੰ	ਪਧੁ	ਮੱਪ	ਸੰ

੧. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਮਨ ਕਾ ਮਾਨੁ ਤਿਆਗਉ ॥
 ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੁ ਸੰਗਤਿ ਦੁਰਜਨ ਕੀ ਤਾ ਤੇ ਅਹਿਨਿਸਿ ਭਾਗਉ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਦੋਨੋ ਸਮ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ਅਉਰੁ ਮਾਨੁ ਅਪਮਾਨਾ ॥
 ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਅਤੀਤਾ ਤਿਨਿ ਜਗਿ ਤਤੁ ਪਛਾਨਾ ॥੧॥
 ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਦੋਉ ਤਿਆਗੈ ਖੋਜੈ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਨਾ ॥
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਇਹੁ ਖੇਲੁ ਕਠਨੁ ਹੈ ਕਿਨਹੂ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਨਾ ॥੨॥
 (ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੧੯)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨
ਗ	ਰੁ	ਗਮੰ	ਧੁਮੰ		ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ
ਸਾ	ਸ	ਧੋਂ	ਸ		ਮ	ਨ	ਕਾ	ਸ	ਮਾ	ਸ	ਨ	ਤਿ	ਆ	ਸ	ਗਉ
ਗ									ਗ						
ਰੁ	—	ਗ	ਮੰ		ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਗ		ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ	ਰੁ
ਕਾ	ਸ	ਮ	ਕ੍ਰੋ		ਸ	ਧ	ਸੰ	ਸ	ਗ	ਤ	ਦੁ	ਰ	ਜ	ਨ	ਕੀ

ਸ	ਨ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਧੁ	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	ਮ	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਗ
ਤਾ	ਭ	ਤੇ	ਭ	ਭ	ਅ	ਹਿ	ਨਿ	ਸ	ਭਾ	ਭ	ਭ	ਭ	ਗਉ	ਭ	ਭ	ਭ

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਮ	ਮ	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਧੁ	—	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਰੁ	ਸ	—
ਸੁ	ਖ	ਖ	ਦੁ	ਖ	ਦੋ	ਭ	ਨੋ	ਭ	ਸ	ਮ	ਕ	ਰ	ਜਾ	ਭ	ਭ	ਨੋ	ਭ
ਨ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—	—	ਨ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਅਉ	ਭ	ਰ	ਮਾ	ਭ	ਨ	ਅ	ਪ	ਮਾ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ
ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮ	ਧੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਹ	ਰ	ਖ	ਸੋ	ਭ	ਗ	ਤੇ	ਭ	ਰ	ਹੈ	ਭ	ਅ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ
ਸ	ਨ	ਗ	ਗ	ਮ	ਧੁ	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਗ	ਗ	ਗ
ਤਿ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ

—ਬਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਭੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਨ ਰੇ ਕਹਾ ਭਇਓ ਤੈ ਬਉਰਾ ॥

ਅਹਿਨਿਸਿ ਅਉਧ ਘਟੈ ਨਹੀ ਜਾਨੈ ਭਇਓ ਲੋਭ ਸੰਗਿ ਹਉਰਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਜੋ ਤਨੁ ਤੈ ਅਪਨੋ ਕਰਿ ਮਾਨਿਓ ਅਰੁ ਸੁੰਦਰ ਕ੍ਰਿਹ ਨਾਫੀ ॥

ਇਨ ਮੈ ਕਛੁ ਤੇਰੇ ਰੇ ਨਾਹਨਿ ਦੇਖੋ ਸੋਚ ਬਿਚਾਰੀ ॥੧॥

ਰਤਨ ਜਨਮ ਅਪਨੇ ਤੈ ਹਾਰਿਓ ਗੋਬਿੰਦ ਗਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ ॥

ਨਿਮਖ ਨ ਲੀਨ ਭਇਓ ਚਰਨਨ ਸਿਉ ਬਿਰਥਾ ਅਉਧ ਸਿਰਾਨੀ ॥੨॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੋਈ ਨਰੁ ਸੁਖੀਆ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥

ਅਉਰ ਸਗਲ ਜਗੁ ਮਾਇਆ ਮੰਹਿਆ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ॥੩॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੨੦)

ਅਸਥਾਈ

੪				×				੨				੦					ਮ
																	ਪ
																	ਮ
ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਗ	—	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਮ	ਧੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	
ਨ	ਰੇ	ਭ	ਕ	ਹਾ	ਭ	ਭ	ਭ	ਇਓ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	

ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮ	ਗ	—
ਅ	ਹਿ	ਨਿ	ਸ	ਅਉ	ਫ	ਘ	ਘ	ਟੈ	ਫ	ਨ	ਹੀ	ਜਾ	ਫ	ਨੈ	ਫ
ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਧੁਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	—	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	
ਭ	ਇਓ	ਫ	ਫ	ਫਫ	ਭ	ਸੰ	ਗ	ਹਉ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫਾ	ਫ	ਫ ਮਨ	..

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਮੱ	—	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਧੁ	ਮੱਧੁ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਜੋ	ਫ	ਤ	ਨ	ਤੈ	ਫ	ਅ	ਪਫ	ਪਫ	ਨੋਂ	ਫ	ਕ	ਰ	ਮਾ	ਫ	ਨਿਓ	ਫ	ਫ
ਨ	ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਧੁ	
ਅ	ਰ	ਸੁੰ	ਫ	ਦ	ਰ	ਗਿਹ	ਹ	ਨਾ	ਫ	ਫ	ਰੀ	ਫ	ਇ	ਨ	ਮ	ਹਿ	
ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੱ	—	ਗ	ਮ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਗ	—	ਮੱ	—	
ਕ	ਫ	ਫ	ਫ	ਰੋ	ਫ	ਰੋ	ਫ	ਨਾ	ਫ	ਹਿ	ਨ;	ਫ	ਦੈ	ਫ	ਖਹੁ	ਫ	
ਧੁਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	—	ਮੱ	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮ	
ਸੋਫ	ਫ	ਚ	ਫਿ	ਚਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਰੀ,	ਮ	ਨ	ਰੋ	ਫ	ਕ	

ਨੋਟ :—ਇਸ 'ਟਿਯੂਨ' ਦਾ ਅੰਤਰਾ ਗੁਰ (ਸਮ) ਤੋਂ ਫੜਨਾ ਹੈ ।

੩. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਇਹੁ ਮਨੁ ਗਹਿਓ ਨ ਜਾਈ ॥
 ਚੰਚਲ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਸੰਗਿ ਬਸਤੁ ਹੈ ਜਾ ਤੇ ਬਿਰੁ ਨ ਰਹਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਕਠਨ ਕਰੋਧ ਘਟ ਹੀ ਕੇ ਭੀਤਰਿ ਜਿਹ ਸੁਧਿ ਸਭ ਬਿਸਰਾਈ ॥
 ਰਤਨੁ ਗਿਆਨੁ ਸਭ ਕੇ ਹਿਰਿ ਲੀਨਾ ਤਾ ਸਿਉ ਕਛੁ ਨ ਬਸਾਈ ॥੧॥
 ਜੋਗੀ ਜਤਨ ਕਰਤ ਸਭ ਹਾਰੇ ਗੁਨੀ ਰਹੇ ਗੁਨ ਗਾਈ ॥
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਭਏ ਦਇਆਲਾ ਤਉ ਸਭ ਬਿਧਿ ਬਨਿਆਈ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੧੯)

ਅਸਥਾਈ

੦	ਮੱ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਥਾ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	—
ਸਾ	ਫ	ਧੋ	ਫ	ਫ	ਇ	ਫ	ਮ	ਮ	ਨ	ਗ	ਹਿਓ	ਫ	ਨ	ਜਾ	ਫ	ਈ	ਫ

ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧ	ਪ	—	ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਚੈ	ਫ	ਚ	ਲ	ਤ੍ਰਿ	ਸ	ਨਾ	ਫ	ਸੰ	ਫ	ਗ	ਬ	ਸ	ਤ	ਹੈ	ਫ
ਸ	—	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	ਧ	ਨ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗਰੁ	ਗ	—
ਨਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਥਿ	ਰ	ਨਾ	ਰ	ਹਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫਫ	ਈ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਮ	ਗ	ਗ	ਧ	ਮ	ਧ	ਮਧ	ਸ	—	ਸ	—	ਨ	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਕ	ਠ	ਨ	ਕ	ਰੋ	ਧ	ਘ	ਟਫ	ਹੀ	ਫ	ਕੈ	ਫ	ਭੀ	ਫ	ਤ	ਰ	
ਸ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ	—	ਸ	—	ਨ	ਧ	ਪ	—	
ਜਿ	ਹ	ਸੁ	ਧ	ਸ	ਭ	ਬਿ	ਸ	ਰਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਈ	ਫ	
ਮ	ਧ	ਨ	ਰੁ	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	
ਰ	ਤ	ਨ	ਗਿਆ	ਫ	ਨ	ਸ	ਭ	ਕੋ	ਫ	ਹਿ	ਰ	ਲੀ	ਫ	ਨਾ	ਫ	
ਸ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	ਧ	ਨ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗਰੁ	ਗ	—	
ਨਾ	ਫ	ਸਿਉ	ਫ	ਕ	ਫ	ਨ	ਬ	ਸਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫਫ	ਈ	ਫ	

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

ੳ. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰਾਖੁ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ॥ ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨੁ ਸਭ ਗੁਨ ਤੇਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਪੰਚ ਬਿਖਾਦੀ ਏਕੁ ਗਰੀਬਾ ਰਾਖਹੁ ਰਾਖਨਹਾਰੇ ॥
ਖੇਦੁ ਕਰਹਿ ਅਰੁ ਬਹੁਤੁ ਸੰਤਾਵਹਿ ਆਇਓ ਸਰਨਿ ਤੁਹਾਰੇ ॥੧॥
ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਾਰਿਓ ਅਨਿਕ ਬਹੁ ਭਾਤੀ ਛੋਡਹਿ ਕੰਤਹੂੰ ਨਾਹੀ ॥
ਏਕ ਬਾਤ ਸੁਨਿ ਤਾਕੀ ਓਟਾ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਟਿ ਜਾਹੀ ॥੨॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਮੋਹਿ ਤਿਨ ਤੇ ਧੀਰਜੁ ਪਾਇਆ ॥
ਸੰਤੀ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦੀਓ ਮੋਹਿ ਨਿਰਭਉ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇਆ ॥੩॥
ਜੀਤਿ ਲਏ ਓਇ ਮਹਾ ਬਿਖਾਦੀ ਸਹਜ ਸੁਹੇਲੀ ਬਾਣੀ ॥
ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਮਨ ਭਇਆ ਪਰਗਾਸਾ ਪਾਇਆ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਣੀ ॥੪॥
(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਵੀ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੬)

ਅਸਥਾਈ

				×					੨					੦					ਮੱ ਪ ਰਾ
ਮੱ ਸ	ਗ ਖ	— ਸ	ਸ ਰੁ ਪਿ	ਸ ਤਾ	— ਸ	— ਸ	— ਸ	ਨ ਸ	— ਸ	ਰੁ ਪੁ	ਗ ਭ	ਗ ਮੇ	ਮ ਸ	ਗ ਰੇ,	— ਸ				
ਪ ਮੱ ਮੱ	— ਸ	ਪ ਹਿ	ਪੁ ਸ	ਸੰ ਨ ਨਿ	ਸੰ ਰ	ਰੁੰ ਗੁ	ਸੰ ਨ	ਧੁਨ ਸਸ	ਸੰਨ ਭਸ	ਧੁਪ ਗੁਸ	ਮੱਪ ਨਸ	ਮੱ ਗ ਤੇ	ਮ ਸ	ਗ ਰੇ;	ਮੱ ਪ ਰਾ				

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ ਮੱ ਪ	ਗ ਸ	ਧੁ ਮੱ ਚ	ਧੁ ਬਿ	ਨ ਸੰ ਖਾ	— ਸ	ਸੰ ਦੀ	— ਸ	ਸੰ ਏ	— ਸ	ਸੰ ਕ	ਨ ਗ	ਰੁੰ ਰੀ	— ਸ	ਸੰ ਬਾ	— ਸ				
ਸੰ ਰਾ	(ਸੰ) ਸ	ਸੰ ਖਹੁ	— ਸ	ਨ ਰਾ	— ਸ	ਧੁ ਖ	ਧੁ ਨ	ਸੰ ਨ ਹਾ	— ਸ	ਰੁੰ ਸ	ਨ ਸ	ਧੁ ਰੇ	— ਸ	ਪ ਸ	— ਸ				
ਮੱ ਧੁ ਖੇ	ਮੱ ਸ	ਗ ਦ	ਗਮੱ ਕਸ	ਰੁ ਗ ਰਹਿ	ਰੁ ਸ	ਸ ਅ	ਸ ਰ	ਨ ਸ ਬਹੁ	— ਸ	ਸ ਤ	ਨ ਸ	ਸ ਤਾ	ਰੁ ਸ	ਗ ਵਹਿ	— ਸ				
ਧੁ ਮੱ ਆ	— ਸ	ਧੁ ਇਓ	— ਸ	ਸੰ ਨ ਸ	ਸੰ ਰ	ਰੁੰ ਨ	ਸੰ ਤੁ	ਧੁਨ ਹਾਸ	ਸੰਨ ਸਸ	ਧੁਪ ਸਸ	ਮੱਪ ਸਸ	ਗਮ ਰੇਸ	ਗਰੁ ਸਸ	ਸ ਸ, ਰਾਖ...	ਮੱ ਪ				

— ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਛੋਡਿ ਛੋਡਿ ਰੇ ਬਿਖਿਆ ਕੇ ਰਸੂਆ ॥

ਉਰਝਿ ਰਹਿਓ ਰੇ ਬਾਵਰ ਗਾਵਰ ਜਿਉ ਕਿਰਖੈ ਹਰਿਆਇਓ ਪਸੂਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਜੇ ਜਾਨਹਿ ਤੂੰ ਅਪੁਨੇ ਕਾਜੈ ਸੋ ਸੰਗਿ ਨ ਚਾਲੈ ਤੇਰੈ ਤਸੂਆ ॥

ਨਾਗੋ ਆਇਓ ਨਾਗ ਸਿਧਾਸੀ ਫੇਰਿ ਫਿਰਿਓ ਅਰੁ ਕਾਲਿ ਗਰਸੂਆ ॥੧॥

ਪੇਖਿ ਪੇਖਿ ਰੇ ਕਸੰਭ ਕੀ ਲੀਲਾ ਰਾਚਿ ਮਾਚਿ ਤਿਨਹੂ ਲਉ ਹਸੂਆ ॥

ਛੀਜਤ ਡੋਰਿ ਦਿਨਸੁ ਅਰੁ ਰੈਨੀ ਜੀਅ ਕੋ ਕਾਜੁ ਨ ਕੀਨੋ ਕਛੂਆ ॥੨॥

ਕਰਤ ਕਰਤ ਇਵਹੀ ਬਿਰਧਾਨੋ ਹਾਰਿਓ ਉਕਤੇ ਤਨੁ ਖੀਨਸੂਆ ॥

ਜਿਉ ਮੋਹਿਓ ਉਨਿ ਮੋਹਨੀ ਬਾਲਾ ਉਸ ਤੇ ਘਟੈ ਨਾਹੀ ਰੁਚ ਚਸੂਆ ॥੩॥

ਜਗੁ ਐਸਾ ਮੋਹਿ ਗੁਰਹਿ ਦਿਖਾਇਓ ਤਉ ਸਰਣਿ ਪਰਿਓ ਤਜਿ ਗਰਬਸੂਆ ॥

ਮਾਰਗੁ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਸੰਤਿ ਬਤਾਇਓ ਦ੍ਰਿੜੀ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਭਗਤਿ ਹਰਿ ਜਸੂਆ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੬)

ਅਸਥਾਈ

੩	X							੨	੦				ਸ ਨ ਛੋ		
ਰੁ ਡ	ਗਮ ਛੋ	ਪ	ਮੱ ਡ	ਪ ਧੁ ਰੇ	ਪ	—	—	ਮ ਰਿ	ਧੁ ਖਿ	ਪ ਮ ਆ	ਪਮ ਕੋ	ਗ ਰ	ਮ ਸੂ	ਗ ਆ,	ਮ ਧੁ ਉ
ਮ ਰ	ਗ ਝ	ਰੁ	ਸ ਰ	ਨ ਸ ਹਿਓ	—	ਸ	—	ਨ ਬਾ	—	ਸ ਵ	ਰੁ ਰ	ਗ ਗਾ	—	ਗ ਵ	ਗ ਰ
ਪ ਮ ਜਿਉ	ਧੁ	ਸ ਨ ਕਿ	ਨ ਰ	ਸ ਖੈ	—	ਰੁ ਹ	ਨ ਰਿ	ਧੁ ਆ	ਪ	ਮ ਇਓ	ਪ	ਮ ਗ ਪ	ਮ ਸੂ	ਗ ਆ,	ਸ ਨ ਛੋ

ਅੰਤਰਾ

ਪ ਮ ਜੋ	ਧੁ	ਨ ਜਾ	—	ਸ ਨਹਿ	—	ਸ ਤੂੰ	—	ਨ ਅ	ਨ ਪ	ਸ ਨੇ	ਰੁ	ਸ ਕਾ	ਨ	ਸ ਜੈ	— ਸੋ
ਨ ਸੰ	ਰੁ	ਗ ਗ	ਗ ਨ	ਮ ਚਾ	ਗ	ਰੁ ਲੋ	ਸ	ਨ ਤੇ	—	ਸ ਰੈ	—	ਨ ਤ	ਧੁ ਸੂ	ਪ ਆ	—

ਪ	—	ਪ	—	ਮ	ਧ	ਪ	—	ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨਾ	ਫ	ਗ	ਫ	ਆ	ਫ	ਇ	ਓ	ਨਾ	ਫ	ਗ	ਸਿ	ਧਾ	ਫ	ਸੀ	ਫ
ਸ															
ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਧ	ਨ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਨ	
ਫ	ਫ	ਰ	ਫ	ਰਿ	ਓ	ਅ	ਰ	ਕਾ	ਫ	ਲ	ਗ	ਰ	ਸੁ	ਆ	ਫੋਡ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਿਆ ਜਪੁ ਕਿਆ ਤਪੁ ਕਿਆ ਬ੍ਰਤ ਪੂਜਾ ॥ ਜਾ ਕੈ ਰਿਦੈ ਭਾਉ ਹੈ ਦੂਜਾ ॥੧॥
 ਰੇ ਜਨ ਮਨੁ ਮਾਧਉ ਸਿਉ ਲਾਈਐ ॥ ਚਤੁਰਾਈ ਨ ਚਤੁਰ ਭੁਜੁ ਪਾਈਐ ॥ਰਹਾਉ॥
 ਪਰਹਰੁ ਲੋਭੁ ਅਰੁ ਲੋਕਾਚਾਰੁ ॥ ਪਰਹਰੁ ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਅਹੰਕਾਰ ॥੨॥
 ਕਰਮ ਕਰਤ ਬਧੇ ਅਹੰਮੇਵ ॥ ਮਿਲਿ ਪਾਬਰ ਕੀ ਕਰਹੀ ਸੇਵ ॥੩॥
 ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਭਗਤਿ ਕਰਿ ਪਾਇਆ ॥ ਭੋਲੇ ਭਾਇ ਮਿਲੇ ਰਘੁਰਾਇਆ ॥੪॥
 (ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੨੪)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨							
ਸ				ਮ	ਪ	ਪ	—	ਮ	ਧ	ਮ	ਪਮ	ਗ	ਮ	ਗ	—
ਨ	ਰੁ	ਗ	ਰੁਗ	ਮ	ਨ	ਮਾ	ਫ	ਧਉ	ਫ	ਸਿਉ	ਫਫ	ਲਾ	ਈ	ਐ	ਫ
ਰੇ	ਫ	ਜ	ਨਫ	ਮ	ਨ	ਮਾ	ਫ	ਧਉ	ਫ	ਸਿਉ	ਫਫ	ਲਾ	ਈ	ਐ	ਫ
ਮ				ਪ											
ਚ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	—	ਧ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮਗ	ਰੁ	ਸ	—
	ਤੁ	ਰਾ	ਫ	ਈ	ਫ	ਨ	ਚ	ਤੁ	ਰ	ਭੁ	ਜ	ਪਾਫ	ਈ	ਐ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਗ				ਧ				ਸ				ਸ			
ਮ	—	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਧ	ਮਧ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਰੁ	ਸ
ਕਿਆ	ਫ	ਜ	ਪ	ਕਿਆ	ਫ	ਤ	ਪਫ	ਕਿਆ	ਫ	ਬੁ	ਤ	ਪੂ	ਫ	ਜਾ	ਫ
ਸ															
ਨ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਧ	ਮ	ਗ	ਮਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਜਾ	ਫ	ਕੈ	ਫ	ਰਿ	ਦੈ	ਫ	ਭਾ	ਫ	ਉ	ਹੈ	ਫ	ਦੁਫ	ਫ	ਜਾ	ਫ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਰੂਪਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਐਸੇ ਪਰਚਉ ਪਾਇਓ ॥
 ਕਰੀ ਕਿਰਪਾ ਦਇਆਲ ਬੀਠੁਲੈ ਸਤਿਗੁਰ ਮੁਝਹਿ ਬਤਾਇਓ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਜਤ ਕਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਤਤ ਤੁਮਹੀ ਮੋਹਿ ਇਹੁ ਬਿਸੁਆਸੁ ਹੋਇ ਆਇਓ ॥
 ਕੈ ਪਹਿ ਕਰਉ ਅਰਦਾਸਿ ਬੇਨਤੀ ਜਉ ਸੁਨਤੋ ਹੈ ਰਘੁਰਾਇਓ ॥੧॥
 ਲਹਿਓ ਸਹਸਾ ਬੰਧਨ ਗੁਰਿ ਤੇਰੇ ਤਾਂ ਸਦਾ ਸਹਜ ਸੁਖੁ ਪਾਇਓ ॥
 ਹੋਣਾ ਸਾ ਸੋਈ ਫੁਨਿ ਹੋਸੀ ਸੁਖੁ ਦੁਖੁ ਕਹਾ ਦਿਖਾਇਓ ॥੨॥
 ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਕਾ ਏਕੋ ਠਾਣਾ ਗੁਰਿ ਪਰਦਾ ਖੋਲਿ ਦਿਖਾਇਓ ॥
 ਨਉ ਨਿਧਿ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਇਕ ਠਾਈ ਤਉ ਬਾਹਿਰ ਕੈਠੈ ਜਾਇਓ ॥੩॥
 ਏਕੈ ਕਨਿਕ ਅਨਿਕ ਭਾਤਿ ਸਾਜੀ ਬਹੁ ਪਰਕਾਰ ਰਚਾਇਓ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਭਰਮੁ ਗੁਰਿ ਖੋਈ ਹੈ ਇਵ ਤਤੈ ਤਤ ਮਿਲਾਇਓ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੫)

ਅਸਥਾਈ

⊕							⊕						
ਸ			੧		੨					੧		੨	
ਨ	ਸ	ਸ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ'	ਪ	ਮ'	ਧੁ	ਪ	—	ਮ'	ਗ
ਐ	ਫ	ਸੋ	ਪ	ਰ	ਚਉ	ਫ	ਪਾ	ਫ	ਫ	ਇਓ	ਫ	ਫ	ਫ
ਪ													
ਮ'	ਮ'	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮ'	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਕ	ਰੀ	ਕ੍ਰਿ	ਪਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਦਯਾ	ਫ	ਲ	ਬੀ	ਠ	ਲੈ	ਫ
ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮ'	ਪ	ਨ	ਧੁ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮ'	ਗਮ	ਗ
ਸਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਮੁ	ਝਹਿ	ਫ	ਬ	ਤਾ	ਫ	ਫ	ਇਓ	ਫ	ਫਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਮ'	ਗ	ਧੁ	—	ਧੁ	ਮਧੁ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਰੁੰ	ਸ	—
ਮ'	ਮ'	ਤ	ਮ'	ਫ	ਖਉ	ਫਫ	ਤਤ	ਤ	ਤ	ਤ	ਤੁ	ਮ	ਹੀ	ਫ
ਜਤ	ਕ		ਦੇ											
ਸ														
ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸ	ਸ	ਨ	ਸ	ਸ	ਹੋਇ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਮੋ	ਫ	ਹਿ	ਇ	ਹੁ	ਬਿ	ਸੁ	ਆ	ਸ	ਹੋਇ	ਆ	ਫ	ਫ	ਇਓ	ਫ
ਪ	ਮ'	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	
ਕੈ	ਫ	ਪਹਿ	ਕ	ਰਉ	ਅ	ਰ	ਦਾ	ਸ	ਬੇ	ਫ	ਨ	ਤੀ	ਜੋ	

ਨ ਰੁ ਗ ਮ ਪ ਨ ਧੁ ਰੁ ਨ ਧੁ ਪ ਮ ਗਮ ਗ
ਸੁ ਨ ਤੋ ਹੈ ਟ ਰ ਘ ਰਾ ਟ ਟ ਇਓ ਟ ਟ ਟ —ਐਸੇ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਅਉਧ ਘਟੇ ਦਿਨਸੁ ਰੈਨਾਰੇ ॥ ਮਨ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਕਰਉ ਬੇਨੰਤੀ ਸੁਨਹੁ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ਸੰਤ ਟਹਲੁ ਕੀ ਬੇਲਾ ॥

ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਅਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ ॥੧॥

ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਬਿਕਾਰੁ ਸਹਜੇ ਮਹਿ ਤਰਿਓ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ॥

ਜਿਸਹਿ ਜਗਾਇ ਪੀਆਏ ਹਰਿ ਰਸੁ ਅਕਥ ਕਥਾ ਤਿਨਿ ਜਾਨੀ ॥੧॥

ਜਾ ਕਉ ਆਏ ਸੋਈ ਵਿਹਾਝਹੁ ਹਰਿ ਗੁਰ ਤੇ ਮਨਹਿ ਬਸੇਰਾ ॥

ਨਿਜਘਰਿ ਮਹਲੁ ਪਾਵਹੁ ਸੁਖ ਸਹਜੇ ਬਹੁਰਿ ਨ ਹੋਇਗੋ ਫੇਰਾ ॥੩॥

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤੇ ਸਰਧਾ ਮਨ ਕੀ ਪੂਰੇ ॥

ਨਾਨਕੁ ਦਾਸੁ ਇਹੀ ਸੁਖੁ ਮਾਗੈ ਮੋ ਕਉ ਕਰਿ ਸੰਤਨ ਕੀ ਧੂਰੇ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੫)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੩	੦
ਪ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਮ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਅਉ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ
ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ
ਮ	ਨ	ਸ	ਰ	ਰੇ
ਦਿ	ਨ	ਸ	ਨਾ	ਧੁ
ਨ	ਨ	ਗ	ਮ	ਪ
ਮ	ਨ	ਰ	ਮਿ	ਲ
ਸ	—	—	—	—
ਜ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ

ਅੰਤਰਾ

ਨ	ਸ	ਪ	ਪ	ਮ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਕ	ਰਉ	ਧੁ	ਬੇ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ

ਮੱ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਸੁ	ਨਹੁ	ਮੇ	ਰੇ	ਮੀ	ਸ	ਤਾ	ਸ	ਸ	ਸ
ਪ	ਮੱ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮ	ਗ	—
ਸੰ	ਸ	ਤ	ਟ	ਹ	ਲ	ਕੀ	ਸ	ਸ	ਸ
ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਬੇ	ਸ	ਸ	ਸ	ਲਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ,
ਧੁ	—	ਧੁ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਮੱ	ਸ	ਹਾ	ਸ	ਨ	ਸ	ਟ	ਸ	ਸ	ਚ
ਈ	—	—	—	ਖਾ	—	—	—	—	—
ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਨ	ਲਹੁ	ਹ	ਰਿ	ਲਾ	ਸ	ਹਾ	ਸ	ਸ	ਸ
ਧੁ	—	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਮੱ	ਸ	ਗੰ	ਸ	ਬ	ਸ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸੁ
ਆ	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ਨ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਸ	—	ਸ	—	ਲਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਹੇ	—	—	—	—	—	—	—	—	—

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੯. ਰਾਗ ਪੂਰਬੀ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਾਹ, ਸਿੱਧਤਾ ਸਰੂਪ ਤਾਹ,
ਬੁੱਧਤਾ ਬਿਭੂਤ ਜਾਹ, ਸਿੱਧਤਾ ਸੁਭਾਉ ਹੈ ॥
ਰਾਗ ਭੀ ਨ ਰੰਗ ਤਾਹਿ, ਰੂਪ ਭੀ ਨ ਰੇਖ ਜਾਹਿ,
ਅੰਗ ਭੀ ਸੁਰੰਗ ਤਾਹ, ਰੰਗ ਕੇ ਸੁਭਾਉ ਹੈ ॥
ਚਿਤ੍ਰ ਸੋ ਬਿਚਿਤ੍ਰ ਹੈ, ਪਰਮਤਾ ਪਵਿੱਤ੍ਰ ਹੈ,
ਸੁਮਿਤ੍ਰ ਹੂ ਕੇ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ, ਬਿਭੂਤ ਕੋ ਉਪਾਉ ਹੈ ॥
ਦੇਵਨ ਕੋ ਦੇਵ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਹਨ ਕੋ ਸਾਹੁ ਹੈ,
ਕਿ ਰਾਜਨ ਕੋ ਰਾਜੁ ਹੈ, ਕਿ ਰਾਵਨ ਕੋ ਰਾਉ ਹੈ ॥੮॥੪੭॥

(ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਮੰ	ਧੁ	ਗ	ਗ	ਧੁ	ਗਮ
ਪ	ਮੰ	ਕੋ	ਪ	ਵ	ਗਗ
ਦੇ	ਵ	—	ਦੇ	—	ੳੳ ੳਕਿ
ਮੰ	ਗ	ਸ	ਨ	ਗ	—
ਸਾ	ੳ	ਹ	ਸਾਹ	ੳ	ੳ ੳਕਿ
ਸ	ਸ	ਗ	ਮੰ	ਮੰ	ਪ
ਨ	ੳ	ਨ	ਪ	ਜ	ੳ ੳਕਿ
ਰਾ	ੳ	ਕੋ	ਰਾ	ਹੈ	ੳ
ਸੰ	ਨ	ਪ	ਨ	ਮੰ	ਗਮ
ਨ	ੳ	ਕੋ	ਰਾ	ਹੈ	ੳੳ
ਰਾ	ੳੳ	ਵ	ੳ	ਉ	ਗ

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ	ਗ	ਗ	ਧੁ	ਧ	ਸੰਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ
ਮੰ	ੳ	ਤ	ਮਾ	ੳ	ਪਰ	ਧਾ	ੳ	ਨ	ਰੁੰ	ੳ
ਆ	ੳ	ੳ	ਮਾ	ੳ	ਪਰ	ਧਾ	ੳ	ਨ	ਜਾ	ਹ
ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਨਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਨ	ੳ	ਧ	ਤਾ	ੳ	ਸ	ਰੁ	ੳੳ	ਪ	ਤਾ	ਹ
ਸਿ	ੳ	ੳ	ਤਾ	ੳ	ਸ	ਰੁ	ੳੳ	ਪ	ਤਾ	ਹ
ਪ	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਧੁ	ਧ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨਧੁ	ਨ	ਪ
ਮੰ	ੳ	ਧ	ਤਾ	ੳ	ਬਿ	ਨ	ੳ	ਤੳ	ਜਾ	ਹ
ਬੁ	ੳ	ਧ	ਤਾ	ੳ	ਬਿ	ਨ	ੳ	ਤੳ	ਜਾ	ਹ
ਸੰ	ਨਰੁੰ	ਨਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੰ	ਗਮ
ਨ	ੳੳ	ਧੳ	ਤਾ	ੳ	ਸੁ	ਭਾ	ੳ	ਉ	ਹੈ	ੳੳ
ਸਿ	ੳੳ	ਧੳ	ਤਾ	ੳ	ਸੁ	ਭਾ	ੳ	ਉ	ਹੈ	ਗ

ੳ, ਅਸਥਾਈ...

ਸੰਚਾਰੀ

ਨ	ਸ	ਪ	—	—	ਪ	ਮੰ	—	ਪ	ਧੁ	—	ਪ
ਸ	ਗ	ਭੀ	ੳ	ੳ	ਨ	ਪ	ੳ	ਗ	ਤਾ	ੳ	ਹਿ
ਰਾ	ਗ	ਭੀ	ੳ	ੳ	ਨ	ਪ	ੳ	ਗ	ਤਾ	ੳ	ਹਿ
ਭੁ	—	ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ
ਮੰ	ੳ	ਪ	ਭੀ	ੳ	ਨ	ਰੇ	ੳੳ	ਖ	ਨ	ੳ	ਹਿ
ਰੁ	ੳ	ਪ	ਭੀ	ੳ	ਨ	ਰੇ	ੳੳ	ਖ	ਨ	ੳ	ਹਿ

ਧੁ ਮੰ ਅੰ	ਮੱਧੁ SS	ਮੱ ਗ	ਗ ਭੀ	ਗ ਮੰ S	ਗ ਸੁ	ਰੁ ਗ ਰੰ	— S	ਰੁ ਗ	ਸ ਤਾ	— S	ਸ ਹ
ਸ ਨ ਰੰ	— S	ਰੁ ਗ	ਮੱ ਗ ਕੋ	ਪ S	ਪ ਸੁ	ਮੱ ਪ ਭਾ	— S	ਧੁ ਮੱ ਉ	ਮੱ ਹੈ	ਗਮ SS	ਗ S

ਅਭੋਗ

ਧੁ ਮੰ ਚਿ	ਧੁ S	ਧੁ ਮੱ ਤ੍ਰ	ਧੁ ਸੋ	ਸੰ ਨ S	ਸੰਨ ਬਿS	ਸੰ ਚਿ	— S	ਨ ਤ੍ਰ	ਸੰ ਹੈ	— S	— S
ਸੰ ਨ ਪ	ਸੰ ਰ	ਸੰ ਮ	ਨ ਤਾ	— S	ਧੁ ਪ	ਸੰ ਨ ਵਿ	ਰੁੰ S	ਨ ਤ੍ਰ	ਧੁ ਨ ਹੈ	ਧੁ S	ਪ ਸੁ
ਧੁ ਮੰ ਮਿ	ਧੁ S	ਧੁ ਮੱ ਤ੍ਰ	ਗ ਹੁ	ਧੁ ਮੱ S	ਧੁ ਕਿ	ਸੰ ਨ ਮਿ	ਰੁੰ S	ਨ ਤ੍ਰ	ਧੁ ਨ ਹੈ	ਧੁ S	ਪ ਬਿ
ਸੰ ਨ ਭੁ	ਰੁੰ S	ਗੰ ਤ	ਰੁੰ ਗੰ ਕੋ	ਰੁੰ S	ਨ ਉ	ਧੁ ਨ ਪਾ	ਧੁ S	ਪ ਉ	ਮੱ ਹੈ	ਗਮ SS	ਗ S

ਨੋਟ—ਧੁਰਪਦ-ਧਮਾਰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਦੁਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਦੀ ਲਯ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹੋਏ
ਤਿਹਾਈ ਲਾ ਕੇ ਮੁਕਾਅ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

੧੦. ਰਾਗ ਪੂਰਵੀ, ਪੜਤਾਲ, ਝਪਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਬਹੂ ਨ ਮਨਹੁ ਬਿਸਾਰੇ ॥
 ਈਹਾ ਉਹਾ ਸਰਬ ਸੁਖਦਾਤਾ ਸਗਲ ਘਟਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਮਹਾ ਕਸਟ ਕਾਟੈ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ ਰਸਨਾ ਨਾਮੁ ਚਿਤਾਰੇ ॥
 ਸੀਤਲ ਸਾਂਤਿ ਸੂਖ ਹਰਿ ਸਰਣੀ ਜਲਤੀ ਅਗਨਿ ਨਿਵਾਰੇ ॥੧॥
 ਗਰਭ ਕ੍ਰਿਡ ਨਰਕ ਤੇ ਰਾਖੈ ਭਵਜਲੁ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੇ ॥
 ਚਰਨ ਕਮਲ ਆਰਾਧਤ ਮਨ ਮਹਿ ਜਮ ਕੀ ਤ੍ਰਾਸ ਬਿਦਾਰੇ ॥੨॥
 ਪੂਰਨ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸਰ ਉਚਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰੇ ॥
 ਗੁਣ ਗਾਵਤ ਧਿਆਵਤ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਜੁਏ ਜਨਮੁ ਨ ਹਾਰੇ ॥੩॥
 ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਲੋਭਿ ਮੋਹਿ ਮਨੁ ਲੀਨੋ ਨਿਰਗੁਣ ਕੇ ਦਾਤਾਰੇ ॥
 ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਅਪੁਨੇ ਨਾਮੁ ਦੀਜੈ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੇ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×		੨			੦		੩		
ਗੁ	ਗ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ
ਗ	ਰਿ	ਮੱ	ਸ	ਰਿ	ਸ	ਬ	ਹੁ	ਸ	ਨ
ਹ		ਹ			ਕ				
ਪ	ਮੱ	ਮੱ	ਮ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	—
ਮ	ਸ	ਨਹੁ	ਸ	ਬਿ	ਸਾ	ਸ	ਰੇ	ਸ	ਸ
ਧੁ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	—	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਮੱ	ਸ	ਹਾ	ਸ	ਸ	ਉ	ਸ	ਹਾ	ਸ	ਸ
ਈ									
ਸ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਪ	—	—
ਨ	ਰ	ਬ	ਸੁ	ਮੱ	ਦਾ	ਸ	ਤਾ	ਸ	ਸ
ਸ				ਖ					
ਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	—
ਮੱ	ਗ	ਲ	ਸ	ਘ	ਟਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਸ									
ਪ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	—	ਗ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਮੱ	ਸ	ਤ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਮ	ਰੇ	ਸ	ਸ
ਪ੍ਰ					ਪਾ	ਸ			

ਅੰਤਰਾ ਨੰ: ੧-ਸੂਲਫਾਕ (ਝਪ: ਦੀ ਚੋਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×		੦		੨		੩		੦	
ਧੁ	ਮ'	ਧੁ	—	ਨ	ਸ'	ਸ'	—	—	ਸ'
ਮ	ਹਾ	ਫ	ਫ	ਕ	ਫਸ	ਟ	ਫ	ਫ	ਕਾ
ਨ	—	ਸ'	ਰੁੰ	ਨ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਟੈ	ਫ	ਖਿ	ਨ	ਭੀ	ਫ	ਤ	ਰ	ਫ	ਫ
ਪ	ਪ	ਪ	—	ਮ'	—	ਧੁ	—	—	ਪ
ਰ	ਸ	ਨਾ	ਫ	ਨਾ	ਫ	ਮ	ਫ	ਫ	ਚਿ
ਸ'	ਗ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	—	—
ਤਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਰੇ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ,
ਮ'	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	ਸ
ਧੁ	ਫ	ਤ	ਲ	ਸਾ	ਫ	ਤ	ਫ	ਫ	ਸੁ
ਸੀ									
ਨ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਫ	ਖ	ਹ	ਰਿ	ਸ	ਰ	ਣੀ	ਫ	ਫ	ਫ
ਸ	ਸ	ਪ	—	ਮ'	ਮ'	ਧੁ	—	—	ਪ
ਜ	ਲ	ਤ	ਫ	ਅ	ਗ	ਨ	ਫ	ਫ	ਨਿ
ਮ'	ਗ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਵਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਰੇ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ ਅਸਥਾਈ ਝਪ...

ਅੰਤਰਾ ਨੰ: ੨-ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਝਪ: ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਨ	ਸ	ਸ	ਨ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਨ	—	ਸ	—
ਸ	ਰ	ਭ	ਕੁੰ	ਫ	ਡ	ਨ	ਰ	ਕ	ਤੇ	ਰਾ	ਫ	ਖੋ	ਫ
ਗ													
ਨ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਰੁ	ਗ	—	—	—
ਭਵ	ਜ	ਲ	ਪਾ	ਫ	ਰ	ਉ	ਤਾ	ਫ	ਫ	ਰੇ	ਫ	ਫ	ਫ,
ਪ	ਪ	ਪ	ਮ'	ਮ'	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਚ	ਰ	ਨ	ਕ	ਮ	ਲ	ਆ	ਰਾ	ਧ	ਤ	ਮ	ਨ	ਮਹਿ	ਫ

ਮ ਧ ਮ | ਗ — | ਗ ਮ | ਗ — ਰੁ | ਗ ਰੁ | ਸ —
ਜ ਮ ਕੀ | ਤ੍ਰਾ ਟ | ਸ ਬਿ | ਦਾ ਟ ਟ | ਰੇ ਟ ਟ | ਟ

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਝਪ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×	੨							੦							੩			
*	ਗ	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਧ	ਮਧ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਸ		
*	ਮ	ਰ	ਨ	ਪ	ਟ	ਰ	ਬੁ	ਹ	ਮ	ਪ	ਰ	ਮੇ	ਟ	ਸੁ	ਰ			
—	ਨ	—	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਨ	—	ਰੁ	ਨ	ਧ	—	ਪ	—			
*	ਉ	ਟ	ਚਾ	ਅ	ਗ	ਮ	ਅ	ਪਾ	ਟ	ਟ	ਟ	ਰੇ	ਟ	ਟ	ਟ			
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	—	ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ			
*	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	ਵ	ਤ	ਧਿਆ	ਟ	ਵ	ਤ	ਸੁ	ਖ	ਸਾ	ਟ	ਗ	ਰ			
—	ਮ	—	ਮ	ਧ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—			
*	ਗੁ	ਟ	ਏ	ਜ	ਨ	ਮ	ਨ	ਹਾ	ਟ	ਟ	ਟ	ਰੇ	ਟ	ਟ	ਟ			

ਨੋਟ :— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰਾ ਨੰ: ੧ ਤੇ ਲਾ ਕੇ ਮੁੜ ਅਸਥਾਈ ਗਾਉਣੇ
ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੁਕਾਅ ਕਰਨਾ ਹੈ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

(ਪੂਰਵੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ

ਵਾਦੀ—ਪ | ਠਾਟ—ਪੂਰਵੀ | ਸਮਾਂ—ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ | ਜਾਤੀ—ਸੰਪੂਰਣ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਪੂਰਵੀ ਅੰਗ (ਦਿਨ ਦੀ ਪੂਰੀਆ)

ਆਰੋਹ—ਨ ਰੁ ਗ ਮੱ ਪ, ਮੱ ਧੁ ਪ, ਮੱ ਧੁ ਨ ਸੰ ।

ਅਵਰੋਹ—ਸੰ, ਨ ਰੁ ਨ ਧੁ ਪ, ਮੱ ਗ, ਮੱ ਰੁ ਗ, ਰੁ ਸ ।

ਪਕੜ—ਨਰੁਗ, ਮਰੁਗ, ਪ; ਮੱਧੁਪ, ਮੱਗ, ਮਰੁਗ, ਰੁਸ ।

ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਐਸਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਇਹ ਪੂਰੀਆ ਤੇ ਧਨਾਸਰੀ, ਦੋ ਨਾਮਾਂ ਨੂੰ ਜੋੜ ਕੇ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਠੋਸ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰੀਆ 'ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ' ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ ਅਤੇ ਧਨਾਸਰੀ 'ਕਾਫੀ ਠਾਟ' ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇੰਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਮੇਲ ਹੋਣਾ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਕ ਗੱਲ ਜ਼ਰੂਰ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਤੋਂ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਕੇ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ, ਤਿਵੇਂ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾਫੀ ਤੋਂ ਭੈਰਵੀ, ਅਤੇ ਭੈਰਵੀ ਤੋਂ 'ਟੋਡੀ ਠਾਟ' ਦਾ ਮੁਲਤਾਨੀ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸ ਦਾ ਗੰਧਾਰ ਕੋਮਲ ਤੋਂ ਤੀਵਰ ਹੋਣ ਨਾਲ ਇਹ 'ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ' ਦਾ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਹੋ ਗਿਆ ਹੋਵੇ। ਬਾਕੀ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਪੂਰੀਆ ਅੰਗ। ਭਾਵ "ਨਰੁਗ, ਮਰੁਗ, ਮਧ ਮੱਗ, ਮਰੁਗ, ਰੁਸ" ਇਹ ਪੂਰੀਆ ਦਾ ਖਾਸ ਅੰਗ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ "ਨਰੁਗ, ਮਰੁਗ, ਮੱਧ ਮੱਗ, ਮਰੁਗ ਰੁਸ" ਇਹੋ ਅੰਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਮੇਲ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਉੱਤਰੀ ਗਾਇਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਜਦ ਕਿ ਬੰਗਾਲ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਗਾਇਕ ਅਜੇ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ 'ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ' ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਵਕ੍ਰ ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਹੈ। ਭਾਤਖੰਡੇ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਮਿਕ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਚੌਥੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ 'ਪਾ-ਰੁ' ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ 'ਖੜਜ-ਪੰਚਮ ਜਾਂ ਖੜਦ-ਮੱਧਮ' ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। 'ਪਾ-ਰੁ' ਦਾ ਕੋਈ ਮੇਲ ਨਹੀਂ, ਨਾਲੇ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਸੁਰ ਤੇ ਕਦੇ ਨਿਯਾਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ 'ਪ-ਸ' ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਹੀ ਅਧਿਕ ਯੋਗ ਹਨ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ) ਹੈ। ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੀ ਪੂਰੀਆ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਤੇ ਪੂਰਵੀ ਦੋਵੇਂ ਰਾਗ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ, ਪੂਰਵੀ ਦਾ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਗੰਧਾਰ-ਨਿਖਾਦ ਹੈ, ਪਰ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਦਾ ਪੰਚਮ-ਖੜਜ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੂਰਵੀ ਵਿਚ ਕੋਮਲ ਤੀਵਰ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ, ਪੂਰਵੀ ਤੇ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਨੂੰ

ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਗਾਉਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਕਠਨਾਈ ਨਹੀਂ, ਬੌੜਾ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਦਾ ਚਲਣ "ਨਰੁਗਮਪ, ਮੱਧਪ, ਮੱਧੁ, ਨਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਗ, ਮਰੁਗ, ਰੁਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਤਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਪ, ਮੱਗ, ਮੱਧੁਸ, ਜਾ ਗ—ਮੱਧੁਨਸ" ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਧੁਰ ਤੇ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਹ ਮੱਧ ਤੇ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਅਧਿਕ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਗਾਇਕ ਬੜੇ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਨਰੁਗ—ਮਰੁਗ, ਮੱਗਮਰੁਗ—ਮੱਗਰੁਸ—ਨਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨਰੁਗ, ਮਰੁਗ, ਪਮੱਧੁ (ਪ)—

ਮੱਗਮਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੱਗ—ਰੁਸ, ਨਰੁਗਮਪ—ਪ (ਪ) ਮੱਗਮਰੁਗ, ਪਮੱਧੁ (ਪ) ਮੱਗਮਰੁਗ, ਰੁਸ—।

੨. ਗ—ਰੁਸ, ਨਰੁਸ—ਨਰੁਗ ਮਰੁਗ, ਪਮੱਧੁਪ—ਨਧੁਪ, ਮੱਗਮਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੱਗ—ਰੁਸ—ਨਰੁਗਮਪ—ਪਧੁਪ, ਮੱਧੁਨਧੁਪ—ਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੱਗਮਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੱਗ—ਰੁਸ, ਨਰੁਗਮਪ—ਧੁਪ, ਪਮੱਧੁਪ, ਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੱਸ—ਨਰੁਨਧੁਪ—ਮੱਗਮਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੱਗਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੱਗਧੁ—ਰੁਸ।

੩. ਨਰੁਗਮਧੁਨਧੁਪ—ਮੱਧੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨਨਧੁਪ—(ਪ) ਮੱਗਮਰੁਗ—ਗਰੁਮੱਗਪਮੱਧੁਪ—ਮੱਧੁਪਮੱਗ ਮਰੁਗ ਮੱਧੁਨਰੁਸੰਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਰੁਨਧੁਪ, ਨਰੁਨਧੁਪ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਗਮਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੱਗ—ਗਰੁਸ—ਮੱਧੁਮੱਸ—ਰੁਸ, ਰੁਨਧੁਪ, ਨਨਧੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਪਮੱਗਮਰੁਗਪ—ਪਧੁਪਮੱਗਮਰੁਗਪ—ਮੱਧੁਨਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਰੁਨਧੁਪ—

ਪ (ਪ) ਮੱਗਮਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੱਗ—ਗਰੁਸ—ਨਰੁਗਮਪ—।

੪. ਮੱਧੁਮੱਗਮੱਧੁਸ ਨਰੁਸੰਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੱਸ ਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਗਮਰੁਗ ਮੱਧੁਸ—ਨਰੁਨਧੁਪ—ਪ (ਪ) ਮੱਗਮਰੁਗ, ਮੱਗਮੱਧੁਪਮੱਗਮਰੁਗਪ—ਮੱਗਮੱਧੁਪਸ—ਨਰੁਗਰੁਸ—ਨਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਗਮੱਧੁਮਰੁਗਪ—ਨਰੁਸ—ਨਰੁਗ—ਮੱਗਮਰੁਗ, ਰੁਸ—ਨਧੁਨਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੱਸ—ਨਰੁਗਰੁਸ—ਮੱਗਮਰੁਗ, ਰੁਸ—ਨਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਗਮਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੱਗ—ਰੁਸ।

੫. ਨਰੁਸੰਨਧੁਪ—ਮੱਧੁਮੱਧੁਨਸਰੁਸ—ਗਰੁਸ—ਨਰੁਸ—ਨਰੁਗ—ਮੱਗਰੁਗ—ਰੁਸ—ਪ—(ਪ) ਮੱਗਮਰੁਗ, ਗਰੁਸ, ਨਰੁਨਧੁਪ, ਰੁਨਧੁਪ, ਪ (ਪ) ਮੱਗਮਰੁਗ, ਮੱਧੁਮੱਗਮਰੁਗ, ਗਰੁਸ—ਨਰੁਗਮਪ—ਮੱਧੁਨਰੁਗਮਰੁਗ—ਰੁਸੰਨਧੁਪ, ਨਰੁਨਧੁਪਮੱਗਮਰੁਗ, ਰੁਸ—।

ਨਰੁਗਰੁਸ—ਨਰੁਗਮਰੁਸ—ਨਰੁਗਮੱਧੁਮਰੁਸ—ਨਰੁਗਮੱਧੁਨਧੁਮਰੁਸ—ਨਰੁਗਮੱਧੁਨਰੁਸ—ਨਧੁਪਮਰੁਸ—ਨਰੁਗਮੱਧੁਨਰੁਨਧੁਪਮਰੁਸ—ਮੱਧੁਨਸਰੁਨਧੁਮਰੁਸ ਮਰੁਸ—ਨਰੁਗਮੱਧੁਨਰੁਗਰੁਸੰਨਧੁਪਮਰੁਸ—ਨਰੁਗਮੱਧੁਨਰੁਗਮਰੁਸ, ਨਰੁਗਮੱਧੁਨਰੁਗਮੱਧੁ, ਮੱਗਰੁਸੰਨਧੁਪਮਰੁਸ—ਨਰੁਗਮਰੁਗਪ—।

ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯
੧.	* ਜੀ ਅ ਕੀ	ਏ ਟ ਕੈ ਟ	ਨਰੁ ਗਮੰ ਧੁਨ ਸੰਨ	ਧੁਪ ਮੱਧੁ ਨਰੁ ਨਧੁ	ਪਮੰ ਗਮੰ ਰੁਗ ਰੁਸ			
੨.	* . . .	ਨਰੁ ਗਮੰ ਧੁਨ ਸੰਨ	ਧੁਪ ਮੱਧੁ ਨਰੁ ਨਧੁ	ਪਮੰ ਗਮੰ ਰੁਗ ਰੁਸ				
੩.	ਮੱਧੁ ਨਨ ਧੁਪ, ਮੱਧੁ	ਨਰੁ ਸੰਨ ਧੁਪ, ਮੱਧੁ	ਨਰੁ ਗੰਰੁ ਸੰਨ ਧੁਪ	ਮੱਧੁ ਮੱਰੁ ਗਰੁ ਸਸ				
੪.	ਨਰੁ ਗਗ, ਰੁਗ ਮੱਮ, ਧੁਪ ਮੱਧੁ, ਸੰਨ ਧੁਪ,	ਗਮੰ ਧੁਧੁ, ਮੱਧੁ ਨਨ, ਨਧੁ ਪਮੰ, ਧੁਪ ਮੰਗ	ਧੁਨ ਰੁਰੁ ਨਰੁ ਗੰਗ ਪਮੰ ਗਰੁ, ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਰੁਗ ਮੱਮ ਗੰਰੁ ਸੰਨ ਨਰੁ ਗਮੰ ਰੁਗ ਮੱਪ				
੫.	ਨਰੁ ਗਗ ਰੁਸ, ਰੁਗ ਗੰਗ ਰੁਸ, ਰੁਗ ਮੱਮ	ਮੱਮ ਗਰੁ, ਗਮੰ ਪਪ ਗੰਰੁ, ਰੁਸੰ ਸੰਨ ਨਧੁ	ਮੰਗ, ਮੱਧੁ ਨਨ ਧੁਪ, ਧੁਪ ਪਮੰ ਮੰਗ ਗਰੁ	ਧੁਨ ਰੁਰੁ ਨਧੁ. ਨਰੁ ਰੁਸ ਨਰੁ ਗਮੰ ਪ				
੬.	ਨਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ, ਨਰੁ ਗਮੰ, ਰੁਗ ਮੱਧੁ,	ਰੁਰੁ ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਗਮੰ ਧੁਨ, ਮੱਧੁ ਨਰੁ	ਰੁਸ ਨੁਸ, ਗੰਗ ਰੁਸੰ ਗਮੰ ਗੰਰੁ ਸੰਨ ਧੁਪ	ਨਧੁ ਪਮੰ ਗਰੁ ਸ, ਮੰਗ ਰੁਸ ਨਰੁ ਗਪ				

ਅੰਤਰਾ

	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮
੧.	* ਪੁ ਗ ਟਿਓ	ਜੋ ਟ ਤ ਸ	ਮੱਧੁ ਨਰੁ ਨਧੁ ਪਮੰ	ਗਮੰ ਧੁਮੰ ਰੁਗ ਮੱਪ				
੨.	* . . .	ਨਨ ਧੁਨ ਧੁਪ ਮੱਧੁ	ਨਰੁ ਗੰਰੁ ਸੰਨ ਧੁਪ	ਮੰਗ ਮੱਰੁ ਗਮੰ ਧੁਸੰ				
੩.	ਸੰਸੇ ਨਧੁ, ਨਨ ਧੁਪ,	ਧੁਧੁ ਪਮੰ, ਪਪ ਮੰਗ,	ਮੱਮ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ,	ਨਰੁ ਗਮੰ ਧੁਮੰ ਧੁਸੰ				
੪.	* . . . ਰੁਸ, ਗੰਗ ਰੁਸੰ ਨਧੁ ਪਮੰ ਗਰੁ ਸ, ਨਰੁ	ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ, ਗਮੰ ਧੁਨ ਰੁਗ ਮੱਮ	ਰੁਰੁ ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਗੰਰੁ ਸੰਨ ਧੁਨ ਰੁਸੰ				
੫.	ਗੰਗ ਰੁਸੰ, ਰੁਰੁ ਸੰਨ, ਨਰੁ ਗਮੰ, ਰਗ ਮੱਧੁ,	ਸੰਸ ਨਧੁ, ਨਨ ਧੁਪ, ਗਮੰ ਧੁਨ, ਮੱਧੁ ਨਰੁ,	ਧੁਧੁ ਪਮੰ, ਪਪ ਮੰਗ, ਧੁਨ ਰੁਗ, ਨਰੁ ਗੰਮੰ,	ਮੱਮ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ, ਗੰਰੁ ਸੰਨ ਧੁਪ ਸੰ				
੬.	ਮੱਮ ਗੰਮ, ਮੱਗ ਰੁਸੰ, ਧੁਮੰ ਧੁਨ, ਧੁਨ ਰੁਨ	ਨਨ ਧੁਨ ਨਧੁ ਪਪ, ਰੁਗ, ਰੁਗ ਮੰਗ ਰੁਸੰ	ਮੱਮ ਗਮੰ ਮੰਗ ਰੁਸ, ਨਧੁ ਪਮੰ ਗਰੁ ਸ,	ਨਰੁ ਗਰੁ ਗਮੰ, ਗਮੰ ਨਰੁ ਗਮੰ ਧੁਨ ਸੰ				

੧. ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਜਿਸ ਕਾ ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨ ਸਭੁ ਤਿਸ ਕਾ ਸੋਈ ਸੁਘੜੁ ਸੁਜਾਨੀ ॥
 ਤਿਨ ਹੀ ਸੁਣਿਆ ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਮੇਰਾ ਤਉ ਬਿਧਿ ਨੀਕੀ ਖਟਾਨੀ ॥੧॥
 ਜੀਅ ਕੀ ਏਕੈ ਹੀ ਪਹਿ ਮਾਨੀ ॥
 ਅਵਰਿ ਜਤਨ ਕਰਿ ਰਹੇ ਬਹੁਤੇਰੇ ਤਿਨ ਤਿਲੁ ਨਹੀ ਕੀਮਤਿ ਜਾਨੀ ॥ਰਹਾਉ॥
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਨਿਰਮੋਲਕੁ ਹੀਰਾ ਗੁਰਿ ਦੀਨੋ ਮੰਤਾਨੀ ॥
 ਡਿਗੈ ਨ ਡੋਲੈ ਦ੍ਰਿੜੁ ਕਰਿ ਰਹਿਓ ਪੂਰਨ ਹੋਇ ਤ੍ਰਿਪਤਾਨੀ ॥੨॥
 ਓਇ ਜੁ ਬੀਚ ਹਮ ਤੁਮ ਕਛੁ ਹੋਤੇ ਤਿਨ ਕੀ ਬਾਤ ਬਿਲਾਨੀ ॥
 ਅਲੰਕਾਰ ਮਿਲਿ ਬੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਾ ਤੇ ਕਨਿਕ ਵਖਾਨੀ ॥੩॥
 ਪ੍ਰਗਟਿਓ ਜੋਤਿ ਸਹਜ ਸੁਖ ਸੋਭਾ ਬਾਜੇ ਅਨਹਤ ਬਾਨੀ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਨਿਹਚਲ ਘਰੁ ਬਾਧਿਓ ਗੁਰਿ ਕੀਓ ਬੰਧਾਨੀ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੭੧)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
ਸ	ਸ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਪ	—	ਪ	ਮੱ	ਗਮ	ਪਮ	ਗ	ਰੁ			
*	ਜੀ	ਅ	ਕੀ	ਏ	ਏ	ਏ	ਕੈ	ਏ	ਰੀ	ਏ	ਪਹਿ	ਏ	ਮਾਏ	ਏਏ	ਏ	ਏ			
ਸ	ਮੱ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਗ	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—			
ਨੀ,	ਅਵ	ਰ	ਜ	ਰ	ਨ	ਕ	ਰ	ਰ	ਰ	ਹੈ	ਏ	ਬਹੁ	ਤੇ	ਏ	ਰੇ	ਏ			
—	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਪ	ਨ	ਸੱ	ਧੁਨ	ਸੱਨ	ਧੁਪ	ਮੱਪ	ਗਮ	ਪਮ	ਗ	ਰੁ				
ਏ	ਤਿ	ਏ	ਨ	ਤਿ	ਲ	ਨ	ਹੀ	ਕੀਏ	ਏਏ	ਮਏ	ਤਏ	ਜਾਏ	ਏਏ	ਏ	ਏ				

ਸ
ਨੀ ਜੀਅ...

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਪ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸੱ	ਸੱ	ਸੱ	—
ਜਿ	ਸ	ਕਾ	ਤ	ਨ	ਮ	ਨ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸ	ਭ	ਤਿ	ਸ	ਕਾ	ਏ	
—	ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੱ	ਸੱ	ਨ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	
ਏ	ਸੱ	ਏ	ਈ	ਸੁ	ਘ	ਝ	ਸੁ	ਜਾ	ਏ	ਏ	ਏ	ਨੀ	ਏ	ਏ	ਏ	
—	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	
ਏ	ਤਿ	ਨ	ਹੀ	ਸੁ	ਇ	ਆ	ਏ	ਦੁ	ਖ	ਸੁ	ਖ	ਮੈ	ਏ	ਚਾ	ਏ	

ਨੁ ਰੁ ਗ ਗ | ਮੁ ਧੁ ਨ ਸੁ | ਧੁਨ ਸੁਨ ਧੁਪ ਮੁਪ | ਗਮੁ ਪਮੁ ਗ ਰੁ
ਤਉ ਟ ਬਿ ਧ | ਨੀ ਟ ਕੀ ਖ | ਟਾਟ ਟਟ ਟਟ ਟਟ | ਨੀਟ ਟਟ ਟ ਟ

ਸ ਜੀਅ...

ਨੋਟ— ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬਿਖ ਜੋਇਓ ॥੧॥

ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥ ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਸੈਲ ਗਿਰਿ ਕਰਿਆ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਗਰਭ ਹਿਰਿ ਖਰਿਆ ॥

ਕਈ ਜਨਮ ਸਾਖ ਕਰਿ ਉਪਾਇਆ ॥ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਭ੍ਰਮਾਇਆ ॥੨॥

ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਭਇਓ ਜਨਮੁ ਪਰਾਪਤਿ ॥ ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਭਜੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਰਮਤਿ ॥

ਤਿਆਗਿ ਮਾਨੁ ਬ੍ਰਹੁ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥ ਜੀਵਤ ਮਰਹਿ ਦਰਗਹ ਪਰਵਾਨੁ ॥੩॥

ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਆ ਸੁ ਤੁਝ ਤੇ ਹੋਗੁ ॥ ਅਵਰੁ ਨ ਦੂਜਾ ਕਰਣੈ ਜੋਗੁ ॥

ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਜਾ ਲੈਹਿ ਮਿਲਾਇ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੭੬)

ਅਸਥਾਈ

੦	ਨੁ	ਗ	ਰੁ	੩	ਗਮੁ	ਪ	ਮੁ	ਪ	×	ਮੁ	ਗ	ਗ	ਮੁ	੨	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
*	ਮਿਲ	ਜ	ਗ	ਦੀ	ਟ	ਸ	ਸ	ਮਿ	ਲ	ਨ	ਕੀ	ਟ	ਬ	ਰੀ	ਆ	ਟ		
*	ਸੁ	ਸੁ	ਸੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਨ	ਰੁਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ			
*	ਚਿ	ਰੰ	ਕਾ	ਟ	ਲ	ਇ	ਹ	ਦੇ	ਹਟ	ਟ	ਸੁ	ਜ	ਰੀ	ਆ	ਟ			

ਅੰਤਰਾ

ਮੁ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੁ	ਗ	ਮੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਸੁ	ਸੁ	ਸੁ	ਸੁ	ਰੁ	ਸੁ	—
ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਭ	ਏ	ਕੀ	ਟ	ਟ	ਪ	ਤੀ	ਟ	ਗਾ	ਟ		
—	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸੁ	ਸੇ	ਨ	—	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	
ਟ	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਗ	ਜ	ਮੀ	ਟ	ਨ	ਕੁ	ਰੰ	ਟ	ਗਾ	ਟ	
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੁ	ਗ	ਗ	ਮੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	
ਟ	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਪ	ਟ	ਖੀ	ਟ	ਸਰ	ਪ	ਹੋ	ਟ	ਇਓ	ਟ	

—	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਧੁ	ਨ	ਸ	ਨ	ਧੁ	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੰਗ	ਰੁ
ੜ	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਹੈ	ੜ	ਵ	ਰ	ਬ੍ਰਿ	ਖ	ਜੋ	ੜ	ਇਓ	ੜ

ਸ
ੜ ਮਿਲ... ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਲਵੇ ਨ ਲਾਗਨ ਕਉ ਹੈ ਕਛੁਐ ਜਾ ਕਉ ਫਿਰਿ ਇਹੁ ਧਾਵੇ ॥
ਜਾ ਕਉ ਗੁਰਿ ਦੀਨੋ ਇਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਸ ਹੀ ਕਉ ਬਨਿ ਆਵੈ ॥੧॥
ਜਾ ਕਉ ਆਇਓ ਏਕੁ ਰਸਾ ॥
ਖਾਨ ਪਾਨ ਆਨ ਨਹੀ ਖੁਧਿਆ ਤਾ ਕੈ ਚਿਤਿ ਨ ਬਸਾ ॥ਰਹਾਉ॥
ਮਉਲਿਓ ਮਨੁ ਤਨੁ ਹੋਇਓ ਹਰਿਆ ਏਕ ਬੰਦੁ ਜਿਨਿ ਪਾਈ ॥
ਬਰਨਿ ਨ ਸਾਕਉ ਉਸਤਤਿ ਤਾ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ ॥੨॥
ਘਾਲ ਨ ਮਿਲਿਓ ਸੇਵ ਨ ਮਿਲਿਓ, ਮਿਲਿਓ ਆਇ ਅਚਿੰਤਾ ॥
ਜਾ ਕਉ ਦਇਆ ਕਰੀ ਮੇਰੈ ਠਾਕੁਰਿ ਤਿਨਿ ਗੁਰਹਿ ਕਮਾਨੋ ਮੰਤਾ ॥੩॥
ਦੀਨ ਦੇਆਲ ਸਦਾ ਕਿਰਪਾਲਾ ਸਰਬ ਜੀਆ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਾ ॥
ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਨਾਨਕ ਸੰਗਿ ਰਵਿਆ ਜਿਉ ਮਾਤਾ ਬਾਲ ਗੁਪਾਲਾ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੭੨)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩				×				੨			
											ਮੰ	ਪਮੰ
											ਜਾ	ਕਉ
ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਗਰੁ	ਗ	—	—	ਮੰ	ਪਮੰ
ਆ	ੜ	ਇਓ	ੜ	ਨ	ੜ	ਕ	ਰੜ	ਪ	—	—	ਜਾ	ਕਉ
				ਏ	ੜ		ਰੜ	ਸਾ	ੜ	ੜ	ੜ	
ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਗਰੁ	ਗ	—	—	ਮੰ	ਪਮੰ
ਆ	ੜ	ਇਓ	ੜ	ਨ	ੜ	ਕ	ਰੜ	ਪ	—	—	ਜਾ	ਕਉ
				ਏ	ੜ		ਰੜ	ਸਾ	ੜ	ੜ	ੜ	
ਪ	—	ਪ	ਧੁ	ਧੁ	—	ਗ	—	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮੰ	ਪਮੰ
ਮੰ	—	ਨ	ਪਾ	ਮੰ	—	ਨ	—	ਮੰ	ਰੁ	ਗ	ਹੀ	ਪਮੰ
ਖਾ	ੜ	ਨ	ਪਾ	ੜ	ੜ	ਨ	ੜ	ਆ	ਨ	ਨ	ਖੁ	ਕਉ

ਨ	ਰੁ	ਗ	—	ਧੁ	ਮੁ	ਨ	ਸੁ	ਨ	ਧੁ	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੁ	ਪਮੁ
ਤਾ	ਫ	ਕੈ	ਫ	ਚਿ	ਤ	ਨ	ਬ	ਸਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਜਾ	ਕਉ

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਮੁ	ਗ	ਗ	ਧੁ	ਮੁ	ਧੁ	ਮੁ	ਨ	ਸੁ	ਸੁ	ਸੁ	ਨ	ਰੁ	ਸੁ	ਸੁ
ਲ	ਵੈ	ਫ	ਨ	ਲਾ	ਫ	ਗ	ਨਫ	ਕਉ	ਫ	ਹੈ	ਫ	ਕ	ਫ	ਐ	ਫ
ਸੁ	ਫ	ਰੁ	ਗੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸੁ	ਸੁ	ਸੁ	ਫ	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	ਫ	ਪ	ਫ
ਨ	ਫ	ਕਉ	ਫ	ਫਿ	ਰ	ਇ	ਹੁ	ਧਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਧੁ	ਫ	ਫ	ਫ
ਧੁ	ਫ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਮੁ	ਗ	ਮੁ	ਗ	ਫ	ਮੁ	ਗ	ਰੁ	ਫ	ਸੁ	ਸੁ
ਜਾ	ਫ	ਕਉ	ਫ	ਗੁ	ਰ	ਦੀ	ਫ	ਨੋ	ਫ	ਇ	ਹੁ	ਐ	ਫ	ਮਿ	ਤ
ਸ	ਰੁ	ਗ	ਫ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਸੁ	ਨ	ਧੁ	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਜਾ	ਕਉ...
ਨ	ਫ	ਹੀ	ਫ	ਕਉ	ਫ	ਬ	ਨ	ਆ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

੪. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਹਮ ਆਦਮੀ ਹਾਂ ਇਕ ਦਮੀ ਮੁਹਲਤਿ ਮੁਹਤੁ ਨ ਜਾਣਾ ॥
ਨਾਨਕੁ ਬਿਨਵੈ ਤਿਸੈ ਸਰੇਵਹੁ ਜਾ ਕੇ ਜੀਅ ਪਰਾਣਾ ॥੧॥
ਅੰਧੇ ਜੀਵਨਾ ਵੀਚਾਰਿ, ਦੇਖਿ ਕੇਤੇ ਕੇ ਦਿਨਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸਾਸੁ ਮਾਸੁ ਸਭੁ ਜੀਉ ਤੁਮਾਰਾ ਤੂ ਮੈ ਖਰਾ ਪਿਆਰਾ ॥
ਨਾਨਕੁ ਸਾਇਰੁ ਏਵ ਕਹਤੁ ਹੈ ਸਚੇ ਪਰਵਦਗਾਰਾ ॥੨॥
ਜੇ ਤੂ ਕਿਸੈ ਨ ਦੇਹੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਿਆ ਕੋ ਕਢੈ ਗਹਣਾ ॥
ਨਾਨਕੁ ਬਿਨਵੈ ਸੋ ਕਿਛੁ ਪਾਈਐ ਪੁਰਬਿ ਲਿਖੇ ਕਾ ਲਹਣਾ ॥੩॥
ਨਾਮੁ ਖਸਮ ਕਾ ਚਿਤਿ ਨ ਕੀਆ ਕਪਟੀ ਕਪਟ ਕਮਾਣਾ ॥
ਜਮ ਦੁਆਰਿ ਜਾ ਪਕੜਿ ਚਲਾਇਆ ਤਾ ਚਲਦਾ ਪਛਤਾਣਾ ॥੪॥
ਜਬ ਲਗੁ ਦੁਨੀਆ ਰਹੀਐ ਨਾਨਕ ਕਿਛੁ ਸੁਣੀਐ ਕਿਛੁ ਕਹੀਐ ॥
ਭਾਲਿ ਰਹੇ ਹਮ ਰਹਣੁ ਨ ਪਾਇਆ ਜੀਵਤਿਆ ਮਰਿ ਰਹੀਐ ॥੫॥
(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੬੬੧)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				X				੨			
			ਸ	ਰੁ	ਗਮੰ	ਪ	ਮੰ	ਪ	—	—	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਰੁ
			ਨ	ਵ	ਨਾ	ਸ	ਵੀ	ਚਾ	ਸ	ਸ	ਰ	ਅੰ	ਸ	ਧੇ	ਸ
ਗ	—	—	ਮੰ	ਧੁ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੰ	—
ਸ	ਸ	ਸ	ਦੇ	ਖ	ਕੇ	ਸ	ਤੇ	ਕੇ	ਸ	ਸ	ਦਿ	ਨਾ	ਸ	ਸ	ਸ
ਗ	—	—	ਰੁ	ਰੁ											
ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਵ...											
			ਜੀ												

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ	ਪਪ	ਮੰ	—	ਗ	ਧੁ	ਮੰ	—	ਧੁ	ਮਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—
ਹਮ	ਆ	ਸ	ਦ	ਮੀ	ਸ	ਹਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਇ	ਕ	ਸ	ਦ	ਮੀ	ਸ	ਸ	ਸ
ਸੰ	ਨ	ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	—
ਮ	ਹ	ਲ	ਤ	ਮੁ	ਹ	ਤ	ਨ	ਜਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਣਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਮੰ	ਪ	—	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਰੁ	ਗ	—	ਧੁ	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	ਗਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨਾ	ਸ	ਨ	ਕ	ਬਿ	ਨ	ਵੈ	ਸ	ਤਿ	ਸੰ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰੇ	ਸ	ਵਹੁ	ਸ	ਸ
ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮੰ	ਧੁ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁਨ	ਰੁੰ	ਧੁਪ	ਮੰਪ	ਗਮੰ	ਪਧੁ	ਪਮੰ	ਗਰੁ		
ਜਾ	ਸ	ਕੇ	ਸ	ਜੀ	ਅ	ਸ	ਪ	ਰਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਣਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਮੰਗ	ਰੁਸ	—															
ਸ	ਸ	ਸ	ਜੀਵ...	ਬਾਕੀ	ਤੁਕਾ	ਅੰਤਰੇ	ਤੇ	ਲਾਓ									

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਜਾ ਕਾ ਮੀਤੁ ਸਾਜਨੁ ਹੈ ਸਮੀਆ ॥ ਤਿਸੁ ਜਨ ਕਉ ਕਹੁ ਕਾ ਕੀ ਕਮੀਆ ॥੧॥
ਜਾ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਲਾਗੀ ॥ ਦੂਖੁ ਦਰਦੁ ਭ੍ਰਮੁ ਤਾ ਕਾ ਭਾਗੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਾ ਕਉ ਰਸੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਹੈ ਆਇਓ ॥ ਸੋ ਅਨ ਰਸ ਨਾਹੀ ਲਪਟਾਇਓ ॥੨॥
ਜਾ ਕਾ ਕਹਿਆ ਦਰਗਹ ਚਲੈ ॥ ਸੋ ਕਿਸ ਕਉ ਨਦਰਿ ਲੈ ਆਵੈ ਤਲੈ ॥੩॥
ਜਾ ਕਾ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤਾ ਕਾ ਹੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਤਾ ਕਉ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੮੬)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦				ਮੱਪ ਜਾS	
ਧੁਪ SS	ਮੱ ਕੀ	— S	ਗ ਰੁ S	ਗ ਪ੍ਰੀ S	— S	ਗ ਤ	ਗ ਗੋ	ਗ ਬਿੰ	ਰੁ ਦ	ਗਮੰ ਸਿS	ਧੁਮੰ ਉS	ਗ ਲਾ	ਰੁ S	ਸ ਗੀ,	ਮੱਪ ਜਾS		
ਧੁਪ SS	ਮੱ ਕੀ	— S	ਗ ਰੁ S	ਗ ਪ੍ਰੀ S	— S	ਗ ਤ	ਗ ਗੋ	ਗ ਬਿੰ	ਰੁ ਦ	ਗਮੰ ਸਿS	ਧੁਮੰ ਉS	ਗ ਲਾ	ਰੁ S	ਸ ਗੀ	— S		
ਨ ਦੁ	ਰੁ S	ਗ ਖ	ਮੱ ਦ	ਧੁ ਰ	ਨ ਦ	ਧੁਨ ਭੁS	ਰੁੰ ਮ	ਨ ਤਾ	ਧੁ S	ਪ ਕਾ	— S	ਪਮੰ ਭਾS	ਗਰੁ SS	ਸ ਗੀ			

ਅੰਤਰਾ

ਗ ਮੱ ਜਾ	ਗ S	ਮੱ ਕਾ	ਧੁ S	ਨ ਸੰ ਮੀ	— S	ਸੰ ਤ	ਸੰ ਸਾ	ਨ ਜ	ਨ ਨ	ਰੁੰ ਹੈ	— S	ਰੁੰ ਗੰ	ਰੁੰ ਸ	ਸੰ ਮੀ	— S
ਨ ਤਿ	ਧੁ ਸ	ਰੁੰ ਜ	ਨ ਨ	ਧੁ ਕੀ	— S	ਪ ਕ	ਪ ਹੁ	ਧੁ ਮੱ ਕਾ	ਧੁ S	ਮੱ ਕੀ	ਗ S	ਮੰਗ ਕS	ਰੁ ਮੀ	ਸ ਆ	ਜਾ...

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੬. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਅਬ ਮੈ ਕਉਨੁ ਉਪਾਉ ਕਰਉ ॥

ਜਿਹ ਬਿਧਿ ਮਨ ਕੋ ਸੰਸਾ ਚੂਕੈ ਭਉ ਨਿਧਿ ਪਾਰ ਪਰਉ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਜਨਮੁ ਪਾਇ ਕਛੁ ਭਲੋ ਨ ਕੀਨੋ ਤਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਡਰਉ ॥

ਮਨ ਬਚ ਕ੍ਰਮ ਹਰਿ ਗੁਨ ਨਹੀ ਗਾਏ ਯਹ ਜੀਅ ਸੋਚ ਧਰਉ ॥੧॥

ਗੁਰਮਤਿ ਸੁਨਿ ਕਛੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਉਪਜਿਓ ਪਸੁ ਜਿਉ ਉਦਰੁ ਭਰਉ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਬਿਰਦੁ ਪਛਾਨਉ ਤਬ ਹਉ ਪਤਿਤ ਤਰਉ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੬੮੫)

ਅਸਥਾਈ

੨					੦					੩					×				
ਪ	ਮ	ਗ	ਪ	ਪਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ	ਰੁ	ਗ	<u>ਪਮਰੁਗ</u>	ਪ	—	—	—			
ਅ	ਬ	ਮੈ	SS		ਕਉ	ਸ	ਨ	ਉ	ਪਾ	ਸ	ਉ	SSSਕ	ਰਉ	ਸ	ਸ	ਸ			
ਧੁ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪਮ	ਗਮ	ਗਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ	ਰੁ	<u>ਗਮਧੁਨਰੁਨਧੁਮ</u>	ਪ	—	—	—				
ਅ	ਬ	ਮੈ	SS		ਕਉ	SS	ਨ	ਉ	ਪਾ	ਸ	ਉSSSSSSSਕ	ਰਉ	ਸ	ਸ	ਸ				
ਮ	ਮ	ਪ	ਧੁ		ਮ	ਮ	ਗ	—	ਗਮ	ਰੁ	<u>ਨਰੁਗਮ</u>	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ			
ਜਿ	ਹ	ਬਿ	ਧ		ਮ	ਨ	ਕੋ	ਸ	ਸੰ	ਸ	ਸਾSSS	ਸ	ਚੁ	ਸ	ਕੋ	ਸ			
ਸ	ਨ	ਰੁ	ਗ	—	ਧੁ	ਮ	ਧੁ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਰੁ	ਨ	ਮਧੁਨਸੰ	ਰੁਨਧੁਪ	ਮਪਧੁਪ	ਮਗਰੁਸ		
ਭਉ	ਸ	ਸ	ਸ		ਨਿ	ਸ	ਧ	ਸ	ਪਾ	ਸ	ਰ	ਪ	ਰਉ	SSSSSSSSSSSSSSSSSS					

ਅੰਤਰਾ

੦					੩					×					੨				
ਧੁ	ਮ	ਮ	ਗ	ਗ	ਧੁ	ਮ	—	ਧੁ	ਮਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੁ	ਸੰ	—	
ਜ	ਨ	ਸ	ਪਾ		ਇ	ਸ		ਕ	ਛ	ਭ	ਲੋ	ਸ	ਨ	ਕੀ	ਸ	ਨੋ	ਸ		
ਸੰ	ਰੁ	ਗੰ	ਰੁ		ਰੁ	ਰੁ	ਸੰ	ਸੰ		ਨ	ਧੁ	ਸੰ	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ		
ਤਾ	ਸ	ਭੇ	ਸ		ਅ	ਧਿ	ਕ	ਭ		ਰਉ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ		
ਧੁ	ਮ	ਮ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਮ	ਗ	ਮ	ਰੁ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—			
ਮ	ਨ	ਬ	ਚ		ਕ੍ਰ	ਮ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਨ	ਨ	ਹੀ	ਗਾ	ਸ	ਏ	ਸ			
ਸ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਧੁ	ਮ	ਧੁ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮ		
ਯ	ਹ	ਜੀ	ਅ		ਸੋ	ਸ	ਚ	ਧ	ਚਉ	ਸ	ਸ	ਸ	ਅ	ਬ	ਮੈ	SS			

ਨੋਟ :—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਟੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਦੂਜੀ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਗਾਓ ।

੭. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਾਲੁ ਨਾਹੀ ਜੋਗੁ ਨਾਹੀ, ਨਾਹੀ ਸਤ ਕਾ ਢਬੁ ॥
 ਥਾਨਸਟ ਜਗ ਭਰਿਸਟ ਹੋਏ ਡੂਬਤਾ ਇਵ ਜਗੁ ॥
 ਕਲ ਮਹਿ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸਾਰੁ ॥
 ਅਖੀ ਤ ਮੀਟਹਿ ਨਾਕ ਪਕੜਹਿ ਠਗਣ ਕਉ ਸੰਸਾਰੁ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਆਂਟ ਸੇਤੀ ਨਾਕੁ ਪਕੜਹਿ ਸੂਝਤੇ ਤਿਨਿ ਲੋਅ ॥
 ਮਗਰ ਪਾਛੇ ਕਛੁ ਨ ਸੂਝੈ ਏਹੁ ਪਦਮੁ ਅਲੋਅ ॥੨॥
 ਖਤ੍ਰੀਆ ਤ ਧਰਮੁ ਛੋਡਿਆ ਮਲੇਛ ਭਾਖਿਆ ਗਹੀ ॥
 ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਇਕ ਵਰਨ ਹੋਈ ਧਰਮ ਕੀ ਗਤਿ ਰਹੀ ॥੩॥
 ਅਸਟ ਸਾਜ ਸਾਜਿ ਪੁਰਾਣ ਸੋਧਹਿ ਕਰਹਿ ਬੇਦ ਅਭਿਆਸੁ ॥
 ਬਿਨੁ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੇ ਮੁਕਤਿ ਨਾਹੀ ਕਹੈ ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੬੬੨)

ਅਸਥਾਈ

⊕		੧		੨		⊕		੧		੨	
								ਪ		ਪ	—
								ਮ'	ਧੁ	ਮਹਿ	—
								ਕ	ਲ	—	—
ਮ'	ਗ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ'	ਪ	—	ਪ	ਮ'	ਧੁ
ਰਾ	—	ਮ	ਨਾ	—	—	ਮ	ਸਾ	—	ਰ,	ਕ	ਲ
											ਮਹਿ
											—
ਮ'	ਗ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ'	ਪ	—	—	ਮ'	ਧੁ
ਰਾ	—	ਮ	ਨਾ	—	—	ਮ	ਸਾ	—	—	ਰ	—
											—
ਮ'	ਗ	ਗ	ਮ'	ਧੁ	ਮ'	—	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਰੁ	ਖੀ	ਝ	ਮੀ	—	ਟਹਿ	—	ਨਾ	—	ਕ	ਪ	ਕ
ਅ											ਝਹਿ
											—
ਸ	ਰੁ	ਗ	ਮ'	ਰੁ	ਗ	—	ਮ'	—	ਪ		
ਨ	ਗ	ਣ	ਕਉ	—	ਸੰ	—	ਪ	—	ਰ		
ਠ											

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਗ	ਧੁ	—	ਧੁ	ਮਧੁ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਮ'	—	ਲ	ਮ'	—	ਹੀ	—	ਸੰ	—	ਗ	ਨਾ	—	ਹੀ	—
ਕਾ	—		ਨਾ	—		—	ਜੋ	—			—		—

ਸੰ	—	ਨ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਗੰ	—	ਗੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਨਾ	ਫ	ਹੀ	ਸ	ਤ	ਕਾ	ਫ	ਢ	ਫ	ਫ	ਬ	ਫ	ਫ	ਥਾ
ਨ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	—	ਧ	ਪ	—	ਪ	—
ਨਿ	ਫਸ	ਟ	ਜ	ਫ	ਗ	ਭ	ਰਿ	ਫਸ	ਟ	ਹੋ	ਫ	ਏ	ਫ
ਧੁ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁੰ	ਗ	ਮੱ	ਪ	—	ਪ				
ਮੁ	ਫ	ਬ	ਤਾ	ਫ	ਇ	ਵ	ਜ	ਫ	ਗ	ਕਲ ਮਹਿ...			

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਸੂਲਫਾਕ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਮਨੁ ਮਰੈ ਧਾਤੁ ਮਰਿ ਜਾਇ ॥ ਬਿਨੁ ਮਨ ਮੂਏ ਕੈਸੇ ਹਰਿ ਪਾਇ ॥
 ਇਹੁ ਮਨੁ ਮਾਰੈ ਦਾਰੂ ਜਾਣੈ ਕੋਇ ॥ ਮਨੁ ਸਬਦਿ ਮਰੈ ਬੂਝੈ ਜਨੁ ਸੋਇ ॥੧॥
 ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਹਰਿ ਦੇ ਵਡਿਆਈ ॥ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਈ ॥ਰਹਾਉ॥
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਕਰਣੀ ਕਾਰ ਕਮਾਵੈ ॥ ਤਾ ਇਸੁ ਮਨ ਕੀ ਸੋਝੀ ਪਾਵੈ ॥
 ਮਨੁ ਮੈ ਮਤੁ ਮੈਗਲ ਮਿਕਦਾਰਾ ॥ ਗੁਰੁ ਅੰਕਸੁ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲਣਹਾਰਾ ॥੨॥
 ਮਨੁ ਅਸਾਧੁ ਸਾਧੈ ਜਨੁ ਕੋਈ ॥ ਅਚਰੁ ਚਰੈ ਤਾ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਈ ॥
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਹੁ ਮਨੁ ਲਇਆ ਸਵਾਰਿ ॥ ਹਉਮੈ ਵਿਚਹੁ ਤਜੈ ਵਿਕਾਰ ॥੩॥
 ਜੋ ਧੁਰਿ ਰਖਿਅਨੁ ਮੇਲ ਮਿਲਾਇ ॥ ਕਦੇ ਨ ਵਿਛੁੜਹਿ ਸਬਦਿ ਸਮਾਇ ॥
 ਆਪਣੀ ਕਲਾ ਆਪੇ ਪ੍ਰਭੁ ਜਾਣੈ ॥ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਪਛਾਣੈ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੬੬੫)

ਅਸਥਾਈ									
×	੦	੨	੩	੦					
ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁੰ	ਨ	ਧੁੰ	ਪ	—	ਪ	ਪ
ਜਿ	ਸ	ਨ	ਫ	ਬ	ਖ	ਸੋ	ਫ	ਫ	ਫ
								ਹ	ਰਿ
ਮੱ	ਧੁੰ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਰੁੰ	ਗ	—	—	—
ਦੇ	ਫ	ਵ	ਡਿ	ਆ	ਫ	ਈ	ਫ	ਫ	ਫ
ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਰੁੰ	ਸ	—	ਨ	—	—	ਰੁੰ
ਧੁੰ	ਰ	ਪ	ਰ	ਸਾ	ਫ	ਢ	ਫ	ਫ	ਵ
ਗ	—	ਮੱ	ਧੁੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਧੁੰ	ਪ	—
ਸੈ	ਫ	ਮ	ਨ	ਆ	ਫ	ਈ	ਫ	ਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ	ਗ	ਮ	ਧੁ	ਸ	—	—	—	—
ਮ	ਫ	ਨ	ਮ	ਰੋ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਨ	ਨ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਧਾ	ਤ	ਮ	ਰ	ਜਾ	ਫ	ਇ	ਫ	ਫ
ਨ	ਧੁ	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	—
ਬਿ	ਨ	ਮ	ਨ	ਮੂ	ਫ	ਏ	ਫ	ਪ
ਮ	ਧੁ	ਮ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਸੇ	ਫ	ਹ	ਰਿ	ਪਾ	ਫ	ਇ	ਫ	ਫ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੯. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਝਪਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਗੁਰ ਸਿਖ ਏਕ ਮੇਕ ਰੋਮ ਨ ਪੁਜਸਿ ਕੋਟਿ,
ਹੋਮ ਜਗਿ ਭੋਗ ਨਈ ਬੇਦ ਪੂਜਾਚਾਰ ਹੈ ॥
ਜੋਗ ਧਿਆਨ ਗਿਆਨ ਅਧਯਾਤਮ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਨਿਧ,
ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮਾਦਿ ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ॥
ਸਿੰਮ੍ਰਿਤ ਪੁਰਾਨ ਬੇਦ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਉ ਸਾਅੰਗੀਤ,
ਸੁਰਸਰਿ ਦੇਵ ਸਥਲ ਮਾਇਆ ਬਿਸਥਾਰ ਹੈ ॥
ਕੋਟਨਿ ਕੋਟਾਨਿ ਸਿੱਖ ਸੰਗਤਿ ਅਸੰਖ ਜਾ ਕੈ,
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਚਰਨ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ॥੧੯੨॥

(ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੦	੩
ਸ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ
ਰੁ	ਗ	ਨ	ਪ
ਕੋ	ਟ	ਕੋ	ਸਿ
ਮ	ਮ	ਮ	—
ਪ	ਧੁ	ਗ	ਸ
ਸੰ	ਗ	ਅ	ਜਾ
	ਤ	ਸੰ	ਫ

ਸ	ਨ	ਰ	ਗ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗ	ਪ	ਪ
ਸਿ	ਰੀ	ਗੁ	ਰ	ਚ	ਰ	ਨ	ਨੇ	ਭ	ਤ
ਧੁ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨੇ	ਤ	ਨ	ਮ	ਸ	ਕ	ਰ	ਹੈ	ਭ	ਭ

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਗ	ਮ	ਧੁ	ਮ	ਧੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਮ	ਰ	ਸਿ	ਭ	ਖ	ਸੰ	ਕ	ਮੇ	ਭ	ਕ
ਗੁ					ਏ				
ਸ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਨ	ਮ	ਨ	ਭ	ਪੁ	ਜ	ਸ	ਕੋ	ਭ	ਟ
ਰ									
ਮ	ਮ	ਧੁ	ਮ	ਗ	ਮ	ਰੁ	ਗ	ਪ	—
ਪ	ਮ	ਜ	ਭ	ਗ	ਭੋ	ਗ	ਨ	ਈ	ਭ
ਹੋ									
ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਮ	ਗ	ਮ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਮ	ਦ	ਪੁ	ਭ	ਜਾ	ਚਾ	ਰ	ਹੈ	ਭ	ਭ
ਭੋ									

ਨੋਟ—'ਭਪਤਾਲ' ਦੀ ਠਾਅ ਦੁਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸੇ ਕਥਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ। ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਟਿਯੂਨ ਅੱਗੇ ਲਿਖੀ ਹੈ।

੧੦. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਸ	ਰੁ	—	ਗ	—	ਰੁ
ਨ	ਟ	ਭ	ਨ	ਭ	ਗਮ
ਕੋ	ਭ	ਭ	ਭ	ਟਾ	ਭ
					ਭ
ਮ	ਧੁ	—	ਨ	—	ਰੁ
ਸੰ	ਗ	ਭ	ਭ	ਭ	ਅ
					ਸੰ
ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ
ਸਿ	ਰੀ	ਭ	ਗੁ	ਰ	ਚ
					ਗ
ਮ	ਧੁ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ
ਨੇ	ਭ	ਤ	ਨ	ਸ	ਕਾ
					ਭ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ	ਗ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਗੁ	ਰ	ਫ	ਸਿ	ਫ	ਖ	ਏ	ਫ	ਕ	ਮੇ	ਫ	ਕ
ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਰੇ	ਫ	ਮ	ਨ	ਫ	ਪੁ	ਜ	ਸ	ਫ	ਕੋ	ਫ	ਟ
ਨ	—	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	—
ਸੰ	ਫ	ਮ	ਜ	ਫ	ਗ	ਭੋ	ਫ	ਗ	ਨ	ਈ	ਫ
ਹੋ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਮੱ	ਫ	ਦ	ਪੁ	ਫ	ਜਾ	ਚਾ	ਫ	ਰ	ਹੈ	ਫ	ਫ
ਬੇ	ਫ										

—ਕਬਿੱਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਭੀ ਇਸੇ ਅਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੧. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਆਤਮਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਾਹ, ਸਿੱਧਤਾ ਸਰੂਪ ਤਾਹ,
ਬੁੱਧਤਾ ਬਿਭੂਤ ਜਾਹ, ਸਿੱਧਤਾ ਸੁਭਾਇ ਹੈ॥
ਰਾਗ ਭੀ ਨ ਰੰਗ ਤਾਹਿ, ਰੂਪ ਭੀ ਨ ਰੇਖ ਜਾਹਿ,
ਅੰਗ ਭੀ ਸੁਰੰਗ ਤਾਹਿ ਰੰਗ ਕੇ ਸੁਭਾਉ ਹੈ॥
ਚਿੱਤ੍ਰ ਸੋ ਬਚਿਤ੍ਰ ਹੈ, ਪਰਮਤਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੈ,
ਸੁ ਮਿਤ੍ਰ ਹੂੰ ਕੇ ਮਿਤ੍ਰ ਹੈ, ਬਿਭੂਤ ਕੋ ਉਪਾਉ ਹੈ॥
ਦੇਵਨ ਕੋ ਦੇਵ ਹੈ, ਕਿ ਸਾਹਨ ਕੋ ਸਾਹੁ ਹੈ,
ਕਿ ਰਾਜਨ ਕੋ ਰਾਜੁ ਹੈ, ਕਿ ਰਾਵਨ ਕੋ ਰਾਉ ਹੈ॥ ੮॥ ੪੭॥

(ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਗ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ
ਮੱ	ਵ	ਨ	ਏ	ਵ	—
ਦੇ	ਫ	ਮੱ	ਫ	ਹੈ	ਪ
	ਫ	ਕੋ	ਫ	ਫ	ਕਿ
ਮੱ	ਧੁ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਸ
ਸਾ	ਫ	ਕੋ	ਸਾ	ਫ	—
	ਹ	ਫ	ਫ	ਹੈ	ਕਿ,
ਨ	ਰੁੰ	ਗ	ਪ	ਮੱ	ਪ
ਰਾ	ਫ	ਨ	ਰਾ	ਜ	ਕਿ
	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	

ਧੁ ਮ ਰਾ	ਧੁ ਸ	ਨ ਵ	ਸੰ ਨ	ਨ ਕੋ	ਧੁ ਸ	ਰੁੰ ਰਾ	ਨ ਸ	ਧੁ ਉ	ਪਮ ਹੈਸ	ਗਰੁ ਸਸ	ਸ ਸ
---------------	---------	--------	---------	---------	---------	-----------	--------	---------	-----------	-----------	--------

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ ਮ ਆ	ਗ ਸ	ਗ ਤ	ਮ ਮਾ	ਧੁ ਸ	ਮ ਧੁ ਪ੍ਰ	ਸੰ ਧਾ	— ਸ	ਸੰ ਨ	ਰੁੰ ਜਾ	ਸੰ ਹਿ	— ਸ
ਨ ਸਿ	ਰੁੰ ਸ	ਗੰ ਧ	ਗੰ ਤਾ	ਰੁੰ ਸ	ਸੰ ਸ	ਨ ਰੁ	ਰੁੰ ਸ	ਨ ਪ	ਧੁ ਤਾ	ਪ ਹਿ	— ਸ
ਧੁ ਮ ਬੁ	— ਸ	ਧੁ ਧ	ਮ ਚਾ	ਰੁ ਸ	ਗ ਬਿ	ਪ ਭੂ	— ਸ	ਮ ਤ	ਧੁ ਜਾ	ਪ ਹਿ	— ਸ
ਧੁ ਮ ਸਿ	ਧੁ ਸ	ਨ ਧ	ਸੰਨ ਤਾਸ	ਧੁ ਸ	ਨ ਸੁ	ਰੁੰ ਭਾ	ਨ ਸ	ਧੁ ਉ	ਪਮ ਹੈਸ	ਗਰੁ ਸਸ	ਸ ਸ

—ਬਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੨. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ, ਤਾਲ-ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸਨਕ ਸਨੰਦ ਮਹੇਸ ਸਮਾਨਾਂ ॥ ਸੇਖਨਾਗਿ ਤੇਰੇ ਮਰਮੁ ਨ ਜਾਨਾਂ ॥ ੧ ॥

ਸੰਤ ਸੰਗਤਿ ਰਾਮੁ ਰਿਦੈ ਬਸਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹਨੂਮਾਨ ਸਰਿ ਗਰੁੜ ਸਮਾਨਾਂ ॥ ਸੁਰਪਤਿ ਨਰਪਤਿ ਨਹੀ ਗੁਨ ਜਾਨਾ ॥ ੨ ॥

ਚਾਰਿ ਬੇਦ ਅਰੁ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਪੁਰਾਨਾਂ ॥ ਕਮਲਾਪਤਿ ਕਵਲਾ ਨਹੀ ਜਾਨਾਂ ॥ ੩ ॥

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਸੋ ਭਰਮੈ ਨਾਹੀ ॥ ਪਗਿ ਲਗਿ ਰਾਮ ਰਹੈ ਸਰਨਾਂਹੀ ॥ ੪ ॥

(ਧਨਾਸਰੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੬੧)

ਅਸਥਾਈ

੩	ਗ	ਧੁ	×	੨	੦
ਮ	ਗ	ਮ	ਧੁ	ਧੁ	ਮ
ਸੰ	ਸ	ਤ	ਸੰ	ਸ	ਪ
			ਗ	ਨ	ਰਾ
			ਰ	ਸ	ਮ
ਧੁ	ਧੁ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ
ਮ	ਦੈ	ਸ	ਬ	ਸਾ	ਈ
ਰਿ			ਰ	ਰ	ਸ
			ਸ	ਸ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਪੁ ਮ ਸ	ਮ ਨ	ਧੁ ਕ	ਮ ਪੁ ਸ	ਸੰ ਨੰ	— ਫ	— ਫ	— ਫ	— ਫ	ਸੰ ਦ	ਨ ਫ	ਸੰ ਫ	— ਫ	ਸੰ ਮ
ਸੰ ਨ ਹੇ	— ਫ	ਰੁੰ ਸ	ਨ ਰੁੰ ਸ	ਗੰ ਮਾ	— ਫ	— ਫ	— ਫ	ਮੰ ਫ	ਗੰ ਫ	ਰੁੰ ਫ	ਸੰ ਨਾ	— ਫ	— ਫ
ਨ ਸੰ	— ਫ	ਨ ਖ	ਪੁ ਨਾ	ਨ ਫ	ਰੁੰ ਗ	— ਫ	ਨ ਫ	— ਫ	ਪੁ ਰੋ	— ਫ	ਮੰ ਪ	— ਫ	— ਫ
ਪੁ ਨ ਮ	ਪੁ ਰ	ਪ ਮ	ਪ ਨ	ਪੁ ਮ ਜਾ	— ਫ	ਪੁ ਫ	ਮੰ ਫ	ਗ ਫ	ਮੰਰੁ ਫ	ਗ ਫ	ਰੁ ਨਾ	ਸ ਫ	— ਫ

ਨੋਟ—'ਧਮਾਰ ਤਾਲ' ਦੀ ਠਾਅ, ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੀ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਗਾਓ।

੧੩. ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਦੂਜੀ ਰੀਤ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

X ਪ ਸੰ	— ਫ	੦ ਮੰ ਤ	ਗੰ ਸੰ	੨ ਮੰ ਗ	ਰੁ ਤ	੩ ਗ ਰਾ	— ਫ	੦ ਫ	ਗ ਮ
ਪੁ ਮੰ ਰਿ	ਪੁ ਦੈ	ਮੰ ਫ	ਗ ਰੁ ਬ	ਗ ਸਾ	ਰੁ ਫ	ਸ ਈ	— ਫ	— ਫ	— ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ ਗ ਸ	ਗ ਨ	ਮੰ ਕ	ਪੁ ਸ	ਸੰ ਨੰ	— ਫ	ਸੰ ਦ	— ਫ	— ਫ	ਸੰ ਮ
ਨ ਹੇ	— ਫ	ਰੁੰ ਸ	ਰੁੰ ਸ	ਗੰ ਮਾ	ਰੁੰ ਫ	ਸੰ ਨਾ	— ਫ	— ਫ	— ਫ

ਨ	ਧੁ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	—	—
ਸੇ	ਫ	ਖ	ਨਾ	ਫ	ਗ	ਤੋ	ਰੋ	ਫ	ਫ
ਧੁ			ਗ						
ਮ	ਧੁ	ਮ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਮ	ਰ	ਮ	ਨ	ਜਾ	ਫ	ਨਾ	ਫ	ਫ	ਫ

ਨੋਟ—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਝੁਕਾਇਸੇ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

(ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸ਼ਰੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ

ਵਾਦੀ—ਪ | ਠਾਟ—ਪੂਰਵੀ | ਸਮਾਂ—ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ)
 ਸੰਵਾਦੀ—ਸ | ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼—'ਗ-ਪ ਤੇ ਰੁ-ਨ' ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਗ, ਮੱਧ, ਨਸ, ਜਾਂ ਨਸ, ਗਪ, ਮੱਧਪ, ਨਸ।

ਅਵਰੋਹ—ਸ, ਰੁਨਧਪ, ਮੱਗ ਮੱਗ, ਪ, ਗ, ਰੁਸ।

ਪਕੜ—ਨਸ, ਗਪ, ਮੱਧਪ, ਨ, ਰੁਨਧਪ, ਮੱਗ ਮੱਗ, ਪ, ਗ, ਰੁਸ।

ਜੈਤਸਰੀ ਇਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤੇ ਅਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਸਰੂਪ ਮਨੋਰੰਜਨ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਕੁਝ ਕਠਿਨ ਵੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਜਯਸ੍ਰੀ, ਜਯੰਤਸ੍ਰੀ, ਜੈਤਸ੍ਰੀ, ਜੈਤਸ੍ਰੀ ਅਤੇ ਜੈਤਸ੍ਰੀ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਜੈਤਸਰੀ ਦੇ ਸਰੂਪ ਬਾਰੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਮਤ ਹਨ। ਕੋਈ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਦਾ ਮੰਨ ਕੇ ਧੈਵਤ ਤੀਵਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਮਤ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਸੰਪੂਰਣ ਅਤੇ ਠਾਟ ਪੂਰਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਤੀਜਾ ਮਤ ਠਾਟ ਪੂਰਵੀ, ਪਰ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਚੌਥਾ ਮਤ ਇਸ ਦਾ ਠਾਟ ਪੂਰਵੀ ਅਤੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਕਰਕੇ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਜੈਤਸਰੀ ਰਾਗ ਦੇ ਚਾਰ ਮਤ ਕਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਮਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਦੋ ਮਤ ਇਸ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ। ਭਾਵ, ਖਯਾਲ ਗਾਇਕ ਜੈਤਸਰੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਕਰਨਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਧੈਵਤ ਦੋਵੇਂ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤਾਨ ਲਾਉਣੀ ਕਠਿਨ ਹੈ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸਪਾਟ ਤਾਨ। ਇਸ ਲਈ ਖਯਾਲ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੇਵਲ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਕ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਧੈਵਤ ਦੋਵੇਂ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਉਹ ਜੈਤਸਰੀ ਨੂੰ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ੁੱਧ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ, ਰਾਗ ਕਲਪਦਰੁਮਾਂਕਰ ਤੇ ਲੱਛਤ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਜੈਤਸਰੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਧੈਵਤ ਕੋਮਲ, ਗੰਧਾਰ, ਮੱਧਮ ਤੇ ਨਿਖਾਦ ਤੀਵਰ ਅਤੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ-ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਮਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਚੌਥਾ ਮਤ ਹੀ ਅਧਿਕ ਸ਼ੁੱਧ ਤੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ।

ਜੈਤਸਰੀ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਵੀ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਸ਼ਾਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ) ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਜੈਤ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਦਾ ਸੁੰਦਰ ਮਿਸ਼ਟਣ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ਜੈਤ ਅਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਹੈ। (੧) ਮੱਧਨ, ਸ, ਰੁਨ ਧੁਪ, ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ, ਅਤੇ (੨) ਸ, ਗ, ਪ, ਪਗ, ਰੁਸ ਇਹ ਜੈਤ ਅੰਗ ਹੈ।

ਇਹ ਇਕ ਸੰਧੀਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰਾਗ ਹੈ। ਸੰਧੀਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਸ਼ਾਮ) ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਲਈ ਰਿਖਭ ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਗੰਧਾਰ-ਮੱਧਮ ਦਾ ਤੀਵਰ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਧੀਪ੍ਰਕਾਸ਼ (ਸਵੇਰੇ) ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਰਿਖਭ

ਕੇਮਲ ਤੇ ਮੱਧਮ ਸ਼ੁੱਧ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ ਗ, ਪ—ਮੱਧੁਪ, ਨ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਗ, ਮੱਗ, ਪ—ਗ, ਰੁ ਸ, ਜਾਂ ਨਸਗ, ਪ, ਮੱਗਪ, ਧੁਪ, ਨਰੁਨਧੁਪ, ਪਗਪ, ਮੱਗ, ਮੱਗ, ਰੁ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮ

ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਪ, ਮੱਗ, ਪਨਸ, ਜਾਂ ਗ ਗ, ਮੱਪ, ਨਸ" ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਧਰੁਪਦ-ਧਮਾਰ ਤੇ ਖਯਾਲ ਹੀ ਅਧਿਕ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਮੱਧ ਅਤੇ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਉੱਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਗਾਇਕ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

- ਸ
੧. ਸ—ਨਰੁਸ, ਨਸਗ, ਪ—ਮੱਗ, ਰੁਸ—ਸਗ, ਮੱਪ—ਮੱਗਪ, ਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ—ਨ, ਰੁਨਧੁਪ ਪਨਸਗ, ਗਪਗ, ਮੱਗਪ, ਗ, ਰੁਸ—।
 ੨. ਸਗਪ—ਮੱਧੁਪ, ਮੱਗ, ਧੁਮੱਗ, ਪਗ ਰੁਸ—ਨਸਗਰੁਮੱਗਪ—ਮੱਧੁਮੱਗ, ਪ—ਮੱਗਮੱਗਰੁਸ—ਸਗ, ਮੱਪ—ਪਗਪ, ਧੁਪ, ਮੱਧੁਪ, ਨਧੁਪ, ਮੱਗਮੱਪਗ, ਪਗਰੁਸ, ਗਪਗ, ਮੱਧੁਪ, ਧੁਪਮੱਪ ਗ,—ਮੱਪਗ, ਮੱਗਰੁਸ—।
 ੩. ਨਸਗ, ਮੱਧੁ—ਧੁਮੱਗਪ—ਮੱਪਨ, ਰੁਨਧੁਪ—ਮੱਗਪਮੱਧੁਪਨ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਗਪਮੱਗਪ—ਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ—ਗਮੱਪਨ, ਸ—ਨਰੁਸ—ਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਪਨ, ਪਨਸ—ਸਨਰੁਨਧੁਪ—ਪਗਪ—ਮੱਧੁਮੱਗਪ—ਮੱਗ, ਮੱਗਪਗ, ਰੁਸ—।
 ੪. ਮੱਪ, ਧੁਮੱਗ, ਪ—(ਪ) ਮੱਗ, ਸਗ, ਨਸਗ, ਮੱਧੁਮੱਗਪ—ਮੱਗ, ਗਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ—ਨਸਗਪ—ਨਨਧੁਪ, ਪਮੱਗ, ਧੁਮੱਗ, ਮੱਗਪਮੱਗ ਨਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਗਪ, ਗ, ਰੁਸ—ਮੱਪਨ, ਨਸ—ਨਰੁਸ—ਸਗ—ਰੁਸ, ਨਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਗਪਨ, ਪਨਸ—ਨਸਰੁਸ, ਗ—ਗਰੁਸ—ਰੁਨਧੁਪ, ਸ—ਰੁਸ (ਜ) ਨਧੁਪ, ਰੁਨਧੁਪ, ਪਨਧੁਪ, ਧੁਮੱਗ, ਪ—ਮੱਗ, ਗਨ—ਧੁਪ, ਮੱਗ, ਗ-ਧੁ ਮੱਗ, ਪਮੱਗ, ਰੁਸ—।
 ੫. ਪ—ਮੱਧੁਪਸ—(ਜ) ਨਧੁਪ. ਮੱਪਨਸ—ਨਰੁਸਗ—ਮੱਗ, ਰੁਸ—ਨਸਗ, ਮੱਗ, ਪ—ਮੱਗ, ਮੱਗ ਰੁਸ—ਨਰੁਸ, ਗ—ਮੱਗਰੁਸ, ਸਰੁਸ, ਗਰੁਸ, ਗਪਗ, ਮੱਗਰੁਸ, ਨਰੁਸਗਰੁਮੱਗਰੁਸ—ਨਸਰੁਸ ਗਗਰੁਸ—ਰੁਨਧੁਪ, ਪਮੱਗਪ, ਧੁਮੱਗਰੁਸ—ਸਗ, ਰਪ, ਪਨ, ਨਸ, ਸਗ (ਪ) ਗ, ਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ, ਨਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਗਪਗ, ਰੁਸ—।
- ਪ
- ਨਰੁਸ, ਨਸਗਰੁਸ—ਨਸਗਮੱਗਰੁਸ, ਨਸਗਮੱਪਮੱਗਰੁਸ, ਨਸ ਗਮੱਪਧੁਪਮੱਗਰੁਸ, ਨਸਗਮੱਪਧੁਪਨਧੁਪ, ਮੱਗਰੁਸ, ਨਸਗਮੱਪਧੁਪਸ, ਸਨਧੁਪਮੱਗਰੁਸ, ਨਸ, ਗਪਨਸ ਨਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਗ, ਮੱਗ ਰੁਸ—ਮੱਗ, ਪਮੱਧੁਪ, ਸ—ਪਨਸਰੁਸਨਧੁਪ, ਮੱਗਰੁਸ—ਨਸ ਗਗ ਪਪ ਨਨ ਸਗ, ਮੱਗਰੁਸ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ—।

ਜੇਤਸਰੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਗੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	* ਧੀ ੩ ਰਉ	ਸੁ ਨ ਧੀ ੩	ਨਸ ਗਮ ਪਧੁ ਮੱਪ	ਨਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ
੨.	* . . .	ਨਸ ਗਪ ਨਨ ਧੁਪ	ਮੱਪ ਨਸ ਰੁਨ ਧੁਪ	ਮੱਗ ਧੁਮ ਗਰੁ ਨਸ
੩.	ਨਸ ਗਮ ਗਰੁ, ਗਮ	ਪਧੁ ਪਮ, ਪਨ ਸਰੁ	ਸਨ, ਨਸ ਗਮ ਗਰੁ	ਸਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ
੪.	*	ਨਸ ਰੁਸ ਗਗ ਰੁਸ	ਪ, ਮੱਪ ਧੁਪ ਸਨ
	ਧੁਪ, ਮੱਪ ਧੁਪ ਸਰੁ	ਸਨ ਧੁਪ, ਮੱਪ ਧੁਪ	ਸਨ ਰੁਸ ਗਰੁ ਸਨ	ਧੁਪ ਮੰਗ ਮੰਗ ਰੁਸ
੫.	ਗਗ ਰੁਸ, ਪਪ ਗਰੁ	ਗਗ ਰੁਸ, ਧੁਪ ਮੱਪ	ਗਪ ਗਗ ਰੁਸ, ਨਨ	ਧੁਪ ਮੱਪ ਗਪ ਗਗ
	ਰੁਸ, ਗਗ ਰੁਸ ਨਧੁ	ਪਪ ਗਪ ਗਗ ਰੁਸ	ਨਸ ਗਮ ਪਨ ਸਰੁ	ਸਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ
੬.	*	ਗਗ ਰੁ,ਗ ਗਰੁ ਸਸ,	ਮੱਮ ਗ,ਮ ਮੰਗ ਰੁਸ,
	ਨਨ ਧੁ,ਨ ਨਧੁ ਪਪ,	ਗਗ ਰੁਗ ਗਰੁ ਸਸ,	ਮੱਪ ਨਨ ਧੁਪ, ਮੱਪ	ਨਸ ਨਧੁ ਨਨ ਧੁਪ,
	ਮੱਪ ਨਸ ਰੁਰੁ ਨਧੁ	ਨਨ ਧੁਪ, ਮੱਪ ਨਸ	ਗਗ ਰੁਸ ਨਧੁ ਨਨ	ਧੁਪ ਮੰਗ ਮੰਗ ਰੁਸ

ਅੰਤਰਾ

	੧.	੨.	੩.	੪.	੫.	੬.
੧.	* ਗੁ ਰ ਪ੍ਰ	ਸਾ ਦ ਨਾ ੩	ਸਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਨਸ ਗਮ ਪਨ ਸ		
੨.	ਮੱਪ ਨਨ ਰੁਨ ਧੁਪ,	ਮੱਪ ਨਸ ਰੁਨ ਧੁਪ,	ਮੱਪ ਨਸ ਗਰੁ ਸਨ	ਧੁਪ, ਮੱਪ ਧੁਪ ਸ		
੩.	*	ਸਰੁ ਸਨ ਧੁਪ ਮੰਗ	ਨਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ		
	ਨਸ ਨਸ, ਗਪ ਗਪ,	ਧੁਪ ਧੁਪ, ਨਸ ਨਸ,	ਰੁਰੁ ਸਨ ਧੁਪ ਮੰਗ	ਰੁਸ, ਗਮ ਪਨ ਸ		
੪.	ਨਨ ਪ,ਨ ਨਪ ਨਨ	ਧੁਪ ਮੰਗ ਮੰਗ ਰੁਗ	ਰੁਸ, ਰੁਰੁ ਨਰੁ ਰੁ,ਨ	ਰੁਰੁ ਨਧੁ ਪਮ ਗਮ		
	ਗਰੁ ਨਸ, ਗਗ ਸ,ਗ	ਗਸ ਗਗ ਰੁਸ ਨਧੁ	ਪਮ ਗਮ ਗਰੁ ਨਸ,	ਗਮ ਪਧੁ ਮੱਪ ਸ		
੫.	ਮੱਮ ਗ,ਮ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਨਨ ਧੁ,ਨ ਨਧੁ ਪਪ,	ਮੱਮ ਗ,ਮ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਨਸ ਗਰੁ, ਪਮ ਧੁਪ		
	ਸਨ ਰੁਸ, ਗਰੁ ਸਨ	ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ, ਗਮ	ਪਧੁ ਮੱਪ ਸ, ਪਧੁ	ਮੱਪ ਸ, ਪਧੁ ਮੱਪ		
	ਸ, ਗੁ ਰ ਪ੍ਰ	ਸਾ ਦ ਨਾ ੩				
੬.	*	ਪਨ ਨ,ਨ ਸਸ ਸਗ	ਗ,ਸ ਰੁਰੁ ਨਸ ਸ,ਪ		
	ਨਨ ਪਧੁ ਧੁ,ਮ ਪਪ	ਗਮ ਮੰਗ ਰੁਸ ਨਸ,	ਰੁਰੁ ਸਸ, ਮੱਮ ਗਗ,	ਧੁਪ ਪਪ, ਸਸ ਨਨ		
	ਰੁਰੁ ਸਸ, ਮੱਮ ਗਗ,	ਪਪ ਮੱਮ ਗਗ ਰੁਰੁ	ਸਸ ਨਨ ਧੁਪ ਪਪ	ਮੱਮ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸਸ		

੧. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਧੀਰਉ ਸੁਨਿ ਧੀਰਉ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਨ ਮਨੁ ਤਨੁ ਸਭੁ ਅਰਪਉ ਨੀਰਉ ਪੇਖਿ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ਨੀਰਉ ॥੧॥
ਬੇਸੁਮਾਰ ਬੇਅੰਤੁ ਬਡ ਦਾਤਾ ਮਨਹਿ ਗਹੀਰਉ ਪੇਖਿ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ॥੨॥
ਜੈ ਚਾਹਉ ਸੋਈ ਸੋਈ ਪਾਵਉ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਪੂਰਉ ਜਪਿ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ॥੩॥
ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਦੂਖਿ ਨ ਕਬਹੂ ਝੂਰਉ ਬੁਝਿ ਪ੍ਰਭ ਕਉ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੦)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩				X				੨			
—	ਪ	—	ਧ		ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਪ	—
ੜ	ਧੀ	ੜ	ਰਉ		ਸੁ	ਨ	ਧੀ	ੜ	ਰਉ	ੜ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਕਉ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਪ	ਮ	ਧੁ		ਪ	ਮ	ਰਮ	ਪਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਪ	—
ੜ	ਧੀ	ੜ	ਰਉ		ਸੁ	ਨ	ਧੀਉ	ੜੜ	ਰਉ	ੜ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਕਉ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

	ਪ	ਗ	ਗ	ਪ	ਮ	ਮ	ਧੁ	ਪ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਰੁੰ	ਸ	—
	ਜੀ	ਅ	ਪ੍ਰਾ	ੜ	ੜ	ਨ	ਮ	ਨ	ਤ	ਨ	ਸ	ਭ	ਅ	ਰ	ਪਉ	ੜ	
—	ਸ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁੰ	ਸ	ਸ	(ਸ)	—	ਸ	—	ਨ	ਰੁੰ	ਧੁ	ਪ		
ੜ	ਨੀ	ੜ	ਰਉ	ਪੇ	ਖ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਕਉ	ੜ	ਨੀ	ੜ	ਰਉ	ੜੜ	ੜ	ੜ		

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪੇਖਨ ਸੁਨਨ ਸੁਨਾਵਨੋ ਮਨ ਮਹਿ ਦ੍ਰਿੜੀਐ ਸਾਚੁ ॥

ਪੂਰਿ ਰਹਿਓ ਸਰਬਤ੍ਰ ਮੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਰਾਚੁ ॥੩॥

(ਵਾਰ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੫)

ਅਸਥਾਈ

੩	×							੨	੦							ਸ ਨ, ਪ
ਸ ੜ	ਮੱ ਗ ਖ	— ੜ	ਮੱ ਨ	ਪ ਧੁ ਸੁ	ਧੁ ਨ	ਪ ਨ	ਪ ਸੁ	ਮੱ ਨਾ	ਗ ੜ	— ੜ	ਮੱ ਵ	ਗ ਨ	ਰੁ ੜ	ਸ ੜ,	— ੜ	
ਮੱ ਗ ਮ	ਗ ਨ	ਮੱ ਮਹਿ	ਪ ੜ	ਨ ਦਿ	ਰੁੰਨ ੜੀ	ਧੁ ਐ	ਪ ੜ	ਗਮ ਸਾ	ਪਧੁ ੜੜ	ਪਮ ੜੜ	ਗਰੁ ੜੜ	ਮੱਗ ੜੜ	ਰੁ ੜ	ਸ ਚ	ਪੇਖਨ...	

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ ਗ ਪੁ	— ੜ	ਮੱ ਰ	ਪ ਰ	ਨ ਸੰ ਹਿਓ	— ੜ	ਸੰ ਸ	ਸੰ ਰ	ਨ ਬ	ਰੁੰ ੜ	ਨ ੜ	ਧੁ ਤ੍ਰ	ਮੱ ਮੈ	ਧੁ ੜ	ਮੱ ੜ	ਗ ੜ
ਮੱ ਨਾ	ਗ ੜ	ਗ ਨ	ਮੱ ਕ	ਗ ਹ	ਰੁ ਰਿ	ਸ ਰੰ	ਸ ਗ	ਗਮ ਰਾ	ਪਧੁ ੜੜ	ਪਮ ੜੜ	ਗਰੁ ੜੜ	ਮੱਗ ੜੜ	ਰੁ ੜ	ਸ ਚ	ਪੇਖਨ...

੩. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਹਰਿ ਜੂ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਪਤਿ ਮੇਰੀ ॥

ਜਮ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਭਇਓ ਉਰ ਅੰਤਰਿ ਸਰਨ ਗਹੀ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਿ ਤੇਰੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਮਹਾ ਪਤਿਤ ਮੁਗਧ ਲੋਭੀ ਫੁਨਿ ਕਰਤ ਪਾਪ ਅਬ ਹਾਰਾ ॥

ਭੈ ਮਰਬੇ ਕੋ ਬਿਸਰਤ ਨਾਹਨਿ ਤਿਹ ਚਿੰਤਾ ਤਨੁ ਜਾਰਾ ॥੧॥

ਕੀਏ ਉਪਾਵ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਕਾਰਨਿ ਦਹਿਦਿਸਿ ਕਉ ਉਠਿ ਧਾਇਆ ॥

ਘਟਿ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਬਸੈ ਨਿਰੰਜਨੁ ਤਾ ਕੋ ਮਰਮੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥੨॥

ਨਾਹਿਨ ਗੁਨੁ ਨਾਹਿਨ ਕਛੁ ਜਪੁ ਤਪੁ ਕਉਨੁ ਕਰਮੁ ਅਬ ਕੀਜੈ ॥

ਨਾਨਕ ਹਾਰਿ ਪਰਿਓ ਸਰਨਾਗਤਿ ਅਭੈ ਦਾਨੁ ਪ੍ਰਭ ਦੀਜੈ ॥੩॥

(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੭੦੩)

ਅਸਥਾਈ

੩	×							੨					੦				
ਪ	ਮੰ	ਗ	ਮੰਪੁ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਨ	ਸ	ਸ	ਮੰ	ਪ	ਧੁ	ਪ	—	
ਹ	ਰਿ	ਰਿ	ਜੜੜ	ਨ	ਸਿ	ਮ	ਰਹੁ	ੜ	ਹਿ	ਰ	ਦੈ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਮ	ੜ	
ਮੰ																	
ਪ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	
ਹ	ਰਿ	ਜਨ	ਕਉ	ਅ	ਪ	ਦਾ	ੜ	ਨਿ	ਕ	ਟ	ਨ	ਆ	ਆ	ੜ	ਵੈ	ੜ	
ਨ																	
ਸ	—	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	
ਪੂ	ੜ	ਰ	ਨ	ਦਾ	ੜ	ਸ	ਕੇ	ਕਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਮ	ੜ	

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ			ਨ					ਨ				ਧੁ	ਰੁੰ				
ਪ	ਗ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਪ		
ਕੋ	ੜ	ਟ	ਬਿ	ਘ	ਨ	ਬਿ	ਨ	ਸਹਿ	ੜ	ਹ	ਰਿ	ਸੇ	ੜ	ਵਾ	ੜ		
ਮੰ								ਨ									
ਪ	ਪਮੰ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—		
ਨਿ	ਹੜ	ਚ	ਲ	ਗੋ	ੜ	ਵਿ	ਦ	ਧਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਮ	ੜ		

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦੇਹ ਸੰਦੇਸਰੋ ਕਹੀਅਉ ਪ੍ਰਿਅ ਕਹੀਅਉ ॥

ਬਿਸਮੁ ਭਈ ਮੈ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਸੁਨਤੇ ਕਹਹੁ ਸੁਹਾਗਨਿ ਸਹੀਅਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕੋ ਕਹਤੇ ਸਭ ਬਾਹਰਿ ਬਾਹਰਿ ਕੋ ਕਹਤੇ ਸਭ ਮਹੀਅਉ ॥

ਬਰਨੁ ਦੀਸੈ ਚਿਹਨੁ ਨ ਲਖੀਐ ਸੁਹਾਗਨਿ ਸਾਂਤਿ ਬੁਝਹੀਅਉ ॥੧॥

ਸਰਬ ਨਿਵਾਸੀ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਸੀ ਲੇਪੁ ਨਹੀ ਅਲਪਹੀਅਉ ॥

ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਲੋਗਾ ਸੰਤ ਰਸਨ ਕੋ ਬਸਹੀਅਉ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੦)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੩	੦
ਪ	ਧੁ			
ਨ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਗ
ਦੇ	ਹੁ	ਸੰ	ਦੇ	ਸ
	ੜ			ੜ

ਨ	ਸ	ਗ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ
ਕ	ਹੀ	ਅਉ	ਫ	ਪ੍ਰ	ਅ	ਕ	ਹੀ	ਅਉ	ਫ,
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਪ	—	—	—
ਬਿ	ਸ	ਮ	ਭ	ਈ	ਫ	ਮੈ	ਫ	ਫ	ਫ
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਧੁ	ਪ	—	—	—
ਬ	ਹੁ	ਬਿ	ਧ	ਸੁ	ਨ	ਤੇ	ਫ	ਫ	ਫ
ਪ	ਮ	ਪ	ਨ	ਸ	ਗੁ	ਸ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਕ	ਹੁ	ਸੁ	ਹਾ	ਗ	ਨ	ਸ	ਹੀ	ਅਉ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸ	ਸ	—	—
ਕੋ	ਗ	ਕ	ਹ	ਸ	ਫ	ਸ	ਭ	ਫ	ਫ
ਨ	—	ਸ	ਗੁ	ਨ	—	ਗੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਬਾ	ਫ	ਹ	ਰ	ਬਾ	ਫ	ਹ	ਰ	ਫ	ਫ
ਪ	ਗੁ	ਗੁ	ਗੁ	ਸ	—	ਸ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਕੋ	ਫ	ਕ	ਹ	ਤੋ	ਫ	ਸ	ਭ	ਫ	ਫ
ਪ	—	ਮ	—	ਗ	—	ਮ	ਗ	ਗੁ	ਸ
ਨ	ਫ	ਅਉ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਮਹੀ	ਫ								

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਚੰਦਨ ਸਮੀਪ ਬਸਿ ਬਾਸ ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨੀ,
ਆਨ ਦੁਮ ਦੁਰ ਭਏ ਬਾਸਨਾ ਕੇ ਬੋਹੈ ਹੈ ॥
ਦਾਦਰ ਸਰੋਵਰ ਮੈ ਜਾਨੈ ਨ ਕਮਲ ਗਤਿ,
ਮਕਰੰਦ ਕਰਿ ਮਧੁਕਰੁ ਹੀ ਬਿਮੋਹੈ ਹੈ ॥
ਸੁਰਸਰੀ ਬਿਖੈ ਬਗੁ ਜਾਨਿਓ ਨ ਮਰਮ ਕਛੁ,
ਆਵਤ ਹੈ ਜਾਤੀ ਜੰਤ੍ਰ ਜਾਤ੍ਰਾ ਹੇਤੁ ਸੋਹੈ ਹੈ ॥
ਨਿਕਟ ਬਸਤ ਮਮ ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ ਹੀਨ,
ਦੁਰ ਹੀ ਦਿਸੰਤਰੁ ਉਰਿ ਅੰਤਰ ਲੈ ਪੋਹੈ ਹੈ ॥੬੩੯॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਸਕੰਧ ਦੂਜਾ)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੩	੦	
ਸ	ਨ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ
ਨ	ਕ	ਟ	ਬ	ਸ	ਤ
ਨਿ				ਰੁ	ਸ
				ਸ	ਮ
ਨ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਨ	—
ਗੁ	ਰ	ਉ	ਪ	ਦੇ	ਸ
ਸ	ਸ	ਗ	ਗ	ਪ	ਮ
ਦੁ	ਰ	ਹੀ	ਦਿ	ਸੰ	ਰ
				ਧੁ	ਪ
ਪ				ਰ	ਉ
ਨ	ਨ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ
ਅੰ	ਤ	ਰ	ਲੈ	ਪੋ	ਹੈ
				ਸ	ਰੁ
				ਸ	ਹੈ
				ਸ	—
				ਸ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਗ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਸ	ਸ	—
ਗ	ਦ	ਨ	ਸ	ਸੰ	ਸ	ਪ	ਬ	ਸਿ	ਸ
ਚੰ				ਮੀ					
ਨ	ਨ	ਸੰ	ਰੁ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਬਾ	ਸ	ਮ	ਹਿ	ਮਾ	ਸ	ਨ	ਜਾ	ਨੀ	ਸ
ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	—	ਮ	ਗ	ਗ	ਰੁ
ਆ	ਨ	ਦੁ	ਮ	ਦੁ	ਸ	ਰ	ਭ	ਏ	ਸ
ਪ	ਨ	ਧੁ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਬਾ	ਸ	ਨਾ	ਕੈ	ਬੋ	ਹੈ	ਸ	ਹੈ	ਸ	ਸ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੭. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪੇਖੰਦੜੋ ਕੀ ਭੁਲੁ ਤੁੰਮਾ ਦਿਸਮੁ ਸੋਹਣਾ ॥

ਅਢੁ ਨ ਲਹੰਦੜੋ ਮੁਲੁ ਨਾਨਕ ਸਾਥਿ ਨ ਜੁਲਈ ਮਾਇਆ ॥੨॥

(ਵਾਰ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੮)

ਅਸਥਾਈ

੦	ਗ	੩	ਗ	੪	ਸ	×	ਗ	੦	ਪ	੨	ਪ
ਮੱ	ਖੰ	ਮੰ	ਕੋ	ਰੁ	ਕੀ	ਗ	ਭੁ	ਲ	ਸ	ਮੱ	ਸ
ਪੁ	ਦ	੩	੩	੩	੩	੩	੩	੩	੩	੩	੩
ਮੱ	ਗ	ਮੰ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਰੁੰਨ	ਧੁ	ਪ	—	—
ਕੁੰ	ਮਾ	੩	ਦਿ	ਸ	ਮ	ਸੰ	੩੩	ਹ	ਣਾ	੩	੩

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਅਵ	ਨ	ਲ	ਹੰ	ਦ	੩	ਮੁ	ਲ	੩	੩	੩
ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਸਾ	ਥ	ਨ	ਜੁ	ਲ	ਈ	ਮਾ	ਇਆ

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਜਿਉ ਜਾਨਹੁ ਤਿਉ ਰਾਖੁ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰਿਆ ॥
 ਕੇਤੇ ਗਨਉ ਅਸੰਖ ਅਵਗਣ ਮੇਰਿਆ ॥
 ਅਸੰਖ ਅਵਗਣ ਖਤੇ ਫੇਰੇ ਨਿਤ ਪ੍ਰਤਿ ਸਦ ਭੂਲੀਐ ॥
 ਮੋਹ ਮਗਨ ਬਿਕਰਾਲ ਮਾਇਆ ਤਉ ਪ੍ਰਸਾਦੀ ਘੂਲੀਐ ॥
 ਲੂਕ ਕਰਤ ਬਿਕਾਰ ਬਿਖੜੇ ਪ੍ਰਭੁ ਨੇਰਹੁ ਤੇ ਨੇਰਿਆ ॥
 ਬਿਨਵੰਤ ਨਾਨਕ ਦਇਆ ਧਾਰਹੁ ਕਾਢਿ ਭਵਜਲ ਫੇਰਿਆ ॥
 (ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਛੰਤ-ਪੰਨਾ ੭੦੪)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਮੱ	ਮੰ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ
ਗ	ਗ	ਤਿਉ	ਰਾ	ਸ	ਸ
ਜਿਉ	ਜਾ	੩	੩	੩	੩
ਸ	ਸ	ਗ	ਪ	ਪ	—
ਨ	ਸ	੩	ਆ	੩	੩
ਹਰਿ	ਪੁ	੩	੩	੩	੩

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਕੇ	ਤੇ	ਸ	ਗ	ਨਉ	ਅ	ਸ	ਸ	ਖ	ਸ	ਸ
ਨ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮੱਗ	ਮੱ	—	ਗ
ਅਵ	ਗ	ਣ	ਮੇ	ਸ	ਰਿ	ਆ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ

ਨੋਟ :—ਛੰਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਰੁਕਾਂ ਦੋ ਦੋ ਕੱਠੀਆਂ ਲਾਉਣੀਆਂ ਹਨ ।

੯. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਾਲ—ਰੂਪਕ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਯਾਰ ਵੇ ਪ੍ਰਿਅ ਹਭੇ ਸਖੀਆ ਮੂ ਕਹੀ ਨ ਜੇਹੀਆ ॥
ਯਾਰ ਵੇ ਹਿਕਡੂੰ ਹਿਕਿ ਚਾੜੇ ਹਉ ਕਿਸੁ ਚੇਤੇਹੀਆ ॥
ਹਿਕ ਦੂ ਹਿਕਿ ਚਾੜੇ ਅਨਿਕ ਪਿਆਰੇ ਨਿਤ ਕਰਦੇ ਭੋਗ ਬਿਲਾਸਾ ॥
ਤਿਨਾ ਦੇਖਿ ਮਨਿ ਚਾਉ ਉਠੰਦਾ ਹਉ ਕਦਿ ਪਾਈ ਗੁਣਤਾਸਾ ॥
ਜਿਨੀ ਮੈਡਾ ਲਾਲੁ ਰਿਝਾਇਆ ਹਉ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਨੁ ਡੇਹੀਆ ॥
ਨਾਨਕੁ ਕਹੈ ਸੁਣਿ ਬਿਨਉ ਸਹਾਗਣਿ ਮੂ ਦਸਿ ਡਿਖਾ ਪਿਰੁ ਕੇਹੀਆ ॥
(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਛੰਤ—ਪੰਨਾ ੭੦੩)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕		੧		੨
ਨ.	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਪ	ਪ	ਪ
ਸ	ਸ	ਰ	ਵੇ	ਸ	ਪ੍ਰਿ	ਅ	ਹ	ਭੇ	ਸ	ਖੀ	ਆ
ਯਾ	ਸ	ਰ	ਵੇ	ਸ	ਪ੍ਰਿ	ਅ	ਹ	ਭੇ	ਸ	ਖੀ	ਆ
ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	—	—	ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਮੂ	ਸ	ਕ	ਹੀ	ਸ	ਸ	ਨਾ	ਜੇ	ਸ	ਹੀ	ਆ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮੱ	ਪ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਮੰਨ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—
ਯਾ	ਗ	ਰ	ਵੇ	ਸ	ਹਿ	ਕ	ਫੁੰ	ਹਿ	ਕਿ	ਚਾ	ਸ	ਝੇ	ਸ
ਗੰ	—	ਮੱ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ਹਉ	ਸ	ਸ	ਕਿ	ਸ	ਚੇ	ਸ	ਤੇ	ਸ	ਹੀ	ਆ	ਸ	ਸ	ਸ

ਨੋਟ :—ਛੰਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਰੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਦੋ ਦੋ ਕੱਠੀਆਂ ਹੀ ਲਾਉਣੀਆਂ ਹਨ ।

੧੦. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਨਾਥ ਕਛੁਅ ਨ ਜਾਨਉ ॥ ਮਨੁ ਮਾਇਆ ਕੈ ਹਾਥਿ ਬਿਕਾਨਉ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਤੁਮ ਕਹੀਅਤ ਹੋ ਜਗਤ ਗੁਰ ਸੁਆਮੀ ॥ ਹਮ ਕਹੀਅਤ ਕਲਿਜੁਗ ਕੇ ਕਾਮੀ ॥੧॥
 ਇਨ ਪੰਚਨ ਮੇਰੇ ਮਨੁ ਜੁ ਬਿਗਾਰਿਓ ॥ ਪਲੁ ਪਲੁ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਅੰਤਰੁ ਪਾਰਿਓ ॥੨॥
 ਜਤ ਦੇਖਉ ਤਤ ਦੁਖ ਕੀ ਰਾਸੀ ॥ ਅਜੋਂ ਨ ਪਤਾਇ ਨਿਗਮ ਭਏ ਸਾਖੀ ॥੩॥
 ਗੋਤਮ ਨਾਰਿ ਉਮਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ ॥ ਸੀਸੁ ਧਰਨਿ ਸਹਸ ਭਗ ਗਾਮੀ ॥੪॥
 ਇਨ ਦੂਤਨ ਖਲੁ ਬਧੁ ਕਰਿ ਮਾਰਿਓ ॥ ਬਡੇ ਨਿਲਾਜੁ ਅਜਹੂ ਨਹੀ ਹਾਰਿਓ ॥੫॥
 ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸ ਕਹਾ ਕੈਸੇ ਕੀਜੈ ॥ ਬਿਨੁ ਰਘੁਨਾਥ ਸਰਨਿ ਕਾਕੀ ਲੀਜੈ ॥੬॥

(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੭੧੦)

ਅਸਥਾਈ

X			੨				੦			੬			
			ਸ	ਨ	ਸ	ਗ	—	ਪ	ਮ	ਧੁ	ਪ	—	—
			ਹੋ	ਸ	ਜੀ	—	ਨਾ	ਸ	ਸ	ਥ	—	—	—
—	—	ਪ	ਮੱ	ਗ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ੜ	ੜ	ਕ	ਛੁ	ਅ	—	ਨ	ਜਾ	ਸ	ਸ	ਨਉ	—	—	—
—	—	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਨ	—	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਮ	ਨ	ਮਾ	—	ਇਆ	ਸ	ਸ	ਕੈ	—	—	—
—	—	—	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰਨ	ਧੁ	ਪ	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਹਾ	—	ਥ	ਥਿ	ਕਾ	ੜੜ	ੜ	ਨਉ	—	—	—
ਮੱ	ਗ	ਰੁ											
ੜ	ੜ	ੜ											

ਅੰਤਰਾ

			ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	—
			ਤੁ	ਮ	ਕ	ਹੀ	—	ਅ	ਤ	—	ਹੋ	—	—	—
—	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁੰ	—	—	ਸੰ	—	—	—
ੜ	ੜ	ਜ	ਗ	ਤ	ਕੁ	ਰ	ਸੁਆ	ਸ	—	—	ਮੀ	—	—	—
—	—	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਸੰ	—	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਹ	ਮ	ਕ	ਹੀ	ਅ	ਤ	—	—	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

—	—	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	—	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
₤	₤	ਕਲ	ਜੁ	ਗ	ਕੇ	₤	ਕਾ	₤	₤	ਮੀ	₤	₤	₤
—	—	—	ਸ	ਸ	ਗ	—							
₤	₤	₤	ਨ	₤	ਜੀ	₤							
			ਹੇ										

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਗੀਤ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੧੧. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਕਹੂੰ ਗੀਤ ਕੇ ਗਵਯਾ, ਕਹੂੰ ਬੇਨ ਕੇ ਬਜਯਾ,
ਕਹੂੰ ਨਿਤ ਕੇ ਨਚਯਾ, ਕਹੂੰ ਨਰ ਕੋ ਅਕਾਰ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਦ ਬਾਨੀ, ਕਹੂੰ ਕੋਕ ਕੀ ਕਹਾਨੀ,
ਕਹੂੰ ਰਾਜਾ ਕਹੂੰ ਰਾਨੀ, ਕਹੂੰ ਨਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋ ॥
ਕਹੂੰ ਬੇਨ ਕੇ ਬਜਯਾ, ਕਹੂੰ ਧੇਨ ਚਰਯਾ,
ਕਹੂੰ ਲਾਖਨ ਲਵਯਾ, ਕਹੂੰ ਸੁੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਹੋ ॥
ਸੁਧਤਾ ਕੀ ਸਾਨ ਹੋ, ਕਿ ਸੇਤਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਨ ਹੋ,
ਕਿ ਦਾਤਾ ਮਹਾ ਦਾਨ ਹੋ, ਕਿ ਨਿਦੇਖੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੋ ॥੮॥੧੮॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਨ	—	ਪ	—	ਪ	—
ਸ	₤	ਮ	₤	ਧੁ	₤
ਸੁ	₤	ਕੀ	ਸਾ	ਨ	₤
ਮ	—	ਗ	ਮ	ਗ	—
ਪ	₤	ਨ	ਪ੍ਰਾ	₤	₤
ਸੰ	₤	ਕੇ	₤	ਨ	₤
ਨ	ਧੁ	—	ਸ	—	₤
ਦਾ	ਤਾ	₤	ਦਾ	₤	₤
	₤	ਮ	ਹਾ	₤	₤
		ਮ			
ਸ	—	ਗ	ਮ	ਗ	—
ਓ	₤	ਨਿ	ਕਾ	₤	₤
		ਰੰ	ਰ	ਹੋ	₤

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ	ਪ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੁ	ਸ	—
ਕ	ਹੁੰ	₪	ਗੀ	₪	ਤ	ਕੇ	₪	ਗ	ਵੁ	ਯਾ	₪
ਨ	ਸੰ	—	ਗੰ	—	ਮੱ	ਗੰ	ਰੁ	ਰੁ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਕ	ਹੁੰ	₪	ਬੇ	₪	ਨ	ਕੇ	₪	ਬ	ਜ	ਯਾ	₪
ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	ਪ	—	ਮੱ	ਧ	ਪ	ਪਪ
ਕ	ਹੁੰ	₪	ਨਿ	₪	ਤ	ਕੇ	₪	ਨ	ਚ	ਯਾ	ਕਹੁੰ
ਮੱ	ਗ	—	ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਨ	ਰ	₪	ਕੋ	₪	ਅ	ਕਾ	₪	ਰ	ਹੋ	₪	₪

ਨੋਟ :—ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ ਵੀ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।
ਭਾਵ, ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸੇ ਨੂੰ ਇਕਤਾਲੇ ਵਿਚ
ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ ।

੧੨. ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ, ਤਾਲ-ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰੇ ਮਨ ਤਾ ਕਉ ਧਿਆਈਐ ਸਭ ਬਿਧਿ ਜਾਕੈ ਹਾਥਿ ॥

ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ ਸੰਚੀਐ ਨਾਨਕ ਨਿਬਹੈ ਸਾਥਿ ॥

(ਵਾਰ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੪)

ਅਸਥਾਈ

×					੨		੦			੩		ਮੱ	
										ਪ	—	ਪ	ਮੱਗ
										ਰੇ	₪	₪	ਮਨ
ਪ	—	—ਪ	ਮੱ	—	ਗ	—ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਗ	ਗ	ਪ	ਪ
ਤਾ	₪	₪ਕਉ	ਧਿਆ	₪	₪	₪ਈ	ਐ	₪	₪,	ਸ	ਭ	ਬਿ	ਧ
ਨ	ਸੰ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ				
ਜਾ	₪	₪	₪	₪	ਕੋ	₪	ਹਾ	₪	ਬ				

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਮੰਗ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	-ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—
ਰਾ	ੜ	ੜਮ	ਨਾ	ਮ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ੜ	ੜਚੀ	ਐ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	—	ਮੱ	ਮੰਗ
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਨਿ	ਬ	ਹੈ	ੜ	ਸਾ	ੜ	ਬ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ਮਨ...

(ਜੈਤਸਰੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ

ਵਾਦੀ - ਰੁ | ਠਾਟ—ਮਾਰਵਾ | ਸਮਾਂ—ਸਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ)
 ਸੰਵਾਦੀ—ਧ | ਜਾਤੀ—ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਇਹ ਰਾਗ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਆਰੋਹ—ਸ ਰੁ, ਗ ਮ ਧ, ਨ ਧ ਸ।

ਅਵਰੋਹ—ਸ ਨ ਧ, ਮੱ ਗ ਰੁ, ਸ।

ਪਕੜ—ਧ, ਮੱ ਗ ਰੁ, ਗ ਮੱ ਗ ਰੁ, ਸ।

ਮਾਰਵਾ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਗ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਸੁਰ-ਰੂਪ ਆਧੁਨਿਕ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਮਾਲਵ, ਮਾਲੋਆ, ਮਾਲਵਾ, ਮਾਲਵਿਕਾ ਤੇ ਮਾਲਵੀ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਮਾਲਵ ਨੂੰ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਤਰੰਗਣੀ ਵਿਚ ਮਾਲਵ ਤੇ ਮਾਰੂ ਦੋ ਭਿੰਨ ਰਾਗ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਮਾਲਵ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਧੁ-ਰੁ' ਮਾਲਵ ਗੋਸ਼ ਮੇਲ (ਭੈਰਉ ਠਾਟ) ਵਿਚ ਅਤੇ ਮਾਰੂ ਨੂੰ 'ਨੁ-ਗ' ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਸੋ, ਮਾਰਵਾ (ਮਾਲਵ) ਉਸ ਸਮੇਂ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਸੀ। ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਤੋਂ ਇਹ 'ਰੁ ਮ ਧ' ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਵਿਚ ਆਇਆ ਅਤੇ ਫਿਰ 'ਰੁ ਮ ਧ' ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਆਧੁਨਿਕ ਮਾਰਵਾ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਮਾਰਵਾ ਰਾਗ, ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਮਾਰਵਾ ਇਕ ਜਨਕ ਰਾਗ ਹੈ ਜਿਸ ਤੋਂ ਪੂਰੀਆ, ਸੋਹਨੀ, ਬੈਰਾੜੀ, ਜੈਤ, ਸਾਜਗਿਰੀ ਆਦਿ ਜੱਨਕ ਰਾਗ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ ਅਤੇ ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਧੰਵਤ ਹੈ। ਕਈ ਧੰਵਤ ਵਾਦੀ ਤੇ ਰਿਖਭ ਸੰਵਾਦੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਰਿਖਭ ਸੁਰ ਨੂੰ ਵਾਦੀ ਮੰਨਣਾ ਹੀ ਯੋਗ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ—ਸਮ (ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ) ਹੈ।

ਮਾਰਵਾ, ਪੂਰੀਆ ਤੇ ਸੋਹਨੀ ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਰਾਗ ਆਪਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—
 (੧) ਤਿੰਨੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਤੋਂ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। (੨) ਤਿੰਨਾਂ ਦੀ ਜਾਤੀ ਭੀ ਇਕੋ ਹੈ।
 (੩) ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਭੀ ਇਕੋ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਮਾਰਵਾ, ਪੂਰੀਆ ਤੇ ਸੋਹਨੀ ਤਿੰਨੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਇਕ-ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹਨ। ਮਾਰਵਾ ਦਾ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ 'ਰੁ-ਧ' ਪੂਰੀਆ ਦਾ 'ਗ-ਨ' ਅਤੇ ਸੋਹਨੀ ਦਾ 'ਧ-ਗ' ਸੁਰ ਵਾਦੀ-ਸੰਵਾਦੀ ਹਨ। ਨਾਲੇ ਜਿੱਥੇ ਮਾਰਵਾ ਤੇ ਪੂਰੀਆ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹਨ ਉੱਥੇ ਸੋਹਨੀ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹੈ। ਭਾਵ, ਪੂਰੀਆ ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ, ਮਾਰਵਾ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸੋਹਨੀ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਚਮਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਿੰਨੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਭੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਪੂਰੀਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਗੰਭੀਰ, ਮਾਰਵਾ ਦੀ ਚੰਚਲ ਅਤੇ ਸੋਹਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਚੰਚਲ ਤੇ ਮਧੁਰ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਲਣ ਭੀ ਭਿੰਨ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—ਮਾਰਵਾ (ਸ) ਨਧ—ਨਰੁ—ਗਮ ਗਰੁ, ਧ, ਮੱਗਰੁ, ਸ। ਪੂਰੀਆ (ਸ) ਨਧਨ—ਨਰੁਗ, ਮੱਗਰੁ, ਮੱਧਮਗ, ਮੱਗਰੁਸ।

ਸੋਹਨੀ—(ਸ) ਗ, ਮੱਧ, ਮੱਧਨ ਸਰੁੰਸ, ਨਧ ਨਧ, ਮੱਗਰੁਸ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਭਾਵ, ਮਾਰਵਾ ਵਿਚ 'ਰੁ ਗ ਧ' ਪੂਰੀਆ ਵਿਚ 'ਗ ਮੱ ਨ' ਅਤੇ ਸੋਹਨੀ ਵਿਚ 'ਗ ਮੱ ਧ ਸ' ਸੁਰ ਪਰਬਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ।

ਮਾਰਵਾ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਅਧਿਕ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਨਿਖਾਦ' ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ 'ਰਿਖਭ' ਸੁਰ ਵੱਕ ਕਰਕੇ ਲਾਈਦੇ ਹਨ । ਇਸ ਦਾ ਗਾਇਨ ਸਪਸ਼ਟ ਤੇ ਖੜੇ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ । "ਧ, ਮੱਗਰੁ, ਗਮੱਗਰੁ", ਇਹ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਇਸ ਦੇ ਜੀਵ ਭੂਤ ਅੰਗ ਹਨ । ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਗ, ਮੱਧ, ਸੰ ਜਾਂ ਗ, ਮੱਧ ਮੱ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਬਿਲੰਬਿਤ ਖਯਾਲ ਘਟ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਪੂਰੀਆ, ਮਾਰਵਾ, ਬੈਰਾੜੀ, ਸੋਹਨੀ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅਭਿਆਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ । ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ, ਉਸਤਾਦ ਅਮੀਰ ਖਾ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ^ਸ ਸ—^ਸ ਨਰੁਨਧ—^ਸ ਮੱਧਸ—^ਸ ਨਰੁ—^ਸ ਗਰੁ, ਗਮੱਗਰੁ—^ਸ (ਸ) ਨਰੁਗਰੁ, ਗਮੱਧ, ਮੱਗਰੁ, ਗਰੁ, ਸ— ।
੨. ^ਸ ਨਰੁਨਧ—^ਮ ਮੱਧਨਰੁ—^ਮ ਗਰੁਨਧ—^ਮ ਮੱਧਸ—^ਮ ਨਰੁਗਰੁ—^ਮ ਗ ਰੁ—^ਮ ਗਮੱਗਰੁ—^ਮ ਗਮੱਧ—^ਮ ਧਮੱਗਰੁ, ਗਮੱਗਰੁ—^ਮ ਨਰੁਨਧ—^ਮ ਮੱਧਨਰੁ—^ਮ ਗਰੁਸ— ।
੩. ^ਮ ਨਰੁਗ ਰੁ—^ਪ ਗਮੱਗਰੁਨਧ, ^ਪ ਮੱਧਨਰੁ—^ਪ ਸ, ਨਰੁਗਮੱਧ—^ਪ ਮੱਧਮੱਗਰੁ—^ਪ ਮੱਗਰੁ—^ਪ ਧ, ਮੱਗਰੁ—^ਪ ਸ, (ਸ) ਨਧਮੱਧਨਰੁ—^ਪ ਗਮੱਧ ਨਧਮੱ, ਧਮੱਗ, ਮੱਗਰੁ, ਨਰੁਗਮੱਧ—^ਪ ਨਧਮੱਗਰੁ, ਮੱਗਰੁਗਮੱਧ—^ਪ ਨਰੁਨਧ—^ਪ ਮੱਧ, ਨਧਮੱਗਰੁਗਮੱਧ, ਮੱਗਰੁ, ਗਮੱਗਰੁ—^ਪ ਸ ।
੪. (ਸ) ਨਰੁਗਮੱਧ—^ਸ ਮੱਗ, ਮੱਧਮੱ, ਸ—^ਸ ਨਰੁਨਧ—^ਸ ਨਧਮੱਗ, ਮੱਧਸ—^ਸ ਨਧਨਰੁ—^ਸ ਨਧ, ਮੱਧਸ—^ਸ ਸੰਨਰੁਨਧ—^ਸ ਮੱਧਨਰੁਨਧ—^ਸ ਨ, ਰੁਨਧਮੱ, ਗਮੱਧਮੱਗਰੁ—^ਸ ਧ, ਮੱਗਰੁ—^ਸ ਗਮੱਗਮੱਧ, ਨਧਮੱਗ, ਮੱਗਧਮੱਧ—^ਸ ਮੱਗਰੁ, ਰੁਗਮੱਧਨਧਮੱਗ, ਗਮੱਧਨ, ਰੁਨਧਮੱਗ, ਧ—^ਸ ਮੱਗਰੁ, ਗਮੱਧਰੁ—^ਸ ਮੱਗਰੁ, ਰੁਗਰੁ, ਨਰੁਨਧ—^ਸ ਨਰੁਸ, ਨਰੁਗ, ਰੁਗਮੱ, ਗਮੱਧ, ਮੱਧਨ, ਰੁਨਧ, ਨਧਮੱ, ਧਮੱਗ, ਮੱਗਰੁ, ਗਮੱਗਰੁ, ਸ— ।
੫. ^ਮ ਗ ਮੱਧਸ—^ਸ ਨਰੁੰਸ—^ਸ ਨਰੁਨਧ—^ਸ ਮੱਧਮੱਸ—^ਸ ਨਰੁੰ—^ਸ ਗਰੁ—^ਸ ਸ, ਨਧ, ਮੱਧਨਰੁਗਰੁ—^ਸ ਸ, ਨਰੁੰਗ, ਰੁੰ—^ਸ ਨਰੁਨਧ, ਮੱਧਨਰੁੰ—^ਸ (ਸੰ) ਨਧ, ਰੁਨਧਮੱਗਰੁ—^ਸ ਗਮੱਧਨਧ, ਸ—^ਸ ਨਰੁੰ—^ਸ ਨ, ਰੁਨਧਮੱਗਰੁ, ਰੁਗਮੱਧ, ਮੱ, ਧ ਨਰੁੰ—^ਸ ਨਨ ਧਧ ਮੱਗਰੁ ਗਮੱਧਰੁ—^ਸ ਨਰੁਗਮੱਧ—^ਸ ਮੱਗਰੁ, ਗਮੱਗਰੁ—^ਸ ਨਰੁਗਮੱਧ—^ਸ ਮੱਗਰੁਗਮੱਧ—^ਸ ਨਰੁਸ— ।
- ਨਰੁਸ, ਨਰੁਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਮੱਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਮੱਧਮੱਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਮੱਧਨਧਮੱਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਮੱਧਮੱਧਮੱਗਰੁਸ—^ਸ ਨਰੁਗਮੱਧਨਰੁਨਧਮੱਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਮੱਧਨਰੁੰਗਰੁੰਸ, ਨਧਮੱਗਰੁਸ—^ਸ ਨਰੁਗਮੱਧਨਰੁੰਗਮੱ, ਮੱਗਰੁੰਸਨਧਮੱਗਰੁਸ— ।

ਮਾਰਵਾ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਗੀਤ ਨੰ: ੩)

ਅਸਥਾਈ

੧.	੦ * ਅ ਬ ਮੈ	੩ ਕ ਹਾ S ਕ	×	੨
੧.	ਨਰੁ ਗਮੰ ਗਰੁ, ਗਮੰ	ਧਮੰ ਗਰੁ, ਗਮੰ ਧਨ	ਨਰੁ ਗਮੰ ਧਨ ਰੁੰਨ	ਧਮੰ ਗਰੁ ਮੱਗ ਰੁਸ
੨.	ਨਰੁ ਗਮੰ ਗਰੁ, ਗਮੰ	ਧਮੰ ਗਰੁ, ਗਮੰ ਧਨ	ਧਮੰ ਗਰੁ, ਗਮੰ ਧਨ	ਰੁੰਨ ਧਮੰ ਗਰੁ ਸਸ
੩.	*	ਨਰੁ ਗਮੰ ਧਧ ਮੱਗ	ਧਮੰ, ਧਧ ਮੱਗ ਰੁਸ
	ਨਰੁ ਗਮੰ ਧਨ ਨ,ਧ	ਨਨ, ਧਧ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਨਰੁ ਗਮੰ ਧਨ ਰੁੰਨ	ਨਰੁ ਨਧ ਮੱਗ ਰੁਸ
੪.	*	ਨਰੁ ਗਮੰ ਧਧ ਮੱਗ,	ਰੁਗ ਮੱਧ ਨਨ ਧਮੰ,
	ਗਮੰ ਧਨ ਰੁੰਨ ਨਧ,	ਮੱਧ ਨਰੁ ਗੰਗ ਰੁੰਨ,	ਧਨ ਰੁੰਨ ਮੱਮੰ ਗਰੁ	ਸੰਨ ਧਮੰ ਗਰੁ ਸਸ
੫.	* . . .	ਰੁਰੁ ਸ,ਰੁ ਰੁਸ ਰੁਰੁ	ਗਰੁ ਸਸ ਮੱਮੰ ਗ,ਮੰ	ਮੱਗ ਮੱਮੰ ਗਰੁ ਸਸ,
	ਨਨ ਧ,ਨ ਨਧ ਨਨ	ਧਮੰ ਗਰੁ ਸਸ, ਰੁੰਨ	ਸੰ,ਰੁ ਰੁੰਨ ਰੁੰਨ ਗਰੁ	ਸੰਨ ਧਮੰ ਗਰੁ ਸਸ
੬.	ਗਗ ਰੁਸ, ਮੱਮੰ ਗਰੁ,	ਧਧ ਮੱਗ, ਨਨ ਧਮੰ,	ਰੁੰਨ ਨਧ, ਗੰਗ ਰੁੰਨ,	ਮੱਮੰ ਗਰੁ ਸੰਨ ਧਮੰ
	ਗਮੰ ਧਨ ਰੁੰਨ ਨਧ	ਮੱਗ, ਰੁਗ ਮੱਧ ਨਨ	ਧਮੰ ਗਰੁ, ਨਰੁ ਗਮੰ	ਧਧ ਮੱਗ ਰੁਸ ਨਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਕ ਹੁ ਨਾ S	ਨ ਕ ਯ ਹ	ਸੰਨ ਧਧ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਨਰੁ ਗਮੰ ਧਨ ਰੁੰਨ
੧.	ਕ ਹੁ ਨਾ S	ਨ ਕ ਯ ਹ	ਸੰਨ ਧਧ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਨਰੁ ਗਮੰ ਧਨ ਰੁੰਨ
੨.	ਰੁੰਨ ਨਧ, ਨਨ ਧਮੰ,	ਧਧ ਮੱਗ, ਮੱਮੰ ਗਰੁ,	ਗਗ ਰੁਸ, ਨਰੁ ਗ,ਰ	ਗਮੰ. ਗਮੰ ਧ,ਮੰ ਧਸੰ
੩.	ਨਰੁ ਗਰੁ, ਗਮੰ ਧਮੰ,	ਧਨ ਰੁੰਨ, ਰੁੰਨ ਮੱਗੰ,
	ਰੁੰਨ ਸੰਨ ਧਮੰ ਗਰੁ,	ਰੁੰਨ ਨਧ, ਨਨ ਧਮੰ,	ਧਧ ਮੱਗ, ਮੱਮੰ ਗਰੁ,	ਗਗ ਰੁਸ, ਗਮੰ ਧਸੰ
੪.	ਮੱਮੰ ਗਮੰ ਗਰੁ, ਗੰਗ	ਰੁੰਨ ਰੁੰਨ, ਰੁੰਨ ਨਰੁ	ਨਧ, ਨਨ ਧਨ ਧਮੰ,	ਧਧ ਮੱਧ ਮੱਗ, ਮੱਮੰ
	ਗਮੰ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਗ	ਰੁਸ, ਨਰੁ ਗ,ਰੁ ਗਮੰ,	ਗਮੰ ਧ,ਮੰ ਧਨ, ਧਨ	ਰੁੰਨ ਗਮੰ, ਗਰੁ ਸੰਸ
੫.	ਮੱਮੰ ਗੰਗ ਰੁੰਨ ਨਨ	ਧਧ ਮੱਮੰ ਗਗ ਰੁਰੁ	ਨਰੁ ਗਰੁ, ਗਮੰ ਗਰੁ,	ਗਮੰ ਧਮੰ ਗਰੁ, ਗਮੰ
	ਧਨ ਰੁੰਨ ਧਮੰ ਗਰੁ,	ਗਮੰ ਧਨ ਰੁੰਨ ਮੱਮੰ	ਗਰੁ ਸੰਨ ਧਮੰ ਗਰੁ,	ਨਰੁ ਗਮੰ ਧਨ ਰੁੰਨ
੬.	ਸੰਨ ਸੰਨ ਧਮੰ ਗਮੰ,	ਧਮੰ ਧਮੰ ਗਰੁ ਸਸ,	ਸਮੰ ਗਰੁ, ਗਧ ਮੱਗ,	ਮੰਨ ਧਮੰ, ਧਰੁ ਨਧ,
	ਨਗ ਰੁੰਨ, ਰੁੰਨ ਗੰਗ,	ਰੁਮੰ ਗਰੁ, ਨਰੁ ਗਮੰ	ਧਨ ਰੁੰਨ ਮੱਮੰ ਗਰੁ	ਸੰਨ ਧਮੰ ਗਰੁ ਸਸ

੧. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਜੀਵਤ ਮਰੈ ਮਰੈ ਫੁਨਿ ਜੀਵੈ ਐਸੇ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਇਆ ॥

ਅੰਜਨ ਮਾਹਿ ਨਿਰੰਜਨਿ ਰਹੀਐ ਬਹੁੜਿ ਨ ਭਵਜਲਿ ਪਾਇਆ ॥੧॥

ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਐਸਾ ਖੀਰੁ ਬਿਲੋਈਐ ॥

ਗੁਰਮਤਿ ਮਨੁਆ ਅਸਥਿਰੁ ਰਾਖਹੁ ਇਨ ਬਿਧਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਪੀਓਈਐ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਬਾਣਿ ਬਜਰ ਕਲ ਛੇਦੀ ਪ੍ਰਗਟਿਆ ਪਦੁ ਪਰਗਾਸਾ ॥

ਸਕਤਿ ਅੰਧੇਰ ਜੇਵੜੀ ਭ੍ਰਮੁ ਚੂਕਾ ਨਿਹਚਲੁ ਸਿਵ ਘਰਿ ਬਾਸਾ ॥੨॥

ਤਿਨਿ ਬਿਨੁ ਬਾਣੈ ਧਨਖੁ ਚਢਾਈਐ ਇਹੁ ਜਗੁ ਬੇਧਿਆ ਭਾਈ ॥

ਦਹਦਿਸ ਬੂਡੀ ਪਵਨੁ ਝੁਲਾਵੈ ਡੋਰਿ ਰਹੀ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥੩॥

ਉਨਮਨਿ ਮਨੁਆ ਸੁੰਨਿ ਸਮਾਨਾ ਦੁਬਿਧਾ ਦੁਰਮਤਿ ਭਾਗੀ ॥

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਅਨਭਉ ਇਕੁ ਦੇਖਿਆ ਰਾਮ ਨਾਮਿ ਲਿਵ ਲਾਗੀ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ, ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੩੨)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਸ	—	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਨ	₪	ਰੇ	ਰਾ	₪	ਮ	ਐ	ਧ	ਨ	ਧ	ਧ	ਨ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਮੇ							ਸਾ	ਖੀ	₪	ਰ	ਬਿ	ਲੋ	ਈ	ਐ	₪
ਮ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਧ	ਮ	ਧ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—
ਗੁ	ਰ	ਮ	ਤ	ਮ	ਨੁ	ਆ	₪	ਅ	₪	ਧ	ਧ	ਰਾ	₪	ਖਹੁ	₪
ਸ	ਨ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਧ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨ	ਨ	ਬਿ	ਧ	ਅੰ	₪	ਮ੍ਰਿ	ਤ	ਪੀ	₪	ਭ	ਭ	ਓ	ਈ	ਐ	₪
ਇ															

ਅੰਤਰਾ

ਗ	—	ਗ	ਗ	ਧ	ਮ	ਮ	ਧ	ਮਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਮ	₪	ਵ	ਤ	ਮ	ਰੇ	₪	₪	₪	ਰੇ	₪	ਫੁ	ਨ	ਜੀ	₪	ਵੈ	₪
ਜੀ																
ਸੰ	—	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮ	ਧ	ਮ	ਗ	
ਨ	₪	ਸੇ	₪	ਰੁੰ	₪	ਨ	ਸ	ਮਾ	₪	₪	₪	ਇਆ	₪	₪	₪	₪
ਐ																
ਮ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	
ਅੰ	₪	ਜ	ਨ	ਮਾ	₪	ਹਿ	ਨਿ	ਰੇ	₪	ਜ	ਨ	ਰਹੀ	₪	ਐ	₪	₪

ਨ ਨ ਰ ਰੁ ਗ ਰੁ ਸ ਸ ਧ ਮ — ਧ ਮ ਗ ਰੁ ਸ
ਬ ਹੁ ਤ ਨ ਭ ਵ ਜ ਲ ਪਾ ਟ ਟ ਟ ਇਆ ਟ ਟ ਟ

— ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਅਵਰਿ ਪੰਚ ਹਮ ਏਕ ਜਨਾ ਕਿਉ ਰਾਖਉ ਘਰ ਬਾਰੁ ਮਨਾ ॥
ਮਾਰਹਿ ਲੂਟਹਿ ਨੀਤ ਨੀਤ ਕਿਸੁ ਆਗੈ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ਜਨਾ ॥੧॥
ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਮਾ ਉਚਰੁ ਮਨਾ ॥ ਆਗੈ ਜਮ ਦਲੁ ਬਿਖਮੁ ਘਨਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਉਸਾਰਿ ਮੜੋਲੀ ਰਾਖੈ ਦੁਆਰਾ ਭੀਤਰਿ ਬੈਠੀ ਸਾਧਨਾ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੇਲ ਕਰੇ ਨਿਤ ਕਾਮਣਿ ਅਵਰਿ ਲੂਟੇਨਿ ਸੁ ਪੰਚ ਜਨਾ ॥੨॥
ਢਾਹਿ ਮੜੋਲੀ ਲੂਟਿਆ ਦੇਹੁਰਾ ਸਾਧਨ ਪਕੜੀ ਏਕ ਜਨਾ ॥
ਜਮ ਡੰਡਾ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਪੜਿਆ ਭਾਗਿ ਗਏ ਸੇ ਪੰਚ ਜਨਾ ॥੩॥
ਕਾਮਣਿ ਲੋੜੈ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਮਿਤ੍ਰ ਲੁੜੇਨਿ ਸੁ ਖਾਧਾਤਾ ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਪ ਕਰੇ ਤਿਨ ਕਾਮਣਿ ਜਾਸੀ ਜਮਪੁਰਿ ਬਾਧਾਤਾ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੫)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦				ਗ ਮ ਸਿ
ਗ ਰੀ	ਰੁ ਰਾ	— ੜ	ਨ ਮ	ਨ ਧ ਨਾ	— ੜ	ਧ ਮਾ	— ੜ	ਧ ਮੁ ਉ	ਧ ਚ	ਸ ਰ	ਨ ਮ	ਰੁ ਨਾ	ਸ ੜ	— ੜ	ਗ ਮ ਸਿ	
ਗ ਰੀ	ਰੁ ਰਾ	— ੜ	ਨ ਮ	ਨ ਧ ਨਾ	— ੜ	ਧ ਮਾ	— ੜ	ਧ ਮੁ ਉ	ਧ ਚ	ਸ ਰ	ਨ ਮ	ਰੁ ਨਾ	— ੜ	— ੜ	— ੜ	
ਸ ਆ	— ੜ	ਨ ਗੈ	— ੜ	ਰੁ ਜ	ਗ ਮ	ਮੁ ਦ	ਧ ਲ	ਧ ਮੁ ਬਿ	ਧ ਖ	ਮ ਮ	ਗ ਘ	ਰੁ ਨਾ	ਸ ੜ	— ੜ		

ਅੰਤਰਾ

ਧ	ਮ	ਮ	ਧ	ਮੱਧ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਰੁੰ	—	ਸ	—
ਅ	ਵ	ਰ	ਪੰ	ਧ	ਧ	ਚ	ਹ	ਮ	ਏ	ਧ	ਕ	ਜ	ਨਾ	ਧ	ਧ	ਧ
ਸ	—	ਰੁੰ	—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮ	—	ਧ	ਧ	ਮ	—	ਗ	—	—
ਨ	ਕਿਉ	ਧ	ਰਾ	ਧ	ਖਉ	ਧ	ਧ	ਰ	ਬਾ	ਧ	ਰ	ਮ	ਨਾ	ਧ	ਧ	ਧ
ਮ	—	ਮ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਧ	—	ਮ	—	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਗ	ਧ	ਰਹਿ	ਧ	ਲੂ	ਧ	ਟਹਿ	ਧ	ਨੀ	ਧ	ਤ	ਨੀ	ਧ	ਧ	ਕਿ	ਰੁ	ਸ
ਮਾ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਸ	—	ਨ	—	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਧ	ਮ	ਧ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—
ਆ	ਧ	ਗ	ਧ	ਕ	ਰੀ	ਧ	ਪੁ	ਕਾ	ਧ	ਰ	ਜ	ਨਾ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਅਬ ਮੈ ਕਹਾ ਕਰਉ ਰੀ ਮਾਈ ॥

ਸਗਲ ਜਨਮੁ ਬਿਖਿਅਨ ਸਿਉ ਖੋਇਆ ਸਿਮਰਿਓ ਨਾਹਿ ਕਨ੍ਹਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਾਲ ਫਾਸ ਜਬ ਗਰ ਮਹਿ ਮੇਲੀ ਤਿਹ ਸੁਧਿ ਸਭ ਬਿਸਰਾਈ ॥

ਰਾਮਨਾਮ ਬਿਨੁ ਯਾ ਸੰਕਟ ਮਹਿ ਕੋ ਅਬ ਹੋਤ ਸਹਾਈ ॥੧॥

ਜੋ ਸੰਪਤਿ ਅਪਨੀ ਕਰਿ ਮਾਨੀ ਖਿਨ ਮਹਿ ਭਈ ਪਰਾਈ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਯਹ ਸੋਚ ਰਹੀ ਮਨਿ ਹਰਿ ਜਸੁ ਕਬਹੁ ਨ ਗਾਈ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੦੦੮)

ਅਸਥਾਈ

੦	ਮ	ਮ	ਧ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	×	੨	੨	੨	੨	੨	੨	੨	੨
*	ਧ	ਮ	ਧ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਧ	ਮ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
*	ਅ	ਬ	ਮੈ	ਕ	ਹਾ	ਧ	ਕ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਧ	ਮਾ	ਧ	ਈ	ਧ
								ਰਉ	ਧ	ਰੀ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਮ	ਧ	ਮ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮ	ਧ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਧ	ਗ	ਲ	ਜ	ਨ	ਮ	ਬਿ	ਖਿ	ਅ	ਨ	ਸਿਉ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਸ																
ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਧ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਮ	ਧ	ਗ	ਮ	ਰੁ	ਗ	ਗ
ਸਿ	ਮ	ਰਿਓ	ਧ	ਨਾ	ਧ	ਹਿ	ਕ	ਨਾ	ਧ	ਧ	ਧ	ਈ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ

੫. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਮਿਲਿ ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਪਿੰਡ ਕਮਾਇਆ ॥ ਤਿਨਿ ਕਰਤੈ ਲੇਖ ਲਿਖਾਇਆ ॥
 ਲਿਖੁ ਦਾਤਿ ਜੋਤਿ ਵਡਿਆਈ ॥ ਮਿਲਿ ਮਾਇਆ ਸੁਰਤਿ ਗਮਾਈ ॥੧॥
 ਮੂਰਖ ਮਨ ਕਾਹੇ ਕਰਸਹਿ ਮਾਣਾ ॥ ਉਠਿ ਚਲਣਾ ਖਸਮੈ ਭਾਣਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਤਜਿ ਸਾਦ ਸਹਜ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥ ਘਰ ਛਡਣੇ ਰਹੈ ਨ ਕੋਈ ॥
 ਕਿਛੁ ਖਾਜੈ ਕਿਛੁ ਧਰਿ ਜਾਈਐ ॥ ਜੇ ਬਾਹੁੜਿ ਦੁਨੀਆ ਆਈਐ ॥੨॥
 ਸਜੁ ਕਾਇਆ ਪਟੁ ਹਢਾਏ ॥ ਫੁਰਮਾਇਸਿ ਬਹੁਤੁ ਚਲਾਏ ॥
 ਕਰਿ ਸੇਜ ਸੁਖਾਲੀ ਸੋਵੈ ॥ ਹਥੀ ਪਉਦੀ ਕਾਹੇ ਰੋਵੈ ॥੩॥
 ਘਰ ਘੁਮਣਵਾਣੀ ਭਾਈ ॥ ਪਾਪ ਪਥਰ ਤਰਣੁ ਨ ਜਾਈ ॥
 ਭਉ ਬੇੜੀ ਜੀਉ ਚੜਾਉ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਦੇਵੈ ਕਾਹੂ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੯੮੯)

ਅਸਥਾਈ

⊕	੧			੨			⊕	੧			੨		
ਧ	ਮ	ਗ	ਰ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—	
ਮੱਧ	ਰ	ਖ	ਮ	ਨ	ਕਾ	ਹੇ	ਨ	ਮ	ਮਾ	₪	ਣਾ	₪	
ਮੂੜ							ਧ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨ	ਰੁ	—	ਗ	ਮ	ਧ	—	ਨ	ਸ	ਮੈ	ਭਾ	₪	ਣਾ	₪
ਉ	ਠ	₪	ਚ	ਲ	ਣਾ	₪	ਖ						

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਧ	ਮੱਧ	ਸੰ	ਸੰ	—ਨ	ਰੁ	—	ਸੰ	—
ਮੱ	ਲ	₪	ਮਾ	ਤ	ਪਿ	ਤਾੜ	ਪਿੰ	ਡ	₪ਕ	ਮਾ	₪	ਇਆ	₪
ਮਿ													
ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਨ	ਰੁੰ	—	ਨ	ਧ	—ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮ
ਸੰ	ਨ	₪	ਕ	ਰ	ਤੈ	₪	ਲੇ	ਖ	₪ਲਿ	ਖਾ	₪	ਇਆ	₪
ਤਿ													
ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਰੁ	—
ਰੁੰ	ਖ	₪	ਦਾ	₪	ਤ	₪	ਜੰ	ਤ	ਵਡਿ	ਆ	₪	ਈ	₪
ਲਿ													
ਰੁ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧ	—	ਮੱਠਾ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨਿ	ਲ	₪	ਮਾ	₪	ਇਆ	₪	ਸੁਰ	ਤ	ਗ	ਵਾ	₪	ਈ	₪

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਥਣਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮੇਰਾ ਠਾਕੁਰੁ ਅਤਿ ਭਾਰਾ ॥ ਮੋਹਿ ਸੇਵਕੁ ਬੇਚਾਰਾ ॥੧॥

ਮੋਹਨੁ ਲਾਲ ਮੇਰਾ ॥ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨ ਪ੍ਰਾਨਾ ॥ ਮੈ ਕਉ ਦੇਹੁ ਦਾਨਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਗਲੇ ਮੈ ਦੇਖੇ ਜੋਈ ॥ ਬੀਜਉ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥੨॥

ਜੀਅਨ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਿ ਸਮਾਹੈ ॥ ਹੈ ਹੋਸੀ ਆਹੇ ॥੩॥

ਦਇਆ ਮੋਹਿ ਕੀਜੈ ਦੇਵਾ ॥ ਨਾਨਕ ਲਾਗੇ ਸੇਵਾ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੦੫)

ਅਸਥਾਈ

X		o	੨	—	੩	o	
ਨ ਮੋ	ਰੁ	ਗ ਹ	ਧ ਨ	ਲਾ	ਮ ਲ	ਧ ਮੇ	ਧ ਰਾ
ਨ ਰੁੰ ਪ੍ਰੀ	ਨ	ਰੁੰ ਤ	ਨ ਮ	ਧ ਨ	ਮ ਪ੍ਰਾ	ਧ ਨਾ	—
ਮ ਮੋ	ਧ ਕਉ	ਮ ਦੇ	ਗ	ਰੁ ਹੁ	ਗ ਦਾ	ਸ ਨਾ	—

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ ਗ ਮੇ	ਮੰ ਰਾ	ਧ ਠਾ	ਧ ਕੁਰ	ਸੰ ਅ	— ਫ	ਸੰ ਤਿ	ਸੰ ਭਾ	— ਫ	ਸੰ ਰਾ
ਨ ਮੇ	ਰੁੰ ਹਿ	ਨ ਸੇ	ਧ ਵ	ਮੰ ਕ	ਧ ਬੇ	ਮੰ ਚਾ	ਗ ਫ	ਰੁੰ ਰਾ	ਸ ਫ

ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੭. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਫਲ ਜਨੰਮ ਗੁਰ ਚਰਨ ਸਰਨਿ ਲਿਵ, ਸਫਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਗੁਰ ਦਰਸੁ ਅਲੋਈਐ ॥

ਸਫਲ ਸੁਰਤਿ ਗੁਰ ਸਬਦ ਸੁਨਤਿ ਨਿਤ, ਜਿਹਥਾ ਸਫਲ ਗੁਨ ਨਿਧਿ ਗੁਨ ਗੋਈਐ ॥

ਸਫਲ ਹਸਤ ਗੁਰ ਚਰਨ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਨਾਮ, ਸਫਲ ਚਰਨ ਪਰਦਫਨਾ ਕੈ ਧੋਈਐ ॥

ਸੰਗਮ ਸਫਲ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸਹਜ ਘਰਿ, ਹਿਰਦਾ ਸਫਲ ਗੁਰਮਤਿ ਕੈ ਸਮੋਈਐ ॥੪੯੯॥

(ਕਬਿੱਤ ਸਵਯੇ, ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

X	ਧ	੦	ਧ	੨	ਧ	੦	ਗ	੩	ਗ	੪	ਸ
ਗਮ	ਗ	ਮ	ਮ	—	ਸ	ਫ	ਲ	ਮ	ਸਾ	ਰੁ	ਧ
ਸੰ	ਸ	ਨ	ਰੁ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	ਸ
ਸੰ	ਗ	ਸ	ਤ	ਸ	ਸ	ਹ	ਜ	ਸ	ਘ	ਸ	ਰ
ਨ	ਰੁ	—	ਗ	—	ਮ	ਧ	ਧ	ਮ	ਧ	—	ਮਧ
ਹਿ	ਰ	ਸ	ਦਾ	ਸ	ਸ	ਫ	ਲ	ਸ	ਸ	ਸ	ਗੁਰ
ਨ	ਰੁ	ਨ	ਧ	ਮ	ਨ	ਧ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਮ	ਤ	ਸ	ਕੈ	ਸ	ਸ	ਮੋ	ਸ	ਈ	ਐ	ਸ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਗ	—	ਮ	ਧ	ਧ	ਸੰ	—	ਨ	ਰੁ	ਸੰ	—
ਸ	ਫ	ਸ	ਲ	ਸ	ਜ	ਨੰ	ਸ	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ
ਨ	ਰੁ	—	ਗੰ	—	ਮੰ	ਗੰ	ਰੁ	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਚ	ਰ	ਸ	ਨ	ਸ	ਸ	ਰ	ਨ	ਸ	ਲਿ	ਸ	ਵ
ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਰੁ	ਨ	ਧ	ਮ	ਨ	ਧ	ਧ	—
ਸ	ਫ	ਸ	ਲ	ਸ	ਦਿ	ਸ	ਸ਼	ਟ	ਗੁ	ਰ	ਸ
ਨ	ਧ	ਮ	ਧ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਦ	ਰ	ਸ	ਸ	ਸ	ਅ	ਲੋ	ਸ	ਈ	ਐ	ਸ	ਸ

ਨੋਟ—ਇਸੇ ਟਿਯੂਨ ਤੇ "ਨਿਰਜੁਰ ਨਿਰੂਪ ਹੋ" ਭੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕ:)

੮. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਜਲ ਕੈ ਧਰਨਿ ਅਰੁ ਧਰਨਿ ਕੈ ਜੈਸੇ ਜਲੁ,
ਪ੍ਰੀਤਿ ਕੈ ਖਰਸਪਰ ਸੰਗਮੁ ਸਮਾਰਿ ਹੈ॥
ਜੈਸੇ ਜਲ ਸੀਚ ਕੈ ਤਮਾਲਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪਾਲੀਅਤ,
ਬੋਰਤ ਨ ਕਾਸਟਹਿ ਜੁਲਾ ਮੈ ਨ ਜਾਰਿ ਹੈ॥
ਲੋਸਟ ਕੇ ਜੜਿ ਗੜਿ ਬੋਹਿਥ ਬਨਾਈਅਤ,
ਲੋਸਟਹਿ ਸਾਗਰ ਅਪਾਰ ਪਾਰ ਪਾਰ ਹੈ॥
ਪ੍ਰਭੁ ਕੈ ਜਾਨੀਜੈ ਜਨ, ਜਨ ਕੈ ਜਾਨੀਜੈ ਪ੍ਰਭੁ,
ਤਾਂ ਤੇ ਜਨ ਕੋ ਨ ਗੁਨ ਅਉਗੁਨ ਬੀਚਾਰਿ ਹੈ॥ ੩੮੧॥

(ਕਬਿੱਤ ਸਵਯੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×	ਧ	੦	ਗ	੨	੦	੩	੪	੫	੬	੭
ਧ	ਭ	ਮ	ਕੈ	ਰੁ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	ਮ
ਪੁ	ਭ	ਸ	ਕੈ	ਸ	ਜਾ	ਨੀ	ਜੈ	ਜ	ਨ	ਸ
ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮ	ਨ	ਧ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨ	ਨ	ਸ	ਕੈ	ਸ	ਜਾ	ਨੀ	ਜੈ	ਪੁ	ਭ	ਸ
ਨ	—	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਮ	ਮ	ਨ	ਧ	—
ਚਾ	ਸ	ਤੈ	ਜ	ਨ	ਸ	ਕੈ	ਨ	ਗੁ	ਨ	ਸ
ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	—	ਨ	ਧ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਅਉ	ਗੁ	ਸ	ਨ	ਸ	ਬੀ	ਚਾ	ਰਿ	ਹੈ	ਸ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਮ	ਗ	ਮ	ਧ	ਧ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—
ਮ	ਲ	ਸ	ਕੈ	ਸ	ਧ	ਰ	ਨ	ਸ	ਅ	ਰ	ਸ
ਜ	ਲ	ਸ	ਕੈ	ਸ	ਧ	ਰ	ਨ	ਸ	ਅ	ਰ	ਸ
ਨ	ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	—	ਮੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਧ	ਰ	ਨ	ਕੈ	ਸ	ਸ	ਜੈ	ਸ	ਸੋ	ਜ	ਲ	ਸ
ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮ	ਨ	ਧ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪ੍ਰੀ	ਸ	ਤ	ਕੈ	ਸ	ਪ	ਰ	ਸ	ਸ	ਪ	ਰ	ਸ
ਨ	ਰੁ	—	ਗ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਸੰ	ਗ	ਸ	ਮ	ਸ	ਸ	ਮਾ	ਸ	ਰ	ਹੈ	ਸ	ਸ

ਨੋਟ—ਇਸੇ ਕਥਿੱਤ ਦੀ ਦੂਜੀ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ (ਟਿਯੂਨ) ਹੇਠਾ 'ਝਪਤਾਲ' ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ।

੯. ਰਾਗ ਮਾਰਵਾ, ਝਪਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੦	੩
ਨ	ਨ	ਸ	ਸ
ਸ	ਧ	ਨ	—
ਪੁ	ਕੈ	ਨੀ	ਜ
ਸ	ਸ	ਰੁ	ਸ
ਨ	ਜਾ	ਬੀ	—
ਜ	ਸ	ਜੈ	ਸ
ਨ	ਮ	ਗ	—
ਜ	ਜਾ	ਨੀ	ਪੁ
ਜ	ਜਾ	ਨੀ	ਭ

ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ

ਵਾਦੀ—ਗ	ਠਾਟ—ਮਾਰਵਾ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ (ਨੌਂ ਵਜੇ ਰਾਤ ਤਕ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਨ	ਜਾਤੀ—ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼— <u>ਨ-ਮ</u> ਤੇ ਗਮਧਗ, ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਨ, ਰੁ ਗ, ਮ ਧ ਨ ਰੁ ਸੰ।

ਅਵਰੋਹ—ਸੰ ਨ, ਰੁ ਨ ਧਮ ਗ, ਰੁ ਸ।

ਪਕੜ—ਨ, ਰੁ ਗ, ਗਮਧਗ, ਮ ਰੁ ਗ, ਨ, ਰੁ, ਸ।

ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਗ ਬਾਰਾਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਚਮ, ਭਟਿਆਰ, ਲਲਿਤ (ਤੀਵਰ ਧੈਵਤ) ਵਿਭਾਸ, ਭੰਖਾਰ ਤੇ ਸੋਹਨੀ ਸਵੇਰ ਦੇ ਰਾਗ ਹਨ ਅਤੇ ਪੂਰੀਆ, ਮਾਰਵਾ, ਜੈਤ, ਮਾਲੀਗਉੜਾ, ਸਾਜਗਿਰੀ ਤੇ ਬੈਰਾੜੀ ਸ਼ਾਮ ਦੇ ਰਾਗ ਹਨ। ਸੰਧੀ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਭੈਰਉ, ਪੂਰਵੀ ਤੇ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ-ਪੂਰਣ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਸਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਠਾਟਾਂ ਤੋਂ ਸਵੇਰ-ਸ਼ਾਮ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਹਰ ਠਾਟ ਤੋਂ ਪੂਰਵਾਂਗ ਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਰਾਗ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪੂਰੀਆ ਰਾਗ ਦਾ ਠਾਟ ਮਾਰਵਾ, ਜਾਤੀ ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ (ਸੱਤ ਤੋਂ ਨੌਂ ਵਜੇ ਤਕ) ਹੈ। ਪੂਰੀਆ ਤੇ ਮਾਰਵਾ ਦੋਵੇਂ ਸਮਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਕ ਰਾਗ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਬਿਸਰਾਮ ਸਥਾਨ ਦੇ ਭੇਦ ਕਾਰਣ ਦੋਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਅੰਤਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਨਿਸਬਤ ਮਾਰਵਾ ਦੇ ਪੂਰੀਆ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਅਧਿਕ ਗੰਭੀਰ ਹੈ। ਭਾਵ, ਮਾਰਵਾ ਖੜੇ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਮੀਂਡ ਆਦਿ ਦਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਠੋਰਤਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਪੂਰੀਆ ਵਿਚ ਮੀਂਡ, ਗਮਕ ਅਤੇ ਨੱਕਾਸ਼ੀ ਦਾ ਕੰਮ ਅਧਿਕ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਉਸ ਵਿਚ ਕੌਮਲਤਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਪੂਰੀਆ ਦਾ ਛੇਤ੍ਰਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ ਦੇ ਗੰਧਾਰ ਤੋਂ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਦੇ ਮੱਧਮ ਤਕ ਹੈ, ਪਰ ਮਾਰਵਾ ਅਕਸਰ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਕਿਤੇ ਉਲੇਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਉਂਜ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੋਇਆ ਚਾਰ ਸੌ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ ਅਕਸਰ ਮੰਦ੍ਰ ਤੇ ਮੱਧ ਸਪਤਕ

ਵਿਚ ਅਧਿਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—ਸ, ਨ, ਧ, ਨ—ਮ, ਗ, ਮ, ਧ, ਗ, ਮ, ਧ, ਨ, ਰੁ, ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਤੇ ਮੱਧਮ ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤਿ ਰਾਗ ਵਿਚ ਵਿਲਖਣਤਾ ਪੈਂਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ

ਧ
ਅਵਰੋਹ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਧੈਵਤ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਣ ਮਾਤ੍ਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—“ਸ, ਨਰੁਸ, ਨ, ਰੁਨ ਮੰਗ, ਗਮਧਗ, ਮਰੁਗ, ਨਰੁਸ” ਇੰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਮੀਂਡ, ਗਮਕ ਤੇ ਕਣ ਦਾ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਗੰਭੀਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਿਲੰਬਿਤ ਤੇ ਮੱਧ ਲਯ ਦੇ ਖਯਾਲ ਅਕਸਰ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਪ੍ਰਰੀਆ, ਮਾਰਵਾ, ਸੋਹਨੀ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਗਾਇਕ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਗਾਇਕ ਤਾਨਪੂਰੇ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਤਾਰ ਨੂੰ ਨਿਖਾਏ ਸੁਰ ਤੇ ਮਿਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਵਰਜ ਤੇ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ‘ਨ, ਸ, ਸ, ਸ’ ਇੰਜ ਮਿਲਾਏ ਗਏ ਤਾਨਪੂਰੇ ਦੀ ਧੁਨੀ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਅੱਛੀ ਲਗਦੀ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ^{ਸ ਸ} ਸ (ਸ) ਨਧਨ—ਰੁਸ, ਨ (ਸ) ਨਧਨ—ਮ, ^ਧ ਮੱਧਸ—ਨਧਨ—ਮੰਗ, ਮੱਧਰੁ—ਸ, ਨਰੁਗ, ਮਰੁਗ, ਨਰੁਸ।
੨. ਸ (ਸ) ਨਧਨ, ਮ—ਧਨ, ਮੱਧਨਰੁਸ, ਨ—ਰੁਗ, ਮਰੁਗ, ਮ, ਧਗਮੰਗ, ਗਮਧਗਮੰਗ, ਨ—ਰੁਗ, ਮੱਧਗਮੰਗ, ਨਰੁਮੰਗ, ਮਰੁਗ, ਨਰੁਸ, (ਸ) ਨਧਨ—ਮੰਗ, ਮੱਧਰੁ—ਸ—।
੩. ਨਰੁਗ, ਮਰੁਗ—ਮ, ਧਗਮੰਗ, ਗਮਧਗਮੰਗ, ਨ, ਨ (ਮ) ਧਗਮੰਗ, —ਨ—ਨ, ਮੰਗ, ਨਰੁਗ, ਮੱਧ ਗਮੰਗ, ਨਨਮੰਗ, ਨਰੁਗਮੰਗ—ਮੰਗ, ਨ—ਰੁਸ—ਨਰੁਗ, ਮੰਨ—ਮੰਗ, ਨਰੁਗਮੱਧਨ, ਮੱਧ ਗਮੰਗਨ—ਰੁਸ, (ਸ) ਨਧਨ—ਮੱਧਰੁਸ, ਨਰੁਗ, ਮਰੁਗ, ਨਧਨਮੰਗ, ਗਮਧਗ, ਮੰਗ, ਨਰੁਸ।
੪. ਮੰਗ—ਮੱਧਸ—ਨਰੁਸ—(ਸ) ਨਧਨ—ਮੱਧਨਰੁ—ਰੁਸ, ਨਧਨ—ਰੁਨ, ਮੱਧਸ—ਸ (ਸ) ਨਧਨ, ਧਨਮੱਧਗ, ਗਮਧਗਮੰਗ, ਨਰੁਗ, ਮਰੁਗ, ਨਰੁਸ—ਗਮਧਨ, ਮੱਧਮੰਗ, ਮੱਧਸ—ਨਰੁਸ—ਨਸ, ਨਰੁਗ, ਨਰੁਸ, ਨਰੁਨ—ਮ—ਧਗ, ਮੰਗ, ਨਨਮੰਗ, ਮੰਗ—ਨਰੁਸ, ਮੱਧਸ—ਨਸ, ਨਰੁਸ—ਨਰੁਗ, ਮੰਗ, ਨਰੁਸ, ਨ—ਮੱਧਗ, ਮਰੁਗ ਮੰਗ, ਨਰੁਸ—।
੫. ਗਮੰਨਮੱਧਸ—ਮੱਧਨ, (ਮ) ਗ, ਮੱਧਸ, ਨਰੁਸ, ਨਰੁਗ, ਮਰੁਗ, ਨਸਨਰੁਨ—(ਮ) ਗ, ਗਮਧਗਮੰਗ, ਨਨਧਨਮੱਧਗਮੰਗ, ਨਰੁਗ, ਮਰੁਗ, ਨਮੱਧਗਮੰਗ, ਨਰੁਗ, ਨਰੁਸ—ਮੱਧਸ—ਨਰੁਸ, ਨਰੁਗ, ਮੰਗ, ਨਰੁਸ, ਗ—ਮੰਗ, ਨਰੁਸ, ਨਰੁਨ, ਮ—ਧਨ, (ਮ) ਗ, ਨਧਮੰਗ, ਗਮਧਗਮੰਗ, ਨਧਨਮੱਧਗਮੰਗ, ਮਰੁਗ, ਧ—ਨਰੁਸ—ਨਰੁਗਮੱਧਗਮੰਧਨਰੁਸ—ਨਰੁਨ, ਮੱਧਮੰਨ, (ਮ) ਗ, ਮੱਧਸ, ਨਰੁਗ, ਮੰਗ, ਨਰੁਗ, ਨਰੁਗ, ਨਰੁਸ, ਸੰਸਨਨਧਮੰਗ, ਗਮਧਗਮੰਗ, ਨ—(ਮ) ਗ, ਗਮਧਗਮੰਗ, ਮਰੁਗ, ਨਰੁਸ—ਨਰੁਸ, ਨਰੁਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਮੰਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਮੱਧਗਮੰਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਮੰਨਨਮੱਧਗਮੰਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਮੱਧਨਸ, ਨਮੱਧਗ ਮੰਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਮੱਧਨਸ, ਰੁਸ ਨਧ ਨਮੱਧਗਮੰਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਮੱਧਨ ਨਰੁ ਗੰਗ ਰੁਸ ਮੱਧ ਨਨ ਧਮ ਗਮ ਧਗ ਮੰਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਮ ਧਨ, ਨਰੁਗਮੰ ਮੰਗਰੁਸ, ਨਧ ਮੰਗ ਰੁਸ, ਨਰੁਗਮ ਧਨ ਨਰੁ ਗੰਗ ਸੰਨ ਧਨ ਧਮ ਗਮ ਧਗ, ਮੰਗ ਰੁਸ।

ਪ੍ਰੀਤੀਆ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

੧.	੦	੧	੨	੩	੪	੫	੬
੧.	ਸਾ	੧	ਜ	ਨ	ਤੇ	੧	੧
੨.	ਨਰੁ	ਗਮ	ਰੁਗ	ਮਧ	ਮੰਗ, ਮਧ	ਨਰੁ	ਨਨ
੩.	ਨਰੁ	ਗ,ਰੁ	ਗਮ,	ਗਮ	ਧ,ਮ ਧਨ,	ਧਨ ਰੁ,ਨ	ਰੁ,ਨ, ਧਨ
੪.	*	*	ਨਰੁ	ਗਮ	ਗ, ਨਰੁ	ਗਮ ਧਗ	ਮੰਗ, ਨਰੁ
੫.	*	ਨਰੁ	ਨਰੁ	ਗਰੁ,	ਗਮ ਗਮ	ਧਮ, ਧਨ	ਧਨ ਰੁ,ਨ, ਰੁਗ
੬.	*	ਮੰਗ, ਮੰਗ	ਸ, ਨਨ

ਅੰਤਰਾ

੧.	੧	੨	੩	੪	੫	੬
੧.	ਨਾ	੧	ਨ	ਕ	ਸ	ਰ
੨.	ਨਰੁ	ਗੰਗ	ਰੁਸ,	ਨਰੁ	ਨਧ	ਮਧ
੩.
੪.	ਮੰਗ	ਗਰੁ,	ਗਗ	ਰੁਸ	ਨਗ	ਰੁਮ
੫.	ਰੁਗ	ਰੁਗ	ਮੰਗ	ਗਰੁ,	ਨਰੁ	ਨਰੁ
੬.

੧. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਾਜਨ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਕੀ ਹੋਇ ਰਹਾ ਸਵ ਧੂਰਿ ॥

ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਤੁਹਾਰੀਆ ਪੇਖਉ ਸਦਾ ਹਜ਼ੂਰਿ ॥੧॥

(ਸਲੋਕ ਮਾਰੂ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੧੮, ੬੮੬)

ਅਸਥਾਈ

੦																
ਗ	—	ਗ	ਗਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਨ	ਧ	ਸ	ਨ	ਨ	ਸ	ਰੁ	ਸ	—
ਮ	ੜ	ਜ	ਨੜ	ਤੇ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ਚ	ਰ	ੜ	ਨ	ਨ	ਕੀ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸਾ	ੜ															
ਧ	—	ਧ	ਧ	ਨ	—	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	
ਮ	ੜ	ਇ	ਵ	ਹਾ	ੜ	ਸ	ਦ	ਨ	ਰੁ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਹੋ	ੜ							ਧੂ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਗ	—	ਗ	ਗ	ਧ	ਮ	ਧ	ਮਧ	ਸ	—	—	ਸ	ਨ	ਸ	ਰੁ	ਸ	—
ਮ	ੜ	ਨ	ਕ	ਮ	ਰ	ਣ	ਤੁੜ	ਹਾ	ੜ	ੜ	ਰੀ	ਸ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨਾ	ੜ			ਸ												
ਸ	—ਰੁ	ਨ	ਧ	ਧ	ਧ	ਮ	ਗ	ਮ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	
ਨ	ੜੜ	ਖਉ	ੜ	ਸ	ਦਾ	ੜ	ਹ	ਜੁ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਪੇ																

੨. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦੀਨੁ ਬਿਸਾਰਿਓ ਰੇ ਦਿਵਾਨੇ ਦੀਨੁ ਬਿਸਾਰਿਓ ਰੇ ॥

ਪੇਟੁ ਭਰਿਓ ਪਸੂਆ ਜਿਉ ਸੋਇਓ ਮਨੁਖੁ ਜਨਮੁ ਹੈ ਹਾਰਿਓ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਕਬਹੂ ਨਹੀ ਕੀਨੀ ਰਚਿਓ ਧੰਧੈ ਝੂਠ ॥

ਸੁਆਨ ਸੂਕਰ ਬਾਇਸ ਜਿਵੈ ਭਟਕਤੁ ਚਾਲਿਓ ਉਠਿ ॥੧॥

ਆਪਸ ਕਉ ਦੀਰਘੁ ਕਰਿ ਜਾਨੈ ਅਉਰਨ ਕਉ ਲਗਮਾਤ ॥

ਮਨਸਾ ਬਾਚਾ ਕਰਮਨਾ ਮੈ ਦੇਖੇ ਦੋਜਕ ਜਾਤ ॥੨॥

ਕਾਮੀ ਕ੍ਰੋਧੀ ਚਾਤੁਰੀ ਬਾਜੀਗਰ ਬੇਕਾਮ ॥

ਨਿੰਦਾ ਕਰਤੇ ਜਨਮੁ ਸਿਰਾਨੋ ਕਬਹੂ ਨ ਸਿਮਰਿਓ ਰਾਮੁ ॥੩॥

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਚੇਤੇ ਨਹੀ ਮੂਰਖੁ ਮੁਗਧੁ ਗਵਾਰੁ ॥

ਰਾਮਨਾਮ ਜਾਨਿਓ ਨਹੀ ਕੈਸੇ ਉਤਰਸਿ ਪਾਰਿ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੦੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
—	ਗ	ਮ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ	ਧ	ਗ	ਧ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—
•	ਦੀ	ਨ	ਬਿ	ਸਾ	ਓ	ਰਿਓ	ਓ	ਮੁ	ਓ	ਮੁ	ਦਿ	ਵਾ	ਓ	ਨੇ	ਓ
ਸ	—	ਨ	ਧ	ਸ	—	ਨ	—	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਦੀ	ਓ	ਨ	ਬਿ	ਸਾ	ਓ	ਰਿਓ	ਓ	ਰੇ	ਓ	ਓ	ਓ	ਓ	ਓ	ਓ	ਓ,
ਸ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਮ	ਗ	ਮ	—	ਗ	—
ਨ	ਓ	ਟ	ਭ	ਰਿਓ	ਓ	ਪ	ਸੁ	ਮ	ਓ	ਜਿਓ	ਓ	ਸੋ	ਓ	ਦਿਓ	ਓ
ਪ	ਓ							ਆ	ਓ						
ਮ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮ	ਗ	ਮ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨ	ਨੁ	ਖ	ਜ	ਨ	ਮ	ਹੈ	ਓ	ਹਾ	ਓ	ਓ	ਓ	ਰਿਓ	ਓ	ਓ	ਓ

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਮ	—	ਗ	ਗ	ਧ	ਮ	ਧ	ਮਧ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ
ਸਾ	ਓ	ਧ	ਸੰ	ਗ	ਮ	ਤ	ਕ	ਬਓ	ਹੁ	ਓ	ਨ	ਹੀ	ਕੀ	ਓ	ਨੀ
ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮ	—	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ	—	ਗ
ਰ	ਚਿ	ਓ	ਓ	ਧੰ	ਓ	ਧੰ	ਓ	ਝੁ	ਓ	ਓ	ਓ	ਓ	ਓ	ਓ	ਓ
ਮ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਧ	ਧ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮ	ਗ	ਸ	ਨ	ਰੁ	ਸ
ਸੁਆ	ਓ	ਓ	ਨ	ਸੁ	ਓ	ਕ	ਰ	ਬਾ	ਓ	ਦਿ	ਸ	ਜਿ	ਵੇ	ਓ	ਓ
ਨ	ਸ	ਸ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	—	ਧ	—	ਮਧ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਭ	ਟ	ਕ	ਭ	ਚਾ	ਓ	ਲਿਓ	ਓ	ਉ	ਓ	ਓ	ਓ	ਓ	ਓ	ਓ	ਓ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਖੁਲਿਆ ਕਰਮੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਭਈ ਠਾਕੁਰ ਕੀਰਤਨੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗਾਈ ॥

ਸ੍ਰਮੁ ਥਾਕਾ ਪਾਏ ਬਿਸਮਾ ਮਿਟਿ ਗਈ ਸਗਲੀ ਧਾਈ ॥੧॥

ਅਬ ਮੋਹਿ ਜੀਵਨ ਪਦਵੀ ਪਾਈ ॥

ਚੀਤਿ ਆਇਓ ਮਨਿ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ ਸੰਤਨ ਕੀ ਸਰਣਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਕਾਮੁ ਕ੍ਰੋਧੁ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਨਿਵਾਰੇ ਨਿਵਾਰੇ ਸਗਲ ਬੇਰਾਈ ॥

ਸਦ ਹਜੂਰਿ ਹਾਜਰੁ ਹੈ ਨਾਜਰੁ ਕਤਹਿ ਨ ਭਇਓ ਦੂਰਾਈ ॥੨॥

ਸੁਖ ਸੀਤਲ ਸਰਧਾ ਸਭ ਪੂਰੀ ਹੋਏ ਸੰਤ ਸਹਾਈ ॥

ਪਾਵਨ ਪਤਿਤ ਕੀਏ ਖਿਨ ਭੀਤਰਿ ਮਹਿਮਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥੩॥

ਨਿਰਭਉ ਭਏ ਸਗਲ ਭੈ ਖੋਏ ਗੋਬਿੰਦ ਚਰਨ ਓਟਾਈ ॥

ਨਾਨਕੁ ਜਸੁ ਗਾਵੈ ਠਾਕੁਰ ਕਾ ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੦੦)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩			X			੨				
ਗ ਮ ਅ	ਗ ਬ	ਰੁ ਮੰ	ਸ ਹਿ	ਨੁ ਸ ਜੀ	— ਟ	ਨ ਵ	ਧ ਨ	ਸ ਨ ਪ	ਨ ਦ	ਸ ਨ ਵੀ	ਰੁ ਟ	ਗ ਪਾ	ਰੁ ਟ	ਸ ਈ — ਟ
ਨੁ ਚੀ	ਰੁ ਟ	ਨ ਤ	ਧ ਆ	ਧ ਮ ਇਉਂ	ਧ ਟ	ਸ ਮ	ਸ ਨ	ਨੁ ਪੁ	ਰੁ ਰ	ਗ ਖ	ਮੱਧ ਬਿਓ	ਗ ਧਾ	ਮੱ ਟ	ਗ ਤਾ — ਟ
ਮੱ ਨ ਸੰ	— ਟ	ਧ ਤ	ਨ ਨ	ਧ ਮ ਕੀ	ਧ ਟ	ਮੱ ਸ	ਗ ਰ	ਮੱ ਣਾ	ਰੁ ਟ	ਗ ਟ	ਮੱ ਟ	ਗ ਟ	ਰੁ ਟ	ਸ ਈ — ਟ

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਮ	ਗ	—	ਧ	ਮ	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਖੁ	ਲਿ	ਆ	ੳ	ਕ	ਰ	ਮ	ਪਾਂ	ੳ	ਤ	ਈ	ਠਾ	ਕੁ
ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਨ	ਧ	ਧ	ਮੰ
ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਗਾ	ੳ	ੳ	ੳ	ੳ	ਈ
ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਧ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਸ	ਸ	ਥਾ	ੳ	ਕਾ	ੳ	ਪਾ	ਮੱ	ੳ	ਬਿ	ਸ	—	ਮਾ
							ਏ	ੳ		ਸ	ੳ	ੳ

ਸ	ਸ	ਨ	ਨ	ਨ	ਧ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਮ	ਧ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਮਿ	ਟ	ਗ	ਈ	ਸ	ਸ	ਗ	ਲੀ	ਸ	ਧ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਈ	ਸ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੪. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਵਿਸਾਰਿਆ ਸੇ ਹੋਤ ਦੇਖੇ ਖੇਹ ॥

ਪੁਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਬਿਲਾਸ ਬਨਿਤਾ ਤੂਟਤੇ ਏ ਨੇਹ ॥੧॥

ਮੇਰੇ ਮਨ ਨਾਮੁ ਨਿਤ ਨਿਤ ਲੇਹ ॥

ਜਲਤ ਨਾਹੀ ਅਗਨਿ ਸਾਗਰ ਸੂਖੁ ਮਨਿ ਤਨਿ ਦੇਹ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਬਿਰਖ ਛਾਇਆ ਜੈਸੇ ਬਿਨਸਤ ਪਵਨ ਝੁਲਤ ਮੇਹ ॥

ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਦ੍ਰਿੜੁ ਮਿਲੁ ਸਾਧ ਨਾਨਕ ਤੇਰੈ ਕਾਮਿ ਆਵਤ ਏਹ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੦੬)

ਅਸਥਾਈ

੩	×							੨	੦							ਗ
	ਰੁ	ਨ	ਰੁ	ਨ	—	—	ਸ	ਨ	ਧ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਮ
ਗ	ਸ	ਨ	ਰੁ	ਨ	ਸ	ਨ	ਸ	ਨ	ਧ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਮ
ਰੇ	ਮ	ਸ	ਨ	ਨ	ਸ	ਨ	ਮ	ਨਿ	ਤ	ਨਿ	ਤ	ਲੇ	ਹ	ਸ	ਸ	ਮੇ
ਧ	ਗ	ਮ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਗ	ਗ	
ਮ	ਲ	ਸ	ਝ	ਨ	ਸ	ਹੀ	ਸ	ਅ	ਗ	ਸ	ਨਿ	ਸਾ	ਸ	ਗ	ਰ	
ਜ																
ਮ	ਧ	ਨ	ਨ	ਮ	ਧ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਗ	
ਸੂ	ਸ	ਸ	ਖ	ਮ	ਨ	ਤ	ਨ	ਦੇ	ਹ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਮੇ	

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਧ	ਨ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਗ	ਮ	ਧ	ਸ	ਸ	ਮ	ਵਿ	ਸਾ	ਸ	ਸ	ਰਿ	ਆ	ਸ	ਸ	ਸ
ਜਿ	ਨੀ	ਸ	ਨਾ	ਸ	ਮ	ਵਿ	ਸਾ	ਸ	ਸ	ਰਿ	ਆ	ਸ	ਸ	ਸ
ਸ	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਧ	ਗ	ਮ	ਧ	ਨ	—	ਧ	—	ਗ	—
ਸੇ	ਹੋ	ਝ	ਦੇ	ਸ	ਖੇ	ਸ	ਖੇ	ਹ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ

ਮੱ	ਰੁ	ਗ	—	ਮੱ	—ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪੁ	ਭ	ਕੁ	ਭ	ਮਿ	ਭਭ	ਤੁ	ਬਿ	ਲਾ	ਭ	ਭ	ਸ	ਬ	ਨਿ	ਤਾ	ਭ
ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਧਨ	ਰੁੰ	ਨ	—	ਧ		ਧ					ਗ
ਤੁ	ਭ	ਭ	ਟ	ਭੇਭ	ਭ	ਏ	ਭ	ਮੱ	ਨ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਮੱ
								ਨੇ	ਹ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਮੇ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੫. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਆਉ ਜੀ ਤੂ ਆਉ ਹਮਾਰੇ ਹਰਿ ਜਸੁ ਸ੍ਵਨ ਸੁਨਾਵਨਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਤੁਧੁ ਆਵਤ ਮੇਰਾ ਮਨੁ ਹਰਿਆ ਹਰਿ ਜਸੁ ਤੁਮ ਸੰਗਿ ਗਾਵਨਾ ॥੧॥
 ਸੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤੇ ਹਿਰਦੈ ਵਾਸੈ ਦੂਜਾ ਭਾਉ ਮਿਟਾਵਨਾ ॥੨॥
 ਭਗਤ ਦਇਆ ਤੇ ਬੁਧਿ ਪਰਗਾਸੈ ਦੁਰਮਤਿ ਦੂਖ ਤਜਾਵਨਾ ॥੩॥
 ਦਰਸਨੁ ਭੇਟਤ ਹੋਤ ਪੁਨੀਤਾ ਪੁਨਰਪਿ ਗਰਭਿ ਨ ਪਾਵਨਾ ॥੪॥
 ਨਉਨਿਧਿ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਪਾਈ ਜੋ ਤੁਮਰੇ ਮਨਿ ਭਾਵਨਾ ॥੫॥
 ਸੰਤ ਬਿਨਾ ਮੈ ਥਾਉ ਨ ਕੋਈ ਅਵਰ ਨ ਸੂਝੈ ਜਾਵਨਾ ॥੬॥
 ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨ ਕਉ ਕੋਇ ਨ ਰਾਖੈ ਸੰਤਾ ਸੰਗਿ ਸਮਾਵਨਾ ॥੭॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਚਲਤੁ ਦਿਖਾਇਆ ਮਨ ਮਧੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਾਵਨਾ ॥੮॥
 (ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੧੮)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			ਨ
															ਸ
															ਆ
ਸ	ਨ	—	ਧ	ਸ	ਨ	—	—	ਸ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਉ	ਜੀ	ਭ	ਰੁ	ਆ	ਭ	ਭ	ਭ	ਆ	ਭ	ਭ	ਉ	ਹ	ਮਾ	ਭ	ਭ
ਨ	ਮੱ	ਭ	ਮੱ	ਧ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਮੱਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਹ	ਰਿ	ਜ	ਸ	ਸ	ਵ	ਭ	ਸੁ	ਨਾ	ਭ	ਭ	ਭ	ਵ	ਨਾ	ਭ	ਭ

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਮ	ਮ	ਗ	—	ਧ	ਮ	ਮ	ਧ	ਮਧ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸਨ	ਰੁ	ਸ	—
ਤੁ	ਧ	ਆ	ਫ	ਫ	ਵ	ਤ	ਮੇ	ਰਾ	ਫ	ਮ	ਨ	ਤ	ਨ	ਹਫ	ਰਿ	ਆ	ਫ
ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਰੁ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮ	—	ਨ	ਧ	ਮ	—	ਗ
ਹ	ਰਿ	ਜ	ਸ	ਸ	ਤੁ	ਮ	ਸੰ	ਗ	ਗ	ਗਾ	ਫ	ਫ	ਵ	ਨਾ	ਫ	ਫ	ਫ
ਮ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	ਮ	ਨ	ਧ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਸੰ	ਤ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ਪਾ	ਫ	ਤੇ	ਫ	ਰਿ	ਰਿ	ਰ	ਦੈ	ਫ	ਵਾ	ਫ	ਸੈ	ਫ
ਨ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਧ	ਮ	ਗ	ਮ	ਮ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ, ਸ
ਦੁ	ਫ	ਜਾ	ਫ	ਭਾ	ਭਾ	ਫ	ਉ	ਮਿ	ਟਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਵ	ਨਾ	ਫ	ਫ	ਅ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਾਲ-ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਨਰ ਅਚੇਤ ਪਾਪ ਤੇ ਡਰੁ ਰੇ॥

ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਸਗਲ ਭੈ ਭੰਜਨ ਸਰਨਿ ਤਾਹਿ ਤੁਮ ਪਰੁ ਰੇ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਜਾਸ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਤਾ ਕੋ ਨਾਮੁ ਹੀਐ ਮੋ ਧਰੁ ਰੇ॥

ਪਾਵਨ ਨਾਮੁ ਜਗਤਿ ਮੈ ਹਰਿ ਕੋ ਸਿਮਰਿ ਸਿਮਰਿ ਕਸਮਲ ਸਭੁ ਹਰੁ ਰੇ॥੧॥

ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਬਹੁਰਿ ਨਹ ਪਾਵੈ ਕਛੁ ਉਪਾਉ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਕਰੁ ਰੇ॥

ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਗਾਇ ਕਰੁਨਾਮੈ ਭਵ ਸਾਗਰ ਕੈ ਪਾਰਿ ਉਤਰੁ ਰੇ॥੨॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੨੦)

ਅਸਥਾਈ

×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
ਸ	ਨ	ਨ	ਨ	ਗ	ਦੀ	ਸ	ਸ	ਨਰੁ	ਗ	ਨਰੁ	ਗ	ਨਰੁ	ਗ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ
ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਭਾ	ਭਾ	ਭਾ	ਭਾ	ਭਾ	ਭਾ	ਭਾ	ਭਾ	ਭਾ	ਭਾ	ਭਾ	ਭਾ	ਭਾ	ਭਾ	ਭਾ	ਭਾ	ਭਾ	ਭਾ
ਉ	ਉ	ਉ	ਉ	ਉ	ਉ	ਉ	ਉ	ਉ	ਉ	ਉ	ਉ	ਉ	ਉ	ਉ	ਉ	ਉ	ਉ
ਮਿ	ਮਿ	ਮਿ	ਮਿ	ਮਿ	ਮਿ	ਮਿ	ਮਿ	ਮਿ	ਮਿ	ਮਿ	ਮਿ	ਮਿ	ਮਿ	ਮਿ	ਮਿ	ਮਿ	ਮਿ
ਟਾ	ਟਾ	ਟਾ	ਟਾ	ਟਾ	ਟਾ	ਟਾ	ਟਾ	ਟਾ	ਟਾ	ਟਾ	ਟਾ	ਟਾ	ਟਾ	ਟਾ	ਟਾ	ਟਾ	ਟਾ
ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਵ	ਵ	ਵ	ਵ	ਵ	ਵ	ਵ	ਵ	ਵ	ਵ	ਵ	ਵ	ਵ	ਵ	ਵ	ਵ	ਵ	ਵ
ਨਾ	ਨਾ	ਨਾ	ਨਾ	ਨਾ	ਨਾ	ਨਾ	ਨਾ	ਨਾ	ਨਾ	ਨਾ	ਨਾ	ਨਾ	ਨਾ	ਨਾ	ਨਾ	ਨਾ	ਨਾ
ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਸੈ	ਸੈ	ਸੈ	ਸੈ	ਸੈ	ਸੈ	ਸੈ	ਸੈ	ਸੈ	ਸੈ	ਸੈ	ਸੈ	ਸੈ	ਸੈ	ਸੈ	ਸੈ	ਸੈ	ਸੈ
ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਮ	ਬ	ਗ	-ਗ	ਧ	ਮ	ਮ	-ਧ	ਸ	ਸ	ਸੰਨ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ
			ਦ	ਧੁ	ਰਾ	ਨ	ਜਾ		ਧ	ਸ	ਗੁਨ	ਗਾ	ਵ	ਤ
ਨਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	-ਸੰ	ਨ	-ਰੁੰ	ਨਧ	ਨਧ	ਮੰਗ	ਰੁਸ			
ਤਾਧ	ਕੋ	ਧ	ਨਾ	ਮ	ਧੀ	ਐ	ਧਧ	ਮੋਧ	ਧਰਧ	ਰੋਧ	ਧਧ			

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੪. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਕਿੰਚਤ ਕਟਾਛ ਦਿਬਿ ਦੇਹ ਦਿਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਹੁਇ
ਦਿਬਿ ਜੋਤਿ ਕੋ ਧਿਆਨ ਦਿਬਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਂਤ ਕੈ ॥
ਸ਼ਬਦ ਬਿਬੇਕ ਟੇਕ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁਇ ਗੁਰਮਤਿ,
ਅਨਹਦ ਗੰਮਿ ਉਨਮਨੀ ਕੇ ਮਤਾਂਤ ਕੈ ॥
ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਕਰਨੀ ਕੈ ਉਪਜਤ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ,
ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖਿ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਨਿਜ ਕ੍ਰਾਂਤਿ ਕੈ ॥
ਚਰਨ ਕਮਲ ਸੰਪਟ ਮਧੁਪ ਗਤਿ,
ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਮਧੁ ਪਾਨ ਪ੍ਰਾਨ ਸਤਿ ਕੈ ॥੪੩॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾ: ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×	ਗ	ਧ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਧ	—
ਮ	ਰ	ਨ	ਕ	ਮ	ਲ	ਧ	ਦ	ਲ	ਧ
ਚ									
		ਧ	ਧ	ਨ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਨ	ਨ	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਧ	ਗ	ਤਿ	ਧ
ਸੰ	ਪ	ਟ							
			ਗ	ਗ	ਮ	ਧ	ਗ	ਮ	ਗ
ਨ	ਰੁ	ਜ	ਸ	ਮਾ	ਧ	ਧਿ	ਮ	ਧ	ਧ
ਸ	ਹ								
ਮ	ਨ	ਮ	ਧ	ਮ	—	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨ	ਨ	ਪ੍ਰਾ	ਨ	ਸ	ਧ	ਤ	ਕੈ	ਧ	ਧ
ਪਾ									

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਸ	—	ਨ	ਰੁੰ	ਸ	—
ਕਿੰ	ਚ	ਤ	ਕ	ਟਾ	₪	ਛ	ਦਿ	ਬਿ	₪
ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਦੇ	ਹ	ਦਿ	ਬ	ਦਿ	₪	ਟਿ	ਹੁ	ਇ	₪
ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਧ	ਮੱ	—	ਗ
ਦਿ	ਬਿ	ਜੋ	ਤ	ਕੋ	₪	ਧਿ	ਆ	₪	ਨ
ਮੱ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਦਿ	ਬਿ	ਦਿ	₪	ਟਾ	₪	ਤ	ਕੋ	₪	₪

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੮. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਪੂਰਨ ਸਰਦ ਸਸਿ ਸਕਲ ਸੰਸਾਰ ਕਹੈ,
ਮੇਰੇ ਜਾਨੇ ਬਰ ਬੈਸੰਤਰ ਕੀ ਉਕ ਹੈ ॥
ਅਗਨਿ ਅਗਨ ਤਨ ਮਧਯ ਚਿਨਗਾਰੀ ਛਾਡੈ,
ਬਿਰਹ ਉਸਾਸ ਮਾਨੋ ਫੰਨਗ ਕੀ ਫੂਕ ਹੈ ॥
ਪਰਸਤ ਪਾਵਕ ਪਖਾਨ ਫੂਟਿ ਟੂਟਿ ਜਾਤ,
ਛਾਤੀ ਅਤਿ ਬਰਜਨ ਹੋਇ ਦੋਇ ਟੂਕ ਹੈ ॥
ਪੀਅ ਕੇ ਸਿਧਾਰੇ ਭਾਰੀ ਜੀਵਨ ਮਰਨ ਭਏ,
ਜਨਮ ਲਜਾਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਚਿਤ ਚੂਕ ਹੈ ॥੫੭੩॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਗ	ਗ	ਸ	ਸ	ਨ	ਗ
ਮੱ	ਰੁ	ਕੇ	ਸਿ	ਧ	ਰੁ
ਪੀ	₪	₪	ਧਾ	₪	ਭਾ
ਰੁ	ਸ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਸ
ਜੀ	ਵ	ਨ	ਮ	ਰ	ਭ
ਸ	—	ਰੁ	ਨ	ਮੱ	—
ਨ	₪	₪	ਮ	ਨ	₪
ਜ	ਨ	ਗ	ਗ	ਧ	ਗ
	₪	ਮ	ਲ	ਯੋ	ਪ੍ਰੇ
		₪	ਜਾ	ਯੋ	₪
					ਮ

ਮੰ	ਨ	ਨੇ	—	ਧ	ਮੰ	—	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਨ	ਨੇ	ਨੇ	ਧ	ਮੰ	ਚਿ	ਧ	ਤ	ਚੁ	ਕ	ਹੈ	ਧ	ਧ

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ	ਗ	ਗ	—	ਧ	ਮੰ	—	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—
ਅ	ਅ	ਗ	ਧ	ਨ	ਨ	ਧ	ਅ	ਗ	ਨ	ਧ	ਤ	ਨ	ਧ
ਨ	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	—	ਧ	ਮੰ	—	ਗ	ਡੈ
ਮ	ਧ	ਧ	ਚਿ	ਨ	ਨ	ਧ	ਗ	ਧ	ਰੀ	ਛਾ	ਧ	ਧ	ਧ
ਮੰ	ਨ	—	ਧ	ਮੰ	—	ਧ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ
ਬਿ	ਰ	ਧ	ਹ	ਧ	ਧ	ਉ	ਸਾ	ਧ	ਸ	ਮਾ	ਧ	ਧ	ਧ
ਨ	—	ਧ	ਨ	ਰੁ	ਮੰ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ	—	—	—	—
ਫੰ	ਧ	ਧ	ਨ	ਗ	ਕੀ	ਫੁ	ਧ	ਕ	ਹੈ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ

—ਕਬਿੱਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਭੀ ਇਸੇ ਅਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੯. ਰਾਗ ਪੂਰੀਆ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਹਜ ਸਮਾਧਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮੈ ਸਚੁ ਖੰਡ,
 ਸਤਿਗੁਰ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ॥
 ਦਰਸ ਧਿਆਨ ਸਰਗੁਨ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ,
 ਪੂਜਾ ਫੁਲ ਫਲ ਚਰਨਾਮ੍ਰਿਤ ਬਿਸਾਸ ਹੈ ॥
 ਨਿਰੰਕਾਰ ਚਾਰ ਪਰਮਾਰਥ ਪਰਮ ਪਦ,
 ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਅਵਗਾਹਨ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ॥
 ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਦਾਨ ਦਾਇਕ ਭਗਤਿ ਭਾਇ,
 ਕਾਮ ਨਿਹਕਾਮ ਧਾਮ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਗਾਸ ਹੈ ॥੧੨੫॥

(ਕਬਿੱਤ ਸਵਯੇ ਭਾ: ਗੁ: ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੦	੩						
ਨ.	ਸ	ਨ	ਧ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮੰ	ਗ	ਗ
ਸ	ਰ	ਬ	ਧ	ਨਿ	ਧਾ	ਨ	ਦਾ	ਧ	ਨ

ਮੱਦਾ	ਗੁਇ	ਗਕ	ਮੱਧ SS	ਮੱਗ ਭS	ਮੱਗ ਤਿS	ਸਭਾ	— S	ਸਇ
ਸਨਕਾ	ਗੁਮ	ਗਨਿ	ਗਹ	ਮੱS	ਧਕਾ	ਨਮ	ਰੁਧਾ	ਸੰS ਸੰਮ
ਨਪੂ	ਧਰ	ਨਨ	ਮੱS	ਮੱਧ ਪ੍ਰS	ਮੱਗਾ	ਗਸ	ਰੁਹੈ	ਸS —S

ਅੰਤਰਾ

ਗਮਸ	ਗਹ	ਧਮ ਜ	— S	ਧਸ	ਸੰਮਾ	ਸੰਧਿ	ਰੁੰਸਾ	ਸੰS ਸੰਧ
ਨਸੰਸੰ	ਸੰਗ	ਨਤ	ਧS	ਨਮੈ	ਧਮ ਸ	ਧਨਚS	ਧਮੱਖੰ	— S ਗਡ
ਮੱਸ	ਗੁਤਿ	ਗਗੁ	— S	ਮੱਚ	ਨਪੂ	ਧਨਰS	ਧਮੰਨS	ਗਰੁSS ਸS
ਸਨਬ੍ਰਹ	ਗੁਮ	ਗਕੋ	— S	ਮੱਧ ਨਿS	ਮਵਾ	ਗਸ	ਰੁਹੈ	ਸS —S

ਨੋਟ :—‘ਝਪਤਾਲ’ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸੇ ਨੂੰ ੭ ਨੰਬਰ ‘ਸੂਲਫਾਕ’ ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਤੇ ਵੀ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ।

੧੦. ਰਾਗ ਪੁਰੀਆ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਪ੍ਰਫਤ ਪਥਿਕ ਤਿਹ ਮਾਰਗਿ ਨ ਧਾਰੈ ਪਗਿ,
ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੈ ਦੇਸ ਕੈਸੇ ਬਾਤਨ ਸੇ ਜਾਈਐ ॥
ਪ੍ਰਫਤ ਹੈ ਬੈਦ ਖਾਤ ਅੰਖਧਿ ਨ ਸੰਜਮ ਸੈ,
ਕੈਸੇ ਮਿਟੈ ਰੋਗ, ਸੁਖ ਸਹਿਜ ਸਮਾਈਐ ॥
ਪ੍ਰਫਤਿ ਸੁਹਾਗਨਿ,ਹੈ ਕਰਮਿ ਦੁਹਾਗਨਿ ਕੈ,
ਰਿਦੈ ਬਿਭਚਾਰ ਕਤ ਸਿਹਜਾ ਬੁਲਾਈਐ ॥
ਗਾਏ ਸੁਨੈ ਆਖੇ ਮੀਚੈ ਪਾਈਐ ਨ ਪਰਮ ਪਦੁ,
ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ ਗਹਿ ਜੋ ਲੋ ਨ ਕਮਾਈਐ ॥੪੩੯॥

(ਕਬਿੱਤ ਸਵਯੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×	○	੨	੦	੩	੪
ਸਨ ਪ੍ਰਸ	ਸਛ	ਨਧ	ਨਧ ਮੁੱਥਿ	ਸਨ ਤਿਹ	ਰੁ
ਸਨ ਮਾ	—	ਸ	ਨ ਰ	ਗ	ਸ
ਸ ਪ੍ਰੀ	ਨ	ਰੁ	ਗ ਤ	ਗ ਸ	—
ਧ ਮ ਬਾ	ਨ	—	ਧ ਮ ਤ	ਗ ਈ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਧ ਮ ਪੁ	ਗ ਛ	— ਫ	ਧ ਮ ਤ	ਧ ਸੰ ਫ	ਸ ਹੈ	ਸੰ ਬੈ	— ਫ	ਸੰ ਦ	ਰੁੰ ਖਾ	ਸੰ ਫ	ਸੰ ਤ
ਨ ਸੰ ਐ	ਸੰ ਖ	— ਫ	ਨ ਧਿ	ਧ ਫ	ਨ ਨ	ਸੰ ਨ ਸੰ	ਰੁੰ ਜ	ਨ ਮ	ਧ ਮ ਸੈ	— ਫ	ਗ ਫ
ਧ ਮ ਕੈ	ਨ ਫ	ਧ ਮ ਸੇ	ਮੱਧ ਮਿਫ	ਮੰ ਫ	ਗ ਟੈ	ਮੰ ਰੋ	ਗ ਫ	ਰੁ ਗ	ਸ ਸੁ	— ਫ	ਸ ਖ
ਸੰ ਨ ਸ	ਨ ਰੁੰ ਹਫ	ਨ ਫ	ਧਨ ਜਨ	ਧ ਮੰ ਫ	ਗ ਸ	ਗ ਮੰ ਮਾ	— ਫ	ਗ ਈ	ਰੁ ਐ	ਸ ਫ	— ਫ

ਸੰਚਾਰੀ

ਨ. ਸ. ਪੁ.	ਸ ਛ	—	ਨ. ਤਿ	ਧ	ਨ. ਸੁ	ਰੁ ਹਾ	ਗ ਗ	—	ਗ ਮੁ ਨਿ	—	ਗ ਹੈ
ਮ ਕ	ਧ ਰ	ਨ	ਧਨ ਮ	ਧ ਮ	ਗ ਗ	ਗ ਮੁ ਹਾ	ਮੁ ਗ	ਗ	ਰੁ ਨਿ	ਸ	ਸ ਕੈ
	ਰ	ਸ	ਮ	ਸ	ਦੁ		ਗ	ਸ		ਸ	

ਨ	ਸ	ਨ	ਧ	ਧ	ਗ	ਧ	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਰਿ	ਦੈ	ਭ	ਭਿ	ਮੁ	ਭ	ਮੁ	ਰ	ਕ	ਭ	ਤ
ਸ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਨ	ਧ	ਧ	ਗ	ਮ	ਗ	ਸ
ਸਿ	ਹ	ਭ	ਜਾ	ਭ	ਭ	ਮੁ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ

ਅਭੋਗ

ਧ	ਗ	ਧ	ਧ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਮੁ	ਭ	ਮੁ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ
ਗ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ
ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ

ਨੋਟ :—ਜਿਸ ਧੁਰਪਦ ਦੇ ਚਾਰ ਅੰਗ ਹੋਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸੰਚਾਰੀ-ਅਭੋਗ ਦੋਵੇਂ ਕੱਠੇ ਗਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ । ਧੁਰਪਦ ਦੀ ਇਸ ਰੀਤ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਿਛੇ ਨੰ: ੮ ਦੀ ਰੀਤ (ਟਿਯੂਨ) ਤੇ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਅਨੰਦ ਆਵੇਗਾ ।

(ਪੂਰੀਆ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ

ਵਾਦੀ—ਧ	ਠਾਟ—ਮਾਰਵਾ	ਸਮਾਂ—ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ (ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਗ	ਜਾਤੀ—ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਧ —ਗ ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਸ ਗ, ਮੱਧ, ਨ ਸੰ।

ਅਵਰੋਹ—ਸੰ, ਰੁੱਸਨ ਧ, ਗ, ਮੱਧ ਮੱਗ, ਰੁ ਸ।

ਪਕੜ—ਸੰ, ਨਧ, ਨਧ, ਗ, ਮੱਧ ਨ ਸੰ ਰੁੱਸੰ।

ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਜੈਸਾ ਨਾਮ ਹੈ ਵੈਸਾ ਹੀ ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਮਨੋਹਰ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਮਧੁਰਤਾ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਹ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਹੈ। ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਮਹੱਤਵ-ਪੂਰਣ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਹਰੇਕ ਰਾਗ ਵਿਚ ਖੜਜ ਦਾ ਕੰਮ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਸੋਹਨੀ ਵਿਚ ਤਾਰ ਖੜਜ ਆਪਣਾ ਖਾਸ ਸਥਾਨ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸੇ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਨੂੰ ਬਾਰੰਬਾਰ ਤਾਰ ਖੜਜ ਤੇ ਬਿਸਰਾਮ ਕਰਨਾ ਹੀ ਇਸ ਰਾਗ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ।

ਸੋਹਨੀ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਵਾਦੀ ਇਸ ਦਾ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ ਜਾਂ ਓਡਵ-ਖਾਡਵ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਾਮ-ਮਾਤਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਖਾਡਵ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ) ਹੈ।

ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਰੂਪ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ :—

- ਜਿਹੜੇ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ ਦੀ ਥਾਂ ਕੋਮਲ (ਸ਼ੁੱਧ) ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ਜਿਹੜੇ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।
- ਜਿਹੜੇ ਕੇਵਲ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਆਧੁਨਿਕ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਵਾਲਾ ਸੋਹਨੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਗਾਇਕ ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਜਕਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਵੀ ਅਨੁਵਾਦੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ। ਪੂਰੀਆ, ਮਾਰਵਾ ਤੇ ਸੋਹਨੀ, ਇਹ ਇਕੋ ਜਾਤੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਰੂਪ ਹਨ। ਪਰ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਦੇ ਭੇਦ ਕਾਰਣ ਜਿੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਦਲਾਵ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਉੱਥੇ ਨਾਲ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਭੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪੂਰੀਆ-ਮੰਦ੍ਰ ਤੇ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ, ਮਾਰਵਾ-ਮੱਧ ਅਤੇ ਸੋਹਨੀ ਮੱਧ ਤੇ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਖਿਲਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਜੇ ਸਵੇਰੇ ਗਾਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੋਹਨੀ ਅਤੇ

ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੂਰੀਆ। ਜਿਵੇਂ ਭੂਪਾਲੀ ਤੇ ਦੇਸ਼ਕਾਰ, ਸਹਾਨਾ ਤੇ ਸੁਘੜਈ, ਟੋਡੀ ਤੇ ਮੁਲਤਾਨੀ ਇਤਿਆਦਿ ਐਸੇ ਰਾਗ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਤਬਦੀਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਵੀ ਬਦਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੋਹਨੀ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਉਤਰ ਅੰਗ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੰਦ੍ਰ-ਸਪਤਕ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇੰਜ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪੂਰੀਆ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗਾਇਕ ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਜੇ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਘੱਟ। ਜਿਵੇਂ "ਸ ਨਧ, ਮੱਧਨ, ਸ, ਧਨਸਰੁਰੁਸ, ਸ ਗ, ਮੱਗਰੁਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੋਹਨੀ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ 'ਮੱਧ' ਤੇ 'ਤਾਰ' ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ

"ਸ ਗ, ਮੱਧ ਨਸ, ਸਰੁੰਸਰੁੰਸ, ਨਧ, ਨਧ, ਗ, ਮੱਧਨਸਰੁੰਸ, ਸਗ, ਰੁੰਸ, ਨਧ, ਗ, ਮੱਧ, ਮੱਧਨਸਰੁੰਸ" ਇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਤਾਨ ਬਾਰਬਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸੋਹਨੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਚੰਚਲ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਇਸ ਵਿਚ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ ਦੇ ਖਯਾਲ ਨਹੀਂ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ। ਮੱਧ ਤੇ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਦੇ ਛੋਟੇ ਖਯਾਲ, ਨੁਮਰੀ, ਦਾਦਨਾ, ਗਜ਼ਲ ਆਦਿ ਗਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਉਪਯੋਗੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗਾਇਕ ਉਸਤਾਦ ਬੜੇ ਗੁਲਾਮ ਅਲੀ ਖਾਂ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਨੁਮਰੀ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. $\begin{matrix} \text{ਮ} & & \text{ਨ} & & \text{ਧ} & \text{ਨ} & \text{ਧ} & \text{ਧ} & & \text{ਗ} & & \text{ਮ} \end{matrix}$
ਸ, ਨਸ, ਗ, ਮੱਧਨਸਰੁੰ (ਸ), (ਸ)—ਨਧ, ਮੱਧ, ਨ, ਨ—ਧ ਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ, ਗ—ਮੱਧ, ਮੱਧਨ
 $\begin{matrix} \text{ਨ} \\ \text{ਸਰੁੰ} \end{matrix}$ (ਸ)—ਨਧ, ਨਧਗ, ਗਮੱਧ, ਮੱਧਨਧਮੱਗ, ਮੱਧਨਸਰੁੰ (ਸ)—।

੨. $\begin{matrix} & \text{ਨ} & & \text{ਰੁੰ} & & \text{ਧ} & \text{ਨ} & \text{ਧ} & & \text{ਰੁੰ} \end{matrix}$
ਗਮੱਧਨਸਰੁੰ (ਸ)—ਨ ਸੰਨਧ, ਮੱਧ ਨ—ਨਨਧਨ ਸੰਨਧਮੱਗ, ਧਗ, ਨਧਗ, ਗਮੱਧਗ, ਮ—ਗ,
ਗ $\begin{matrix} & \text{ਧ} & \text{ਸੰ} & & \text{ਨ} & & \text{ਸੰ} \end{matrix}$
ਮੱਗਰੁਸ—ਸਗਮੱਧਨਸਰੁੰ (ਸ)—ਮੱਧਸ—ਨਸ, ਧਨਸਰੁੰ (ਸ) ਨਸਰੁੰ ਰੁੰਸਨਸੰਧਨ, ਮੱਧਨਸ ਧਨ
 $\begin{matrix} \text{ਰੁੰ} & \text{ਗ} \end{matrix}$
ਸੰਨਧਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ, ਸਗ, ਮੱਧ, ਮੱਧਨਸਰੁੰ (ਸ)—।

੩. $\begin{matrix} & \text{ਨ} & & \text{ਨ} & & & & \text{ਰੁੰ} \end{matrix}$
ਨਸਰੁੰਨ (ਸ)—ਨਧਮੱਧਸ, (ਸ)—ਨਧ, ਮੱਧਨਸ, ਧਨ ਸੰਨਧ, ਮੱਧਨਸਰੁੰ (ਸ)—ਨਧ, ਨਧ—
 $\begin{matrix} & \text{ਨ} & \text{ਮ} & & \text{ਨ} \end{matrix}$
ਨਮ, ਧਗ, ਗਮਧਨਸੰਨਧਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ, ਗਮੱਧ, ਮੱਧਨ, ਧਨਸਰੁੰ (ਸ)—ਗ, ਗਮੱਧਨਸਰੁੰ ਧਸ—
 $\begin{matrix} & \text{ਮ} & & & \text{ਗ} \end{matrix}$
ਨਧ, ਧਮ, ਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ—ਸਗ, ਗਮਧਨਸ, ਸਰੁੰਸਰੁੰਨਸੰਨਧ, ਨਧਮੱਗ, ਗਮੱਗ, ਮੱਗਰੁਸ, ਸਗਮੱਧ,
ਮੱਧਨਸਰੁੰ (ਸ)—।

੪. ਸੰਨ ਨਧਮੱਧਨਸੰ—^ਨਰੁੰ (ਸੰ), ਮੱਧਨਸੰ, ਧਸੰ—^ਧਮੱ, ਮੱਧਨਸੰਰੁੰ, ਰੁੰਸੰਨਸੰਨਧਨਧ, ਨਮੱਧਗ, ਮੱ ਧਸੰ—

^{ਮੱ}ਸੰਰੁੰਸੰਰੁੰ ਨਸੰਨਧ, ਨ, ਗ ਮੱਧਨਸੰਰੁੰਧਸੰ—ਮੱਧਮੱਧਨਸੰਰੁੰਸੰਰੁੰਨਸੰ, ਰੁੰਰੁੰਸੰਨ (ਸੰ) ਨਧਨ—ਨਨਧਨ
ਸੰਨਧਮੱਗ, ਗਮੱਧਨ, ਮੱਧਨਸੰ, ਧਨਸੰਰੁੰ (ਸੰ)—ਸੰਗੰ, ਰੁੰਸੰ, ਨਧ, ਗਮੱਧਨਸੰਗੰਰੁੰਸੰ—ਰੁੰਰੁੰਸੰਨਸੰਨਧ
^{ਰੁੰ}ਮੱਧਨਸੰ—^{ਗੰ}ਨਧਨ ਸੰਨਧਮੱਗ, ਗਮੱਧਨਸੰਗੰ, ਮੱਗੰਰੁੰਸੰ ।

੫. ਸੰਨ ਨਧ, ਧਮੱ, ਮੱਗ, ਗਮੱਧਨਸੰਰੁੰਨਸੰ—^ਨਸੰਰੁੰਨਸੰਧਨਮੱਧਨਸੰਰੁੰਸੰ—ਨਸੰਨਧ, ਮੱ ਧਸੰ—ਧਨਸੰਗੰ,

^{ਗੰ}ਗੰਰੁੰਸੰ, ਰੁੰਰੁੰਸੰਨਸੰਨਧਨ—ਧਨਸੰਰੁੰਨਸੰਨਧਮੱਗ, ਗਮੱਧਨਸੰਗੰ, ਮੱਗੰਰੁੰਸੰ—ਧਨਸੰਗੰਮੱ, ਗੰਰੁੰਸੰ—

^ਗਗੰਗੰਰੁੰਸੰ—ਨਰੁੰਸੰ—(ਸੰ) ਨਧ, ਮੱਧਨਸੰਨਧ, ਨਧਮੱਗ, ਗਮੱਧਗ, ਮੱਗਰੁੰਸ, ਨਸਗਮੱਧਨਸੰਗੰਰੁੰਸੰ—

^ਧਨਸੰਨਧ ਮੱ ਧ (ਸੰ)— ।

ਨਸਗਰੁੰਸ ਨਸਗਮੱਗਰੁੰਸ—ਨਸਗਮੱਧਮੱਗਰੁੰਸ—ਨਸਗਮੱਧਨਧਮੱਗਰੁੰਸ—ਨਸਗਮੱਧਨਸੰਨ
ਧਮੱਗਰੁੰਸ—ਨਸਗਮੱਧਨ ਸੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧਮੱ ਗਰੁੰਸ — ਨਸਗਮੱਧਨ ਸੰਗੰ ਰੁੰਸੰ ਨਨਧਮੱਗਰੁੰਸ—ਨਸਗਮੱ
ਧਨ ਸੰਗੰ ਮੱਗੰ ਰੁੰਸੰ ਨਨ ਧਮੱਗਰੁੰਸ— ।

ਸੋਹਨੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੪)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਇ ਸ ਟ ਮ	ਨ ਕਉ ਟ ਬ	ਨਸ ਗਮੰ ਧਨ ਸੰਰੁੰ	ਸੰਨ ਧਮੰ ਗਰੁ ਸਸ
੨.	• • • •	ਗਮੰ ਧਨ ਸੰਗੰ ਰੁੰਸੰ	ਨਧ ਮੰਗ ਮੱਧ ਨਸੰ	ਨਨ ਧਮੰ ਗਰੁ ਸਸ
੩.	ਨਸ ਗਮੰ ਧਧ ਮੱਧ	ਨਨ ਧ.ਟ ਸੰਰੁੰ ਸੰਰੁੰ	ਨਸੰ ਧਨ ਸੰਗੰ ਰੁੰਸੰ	ਨਧ ਮੱਧ ਮੰਗ ਰੁਸ
੪.	• • • •	• • • •	• • • •	ਨਸ ਗਮੰ, ਸਗ ਮੱਧ,
	ਗਮੰ ਧਨ, ਮੱਧ ਨਸੰ,	ਧਨ ਸੰਗੰ, ਮੱਗੰ ਰੁੰਸੰ,	ਗਰੁੰ ਸੰਨ, ਰੁੰਸੰ ਨਧ,	ਗਮੰ ਧਗ ਮੰਗ ਰੁਸ
੫.	ਗਗ ਰੁਰੁ, ਮੱਮੰ ਗਗ,	ਧਧ ਮੱਮੰ, ਨਨ ਧਧ,	ਸੰਸੰ ਨਨ, ਰੁੰਰੁੰ ਸੰਸੰ	ਗੰਗ ਰੁੰਰੁੰ ਮੱਮੰ ਗੰਗੰ
	ਰੁੰਰੁੰ ਸੰਸੰ ਨਨ ਧਧ	ਮੱਮੰ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸਸ,	ਨਸ ਗਮੰ ਧਨ ਸੰਗੰ	ਰੁੰਸੰ ਨਧ ਮੰਗ ਰੁਸ
੬.	• • • •	• • • •	• • • •	ਨਸ ਗਗ ਰੁਸ, ਰੁਗ
	ਮੱਮੰ ਗਰੁ, ਗਮੰ ਧਧ	ਮੱਗ, ਮੱਧ ਨਨ ਧਮੰ,	ਧਨ ਸੰਸੰ ਨਧ, ਨਸੰ	ਗਗ ਰੁੰਸ, ਰੁੰਗ ਮੱਮੰ
	ਗੰਰੁੰ, ਨਸੰ ਗੰਗੰ ਰੁੰਸੰ,	ਧਨ ਸੰਸੰ ਨਧ, ਮੱਧ	ਨਨ ਧਮੰ, ਗਮੰ ਧਧ	ਮੰਗ, ਰੁਗ ਮੰਗ ਰੁਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਇ ਹੁ ਮ ਨ	ਫੂ ਟਾ ਗੁ ਰ	ਸੰਨ ਧਨ ਸੰਰੁ ਸੰਨ	ਧਸੰ ਨਧ ਮੱਗ ਰੁਸ
੨.	• • • •	ਸੰਨ ਧਨ ਸੰਗੰ ਰੁਮੰ	ਗਰੁੰ ਸੰਨ ਧਮ ਗਰੁ	ਨਸ ਗਮ ਧਨ ਸੰ
੩.	ਸੰਰੁ ਸੰਨ ਧਨ ਸੰਰੁ	ਸੰਰੁ ਸੰਨ ਧਨ ਸੰਨ	ਧਨ ਧਮ ਗਰੁ ਸ,	ਗਮ ਧਨ ਸੰਰੁ ਸੰ
੪.	• • • •	• • • •	ਧਨ ਸੰਸੰ ਨਧੁ, ਮਧ	ਨਨ ਧਮ, ਗਮ ਧਧ
	ਮੱਗ, ਰੁਗ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਨਸ ਗਮ ਧਨ ਸੰਗੰ	ਮੰਮੰ ਗਰੁੰ ਸੰਨ ਧਮ	ਗਮ ਧਨ ਸੰਰੁ ਸੰ
੫.	• • • •	• • • •	ਨਸੰ ਰੁੰ,ਧ ਨਸੰ, ਮਧ	ਨ,ਗ ਮਧ, ਰੁਗ ਮ,ਸ
	ਰੁਗ, ਨਸ ਰੁ,ਧ ਨਸ,	ਸਗ ਗਮ ਮਧ ਧਨ	ਨਸੰ ਸੰਗੰ ਗੰਮ ਗੰਰੁੰ	ਸੰਨ ਧਮ ਧਨ ਸੰ
੬.	ਗੰਮੇ ਰੁੰਗੰ ਸੰਰੁ ਨਸੰ	ਧਨ ਮਧ ਗਮ ਰੁਗ	ਸਰੁ ਨਸ, ਨਰੁ ਸਗ	ਰੁਮ ਗਧ ਮੰਨ ਧਸੰ
	ਨਰੁੰ ਸੰਗੰ ਰੁਮੰ ਗੰਰੁੰ	ਸੰਨ ਧਮ ਗਮ ਧਨ	ਸੰ ਸ, ਗਮ ਧਨ	ਸੰ ਸ, ਗਮ ਧਨ
	ਸੰ, ਇਹੁ ਮ ਨ	ਫੂ ਟਾ ਗੁ ਰ	ਲੀਆ...	

੧. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਤੇਰੇ ਕਾਜਿ ਨ ਗ੍ਰਿਹੁ ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ॥ ਤੇਰੇ ਕਾਜਿ ਨ ਬਿਖੈ ਜੰਜਾਲੁ ॥
 ਇਸਟ ਮੀਤ ਜਾਣੁ ਸਭ ਫਲੈ ॥ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਸੰਗਿ ਤੇਰੇ ਚਲੈ ॥੧॥
 ਰਾਮਨਾਮ ਗੁਣ ਗਾਇ ਲੇ ਮੀਤਾ ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਤੇਰੀ ਲਾਜ ਰਹੈ ॥
 ਹਰਿ ਸਿਮਰਤ ਜਮੁ ਕਛੁ ਨ ਕਹੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਸਗਲ ਨਿਰਾਰਥ ਕਾਮ ॥ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਮਾਟੀ ਦਾਮ ॥
 ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਜਾਪਿ ਮਨ ਸੁਖਾ ॥ ਈਹਾ ਊਹਾ ਤੇਰੇ ਊਜਲ ਮੁਖਾ ॥੨॥
 ਕਰਿ ਕਰਿ ਥਾਕੇ ਵਡੇ ਵਡੇਰੇ ॥ ਕਿਨਹੀ ਨ ਕੀਏ ਕਾਜ ਮਾਇਆ ਪੂਰੇ ॥
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪੈ ਜਨੁ ਕੋਇ ॥ ਤਾ ਕੀ ਆਸਾ ਪੂਰਨ ਹੋਇ ॥੩॥
 ਹਰਿ ਭਗਤਨ ਕੋ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ॥ ਸੰਤੀ ਜੀਤਾ ਜਨਮ ਅਪਾਰੁ ॥
 ਹਰਿ ਸੰਤੁ ਕਰੇ ਸੋਈ ਪਰਵਾਣ ॥ ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਤਾ ਕੈ ਕੁਰਬਾਣੁ ॥

(ਰਾਗ ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੮੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ
ੜ	ਰਾ	ਮ	ਨਾ	ੜ	ਮ	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	ੜ	ਇ	ਲੇ	ਮੀ	ੜ	ਤਾ	ੜ
—	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮੱ	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ੜ	ਹਰਿ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਤ	ਤੇ	ਰੀ	ਲਾ	ਜ	ਜ	ਰ	ਹੈ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਸ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧ
ੜ	ਹਰਿ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਤ	ਜ	ਮ	ਕ	ਛ	ਨ	ਕ	ਹੈ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਸੰ	ਧ	ਨ
	ਤੇ	ੜ	ਰੈ	ਕਾ	ੜ	ਜ	ਨ	ਗਿ੍ਰ	ਹੁ	ਰਾ	ਜ	ਮਾ	ੜ	ਲ	ੜ
ਧ	ਨ	ਰੁੰ	ਮੱ	ਗੰ	—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	—
ੜ,	ਤੇ	ੜ	ਰੈ	ਕਾ	ੜ	ਜ	ਨ	ਬਿ	ਖੈ	ੜ	ਜੰ	ਜਾ	ੜ	ਲ	ੜ
—	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—
ੜ	ਇ	ੜਸ	ਟ	ਮੀ	ੜ	ਤ	ਜਾ	ੜ	ਣ	ਸ	ਭ	ਛ	ਲੈ	ੜ	ੜ
—	ਸ	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	—
ੜ	ਹਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਨਾ	ਮ	ਐ	ਗਾ	ਤੇ	ੜ	ਰੈ	ਚ	ਲੈ	ੜ	ੜ	ੜ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਲੋਕੁ ॥ ਸਾਜਨ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਕੀ ਹੋਇ ਰਹਾਂ ਸਦ ਧੂਰਿ ॥

ਨਾਨਕ ਸਰਣਿ ਤੁਹਾਰੀਆ ਪੇਖਉ ਸਦਾ ਹਜੂਰਿ ॥੧॥

(ਰਾਗ ਮਾਰੂ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੯੮੯-੫੧੮)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ
ਸਾ	ੜ	ਜ	ਨ	ਤੇ	ੜ	ਰੈ	ੜ	ਚ	ਰ	ੜ	ਨ	ਕੀ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮੱ	—	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਹੋ	ੜ	ਇ	ਚ	ਹਾਂ	ੜ	ਸ	ਦ	ਧੂ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਮ	—	ਗ	ਗ	ਧ	ਮ	ਧ	ਨ	—	—	ਸ	ਨ	ਰੁ	ਸ	—
ਨਾ	ਨ	ਨ	ਕ	ਸ	ਰ	ਣ	ਤੁ	ਹਾ	ਨ	ਨ	ਰੀ	ਆ	ਨ	ਨ	ਨ
ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ	ਧ	ਮ	—	ਮ	ਗ	ਮਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪੇ	ਨ	ਖਉ	ਨ	ਸ	ਦਾ	ਨ	ਹ	ਜੂ	ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਰ	ਨ

੩. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਤੈਂਡੀ ਬੰਦਸਿ ਮੈ ਕੋਇ ਨ ਡਿਠਾ ਤੂ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਭਾਣਾ ॥

ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਤਿਸੁ ਮਿਤ੍ਰ ਵਿਚੋਲੇ ਜੈ ਮਿਲਿ ਕੰਤੁ ਪਛਾਣਾ ॥੧॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੯੬੪)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩				×				੨			
											ਧ	ਧ
											ਮ	ਤੈਂ
											ਤੈਂ	ਡੀ
ਸ	ਸ	—	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	—	ਨ	ਸ	ਧ	ਸ	ਧ
ਨ	ਦ	ਨ	ਮੈ	ਨ	ਨ	ਇ	ਨ	ਨ	ਨ	ਠਾ	ਨ	ਤੈਂ
ਬੰ	ਦ	ਨ	ਮੈ	ਕ	ਨ	ਇ	ਨ	ਡਿ	ਨ	ਨ	ਨ	ਡੀ
ਸ	ਸ	—	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	—	ਨ	ਸ	ਧ	ਸ	ਧ
ਨ	ਦ	ਨ	ਮੈ	ਕ	ਨ	ਇ	ਨ	ਨ	ਨ	ਠਾ	ਨ	ਤੈਂ
ਬੰ	ਦ	ਨ	ਮੈ	ਕ	ਨ	ਇ	ਨ	ਡਿ	ਨ	ਨ	ਨ	ਡੀ
—	ਰੁ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ	—	ਨ	ਧ	ਧ
ਨ	ਤੁ	ਨ	ਨਾ	ਨ	ਕ	ਮ	ਨ	ਭਾ	ਨ	ਨਾ	ਨ	ਤੈਂ

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਮ	ਗ	ਧ	ਮ	ਧ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	—
ਮ	ਲ	ਘ	ਮ	ਈ	ਤਿ	ਮਿ	ਨ	ਵਿ	ਚ	ਨ	ਲੇ	ਨ
ਘੋ	ਲ	ਘ	ਮ	ਈ	ਤਿ	ਮਿ	ਨ	ਵਿ	ਚ	ਨ	ਲੇ	ਨ
—	ਗ	ਗ	ਗ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—	ਨ	ਧ	ਸ
ਨ	ਜੋ	ਮਿ	ਲ	ਕੰ	ਨ	ਤ	ਪ	ਛਾ	ਨ	ਨ	ਨ	ਤੈਂਡੀ...

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੪. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਤਿਨ ਬਸੰਤੁ ਜੋ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ॥ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਕਰਾਇ ॥੧॥
 ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਬਸੰਤ ਕੀ ਲਗੈ ਨ ਸੋਇ ॥ ਇਹੁ ਮਨੁ ਜਲਿਆ ਦੂਜੈ ਦੋਇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਇਹੁ ਮਨੁ ਧੰਧੈ ਬਾਧਾ ਕਰਮ ਕਮਾਇ ॥ ਮਾਇਆ ਮੂਠਾ ਸਦਾ ਬਿਲਲਾਇ ॥੨॥
 ਇਹੁ ਮਨੁ ਛੂਟੈ ਜਾਂ ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੇਟੈ ॥ ਜਮਕਾਲ ਕੀ ਫਿਰਿ ਆਵੈ ਨ ਫੇਟੈ ॥੩॥
 ਇਹੁ ਮਨੁ ਛੂਟਾ ਗੁਰਿ ਲੀਆ ਛਡਾਇ ॥ ਨਾਨਕ ਮਾਇਆ ਮੋਹੁ ਸਬਦਿ ਜਲਾਇ ॥੪॥
 (ਬਸੰਤੁ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੧੧੭੬)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
ਗ	ਗ	—	ਮ	ਧ	ਨ	ਸ	ਨ	(ਸੰ)	—	—	—	ਨਸ	ਰੁੰਸ	ਨ	ਧ				
ਮ	ਸ	ੜ	ਮ	ਨ	ਕਉ	ੜ	ਬ	ਸੰ	ੜ	ੜ	ੜ	ਤੜ	ੜੜ	ਕੀ	ੜ,				
ਇ																			
ਮ	ਗ	—	ਮ	ਨ	ਧ	—	ਧ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—				
ੜ	ੜ	ੜ	ਲ	ੜ	ਗੈ	ੜ	ਨ	ਸੰ	ੜ	ੜ	ੜ	ਇ	ੜ	ੜ	ੜ				
ਨ	ਸ	ਗ	ਗ	ਮ	ਧ	ਨ	ਸ	ਰੁੰ	ਸ	ਸ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	—				
ਸ	ਹੁ	ਮ	ਨ	ਜ	ਲਿ	ਆ	ੜ	ਦੁ	ੜ	ਜੈ	ੜ	ਦੋ	ੜ	ਇ	ੜ				
ਇ																			

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਗ	ਗ	ਧ	ਮ	ਧ	—	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰੁੰ	ਸ	—
ਤਿ	ਨ	ਬ	ਸੰ	ੜ	ਤ	ਜੋ	ੜ	ਸੰ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	ੜ	ਇ	ੜ
ਨ	ਰੁੰ	ਮ	ਗ	—	ਰੁੰ	ਸ	ਸ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	—
ਪੂ	ੜ	ਰੈ	ਭਾ	ੜ	ਗ	ਹ	ਰਿ	ਭ	ਗ	ਤ	ਕ	ਰਾ	ੜ	ਇ	ੜ	ੜ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਰੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੫. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਲੋੜੀਦੜਾ ਸਾਜਨੁ ਮੇਰਾ ॥

ਘਰਿ ਘਰਿ ਮੰਗਲ ਗਾਵਹੁ ਨੀਕੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤਿਸਹਿ ਬਸੇਰਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਸੂਖਿ ਅਰਾਧਨੁ ਦੂਖਿ ਅਰਾਧਨੁ ਬਿਸਰੈ ਨ ਕਾਹੂ ਬੇਰਾ ॥

ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਕੋਟਿ ਸੂਰ ਉਜਾਰਾ ਬਿਨਸੈ ਭਰਮੁ ਅੰਧੇਰਾ ॥੧॥

ਥਾਨਿ ਬਿਨੰਤਰਿ ਸਭਨੀ ਜਾਈ ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਤੇਰਾ ॥

ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਪਾਵੈ ਜੋ ਨਾਨਕ ਤਿਸੁ ਬਹੁਰਿ ਨ ਹੋਈ ਹੈ ਫੇਰਾ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਜੈਤਸਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੦੦)

ਅਸਥਾਈ

X				੨				੦				੩			
												ਧ			
												ਮ	—	ਧ	—
												ਸਾ	ੜ	ਜ	ੜ
															ਨ
ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ	ਗ	—	ਧ	—	ਧ	—	ਨ
ਰੁੰ	ਰਾ	ੜ	ਲੋ	ੜੀ	ਦ	ੜਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ,	ਮ	ੜ	ਜ	ੜ	ਨ
ਮੇ											ਸਾ				
ਸੰ	ਸੰ	—	—	—	—	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	—	ਮ	—	ਮ	—	ਮ
ਰੁੰ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਘ	ਰ	ਘ	ਰ	ੜ	ਧ	ੜ	ਗ	ੜ	ੜ
ਮੇ											ਮ				
ਧ	—	—	—	—	—	ਨ	ਨ	ਧ	ਮ	—	ਗ	—	ਗੁ	—	ਸ
ਲ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਗਾ	ੜ	ਵਹੁ	ੜ	ੜ	ਨੀ	ੜ	ਕੋ	ੜ	ੜ
ਨ	—	—	—	—	—						ਧ				
ਸ	—	—	—	—	—	ਸ	ਸ	ਗ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਧ	—	ਨ
ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਘ	ਟ	ਘ	ਟ	ੜ	ਤਿ	ਸਹਿ	ੜ	ੜ	ਬ
ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ	ਗ	—	ਸਾਜਨ...				
ਰੁੰ	ਰਾ	ੜ	ਲੋ	ੜੀ	ਦ	ੜਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ					
ਮੇ															

ਅੰਤਰਾ

ਸੰ	—	—	—	—	—	ਗ	ਮ	—	ਗ	—	ਗ	ਧ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ
ਨ	—	—	—	—	—	ਮ	ਸੁ	—	ਖ	—	ਅ	ਮ	ਰਾ	ਧ	ਧ	—
ਨ	—	—	—	—	—	ਸੰ	ਦੁ	—	ਖ	—	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਰੁੰ
ਨ	—	—	—	—	—	ਧ	—	ਨ	ਰੇ	—	ਧ	ਗ	ਮ	ਧ	—	ਨ
ਨ	—	—	—	—	—	ਧ	—	ਨ	ਰੇ	—	ਧ	ਨ	ਕਾ	ਧ	—	ਨ
ਸੰ	—	—	—	—	—	ਨ	ਧ	—	ਮ	—	ਗ	—	ਸਾਜਨ ..			
ਰੁੰ	—	—	—	—	—	ਧ	—	—	ਸ	—	ਗ	—				
ਬ	—	—	—	—	—	ਨ	ਧ	—	ਸ	—	ਗ	—				

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਤਾਲ ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਪੰਡਿਤ ਜਨ ਮਾਤੇ ਪਤਿ ਪੁਰਾਨ ॥ ਜੋਗੀ ਮਾਤੇ ਜੋਗ ਧਿਆਨ ॥
 ਸੰਨਿਆਸੀ ਮਾਤੇ ਅਹੰਮੇਵ ॥ ਤਪਸੀ ਮਾਤੇ ਤਪ ਕੈ ਭੇਵ ॥੧॥
 ਸਭ ਮਦ ਮਾਤੇ ਕੋਊ ਨ ਜਾਗ ॥ ਸੰਗ ਹੀ ਚੋਰ ਘਰੁ ਮੁਸਨ ਲਾਗ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਜਾਗੈ ਸੁਕਦੇਉ ਅਰੁ ਅਕੂਰੁ ॥ ਹਣਵੰਤੁ ਜਾਗੈ ਧਰਿ ਲੰਕੂਰੁ ॥
 ਸੰਕਰੁ ਜਾਗੈ ਚਰਨ ਸੇਵ ॥ ਕਲਿ ਜਾਗੈ ਨਾਮਾ ਜੈਦੇਉ ॥੨॥
 ਜਾਗਤ ਸੇਵਤ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਜਾਗੈ ਸੋਈ ਸਾਰੁ ॥
 ਇਸੁ ਦੇਹੀ ਕੇ ਅਧਿਕ ਕਾਮ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਭਜਿ ਰਾਮਨਾਮ ॥੩॥
 (ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੯੩)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਨ	ਧ	ਨ	ਸ	ਨ	ਧ	ਮ	ਗ	—	—
ਸ	ਭ	ਮ	ਦ	ਮਾ	ਸ	ਤੇ	ਸ	—	—
ਧ	—	ਧ	ਨ	ਸ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਮ	—	ਧ	ਨ	ਜਾ	ਸ	ਗ	—	—	—
ਕੋ	—	ਧ	ਨ	ਜਾ	ਸ	ਗ	—	—	—
ਨ	—	ਰੁ	ਮ	ਗ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਸੰ	—	ਗ	ਹੀ	ਚੋ	—	ਰ	—	ਘ	ਰ

ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਰੁੰ	ਸ
ਮੁ	ਫ	ਸ	ਨ	ਲਾ	ਫ	ਗ	ਫ	ਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਧ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	—
ਮੱ	ਫਿਤ	ਜ	ਨ	ਮਾ	ਫ	ਤੇ	ਫ	ਫ	ਫ
ਪੰ	—	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਧ	—	—	—
ਸੰ	ਫ	ਫ	ਪੁ	ਰਾ	ਫ	ਨ	ਫ	ਫ	ਫ
ਪ	—	ਰੁੰ	ਮੱ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਨ	ਫ	ਗੀ	ਫ	ਮਾ	ਫ	ਤੇ	ਫ	ਫ	ਫ
ਜੋ	—	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ
ਸੰ	ਫ	ਗ	ਧਿ	ਆ	ਫ	ਨ	ਫ	ਫ	ਫ
ਜੋ	—	ਗ	ਧਿ	ਆ	ਫ	ਨ	ਫ	ਫ	ਫ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੭. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਬਜਥਾ ਵੰਤੈ ਬੇਦ ਰੂਪ, ਜਾਚਿਕ ਦਾਤਾਰ ਗਤਿ,
ਗਾਹਕੈ ਬਿਪਾਰੀ ਹੋਇ, ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਪੂਤ ਕਉ ॥
ਨਾਰਿ ਭਰਤਾਰਿ ਬਿਧਿ, ਮਿਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰਤਾਈ ਰੂਪ,
ਸੁਜਨ ਕੁਟੰਬ ਸਖਾ, ਭਾਇ ਚਾਇ ਸੂਤ ਕਉ ॥
ਲੋਗਨ ਮੈ ਲੋਗਾਚਾਰ, ਬੇਦ ਕੈ ਬੇਦ ਬੀਚਾਰ,
ਗਿਆਨ ਗੁਰ ਏਕੰਕਾਰ, ਅਵਧੂਤ ਅਵਧੂਤ ਕਉ ॥
ਬਿਰਲੋ ਬਿਬੇਕੀ ਜਨ, ਪਰਉਪਕਾਰ ਹੇਤ,
ਮਿਲਤ ਸਲਿਲ ਗਤਿ, ਸਰਬੰਗ ਭੂਤ ਕਉ ॥੧੧੪॥

(ਕਬਿੱਤ ਸਵਯੇ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×	ਧ	ਓ	ਧ	੨	ਧ	ਓ	ਧ	੩	ਧ	੪	—
ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਨ	ਸੰ	—
ਬਿ	ਰ	ਲੋ	ਫ	ਫ	ਬਿ	ਬੇ	ਫ	ਕੀ	ਜ	ਨ	ਫ
ਨ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ
ਧ	ਰ	ਫ	ਉ	ਫ	ਪ	ਕਾ	ਫ	ਰ	ਹੇ	ਫ	ਤ,

ਨ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	—
ਮਿ	ਲ	ਫ	ਤ	ਫ	ਸ	ਲਿ	ਲ	ਫ	ਗ	ਤਿ	ਫ
ਸ	ਗ	—	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੁ	ਸੰ	—	—
ਸ	ਰ	ਫ	ਬੰ	ਫ	ਗ	ਭੂ	ਫ	ਤ	ਕਉ	ਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਮੰਗ	—	ਗ	ਧ	—	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਬਯ	ਫ	ਥਾ	ਵੰ	ਫ	ਤੰ	ਬੰ	ਫ	ਦ	ਰੁ	ਫ	ਪ
ਸੰ	ਰੁ	ਸੰ	ਰੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ
ਜਾ	ਚਿ	ਫ	ਕ	ਫ	ਦਾ	ਤਾ	ਫ	ਰ	ਗ	ਤਿ	ਫ
ਸੰ	—	ਰੁ	ਗੰ	—	ਮੰ	ਗੰ	ਰੁ	ਰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਨ	ਫ	ਹ	ਕੰ	ਫ	ਬਿ	ਪਾ	ਫ	ਰੀ	ਹੰ	ਫ	ਇ
ਗਾ	ਫ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	—	ਧ	ਮੰ	ਗ	—
ਮਾ	ਤਾ	ਫ	ਪਿ	ਤਾ	ਫ	ਪੂ	ਫ	ਤ	ਕਉ	ਫ	ਫ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਪਰਮ ਪਿਆਲਾ ਸਾਧ ਸੰਗ ਸਬਦਿ ਸੁਰਤਿ ਅਨਹਦ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥
ਧਿਆਨੀ ਚੰਦ ਚਕੋਰਗਤਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਵਰਸਾਈ ॥
ਘਨਹਰ ਚਾਤ੍ਰਕ ਮੋਰ ਜਿਉ ਅਨਹਦ ਧੁਨਿ ਸੁਣਿ ਪਾਇਲ ਪਾਈ ॥
ਚਰਣ ਕਵਲ ਮਕਰੰਦ ਰਸਿ ਸੁਖ ਸੰਪੁਟ ਹੁਇ ਭਵਰੁ ਸਮਾਈ ॥
ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਵਿਚਿ ਮੀਨ ਹੋਇ ਗੁਰਮੁਖਿ ਚਾਲਿ ਨ ਖੋਜ ਖੁਜਾਈ ॥
ਅਪਿਓ ਪੀਅਣੁ ਨਿਝਰ ਝਰਣ ਅਜਰੁ ਜਰਣ ਨ ਅਲਖੁ ਲਖਾਈ ॥
ਵੀਹ ਇਕੀਹ ਉਲੰਘਿ ਕੈ ਗੁਰਸਿਖ ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖ ਫਲੁ ਪਾਈ ॥
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ॥੮॥

(ਵਾਰਾਂ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ ਨੰ: ੧੧)

ਅਸਥਾਈ

×

੨	੦	੩
ਮੱ	ਸੰ	ਸੰ
ਗ	ਸੰ	ਸੰ
ਵਾ	ਰੁ	ਫ
ਫ	ਫ	ਫ
ਫ	ਫ	ਫ
ਫ	ਫ	ਫ

—	—	—	ਨ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮ	ਗ	ਮ	ਨ	ਧ	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਵ	ਡੀ	ਵ	ਡਿ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ
ਮ	ਗ	—	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਮੰ	ਗੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ,	ਵਾ	ੜ	ਹਿ	ਗੁ	ਰੁ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	—	ਨ	ਧ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਵ	ਡੀ	ਵ	ਡਿ	ਆ	ੜ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

— — —
ੜ ੜ ੜ...

ਅੰਤਰਾ

			ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	ਨ	—	—	—
			ਪ	ਰ	ਮ	ਪਿ	ਆ	ੜ	ੜ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਲਾ	ੜ	ੜ
—	—	—	ਸੰ	—	—	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਸਾ	ੜ	ੜ	ਧ	ਸੰ	ੜ	ੜ	ਗ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਮ	ਗ	—	ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	—
ੜ	ੜ	ੜ,	ਸ	ਬ	ਦ	ਸੁ	ਰ	ਤਿ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮ	ਗ	ਮ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	—	—
ੜ	ੜ	ਅਨ	ਹ	ਦ	ਲਿ	ਵ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

— — —
ੜ ੜ ੜ ਵਾਹਿਗੁਰੂ... ਬਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਚਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਡੇ)

੯. ਰਾਗ ਸੋਹਨੀ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਪਾਪੀ ਹੀਐ ਮੈ ਕਾਮੁ ਬਸਾਇ ॥ ਮਨੁ ਚੰਚਲੁ ਯਾ ਡੇ ਗਹਿਓ ਨ ਜਾਇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜੋਗੀ ਜੋਗਮ ਅਰੁ ਸੰਨਿਆਸ ॥ ਸਭ ਹੀ ਪਰਿ ਡਾਰੀ ਇਹ ਫਾਸ ॥੧॥
ਜਿਹਿ ਜਿਹਿ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਸਮਾਰਿ ॥ ਤੇ ਭਵ ਸਾਗਰ ਉਤਰੇ ਪਾਰਿ ॥੨॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕੀ ਸਰਨਾਇ ॥ ਦੀਜੈ ਨਾਮੁ ਰਹੈ ਗੁਨ ਗਾਇ ॥੩॥

(ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੧੮੬)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੪		੪	
ਮ	—	ਮ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	—	—	ਰੁੰ	—	ਸੰ
ਗ	ੜ	ੜ	ਪੀ	ੜ	ੜ	ਹੀ	ੜ	ੜ	ਐ	ੜ	ਸੰ
ਪਾ	ੜ	ੜ	ਪੀ	ੜ	ੜ	ਹੀ	ੜ	ੜ	ਐ	ੜ	ਸੰ

ਨ	—	—	ਗੁੰ	—	ਸੰ	ਨ	—	ਨਧ	ਨ	—	ਧ
ਸੰ	ਧ	ਧ	ਮ	ਧ	ਬ	ਸੰ	ਧ	ਧਧ	ਇ	ਧ	ਧ
ਕਾ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਸਾ	ਧ	ਧਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਨ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਮੰ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਚ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਮ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਲ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਸੰ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਗੁੰ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਨ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਗ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਜਾ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਗ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	ਗੁੰ	ਧ	ਧ
ਮੰ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਜੰ	ਧ	ਧਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਜੰ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਸੰ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਨ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਅ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਨਿਆ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਨ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਸ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਨ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਸ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਨ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਚੀ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ

ਨੋਟ :—ਧਰਪਦ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਠਾਅ ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਦੀ ਲਯ-ਵੰਡ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਤਿਹਾਈ ਲਾ ਕੇ ਸਮ (ਗੁਰ) ਤੇ ਆਉਣਾ ਹੀ ਧਰਪਦ ਦੀ ਗਾਇਕੀ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਬਬਦ ਨੂੰ ਨੰ: ੬ ਸੁਲਫਾਕ ਦੀ ਰੀਤ ਤੇ ਵੀ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

(ਸੋਹਨੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤ)

ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ

ਵਾਦੀ—ਗ | ਠਾਟ — ਕਲਿਆਨ | ਸਮਾਂ (ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ) ਨੂੰ ਦਸ ਵਜੇ ਰਾਤੀਂ
ਸੰਵਾਦੀ—ਧ | ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਓਡਵ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼ —ਨਿਖਾਦ ਸੁਰ ਘੱਟ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਆਰੋਹ — ਸ ਗ, ਮ ਧ, ਨਮ ਧ ਸੰ।

ਅਵਰੋਹ—^ਨਸੰ ਧ, ਮ ਗ, ਸ।

ਪਕੜ—^{ਨ ਨ ਨ}ਸੰ ਧ, ਮ ਧ ਸੰ, ਧ, ਮੱਗ, ਮੱਗ, ਸ।

ਇਹ ਇਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰਾਗ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਲੇਖ ਸਭੀ ਪੁਰਾਤਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ-ਵਰਗ (ਰਾਗ-ਰਾਗਣੀ) ਪੱਧਤੀ ਵਿਚ ਭਰਤ ਤੇ ਹਨੂਮਾਨ ਮਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪਰਮੁੱਖ ਛੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹੈ। ਪਰ ਵਰਤਮਾਨ ਹਿੰਡੋਲ ਦਾ ਸੁਰ-ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਿੰਡੋਲ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜਿਵੇਂ— ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ, ਸੂਰ ਮੇਲ ਕਲਾਨਿਧੀ, ਚਤੁਰ ਦੰਡੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਕਾ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਸਾਰਾਮਿਤ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਓਡਵ ਜਾਤੀ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਮੇਲ (ਕਾਫੀ ਠਾਟ) ਜਾਂ ਭੈਰਵੀ ਮੇਲ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਆਧੁਨਿਕ ਮਾਲਕੋਂਸ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਪਰ ਸੰਗੀਤ 'ਰਾਗ ਵਿਵੇਧ' ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਹਿੰਡੋਲ ਨੂੰ 'ਬਸੰਤ ਮੇਲ' ਦਾ ਰਾਗ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ 'ਰੋ-ਪਾ' ਵਰਜਿਤ ਭੈਰਉ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਇੰਜ ਹਿੰਡੋਲ ਦਾ ਸਰੂਪ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੁੰਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਿੰਡੋਲ ਜਾਂ ਹਿੰਦੋਲ ਰਾਗ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਓਡਵ ਵਾਦੀ ਧੈਵਤ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਹੈ, ਪਰ ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਕਰਤਾ ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਧੈਵਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਾਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਭੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਭਾਵ, ਜੋ 'ਧਾ-ਗਾ' ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪਹਿਰ ਵਿਚ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ 'ਗਾ-ਧਾ' ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਤੀਂ ਨੂੰ ਦਸ ਵਜੇ ਗਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਸਾਡੇ 'ਰਾਗੀ-ਤਬਾਬੀ' ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੇ ਸਮੇਂ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ ਉਂਜ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਜਾਂ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਕੋਈ ਭੀ ਹੋਵੇ ਪਰ ਇਹ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਡੋਲ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੀ ਪਰਿਵਰਤਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ।

ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ 'ਸੰ-ਧ ਤੇ ਨ-ਮ' ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਵੱਕ੍ਰ ਤੇ ਘੱਟ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਸ, ਗ, ਮ ਧ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰ ਸੁਰਾਂ ਤੇ ਭਲੀ ਭਾਂਤ ਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਕ, ਮਾਰਗ ਹਿੰਡੋਲ (ਪੁਰਾਤਨ ਹਿੰਡੋਲ)

ਰਾਗ ਵੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ "ਸ ਗ, ਮ ਧ, ਮ ਧ ਸ, ਸ ਨ, ਰੁਨਧ, ਮੰਗ, ਪ-ਗ, ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਘਟ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਡੋਲ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ ਗ, ਮ ਧ, ਮ ਧ ਸ, ਸ ਧ, ਮੰਗ, ਮੰਗ ਸ" ਇੰਜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹਿੰਡੋਲ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਧੁਰਪਦ-ਧਮਾਰ ਗਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਉਤਮ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹੈ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨੇ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ—ਧ, ਧਸ—ਸ—ਧ, ਮਧਸ—ਸਗ—ਮਮੰਗ, ਮੰਗ—ਸ, ਗਮਧਮੰਗਮੰਗ—ਸ, ਧਮਧਸ—ਸ—ਗ—ਸ, ਸਗ—ਮੰਗ, ਮਧਮੰਗਮੰਗ—ਸ।
੨. ਸਗਮਧ, ਧਮੰਗ, ਮੰਗ—ਸ, ਧਮੰਗਮੰਗ—ਸ, ਸਧ, ਧਧ ਮ ਧ, ਮੰਗ, ਮੰਗ—ਸ, ਸਗਮਧ—ਧਮੰਗ ਮੰਗ—ਸ, ਗਮਧਮੰਗਮੰਗ, ਮ ਧ, ਮੰਗ—ਸ, ਧ—ਮਧਸ—ਗ—ਸ।
੩. ਸਗਮਧ, ਨਧਮੰਗਮੰਗ—ਸ, ਸਗਮਧ—ਧਮੰਗ, ਸਗ ਮਧਸ—ਧ, ਮੰਗਮੰਗ—ਸ, ਸਗ, ਮਧਸ, ਸ—ਧ, ਧਮ—ਗਮੰਗ—ਸ, ਮਧਸ—ਧਮ, ਗਮਧਮੰਗਮੰਗ—ਸ, ਗਮ ਧ, ਧ, ਸ, ਗ—ਮਧਸ, ਸਸ—ਧ, ਮਧਸ, ਮੰਨਧਮੰਗ, ਗਮਧਮੰਗਮੰਗ—ਸ, ਸਗ—ਮੰਗ—ਸ, ਗਮਧ—ਮਧਮੰਗ—ਸ, ਸਗਮੰਗਮਧਮੰਗਮਧਸ—ਧ, ਧ, ਸ—ਧ—ਮੰਗ—ਸ—।
੪. ਸਗਮਧਸ—ਮਧਸ—(ਸ) ਧ, ਧ, ਧ, ਮਧ, ਮੰਗ, ਮਧਸ—ਸ ਧ—ਮ ਧਸ—ਮਧਸ—ਸਗ—ਸ, (ਸ) ਧ, ਮਧਨਮਧਸ—ਧਮਧਸ—ਗ—ਸ—ਧ, ਮਧਨਮਧਸ—ਸਗ—ਮੰਗ—ਸ, ਮਧਨਧ ਮੰਗ, ਨਮਧਸ—ਧਮਧਸ—ਸਸਗ—ਸ, (ਸ) ਧ—ਮਧਸ—ਗਮਧਮਧਸ—ਧ—ਧ—ਸ, ਮਧਸ, ਗਮਧਸ, ਸਗਮਧਸ—ਸਸ—ਗਗ ਮਮੰ ਧਧ ਸ—ਸ ਧ, ਗਮਧਮੰਗਮੰਗ—ਸ—।
੫. ਸਗਮਧਨਮਧਸ—ਗਗਮਧਸ—ਸਗ—ਮੰਗਮੰਗ—ਸ, ਧ, ਧਸ—ਸਗਮੰਗ—ਸ, ਸ, ਧ, ਮ, ਗਮਧਸ—ਸਗ—ਮੰਗਮੰਗ, ਸਗ—ਸ, ਸ—ਸਗਮਧਨਮਧਸ—ਧਮੰਗਮਧਸ—ਮਧਸ, ਸਸਧਸ

ਸੰਧਮਧਸੰ—ਧਮਗਮਨਧਮਧਸੰ—ਗੰ—ਸੰ, ਸੰਗੰਮੰਗੰ—ਸੰ, ਸੰਸੰਧਮਗਮਧਸੰ—ਸੰਧਸੰ—ਮੰਮਗਮਧਸੰ
 ਸੰ
 —ਧਮਗਮਧਸੰ—ਮਧਸੰ, ਗੰ—ਸੰਧ—ਧਸੰ—ਨਧਮਧਸੰ— ।

ਸਗਸ, ਸਗਮੰਗਸ, ਸਗਮੰਧਮੰਗਸ, ਸਗਮੰਧਸੰਧਮੰਗਸ, ਸਗਮੰਧਸੰਗੰਸੰਧਮੰਗਸ, ਸਗਸ, ਗਮੰਗ,
 ਮਧਮੰ, ਧਨਧ, ਸੰਗੰਸੰ, ਗੰਮੰਗੰ, ਸੰਸੰ ਨਨ ਧਧ ਮੰਮ ਗਗ ਸ— ।

ਹਿੰਤੋਲ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

੧.	੦	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯	੧੦	੧੧	੧੨
੧.	ਸਾ	ਧੋ	੨	ਇ	ਹੁ	ਤ	ਨ	੨	ਸਗ	ਮਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮ	ਗਮ
੨.	ਸਗ	ਮਧ	ਨਧ	ਮਧ	ਸੰਧ	ਸੰਗੰ	ਸੰਨ	ਧਮ	ਗਮ
੩.	ਸਗ	ਮੰਗ	ਮਧ	ਮੰਗ	ਮਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮ	ਗਮ	ਧਸੰ	ਗੰਗੰ	ਸੰਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮ
੪.	ਸਗ	ਮੰਗ	ਮਧ	ਮਧ	ਸੰਧ
	ਮੰਗੰ	ਸੰਧ	ਨਮ	ਧਮ	ਗਮ	ਧਧ	ਮਧ	ਸੰਸੰ	ਨਧ	ਮਧ	ਮਧ	ਗਮ	ਧਮ
੫.	ਸਸ	ਗਮ	ਗਸ,	ਗਮ	ਧਧ
	ਸੰਸੰ	ਧਮ	ਗਸ,	ਮਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮ	ਗਮ	ਧਸੰ	ਗੰਗੰ	ਸੰਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮ	ਧਧ
੬.	ਸਸ	ਧਨ	ਮਧ	ਸਸ,	ਸਸ
	ਗਗ	ਮੰਮ	ਗਗ	ਸਸ,	ਸਸ	ਗਗ	ਮੰਮ	ਧਧ	ਮੰਮ	ਗਗ	ਸਸ,	ਸਸ	ਗਗ
	ਧਧ	ਮੰਮ	ਗਗ	ਸਸ,	ਸਸ	ਗਗ	ਮੰਮ	ਧਧ	ਸੰਸੰ	ਗੰਗੰ	ਸੰਸੰ	ਧਧ	ਧਮ,

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਕ	ਹੁ	ਨਾ	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯	੧੦	੧੧	੧੨
੧.	ਕ	ਹੁ	ਨਾ	੨	ਨ	ਕ	ਸ	੩	ਮਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮ	ਗਸ	ਗਮ	ਧਨ
੨.	ਸੰਸੰ	ਧਮ	ਧਧ	ਮੰਗ	ਮੰਮ	ਗਸ,	ਸਗ	ਸ,ਗ	ਮੰਗ,	ਮਧ
੩.	ਧਧ	ਮਧ	ਧਮ	ਗਮ	ਸੰਸੰ	ਧਸੰ	ਸੰਧ	ਮਧ	ਗੰਗੰ	ਸੰਗੰ	ਗੰਸੰ	ਧਮ	ਗਮ	ਧਮ
੪.	ਗੰਗੰ	ਸੰਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮ	ਧਧ	ਮੰਗ	ਮੰਮ	ਗਸ	ਸਗ	ਮਧ	ਮੰਗ	ਮਧ	ਨਮ	ਧਮ
੫.	ਸੰਸੰ	ਧਸੰ	ਸੰਧ,	ਮਧ	ਸੰਸੰ	ਧਮ	ਗਮ	ਗਸ,	ਗੰਗੰ	ਸੰਗੰ	ਗੰਸੰ	ਧਮ	ਗਮ	ਧਮ
	ਮੰਮੰ	ਗੰਗੰ,	ਮੰਮੰ	ਗੰਗੰ	ਧਮ	ਗਮ	ਗਸ,	ਸਗ	ਮਧ	ਸੰ-	ਸਗ	ਮਧ	ਸੰ-	ਸਗ
੬.	ਸੰਨ	ਧਮ	ਧਨ	ਧਮ	ਗਮ	ਧਮ	ਗਮ	ਗਸ	ਗੰਗੰ	ਸੰਨ	ਸੰਨ	ਧਨ	ਧਮ	ਧਮ
	ਮੰਮੰ	ਗੰਗੰ	ਨਧ	ਮਧ	ਗਮ	ਧਮ	ਗਮ	ਗਸ	ਸਗ	ਸੰ-	ਗਮ	ਗੰ-	ਮਧ	ਮੰ-

੧. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਿਥਿਆ ਜਾਨਉ ॥

ਯਾ ਭੀਤਰਿ ਜੋ ਰਾਮ ਬਸਤੁ ਹੈ ਸਾਚੇ ਤਾਹਿ ਪਛਾਨੋ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਇਹੁ ਜਗੁ ਹੈ ਸੰਪਤਿ ਸੁਪਨੇ ਕੀ ਦੇਖ ਕਹਾ ਐਡਾਨੋ ॥

ਸੰਗਿ ਤਿਹਾਰੈ ਕਛੁ ਨ ਚਾਲੈ ਤਾਹਿ ਕਹਾ ਲਪਟਾਨੋ ॥ ੧ ॥

ਉਸਰਤਿ ਨਿੰਦਾ ਦੋਉ ਪਰਹਰ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਉਰਿ ਆਨੋ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਭ ਹੀ ਮੈ ਪੂਰਨ ਏਕ ਪੁਰਖ ਭਗਵਾਨੋ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੧੮੬)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
ਸੈ	ਧ	—	ਮ		ਮ	ਗ	ਸ	—		ਸ	ਧ	ਸਮ	ਧ		ਸ	—	ਸ	—	
ਸਾ	ਧ	ੜ	ਇ		ਹੁ	ਤ	ਨ	ੜ		ਮਿ	ਬਿ	ਆ	ੜ	ੜ	ਜਾ	ੜ	ਨਉ	ੜ	
ਸ	—	ਗ	—		ਮ	ਧ	ਸ	—		ਸੰ	—	ਸ	(ਸ)		ਸੰ	ਨਧ	ਨਮ	ਧ	
ਯਾ	ੜ	ਭੀ	ੜ		ਤ	ਰ	ਜੋ	ੜ		ਰਾ	ੜ	ਮ	ਬ		ਸ	ਤੜ	ਹੈ	ੜ	ੜ
ਮ	—	ਗ	—		ਮ	ਧ	ਨ	ਧ		ਮ	—	ਧ	ਮ		ਗ	—	ਸ	—	
ਸਾ	ੜ	ਏ	ੜ		ਤਾ	ੜ	ਹਿ	ਪ		ਛਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਨੋ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਗ	ਗ	ਧ	ਮ	—	ਧ	ਮਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	
ਇ	ਹੁ	ਜ	ਗ	ਹੈ	ੜ	ੜ	ਸੰ	ੜੜ	ਪ	ਤ	ਸੁ	ਪ		ਨੋ	ੜ	ਕੀ	ੜ		
ਸੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਸੰ	ਸੰ	—		(ਸ)	—	—	—		—	ਧ	ਸਮ	ਧ		
ਉ	ੜ	ਖ	ਕ	ਹਾ	ੜ	ਐ	ੜ	ੜ	ਛਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਨੋ	ੜ	ੜ	ੜ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਟੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਹੋ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰਤਨਾ ਦੇਖੇ ਸਭ ਕੋ ਰਤਨ ਪਾਰਖੂ ਵਿਰਲਾ ਕੋਈ ॥

ਰਾਗ ਨਾਦ ਸਭ ਕੋ ਸੁਨੈ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸਮਝੈ ਵਿਰਲੋਈ ॥

ਗੁਰਸਿਖ ਰਤਨ ਪਦਾਰਥਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਮਿਲ ਮਾਲ ਪਰੋਈ ॥

ਹੀਰੈ ਹੀਰਾ ਬੋਧਿਆ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਮਿਲਿ ਪਰਚਾ ਹੋਈ ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮੁ ਗੁਰੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਸਿਵਾਣੈ ਸੋਈ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੁਖਫਲੁ ਸਹਜਿ ਘਰੁ ਪਿਰਮ ਪਿਆਲਾ ਜਾਣੁ ਜਾਣੋਈ ॥

ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ ਚੇਲਾ ਗੁਰੁ ਹੋਈ ॥ ੧੬ ॥

(ਵਾਰ ੧੫, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦			
—	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਮੰ	—	ਮੰਧ	ਮੰ	ਗ	—	ਸ	—
ੜ	ਧ	ਰ	ਚੇ	ਲਾ	ੜ	ਚੇ	ੜ	ਗ	ੜ	ਗੁ	ਰ	ਹੋ	ੜ	ਈ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

—	ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	ਗੰ	—	ਮੰ	ਗੰ	—	ਸੰ	—	
ੜ	ਰ	ਤ	ਨਾ	ਦੇ	ੜ	ਖੈ	ੜ	ੜ	ਸ	ੜ	ਭ	ਕੋ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	
—	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਸੰ	—	ਧ	ਮੰ	ਮੰ	ਧ	—	ਮੰ	ਗ	ਸ	—
ੜ	ਰਤ	ਨ	ਪਾ	ੜ	ਰ	ਖੂ	ੜ	ਵਿ	ਰ	ਲਾ	ੜ	ਕੋ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸ੍ਰਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਡਖਣੇ ਮ: ੫ ॥ ਸੇਜ ਵਿਛਾਈ ਕੰਤ ਕੂ ਕੀਆ ਹਭੁ ਸੀਗਾਰੁ ॥

ਇਤੀ ਮੰਝਿ ਨ ਸਮਾਵਈ ਜੇ ਗਲਿ ਪਹਿਰਾ ਹਾਰ ॥ ੩ ॥

(ਮਾਰੂ ਵਾਰ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੯੫)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨
ਸੰ	—	ਧ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮੰ	—	ਮੰ	—	—	ਮੰ	ਗ	ਸ	—	—
ਸੇ	ੜ	ਜ	ਵਿ	ਛਾ	ੜ	ਈ	ੜ	ਕੰ	ੜ	ੜ	ਤ	ਕੂ	ੜ	ੜ	ੜ

ਸ	—	ਗ	—	ਧ	—	ਧ	ਧ	ਸ	—	—	—	ਸੰਨ	ਧਨ	ਮ	ਧ
ਕੀ	ੜ	ਆ	ੜ	ਹ	ੜ	ਭ	ਸੀ	ਗਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜ	ਰ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਗ	—	ਧ	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਸ	—	—	ਸ	ਨ	—	—	—
ਗ	ੜ	ਤੀ	ੜ	ਮ	ਝ	ਨ	ਸ	ਮਾ	ੜ	ੜ	ਵ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ	
ਸ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਕ	ਸ	—	(ਸ)	—	—	—	ਧ	ਸ	ਮ	ਧ	
ਜੇ	ੜ	ਗ	ਲ	ਪ	ਹਿ	ਰਾ	ੜ	ਹਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰ

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਾਤਾ ਜੂਠੀ ਪਿਤਾ ਭੀ ਜੂਠਾ ਜੂਠੇ ਹੀ ਫਲ ਲਾਗੇ ॥
ਆਵਹਿ ਜੂਠੇ ਜਾਹਿ ਭੀ ਜੂਠੇ ਜੂਠੇ ਮਰਹਿ ਅਭਾਗੇ ॥ ੧ ॥
ਕਹੁ ਪੰਡਿਤ ਸੂਚਾ ਕਵਨੁ ਠਾਉ ॥
ਜਹਾ ਬੈਸਿ ਹਉ ਭੋਜਨੁ ਖਾਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਜਿਹਬਾ ਜੂਠੀ ਬੋਲਤ ਜੂਠਾ ਕਰਨ ਨੇਤ੍ਰ ਸਭਿ ਜੂਠੇ ॥
ਇੰਦ੍ਰੀ ਕੀ ਜੂਠਿ ਉਤਰਸਿ ਨਾਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਅਗਨਿ ਕੇ ਲੂਠੇ ॥ ੨ ॥
ਅਗਨ ਭੀ ਜੂਠੀ ਪਾਨੀ ਜੂਠਾ ਜੂਠੀ ਬੈਸਿ ਪਕਾਇਆ ॥
ਜੂਠੀ ਕਰਛੀ ਪਰੋਸਨਿ ਲਾਗਾ ਜੂਠੇ ਹੀ ਬੈਠਿ ਖਾਇਆ ॥ ੩ ॥
ਗੋਬਰੁ ਜੂਠਾ ਚਉਕਾ ਜੂਠਾ ਜੂਠੀ ਦੀਨੀ ਕਾਰਾ ॥
ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਤੇਈ ਨਰ ਸੂਚੇ ਸਾਚੀ ਪਰੀ ਬਿਚਾਰਾ ॥

(ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੯੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨					
ਸ	ਨ	ਧ	ਸ	ਨ	ਧ	ਮ	ਗ	ਧ	ਮ	—	ਧ	ਧ	ਨ	ਸ	—	ਸ	—
ਕ	ਹੁ	ੜ	ਪੰ	ਡਿ	ਤ	ਸੂ	ੜ	ਚਾ	ੜ	ੜ	ਕਵ	ਨ	ਠਾ	ੜ	ਉ	ੜ	
ਸ	ਮ	ਧ	ਸ	ਧ	ਧ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਸ	—	
ਮ	ਹਾ	ੜ	ਬੀ	ੜ	ਸ	ਹਉ	ੜ	ਭੋ	ੜ	ੜ	ਜ	ਨ	ਖਾ	ੜ	ਉ	ੜ	

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ	ਗ	—	ਗ	—	ਧ	ਮੱ	—	ਧ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਮਾ	ਸ		ਤਾ	ਸ	ਜੂ	ਸ		ਠੀ	ਸ	ਪਿ	ਤਾ	ਸ	ਭੀ	ਜੂ	ਸ	ਠਾ	ਸ
ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	—	ਧ	ਧ	ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਸੰ	—	—	—	—	—
ਜੂ	ਸ	ਠੇ	ਸ	ਹੀ	ਸ	ਫ	ਲ	ਲਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਕੇ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਸੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	—	ਮੱ	ਗ	
ਆ	ਸ	ਵਹਿ	ਸ	ਜੂ	ਸ	ਠੇ	ਸ	ਜਾ	ਸ	ਹਿ	ਭੀ	ਜੂ	ਸ	ਠੇ	ਸ	ਸ	ਸ
ਮੱ	ਧ	ਸੰ	—	ਧ	ਧ	ਮੱ	ਮੱ	ਗ	—	—	ਮੱ	ਗ	ਸ	—	—	—	—
ਜੂ	ਸ	ਠੇ	ਸ	ਮ	ਰਹਿ	ਸ	ਅ	ਭਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਗੇ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਟੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੫. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਾਲ—ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਗਰਭ ਵਾਸ ਮਹਿ ਕੁਲੁ ਨਹੀ ਜਾਤੀ ॥ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿੰਦੁ ਤੇ ਸਭ ਉਤਪਾਤੀ ॥
ਕਹੁ ਰੇ ਪੰਡਿਤ ਬਾਮਨ ਕਬ ਕੇ ਹੋਏ ॥ ਬਾਮਨ ਕਹਿ ਕਹਿ ਜਨਮੁ ਮਤ ਖੋਏ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜੋ ਤੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਜਾਇਆ ॥ ਤਉ ਆਨ ਬਾਟ ਕਾਹੇ ਨਹੀ ਆਇਆ ॥੨॥
ਤੁਮ ਕਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹਮ ਕਤ ਸੂਦ ॥ ਹਮ ਕਤ ਲੋਹੂ ਤੁਮ ਕਤ ਦੂਧ ॥੩॥
ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮੁ ਬੀਚਾਰੈ ॥ ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਕਹੀਅਤ ਹੈ ਹਮਾਰੈ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੨੪)

ਅਸਥਾਈ

×	ਸੰ	੦	ਸੰ	੨	ਧ	੩	ਧ	੦	ਧ
ਕ	ਹੁ	ਰੇ	ਪੰ	ਨ ਡਿ	ਚ	ਨ	ਬਾ	ਮ	ਨ
ਮੱ	ਗ	ਮੱਧ	ਮੱ	ਗ	—	ਸ	ਸ	—	—
ਥ	ਬ	ਕੇ	ਸ	ਹੀ	ਸ	ਸ	ਏ	ਸ	ਸ
ਗ	—	ਮੱ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਬਾ	ਸ	ਮ	ਠ	ਕ	ਹਿ	ਸ	ਕ	ਹਿ	ਜ

ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	—	ਧ	ਮ	ਧ
ਨ	ਮ	ਮ	ਤ	ਖੋ	ਸ	ਸ	ਏ	ਸ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਗ	ਧ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—
ਗ	ਰ	ਮ	ਵਾ	ਸ	ਸ	ਮ	ਹਿ	ਸ	ਸ
ਨ	ਨ	ਧ	ਮ	ਧ	—	ਨ	ਧ	ਮ	ਗ
ਕੁ	ਲ	ਨ	ਹੀ	ਜਾ	ਸ	ਸ	ਤੀ	ਸ	ਸ
ਸੰ	ਸੰ	ਮ	ਮ	ਗੰ	ਮ	ਗੰ	ਸੰ	—	—
ਬ	ਹ	ਮ	ਬਿ	ਸ	ਸ	ਦ	ਤੀ	ਸ	ਸ
ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਧ	ਮ	ਧ	ਧ
ਸ	ਭ	ਉ	ਤ	ਪਾ	ਸ	ਸ	ਤੀ	ਸ	ਸ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੬. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਡੰਕਾ ਕੀ ਧਮਕ ਸੁਨ ਧਰਨ ਡਗਮਗ ਭਈ, ਡਰਪੇ ਗਿਰੇਸ ਧੁਨ ਸੁਨ ਨਗਾਰੇ।

ਡਰਪੇ ਸੁਰੇਸ ਸੁ ਮਹੇਸ ਥਰਹਰ ਭਏ, ਸ੍ਵਨ ਸੁਨਿ ਬਿਧਿ ਤਜੇ ਬੇਦ ਚਾਰੇ।

ਖੰਡ ਨਵਦੀਪ, ਸਤਿ ਸਪਤ ਸਾਗਰ ਡਰੇ, ਸਪਤ ਪਾਤਾਲਿ ਥਰਹਰ ਪੁਕਾਰੇ।

ਛੂਟੇ ਤੁਪਕ ਤੀਰ ਜੋਗਿੰਦ੍ਰ ਹਰਿ ਧਰਿਧੀਰ, ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਸਭਿ ਅਰਿ ਸੰਘਾਰੇ।

(ਕ੍ਰਿਤ ਸ: ਜੋਗਿੰਦ੍ਰ ਸਿੰਘ ਜੀ)

ਭਾਈ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਸਮਾਨ,
ਇਸ ਦੇ ਨਾਭਿਕਰ ਜਨ.

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੩		੦	
								ਧ	ਧ
								ਮ	ਸ
								ਡ	ਸ
ਸੰ	—	—	—	ਸੰ	ਸੰਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ
ਕਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਕੀ	ਧਸ	ਮ	ਕ,	ਸੁ	ਨ
ਗ	ਗ	ਗ	ਮ	ਮ	ਗ	ਗ	ਸ	ਸ	—
ਧ	ਧ	ਨ	ਡ	ਗ	ਮ	ਗ	ਭ	ਈ	ਸ

ਸ	ਸ	ਗ	—	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ
ਡ	ਚ	ਪੇ	ੜ	ਗਿ	ਰੇ	ੜ	ਸ	ਧੁ	ਨ
ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਨ	—	ਧ	ਮੱ	ਗ		
ਸੁ	ਨ	ਨ	ਗਾ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ਡੰਕਾ...	

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ	ਗ	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਗ	ਰ	ਪੇ	ੜ	ਸੁ	ਰੇ	ੜ	ਸ	ਸੁ	ਮ
ਗੰ	—	ਗੰ	ਮੱ	ਮੱ	ਗੰ	ਗੰ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਹੇ	ੜ	ਸ	ਥ	ਰ	ਹ	ਰ	ਭ	ਏ	ੜ
ਮੱ	ਗ	ਗ	ਧ	ਮੱ	ਧ	ਮੱਧ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਗ	ਵ	ਨ	ਸੁ	ਨ	ਬਿ	ਧਿੜ	ਤ	ਜੇ	ੜ
ਸੰ	—	ਧ	ਨ	—	ਧ	ਮੱ	ਗ		
ਬੇ	ੜ	ਦ	ਚਾ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ਡੰਕਾ...	

ਸੰਚਾਰੀ ਅਭੋਗ

ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਨ	ਧ	ਧ
ਖੰ	ੜ	ਡ	ਨ	ਵ	ਦੀ	ੜ	ਪ	ਸ	ਰਿ
ਮੱ	ਗ	ਗ	ਮੱ	—	ਗ	ਗ	ਸ	ਸ	—
ਗ	ਪ	ਤ	ਸਾ	ੜ	ਗ	ਰ	ਡ	ਰੇ	ੜ
ਸ	ਸ	ਸ	ਧ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ
ਸ	ਪ	ਤ	ਪਾ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ਲ	ਬ	ਰ
ਗ	ਗ	ਗ	ਮੱ	—	ਗ	ਸ	—	—	—
ਹ	ਰ	ਪੁ	ਕਾ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਮੱ	—	ਮੱ	ਧ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਕੁ	ੜ	ਟੇ	ੜ	ਤ	ਪ	ਕ	ਭੀ	ਰ	ਜੇ
ਗੰ	—	ਗੰ	ਮੱ	ਮੱ	ਗੰ	ਗੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਕਿੰ	ੜ	ਦ	ਹ	ਰਿ	ਧ	ਰ	ਧੀ	ੜ	ਰ

ਮ	—	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਧ	ਧ	ਸ	ਸ
ਗ	ੜ	ਬਿ	ਦ	ਦ	ਸਿ	ੜ	ਘ	ਸ	ਤ
ਗੋ									
ਸ	ਸ	ਧ	ਨ	—	ਧ	ਮ	ਗ		
ਅ	ਰਿ	ਸੰ	ਘਾ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ਡੰਕਾ	..

ਨੋਟ :—ਇਸ 'ਨੁਮਰੀ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਭਾਈ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਚੰਗੇ ਮਾਹਰ ਸਨ। ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗੀ ਤੇ ਵਜੰਤੀ (ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼) ਭਾਈ ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਅਲਮਸਤ' ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਤੋਂ ਹੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਸੀ।

੭. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦਮਕ ਦੇ ਦੋਖ ਦੁਖ ਅਪਜਸ ਲੈ ਅਸਾਧ ਲੋਕ,
ਪਰਲੋਕ ਮੁਖ ਸਿਆਮਤਾ ਲਗਾਵਹੀ ॥
ਚੋਰ ਜਾਰ ਅਉ ਜੂਆਰ ਮਦਪਾਨੀ ਦੁਕ੍ਰਿਤਸੈਂ,
ਕਲਹ ਕਲੇਸ ਭੇਸ ਦੁਬਿਧਾ ਕਉ ਧਾਵਹੀ ॥
ਮਤਿ ਪਤਿ ਮਾਨ ਹਾਨਿ ਕਾਨਿ ਮੈ ਕਨੋਡੀ ਸਭਾ,
ਨਾਕ ਕਾਨ ਖੰਡ ਡੰਡ ਹੋਤ ਨ ਲਜਾਵਹੀ ॥
ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਦਾਨ ਦਾਇਕ ਸੰਗਤਿ ਸਾਧ,
ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਸਾਧੂ ਜਨ ਕਿਉ ਨ ਚਲ ਆਵਹੀ ॥ ੩੨੪ ॥

(ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਸ	ਸ	ਧ	ਧ	ਧ	—
ਸ	ਰ	ੜ	ਧਾ	ਨ	ੜ
ਧ	ਮ	ਨ	ਮ	ਗ	ਸ
ਮ	ਦਿ	ੜ	ਗ	ੜ	ੜ
ਦਾ		ਸ	ਤ	ਸਾ	ਧ
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਗ	ਰ	ਸਿ	ਖ	ਧੂ	ਨ
ਸ	—	ਮ	—	ਸ	—
ਮ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਕਿਉ	ੜ	ਨ	ਚ	ੜ	ਲਿ
		ਗ	ਮ	ਗ	ਗ
		ਨ	ਚ	ਆ	ਵ
					ਸ
					ਹੀ
					ੜ
					ੜ

ਮੰ	ਗ	ਗ	ਧ	ਮੰ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਦ	ਮ	ਕ	ਦੈ	ਸ	ਸ	ਦੈ	ਸ	ਖ	ਦੁ	ਖ	ਅਪ
ਨ	ਧ	—	ਨ	—	ਸੰ	ਨ	—	ਧ	ਮੰ	—	ਗ
ਜ	ਸ	ਸ	ਲੈ	ਸ	ਅ	ਸਾ	ਸ	ਧ	ਲੈ	ਸ	ਕ,
ਗੰ	ਗੰ	—	ਮੰ	—	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	—	ਸੰ	—	—
ਪ	ਰ	ਸ	ਲੈ	ਸ	ਕ	ਮੁ	ਖ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਸੰ	—	ਗ	ਮੰ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਗ	ਸ	—	—
ਮੰ	—	ਮ	ਤਾ	ਸ	ਲ	ਜਾ	ਸ	ਵ	ਹੀ	ਸ	ਸ
ਸਿਆ	ਸ										

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਨਾਰਾਇਣ ਨਿੰਦਸਿ ਕਾਇ ਭੂਲੀ ਗਵਾਰੀ ॥
ਦੁਕ੍ਰਿਤੁ ਸੁਕ੍ਰਿਤੁ ਥਾਰੋ ਕਰਮ ਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸੰਕਰਾ ਮਸਤਕਿ ਬਸਤਾ ਸੁਰਸਰੀ ਇਸਨਾਨ ਰੇ ॥
ਕੁਲ ਜਨ ਮਧੇ ਮਿਲਿਯੋ ਸਾਰਗ ਪਾਨ ਰੇ ॥
ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਲੰਕੁ ਮਫਟਿਸਿ ਰੀ ॥ ੧ ॥
ਬਿਸ੍ਵ ਕਾ ਦੀਪਕੁ ਸ੍ਵਾਮੀ ਤਾ ਚੇਰੇ ਸੁਆਰਥੀ, ਪੰਖੀ ਰਾਇ ਗਰੁੜ ਤਾ ਚੇ ਬਾਧਵਾ ॥
ਕਰਮ ਕਰਿ ਅਰੁਣ ਪਿੰਗੁਲਾ ਰੀ ॥ ੨ ॥
ਅਨਿਕ ਪਾਤਿਕ ਹਰਤਾ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਨਾਥੁ ਰੀ ॥
ਤੀਰਥਿ ਤੀਰਥਿ ਭ੍ਰਮਤਾ ਲਹੈ ਨ ਪਾਰੁ ਰੀ ॥
ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਮਾਲੁ ਮਫਟਿਸਿ ਰੀ ॥ ੩ ॥
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਸੀਅ ਧੋਨ ਲਛਿਮੀ ਕਲਪਤਰ, ਸਿਖਰਿ ਸੁਨਾਗਰ ਨਦੀ ਚੇ ਨਾਥੰ ॥
ਕਰਮ ਕਰਿ ਖਾਰੁ ਮਫਟਿਸਿ ਰੀ ॥ ੪ ॥
ਦਾਧੀ ਲੇ ਲੰਕਾ ਗੜ੍ਹ ਉਪਾੜੀਲੇ ਰਾਵਣ ਬਣੁ, ਸਲਿ ਬਿਸਲਿ ਆਣਿ ਤੋਖੀਲੇ ਹਰੀ ॥
ਕਰਮ ਕਰਿ ਕਛੁਉਟੀ ਮਫਟਿਸਿ ਰੀ ॥ ੫ ॥
ਪੂਰਬਲੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮੁ ਨ ਮਿਟੈ ਰੀ ਘਰ ਗੇਹਣਿ, ਤਾ ਚੇ ਮੋਹਿ ਜਾਪੀਅਲੇ ਰਾਮ ਚੇ ਨਾਮੰ ॥
ਬਦਤਿ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਰਾਮ ਜੀ ॥ ੬ ॥

(ਰਾਗ ਧਨਾਸਰੀ ਭ: ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੬੫)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੦			੩
ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਧ
ਨਾ	ੜ	ਰਾ	ਇ	ਣ	ਨਿ
ਮ	ਗ	ਮ	ਧ	ਮ	ਗ
ਕਾ	ੜ	ਇ	ੜ	ਭੂ	ਲੀ
ਸ	—	ਗ	—	ਗ	ਮ
ਦੁ	ੜ	ਕ੍ਰਿ	ੜ	ਤ	ਸੁ
ਸ	—	ਸ	—	ਸ	ਨ
ਥਾ	ੜ	ਰੋ	ੜ	ਕ	ਰ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਧ	ਮ	ਧ	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਗ	ੜ	ਕਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਮਸ	ਤਕ	ਬ	ਸ	ਤਾ
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਧ	ਨਮ	—	ਧ
ਸੁਰ	ਸ	ਰੀ	ਇ	ਸ	ਨਾ	ਨਾ	ਨ	ਰੇੜ	ੜ	ੜ
ਸਸ	ਗਗ	ਸ	ਗ	ਮਮ	ਗ	ਸਸ	ਗਗ	ਮਮ	ਧ	ਧ
ਕੁਲ	ਜਨ	ਮ	ਧੇ	ਮਿਲਿ	ਯੋ	ਸਾਰ	ਗਪਾ	ੜਨ	ਰੇ	ਰੇ
ਸਸ	ਸ	ਸ	ਸ	-ਸ	ਸ	-ਸ	ਸਸ	ਧਮ	-ਧ	-ਧ
ਕਰ	ਮ	ਕ	ਰ	ੜਕ	ਲੋ	ੜਕ	ਮਫੀ	ਟਸ	ੜਰੀ	ਨਾਰਇਣ...

ਨੋਟ :— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਿਸੇ 'ਦਰੁੱਤ ਲਯ' ਤਾਲ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗੀ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ।

੯. ਰਾਗ ਹਿੰਡੋਲ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਸਿਵ ਛੰਦ ਮੁਨੀਸੁਰ ਰਸਕਿ ਰਸਕਿ ਠਾਕੁਰ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ॥

ਇੰਦ੍ਰ ਮੁਨਿੰਦ੍ਰ ਖੋਜਤੇ ਗੋਰਖ ਧਰਣਿ ਗਗਨ ਆਵਤ ਫੁਨਿ ਧਾਵਤ ॥

ਸਿਧ ਮਨੁਖ ਦੇਵ ਅਰੁ ਦਾਨਵ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਤਾ ਕੋ ਮਰਮੁ ਨ ਪਾਵਤ ॥

ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਭਗਤੀ ਹਰਿ ਜਨ ਤਾ ਕੈ ਦਰਸਿ ਸਮਾਵਤ ॥

ਤਿਸਹਿ ਤਿਆਗਿ ਆਨ ਕਉ ਜਾਚਹਿ ਮੁਖੁ ਦੰਤ ਰਸਨ ਸਗਲ ਘਸਿ ਜਾਵਤ ॥

ਰੇ ਮਨ ਮੂੜ ਸਿਮਰ ਸੁਖਦਾਤਾ ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਤੁਝਹਿ ਸਮਝਾਵਤ ॥ ੭ ॥

(ਸਵਯੇ ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਬਾਕ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੩੮੮)

ਅਸਰਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯
			ਸ	ਸ	ਧ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
			ਸ	ਬ੍ਰਹ	ਸ	ਮਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਸ	—	ਧ	ਮ	ਸ	ਸ	—	—	ਸ	—	ਸ
ਮ	ੜ	ਕ	ਸਿ	ੜ	ਵ	ਛ	ੜ	ਦ	ੜ	ਮੁ
ਸ	ਗ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਧ	ਸ	ਸ	ਗ
ਨੀ	ੜ	ੜ	ਸ	ੜ	ਰ,	ਰ	ਸ	ਕ	ਰ	ਸ
ਮ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ	ਗ	ਸ	—	ਨ	ਧ	ਮ
ਠਾ	ੜ	ੜ	ਕੁ	ੜ	ਰ	ਗੁ	ੜ	ੜ	ਨ	ੜ
ਧ	ਮ	ਗਮ	ਗ	—	ਸ					
ਗਾ	ੜ	ੜੜ	ਵ	ੜ	ਤ...					

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	—	ਧ	—	ਧ	ਸ	—	—	ਸ	—	—
ਗ	ੜ	ੜ	ਮ	ੜ	ਮੁ	ਨਿ	ੜ	ੜ	ਦੁ	ੜ	ੜ
ਇ			ਦੁ								
ਸ	—	ਸ	ਗ	—	ਸ	ਮ	—	ਗ	ਸ	—	ਸ
ਖ	ੜ	ਜ	ਤੇ	ੜ	ੜ	ਗੋ	ੜ	ੜ	ਰ	ੜ	ਖ
ਸ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ਧ	ਮ	ਸ	ਸ	ਸ	ਧ	ਧ	ਮ	ਧ	ਮ	—	ਗ
ਧ	ਰ	ਣ	ਗ	ਗ	ਨ	ਆ	ਵ	ਤ	ਫੁ	ੜ	ਨਿ
ਗ	ਮ	ਗ	ਸ	—	ਸ						
ਧ	ੜ	ੜ	ਵ	ੜ	ਤ	ਬ੍ਰਹਮਾ...					

ਨੋਟ :—ਧਰਪਦ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਲਿਖੀ ਟਿਯੂਨ ਨੰ: ੫ ਉਤੇ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ ।

(ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ

ਵਾਦੀ—ਤਾਰ ਸਪ: ਸੰ	ਠਾਟ—ਮਾਰਵਾ	ਸਮਾਂ—ਬਸੰਤ ਰੁਤ ਜਾਂ (ਰਾਤ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਖਾਡਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ —ਸ-ਮ, ਤੇ ਮ-ਨ, ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ।

ਆਰੋਹ — ਸ ਗ, ਮੱਧ, ਨਮੱਧ, ਸੰ ।

ਅਵਰੋਹ — ਸੰ ਨ ਧ, ਮੰਗ, ਮੰਗ, ਰੁਸ ।

ਪਕੜ — ਮੱਧ ਸੰ, ਨਧਨਮੱਧ, ਮੰਗ, ਮੰਗ—ਸ, ਸਮ—ਮੱਮ ਮੰਮਗ, ਨਧ, ਮੰਗ, ਮੰਗਰੁਸ ।

ਪੁਰਾਤਨ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਮਿਸ਼ਰਤ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਪਾਟੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਕੁਝ ਰੂਪ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਭੀ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਸੂਹੀ-ਲਲਿਤ, ਗਉੜੀ-ਸੋਰਠ, ਤਿਲੰਗ-ਕਾਫੀ, ਪ੍ਰਭਾਤੀ-ਬਿਭਾਸ ਅਤੇ ਬਸੰਤ-ਹਿੰਡੋਲ ਆਦਿ। ਗੁਰਮਤਿ ਸੰਗੀਤ ਸਾਗਰ ਦੇ ਦੂਜੇ ਭਾਗ ਵਿਚ ਅਸਾਂ ਪੂਰਵੀ ਤੇ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਦੇ ਬਸੰਤ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵੇ ਸਹਿਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੇਵਲ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਸੰਬੰਧੀ ਹੀ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਦਾ ਖੜਜ ਅਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਹੈ। ਕਈ ਗੁਣੀ 'ਧ-ਗ' ਨੂੰ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਬਸੰਤ ਰੁਤ ਜਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਤੀਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੰਡੋਲ, ਪੂਰੀਆ ਤੇ ਲਲਿਤ ਰਾਗ ਦੀ ਛਾਯਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਪੂਰਵਾਗ ਵਿਚ ਪੂਰੀਆ, ਉਤ੍ਰਾਗ ਵਿਚ ਹਿੰਡੋਲ ਅਤੇ ਵਿਚਕਾਰ ਲਲਿਤ ਅੰਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। 'ਮੰਗ, ਮੰਗ ਰੁਸ' ਇਹ ਬਸੰਤ ਦਾ ਸਰੂਪ 'ਮੰਗਰੁਸ, ਰੁਸਨ'।

ਇਹ ਪੂਰੀਆ 'ਸੰ ਧ, ਨਮੱਧ' ਇਹ ਹਿੰਡੋਲ ਅਤੇ 'ਸ ਮ—ਮੱਮ, ਮੰਮਗ' ਇਹ ਲਲਿਤ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਉੱਤਰ ਭਾਰਤੀ ਗਾਇਕ ਮਾਲਤੀ ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਆਖਦੇ ਹਨ। "ਸ ਗ, ਮੱਧ ਸੰ, ਨਰੁਨਧ, ਮੰਗ, ਸਮ—ਮੰਮਗ, ਮੰਗਰੁਸ" ਮਾਲਤੀ

ਬਸੰਤ ਅਤੇ "ਸ ਗ, ਮੱਧ ਮੱਧ ਸੰ, ਨਧਨ ਮੱਧ, ਮੰਗ—ਸ, ਸਮ—ਮੱਮ ਮੰਮਗ, ਨਧ, ਮੰਗ, ਮੰਗਰੁਸ"। ਇਹ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਹੈ। ਇੰਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਢੰਗਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਸਰੂਪ ਇਕੋ ਜੇਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਦੋਵੇਂ 'ਮੱਧਮ' ਵਾਲਾ ਸੋਹਨੀ ਅਤੇ ਕਰਣਾਟਕੀ ਬਸੰਤ ਵੀ ਇਸ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਖੜਜ ਤੋਂ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਜਿਵੇਂ ਬਸੰਤ ਰਾਗ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਹ ਦੂਜੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵੀ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਉਤ੍ਰਾਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਸੰਤ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਗਾਇਕ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਬਸੰਤ ਰੁਤ ਵਿਚ ਹੀ ਅਧਿਕ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ ^ਨ ਧ—ਮੱਧਸ—ਸਗ, ਮੰਗ ਮੰਗ ਰੁਸ, ਨ ^ਨ ਧਨ ਮੱਧਸ—ਰੁਸ—ਸਗ, ਮੱਧ ਮੰਗ, ਮੰਗ, ਰੁਸ—।
੨. ਸ—ਮ, ਮੰਮ ਮੰਮਗ, ਨਧ, ਗਮਧਗ, ਮੱਗਰੁਸ, ਸਗ, ਮੱਧਨ ਮੱਧਸ—ਨਧ, ਮੰਨਧ, ਮੰਗ, ਮੰਗ ^ਸ ਸ, ਸਧ, ਨਮ੍ਹ, ਧਸ—ਸਮ—ਮੱਮਗ, ਮੱਧਮੰਗ, ਮੰਨਧ, ਨਧਮ੍ਹ, ਧਮੰਗ, ਮੱਗਰੁਸ—।
੩. ਸਗਮੱਧ, ਨਧਮੰਗਮੰਗ, ਰੁਸ—ਗਮਧਨਮੱਧਸ—ਰੁਸ—ਸੱਧ, ਮੱਧਸ—ਸੱਧਨਮੱਧ ਸ—ਨਧਨਮੱਧਮੰਗ, ਗਮਧਗ, ਮੰਗ—ਸ, ਨਸਮ—ਗਮਮੰਮਗ, ਮੱਧਮੰਗ, ਮੰਗਰੁਸ—ਮੱਧਸ—ਧਮ੍ਹ, ਗਮਧਗਮੰਗਰੁਸ—
ਨ ਨ ਨ
ਗਮ੍ਹ ਧ ਧਸ—ਸ ਧ, ਮੰਨਧ, ਮੰਗ—ਸ।
੪. ਸਗਮੱਧਸ—ਧ ਧਸ—(ਸ) ਧ, ਮੱਧਸ—ਗਮਧਸ—ਨਧਨਮੱਧਸ—ਸੱਗ—ਸ, (ਸ) ਧ—ਰੁਨਧ, ਨਧਮ੍ਹ, ਧਮੰਗ, ਮੰਗਰੁਸ—ਗਮਧ, ਮੱਧਸ—ਧ ਧਸਗ—ਮੰਗ, (ਸ) - ਨਧਮੱਧਸ - ਨਧਨਮੱਧਸ—
ਨ
ਧ, ਮੰਗ, ਸਗ, ਗਮ੍ਹ, ਮੱਧ, ਧਸ—ਧ ਧਸਗ—ਮੰਗਮੰਗ—ਸ (ਸ) ਧ—ਨਧਮੰਗ, ਮੰਗਰੁਸ—
ਸਮ—ਮਨਧ, ਨਮੱਧਸ—।
੫. ਮੱਧਸ—ਗਮਧਸ—ਸ, ਗਮਧਮਧਨਮੱਧਸ—ਰੁਸ—ਸਰੁਨਸ ਧਨ ਮੱਧ ਗਮੰਗਸ—ਗਮਧਨਧਸ—
ਸੱਗ—ਮੰਗਰੁਸ—ਸਨਧਨਸ—ਨਧਮਧਗਮੰਗਰੁਸ—ਸਗ, ਗਮ੍ਹ, ਮੱਧ, ਧਸ, ਸੱਗ—ਮੰਗਮੰਗ
ਰੁਸ—ਨਧ, ਨਰੁਨਧਮੰਗ, ਮੰਗਰੁਸ—ਗਮਧ, ਮੱਧਨਮੱਧਸ—ਸੱਨਨਧਧ ਮੰਮ ਗਗ ਰੁਸ—ਸਮ—
ਮ ਮ ਮ
ਮ ਮ ਮਗ—ਨਧ, ਧਮ੍ਹ, ਮੰਗ, ਰੁਸ—।

ਨਸ ਗਗ ਰੁਸ, ਨਸ ਮਮ ਗਗ ਮੰਗ ਰੁਸ, ਗਮ੍ਹ ਧਧ ਮੰਗ ਰੁਸ, ਨਨ ਧਮ ਗਗ ਰੁਸ, ਸੱਸ ਨਧ ਮੰਗ ਰੁਸ, ਗੰਗ ਰੁਸ, ਨਧ ਮੰਗ ਰੁਸ ਸਗ, ਮੱਧ, ਨਮੱਧਸ—।

ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਗੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਮਿ ਹ ਰ ਵਾ	ਸ ਨ ਮ ਧ	ਗਮ ਧਨ ਮਧ ਸੰਸ	ਨਧ ਮੰਗ ਮੰਗ ਰੁਸ
੨.	• • • •	ਸਗ ਮਧ ਨਧ ਮਧ	ਸੰਸ ਗਰੁੰ ਸੰਨ ਮਧ	ਨਧ ਮੰਗ ਮੰਗ ਰੁਸ
੩.	ਸਗ ਮੰਗ ਮਧ ਮੰਗ	ਮਧ ਨਧ ਮਧ ਸੰਸ	ਗਮੰ ਗਰੁੰ ਸੰਨ ਧਮ	ਗਮ ਧਮ ਗਰੁ ਸਸ
੪.	• • • •	ਸਗ ਮੰਗ ਮਧ ਮਧ	ਸੰਧ ਨਮ ਧਸ ਗੰਗ	ਰੁੰਸ ਨਧ ਮੰਗ ਮੰਗ
	ਰੁਸ, ਨਸ ਮਮ ਮਮ	ਗਮੰ ਨਧ ਮਧ ਸੰ,	ਨਧ ਮਧ ਨ, ਧਮ	ਗਮ ਧ, ਮੰਗ ਰੁਸ
੫.	• • • •	ਮਮ ਗ,ਮ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਨਨ ਧ,ਨ ਨਧ ਮਮ	ਗਗ ਰੁਸ; ਮਮ ਗ,ਮ
	ਮੰਗ ਰੁੰਸ ਨਨ ਧਮ	ਗਗ ਰੁਸ, ਸਮ ਮਮ	ਗਮ ਧਨ ਮਧ ਸੰਸ	ਨਧ ਮੰਗ ਮੰਗ ਰੁਸ
੬.	ਸਨ ਧੁਨ ਮਧ ਸਸ	ਮਮ ਮੰਗ ਮੰਗ ਰੁਸ	ਗਮ ਧਧ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਗਮ ਧਨ ਮਧ ਸੰਸ
	ਨਧ ਮਧ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਗਮ ਧਨ ਮਧ ਸੰ-	ਗੰਗ ਰੁੰ, ਨਨ ਧਮ,	ਧਧ ਮੰਗ, ਮੰਗ ਰੁਸ

ਅੰਤਰਾ

੧. ਤੀ S ਰ ਥ	ਸਿ SM ਰਿ ਤ	ਮਧ ਨਧ ਮੰਗ ਰੁਸ	ਗਮ ਧਨ ਮਧ ਸੰ-
੨. • • • •	ਨਨ ਧਮ ਧਧ ਮੰਗ	ਮਮ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ,	ਗਮ ਧਨ ਮਧ ਸੰ-
੩. ਮਮ ਗਮ ਧਧ ਮਧ	ਸੰਸ ਧਸ ਗੰਗ ਸੰਗ	ਮੰਗ ਰੁੰਸ ਨਧ ਮਧ	ਮੰਗ ਰੁਸ, ਗਮ ਧਸ
੪. • • • •	• • • •	ਗੰਗ ਮੰਗ ਰੁੰਸ, ਧਧ	ਨਧ ਮੰਗ ਮਮ ਧਮ
ਗਰੁ ਗਗ ਮੰਗ ਰੁਸ	ਗਮ ਧਨ ਮਧ ਸੰ-,	ਗਮ ਧਨ ਮਧ ਸੰ-,	ਗਮ ਧਨ ਮਧ ਸੰ-
੫. ਸੰਸ ਧ,ਸੰ ਸੰਧ ਸੰਸ	ਨਧ ਮੰਗ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਗੰਗ ਸੰ,ਗ ਗਸ, ਗੰਗ	ਰੁੰਸ ਨਧ ਮੰਗ ਰੁਸ
ਗਗ ਰੁਸ, ਮਮ ਗਰੁ,	ਧਧ ਮੰਗ, ਨਨ ਧਮ,	ਸੰਸ ਨਧ, ਗੰਗ ਰੁੰਸ	ਨਧ ਮਧ ਗਮ ਧਸ
੬. ਸੰਨ ਧਨ ਮਧ ਸੰਸ,	ਨਧ ਮਧ ਗਮ ਧਧ,	ਮੰਗ ਸਗ ਨਸ ਗਗ,	ਸਸ ਮਮ, ਗਗ ਧਧ
ਮਮ ਨਨ, ਧਧ ਰੁੰਰੁ	ਸੰਸ ਗੰਗ, ਮਮ ਗੰਗ	ਰੁੰਰੁ ਸੰਸ ਨਨ ਧਧ	ਮਮ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸਸ
ਮਮ ਮਮ ਗਮ ਧਨ	ਮਧ ਸੰ ਸ, ਗਮ	ਧਨ ਮਧ ਸੰ ਸ,	ਗਮ ਧਨ ਮਧ ਸੰ-

੧. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਨਉ ਸਤ ਚਉਦਹ ਤੀਨਿ ਚਾਰਿ ਕਰ ਮਹਲਤਿ ਚਾਰਿ ਬਹਾਲੀ ॥
 ਚਾਰੇ ਦੀਵੇ ਚਹੁ ਹਥਿ ਦੀਏ ਏਕਾ ਏਕਾ ਵਾਰੀ ॥ ੧ ॥
 ਮਿਹਰਵਾਨ ਮਧੁਸੂਦਨ ਮਾਧੋ ਐਸੀ ਸਕਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਘਰਿ ਘਰਿ ਲਸਕਰੁ ਪਾਵਕੁ ਤੇਰਾ ਧਰਮ ਕਰੇ ਸਿਕਦਾਰੀ ॥
 ਧਰਤੀ ਦੇਗ ਮਿਲੈ ਇਕ ਵੇਰਾ ਭਾਗੁ ਤੇਰਾ ਭੰਡਾਰੀ ॥ ੨ ॥
 ਨਾ ਸਾਬੂਰ ਹੋਵੈ ਫਿਰਿ ਮੰਗੈ ਨਾਰਦੁ ਕਰੇ ਖੁਆਰੀ ॥
 ਲਬੁ ਅਧੇਰਾ ਬੰਦੀਖਾਨਾ ਅਉਗਣ ਪੈਰਿ ਲੁਹਾਰੀ ॥ ੩ ॥
 ਪੁੰਜੀ ਮਾਰ ਪਵੈ ਨਿਤ ਮੁਦਗਰ ਪਾਪ ਕਰੇ ਕੁੰਟਵਾਰੀ ॥
 ਭਾਵੈ ਚੰਗਾ ਭਾਵੈ ਮੰਦਾ ਜੈਸੀ ਨਦਰਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੪ ॥
 ਆਦਿ ਪੁਰਖ ਕਉ ਅਲਹੁ ਕਹੀਐ ਸੇਖਾਂ ਆਈ ਵਾਰੀ ॥
 ਦੇਵਲ ਦੇਵਤਿਆ ਕਰੁ ਲਾਗਾ ਐਸੀ ਕੀਰਤਿ ਚਾਲੀ ॥ ੫ ॥
 ਕੂਜਾ ਬਾਂਗ ਨਿਵਾਜ ਮੁਸੱਲਾ ਨੀਲ ਰੂਪ ਬਨਵਾਰੀ ॥
 ਘਰਿ ਘਰਿ ਮੀਆ ਸਭਨਾਂ ਜੀਆਂ ਬੋਲੀ ਅਵਰ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੬ ॥
 ਜੇ ਤੂ ਮੀਰ ਮਹੀਪਤਿ ਸਾਹਿਬੁ ਕੁਦਰਤਿ ਕਉਣ ਹਮਾਰੀ ॥
 ਚਾਰੇ ਕੁੰਟ ਸਲਾਮੁ ਕਰਹਿਗੇ ਘਰਿ ਘਰਿ ਸਿਫਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੭ ॥
 ਤੰਰਬ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਪੁੰਨ ਦਾਨ ਕਿਛੁ ਲਾਹਾ ਮਿਲੈ ਦਿਹਾੜੀ ॥
 ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ਮੇਕਾਂ ਘੜੀ ਸਮਾਲੀ ॥ ੮ ॥

(ਰਾਗ ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੧੯੦)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨
ਧ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮ	—
ਮਿ	ਹ	ਰ	ਵਾ	ਵਾ	ੜ	ਨ	ਮ	ਧ	ਸੂ	ੜ	ਦ	ਨ	ਮਾ	ੜ	ਧ
ਧ	—	ਗ	—	ਧ	ਮ	ਮ	ਧ	ਮਧ	ਸ	—	—	—	ਨ	ਧ	ਮ
ਐ	ੜ	ਸੀ	ੜ	ਸ	ਸ	ਕ	ਤ	ਤੁੜ	ਮਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ਧ

ਅੰਤਰਾ

ਧ	ਮ	—	ਗ	ਗ	ਧ	—	ਧ	ਧ	ਸ	—	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ
ਨਉ	ੜ	ਸ	ਸ	ਤ	ਚਉ	ੜ	ਦ	ਹ	ਤੀ	ੜ	ਨ	ਚਾ	ੜ	ਰ	ਕ	ਚ

ਸੰ ਮ	ਗੰ ਹ	ਗੰ ਲ	ਮੰ ਤ	ਗੰ ਚਾ	— S	ਸੰ ਰ	ਸੰ ਬ	(ਸੰ) ਹਾ	— S	— S	— S	ਨ ਲੀ	— S	ਧ S	— S
ਮੰ ਚਾ	— S	ਗੰ ਰੇ	— S	ਮੰ ਦੀ	ਨ S	ਧ ਵੇ	— S	ਮੰ ਚਹੁ	ਗੰ S	ਮੰ ਹ	ਗੰ ਬ	ਗੰ ਦੀ	ਸ S	ਸ ਏ	— S
ਨ ਸ ਏ	— S	ਮ ਕਾ	— S	ਮ ਏ	— S	ਮ ਕਾ	ਮੰਮ SS	ਗੰ ਵਾ	— S	— S	— S	ਧ ਮੰ	— S	ਧ ਮਧ	— SS

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ ਮੱਧਮ (ਲਯ)

ਕਹਾ ਭੂਲਿਓ ਰੇ ਝੂਠੇ ਲੋਭ ਲਾਗ ॥

ਕਛ ਬਿਗਰਿਓ ਨਾਹਿਨ ਅਜਹੁ ਜਾਗ ॥ ੧ ॥ ਰਪਾਉ ॥

ਸਮ ਸੁਪਨੈ ਕੈ ਇਹੁ ਜਗੁ ਜਾਨੁ ॥

ਬਿਨਸੈ ਛਿਨ ਮੈ ਸਾਚੀ ਮਾਨੁ ॥ ੧ ॥

ਸੰਗਿ ਤੇਰੈ ਹਰਿ ਬਸਤ ਨੀਤ ॥

ਨਿਸ ਬਾਸੁਰ ਭਜੁ ਤਾਹਿ ਮੀਤ ॥ ੨ ॥

ਬਾਰ ਅੰਤ ਕੀ ਹੋਇ ਸਹਾਇ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਨ ਤਾਕੇ ਗਾਇ ॥ ੩ ॥

(ਬਸੰਤ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੧੮੬)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩				X				੨			
										ਧ	ਨ	
										ਸੰ	ਕ	ਹਾ
ਧ	ਮੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਧਨ	ਮੰ	ਧ	ਧ	—	—	—	
ਫੁ	ਲਿਓ	ਰੇ	ਝੂ	ਠੇ	ਲੋ	S	ਭ	ਲਾ	S	S	S	ਨ
												ਧ
												ਸੰ
ਸੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਧ	ਸੰ	ਨ
ਬਿ	ਗ	ਰਿਓ	S	ਨਾ	S	ਹਿ	ਨ	ਅ	ਜ	ਹੁ	ਜਾ	S
												ਧ
												ਗ,
												ਕਹਾ...

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਮ	ਮ	ਗ	ਗ	ਧ	—	ਧ	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	—
ਸ	ਮ	ਸੁ	ਪ	ਨੈ	ਨੈ	ਫ	ਕੈ	ਫ	ਇ	ਹੁ	ਜ	ਗ	ਜਾ	ਫ	ਨ	ਫ
ਸ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਗ	ਚੁ	ਸ	—	ਨ	ਧ	ਧ	ਸ	ਨ	ਧ	ਧ	ਨ
ਬਿ	ਨ	ਸੈ	ਫ	ਫਿ	ਨ	ਮੈ	ਫ	ਫ	ਸਾ	ਫ	ਚੀ	ਮਾ	ਫ	ਨ	ਕ	ਹਾ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡਲ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਾਹੁਰਤੀ ਵਥੁ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਸਾਂਝੀ ਪੇਵਕੜੈ ਧਨ ਵਖੇ ॥
ਆਪਿ ਕੁਚਰੀ ਦੋਸੁ ਨ ਦੇਉ ਜਾਣਾ ਨਾਹੀ ਰਖੇ ॥ ੧ ॥
ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਹਉ ਆਪੇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਣੀ ॥
ਅਖਰ ਲਿਖੇ ਸੇਈ ਗਾਵਾ ਅਵਰ ਨ ਜਾਣਾ ਬਾਣੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਕਢਿ ਕਸੀਦਾ ਪਹਿਰਹਿ ਚੋਲੀ ਤਾਂ ਤੁਮ੍ਹ ਜਾਣਹੁ ਨਾਰੀ ॥
ਜੇ ਘਰਿ ਰਾਖਹਿ ਬੁਰਾ ਨ ਚਾਖਹਿ ਹੋਵਹਿ ਕੰਤ ਪਿਆਰੀ ॥ ੨ ॥
ਜੇ ਤੂੰ ਪੜਿਆ ਪੰਡਿਤੁ ਬੀਨਾ ਦੁਇ ਅਖਰ ਦੁਇ ਨਾਵਾ ॥
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਏਕੁ ਲੰਘਾਏ ਜੇ ਕਰਿ ਸਚਿ ਸਮਾਵਾਂ ॥ ੩ ॥

(ਬਸੰਤ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੧੭੧)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦	ਧ	ਮ	—	ਮ	੩	ਗ	ਮ	—	ਧ
									ਮੈ	ਰੇ	ਫ	ਸਾ		ਹਿ	ਬਾ	ਫ	ਹਉ
ਸ	—	—	—	—	—	ਨ	—	ਧ	ਮ	—	ਗ	ਮ	ਗਮ	ਧ	ਮ	ਧ	ਮ
ਆ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਪੈ	ਫ;	ਫ	ਫ	ਫ	ਭ	ਰ	ਮਫ	ਫ	ਫ	ਭ	ਭ
ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—	ਨ	ਸ	ਗ	—	—	ਮ	ਧ	ਨ	ਸ	—	—	—
ਲਾ	ਫ	ਟੀ	ਫ	ਫ	ਫ	ਆ	ਫ	ਪੈ	ਫ	ਫ	ਭ	ਰ	ਮ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
—	—	ਧ	ਨ	ਸ	ਨ	ਧ	—	ਮ	—	—	ਮ	ਗ	ਮ	—	ਧ	ਧ	ਧ
ਫ	ਫ	ਭ	ਲਾ	ਟੀ	ਮੈ	ਰੇ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਸਾ	ਹਿ	ਬਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

						ਮ	ਧ	ਧ	ਨ	—	ਸ	—	ਸ	ਰੁ	ਸ
						ਸਾ	ਭ	ਹੁ	ਰ	ਭ	ਤੀ	ਭ	ਵ	ਭ	ਨ
ਸ	—	—	—	—	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਨ	—	ਸ	—	ਰੁ
ਥ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਥ	ਭ	ਕਿ	ਭ	ਭ	ਸਾ	ਭ	ਭੀ	ਭ	ਭ
ਸ	—	ਨ	—	ਧ	—	ਨ	ਸ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮ	ਧ	ਨ	ਸ	—
ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਪੇ	ਭ	ਵ	ਭ	ਕ	ਭੇ	ਭ	ਧ	ਨ	ਭ
ਸ	—	—	ਨ	ਸ	ਨ	ਧ	—	ਮ	—	ਗ	ਗਮ	ਗ	ਮ	—	ਧ
ਭ	ਭ	ਭ	ਵ	ਥੇ	ਮੇ	ਰੇ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਸਾਭ	ਹਿ	ਥਾ	ਭ	ਹਉ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼ੀਨੇ-ਬਸੀਨੇ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਗਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਸੋਹਨੀ ਅੰਗ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੪. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰਾਜਾ ਬਾਲਕੁ ਨਗਰੀ ਕਾਚੀ ਦੁਸਟਾ ਨਾਲਿ ਪਿਆਰੋ ॥
ਦੁਇ ਮਾਈ ਦੁਇ ਬਾਪਾ ਪੜੀਅਹਿ ਪੰਡਿਤ ਕਰਹੁ ਬੀਚਾਰੋ ॥ ੧ ॥
ਸੁਆਮੀ ਪੰਡਿਤਾ ਤੁਮ ਦੇਹੁ ਮਤੀ ॥
ਕਿਨ ਬਿਧਿ ਪਾਵਉ ਪ੍ਰਾਨ ਪਤੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਭੀਤਰਿ ਅਗਨਿ ਬਨਾਸਪਤਿ ਮਉਲੀ ਸਾਗਰੁ ਪੰਡੈ ਪਾਇਆ ॥
ਚੰਦ ਸੂਰਜੁ ਦੁਇ ਘਰ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਐਸਾ ਗਿਆਨੁ ਨ ਪਾਇਆ ॥ ੨ ॥
ਰਾਮ ਰਵੰਤਾ ਜਾਣੀਐ ਇਕ ਮਾਈ ਭੋਗੁ ਕਰੇਇ ॥
ਤਾ ਕੇ ਲਖਣ ਜਾਣੀਅਹਿ ਖਿਮਾ ਧਨੁ ਸੰਗ੍ਰਹੇਇ ॥ ੩ ॥
ਕਹਿਆ ਸੁਣਹਿ ਨ ਖਾਇਆ ਮਾਨਹਿ ਤਿਨਹੀ ਸੇਤੀ ਵਾਸਾ ॥
ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕੁ ਦਾਸਨਿ ਦਾਸਾ ਖਿਨੁ ਤੋਲਾ ਖਿਨੁ ਮਾਸਾ ॥ ੪ ॥

(ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੧੭੧)

ਅਸਥਾਈ

⊕	1	2	⊕	1	2
					ਧ ਮੱ ਧ ਸੁਆ ਮੀ
ਸੰ — ਨਰੁੰ ਪੰ S ਡਿS	ਸੰ — ਤਾ S	ਸੰ ਸੰ ਤੁ ਮ	ਨ ਧ ਨ ਦੇ ਹੁ ਮ	ਧ ਮੱ ਤੀ S	ਧ ਮੱ ਧ ਸੁਆ ਮੀ
ਸੰ — ਨ ਪੰ S ਡਿ	ਸੰ — ਤਾ S	ਸੰ ਸੰ ਤੁ ਮ	ਨ ਧ ਨ ਦੇ ਹੁ ਮ	ਧ — ਤੀ S	ਮੱ — S
ਗ ਗ ਗ ਕਿਨ ਬਿ ਧ	ਮੱ ਧ ਪਾ S	ਮੱ ਗ ਵਉ S	ਮੱ ਗ ਰੁ ਪ੍ਰਾ ਨ ਪ	ਸ — ਤੀ S	— ਸੁਆਮੀ

ਅੰਤਰਾ

ਮੱ ਗ — ਗ ਰਾ S ਜਾ	ਧ ਮੱ ਬਾ S	ਧ ਧ ਲ ਕ	ਸੰ ਸੰ ਨ ਗ	ਸੰਨ ਰੀS	ਰੁੰ ਕਾ	ਸੰ S	ਸੰ ਚੀ S
ਗ ਗ ਮੱ ਦੁ Sਸ ਟਾ	ਗ — ਨਾ S	ਸੰ ਸੰ ਲ ਪਿ	ਸੰ — ਆ S	— S	ਨ — ਰੋ S	ਧ — S	— S
ਮ ਗ ਗ ਦੁ ਇ ਮਾ	ਮੱ ਧ ਈ S	ਮੱ ਗ ਦੁ ਇ	ਮੱ ਗ ਬਾ S	ਰੁ ਪਾ	ਸ ਸ ਪ ਤੀ	ਸ — ਅਹਿ S	— S
ਸ ਮ ਮ ਪੰ ਡਿ ਤ	ਮ ਮ ਕ ਰਹੁ	— S	ਮ ਮ ਬੀ ਚਾ	ਮ ਮ S S	ਗ — ਰੋ S	ਧ ਮੱ ਧ ਸੁਆਸੀ	— S

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਤਾਲ-ਸੁਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਮਉਲੀ ਧਰਤੀ ਮਉਲਿਆ ਅਕਾਸੁ ॥ ਘਟਿ ਘਟਿ ਮਉਲਿਆ ਆਤਮ ਪ੍ਰਗਾਸੁ ॥੧॥
 ਰਾਜਾ ਰਾਮੁ ਮਉਲਿਆ ਅਨਤ ਭਾਇ ॥ ਜਹ ਦੇਖਉ ਤਹ ਰਹਿਆ ਸਮਾਇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਦੁਤੀਆ ਮਉਲੇ ਚਾਰਿ ਬੇਦਿ ॥ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਮਉਲੀ ਸਿਉ ਕਤੇਬਾ ॥੧॥
 ਸੰਕਰ ਮਉਲਿਓ ਜੋਗ ਧਿਆਨ ॥ ਕਬੀਰ ਕੋ ਸੁਆਮੀ ਸਭ ਸਮਾਨ ॥੩॥

(ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਸ੍ਰੀ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੯੩)

ਅਸਥਾਈ

X	ਸੰ	੦	ਸੰ	੨	ਧ	੩	ਧ	੦	ਧ
ਸੰ	ਜਾ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਲਿਆ	ਸੰ	ਧ
ਰਾ	ਰਾ	ਰਾ	ਮ	ਮਉ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
					ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਮੰ	ਗ	—	ਸ	—	ਸ
ਗ	ਨ	ਧ	ਤ	ਭਾ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਇ
ਅ									
ਧ	ਮੰ	ਧ	—	ਸ	—	—	ਸ	—	—
ਮੰ	ਹ	ਦੇ	ਧ	ਖਉ	ਧ	ਧ	ਤਹ	ਧ	ਧ
ਜ									
ਮੰ	ਗ	ਮੰ	ਧ	ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਧ
ਗ	ਹਿ	ਆ	ਸ	ਮਾ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਇ
ਰ									

ਅੰਤਰਾ

ਨ	ਸ	ਮ	ਮ	ਮ	ਨ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਸ	—	ਲੀ	—	ਧ	ਰ	ਤੀ	ਧ	ਧ	ਧ
ਮਉ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ
ਮੰਗ	—	ਮੰ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	—
ਮਉ	ਧ	ਲਿਆ	ਅ	ਕਾ	ਧ	ਸ	ਧ	ਧ	ਧ
ਗੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਧੁੰ	ਸੰ	—	—	—
ਘ	ਟ	ਘ	ਟ	ਮਉ	ਧ	ਲਿਆ	ਧ	ਧ	ਧ
ਨ	ਧ	ਮੰ	ਧ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਗ	ਮੰ
ਆ	ਤ	ਮ	ਪ੍ਰ	ਗਾ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਸ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੬. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਰਾਮਨਾਮੁ ਰਤਨ ਕੋਠੜੀ ਗੜ ਮੰਦਰਿ ਏਕ ਲੁਕਾਨੀ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲੈ ਤ ਖੋਜੀਐ ਮਿਲਿ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨੀ ॥ ੧ ॥

• ਮਾਧੋ ਸਾਧੂ ਜਨ ਦੇਹੁ ਮਿਲਾਇ ॥

ਦੇਖਤ ਦਰਸੁ ਪਾਪ ਸਭ ਨਾਸਹਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪੰਚ ਚੋਰ ਮਿਲਿ ਲਾਗੇ ਨਗਰੀਆ ਰਾਮਨਾਮੁ ਧਨੁ ਹਿਰਿਆ ॥

ਗੁਰਮਤਿ ਖੋਜ ਪਰੇ ਤਬ ਪਕਰੇ ਧਨੁ ਸਾਬਤੁ ਰਾਸਿ ਉਬਰਿਆ ॥ ੨ ॥

ਪਾਖੰਡ ਭਰਮ ਉਪਾਵ ਕਰਿ ਥਾਕੇ ਰਿਦ ਅੰਤਰਿ ਮਾਇਆ ਮਾਇਆ ॥

ਸਾਧੂ ਪੁਰਖੁ ਪੁਰਖੁਪਤਿ ਪਾਇਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੇਰੁ ਗਵਾਇਆ ॥ ੩ ॥

ਜਗੰਨਾਥ ਜਗਦੀਸ ਗੁਸਾਈ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸਾਧੂ ਮਿਲਾਵੈ ॥

ਨਾਨਕ ਸਾਂਤਿ ਹੋਵੈ ਮਨ ਅੰਤਰਿ ਨਿਤ ਹਿਰਦੈ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ॥ ੪ ॥

(ਬਸੰਤੁ ਹਿੰਡੋਲ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੧੭੮)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪	
ਸ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਮ	ਧ
ਮਾ	ੜ	ਧੋ	ਸਾ	ਧੂ	ਜਨ	ਦੇ	ਹੁ	ਮਿ	ਲਾ	ੜ	ਇ
ਮ	ਗ	ਗ	ਗ	ਸ	ਸ	ਨ	ਮ	ਧ	ਸ	—	ਸ
ਦੇ	ਖ	ਤ	ਦੜ	ਰ	ਸ	ਪਾ	ਪ	ਸਭ	ਨਾ	ੜ	ਸਹਿ
ਸ	ਗ	ਗ	ਮ	ਧ	ਮਧ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮ	ਧ	ਨ
ਪ	ਵਿ	ਤ੍ਰ	ਪ	ਰਮ	ਪਦ	ਪਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਇ

ਅੰਤਰਾ

ਸ	—	ਸ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ
ਰਾ	ੜ	ਮ	ਨਾ	ੜ	ਮ	ਰ	ਤ	ਨ	ਕੋ	ਠ	ੜੀ
ਗ	ਗ	ਮ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਗ	ਤ	ੜ	ਮ	ਦ	ਰ	ਏ	ਕ	ਲੁ	ਕਾ	ੜ	ਨੀ
ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਧ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸਤਿ	ਕੁ	ਰ	ਮਿ	ਲੈ	ਤ	ਖੋ	ੜ	ਜੀ	ਐ	ੜ	ਮਿਲ
ਗੰ	—	ਮੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮ	ਧ	ਨ
ਜੋ	ੜ	ਤੀ	ਜੋ	ਤ	ਸ	ਮਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਨੀ	ੜ

— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਹੋ ਲਾਓ ।

2. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਝਪਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਲੋਭ ਲਹਰਿ ਅਤਿ ਨੀਝਰ ਬਾਜੈ ॥ ਕਾਇਆ ਡੂਬੈ ਕੇਸਵਾ ॥੧॥

ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦੇ ਤਾਰਿ ਗੋਬਿੰਦੇ ॥ ਤਾਰਿ ਲੈ ਬਾਪ ਬੀਠਲਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਅਨਿਲ ਬੇੜਾ ਹਉ ਖੇਵਿ ਨ ਸਾਕਉ ॥ ਤੇਰਾ ਪਾਰੁ ਨ ਪਾਇਆ ਬੀਠਲਾ ॥੨॥

ਹੋਹੁ ਦਇਆਲੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਲਿ ਤੂ ਮੋ ਕਉ ॥ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰੇ ਕੇਸਵਾ ॥੩॥

ਨਾਮਾ ਕਹੈ ਹਉ ਤਰਿ ਭੀ ਨ ਜਾਨਉ ॥ ਮੋ ਕਉ ਬਾਹ ਦੇਹਿ ਬਾਹ ਦੇਹਿ ਬੀਠਲਾ ॥੪॥

(ਬਸੰਤ ਭ: ਨਾਮਦੇਵ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੯੬)

ਅਸਥਾਈ

X		੨			੦		੩		
ਸ	ਸ	ਨ	ਧ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—	—
ਸੰ	ਸਾ	ਰ	ਸ	ਸ	ਮੁੰ	ਸ	ਦੇ	ਸ	ਸ
ਗ	—	ਮ	—	ਨ	ਧ	ਮ	ਗ	ਸ	—
ਤਾ	ਸ	ਰ	ਸ	ਗੋ	ਬਿੰ	ਸ	ਦੇ	ਸ	ਸ
ਸ	—	ਮ	—	ਮ	ਮ	—	ਮ	—	ਮ
ਤਾ	ਸ	ਰ	ਸ	ਲੈ	ਬਾ	ਸ	ਪ	ਸ	ਸ
ਗ	—	ਮ	—	ਨ	ਧ	ਮ	ਗ	ਸ	—
ਬੀ	ਸ	ਸ	ਸ	ਠ	ਲਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਧ			ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਗ	ਸ	ਮ	ਧ	ਧ	ਹ	ਰ	ਅ	ਸ	ਤਿ
ਲੋ		ਭ	ਸ	ਲ					
ਨ	ਧ	ਧ	ਮ	ਧ	ਸੰ	—	ਨ	ਮ	ਗ
ਨੀ	ਸ	ਭ	ਸ	ਰ	ਬਾ	ਸ	ਝੋ	ਸ	ਸ,
ਸ	—	ਗੰ	—	ਮੰ	ਗੰ	ਗੁੰ	ਸੰ	—	—
ਕਾ	ਸ	ਇਆ	ਸ	ਸ	ਭੂ	ਸ	ਬੈ	ਸ	ਸ
ਮ	—	ਮ	—	ਨ	ਧ	ਮ	ਗ	ਸ	—
ਗ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਵਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਕੇ									

ਨੋਟ :— ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ "ਮਿਹਰਵਾਨ ਮਧੁਸੂਦਨ ਮਾਧੋ" ਨੰ: ੧ ਦੀ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਵੀ ਗਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਭਾਵ, ਅਸਥਾਈ ਅੰਤਰਾ 'ਝਪਤਾਲ' ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਗੋਂ ਤਿੰਨਤਾਲ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ।

੮. ਰਾਗ ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ, ਜੈਤਾਲ ਤੇ ਸੂਲਫਾਕ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਮੂਲ ਨ ਬੂਝੈ ਆਪੁ ਨ ਸੂਝੈ ਭਰਮਿ ਬਿਆਪੀ ਅਹੰਮਨੀ ॥੧॥

ਪਿਤਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਭ ਧਨੀ ॥

ਮੋਹਿ ਨਿਸਤਾਰਹੁ ਨਿਰਗੁਨੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਓਪਤਿ ਪਰਲਉ ਪ੍ਰਭ ਤੇ ਹੋਵੈ ਇਹ ਬੀਚਾਰੀ ਹਰਿ ਜਨੀ ॥ ੨ ॥

ਨਾਮ ਪ੍ਰਭੂ ਕੇ ਜੋ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ ਕਲਿ ਮਹਿ ਸੁਖੀਏ ਸੇ ਗਨੀ ॥੩॥

ਅਵਰੁ ਉਪਾਉ ਨ ਕੋਈ ਸੂਝੈ ਨਾਨਕ ਤਰੀਐ ਗੁਰ ਬਚਨੀ ॥੪॥

(ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੮੬)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੩	੪
ਸ ਸ — ਨ ਧ	ਮ ਗ ਮ	ਧ	ਮ
ਪਿ ਤਾ S ਪਾ ਰ	ਬ੍ਰਹ ਮ ਪ੍ਰ ਭ	ਧ	ਨੀ
ਨ ਧਮ ਧਧ ਸ —	ਸ — ਗ ਗ	ਮ	ਗ
ਮ ਹਿS ਨਿਸ ਤਾ S	ਰਹੁ S ਨਿ ਰ ਗੁ	ਨੀ	ਸ

ਅੰਤਰਾ-ਸੂਲਫਾਕ (ਜੈਤਾਲ ਦੀ ਚੋਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×	੦	੨	੩	੦
ਮ ਗ ਮ	ਧ ਸ	ਸ	ਸ	—
ਫ ਮ ਲ	ਨ ਬ੍ਰ	S	ਝੈ S	S S
ਗ ਗ ਮ	ਗ ਨ	ਗੁ S	ਸ ਝੈ S	— S
ਆ S ਪ	ਨ ਸੂ	S	S	S
ਗ ਗ ਮ	ਨ ਧ	ਮ ਗ	ਰੁ ਸ	—
ਭ ਰ ਮ	ਭ ਲਾ	S ਨੀ	S	S S
ਮ ਮ —	ਮ ਮ	—	ਮ ਮ	ਗ
ਅ ਚੰ S	ਮ ਨੀ	S	S S	S

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।
(ਸ਼ਬਦ ੭੧੩ ਤਕ ਤਾਂ ਵੇਖੋ)

(ਬਸੰਤ ਹਿੰਡੋਲ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ

ਵਾਦੀ—ਮ	ਠਾਟ—ਕਲਿਆਨ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ (ਨੌਂ ਦਸ ਵਜੇ)
ਸੰਵਾਦੀ ਸ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਖਾਡਵ	

ਵਿਸ਼ੇਸ਼ - ਗੰਧਾਰ ਅਲਪ ਅਤੇ ਸ—ਮ ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਨ
ਆਰੋਹ—ਸ ਰਸ, ਮ—ਪ, ਧ ਸੰ।

ਗ
ਅਵਰੋਹ—ਸੰ, ਨ ਧ ਪ, ਮੱਪਧਮ, ਮਰ, ਸ।

ਪਕੜ - ਸਮ - ਮਪ, ਮੱਪਧਮ, ਮ—ਸਰ, ਸ।

ਕੇਦਾਰਾ ਇਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਹ ਰਾਗ ਸਾਧਾਰਣ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤੇ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਇਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਇਸ ਦੇ ਕੇਦਾਰ, ਕੇਦਾਰਾ, ਕੇਦਾਰੀ ਤੇ ਕੇਦਾਰੋ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ ਉਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਕਰਾਭਰਣ ਮੇਲ (ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ) ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਇਸ ਨੂੰ ਭੀ ਹਮੀਰ, ਕਾਮੋਦ, ਛਾਇਆਨਟ ਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਵਾਂਗ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਦਾ ਹੀ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵਿਦਵਾਨ ਸੰਗਤਾਚਾਰੀਯ ਪੰਡਿਤ ਫਿਰੋਝਰਾਮ ਜੀ (ਪੂਨਾ) ਨੇ ਆਪਣੇ ਸੁਰਤੀ-ਸੂਰ ਸ਼ਿਖਸ਼ਾ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕੇਦਾਰਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਠਾਟ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨੌਂ ਸੁਰਾਂ ਦੇ ਕੇਦਾਰਾ ਠਾਟ ਤੋਂ ਆਧੁਨਿਕ ਤਿੰਨ ਠਾਟਾਂ ਦੀ ਉਤਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ :—

ਕੇਦਾਰਾ ਜਨਕ ਠਾਟ—(ਨੌਂ ਸੁਰ) ਸ, ਰ, ਗ, ਮ, ਮੱ, ਪ, ਧ, ਨ, ਨ।

ਖਮਾਜ—(ਅੱਠ ਸੁਰ) ਸ, ਰ, ਗ, ਮ ਪ, ਧ, ਨ, ਨ-।

ਬਿਲਾਵਲ—(ਸੱਤ ਸੁਰ) ਸ, ਰ, ਗ, ਮ, ਪ, ਧ ਨ।

ਕਲਿਆਨ—(ਸੱਤ ਸੁਰ) ਸ, ਰ, ਗ, ਮੱ, ਪ, ਧ, ਨ।

ਇੰਜ ਵਰਤਮਾਨ ਸਮੇਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਠਾਟ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕੇਦਾਰਾ, ਹੁਣ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਸਮੇਂ ਦਾ ਫੇਰ।

ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਕਰਾਭਰਣ ਮੇਲ (ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ) ਤੋਂ ਕਲਿਆਨ ਠਾਟ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦਾ ਕਾਰਣ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੈ। ਸੋ, ਕੇਦਾਰਾ ਰਾਗ ਦਾ ਠਾਟ ਕਲਿਆਨ, ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਰੇ-ਗਾ' ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਗੁਪਤ ਰਹੇਗਾ। ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਪੰਚਮ ਦੇ ਨਾਲ

ਅਤੇ ਨਿਖਾਢ ਕੌਮਲ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਲਗੇਗਾ। ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਾਲੋ-
ਨਾਲ ਭੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਕੁਸ਼ਲ ਗਾਇਕਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ। "ਸਮ—ਮਪ—ਮਪ (ਪ)
ਮਮ—ਗਪ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ, ਰਸ, ਸਮ, ਮਪ, ਮੱਧਪਮ; ਜਾਂ ਸਮ—
ਮ, ਗਪ—ਮੱਧਪਮ—ਮ—ਸਰ, ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਰੇ-ਗਾ'
ਵਰਜ ਹੋਣ ਨਾਲ 'ਸ, ਮ—ਮ—ਗਪ' ਇੰਜ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਲਗਦੀ ਹੈ।
ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਵ "ਪਧਮੱਪਸ—ਜਾਂ ਪਧਪਸ—ਧ, ਧਨੁਧਪ, ਮੱਧਪਮ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਹਮੀਰ, ਕਾਮੋਦ, ਕੇਦਾਰਾ ਤੇ ਛਾਇਆਨਟ ਆਦਿ ਸਮ-ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਕ ਰਾਗ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ
ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸੁਚੇਤ ਰਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਆਰੋਹ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
ਇਸ ਵਰਗ ਦੇ ਛੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸੂਰ ਸਮੁਦਾਇ ਇਹ ਹਨ :—

(੧) ਹਮੀਰ—ਸਰਸ, ਗਮ ਧ, ਨਧ, ਸੰ, ਨਧ, ਪ, ਮੱਧ ਧਪ ਗ, ਮਰ, ਸ।

(੨) ਕਾਮੋਦ—ਸ, ਰਪ, ਪਧ, ਪ, ਗਮਪ, ਗਮ ਰਸ।

(੩) ਕੇਦਾਰਾ—ਸਮ. ਮਪ, ਮੱਧਪ—ਮ, ਮ—ਸਰ, ਸ।

(੪) ਛਾਇਆਨਟ—ਧ, ਪ—ਰ, ਗਮਪ, ਗ, ਮਰ, ਸ, ਸ—ਧ ਪ ਰ, ਰਗਮਪਗ, ਮਰ, ਸ।

(੫) ਸ਼ਯਾਮ ਕਲਿਆਨ—ਸ, ਰ, ਮੱਧ, ਪਧਪ, ਮੱਧਪ, ਮ—ਰ, ਨਸ, ਰਮੱਧ, ਗਮਰ, ਨਸ।

(੬) ਗੋਂਡ ਸਾਰੰਗ—ਸ, ਗਰਮਗ, ਪ, ਮੱਧ, ਧਪ, ਮਗ, ਰਗਰਮਗ, ਪ—ਰ, ਸ।

ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖ ਕੇ ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
ਕੇਦਾਰਾ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ
੨੩ਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ, ਰ—ਸ, ਸਮ—ਮਪ, (ਪ) ਮ—ਮਰ, ਸ—ਸ ਧ—ਪ, ਪਸ—ਸਰ, ਸਮ—ਮ—ਪ ਪਮ—
ਪ, (ਮ) ਸਰ, ਸ —
 ੨. ਨ ਸ ਗ ਧ ਮ ਮ, ਪ ਗ ਗ ਗ ਸ
ਸ ਮ, ਮ (ਮ)—ਗਪ—ਮ ਪ, ਪ—ਮ ਧ—ਪ—ਮ, ਮਪ, ਮੱਪਧਮ, ਮਪ, ਧਪਮ, ਮ, ਰ—ਸ,
ਨ ਨ ਪ ਗ
ਸਰ ਸਮ—ਮ—ਗਪ—ਸਰ, ਸ—ਸਮ—ਗਪ, ਮੱਪਧਮ—ਮ ਮਰ, ਸ ।
 ੩. ਨ ਪ ਧ ਗ ਸ
ਸਰਸਮ—ਗਪ, ਮੱਪਧਨੁਧਪ, ਮ ਪਮ—ਮਪ, ਸਮਗਪ, ਮੱਪਧਨੁਧਪ, ਮੱਪਧਪਮ—(ਮ) ਰਸ, ਸਮ—
ਗ ਨ ਨ ਗ ਨ ਨ
ਮਪ—ਧਪਮ—ਗਪ, ਸਰ ਸਮ—ਗਪ, ਮੱਪ, ਧਮੱਪਮ—ਮਗਪ, ਮੱਪਧਪ, ਧਮੱਪ ਸ—ਧਪ, ਧਪਮ,
ਸ
(ਮ)—ਰ, ਸ—ਸਮ—ਗਪ, ਮੱਧ—ਪ, ਮੱਪਧਨਸ ਧ—ਪ, ਧਨੁਧਪ ਮੱਪ, ਧਪ ਮ—ਮ, ਗਪ—
ਧਪਮ—ਸਰ, ਸ — ।
 ੪. ਮ ਪ ਪ ਪ ਧ ਸ ਧ
ਪ—ਧ—ਧਪਮ, ਮ, ਗਪ—ਧਨੁਧਪ ਮ ਪਮ—ਸਰਸ, ਮਗਪਮਧਪਸ—ਧ—ਮੱਪ—ਮੱਪਮੱਪ—
ਨ
(ਪ) ਮ—ਮ, ਗਪ, ਮੱਪਧ—ਪਮ—ਸਮ, ਗਪ—ਧਪਸ—(ਸ) ਨਧ—ਪ, ਮੱਪਧਪਮ—ਧ—
ਗ ਨ ਨ ਨ ਨ
ਪਧਪਮ—ਮਪ—ਪਧਮੱਪਸ—ਧ—ਧਨੁਧਪ, ਮੱਪ ਧ, ਪਸ—ਸਰ—ਸ—(ਸ) ਧ—ਧਨੁਧਪ,
ਨ ਨ
ਪਮੱਧਪਮ—ਸਮ—ਗਪ—ਮੱਧ—ਪਸ—ਧ ਧਸ, ਰਸ—(ਸ) ਧ—ਪ, ਮੱਪਧਨੁਧਪ, ਮੱਪਧਪਮ—
ਗ,
ਮ ਸਰ—ਸ — ।
 ੫. ਮੱਪਧ—ਮ, ਮਪ, ਮੱਪਧਨੁਧਪ, ਮੱਪਧਮੱਪਸ—ਸ ਧ—ਪ, ਧਪਮ—ਮ—ਸ, ਮਗਪਮਧਪ ਧਸ—
ਨ ਗ ਨ ਨ
(ਸ) ਧ, ਧਨੁਧਪ, ਪਮੱਧਪਮ, ਮਪਸ—ਧਮੱਪਸ, ਸਰੰਸ—ਧਨਸਰੰਸ ਧ—ਪ, ਮੱਪਧਪਮ—(ਮ)
ਨ ਨ ਨ ਨ
ਗਪ, ਧਪਸ—ਸਰੰਸ—(ਸ) ਧਨਸਰੰਸ—ਸ ਧਪ, ਸ—ਧਮੱਪਸ—ਸਰੰਸ—ਸਮ—(ਮ) ਸਰੰਸ—
ਨ ਗ
ਧ—ਪ, ਪਮੱਧਪਮ—ਮ—ਸਰਸ— ।
- ਸਰਸ, ਸਸ ਮਮ ਰਰਸ—ਸਸ ਮਮ ਪਪ ਧਪ ਮਮ ਪਪ ਮਮ ਰਸ—ਸਸ ਮਮ ਪਪ ਧਪ ਸਸ
ਧਪ ਮਮ ਰਸ, ਸਸ ਮਮ ਪਪ ਧਪ ਪਪ ਸਸ ਰਰ ਸਸ ਮਮ ਰਰ ਧਪ ਮੱਪਧਨੁ ਧਪ ਮਮ ਰਸ, ਨਸਮ,
ਸਰਸ— ।

ਕੇਦਾਰਾ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਬਿ ਸ ਰ ਤ	ਨਾ ਟ ਹਿ ਟ	ਮੱਪ ਧਨ ਸੰਨ ਧਪ	ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ
੨.	• • • •	ਨਸ ਮਗ ਪਮੋ ਧਪ	ਧਨ ਸਰੋ ਸੰਨ ਧਪ	ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ
੩.	ਮੱਪ ਧ,ਮ ਪਧ, ਮੱਪ	ਧਪ ਮਗ ਪਮੋ ਧਪ,	ਮੱਪ ਧਨ ਸੰਨ ਧਪ	ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ
੪.	• • • •	ਸਸ ਮਮ ਰਸ, ਮੱਪ	ਧਪ ਮਮ ਰਸ; ਧਨੁ	ਧਪ ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ
	ਰਸ ਧਨ ਸੰਨ ਧਪ	ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ,	ਧਨ ਸਰੋ ਸੰਨ ਧਪ	ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ
੫.	ਨਸ ਮਗ ਪਮੋ ਧਪ	ਮਮ ਰਸ, ਮਗ ਪਮੋ	ਧਨੁ ਧਪ ਮਮ ਰਸ,	ਮਗ ਪਮੋ ਧਪ ਧਨ
	ਸੰਨ ਧਪ ਮੱਪ ਧਪ	ਮਮ ਰਸ, ਮਗ ਪਮੋ	ਧਨ ਸਰੋ ਸੰਨ ਧਪ	ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ
੬.	ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ ਰਸ,	ਮੱਪ ਧਨੁ ਧਪ ਮਮ	ਰਸ, ਮੱਪ ਨਧ ਸੰਨ	ਧਪ ਮਮ ਰਸ, ਮੱਪ
	ਨਧ ਸਰੋ ਸੰਨ ਧਪ	ਮੱਪ ਮਮ ਰਸ, ਮੱਪ	ਨਧ ਸਰੋ ਸਮੋ ਰੋਸੋ	ਨਸੋ ਧਪ ਮਮ ਰਸ

ਅੰਤਰਾ

	੧	੨	੩	੪	੫	੬
੧.	ਪ੍ਰਭ ਚ ਰ ਨ	ਕ ਮ ਲ ਰ	ਮੱਪ ਧਨ ਸਰੋ ਸੰਨ	ਧਪ ਮੱਪ ਧਪ ਮਮ		
੨.	• • • •	ਧਨ ਸੰ,ਧ ਨਸੋ ਧਨ	ਸਰੋ ਸੰਨ ਧਪ ਮਮ	ਰਸ, ਮਗ ਪਮੋ ਧਪ		
੩.	ਸਸੋ ਮਮੋ ਰਸੋ ਸਰੋ	ਸੰਨ ਧਪ ਮੱਪ ਧਨ	ਸਰੋ ਸੰਨ ਧਪ ਮਮ	ਰਸ, ਮਗ ਪਮੋ ਧਪ		
੪.	• • • •	ਮੱਪ ਧਨ ਸਰੋ ਸੰਨ	ਧਪ ਮੱਪ ਧਨੁ ਧਪ	ਮਮ ਰਸ, ਸਸ ਸ,ਮ		
	ਮਮ ਪਪ ਪ,ਧ ਧਧ	ਪਪ ਪ,ਸੋ ਮਮੋ ਰੋਸੋ	ਧਪ ਮੱਪ ਮਮ ਰਸ	ਸਮ ਗਪ ਮੱਧ ਪਸੋ		
੫.	ਸਰ ਰ,ਸ ਰਰ ਸਸ	ਮਪ ਪ,ਮ ਪਪ ਮਮ	ਰਸ, ਸਰੋ ਰੋ,ਸੋ ਰੋਰੋ	ਸੰਨ ਧਪ ਮਮ ਰਸ		
	ਮੱਪ ਪ,ਮੋ ਪਪ, ਮਮੋ	ਰੋਸੋ ਨਸੋ ਧਪ ਮੱਪ	ਮਮ ਰਸ, ਸਰ ਸਮ	ਗਪ ਮੱਧ ਪਨ ਧਸੋ		
੬.	ਮਮੋ ਰੋ,ਮੋ ਮਰੋ ਸਸੋ,	ਧਧ ਪ,ਧ ਧਪ ਮੱਪ,	ਮਮ ਰ,ਮ ਮਰ ਸਸ,	ਸਸ ਮਮ ਪਪ ਧਧ		
	ਪਪ ਸਸੋ ਰੋਰੋ ਸਸੋ	ਮਮੋ ਰੋਸੋ ਨਸੋ ਧਪ	ਮੱਪ ਸੋ, ਧਪ ਮੱਪ	ਸੋ, ਧਪ ਮੱਪ ਸੋ		

੧. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਬਿਸਰਤ ਨਾਹਿ ਮਨ ਤੇ ਹਰੀ ॥

ਅਬ ਇਹ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਹਾ ਪ੍ਰਬਲ ਭਈ ਆਨ ਬਿਖੈ ਜਰੀ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਬੰਦ ਕਹਾ ਤਿਆਗਿ ਚਾਤ੍ਰਕ ਮੀਨ ਰਹਤ ਨ ਘਰੀ ॥

ਗੁਨ ਗੋਪਾਲ ਉਚਾਰੁ ਰਸਨਾ ਟੇਵ ਇਹ ਪਰੀ ॥ ੧ ॥

ਮਹਾ ਨਾਦ ਕੁਰੰਕ ਮੋਹਿਓ ਬੇਦਿ ਤੀਖਨ ਸਰੀ ॥

ਪ੍ਰਭ ਚਰਨ ਕਮਲ ਰਸਾਲ ਨਾਨਕ ਗਾਠਿ ਬਾਧਿ ਧਰੀ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ ਮ: ਪ, ਪੰਨਾ ੧੧੨੧)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩				X				੨			
ਨ					ਪ	—	ਮਪ	—	ਸ	ਸ	ਧ	ਪ	ਪਮ	ਧਪ	ਮ	—
ਸ	ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਨਾ	ਫ	ਹਿ	ਫ	ਮ	ਨ	ਤੇ	ਹ	ਰੀ	ਫਫ	ਫ	ਫ
ਬਿ	ਸ	ਰ	ਤਫ	ਨਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਮ	ਨ	ਤੇ	ਹ	ਰੀ	ਫਫ	ਫ	ਫ
ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਧ	ਨੁਧ	ਪ	ਪ	(ਮ)	—	ਰ	ਸ	ਰ	ਰ	ਸਨ	ਸ	ਸ
ਅ	ਬ	ਇ	ਹ	ਪ੍ਰੀ	ਫਫ	ਤ	ਮ	ਹਾ	ਫ	ਪ	ਰ	ਬ	ਲਫ	ਭ	ਈ	
ਸ	—	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਧਨ	ਸਰੋ	ਨ	—	—	—	ਨ	ਧ	—	ਪ	—
ਆ	ਫ	ਨ	ਫਫ	ਬਿ	ਖੇ	ਫਫ	ਫਫ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	—	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਸ	ਰ	ਸ	ਨ	ਸ	ਧ	ਪ
ਪ	ਫ	ਦ	ਫ	ਕ	ਹਾ	ਫ	ਫ	ਤਿਆ	ਫ	ਫ	ਗ	ਚਾ	ਫ	ਤ੍ਰ	ਕ		
ਬੰ																	
ਮ	—	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਧਨ	ਸਰੋ	ਨ	—	—	—	ਨ	ਧ	—	ਪ	—	
ਮੀ	ਫ	ਨ	ਫਫ	ਰਹ	ਤ	ਨਫ	ਫਫ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਰਨੀ ਆਇਓ ਨਾਥ ਨਿਧਾਨ ॥

ਨਾਮ ਪ੍ਰੀਤਿ ਲਾਗੀ ਮਨ ਭੀਤਰਿ ਮਾਗਨ ਕਉ ਹਰਿ ਦਾਨ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸੁਖਦਾਈ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਮੇਸੁਰ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਰਾਖਹੁ ਮਾਨ ।

ਦੇਹੁ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਸੁਆਮੀ ਹਰਿ ਗੁਨ ਰਸਨ ਬਖਾਨ ॥ ੧ ॥

ਗੋਪਾਲ ਦਇਆਲ ਗੋਬਿੰਦ ਦਮੋਦਰ ਨਿਰਮਲ ਕਥਾ ਗਿਆਨ ॥

ਨਾਨਕ ਕਉ ਹਰਿ ਕੈ ਰੰਗਿ ਰਾਗਹੁ ਚਰਨ ਕਮਲ ਸੰਗਿ ਧਿਆਨ ॥ ੨ ॥

(ਕੇਦਾਰਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੧੯)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩			×				੨			
	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਧ	ਪ
*	ਸ	ਰ	ਨੀ	ਆ	—	ਨੁ	ਇਓ	ਨਾ	—	ਥ	ਨਿ
*	ਸ	ਰ	ਨੀ	ਆ	—	ਨੁ	ਇਓ	ਨਾ	—	ਥ	ਨਿ
ਗ	—	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪ	—	ਮ	—	ਧਪ	ਪ
ਮ	—	ਮ	ਪ੍ਰੀ	—	ਤ	ਲਾ	—	ਗੀ	—	ਮਸ	ਨ
ਨਾ	—	ਮ	ਪ੍ਰੀ	—	ਤ	ਲਾ	—	ਗੀ	—	ਮਸ	ਨ
ਨ	—	ਸ	ਮਗ	ਪ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੈ	—	ਨ	ਧ
ਸ	—	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੈ	—	ਨ	ਧ
ਮਾ	—	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੈ	—	ਨ	ਧ

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ	ਪ	ਪ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਪ	ਖ	ਦਾ	—	ਈ	—	ਪ੍ਰ	—	ਰ	ਨ	ਪ	ਰ
ਸੁ	ਖ	ਦਾ	—	ਈ	—	ਪ੍ਰ	—	ਰ	ਨ	ਪ	ਰ
ਨ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	—	ਸੰ	—
ਸੰ	—	ਧ	—	ਕਿ	—	ਰ	—	ਸੰ	—	ਧ	—
ਕ	—	ਰ	—	ਕਿ	—	ਰ	—	ਸੰ	—	ਧ	—
ਗ	—	ਮ	ਪ	—	ਪ	(ਪ)	—	ਮ	—	ਧ	ਪ
ਮ	—	ਮ	ਪ੍ਰੀ	—	ਤ	ਸਾ	—	ਧੂ	—	ਸੰ	ਗ
ਦੇ	—	ਮ	ਪ੍ਰੀ	—	ਤ	ਸਾ	—	ਧੂ	—	ਸੰ	ਗ
ਰ	ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਨ	—	ਨ	—	ਧ	ਪ
ਸ	ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਨ	—	ਨ	—	ਧ	ਪ
ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਨਸ	ਰ	—	ਨ	—	ਨ	—	ਧ	ਪ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਟੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਾਈ ਸੰਤ ਸੰਗਿ ਜਾਗੀ ॥

ਪ੍ਰਿਅ ਰੰਗ ਦੇਖੈ ਜਪਤੀ ਨਾਮ ਨਿਧਾਨੀ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਦਰਸਨ ਪਿਆਸ ਲੋਚਨ ਤਾਰ ਲਾਗੀ ॥

ਬਿਸਰੀ ਤਿਆਸ ਬਿਡਾਨੀ ॥ ੧ ॥

ਅਬ ਗੁਰੁ ਪਾਇਓ ਹੈ ਸਹਸ ਸੁਖਦਾਇਕ, ਦਰਸਨੁ ਪੇਖਤ ਮਨੁ ਲਪਟਾਨੀ ॥

ਦੇਖ ਦਮੋਦਰ ਰਹਸੁ ਮਨਿ ਉਪਜਿਓ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਿਅ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਾਨੀ ॥ ੨ ॥

(ਕੇਦਾਰਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੧੯)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੦	੩
			ਪ ਸੰ — ਪ ਮ ਪ ੜ ਤ ਸੰ ਗ
ਸੰ — — ਧ	ਪ — ਪਮ ਧਪ	ਮ — — —	ਗ ਮ ਪ ਮ ਸ ਪ੍ਰਿਅ ੜ ਰੰ ਗ
ਜਾ ੜ ੜ ੜ	ਗੀ ੜ ਮਾੜ ੜੜ	ਈ ੜ ੜ, ੜ	
	ਪ ਸੰ ਧ ਸੰ ਰ	ਸੰ ਨ ਧ ਪ	ਪ ਮ ਮ ਮ ਪ ਧਾ ਨੀ, ਸੰ ਗ
ਰ — ਸ —	ਸੰ ਧ ਸੰ ਰ	ਸੰ ਨ ਧ ਪ	
ਦੇ ੜ ਖੈ ੜ	ਜ ਪ ਤੀ ੜ	ਨਾ ੜ ਮ ਨਿ	

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ — ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਨ	ਰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ
ਦ	ਰ	ਸ	ਨ	ਪਿਆ ੜ	ਸ	ਲੋ	ਚ	ਧ	ਧ	ਸੰ	ਰ	ਲਾ	ੜ	ਗੀ	ੜ
ਸੰ	ਗੰ			ਨ											
ਮ	ਮੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	—	ਪ	ਮ	—	ਮੰ	ਪ	
ਬਿ	ਸ	ਰੀ	ੜ	ਤਿਆ ੜ	ਸ	ਬਿ	ਡਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਨੀ	ੜ	ਸੰ	ਗ	

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

(ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗੀਤ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਹੈ)

੪. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰੀ ਕਲਵਾਰਿ ਗਵਾਰਿ ਮੂਢ ਮਤਿ ਉਲਟੇ ਪਵਨੁ ਫਿਰਾਵਉ ॥
 ਮਨੁ ਮਤਵਾਰ ਮੇਰ ਸਰ ਭਾਠੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰ ਚੁਆਵਉ ॥ ੧ ॥
 ਬੋਲਹੁ ਭਈਆ ਰਾਮ ਕੀ ਦੁਹਾਈ ॥
 ਪੀਵਹੁ ਸੰਤ ਸਦਾ ਮਤਿ ਦੁਰਲਭ ਸਹਜੇ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਭੈ ਬਿਚਿ ਭਾਉ ਭਾਇ ਕੋਉ ਬੂਝੈ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਵੈ ਭਾਈ ॥
 ਜੇਤੇ ਘਟ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਸਭ ਹੀ ਮਹਿ ਭਾਵੈ ਤਿਸਹਿ ਪੀਆਈ ॥ ੨ ॥
 ਨਗਰੀ ਏਕੈ ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਧਾਵਤੁ ਬਰਜਿ ਰਹਾਈ ॥
 ਤਿਕੁਟੀ ਛੂਟੈ ਦਸਵਾ ਦਰੁ ਖੂਲੈ ਤਾ ਮਨੁ ਖੀਵਾ ਭਾਈ ॥ ੩ ॥
 ਅਭੈ ਪਦ ਪੂਰਿ ਤਾਪ ਤਹ ਨਾਸੇ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਬੀਚਾਰੀ ॥
 ਉਲਟ ਚਲੰਤੇ ਇਹੁ ਮਦੁ ਪਾਇਆ ਜੈਸੇ ਖੋਂਦ ਖੁਮਾਰੀ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੨੩)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
			ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ	ਧ	—	—	—	—	ਨੁ	ਧ	ਪ
			ਬੋ	ਲਹੁ	ਭਈ	ੜ	ਆ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਮ	ਕੀ	ੜ
ਮ	—	—	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ	ਗ	—	—	ਰ	—	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਰਾ	ਮੜ	ਕੀ	ੜ	ਦੁ	ਹਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰ	ਈ	ੜ	ੜ
ਸ	—	ਨੁ	—	ਸ	—	ਸ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ
ਧ	—	ਪੁ	—	ਸ	—	ਤ	ੜ	ਸ	ਦਾ	ਮ	ਤੜ	ਦੁ	ਰ	ਲ	ਭ
ਪੀ	ੜ	ਵਹੁ	ੜ	ਸ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸ	ਸ	ਸ	ੜ	ਦੁ	ਰ	ਲ	ਭ
ਧ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	—	—	—	ਨ	—	ਪ	—
ਸੰ	ੜ	ਜੇ	ੜ	ਧ	ੜ	ਸ	ਬੁ	ਸੰ	ੜ	ੜ	ੜ	ਧ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸ	ੜ	ਜੇ	ੜ	ਪਿਆ	ੜ	ਸ	ਬੁ	ਝਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ
ਮ	—	—													
ੜ	ੜ	ੜ	ਬੋਲਹੁ...												

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਪ	ਪ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਪ	ੜ	ਕ	ਲ	ਵਾ	ੜ	ਰ	ਗ	ਵਾ	ੜ	ਰ	ਮੂ	ੜ	ਢ	ਮ	ਤ

[illegible]

੫. ਰਾਜਾ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦੋਹਾ ॥ ਠੀਕਰਿ ਫੋਰਿ ਦਿਲੀਜਿ ਜਿਰਿ, ਪ੍ਰਭ ਪੁਰ ਕੀਯਾ ਪਯਾਨ ॥
 ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸੀ ਕ੍ਰਿਆ, ਕਰੀ ਨ ਕਿਨਹੂੰ ਆਨ ॥ ੧੫ ॥
 ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਕੇ ਚਲਤ, ਭਯੋ ਜਗਤ ਕੋ ਸੋਕ ॥
 ਹੈ ਹੈ ਹੈ ਸਭ ਜਗ ਭਯੋ, ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸੁਰ ਲੋਕ ॥ ੧੬ ॥

(ਬਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ, ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ															
੦				੩				×				੨			
—	ਮ	ਪ	ਪ	ਪਧ	ਨਸੰ	ਧ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	ਪ	ਗ	ਰ	ਸ	—
ੜ	ਭ	ਗ	ਬ	ਹਾੜ	ੜੜ	ਦ	ਰ	ਮ	ਪ	ਧ	ਕ੍ਰਿ	ਮ	ੜ	ੜ	ੜ
ੜ	ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਨ	ਧ	ਰੰ	ਸੰ	ਧਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਨੁ
ੜ	ਕ	ਕੀ	ਨੜ	ਕਿ	ਨ	ਹੀ	ੜ	ਆ	ੜ	ੜ	ਨ	ਹਾਂ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ

५५—बेग...

ਅੰਤਰਾ

ਮ ਪ ਪ ਪ ਧ ਨ ਨ ਸੰ ਸੰ ਸੰ ਸੰ
ਠ ਕ ਰ ਫ ਟ ਰ ਦਿ ਲੀ ਟ ਟ ਸ ਸਿ ਰ ਟ ਟ

—	ਸ	ਨ	ਸ	ਸ	ਧ	ਨ	ਸ	ਰ	ਨ	ਸ	—	ਨ	ਸ	ਧ	ਨ	ਧ	ਪ
ੜ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਪੁ	ਰ	ਕੀ	ੜ	ਓ	ਪਿ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਨ	ੜ	ੜ
—	ਪ	ਮ	ਪ	ਪ	ਧ	—	ਪ	ਪ	ਗ	—	—	ਸ	ਰ	—	ਸ	—	—
ੜ	ਤੇ	ਗ	ਬ	ਹਾ	ੜ	ਦ	ਰ	ਸੀ	ੜ	ੜ	ਕ੍ਰਿ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਨ	ਧ	ਰ	ਸ	ਧਨ	ਸਰ	ਸਨ	ਧਨ	ਧਨ	ਧਨ
ੜ	ਕ	ਰੀ	ਨੜ	ਕਿ	ਨ	ਹੁ	ੜ	ਆ	ੜ	ੜ	ਨ	ਹਾੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ

ਧਪ

ੜੜ ਤੇਗ... —ਦੋਹਾ: ਤੇਗਾਧੂਕੇ ਚਲਤ—ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੬. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪਟਨੇ ਮੇਂ ਆਜ ਕੈਸੇ ਮੰਗਲ ਚਾਰ ॥

ਦੁਸ਼ਟ ਦਮਨ ਦੀਨਨ ਰਕਸ਼ਕ ਕਲਗੀਧਰ, ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲੀਨੋ ਅਵਤਾਰ ॥੧॥

ਅਸਥਾਈ ॥ ਸੁਰਮੁਨੀ ਦੇਵ ਗੰਧੂਵ ਰਿਖੀਸੂਰ, ਜੈ ਜੈ ਜੈ ਸਭ ਕਰ ਨਮਸਕਾਰ ॥

ਬਰਨ ਬਰਨ ਪਟ ਪਹਿਰ ਨਾਰੀ ਸਭ, ਮਿਲ ਕੇ ਆਈਂ ਦੇਤ ਵਧਾਈ,

ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ ਜੀ ਕੇ ਦੁਵਾਰ ॥ ੧ ॥

ਛਨਨਨ ਨਨਨਨ ਕੀ ਛਨਕਾਰ ਸੁਨਿ, ਬਾਜੇ ਮ੍ਰਿਦੰਗ ਮੁਰਲੀ ਕੀ ਮਧੁਰ ਧੁਨਿ ॥

ਆਜ ਉਮਕਿਓ ਹੀਓ 'ਮਸਤਾਨਾ' ਮੇਰੇ, ਰਾਖੋ ਪ੍ਰਭੂ ਜੀ ਅਪਨੇ ਦੁਵਾਰ ॥ ੨ ॥

ਨੋਟ :—ਇਸ ਨੁਮਰੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਗੀਤਾਚਾਰੀਯ ਅਤੇ ਤਬਲਾ-ਵਾਦਕ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ 'ਮਸਤਾਨਾ' ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਆਪ ਜੀ, ਮੇਰੇ ਵਿਦਿਆ ਦਾਡਾ ਗਿਆਨੀ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਭਾਈ ਸਨ ।

ਅਸਥਾਈ

੦	੩				੪				੨				ਪ			
—	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਮੱਪ	ਮੱਧ	ਪ	ਮ	—	ਰ	ਪ	ਮ	ਰ	ਸ	ਪ	ਪ
ੜ	ਜ	ਕੈ	ੜ	ਸੋ	ਮੰੜ	ੜਗ	ਲ	ਚਾ	ੜ	ਰ	ਪ	ਟ	ਨੇ	ਮੋ	ਆ	ਆ
—	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਮੱਪ	ਮੱਧ	ਪ	ਮ	ਮ	ਸ	ਸ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ
ੜ	ਜ	ਕੈ	ੜ	ਸੋ	ਮੰੜ	ੜਗ	ਲ	ਚਾ	ਰ	ਦੁਸ਼	ਟ	ਦ	ਮ	ਨ	ਦੀ	ਦੀ

ਮ	ਰ	ਸ	ਨ	ਰ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ
ਨ	ਨ	ਰਕ	ਸ	ਕ	ਕ	ਲ	ਗੀ	ਧ	ਰ,	ਗੁ	ਰੂ	ਗੋ	ਫ	ਬਿੰ	ਦ
ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰਨ	ਸੰ	ਪਮ	ਧਪ	ਮ	—	ਰ	ਪ	ਮ	ਰ	ਸ	ਪ
ਸਿੰ	ਘ	ਜੀ	ਲੀ	ਨੋਫ	ਫ	ਅਫ	ਵਫ	ਤਾ	ਫ	ਰ	ਪ	ਟ	ਨੋ	ਮੋ,	ਆਜ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ
ਪੁ	ਰ	ਮੁ	ਨੀ	ਦੇ	ਫ	ਵ	ਗੰ	ਧ	ਰ	ਬ	ਰਿ	ਖੀ	ਫ	ਸੁ	ਰੁ
ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਬ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	ਸੰ	ਧ	ਧ	ਧ	ਪ	—	ਪ
ਜੈ	ਫ	ਜੈ	ਫ	ਜੈ	ਫ	ਸ	ਭ	ਕ	ਰ	ਨ	ਮ	ਸ	ਕਾ	ਫ	ਰ
ਮ	ਪ	ਮ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਰ	ਸ	ਸ
ਬ	ਰ	ਨ	ਬ	ਰ	ਨ	ਪ	ਟ	ਪ	ਹਿ	ਰ	ਨਾ	ਰੀ	ਫ	ਸ	ਭ
ਸ	ਨ	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ
ਮਿ	ਲ	ਕੇ	ਆ	ਫ	ਟੀ	ਦੇ	ਤ	ਵ	ਧਾ	ਫ	ਈ	ਮਾ	ਫ	ਤਾ	ਫ
ਨ	ਸੰ	ਧ	—	ਪ	—	ਮਪ	ਧਪ	ਮ	—	ਰ	ਪ	ਮ	ਰ	ਸ	ਪ
ਗੁ	ਜ	ਰੀ	ਫ	ਜੀ	ਫ	ਕੇਫ	ਫਫ	ਦਾ	ਫ	ਰ	ਪ	ਟ	ਨੋ	ਮੋ	ਆਜ

ਸੰਚਾਰੀ—ਅਭੋਗ

੦	੩	×	੨
ਨ	ਪ	ਪ	—
ਸ	ਮ	ਪ	ਪ
ਛ	ਨ	ਛ	ਫ
ਸ	ਮ	ਪ	ਪ
ਨ	ਨ	ਨ	ਕਾ
ਛ	ਨ	ਨ	ਕਾ
ਪਮ	ਧਪ	ਮ	ਮਗ
ਬਾਫ	ਫਫ	ਜੈ	ਮਿਤ
ਧ	ਧ	ਗ	ਮੁ
ਧ	ਧ	ਮਪ	ਧਪ
ਧ	ਧ	ਮਪ	ਧਪ
ਮ	ਰਨ	-ਰ	ਸ
ਮ	ਰਮ	-ਰ	ਮ-
ਪ-ਪ	ਪਨ	ਧਨ	ਸੰ-
ਆਫਜ	ਉਮਕਿਓ	ਫਹੀ	ਓਫ
ਮਫਸ	ਤਾਫ	ਨਾਮੇ	ਫਰੋ
ਆਫਜ	ਉਮਕਿਓ	ਫਹੀ	ਓਫ
ਮਫਸ	ਤਾਫ	ਨਾਮੇ	ਫਰੋ

ਸ- ਸਨ ਧਨ ਸਰ | ਨਨ ਸੰਧ -ਧ ਪਮ | ਧਪ -ਪ ਮ,ਮਗ ਪਮ | -ਰ ਪਮ ਰਸ ਧ
 ਰਾਸ ਖੰਪੁ ਫੂਸ ਜੀਸ | ਅਪ ਨੇਦਾ ਸਰ ਅਪ | ਨੇਦਾ ਸਰ ਅਪ ਨੇਦਾ | ਸਰ ਪਟ ਨੇਮੋ, ਆਜ

ਨੋਟ—ਸੰਚਾਰੀ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਰਗਮ ਅਤੇ ਅਭੋਗ ਇਕੱਠੇ ਗਾਉਣੇ ਹਨ ।

੭. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਾਲ-ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਿਨ ਹੀ ਬਨਜਿਆ ਕਾਸੀ ਤਾਂਬਾ ਕਿਨ ਹੀ ਲਉਗ ਸੁਪਾਰੀ ॥

ਸੰਤਹੁ ਬਨਜਿਆ ਨਾਮੁ ਗੋਬਿੰਦ ਕਾ ਐਸੀ ਖੇਪ ਹਮਾਰੀ ॥ ੧ ॥

ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕੇ ਬਿਆਪਾਰੀ ॥

ਹੀਰਾ ਹਾਥਿ ਚੜਿਆ ਨਿਰਮੋਲਕੁ ਛੂਟਿ ਗਈ ਸੰਸਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਾਚੇ ਲਾਏ ਤਉ ਸਚ ਲਾਗੇ ਸਾਚੇ ਕੇ ਬਿਉਹਾਰੀ ॥

ਸਾਚੀ ਬਸਤੁ ਕੇ ਭਾਰ ਚਲਾਏ ਪਹੁਚੇ ਜਾਇ ਭੰਡਾਰੀ ॥ ੨ ॥

ਆਪਹਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਨਿਕ ਆਪੈ ਹੈ ਪਾਸਾਰੀ ॥

ਆਪੈ ਦਹਦਿਸ ਆਪ ਚਲਾਵੈ ਨਿਹਚਲੁ ਹੈ ਬਿਆਪਾਰੀ ॥ ੩ ॥

ਮਨੁ ਕਰਿ ਬੈਲੁ ਸੁਰਤਿ ਕਰਿ ਪੈਂਡਾ ਗਿਆਨ ਗੋਨਿ ਭਰਿ ਡਾਰੀ ॥

ਕਹਤੁ ਕਬੀਰੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਨਿਬਹੀ ਖੇਪ ਹਮਾਰੀ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਕੇਦਾਰਾ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੨੩)

ਅਸਥਾਈ

੦	×				੦	×				ਮ ਨਾ			
ਮਗ ਪ — ਪ	ਮ	-ਗ	ਮ	—	ਰ	ੜ	ਸ	ਨੁ	ਸ	—	—	ਮ	
ਮਸ ਕੇ S ਬਿਆ	ਪਾ	SS	ਰੀ	S	ਹ	ਰਿ	ਕੇ	S	S	S	S	ਨਾ	
ਮਗ ਪ — ਪ	ਧ	—	—	—	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	—	—		
ਮਸ ਕੇ S ਬਿਆ	ਪਾ	S	S	S	S	S	S	S	ਰੀ	S	S		

ਅੰਤਰਾ

												ਮ ਪ ਕਿਨ			
ਪ ਧ ਧ ਨ	ਸ	—	ਸ	—	ਸ	—	ਸ	—	ਸ	—	—	ਨ			
ਹੀ ਬ ਨ ਜਿਆ	ਕਾ	S	ਸੀ	S	ਤਾ	S	ਬਾ	S	S	S	S	ਧ	ਕਿਨ		

ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	—	—	ਮ
ਹੀ	ਲਉ	ਗ	ਸੁ	ਪਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰੀ	ਸ	ਸ	ਸੰ
ਮਗ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਮ	ਰ	ਰ	ਸ	ਨੁ	ਸ	—	—	ਮ
ਤਹੁ	ਬ	ਨ	ਜਿਆ	ਨਾ	ਸ	ਮ	ਗੋ	ਬਿ	ਦ	ਕਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਐ
ਮਗ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	—	—	—	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	—	—	ਮ
ਸੀ	ਖੇ	ਪ	ਹ	ਮਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰੀ	ਸ	ਸ	ਨਾ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਟਿਯੂਨ ਹੈ, ਸੁੰਦਰ ਬੰਦਿਸ਼ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦੀ ਨੁਟੇਬਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੮. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਹਰਿ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੋ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥

ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸਤ ਸੰਗਿ ਮਿਲਾਵਹੁ ਤੁਮ ਦੇਵਹੁ ਅਪਨੇ ਨਾਉ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਰਉ ਸੇਵਾ ਸਤ ਪੁਰਖ ਪਿਆਰੇ ਜਤ ਸੁਨੀਐ ਤਤ ਮਨਿ ਰਹਸਾਉ ॥

ਵਾਰੀ ਫੇਰੀ ਸਦਾ ਘੁਮਾਈ ਕਵਨੁ ਅਨੂਪੁ ਤੇਰੇ ਠਾਉ ॥ ੧ ॥

ਸਰਬ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲਹਿ ਸਗਲ ਸਮਾਲਹਿ ਸਗਲਿਆ ਤੇਰੀ ਛਾਉ ॥

ਨਾਨਕ ਕੇ ਪ੍ਰਭ ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਤੁਝਹਿ ਦਿਖਾਉ ॥ ੨ ॥

(ਕੇਦਾਰਾ ਮ: ਪ, ਪੰਨਾ ੧੧੨੦)

ਅਸਥਾਈ

⊕	੧	੨	⊕	੧	੨
ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਮਗ
ਸੰ	ਰਿ	ਕੇ	ਕੋ	ਸ	ਮਨ
ਹ	ਦ	ਰ	ਨ	ਚਾ	ਸ
ਮ	ਪ	ਪ	ਸ	ਮ	ਰ
ਪ	ਰ	ਕਿਰ	ਸੰ	ਗ	ਸ
ਕ	ਪਾ	ਸ	ਮਿ	ਲਾ	ਵਹੁ
ਨ	ਮ	ਮਗ	ਸੰ	ਨ	ਧ
ਸ	ਪ	—	ਅ	ਪ	ਨ
ਭੁ	ਦੇ	ਸ	ਨਾ	—	ਮ
				ਸ	ਉ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—
ਕ	ਰਉ	ਸੇ	ਵਾ	ਸ	ਸ	ਤ	ਪੁਰ	ਖ	ਪਿ	ਅ	ਰੇ	ਸ

ਨ	ਧ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪਮੱ	ਧਪ	ਮ	—
ਜ	ਤ	ਸੁਨੀ	ਐ	ਯ	ਤ	ਤ	ਮ	ਨ	ਰਹ	ਸਾਯ	ਉ	ਯ
ਗ	—	ਮਗ	ਪ	—	ਧ	ਪ	ਮੱ	ਧ	ਪ	ਮ	ਸ	—
ਮ	ਯ	ਰੀਯ	ਫੇ	ਯ	ਰੀ	ਯ	ਸ	ਦਾ	ਘੁ	ਮਾ	ਈ	ਯ
ਵਾ	ਯ	ਰੀਯ	ਫੇ	ਯ	ਰੀ	ਯ	ਸ	ਦਾ	ਘੁ	ਮਾ	ਈ	ਯ
ਨ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪਮੱ	ਧ	ਪ	ਧਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧ	ਪ	ਮ
ਸ	ਵ	ਨਯ	ਅ	ਨੁਯ	ਪ	ਯ	ਤੇਯ	ਯਯ	ਰੋਯ	ਠਾ	ਯ	ਯ
ਕ	ਵ	ਨਯ	ਅ	ਨੁਯ	ਪ	ਯ	ਤੇਯ	ਯਯ	ਰੋਯ	ਠਾ	ਯ	ਯ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਰਸਨਾ ਰਾਮ ਰਾਮ ਬਖਾਨੁ ॥

ਗੁਨ ਗੁਪਾਲ ਉਚਾਰੁ ਦਿਨੁ ਹੈਨਿ ਭਏ ਕਲਮਲ ਹਾਨ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਿਆਗਿ ਚਲਨਾ ਸਗਲ ਸੰਪਤ ਕਾਲੁ ਸਿਰ ਪਰਿ ਜਾਨੁ ॥

ਮਿਥਨ ਮੋਹ ਦੁਰੰਤ ਆਸਾ ਝੂਠੁ ਸਰਪਰ ਮਾਨ ॥ ੧ ॥

ਸਤਿਪੁਰਖ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਰਿਦੈ ਧਾਰਹੁ ਧਿਆਨੁ ॥

ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਲਾਭੁ ਨਾਨਕ ਬਸਤੁ ਇਹ ਪਰਵਾਨੁ ॥ ੨ ॥

(ਕੇਦਾਰਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੨੧)

ਅਸਥਾਈ

×	ਧਮੱ	ਧ	—	੨	ਪ	ਧ	ਮ	੩	ਪ	ਧ	ਪ
ਪ	ਸਯ	ਨਾ	ਯ	ਪ	ਮ	ਰਾ	ਮ	ਮਗ	ਖਾ	ਯ	ਨ
ਰ	ਸਯ	ਨਾ	ਯ	ਪ	ਮ	ਰਾ	ਮ	ਬਯ	ਖਾ	ਯ	ਨ
ਪ	ਧਮੱ	ਧ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	ਰਸ	ਰ	—	ਸ
ਰ	ਸਯ	ਨਾ	ਯ	ਪ	ਮ	ਰਾ	ਮ	ਬਯ	ਖਾ	ਯ	ਨ
ਨਸ	ਸ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ
ਗੁਨ	ਗੋ	ਪਾ	ਯ	ਲ	ਉ	ਚਾ	ਰਯ	ਦਿ	ਨ	ਰੈ	ਨਿ
ਸੰ	—	ਧ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਧਮੱ	ਧਪ	ਮ
ਭ	ਯ	ਏ	ਯ	ਕ	ਲ	ਮ	ਯ	ਲ	ਹਾਯ	ਯਯ	ਨ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਪ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ
ਤਿਆ	ਗ	ਚ	ਲ	ਨਾ	ਸ	ਗ	ਲ	ਸੰ	ਭ	ਪ	ਤ
ਸ	—	ਸ	—	ਸ	ਰ	ਸ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ
ਕਾ	ਭ	ਲ	ਭ	ਸ	ਰ	ਪ	ਭ	ਰ	ਜਾ	ਭ	ਨ
ਸ	ਸ	ਪ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਪ
ਮਿ	ਥ	ਨ	ਭ	ਮੋ	ਹ	ਦੁ	ਰੰ	ਤਭ	ਆ	ਭ	ਸਾ
ਸ	—	ਧ	—	ਸ	ਰ	ਸ	ਨ	ਧ	ਪਮ	ਧਪ	ਮ
ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਸ	ਰ	ਪ	ਭ	ਰ	ਜਾਭ	ਭਭ	ਨ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਭੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੧੦. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਦੇਵ ਦੇਵਤਾਨ ਕੋ ਸੁਰੇਸ਼ ਦਾਨਵਾਨ ਕੋ,
ਮਹੇਸ਼ ਗੰਗ ਧਾਨ ਕਉ ਅਭੇਸ਼ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥
ਰੰਗ ਮੈ ਰੰਗੀਨ ਰਾਗ ਰੂਪ ਮੈ ਪ੍ਰਬੀਨ,
ਔਰ ਕਾਹੂ ਪੈ ਨ ਦੀਨ ਸਾਧ ਅਧੀਨ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥
ਪਾਈਐ ਨ ਪਾਰ ਤੇਜ ਪੁੰਜ ਮੈ ਅਪਾਰ,
ਸਰਬ ਬਿਦਿਆ ਕੇ ਉਦਾਰ ਹੈਂ, ਅਪਾਰ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥
ਹਾਥੀ ਕੀ ਪੁਕਾਰ ਪਲ ਪਾਛੈ ਪਹੁਚਤ ਤਾਹਿ,
ਚੀਟੀ ਕੀ ਚਿੰਘਾਰ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੁਨੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥ ੪ ॥ ੨੫੬ ॥

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪	੫
—	ਪ	ਮ	ਰ	ਸ	ਸ	ਸ
ਭ	ਕੀ	ਕਾ	ਰ	ਪ	ਲ	ਪਾ
ਮ	ਮ	ਪ	ਪਮ	ਧਪ	ਮ	ਮ
ਧ	ਚ	ਦ	ਤਭ	ਭਭ	ਤਾ	ਹਿ

—	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	ਧਪ	ਮ	—	ਮਗ	ਪ	ਪ
ੜ	ਕੀ	ੜ	ਚਿੰ	ਘਾ	ੜ	ੜੜ	ਰ	ੜ	ਪਹਿ	ਲੋਂ	ਹੀ
—	ਮ	ਮ	ਰ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	—	—		
ੜ	ਸੁ	ਨੀ	ੜ	ਅ	ਤ	ੜ	ਹੈ	ੜ	ੜ	ਹਾਥੀ	ਕੀ...

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਪ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਮ	ਮ	ਦੇ	ੜ	ੜ	ਵ	ਤਾ	ਨ	ਕੋ	ੜ	ੜ	ਸੁ
ਦੇ	ਵ										
ਸੰ	ਧ	—	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਪ
ਰੇ	ਸ	ੜ	ਦਾ	ੜ	ਨ	ਵਾ	ੜ	ਨ	ਕੋ	ੜ	ਮ
ਪ	ਮੰ	ਪ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	ਧ	ਮ	—	ਮਗ
ਹੇ	ੜ	ਸ	ਗੀ	ੜ	ਕ	ਧਾ	ੜ	ਨ	ਕਉ	ੜ	ਅੜ
ਪ	ਪ	ਧਪ	ਮ	ਮ	ਰ	ਸ	ਰ	ਸ	—	ਨੁ	ਸ
ਭੇ	ਸ	ੜੜ	ਕ	ਹੀ	ੜ	ਅ	ਤ	ਹੈ	ੜ	ਹਾ	ਥੀ...

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੧. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਅਵਗਾਹਨ ਬਿਮਲ ਮਤਿ,
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਗੁਰ ਗਿਆਨ ਕੋ ਪ੍ਰਗਾਸ ਹੈ ॥
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸਮਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੈ ਦਿਬਿ ਜੋਤਿ,
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਅਨਭੈ ਅਭਿਆਸ ਹੈ ॥
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਪਰਮਾਰਥ ਪਰਮ ਪਦ,
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਸੁਖ ਸਹਜ ਨਿਵਾਸ ਹੈ ।
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਰਸਕਿ ਹੁਇ,
ਸ਼ਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਬਿਸਮ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਹੈ ॥ ੬੨ ॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਨੰ: ੨੮ ॥ ੬੨ ।)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੦	੩
ਪ	ਪ	ਪ	ਸੰ
ਧ	ਮ	ਰ	ਲਿ
ਸ	ਦ	ਤਿ	ਵ
	—	—	—
ਸੰ	ਨ	ਨ	ਧ
ਪ੍ਰ	ਸੰ	ਸੰ	ਪ
	ਰ	ਕ	ਮ
	—	—	—
ਗ	ਮ	ਗ	ਨ
ਮ	ਪ	ਮ	ਸ
ਸ	ਦ	ਤਿ	ਵ
	—	—	—
ਗ	ਮ	ਧ	ਮ
ਮ	ਪ	ਧ	ਪ
ਬਿ	ਮ	ਵਾ	ਹੈ
	—	—	—
	ਮ	ਬਿਸ	ਮ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਰੰ	ਸੰ
ਪ	ਪ	ਦ	ਸੁ	ਰ	ਤਿ	ਅ	ਵ	ਵ
ਸ	ਬ	—	—	—	—	—	—	—
		—	—	—	—	—	—	—
ਸੰ	ਧ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ
ਗਾ	ਹ	ਨ	ਬਿ	ਮ	ਲ	ਮ	ਤਿ	ਤਿ
		—	—	—	—	—	—	—
ਮ	ਮ	ਪ	ਧਪ	ਮ	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ
ਸ	ਬ	ਦ	ਸੁ	ਰ	ਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਰ
		—	—	—	—	—	—	—
ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਧ	ਧ	ਮ	ਧ	ਮ
ਮ	ਨ	ਕੋ	ਪ੍ਰ	ਗਾ	ਸ	ਹੈ	ਪ	ਸ
ਗਿਆ		—	—	—	—	—	—	—

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੧੨. ਰਾਗ ਕੇਦਾਰਾ, ਚਾਰਤਾਲ, ਪੜਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਜਨਮ ਅਕਾਰਥ ਜਾਤ ॥

ਤਜਿ ਗੋਪਾਲ ਆਨ ਰੰਗਿ ਰਾਚਤ ਮਿਥਿਆ ਪਹਿਰਤ ਖਾਤ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਧਨੁ ਜੋਬਨੁ ਸੰਪੈ ਸੁਖ ਭੋਗਵੈ ਸੰਗਿ ਨ ਨਿਬਹਤ ਮਾਤ ॥

ਮਿ੍ਗ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦੇਖਿ ਰਚਿਓ ਬਾਵਰ ਦ੍ਰੁਮ ਛਾਇਆ ਰੰਗਿ ਰਾਤ ॥ ੧ ॥

ਮਾਨ ਮੋਹ ਮਹਾ ਮਦ ਮੋਹਤ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਕੈ ਖਾਤ ॥

ਕਰੁ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਦਾਸ ਨਾਨਕ ਕਉ ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ ਹੋਇ ਸਹਾਇ ॥ ੨ ॥

(ਕੇਦਾਰਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੧੨੦)

ਅਸਥਾਈ

X	੦	੨	੦	੩	੪
			ਮ	ਮ-ਗ ਪ	— ਪ
			ਹ	ਰਿੜੜ ਬਿ	ੜ ਨ
ਸੰ	—	ਨ			
ਜ	ੜ	ਧ	ਪ	ਮ	— ਪ
	ੜ	ਨ	ੜ	ਅ	ੜ ੜ
ਮ	—	ਰ			
ਰ	ੜ	ਸ	—		
	ੜ	ਬ	ੜ		

ਅੰਤਰਾ

ਮੰ	—	—	ਧ	—	ਨ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	—	—
ਪ	ੜ	ੜ	ਜ	ੜ	ਗੋ	ਪਾ	ੜ	ੜ	ਲ	ੜ	ੜ
ਚ											
ਨ	—	ਸੰ	ਧ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਧ	—	ਪ
ਸੰ	ੜ	ਨ	ਰੰ	ੜ	ਗ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ਚ	ੜ	ਤ
ਆ											
ਮ	ਮ	—	ਗ	—	ਗ	ਪ	—	—	ਧ	—	ਨ
ਮਿ	ਬਿ	ੜ	ਆ	ੜ	ਸ	ਪਹਿ	ੜ	ੜ	ਰ	ੜ	ਤ
ਖਾ	—	—	ਸੰ	—	—	—	—	—	—	—	—
	ੜ	ੜ	ਧ	ੜ	ਧ	ਪ					
			ੜ	ੜ	ਤ	ੜ	ਹਰਿ	ਬਿਨ...			

ਤਾਲ-ਰੂਪਕ

⊕				੧				੨	⊕				੧				੨
ਮੱ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—
ਧ	ਨ	ਜੋ	ਬ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਪੈ	ਸੁ	ਖ	ਭੁ	ਗ	ਵੈ	ਸ			
ਨ				ਨ				ਸੰ									
ਸੰ	ਧ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	ਸੰ	—								
ਜੋ	ਗ	ਨ	ਨਿ	ਬ	ਹ	ਤ	ਮਾ	ਸ	ਸ								

ਸੂਲਫਾਕ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਚੋਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×				੦				੨				੩				੦			
ਮ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—		ਪ	ਪ	—			ਪ	ਪ	—		—			
ਮਿ	ਗ	ਤ੍ਰਿ	ਸਸ	ਨਾ	ਸ		ਦੇ	ਖ	ਸ	ਸ									
ਮ	ਪ	ਧ	ਨੁ	ਧ	—		ਪ	ਪ	—			ਪ	ਪ	—		—			
ਰ	ਚਿ	ਓ	ਸ	ਬਾ	ਸ		ਵ	ਰ	ਸ	ਸ									
ਮ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—		ਪ	ਪ	—			ਪ	ਪ	—		—			
ਦੁ	ਮ	ਛਾ	ਸਸ	ਇਆ	ਸ		ਰੰ	ਗ	ਸ	ਸ									
ਗ	—	—	—	—	—		—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—
ਮ	—	ਰ	ਸ	ਰ	—		ਸ	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—
ਰਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ		ਤ	ਸ	ਸ	ਸ		—	—	—	—	—	—	—	—
																		—ਦੁਬਾਰਾ—ਦੁਮ ਛਾਇਆ	
ਗ	—	—	—	—	—		—	—	—	—		—	—	—	—	—	—	—	—
ਮ	—	ਰ	ਸ	ਮ	ਮ		ਮਗ	ਪ	—	ਪ		—	—	—	—	—	—	—	—
← ਰਾ	ਸ	ਸ	ਤ,	ਹ	ਰਿ		ਸਸ	ਬਿ	ਸ	ਨ	ਜਨਮ—ਅਸਥਾਈ								

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਚੋਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

੦				੩				×				੨			
ਮ	—	ਪ	ਧ	ਧ	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
* ਪ	ਸ	ਨ	ਮੋ	ਹ	ਸ	ਮ	ਹਾ	ਸ	ਮ	ਦ	ਮੋ	ਸ	ਹ	ਤ	ਤ
* ਮਾ															
ਸੰ	ਧ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਧ	ਪ	—	—
* ਧ	ਮ	ਕੋ	ਸ	ਧ	ਕੋ	ਸ	ਖਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਤ	ਸ	ਸ
* ਕਾ															
ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਮ	ਮ	ਮ	ਸ	ਰ	ਰ	ਸ	—	—
* ਕ	ਰ	ਗਹਿ	ਲੇ	ਹੁ	ਸ	ਦਾ	ਸ	ਸ	ਨਾ	ਸ	ਨ	ਕ	ਕਉ	ਸ	ਸ

*	ਸ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਧਨ	ਸਰੰ	ਨ	—	—	—	ਸੰ	—	ਪ	—
*	ਪ੍ਰਭ	ਜੀ	ਉੜ	ਹੋ	ੜ	ਤੜ	ਸੜ	ਹਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਤ	ੜ
—	—	—	ਮ	ਮਗ	ਧ	—	ਪ	×							
*	*	*	ਹ	ਰਿੜ	ਬਿ	ੜ	ਨ	ਜਨਮ—ਅਸਥਾਈ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੁਕਾਅ ਕਰੋ।							

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਰੂਪਕ-ਤਿੰਨਤਾਲ' ਦਾ ਵਾਧਾ ਕਰਕੇ 'ਪੜਤਾਲ' ਦਾ ਰੂਪ ਦਿਤਾ ਹੈ। —ਕਰਤਾ

(ਕੇਦਾਰਾ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਸੋਰਠ

ਵਾਦੀ—ਰ	ਠਾਟ—ਖਮਾਜ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਧ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਰ-ਨੁ, ਤੇ ਧ-ਮ, ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਮ
ਆਰੋਹ—ਸ, ਰ, ਮ ਪ, ਨ, ਸ।

ਅਵਰੋਹ—ਸੰ ਨੁ ਧ ਪ, ਧ ਮ, ਰ, ਸ।

ਪਕੜ—ਮ ਪ ਨ, ਸੰ, ਰ—ਨੁਧਪ, ਧ—ਮ, ਮ ਰ, ਨ, ਸ।

ਸੋਰਠ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਸੋਰਠ ਨੂੰ ਕਾਬੋਜੀ ਮੇਲ (ਖਮਾਜ ਠਾਟ) ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਸੰਪੂਰਣ ਤੇ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਰਿਖਭ ਧੈਵਤ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਦੇ ਸੁਰ-ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਪਰਿਵਰਤਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ (ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ) ਅਜੇ ਭੀ ਸੋਰਠ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਂ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਅਧਾਰਤ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮਨ-ਪਸੰਦ ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਨੂੰ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਉੱਤਰੀ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਰਾਗ ਅਧਿਕ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਸੋਰਠ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਥੋੜਾ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕਰਿਆ ਹੈ। ਜਾਂ ਇੰਝ ਕਹਿ ਲਵੋ ਕਿ ਸੋਰਠ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਸਰੂਪ ਦੇਸ਼ ਨੇ ਧਾਰਣ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸੋਰਠ ਨੂੰ ਇਕ ਨਵੇਂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਇਸ ਦੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਤੇ ਸੰਵਾਦ ਧੈਵਤ ਜਾਂ ਪੰਚਮ ਹੈ। ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ (ਨੌਂ ਵਜੇ ਵਜੇ) ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਭੀ ਗੰਧਾਰ ਅਲਪ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਮੱਧਮ ਤੋਂ ਰਿਖਭ ਤੇ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਮੀਂਡ ਨਾਲ ਗੰਧਾਰ ਸੁਰ ਦਾ ਸਪੱਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧੈਵਤ ਤੋਂ ਮੱਧਮ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਤੇ ਥੋੜਾ ਰੁਕ ਕੇ ਫਿਰ ਮੱਧਮ ਤੋਂ ਰਿਖਭ ਤਕ ਮੀਂਡ

ਮ
ਲਾਈਦੀ ਹੈ। “ਸ, ਰ, ਮ ਪ ਧ, ਮ, ਮ ਰ, ਜਾਂ ਮ ਪ ਨ, ਸੰ—ਪ, ਧਪਧ ਮ, ਮ ਰ, ਨ, ਸ” ਇਸ

ਮ
ਪ੍ਰਕਾਰ। ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਚਲਣ “ਸ, ਰ, ਮਪ, ਥ, ਮ, ਰ, ਜਾਂ ਮਪਨ, ਸੰ—ਪਨਸਰ—ਨੁਧਪ, ਧਪਧ ਮ,

ਗ
ਮ ਰ, ਨ, ਸ” ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਰਾਗ ਦਾ ਸੁਰ-ਰੂਪ “ਸ, ਰ, ਮਗਰ, ਮਪ, ਨੁਧਪ, ਮਪਨ,

ਰ
ਸੰ-ਨੁਧਪ, ਮਗਰ, ਗਸ" ਇੰਜ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸੌਰਠ, ਦੇਸ, ਬਰਵਾ ਤੇ ਜੋਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਰਿਖਭ ਸੁਰ ਤੇ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਦੀ ਮੀਂਡ ਲਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇੰਜ ਨਾ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸਾਰੰਗ ਦੀ ਝਲਕ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ, ਨਾਲੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਰਿਖਭ ਆਪਣੇ ਸੁੱਧ ਥਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ ਲਗੇਗਾ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਇਹੋ ਤਾਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਨਾਲ ਰਾਗ-ਰੂਪ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਇਸ ਕਲਾ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਿਦਿਆ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸੌਰਠ ਤੇ ਦੇਸ ਸਮ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਕ ਰਾਗ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ 'ਦੇਸ-ਸੌਰਠ' ਰਾਗ ਵੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੁਰਵਾਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹੈ, ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਗੰਭੀਰ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ ਦੇ ਖਯਾਲ ਅਧਿਕ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸੌਰਠ ਦਾ ਨੌਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ—^ਸਨ^ਸਸ ਰ—^ਸਮਪ, ਮ—^ਸਰ, ਨ, ਸ—^ਸਰਨੁਧਪ—^ਸਮਪਨ, ਸ—^ਸਸ ਰ, ਮਪਧ—^ਸਮ, ਰ, ਸ—।

੨. ਸ, ਰ, ਮਪ, ਧਪਧ ਮ, ਰ, ਮਪ, ਨੁਧਪ, ਧ—^ਸਮ, ਮ ਰ, ਨ, ਸ—^ਸਸ ਰਮਪ—^ਸਧ ਮ, ਰਮਪ, ਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਨ, ਸ—।

੨. ਸ, ਰਨੁਧਪ, ਧਮ ਰ, ਮਪਨ, ਸ—^ਸਰਮਪਧਮਰ, ਨੁ, ਧਪ, ਮਪਨ, ਸ—^ਸਰਮਪ, ਮਪਨ, ਸ—^ਸਰ—ਨੁ ਧਪ, ਧਪਧ ਮ, ਰ—^ਸਮਪਨ, ਸ—^ਸਪ, ਧ ਮ, ਰ, ਨ, ਸ—^ਸਰਮਪਨ, ਸ—^ਸਪਨਸਰ—ਨੁ ਧਪ, ਮਪਨ, ਸ—^ਸਰਨੁਧਪ ਧ ਮ, ਮ ਰ, ਨ, ਸ—।

੪. ਮਪਨ, ਸ—^ਸਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਨੁਧਪ ਮਪਨ, ਸ—^ਸਰਮਪਨ, ਸ—^ਸਨਸ, ਪਨਸ, ਮਪਨ, ਸ—^ਸਰ ਨੁ ਧਪ, ਮਪਨਸਰ—ਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਨ, ਸ—^ਸਰ ਮ ਰ, ਮਪਧ ਮ ਰ, ਮਪਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਮਪਨ, ਨੁਧਪਧਮ, ਰ, ਮਪਨ, ਸ—^ਸਪਨਸਰ—ਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਨ, ਸ—^ਸਮਪਨ, ਸ—^ਸ(ਸ) ਪ, ਮਪਨ ਸਰ—ਨੁਧਪ, ਧ ਮ ਰ, ਰ ਨੁਧਪ ਧਪਧਮ ਰ, ਨ, ਸ—।

ਪ੍ਰ. ਮਪਧ, ਰਮਪਨ—ਸ, ਪਨਸਰੰ—ਰ, ਨਸ— (ਸ) ਪ, ਧ ਮ ਰ, ਮਪਨ, ਸ—ਰੰ ਮੰ ਰ, ਸ—ਨਸਰੰ
ਨੁਧ, ਧ ਮ ਰ, ਨ, ਸ—ਰਮਪਨ, ਸ—ਨਸ, ਪਨਸ, ਮਪਨਸ ਰੰਨੁਧ, ਧ ਮ ਰ, ਮਪਨਸਰੰ—
ਮੰ ਸ ਪ ਸ ਮ ਪ ਧ
ਰੰਮ, ਰ, ਨਸ—ਰੰਨੁਧ, ਧਮਰ, ਰ—ਨੁਧ, ਮਪਧ, ਮ ਰ, ਨ ਸ—ਰ, ਮ, ਪ, ਨ, ਸ—ਰੰ ਨੁਧ,
ਮਪਨ, ਸ—ਰ, ਮਪ, ਰ, ਨ, ਸ—ਨੁਧ, ਧ ਮ ਰ, ਸ—ਪ, ਧ ਮ ਰ, ਨ, ਸ— ।
ਸਰਸ, ਰਮ ਰ, ਸ, ਰਮਪਪ ਮਮ ਰਰ ਸਸ, ਰਮਪਪਧਪਧਮਮ ਰਸ ਮਪਨਨਸਸੰਨੁ ਧਪ
ਧਮਰਰ ਸਸ—ਮਮਪਪਨਨਸਸੰ ਰੰਰੰਨੁਧ, ਧਧ ਮਮ ਰਰ ਸਸ—ਮਪਨਨਸਸੰ ਰੰਮੰਰੰਸਸੰਰੰਨੁਧ,
ਧਧ ਮਮ ਰਰਸ— ।

ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਨੋਟ :—ਸੋਰਠ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ ਲਗ-ਭਗ ਇਕ ਸਮਾਨ ਹਨ । ਉਂਜ ਸਮਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਕ
ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਆਲਾਪ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਰਾਹੀਂ ਤਾਂ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ
ਤਾਨਾਂ ਵਿਚ ਐਸਾ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਕਠਿਨ ਹੈ ।

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨ ਮ ਨ ਕੀ
੧.	ਮ ਨ ਹੀ S	ਨਸ ਰਮ ਪਨ ਸਰੰ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ	ਮਨ ਕੀ...
੨.	ਨਸ ਰਮ ਪਨੁ ਧਪ	ਮਪ ਨਸ ਰੰਮ ਗਰੰ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ	ਮਨ ਕੀ...
੩. ਸਰ ਮਗ	ਰਸ, ਰਮ ਪਮ ਗਰ,	ਮਪ ਨੁਧ ਪਮ, ਪਨ
	ਸੰਨੁ ਧਪ, ਨਸ ਰੰਸ	ਨੁਧ, ਸਰੰ ਮੰਗ ਰੰਸ	ਨੁਧ ਪਮ ਗਰ ਸ-	ਮਨ ਕੀ...
੪.	ਨਸ ਰਮ ਪਨੁ ਧਪ	ਮਪ ਨਸ ਰੰਗੁ ਰੰਸ	ਰੰਮ ਗਰੰ, ਗੁੰਗੁ ਰੰਸ
	ਰੰਰੰ ਸੰਨੁ, ਸੰਸ ਨੁਧ,	ਨੁਨੁ ਧਪ, ਧਧ ਪਮ,	ਪੰਪ ਮਰ, ਮਗ ਰਸ	ਮਨ ਕੀ...
੫.	ਸਰ ਮਮ ਗਰ, ਰਮ	ਪਪ ਮਗ, ਮਪ ਨੁਨੁ	ਧਪ, ਪਨ ਸੰਸ ਨੁਧ,	ਨਸ ਰੰਰੰ ਸੰਨੁ ਸਰੰ
	ਮੰਮ ਗਰੰ, ਸੰਨੁ ਧਪ,	ਨੁਧ ਪਮ, ਧਪ ਮਗ,	ਪਮ ਗਰ ਮਗ ਰਸ	ਮਨ ਕੀ...
੬.	ਰਰ ਸ, ਰ ਰਸ ਨਸ,
	ਮਮ ਗ, ਮ ਮਗ ਰਸ,	ਧਧ ਪ, ਧ ਧਪ ਮਪ,	ਰੰਰੰ ਸੰ, ਰੰ ਰੰਸ ਨਸ	ਮੰਮ ਗੰ, ਮੰ ਮਗ ਰੰਸ,
	ਰੰਰੰ ਸੰ, ਰੰ ਰੰਸ ਨਸ,	ਧਧ ਪ, ਧ ਧਪ ਮਪ,	ਮਮ ਗ, ਮ ਮਗ ਰਸ	ਮਨ ਕੀ...

ਅੰਤਰਾ

੧.	* ਫਿਰ ਤ ਫਿ	ਰ ਤ ਬ ਹੁ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ,	ਨਸ ਰਮ ਪਨ ਸੰ-
੨.	* . . .	ਪਨ ਸਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ	ਧਧ ਪਮ ਗਰ ਨਸ	ਰਮ ਪਨ ਸਰੰ ਸੰ-
੩.	ਨਸ ਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ,	ਮਪ ਸਸੰ ਨੁਧ ਪਮ,	ਰਮ ਧਪ ਮਗ ਰਸ,	ਨਸ ਰਮ ਪਨ ਸਰੰ
੪.	ਸੰ— ਫਿਰਤ ਫਿ...	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ,	ਮੰਮ ਗਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ
	ਮਗ ਰਸ, ਨਸ ਰੰ,	ਸਰ ਮਮ, ਰਮ ਪਪ,	ਮਮ ਨਨ, ਪਨ ਸੰਸੰ	ਨਸ ਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ
੫.	. . ਮੰਮ ਗਰੰ,	ਗੁੰਗੁ ਰੰਸੰ, ਰੰਰੰ ਸੰਨ,	ਸੰਸੰ ਨੁਧ, ਨੁਨੁ ਧਪ,	ਧਧ ਪਮ, ਪਪ ਮਗ,
	ਮਮ ਗਰ, ਨਸ ਰਮ	ਪਧ ਮਪ ਸੰ, ਨਸ	ਰਮ ਪਧ ਮਪ ਸੰ,	ਨਸ ਰਮ ਪਧ ਮਪ
੬.	ਸੰ, ਫਿਰਤ ਫਿ...	ਪਨ ਨ,ਪ ਨਨ ਪਨ
	ਸਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗ	ਰਸ, ਸਰੰ ਰੰਸੰ ਰੰਰੰ	ਸਰੰ ਮੰਗ ਰੰਸੰ ਨੁਧ	ਪਮ ਗਰ ਸ- ਨਸ
	ਰਮ, ਸਰ ਮਪ, ਰਮ	ਪਧ, ਮਪ ਨਸ, ਪਨ	ਸਰੰ ਸੰ, ਪਨ ਸਰੰ	ਸੰ, ਪਨ ਸਰੰ ਸੰ-

੧. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਨ ਕੀ ਮਨ ਹੀ ਮਾਹਿ ਰਹੀ ॥

ਨਾ ਹਰਿ ਭਜੇ ਨ ਤੀਰਥ ਸੇਵੇ ਚੋਟੀ ਕਾਲਿ ਗਹੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਦਾਰਾ ਮੀਤ ਪੂਤ ਰਥ ਸੰਪਤਿ ਧਨ ਪੂਰਨ ਸਭ ਮਹੀ ॥

ਅਵਰ ਸਗਲ ਮਿਥਿਆ ਏ ਜਾਨਉ ਭਜਨੁ ਰਾਮੁ ਕੋ ਸਹੀ ॥ ੧ ॥

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਬਹੁਤ ਜੁਗ ਹਾਰਿਓ ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਲਹੀ ॥

ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ਸਿਮਰਤ ਕਹਾ ਨਹੀ ॥ ੨ ॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੬੩੧)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩				੪				੨			
									ਪ	ਨ	ਪਨ	ਸਰੰ
									ਮ	ਨ	ਕੀ	ਸ
ਸੰ					ਸ		ਮ					
ਨੁ	ਧ	ਪਧ	ਪਮ	ਮਗਰ	—	ਨ	ਸ	ਰ	—	—	—	ਸ
ਮ	ਨ	ਹੀ	ਸ	ਮਾ	ਸ	ਹਿ	ਰ	ਹੀ	ਸ	ਸ	ਸ	*
												*
ਨੁ	—	ਸ	ਸ	ਗ								
ਨਾ	ਸ	ਹ	ਰਿ	ਰ	ਮ	ਗ	ਰ	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਧਪ
				ਭ	ਜੋ	ਸ	ਨ	ਤੀ	ਸ	ਰ	ਬ	ਸੇ
												ਧ
												ਮ
												—
												ਵੇ
												ਸ

ਅੰਤਰਾ

— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

ਮਨੁ ਹਾਲੀ ਕਿਰਸਾਣੀ ਕਰਣੀ ਸਰਮੁ ਪਾਣੀ ਤਨੁ ਖੇਤੁ ॥
ਨਾਮ ਬੀਜੁ ਸੰਤੋਖੁ ਸੁਹਾਗਾ ਰਖੁ ਗਰੀਬੀ ਵੇਸੁ ॥
ਭਾਉ ਕਰਮ ਕਰਿ ਜੰਮਸੀ ਸੇ ਘਰ ਭਾਗਠ ਦੇਖੁ ॥ ੧ ॥
ਬਾਬਾ ਮਾਇਆ ਸਾਥਿ ਨ ਹੋਇ ॥
ਇਨਿ ਮਾਇਆ ਜਗੁ ਮੋਹਿਆ ਵਿਰਲਾ ਬੁਝੈ ਕੋਇ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਹਾਣੁ ਹਟੁ ਕਰਿ ਆਰਜਾ ਸਚੁ ਨਾਮ ਕਰਿ ਵਬੁ ॥
ਸੁਰਤਿ ਸੋਚ ਕਰਿ ਭਾਂਡ ਸਾਲ ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਤਿਸ ਨੋ ਰਖੁ ॥
ਵਣਜਾਰਿਆ ਸਿਉ ਵਣਜੁ ਕਰਿ ਲੈ ਲਾਹਾ ਮਨ ਹਸੁ ॥ ੨ ॥
ਸੁਨਿ ਸਾਸਤ ਸਉਦਾਗਰੀ ਸਤੁ ਘੋੜੇ ਲੈ ਚਲੁ ॥
ਖਰਚੁ ਬੰਨੁ ਚੰਗਿਆਈਆ ਮਤੁ ਮਨ ਜਾਣਹਿ ਕਲੁ ॥
ਨਿਰੰਕਾਰ ਕੈ ਦੇਸਿ ਜਾਹਿ ਤਾ ਸੁਖਿ ਲਹਹਿ ਮਹਲੁ ॥ ੩ ॥
ਲਾਇ ਚਿਤੁ ਕਰਿ ਚਾਕਰੀ ਮੰਨਿ ਨਾਮੁ ਕਰਿ ਕੰਮੁ ॥
ਬੰਨੁ ਬਦੀਆ ਕਰਿ ਧਾਵਣੀ ਤਾ ਕੋ ਆਖੈ ਧੰਨੁ ॥
ਨਾਨਕ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਕਰਿ ਚੜੈ ਚਵਗਣ ਵੰਨੁ ॥ ੪ ॥

१८५

ਅਸਥਾਈ

੦	੩	×	੨
			ਮ ਪ ਨ ਬਾ ਟ ਬਾ —
ਪ ਧ — ਮ ਰ — ਨ ਸ ਮ — ਰ ਰ	ਸ	ਰ	— — ਸ —
ੜ ਮਾ ੜ ਇਆ ਸਾ ੜ ਬ ਨ ਹੁ ੜ ੜ ਇ,			ੜ ੜ ੜ ੜ
— ਸ ਰ ਰ ਰ — ਰ ਰ — ਮ — ਮ			ਗ ਰ — ਸ —
ੜ ਇ ਨ ਮਾ ਇਆ ੜ ਜ ਗ ੜ ਮੋ ੜ ਹਿ			ਆ ੜ ੜ ੜ
ਮ			
— ਰ ਮ ਮ ਪ — ਨ ਸ ਰ — ਸ			ਧਪ ਧ ਪ —
ੜ ਵਿ ਰ ਲਾ ਬੁ ੜ ਝੈ ੜ ਕੋ ੜ ੜ			ੜੜ ੜ ਇ ੜ
ਪ — — ਮ			
ੜ ਮਾ ੜ ਇਆ...			

ਅੰਤਰਾ

ਰ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	—	—	—	ਰ	ਮ	—	ਮ	ਗ	ਰ	ਰ	ਸ	—
ਮ	ਨ	ਹਾ	ਲੀ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰਿ	ਸਾ	ਸ	ਣੀ	ਕ	ਰ	ਣੀ	ਸ		
ਮ																
—	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪ	—	ਧ	—	ਪ	ਮ	—	ਰ	—	
ਸ	ਸਰ	ਮ	ਪਾ	ਣੀ	ਸ	ਤ	ਨ	ਸ	ਖੇ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਤ	ਸ	
—	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	—	
ਸ	ਨਾ	ਸ	ਮ	ਬੀ	ਸ	ਜ	ਸੰ	ਸੰ	ਤੋ	ਸ	ਖ	ਸੁ	ਹਾ	ਸ	ਗਾ	ਸ
—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਰੰ	—	ਸੰ	—	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਸੰ	—	
ਸ	ਰ	ਖ	ਗ	ਰੀ	ਸ	ਬੀ	ਸ	ਨੁ	—	ਧ	ਸ	ਮ	ਪ	ਬਾ	ਸ	ਬਾ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰੈਣਿ ਦਿਨਸੁ ਪਰਭਾਤਿ ਤੂਹੈ ਹੀ ਗਾਵਣਾ ॥

ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਰਬਤ ਨਾਉ ਤੇਰਾ ਧਿਆਵਣਾ ॥

ਤੂ ਦਾਤਾ ਦਾਤਾਰੁ ਤੇਰਾ ਦਿਤਾ ਖਾਵਣਾ ॥

ਭਗਤ ਜਨਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ਪਾਪ ਗਵਾਵਣਾ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿਹਾਰੈ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਵਣਾ ॥ ੨੫ ॥

(ਸੋਰਠ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੬੫੨)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
—	ਮ				ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	—	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਰ			
ੜ	ਰ	ਮ	ਮ	ਦਿ	ਮ	ਸ	ਪ	ਰ	ਭਾ	ੜ	ੜ	ਤ	ਤੁੜ	ੜ	ਹੈ	ਹੀ			
—	ਮ	—	ਪ	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਮ	ਰ	—	—	—	ਸ	—	—	—	—			
ੜ	ਗਾ	ੜ	ਵ	ਣਾੜ	ੜ	ਗਾ	ਵ	ਣਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ			

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—	—	—	—	—	—
ਜੀ	ਅ	ਜੰ	ੜ	ਤ	ਸ	ਰ	ਬ	ਤ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

ਨੁ

—	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਧਪ	—	—	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—
ੜ	ਨਾ	ੜ	ਮ	ਤੇ	ੜ	ਰਾੜ	ੜ	ੜ	ਧਿਆ	ੜ	ਵ	ਣਾ	ੜ	ੜ	ੜ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੪. ਰਾਜਾ ਸੋਰਠ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਜੋ ਨਰ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥

ਸੁਖ ਸਨੇਹ ਅਰੁ ਭੈ ਨਹੀ ਜਾ ਕੈ ਕੰਚਨ ਮਾਟੀ ਮਾਨੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਨਹ ਨਿੰਦਿਆ ਨਹ ਉਸਤਤਿ ਜਾ ਕੈ ਲੋਭੁ ਮੋਹੁ ਅਭਿਮਾਨਾ ॥

ਹਰਖ ਸੋਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਉ ਨਾਹਿ ਮਾਨ ਅਪਮਾਨਾ ॥ ੧ ॥

ਆਮਾ ਮਨਸਾ ਸਗਲ ਤਿਆਗੈ ਜਗ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਰਾਸਾ ॥

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧੁ ਜਿਹ ਪਰਸੈ ਨਾਹਨਿ ਤਿਹ ਘਟਿ ਬ੍ਰਹਮੁ ਨਿਵਾਸਾ ॥ ੨ ॥

ਗਰ ਕਿਰਪਾ ਜਿਹ ਨਰ ਕਉ ਕੀਨੀ ਤਿਹ ਇਹ ਜੁਗਤਿ ਪਛਾਨੀ ॥

ਨਾਨਕ ਲੀਨ ਭਇਓ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਸੰਗਿ ਪਾਨੀ ॥ ੩ ॥

(ਸੋਰਠ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੬੩੩)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨
															<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> ਪਸਨਸ </div> <div style="display: flex; justify-content: space-around;"> ਜੋੜਨਰ </div>
ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	ਸ	ਗ	ਮ	ਰ	—					
ੜ	ਧ	ਖ	ਮੈ	ਮੈ	ਰ	ਨ	ਰ	ੜ	ਮ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	
	ਦੁ	ਖ	ਮੈ	ਮੈ	ਦੁ	ਖ	ਮਾ	ੜ	ਨੈ	ੜ					
—	ਸ	ਰ	ਰ	ਰ	ਰ	ਰ	ਮ	—	ਮ	ਮ					ਗ
ੜ	ਸੁ	ਖ	ਸ	ਸ	ਨੈ	ਹੁ	ਭੈ	ੜ	ਨ	ਹੀ					ਰ
															ਜਾ
ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਸ	ਨਸ	ਰਸ	ਨੁਧ	ਪ			
ਰ	ੜ	ਚ	ਨ	ਨ	ਮਾ	ੜ	ਟੀ	ੜ	ਮਾੜ	ੜੜ	ਨੈੜ	ੜ			ਜੋ ਨਰ...
ਕੰ															

ਅੰਤਰਾ

—	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	—
	ਨ	ਹ	ਨਿੰ	ਦਿਆ	ੜ	ਨ	ਹ	ਉ	ੜਸ	ਤ	ਤ	ਤ	ਜਾ	ੜ	ਕੈ
															ੜ
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ	ਸ	ਨਸ	ਰਸ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—
ੜ	ਲੈ	ਭ	ਮੈ	ਹੁ	ੜ	ਅ	ਭਿ	ਮਾ	ੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਨਾ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਮ	—	ਗ	ਰ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ
ੜ	ਹਰ	ਖ	ਸੋ	ੜ	ਗ	ਤੇ	ੜ	ਰ	ਹੈ	ੜ	ਨਿ	ਆ	ੜ	ਰਉ	ੜ
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨਸ	ਰਸ	ਨੁਧ	ਪ				
ੜ	ਨਾ	ਹਿ	ਮਾ	ੜ	ਨ	ਅ	ਪ	ਮਾੜ	ੜੜ	ਨਾੜ	ੜ				ਜੋ ਨਰ...

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

ਨੋਟ :—ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ 'ਭਾਨਮਤੀ ਤਾਲ' ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜੇਕਰ ਅਗੋਂ 'ਤਿੰਨਤਾਲ' ਦੀ ਇਹ ਟਿਯੂਨ ਗਾਓ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ।

੫. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਾਲ—ਰੂਪਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸੋਰਠਿ ਤਾਮਿ ਸੁਹਾਵਣੀ ਜਾ ਹਰਿਨਾਮੁ ਢੰਢੋਲੇ ॥
ਗੁਰ ਪੁਰਖੁ ਮਨਾਵੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰਮਤੀ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬੋਲੇ ॥
ਹਰਿ ਪ੍ਰੇਮਿ ਕਮਾਈ ਦਿਨਸੁ ਰਾਤਿ ਹਰਿ ਰਤੀ ਹਰਿ ਰੰਗਿ ਚੋਲੇ ॥
ਹਰਿ ਜੈਸਾ ਪੁਰਖੁ ਨ ਲਭਈ ਸਭੁ ਦੇਖਿਆ ਜਗਤੁ ਮੈ ਟੋਲੇ ॥
ਗੁਰਿ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮੁ ਨ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਮਨੁ ਅਨਤ ਨ ਕਾਹੂ ਡੋਲੇ ॥
ਜਨੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਕਾ ਦਾਸੁ ਹੈ ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕੇ ਗੋਲ ਗੋਲੇ ॥੨॥

(ਰਾਗ ਸੋਰਠਿ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੬੪੨)

ਅਸਥਾਈ

⊕					੧	੨	⊕					੧	੨	
ਮ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸ	—	—ਨ	ਸ	ਸੰਨ	ਸਰੰ	—
ਸੋ	ਰ	ਠ	ਤਾ	ਤਾ	ੜ	ਮ	ਸੁ	ਹਾ	ੜ	ੜਵ	ਣੀ	ੜੜ	ੜੜ	ੜ
ਸ	—	ਨੁ	ਧਪ	ਧਪ	ਧ	ਪ	—ਪ	ਧ	—	—ਪ	ਮ	—	ਸ	—
ਜਾ	ੜ	ਹਰਿ	ਨਾੜ	ੜ	ੜ	ਮ	ੜਢੇ	ਢੇ	ੜ	ੜੜ	ਲੇ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	—ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸ	—	—ਨ	ਸ	—	—	ਘ
ਪੁਰ	ਖ	ੜਮ	ਨਾ	ੜ	ਵਹਿ	ੜ	ਆ	ੜ	ੜਪ	ਣਾ	ੜ	ੜ	ਗੁਰ
ਨ	ਨ	—	ਸ	ਸੰਰ	ਸ	ਧਪ	ਧ	—	—ਪ	ਮਰ	—	ਸ	—
ਮ	ਤੀ	ੜ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿੜ	ਬੋ	ੜ	ੜੜ	ਲੇੜ	ੜ	ੜ	ੜ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਭੇ ਲਾਓ ।

੬. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰੇ ਮਨ ਰਾਮ ਸਿਉ ਕਰਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ॥

ਸ੍ਰਵਨ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਨੁ ਸੁਨਉ ਅਰੁ ਗਾਉ ਰਸਨਾ ਗੀਤਿ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਰਿ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸਿਮਰੁ ਮਾਧੋ ਹੋਹਿ ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤ ॥

ਕਾਲੁ ਬਿਆਲੁ ਜਿਉ ਪਰਿਓ ਡੋਲੈ ਮੁਖੁ ਪਸਾਰੇ ਮੀਤ ॥੧॥

ਆਜ ਕਾਲਿ ਫੁਨਿ ਤੋਹਿ ਗ੍ਰਸਿ ਹੈ ਸਮਝਿ ਰਾਖਹੁ ਚੀਤਿ ॥

ਕਹੈ ਨਾਨਕ ਰਾਮੁ ਭਜਿ ਲੈ ਜਾਤ ਅਉਸਰ ਬੀਤਿ ॥੨॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੬੩੧)

ਅਸਥਾਈ

⊕	੧					੨					⊕	੧					੨		
																		ਮ	ਸਸ
																		ਰ	ਮਨ
																		ਰੇ	
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਧ	ਧ	ਧਪ	ਧ	-ਪ	ਮ	—	ਗਰ	ਸ						
ਰਾ	ਸ	ਮ	ਸਿਉ	ਸ	ਕ	ਰ	ਪ੍ਰੀਸ	ਸ	ਤ	ਰੇ	ਸ	ਮਸ	ਨ						
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਧ	ਧ	ਧਪ	ਧ	-ਪ	ਮ	—	ਰ	ਸ						
ਰਾ	ਸ	ਮ	ਸਿਉ	ਸ	ਕ	ਰ	ਪ੍ਰੀਸ	ਸ	ਤ	ਤ	ਸ	ਸ	ਸ						
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ	—	—	ਨਸ						
ਰਾ	ਸ	ਮ	ਗੋ	ਸ	ਬਿ	ਦ	ਗੁ	ਨ	ਸੁ	ਨਉ	ਸ	ਸ	ਅਰ						
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ	—	—	ਨਸ						
ਰਾ	ਸ	ਮ	ਗੋ	ਸ	ਬਿ	ਦ	ਗੁ	ਨ	ਸੁ	ਨਉ	ਸ	ਸ	ਅਰ						
ਰਾ	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	ਧ	—	-ਪ	ਮ	—	ਗਰ	ਸ						
ਗਾ	ਸ	ਉ	ਰ	ਸ	ਨਾ	ਸ	ਗੀ	ਸ	ਤਸ;	ਰੇ	ਸ	ਮਸ	ਨ						

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸ	ਨ	ਸ	—	ਸ	—
ਕਰ	ਸਾ	ਧ	ਸੰ	ਸ	ਗ	ਤ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਮਾ	ਸ	ਧੋ	ਸ
ਪ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸਰ	ਸ	ਧ	ਪ	ਧ	-ਪ	ਮਗ	ਰਸ
ਹੋ	ਸ	ਹਿ	ਪ	ਤਿ	ਤ	ਪੁ	ਨੀ	ਸ	ਤ,	ਰੇ	ਸ	ਮਸ	ਨਸ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੭. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਸੁਪਨ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚਿਤ੍ਰ ਬਾਨਕ ਬਨੇ ਬਚਿਤ੍ਰ,
ਪਾਵਨ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਆਜ ਮੋਰੇ ਆਏ ਹੈਂ ॥
ਪਰਮ ਦਯਾਲ ਲਾਲ ਲੋਚਨ ਬਿਸਾਲ,
ਮੁਖ ਬਚਨ ਰਸਾਲ ਮਧੁ ਮਧੁਰ ਪੀਆਏ ਹੈਂ ॥
ਸੋਭਤ ਸਿਹਜਾਸਨ ਬਿਲਾਸਨ ਦੈ ਅੰਕਮਾਲ,
ਪ੍ਰੇਮ ਰਸ ਬਿਸਮ ਹੈ ਸਹਜ ਸਮਾਏ ਹੈਂ ॥
ਚਾਤ੍ਰਕ ਸਬਦ ਸੁਨ ਅਖੀਆਂ ਉਘਰ ਗਈ,
ਭਈ ਜਲ ਮੀਨ ਗਤਿ ਬਿਰਹ ਜਗਾਏ ਹੈਂ ॥ ੭੦੫ ॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩	੪	×	੦	੨
ਨ	ਸਰੰ	ਧਪ	ਧਪ	ਮ	ਸ
ਸ	ਜਸ	ਪ	ਧ	ਰ	—
ਆ	ਮੋਸ	ਰੇ	ਆਸ	ਮੋ	ਸ
ਮ					
ਰ	ਰ	ਪ	ਪਨ	ਨ	—
ਆ	ਜ	ਰੇ	ਆਸ	ਏ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸੁ	ਪ	ਸ	ਨ	ਸ	ਚ	ਰਿ	ਸ	ਕੁ	ਚਿ	ਸ	ਕੁ
ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨਸੰ	ਨਸੰ	ਰਸੰ	ਨੁਧ	ਪ	ਪ
ਬਾ	ਸ	ਨ	ਕ	ਸ	ਬ	ਨੇਸ	ਸਸ	ਬਸ	ਚਿਸ	ਸ	ਕੁ
ਪ	ਰੰ	—	ਗਰੰ	ਮ	ਗਰੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਪਾ	ਵ	ਸ	ਨਸ	ਸ	ਪਸ	ਵਿ	ਸ	ਕੁ	ਮਿ	ਸ	ਕੁ
ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰਸੰ	ਨੁਧ	ਪ	—
ਆ	ਸ	ਜ	ਮੋ	ਸ	ਰੇ	ਆ	ਸ	ਏਸ	ਹੈਸ	ਸ	ਸ ਆਜ ਮੋਰੇ...

—ਬਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੮. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਤੋ ਕਹ ਲਾਜ ਹਮਾਰੀ ॥

ਨੀਲਕੰਠ ਨਰਹਰਿ ਨਾਰਾਇਣ ਨੀਲਬਸਨ ਬਨਵਾਰੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪਰਮ ਪੁਰਖੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸੁਆਮੀ ਪਾਵਨ ਪਉਨ ਅਹਾਰੀ ॥

ਮਾਧਵ ਮਹਾਜੋਤਿ ਮਧਮਰਦਨ ਮਾਨਮੁਕੰਦ ਮੁਰਾਰੀ ॥੧॥

ਨਿਰਬਿਕਾਰ ਨਿਰਜੁਰ ਨਿੰਦਾਬਿਨ ਨਿਰਬਿਖ ਨਰਕ ਨਿਵਾਸੀ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾਸਿੰਧ ਕਾਲ ਤ੍ਰੈ ਦਰਸ ਕੁਕ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਨਾਸਨਕਾਰੀ ॥੨॥

ਧਨਰਪਾਨ ਧ੍ਰਿਤਮਾਨ ਧਰਾਧਰ ਅਨਬਿਕਾਰ ਅਸਿਧਾਰੀ ॥

ਹੋ ਮਤਿਮੰਦ ਚਰਨ ਸਰਨਾਗਤਿ ਕਰ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਉਬਾਰੀ ॥੩॥

(ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ ਪਾ: ੧੦ (੯੪੦)

ਅਸਥਾਈ

੦		੩	੪	×	੦	੨
ਮ	ਪ	ਸੰ	ਪ	ਪ	ਧ	ਮ
ਪ੍ਰ	ਭ	ਜੂ	ਸ	ਤੋ	ਕ	ਹ
		ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਗਰ	—	ਸ	—	ਰ	ਮ	—
ਲਾ	ਸ	ਜ	ਸ	ਹ	ਮਾ	ਰੀ
		ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਰ	—	—	—	ਸ	—	ਰ
*	*	*	*	ਨੀ	ਲ	ਲ
				ਸ	ਸ	ਸ
ਰ	—	ਰ	ਰ	ਮ	ਮ	ਮ
ਕੰ	ਸ	ਠ	ਨ	ਹ	ਰ	ਨਾ
		ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਗ	—	ਸ	ਸ	ਰ	—	ਮ
ਰ	ਸ	ਇ	ਣ	ਨੀ	ਲ	ਲ
		ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਪ	ਪ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸ	ਨ	ਸ	ਬ	ਵਾ	ਰੀ	ਪ
		ਸ	ਨ	ਸ	ਸ	ਬ
ਪ	—	ਮ	—	ਪ	ਧ	ਮ
ਮ	ਸ	ਰੀ	ਸ	ਤੋ	ਕ	ਹ
ਵਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ

ਲਾਜ ਹਮਾਰੀ...

ਅੰਤਰਾ

X	ਸ	੦	੨	੦	੩	੪	
ਸ	ਰ	ਰ	ਰ	ਰ	ਰ	ਰ	ਰ
ਪ	ਰ	ਮ	ਪ	ਰ	ਖ	ਪ	ਰ
		—	—	—	—	—	—
ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਰ	ਸ	—
ਮੇ	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਸੁਆ	ਮੀ	—
	—	—	—	—	—	—	—
ਗ	—	ਮ	—	ਮ	ਪ	ਪ	—
ਰ	—	ਵ	—	ਨ	ਪਉ	ਨ	—
ਪਾ	—	—	—	—	—	—	—
	—	—	—	—	—	—	—
ਧ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਰ	—	—
ਹਾ	—	—	—	—	ਰੀ	—	—
	—	—	—	—	—	—	—
ਮ	—	ਮ	—	ਮ	ਪ	ਪ	—
ਮਾ	—	ਧ	—	ਵ	ਮ	ਹਾ	—
	—	—	—	—	—	—	—
ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਨ	—
ਜੋ	—	ਤ	—	ਧ	ਮ	ਰ	—
	—	—	—	—	—	—	—
ਪ	—	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	—	—
ਮਾ	—	ਨ	—	ਮੁ	ਕੰ	—	—
	—	—	—	—	—	—	—
ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	—	—
ਨੁ	—	ਰੀ	—	ਧ	ਮ	—	—
ਰਾ	—	—	—	ਮੁ	ਰਾ	—	—
	—	—	—	—	—	—	—
ਪ	ਧ	ਮ	ਮ	—	—	—	—
ਤੋ	—	ਕ	ਹ	—	—	—	—

ਲਾਜ ਹਮਾਰੀ ..

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਹੀ ਲਾਓ ।

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ ।

੯. ਰਾਗ ਸੌਰਠ, ਤਾਲ-ਭਾਨੁਮਤੀ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਜੋ ਨਰੁ ਦੁਖ ਮੈ ਦੁਖੁ ਨਹੀ ਮਾਨੈ ॥

ਅਸਥਾਈ

×			੨			੩			੪		
	ਮਪ	ਨ	-ਸੰ	ਸਰੰ	ਨੁ	ਧਪ	ਪਧ	ਮ,ਗਰ	ਸਨ,ਸ		
	ਦੁS	ਖ	Sਨ	ਹੀS	ਮਾ	ਨੈS	ਜੋS	ਨ,ਰS	ਦੁSਖ		
ਮਗਰ —	ਸ	ਰ	-ਰ	ਰਰ	-ਰ	ਸਰ	ਮ	-ਮ	-ਗ		
ਸੋS S,	ਸੁ	ਖ	Sਸ	ਨੇਹੁ	Sਅ	Sਰ	ਭੈ	Sਨ	Sਹੀ		
	ਮ				ਸੰ			ਪ			
ਰ ਸ	ਰ	ਮਮ	ਪ	ਨ	ਸਰੰ	ਨੁ,ਧਪ	ਪਧ	ਮ,ਗਰ	ਸਨ,ਸ		
ਜਾ ਕੈ	ਕੰ	ਚਨ	ਮਾ	ਟੀ	ਮਾS	ਨੈS	ਜੋS	ਨ,ਰS	ਦੁSਖ	ਮੈ	

ਅੰਤਰਾ

	ਮਮ	-ਪ	ਨ-	ਸੰਸੰ	ਨਸੰ	ਸੰ-	ਨਨ	ਸੰਸੰ	ਸਰੰ
	ਨਹ	Sਨਿ	S	ਦਿਆ	Sਨ	ਹS	ਉSਸ	ਤਤ	ਜਾS
ਸੰ					ਸੰ				
ਨੁ	ਧਪ	ਮਰ	ਮਮ	ਪ-	ਨਨ	ਸਰੰ	ਨੁ,ਧਪ	ਪਧ	
ਕੈ	S	ਲੋS	ਭਮੋ	ਹਿS	ਅਭਿ	ਮਾS	ਨਾS	ਜੋS	ਨਰ ਦੁਖ ..

ਨੋਟ :—ਭਾਨੁਮਤੀ ਤਾਲ ਵਿਚ ਅਸਥਾਈ-ਅੰਤਰਾ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ 'ਤਿੰਨਤਾਲ' ਵਿਚ ਗਾਓ, ਜੋ ਨੰ: ੪ ਤੇ ਦਰਜ ਹੈ।

੧੦. ਰਾਗ ਸੌਰਠ, ਜੈਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਗੁਰਿ ਸਚੈ ਬਧਾ ਬੇਹੁ ਰਖਵਾਲੇ ਗੁਰਿ ਦਿਤੇ ॥

ਪੂਰਨ ਹੋਈ ਆਸ ਗੁਰ ਚਰਣੀ ਮਨ ਰਤੇ ॥

ਗੁਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾਲਿ ਬਿਅੰਤਿ ਅਵਗੁਣ ਸਭਿ ਹਤੇ ॥

ਗੁਰ ਅਪਣੀ ਕਿਰਪਾ ਧਾਰਿ ਅਪਣੇ ਕਰਿ ਲਿਤੇ ॥

ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿਗਾਰ ਜਿਸੁ ਗੁਰ ਕੇ ਗੁਣ ਇਤੇ ॥੨੭॥

(ਸੌਰਠੀ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੬੫੩)

ਅਸਥਾਈ

X	੨				੩				੪
	ਮ	ਰ-	ਮ-	ਪ-	ਨ-	ਨਸਰੰਸੰ	ਨੁਧਪ	ਪਧ	ਨ
ਸਸ	ਰ-	ਮ-	ਪ-	ਨ-	ਨਸਰੰਸੰ	ਨੁਧਪ	ਪਧ	ਪਧ	ਨ
ਗੁਰ	ਸਸ	ਚੈਸ	ਬਸ	ਧਾਸ	ਬੈਸਸ	ਹੁਸਸ	ਰਖ	ਵਾ	ਲੇ
ਰ	ਮ	ਰ							
ਮ	ਰ								
ਦਿ	ਤੇ	ਗੁਰ...							

ਅੰਤਰਾ

ਸ	ਪ	ਨ-	ਨ-	ਸ-	ਸ-	ਪਪ	ਨਨ	ਸ-	ਸਰੰ
*	ਪੂਸ	ਰਨ	ਹੋਸ	ਈਸ	ਅਸ	ਸਸ	ਗੁਰ	ਚਰ	ਨੀਸ
									ਮਨ

ਸੰ
ਨੁ ਧਪਮਗਰ
ਰ ਤੇਸਸਸ ਗੁਰ ਸਚੈ .. —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਵੀ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੧੧. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਾਲ-ਆਡਾ ਚੌਤਾਲਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸੋਰਠਿ ਸੋ ਰਸੁ ਪੀਜੀਐ ਕਬਹੂ ਨ ਫੀਕਾ ਹੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਨ ਆਈਅਹਿ ਦਰਗਹ ਨਿਰਮਲ ਸੋਇ ॥੫॥

(ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੪੨੫)

ਅਸਥਾਈ

X	੨	੦	੩	੦	੪	੦
ਮ	ਸ	ਸ	ਪ	ਪ	ਨ	ਸ
ਰ	ਰ	ਠ	ਰ	ਸ	ਪੀ	ਸ
ਸੋ	ਸ	ਸੋ	ਸ	ਸ	ਸ	ਜੀ
ਸੰ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪਧ	ਸ
ਨੁ	ਧਪ	ਪਧ	ਮ	ਰ	ਮ	ਰ
ਸ	ਸਸ	ਕਸ	ਬ	ਹੁ	ਨ	ਫੀ
						ਸ
						ਕਾਸ
						ਸ
						ਰੋ
						ਸ
						ਦਿ
						ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ
ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਰਾ	ਮ	ਨਾ	ਮ	ਗੁ	ਨ	ਗਾ	ਈ	ਅਹਿ
	ਸ	ਨ	ਕ	ਰਾ	ਮ	ਨਾ	ਮ	ਗੁ	ਨ	ਗਾ	ਈ

—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਧ	ਮ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਸ	—
ੜ	ੜ	ਦੜ	ਰ	ਗੜ	ਹ	ਨਿ	ਰ	ਮੜ	ਲ	ਰ	ੜ	ਇ	ੜ

ਨੋਟ :—ਆਡਾ ਚੌਤਾਲਾ ਦੀ ਠਾਅ, ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਕੇ ਤਿਹਾਈ ਸਹਿਤ ਗੁਰ (ਸਮ)
ਤੇ ਆਉਣ ਨਾਲ ਲਯ ਦਾ ਗਿਆਨ ਵਧਦਾ ਹੈ

੧੨. ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਤਾਲ-ਧਮਾਰ, ਪੜਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਹਮ ਢਾਢੀ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਖਸਮ ਕੇ ਨਿਤ ਗਾਵਹੁ ਹਰਿ ਗੁਣ ਛੰਤਾ ॥
ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਕਰਹੁ ਹਰਿ ਜਸੁ ਸੁਣਹੁ ਤਿਸੁ ਕਵਲਾ ਕੰਤਾ ॥
ਹਰਿ ਦਾਤਾ ਸਭੁ ਜਗਤੁ ਭਿਖਾਰੀਆ ਮੰਗਤ ਜਨ ਜੰਤਾ ॥
ਹਰਿ ਦੇਵਹੁ ਦਾਨ ਦਇਆਲ ਹੋਇ ਵਿਚਿ ਪਾਥਰ ਕ੍ਰਿਮ ਜੰਤਾ ॥
ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗੁਰਮੁਖਿ ਧਨਵੰਤਾ ॥੨੦॥

(ਸੋਰਠ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੬੫੦)

												ਅਸਥਾਈ							
												੨	੦		੩				
×																	ਸ		
																	ਨਸ		
																	ਹਮ		
ਮ	—	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਮ	—	ਸਸ						
ਰ	ੜ	ਦੀ	ਹ	ਰਿ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਖੜ	ਸੜ	ਸੜ	ਸੜ	ਕੇ	ੜੜ	ੜ, ਨਿਤ						
ਦਾ	ੜ																		
ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਨਸੰ	ਨਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	—	ਪਮਗਰ	ਨਸੰ						
ਰ	ੜ	ਵਹ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਣ	ਛੰੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਤਾ	ੜੜ	ੜੜੜੜ	ਹਮ						
ਗਾ	ੜ																		

ਅੰਤਰਾ-ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ)

×	੦	੨	੩	੦	—	—
ਮ	ਪ	ਨ	ਸੰ	—	—	
ਹ	ਕੀ	ਤ	ਕ	ੜ	ੜ	
ਰਿ	ਰ	ਨ	ਰਹ			
ਪ	ਨ	ਰੰ	ਸੰ	ਪ	—	
ਹ	ਜ	ਸੁ	ਣਹ	ੜ	ੜ	
ਰਿ	ਸ			ਤਿ	ਸ	

ਨ	ਸ	ਨ	ਧ	ਧ	ਧ	ਮ	ਗ	ਨ	ਸ
ਕ	ਵ	ਲਾ	SS	ਕੰS	S	ਤਾ	SS	ਹ	ਮ

ਦਾਵੀ :—ਅਸਥਾਈ

ਸੰਚਾਰੀ—ਇਕਤਾਲਾ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੰਗੁਨ)

X		੦		੨		੦		੩		੪	
											ਸਸ ਹਰਿ
ਰ	ਰ	ਰ	ਮ	ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਮ	ਮਗ	ਰ	ਸ
ਦਾ	ਤਾ	ਸਭ	ਜਗ	ਤ	ਭਿ	ਖਾS	S	ਰੀ	ਆS	S,	S
ਮ	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਮੰ	S	ਗ	ਤ	ਜ	ਨ	ਜੰ	S	S	ਤਾ	S	ਹਰਿ
ਰੰ	—	ਗੰ				ਸੰ					
ਦੇ	S	ਰੰ	ਰੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
		ਵਹੁ	ਦਾ	Sਨ	ਦS	ਇਆ	S	ਲ	ਹੋ	ਇ	ਵਿਚ
ਸੰ	—	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਮ	ਗਰ	ਨ	ਸ
ਪਾ	S	ਥ	ਰ	ਕਿਰ	ਮ	ਜੰS	S	ਤਾ	SS	ਹ	ਮ—ਦਾਵੀ ਹਰਿ...

ਅਭੋਗ—ਤਿੰਨਤਾਲ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੰਗੁਨ ਲਯ)

X				੨				੦				੩	
	ਪ												
*	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—
*	ਜ	S	ਨ	ਨਾ	S	ਨ	ਕ	ਨਾ	S	ਮ	ਧਿ	ਆ	S
	ਪ												
—	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—
S	ਜ	S	ਨ	ਨਾ	S	ਨ	ਕ	ਨਾ	S	ਮ	ਧਿ	ਆ	S
—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਮ	ਗਰ	ਨ	ਸ
S	ਗੁ	ਰ	SS	ਮੁ	ਖ	ਧ	ਨ	ਵੰS	S	ਤਾ	SS	ਹ	ਮ—ਦਾਵੀ ..

ਨੋਟ :—ਧੜਤਾਲ, ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਲਯ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਘਟੋ-ਘਟ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੋਤੇ ਨੂੰ ਤੁਕ ਸਮਝ ਆ ਜਾਵੇ।

(ਸੋਰਠ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ

ਵਾਦੀ ਰ ਠਾਟ ਖਮਾਜ | ਸਮਾਂ—ਰਾਤੀ ਦੂਜੇ ਪਹਿਰ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ ।
 ਸੰਵਾਦੀ ਪ | ਜਾਤੀ—ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਮੰਦ ਪੰਚਮ ਤੋਂ ਮੱਧਮ ਰਿਖਭ ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ ।

ਆਰੋਹ—ਨ ਸ, ਰ ਗੁ ਰ ਸ, ਨੁ ਧ ਪੁ ਰ, ਗ ਮ ਪ ਨ ਸ ।

ਅਵਰੋਹ—ਸ ਨੁ ਧ ਪ, ਧ ਮ, ਰ ਗੁ ਰ ਸ ।

ਪਕੜ—ਰ ਗੁ ਰ ਸ, ਨੁ ਧ ਪੁ ਰ, ।

ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਰਾਗ ਹੈ । ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਇਸ ਦੇ ਜਯਾਵੰਤੀ, ਜਯੰਤੀ, ਜੈਜੈਵੰਤੀ ਅਤੇ ਵੈਜਯੰਤੀ ਆਦਿ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਰਾਗ ਭੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ । ਭਾਵ, ਇਹ ਰਾਗ ਸੌਰਠ, ਗੌਂਡ ਤੇ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਂ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦੇ ਦੂਜੇ ਪਹਿਰ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਭਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ । ਇਹ ਰਾਗ ਸੌਰਠ ਜਾਂ ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪੰਡਿਤ ਵਿਸ਼ਣੂ ਦਿਗੰਬਰ ਦੀ ਸ਼ਿਸ਼੍ਯ ਪਰੰਪਰਾ ਅਤੇ ਤਾਨਸੇਨ ਘਰਾਨੇ ਦੇ ਗਾਇਕ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਬਾਕੀ ਸਭੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਗਾਇਕ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਨੂੰ ਸੌਰਠ ਅੰਗ ਨਾਲ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਉਂਜ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਢੰਗ ਤੋਂ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਦੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਤੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਮਨਰੰਜਕ ਹਨ । ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ ਤੋਂ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗਾਇਕ ਇਸ ਦੇ ਅਰੋਹ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਕਰਕੇ 'ਮ ਧ ਨ ਸ'

ਇਹ ਰੂਪ ਰੱਖਦੇ ਹਨ । ਬਾਕੀ ਅਵਰੋਹ ਸੌਰਠ ਦੇ ਸਮਾਨ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ 'ਸ ਨੁ ਧ ਪ ਮ ਰ' ^ਗ

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ 'ਰ ਗੁ ਰ ਸ, ਨੁ ਸ ਧ ਨੁ ਰ' ਇਹ ਸੁਰ ਜੋੜ ਕੇ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦੇ

ਹਨ । ਇਸ ਲਈ ਗਾਇਕ ਭਾਵੇਂ ਸੌਰਠ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਵੇ ਜਾਂ ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ 'ਰ ਗੁ ਰ ਸ, ਨੁ ਸ ਧ ਨੁ ਰ' ਇਹ ਸੁਰ ਜ਼ਰੂਰ ਲਾਉਣੇ ਪੈਣਗੇ ਸੱਚ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰਾਂ

ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਨਿਖਾਦ ਤੇ ਦੋਵੇਂ ਗੰਧਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਖਾਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਤੀਵਰ ਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਕੋਮਲ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤਾਂ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਦੋਵੇਂ ਗੰਧਾਰ ਇਸ ਨਿਯਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਸਗੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਹੋਰ ਹੈ। ਭਾਵ, ਤੀਵਰ ਗੰਧਾਰ ਤਾਂ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਲਗਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਕੋਮਲ ਗੰਧਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੇਵਲ ਰਿਖਭ ਦੇ ਸਾਥ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। 'ਰ ਗੁ ਮ' ਜਾਂ 'ਮ ਗੁ ਰ' ਇੰਜ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ 'ਰ ਗੁ ਰ ਸ' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਸੁਰ ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਬਹੁਤ ਮਹੱਤਵ-ਪੂਰਣ ਹੈ।

ਨ
ਜਿਵੇਂ ਹਮੀਰ ਰਾਗ ਵਿਚ 'ਪ, ਮਪ ਗ ਮ ਧ' ਉਚਾਰਣ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਵਿਚ

ਗ
'ਸ, ਨਸ ਧਨੁ ਰ' ਦਾ ਉਚਾਰਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਮੰਦ੍ਰ ਪੰਚਮ ਤੇ ਮੱਧਮ ਸਪਤਕ ਦੇ ਰਿਖਭ ਦੀ

ਗ ਗ
ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ ਭੀ ਅਤੀ ਮਨੋਹਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਚਲਣ "ਰ, ਗ ਮ ਰ ਗੁ ਰ, ਸ—

ਸ ਗ — ਗ ਗ ਸ ਗ
ਰ ਨ ਸ ਧਨੁ ਰ, ਜਾਂ ਸ. ਨੁ ਧ ਪ—ਰ, ਰ ਗ ਮ ਰ ਗੁ ਰ ਸ, ਨ ਸ ਧ ਨੁ ਰ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਗੋਂਡ, ਬਿਲਾਵਲ ਤੇ ਸੋਰਠ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ "ਰ ਗ ਮ ਰ ਮ ਗ ਗੋਂਡ, ਗ ਰ ਗ ਪ ਮ ਗ ਬਿਲਾਵਲ ਤੇ ਸੰ ਨੁ ਧ ਪ ਧ ਮ ਰ" ਸੋਰਠ ਅੰਗ ਮਿਲਾ ਕੇ ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਪੂਰਵਾਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਭੀ ਤਿੰਨੇ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਬਾਖੂਬੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਹ ਅੰਤਿਮ ਤੇ ੩੧ ਨੰਬਰ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੇ ਚਾਰ ਸ਼ਬਦ ਦਰਜ ਹਨ।

ਨੋਟ :—ਅਸੀਂ ਸੋਰਠ ਅਤੇ ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ ਦੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਸ ਗ ਸ ਗ ਸ — ਗ ਸ ਗ ਗ
੧. ਸ (ਸ) ਧਨੁਰ—ਰਗੁਰ—ਨਸ—ਰ ਨੁ ਧ ਪ—ਰ, ਰਗਮਰਗੁਰਨੁ ਸਰਨਸਧਨੁਰ, ਰਗੁ ਰਗਮ,

ਗ ਸ ਗ ਗ
ਰਗੁਰ, ਨਸ ਰਨਸਧਨੁਰ, ਰ ਨੁ ਧ ਪ—ਰ ਗਮਪਗਮਰਗੁਰਸ—।

ਨੁ ਗ ਗ ਗ
੨. ਸ (ਸ) ਧ (ਨੁ) ਰ—ਰਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਨਸਰਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਨਸ—ਰਨਸਧਨੁ

ਗ ਗ
ਰ—ਨੁ—ਧ—ਪ—ਰ, ਗਮਪਗਮਰਗਮਗਰਗੁਰਸ—ਰਨਸਧਨੁਰ—

੩. ਪੁ — ਰ — ਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਮਪਨੁਪਪਧਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਨੁਪਪਧਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਧਨੁਪਪਧਗਮਰਗਮ
 ਪਧਗਮਰਗੁਰ, ਨੁਸ — ਰਨੁਸਧਨੁਰ — ਰਗ, ਗਮ, ਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਧਨੁਪਪਗਮਰਗੁਰ, ਨੁਸ — ਰਨੁਸ
 ਧਨੁਰ, ਨੁ — ਧ — ਪ — ਰ ਗੁਰ, ਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਧਗ — ਮਰਗੁਰ, ਨੁਪਪਧਗ — ਮਪਗ, ਮਰਗੁਰ,
 ਨੁਪਪਧਗ, ਮਰਗੁਰ, ਨੁਸਰਗਮਪਧਗ, ਮਰਗੁਰਸ — ਰਨੁਸਧਨੁਰ — ।

੪. ਮਪਨ — ਸ, ਨਸ, (ਸ) ਨੁਪਪਧਗਮਰਗੁਰ, ਮਪਨ — ਸ, ਰਨੁਪਪ — ਰ — ਨੁਪਪਧਗ, ਮਰਗੁਰ, ਮਪ
 ਨਸ, ਪਧਮਪਸ — ਰਨਸ, (ਸ) ਧਨੁਰ, ਰਗੁਰ, ਰਗੁਰਨ, ਸਰਨਸਧਨੁਰ — ਗਮਰਗੁਰ — ਨੁਪਪ —
 ਪਰ — ਨਸ, ਮਪਨਸ, ਰਨੁਪਪਧਗ — ਮਰਗੁਰ, ਰਗੁਰਨਸ — ਰਨਸ ਧਨੁਰ — ਨਸ, (ਸ) ਨੁਪਪਧਗ
 ਮਰਗੁਰ, ਰਮਪਨਸਰਨਸ, ਰਗ, ਗਮ — ਗ, ਰਗੁਰਸ — ਰਨਸਧਨੁਰ ਗਮਰਗੁਰ, ਗਮਪਗਮਰਗੁਰ,
 ਰਨੁਪਪਮਗਰਗੁਰ, ਨੁਸ ।

੫. ਸਪਨ — ਸ, ਪਧਮਪਸ — ਰਨਸ — ਧਨੁਰ — ਨਸ, ਰਗੁਰਸ, ਰਨਸਧਨੁਰ — ਗਮਰਗੁਰ ਗਮਪਗਮਰ
 ਗੁਰ, ਰ — ਨੁਪਪ — ਰ — ਨਸ, ਮਪਨਸ, ਨੁਪਪਮਗਮਰਗੁਰ, ਨੁਸ — ਮਪਨਸਰਗੁਰਸ — ਰਗਮਗਰ
 ਗੁਰਸ, (ਸ) ਧਨੁਰ — ਨਸ — ਰਨੁਪਪਧਗਮਰਗੁਰ, ਨੁਸਰਮਪਧਮਪਸ — ਰਨਸ, ਧਨੁਰ, ਰਗਮਗਰ
 ਗੁਰ, ਗਮਪਗਮਰਗੁਰ, ਨਸਰ — ਸਨੁਪਪਮਗਮਰਗੁਰ, ਮਪਨਸਰਗੁਰ, ਰਨਸਧਨੁਰ — ਨਸ — ।

ਨੁਸਰਗੁਰਸ, ਨੁਸਰਗਮਗਰਗੁਰਸ, ਨੁਸਰਗਮਪਗਮਰਗੁਰਸ, ਨੁਸਰਮਪਧਮਪਗਮਰਗੁਰਸ, ਨੁਸ
 ਰਮਨੁਪਪਧ ਗਮਰਗੁਰਸ, ਨੁਸਰਗਮਪਨਸ ਨੁਪਪਮਗਮਰਗੁਰਸ, ਮਪਨਸਰਗੁਰਸਨੁਪਪਮਗਮਰਗੁਰਸ —
 ਰਨੁਸਧਨੁਰ — ਨੁਸ — ।

ਜੈਸਾਵੰਤੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧	ਬੀ ਤ ਜੈ ਹੈ	ਬੀ ਤ ਜੈ ਹੈ	ਰਗ ਮਪ ਗਮ ਨੁਧ	ਪਮ ਗਮ ਰਗੁ ਰਸ
੨	ਰਗ ਮਪ ਨਸ ਰਸ	ਨੁਧ ਪਮ ਗਮ ਰਗ	ਮਪ ਗਮ ਰਗੁ ਰਸ
੩	ਮਪ ਨਸ ਰਸ ਨੁਧ,	ਸਨੁ ਧਪ, ਨੁਧ ਪਮ,	ਧਪ ਮਗ, ਰਗ ਮਪ	ਨੁਧ ਪਮ ਰਗੁ ਰਸ
੪	ਰਰ ਸ,ਰ ਰਸ ਨੁਸ,	ਧਧ ਪ,ਧ ਧਪ ਮਪ
੫	ਰਰ ਸ,ਰ ਰਸ ਨਸ,	ਮਮ ਗ,ਮ ਮਗ ਰਗੁ	ਰਸ ਨੁਧ ਪਮ ਰਗ	ਮਪ ਗਮ ਰਗੁ ਰਸ
੬	ਸਰ ਸਸ, ਰਗੁ ਰਰ,	ਗਮ ਗਗ, ਮਪ ਮਮ,	ਪਧ ਪਪ, ਨਸ ਨਨ
੭	ਸਰ ਸਸ, ਰਗੁ ਰਰ,	ਪਪ ਗਮ ਰਗੁ ਰਰ	ਸਸ ਨੁਨੁ ਧਧ ਪਪ	ਮਮ ਗਮ ਰਗੁ ਰਸ
੮	ਨਸ ਰਗੁ ਰਸ, ਨੁਸ	ਰਗ ਮਗ ਰਗੁ ਰਸ
੯	ਨਸ ਰਗ ਮਪ ਗਮ	ਰਗੁ ਰਸ, ਨਸ ਰਗ	ਮਪ ਨੁਧ ਗਮ ਰਗੁ	ਰਸ, ਨਸ ਰਗ ਮਪ
੧੦	ਨਸ ਨੁਧ ਪਮ ਗਮ	ਰਗੁ ਰਸ, ਨਸ ਰਗ	ਮਪ ਨਸ ਰਸ ਨੁਧ	ਪਮ ਗਮ ਰਗੁ ਰਸ

ਅੰਤਰਾ

੧	ਰਾ ਮ ਭਗ ਤ	ਹੀ ਏ ਆ ਨ	ਨਸ ਧਨੁ ਰਸ ਨੁਧ	ਪਮ ਗਮ ਰਗੁ ਰਸ
੨	ਨਸ ਰਗੁ ਰਸ ਨਸ	ਰਗ ਮਗ ਰਗੁ ਰਸ	ਨੁਧ ਪਮ ਰਗੁ ਰਸ
੩	ਨਸ ਧਨੁ ਰਰ ਸਸ	ਧਨੁ ਰਰ ਸਸ ਧਨੁ	ਸਸ ਨੁਧ ਪਮ ਗਮ	ਰਗ ਮਮ ਰਗੁ ਰਸ
੪	ਨਸ ਰਗੁ ਰਸ ਨਸ	ਰਗ ਮਗ ਰਗੁ ਰਸ
੫	ਨਸ ਰਸ ਨੁਧ ਪਮ	ਪਨ ਸਨੁ ਧਪ ਗਮ	ਰਗ ਮਮ ਰਗੁ ਰਸ,	ਮਪ ਨਸ ਰਗੁ ਰਸ
੬	ਸਨ ਧਪ ਗਮ ਰਗੁ	ਰਸ, ਰਰ ਸਨੁ ਧਪ	ਮਪ ਗਮ ਰਗੁ ਰਸ,
੭	ਪਪ ਗਮ ਰਗੁ ਰਸ	ਨਸ ਧਨੁ ਰਸ ਨੁਧ	ਪਮ ਗਮ ਰਗੁ ਰਸ,	ਮਪ ਨਸ ਰਗੁ ਰਸ
੮	ਗਮ ਪਧ ਮਪ ਨਸ	ਪਨ ਸਰ ਧਨੁ ਰਸ	ਰਗੁ ਰ,ਸ ਰਸ, ਨਸ	ਨੁ,ਧ ਨੁਧ, ਪਧ ਪ,ਮ
੯	ਪਮ, ਗਮ ਗ,ਰ ਗੁਰ,	ਸਰ ਨਸ ਰਮ ਪਧ	ਮਪ ਸ ਪਧ ਮਪ	ਸ, ਪਧ ਮਪ ਸ

੧. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਬੀਤ ਜੈ ਹੈ ਬੀਤ ਜੈ ਹੈ ਜਨਮੁ ਅਕਾਜ ਰੇ ॥
 ਨਿਸ ਦਿਨ ਸੁਨਿ ਕੈ ਪੁਰਾਨ ਸਮਝਤ ਨਹ ਰੇ ਅਜਾਨ ॥
 ਕਾਲ ਤਉ ਪਹੂਚਿਓ ਆਨਿ ਕਹਾ ਜੈ ਹੈ ਭਾਜਿ ਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਅਸਥਿਰੁ ਜੋ ਮਾਨਿਓ ਦੇਹ ਸੋ ਤਉ ਤੇਰਉ ਹੋਇ ਹੈ ਖੇਹ ॥
 ਕਿਉ ਨ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮੁ ਲੇਹ ਮੂਰਖ ਨਿਲਾਜ ਰੇ ॥ ੧ ॥
 ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਹੀਏ ਆਨਿ ਛਾਡਿ ਦੇ ਤੈ ਮਨ ਕੋ ਮਾਨੁ ॥
 ਨਾਨਕ ਜਨ ਇਹ ਬਖਾਨ ਜਗ ਮੈ ਬਿਰਾਜ ਰੇ ॥ ੨ ॥

(ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੩੫੨)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
ਸ	ਨ	ਸ	ਰ		ਸਨ	ਸ	ਧ	ਨ		ਗ	ਰ	ਗ	ਮਪ		ਗ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ	
ਬੀ	ਤ	ਜੈ	ਹੈ		ਬੀਤ	ਤ	ਜੈ	ਹੈ		ਜ	ਨ	ਮ	ਅਤ		ਕਾ	ਤਜ	ਰੇਤ	ਤ	
ਸ																			
ਨ	ਨ	ਸ	ਸ		ਨਸ	ਰਸ	ਨ	ਧ		ਪ	ਪ	ਰ	ਰ		ਗਰ	ਗ	ਮ	ਪ	
ਨਿ	ਸ	ਦਿ	ਨ		ਸੁਨ	ਕੈਪੁ	ਰਾ	ਨ		ਸਮ	ਝਤ	ਨ	ਹ		ਰੇਤ	ਅ	ਜਾ	ਨ	
ਨ	ਧ	ਪ	ਪਧ		ਮ	ਪ	ਗ	ਮ		ਗ	ਗ	ਮ	ਪ		ਗ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ	
ਕਾ	ਲ	ਤਓ	ਪਤ		ਹੁ	ਚਿਓ	ਆ	ਨ		ਕ	ਹਾ	ਜੈ	ਹੈ		ਭਾ	ਤਜ	ਰੇਤ	ਤ	

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਪ	ਨ	ਨ		ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ		ਨਸੰ	ਰਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ		ਰੰ	ਸੰਨ	ਸੰ	ਸੰ	
ਅਸ	ਥਿ	ਰ	ਜੋ		ਮਾ	ਨਿਓ	ਦੇ	ਹ		ਸੰਤ	ਤਉ	ਤੇ	ਰਉ		ਹੋਇ	ਹੈਤ	ਖੇ	ਹ	
ਪ	ਸੰ	ਨੁ	ਨੁ		ਧਪ	ਧ	ਮ	ਪ		ਧ	ਧ	ਗ	ਮ		ਗ	ਗੁ	ਰ	—	
ਕਿਉ	ਨ	ਹਰਿ	ਕੋ		ਨਾਤ	ਮ	ਲੇ	ਹ		ਮੁ	ਰ	ਖ	ਨਿ		ਲਾ	ਤਜ	ਰੇ	ਤ	

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲ ਓ ।

ਨੋਟ—ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਦੂਜੀ ਟਿਯੂਨ ਨੰ: ੭ ਤੇ ਇਕਤਾਲੇ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ।

੨. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਬਹੁ ਪਰਪੰਚ ਕਰਿ ਪਰ ਧਨੁ ਲਿਆਵੈ ॥
ਸੁਤ ਦਾਰਾ ਪਹਿ ਆਨਿ ਲੁਟਾਵੈ ॥ ੧ ॥
ਮਨ ਮੇਰੇ ਭੂਲੇ ਕਪਟੁ ਨ ਕੀਜੈ ॥
ਅੰਤਿ ਨਿਬੇਰਾ ਤੇਰੇ ਜੀਅ ਪਹਿ ਲੀਜੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਤਨੁ ਛੀਜੈ ਜਰਾ ਜਨਾਵੈ ॥
ਤਬ ਤੇਰੀ ਓਕ ਕੋਈ ਪਾਨੀਓ ਨ ਪਾਵੈ ॥ ੨ ॥
ਕਹਤ ਕਬੀਰੁ ਕੋਈ ਨਹੀ ਤੇਰਾ ॥
ਹਿਰਦੈ ਰਾਮੁ ਕੀ ਨ ਜਪਹਿ ਸਵੇਰਾ ॥ ੩ ॥

(ਰਾਗ ਸੋਰਠ, ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੫੬)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦				
ਸ	(ਸ)	ਨੁ.	ਨੁ.	ਗ	ਗ	ਰ	—	ਮ	ਗ	ਮ	(ਮ)	ਗ	ਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ
ਮ	ਨ	ਮੇ	ਰੇ	ਭੂ	ਭੂ	ਲੇ	ਭ	ਕ	ਪ	ਟ	ਨ	ਕੀ	ਭਭ	ਜੈਭ	ਭ	
ਸ	—	ਸ	ਸ	ਗ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	ਧਪ	ਮ	ਪਧ	ਗ	ਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ
ਅੰ	ਭ	ਤ	ਨਿ	ਬੇ	ਰਾ	ਤੇ	ਰੇ	ਜੀ	ਆ	ਪਹਿ	ਭਭ	ਲੀ	ਭਭ	ਜੈਭ	ਭ	

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਪ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਰੰਗੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—
ਬ	ਹੁ	ਪ	ਰ	ਪੰ	ਚ	ਕ	ਰ	ਪ	ਰਭ	ਧ	ਨ	ਲਿਆ	ਭ	ਵੈ	ਭ	
ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨੁ	ਧ	ਮ	ਪ	ਮ	ਰ	ਗੁ	ਰ	—
ਸੁ	ਤ	ਦਾ	ਭ	ਰਾ	ਭ	ਪਹਿ	ਭ	ਆ	ਭ	ਨ	ਲੁ	ਟਾ	ਭ	ਵੈ	ਭ	

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਭੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੩. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ (ਬਾਗੋਸ਼ੀ ਅੰਗ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਭੁਜ ਬਲ ਬੀਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ॥

ਗਰਤ ਪਰਤ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਅੰਗੁਰੀਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸ੍ਵਨਿ ਨ ਸੁਰਤਿ ਨੈਨ ਸੁੰਦਰ ਨਹੀ ॥

ਆਰਤ ਦੁਆਰਿ ਰਟਨ ਪਿੰਗੁਰੀਆ ॥ ੧ ॥

ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਅਨਾਥ ਕਰੁਣਾਮੈ ਸਾਜਨ ਮੀਤ ਪਿਤਾ ਮਹਤਰੀਆ ॥

ਚਰਨ ਕਵਲ ਹਿਰਦੈ ਗਹਿ ਨਾਨਕ ਭੈ ਸਾਗਰ ਸੰਤ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਆ ॥ ੨ ॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੩)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩							×	੨						
	ਗੁਰ	ਰ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਨ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨਸ	ਰਸ	ਨੁ	ਧ
	ਗਰ	ਤ	ਪ	ਰ	ਤ	ਗ	ਹਿ	ਲੇ	ੜ	ਹੁ	ਅੰ	ਗੁੜ	ਰੀੜ	ਆ	ੜ
—	ਰਗ	ਗ	ਗ	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	ਗਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ
ੜ,	ਭੁਜ	ਬ	ਲ	ਬੀ	ੜ	ਰ	ਬ੍ਰ	ਹ	ਮ	ਸੁ	ਖ	ਸਾੜ	ੜੜ	ਗੜ	ਰ

ਸ

ੜ ਗਰਤ...

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸੰ
	ਸ੍ਵ	ਨ	ਨ	ਸੁ	ਰ	ਤ	ੜ	ਨੈ	ੜ	ਨ	ਸੁੰ	ਦ	ਰ	ਨ	ਰੀ
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨੁਧ	ਪਧ	ਗ	ਮ	ਰਗ	ਮਪ	ਗਮ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ
ੜ,	ਆ	ਰ	ਤ	ਦੁਆ	ੜ	ਰੜ	ੜੜ	ਰ	ਟ	ਤੜ	ਪਿੰੜ	ਗੁੜ	ਰੀੜ	ਆੜ	ੜ

ਸ

ੜ ਗਰਤ... ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

ਨੋਟ—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ।

੪. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ (ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸੁਣਹੁ ਬਿਨੰਤੀ ਠਾਕੁਰ ਮੇਰੇ ਜੀਅ ਜੰਤ ਤੇਰੇ ਧਾਰੇ ॥

ਰਾਖੁ ਪੈਜ ਨਾਮ ਅਪੁਨੇ ਕੀ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨਹਾਰੇ ॥ ੧ ॥

ਪ੍ਰਭ ਜੀਉ ਖਸਮਾਨਾ ਕਰਿ ਪਿਆਰੇ ॥

ਬੁਰੇ ਭਲੇ ਹਮ ਥਾਰੇ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸੁਣੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਰਥ ਸੁਆਮੀ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਸਵਾਰੇ ॥

ਪਹਿਰਿ ਸਿਰਪਾਉ ਸੇਵਕ ਜਨ ਮੇਲੇ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਗਟ ਪਹਾਰੇ ॥ ੨ ॥

(ਸੋਰਠ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੩੧)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩				x				੨			
ਗ	ਗੁ	ਰ	ਸ		ਸ	(ਸ)	ਧ	ਨੁ	ਗ	—	ਰ	ਰ	ਰਗ	ਮਪ	ਗ	ਮ
ਰ	ਭ	ਜੀ	ਉ		ਖ	ਸ	ਮਾ	ੜ	ਰ	—	ਕ	ਰ	ਪਿਆ	ੜੜ	ਰੇ	ੜ
ਪ੍ਰ																
ਗ	ਮ	ਧ	ਧ		ਧਨੁ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਰਗੁ	ਰ	ਸ
ਮ	ਰੇ	ੜ	ਭ		ਲੇੜ	ੜੜ	ਹ	ਮ	ਥਾੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰੇੜ	ੜੜ	ੜ	ੜ
ਬੁ																

ਅੰਤਰਾ

ਮ					ਸੰ				ਸੰ				ਨਸੰ			
ਗ	ਮ	ਨੁ	ਧ		ਨ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਧ
ਸੂ	ਣਹੁ	ੜ	ਬਿ		ਨੰ	ੜ	ਤੀ	ੜ	ਠਾ	ੜ	ਕੁ	ਰ	ਮੇੜ	ੜੜ	ਰੇ	ੜ
ਨ	ਸੰ	ਰੰਗੰ	ਮੰਗੰ		ਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਰਗੁ	ਰ	ਸ
ਜੀ	ਅ	ੜੜ	ਜੰੜ		ੜ	ਤ	ਤੇ	ਰੇ	ਧਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰੇੜ	ੜੜ	ੜ	ੜ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੫. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ (ਬਾਗੋਸ਼੍ਰੀ ਅੰਗ), ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਅਗਨਿ ਜਰਤ ਜਲ ਬੂਢਤ ਸਰਪ ਗ੍ਰਸਹਿ, ਸਸਤ੍ਰ ਅਨੇਕ ਰੋਮ ਰੋਮ ਕਰਿ ਘਾਤ ਹੈ ॥

ਬਿਰਥਾ ਅਨੇਕ ਅਪਦਾ ਅਧੀਨ ਦੀਨ ਗਤਿ, ਗ੍ਰੀਖਮ ਔਸੀਤ ਬਰਖ ਮਾਹਿ ਨਿਸਪ੍ਰਾਤ ਹੈ ॥

ਗੋ ਦ੍ਰਿਜ ਬਧੂ ਬਿਸ੍ਵਾਸ ਬੰਸ ਬਧਿ ਕੋਟਿ ਹਤਯਾ, ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਅਨੇਕ ਦੁਖ ਦੋਖ ਬਸਿ ਗਾਤ ਹੈ ॥

ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋਰਿ ਸਕਲ ਸੰਸਾਰ ਸੋਧਿ, ਪੀਯ ਕੇ ਬਿਛੋਹ ਪਲ ਏਕ ਨ ਪ੍ਰਜਾਤ ਹੈ ॥੫੩੨॥

(ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
				ਗਰ	ਗ	ਸ	—	ਨੁਧ	ਸ	ਸ	—	—	—	—	—
			ਪੀੜ	ਯ	ਕੇ	ੜ	ਬਿੜ	ਛੇ	ਹ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	ਸ	ਸ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਗੁ
*	*	ਪ	ਲ	ਏ	ਕ	ਨ	ਪੁ	ਜਾ	ੜ	ੜ	ਤ	ਹੈ	ੜ	ੜ	ੜ
ਰ	—	—													
ੜ	ੜ	ੜ													

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਨੁ	ਧ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ
ਅ	ਗ	ਨ	ਜ	ਰ	ਤ	ਜ	ਲ	ਬੁ	ਡ	ਤ	ਸ	ਰ	ਪ	ਗੁ	ਸਹਿ
ਗੰ															
ਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗੁ
ਸ	ੜਸ	ਤੁ	ਅ	ਨੇੜ	ਕੜ	ਰੇ	ਮ	ਰੇ	ਮ	ਕ	ਰ	ਘਾ	ੜ	ੜ	ਤ
ਰ	—	—													
ਹੈ	ੜ	ੜ		ਪੀਯ...	ਬਾਕੀ	ਤੁਕਾਂ	ਅਤੇ	ਅੰਤਲੀ	ਤੁਕ	ਭੀ	ਅੰਤਰੇ	ਤੇ	ਲਾਓ		

੬. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ (ਬਾਗੋਸ਼ੀ ਅੰਗ), ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰਾਮ ਸਿਮਰ ਰਾਮ ਸਿਮਰ ਇਹੈ ਤੇਰੈ ਕਾਜਿ ਹੈ ॥

ਮਾਇਆ ਕੋ ਸੰਗੁ ਤਿਆਗਿ ਪ੍ਰਭ ਜੂ ਕੀ ਸਰਨਿ ਲਾਗ ॥

ਜਗਤ ਸੁਖ ਮਾਨੁ ਮਿਥਿਆ ਝੁਠੇ ਸਤ ਸਾਜੁ ਹੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸੁਪਨੇ ਜਿਉ ਧਨੁ ਪਛਾਨੁ ਕਾਹੇ ਪਰ ਕਰਤ ਮਾਨੁ ॥

ਬਾਰੂ ਕੀ ਭੀਤ ਜੈਸੇ ਬਸੁਧਾ ਕੋ ਰਾਜ ਹੈ ॥ ੧ ॥

ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਹਤ ਬਾਤ ਬਿਨਸਿ ਜੈ ਹੈ ਤੇਰੇ ਗਾਤ ॥

ਛਿਨੁ ਛਿਨੁ ਕਰਿ ਗਇਓ ਕਾਲੁ ਤੈਸੇ ਜਾਤੁ ਆਜੁ ਹੈ ॥ ੨ ॥

(ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੩੫੨)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਗ	ਗੁ	ਰ ਸ	ਨੁ ਸ	ਨੁ ਰਸ	ਨੁ ਧ ਪੁ ਪੁ
ਰ	ਸ	ਮ ਸਿ	ਮ ਰ	ਰਾ: ਸ: ਸ:	ਮ ਸਿ ਮ ਰ
ਪੁ	ਰ	—	ਪ	ਮ ਗ	ਰ ਗੁ ਰ ਸ
ਇ	ਹੈ	ਸ	ਰੈ	ਕਾ ਸ	ਸ ਜ ਹੈ ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਨੁ	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਮਾ	ਸ	ਇਆ	ਸ	ਕੋ	ਸ	ਸੰ	ਸ	ਗ	ਤਿਆ	ਸ	ਗ
ਨ	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਰੰ	ਗੁੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਪੁ	ਭ	ਜੁ: ਸ:	ਸ:	ਕੀ	ਸ	ਸ	ਰ	ਨ	ਲਾ	ਸ	ਗ
ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਧ
ਜ	ਗ	ਤ	ਸੁ	ਸ	ਖ	ਮਾ	ਸ	ਨ: ਸ:	ਮਿ	ਬਿ	ਆ
ਪ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ
ਮ	ਸ	ਠੋ	ਸ	ਸ	ਭ	ਸਾ	ਸ	ਸ	ਜ	ਹੈ	ਸ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੭. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਬੀਤ ਜੈ ਹੈ ਬੀਤ ਜੈ ਹੈ ਜਨਮੁ ਅਕਾਜ ਰੇ ॥

ਨੋਟ—ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨੰ: ੧ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਗ	—	ਗ ਮਪ	ਮ ਗ	ਰ ਗੁ	ਰ ਸ ਧ ਨੁ
ਰ	ਸ	ਤ ਜੈ: ਸ:	ਹੈ ਸ	ਬੀ ਸ	ਤ ਜੈ ਹੈ ਸ
ਬੀ	ਗ	—	ਮ	ਨੁ	ਧਪ
ਗ	ਨ	ਸ	ਮ	ਸ	ਅ: ਸ:
ਰ	ਗ	—	ਮ	ਰ	ਗੁ
ਜ	ਨ	ਸ	ਮ	ਕਾ	ਜ ਰੇ ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਸ	ਸ	ਨ	ਸ	—	ਸ
ਨਿ	ਫ	ਸ	ਦਿ	ਨ	ਫ	ਸੁਨ	ਕੈ	ਪੁ	ਰਾ	ਫ	ਨ
ਨ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	—	ਨ	ਸ	ਰਸ	ਨੁ	ਧ	ਧ
ਸਮ	ਝ	ਤ	ਨ	ਹ	ਫ	ਰੇ	ਫ	ਅਫ	ਜਾ	ਫ	ਨ
ਗ	—	ਗ	ਗ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਨ	ਰਸ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਰ	ਫ	ਰ	ਰ	ਫ	ਪ	ਹੁ	ਫ	ਚਿਓ	ਆ	ਫ	ਨ
ਕਾ	ਫ	ਲ	ਤਉ	ਫ							
ਮ	ਗ	—	ਮ	ਨੁ	ਧਪ	ਮ	ਰ	ਗੁ	ਰ	ਸ	—
ਕ	ਹਾ	ਫ	ਜੈ	ਫ	ਹੈਫ	ਭਾ	ਫ	ਜ	ਰੇ	ਫ	ਫ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਨੈਹਰ ਕੁਆਰਿ ਕੰਨਿਆਂ ਲਾਡਲੀ ਕੈ ਮਾਨੀਅਤ,
 ਬਿਆਹੇ ਸਸੁਰਾਰ ਜਾਇ ਗੁਨਨ ਕੈ ਮਾਨੀਐ ॥
 ਬਨਜ ਬਿਉਹਾਰ ਲਗਿ ਜਾਤ ਹੈ ਬਿਦੇਸਿ ਪ੍ਰਾਨੀ,
 ਕਹੀਐ ਸਪੂਤੁ ਲਾਭ ਲਭਤ ਕੈ ਆਨੀਐ ॥
 ਜੈਸੇ ਤਉ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ਸਮੈ ਪਰ ਦਲ ਮੈ ਅਕੇਲੇ ਜਾਇ,
 ਜੀਤਿ ਆਵੈ ਸੋਈ ਸੂਰੇ ਸੁਭਟ ਬਖਾਨੀਐ ॥
 ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਪਾਇ ਚਰਨਿ ਸਰਨਿ ਗੁਰੁ,
 ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਲੈ ਗੁਰ ਦੁਆਰਿ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ॥੮੪॥੧੧੮॥

(ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×		੭		੦		੩			
ਗ		ਗਰ	ਗ	ਪ	ਮ	ਗਰ	ਗੁ	ਸ	ਸ
ਰ	ਰ	ਸਫ	ਫ	ਜ	ਨ	ਮਫ	ਪਾ	ਫ	ਇ
ਮਾ	ਨ								
ਸ		ਗ	ਗੁ	ਰਸ	ਰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ
ਨ	ਸ	ਰ	ਫ	ਸਫ	ਰ	ਨ	ਗੁ	ਫ	ਰ
ਚ	ਰ	ਨ	ਫ						

ਸ	ਸ	ਗ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ
ਸਾ	ਧ	ਰ	ਸ	ਗ	ਮਿ	ਲੈ	ਗੁ	ਸ	ਰ
ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਧ	ਮ	ਗਰ	ਗ	ਸ	—
ਦੁਆ	ਰ	ਪ	ਹਿ	ਸ	ਚਾ	ਨੀਸ	ਐ	ਸ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਨੈ	ਹ	ਰ	ਸ	ਕੁ	ਆ	ਰੀ	ਕੰ	ਸ	ਨਿਆ
ਸੰ	ਸੰ	ਗੁੰ	ਰੰਗੁੰ	ਰੰਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਨ	ਡਿ	ਲੀ	ਸਸ	ਕੈਸ	ਸੰ	ਸੰ	ਅ	ਸ	ਤ
ਲਾ					ਮਾ	ਨੀ			
ਗ					ਸੰ		ਨ		
ਮ	ਰ	ਮ	ਪ	ਮਪ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਬਿਆ	ਸ	ਹੇ	ਸ	ਸਸੁ	ਰਾ	ਰ	ਜਾ	ਸ	ਇ
ਸੰ	ਨੁ	ਧਪ	ਧਮ	ਪ	ਸੰਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਗ	ਸ
ਗੁ	ਨ	ਨਸ	ਸਸ	ਕੈ	ਮਾਸ	ਨੀਸ	ਐਸ	ਸਸ	ਸ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ, ਪੜਤਾਲ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰੇ ਮਨ ਕਉਨ ਗਤਿ ਹੋਇ ਹੈ ਤੇਰੀ ॥

ਇਹ ਜਗ ਮੈ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਸੋ ਤਉ ਨਹੀ ਸੁਨਿਓ ਕਾਨ ॥

ਬਿਖਿਅਨ ਸਿਉ ਅਤਿ ਲੁਭਾਨਿ ਮਤਿ ਨਾਹਿਨ ਫੇਰੀ ॥੧॥

ਮਾਨਸ ਕੋ ਜਨਮ ਲੀਨ ਸਿਮਰਨੁ ਨਹ ਨਿਮਖ ਕੀਨ

ਦਾਰਾ ਸੁਖ ਭਇਓ ਦੀਨ ਪਗਹੁ ਪਰੀ ਬੇਰੀ ॥

ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਹਿ ਪੁਕਾਰਿ ਸੁਪਨੈ ਜਿਉ ਜਗੁ ਪਸਾਰਿ ॥

ਸਿਮਰਤ ਨਹ ਕਿਉ ਮੁਰਾਰਿ ਮਾਇਆ ਜਾ ਕੀ ਚੇਰੀ ॥੨॥

(ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੩੫੨)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਗ	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ
ਰ	—	ਮ	ਸ	ਰ	ਗੁ
ਚੇ	ਸ	ਸ	ਨ	ਕਉ	ਸ
					ਰ
					ਸੰ
					ਗ
					—
					ਸ
					ਤ

ਰ	ਗ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਮਪ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਗੁ	ਰੁਨੁ
ਗ	ਤ	ੜ	ਚੋ	ਇ	ਹੈ	ਤੇੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਰੀੜ	ੜੜ	ੜੜੜ	ੜੜੜ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਇ	ਹ	ੜ	ਜ	ਗ	ਮੈ	ਰਾ	ੜ	ਮ	ਨਾ	ੜ	ਮ
ਨ	—	—	ਸੰ	—	ਸਰੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਨੁ	ਪ	ਪ
ਸੋ	ੜ	ੜ	ਤਉ	ੜ	ਨਹੀ	ਸੁ	ਨਿ	ਓ	ਕਾ	ੜ	ਨ

ਇਕਤਾਲਾ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਚੰਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

ਪ	ਪ	—	ਧਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਧਨੁ	ਧ	ਪ	—	ਪ
ਬਿ	ਖਿ	ੜ	ਅੜ	ਨ	ਸਿਓ	ਅ	ਤਿੜ	ਲੁ	ਭਾ	ੜ	ਨ
ਮ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਮਪ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਗੁ	ਰਸ
ਮ	ਤ	ੜ	ਨਾ	ਹਿ	ਨ	ਫੇੜ	ੜੜ	ੜੜ	ਰੀੜ	ੜੜ	ੜੜ—ਅਸਥਾਈ ਚਾਰ:

ਰੂਪਕ (ਚਾਰ: ਤਿਗੁਨ ਲਯ)

⊕	—	—	੧	ਪ	੨	—	⊕	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	੧	—	੨	—
ਮ	ੜ	ੜ	ਨ	ਸ	ਨ	ਕੋ	ੜ	ਜ	ਨ	ਮ	ਲੀ	ੜ	ਨ	ੜ
ਨ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	—
ਸਿ	ੜ	ਮ	ਰ	ਨ	ਨ	ਹ	ਨਿ	ਮ	ਖੜ	ਕੀ	ੜ	ਨ	ੜ	ੜ

ਇਕਤਾਲਾ (ਚੰਗੁਨ ਲਯ)

×	—	—	੨	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗੁ	ਸ	ਰ
ਦਾ	ਰਾ	ੜ	ਸੁ	ਖ	ਭ	ਇਓ	ੜ	ਦੀ	ੜ	ਦੀ	ੜ	ੜ	ਨ	ਨ
ਨ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਰਸ	ੜੜ	ੜੜੜ	—ਅਸ: ਚਾਰ:
ਪ	ਗੁ	ੜ	ਪ	ਰੀ	ੜ	ਬੇੜ	ੜ	ੜ	ਰੀੜ	ੜੜ	ੜੜੜ	ੜੜ	ੜੜੜ	ੜੜੜ

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਚਾਰ: ਚੰਗੁਨ ਲਯ)

×	—	—	—	੨	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ਮ	ਨਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ
ਨਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਨ	ਕ	ਜ	ਨ	ਕ	ਹਿ	ੜ	ਪੁ	ਕਾ	ੜ	ਰ

ਸੰ ਸੰ ਨੁ — ਧਪ ਧ ਮ ਪ ਧ ਧ ਗ ਮ ਰ ਗੁ ਰ —
 ਸੁ ਪ ਟ ਨਸ ਟ ਜਿ ਉ ਜ ਗ ਟ ਪ ਸਾ ਟ ਰ ਟ

ਇਕਤਾਲਾ (ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਲਯ)

×	੦									
ਗ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਨ	ਸ	ਨ	—	ਧ	ਪ	— ਪ
ਰ	ਮ	ਟ	ਰ	ਤ	ਨਹਿ	ਕਿਉ	ਟ	ਮੁ	ਰਾ	ਟ ਰ
ਸਿ										
ਨ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁਧ	ਪਮ ਗਰਸ
ਮਾ	ਇਆ	ਟ	ਜਾ	ਟ	ਕੀ	ਚੇਟ	ਟ	ਟ	ਰੀਟ	ਟਟ ਟਟਟ — ਅਸ: ਚਾਰ:

ਨੋਟ—ਪੜਤਾਲ ਜਾਂ ਧੁਰਪਦ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਲਯ ਦਾ ਖਾਸ ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
 ਭਾਵ, ਅਸਥਾਈ ਦੀ ਲਯ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਬਾਕੀ ਤਾਲਾਂ ਦੀ ਲਯ—ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਜਾਂ
 ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। (ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕ:)

੧੦. ਰਾਗ ਜੈਜਾਵੰਤੀ, 'ਗੁਲਦਸਤਾ', ਤਾਲ ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰਾਮ ਭਜੁ ਰਾਮ ਭਜੁ ਜਨਮੁ ਸਿਰਾਤੁ ਹੈ ॥
 ਕਹਉ ਕਹਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸਮਝਤ ਨਹ ਕਿਉ ਗਵਾਰ ॥
 ਬਿਨਸਤ ਨਹ ਲਗੈ ਬਾਰ ਓਰੇ ਸਮ ਗਾਤੁ ਹੈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਸਗਲ ਭਰਮ ਡਾਰਿ ਦੇਹਿ ਗੋਬਿੰਦ ਕੋ ਨਾਮੁ ਲੇਹ ॥
 ਅੰਤਿ ਬਾਰ ਸੰਗਿ ਤੇਰੇ ਇਹੈ ਏਕ ਜਾਤੁ ਹੈ ॥੧॥
 ਬਿਖਿਆ ਬਿਖ ਜਿਉ ਬਿਸਾਰਿ ਪ੍ਰਭ ਕੋ ਜਸੁ ਹੀਏ ਧਾਰ ॥
 ਨਾਨਕ ਜਨ ਕਹਿ ਪੁਕਾਰ ਅਉਸਰੁ ਬਿਹਾਤੁ ਹੈ ॥੨॥

(ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੧੩੫੨)

×				੨		੦				੩		
										ਗ	ਸ	
										ਰ	(ਸ)	ਧਨੁ
										ਰਾ	ਮ	ਭਜ
ਗ		ਗ		ਮ	ਗ	ਗ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨ	ਸ	ਰਗੁ ਫਸ
ਰ	—	ਗਰ	ਰਗ	ਮਪ	ਗ	ਮ	ਰ	ਗੁ	ਨ	ਟ	ਜਸ	ਨਸ
ਰਾ	ਟ	ਟਟ	ਮਟ	ਟਟ	ਭ	ਟ	ਜ	ਟ	ਟ	ਟ	ਟ	ਟ
	ਸ		ਗ		ਮ	ਪ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ	ਰ	(ਸ)	ਧਨੁ
ਰ	ਨੁ	ਧਪ	ਰ	ਗ	ਮ	ਪ	ਗਮ	ਰਗੁ	ਰ	ਰ	(ਸ)	ਧਨੁ
ਮ	ਟ	ਟਸਿ	ਰਾ	ਟ	ਟ	ਭ	ਹੈਟ	ਟਟ	ਟ	ਰਾ	ਮ	ਭਗ—ਰਾਮ...

ਅੰਤਰਾ-ਰਾਗ ਦੇਸ, ਇਕਤਾਲਾ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੰਗੁਨ)

[illegible]

ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ

ਪੁ ਬਿਨ	ਨੁ ਸ	— S	ਸ ਤ	— S	ਰ ਨ	ਗਰ ਲS	ਗ ਗੈ	ਸ ਨੁ S	ਸ ਬਾ	— S	ਸ ਰ
ਮ ਰ ਉ	ਮ ਰੇ	— S	ਪ ਸ	— S	ਧ ਮ	ਧਪ ਗਾS	ਧ S	ਮ ਤ	ਗਰ ਹੈS	ਗ S	ਸ S
ਸ ਰਾ	— S	ਸ ਮ	ਸ ਭ	ਧ S	ਨੁ ਜ	ਸ ਰਾ	— S	ਸ ਮ	ਸ ਭ	ਧ S	ਨੁ ਜ—ਅਗੋਂ ਅਸਧਮਾਰ

ਰਾਗ ਖਮਾਜ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੰਗੁਨ ਲਯ)

X				੨				੦				੩				
												ਮ	ਮ	ਪਧਨ	ਸੰ	ਨ
												ਗ	ਲ	ਭਰ	ਭਰ	ਮ
												ਸਗ				
ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਥ	ਪ	ਮ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	
ਭਾ	ਭ	ਭ	ਰ	ਦੇ	ਹ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ,	ਗੋ	ਭ	ਭਿੰ	ਦ	ਕੋ	
ਸੰ											ਨ					
ਨੁ	—	ਨੁ	ਧਪ	ਧ	—	—	ਪ	—	—	—	ਸੋ	ਨੁ	ਪ	ਗ	ਮ	
ਨਾ	ਭ	ਮ	ਲੇਹ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ,	ਅੰ	ਤ	ਬਾ	ਭ	ਰ	

ਰਾਗ ਤਿਲੰਗ

ਗ	—	—	ਸ	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ
ਸੰ	ਫ	ਫ	ਗ	ਭੇ	ਫ	ਰੋ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ,	ਇ	ਹੈ	ਏ	ਫ
ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਨੁ	—	ਪ	—	ਮ	ਗ	—	ਸ	(ਸ)	ਨੁ	ਧ
ਜਾ	ਫ	ਫ	ਭ	ਹੈ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਰਾ	ਮ	ਭ	ਫ

—ਅਸ; ਧਮਾਰ

ਰਾਗ ਕਲਾਵਤੀ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਧਮਾਰ ਦੀ ਦੁਗੁਨ)

⊕			੧		੨				੧		੨	
ਪ	ਪ	—	ਧਨੁ	—	ਧ	ਪ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਗ	ਆ	₪	ਬਿ₪	₪	ਖ	₪	ਜਿਓ	₪	ਬਿ	ਸਾ	₪	₪
ਬਿਖਿ												ਰ
ਧ	ਸੰ	—	ਧ	—	ਪ	—	ਪ	—	ਗ	—	ਸ	ਸ
ਪ੍ਰਭ	ਨੁ	₪	ਜ	₪	ਸ	₪	ਹੀ	ਏ	ਧਾ	₪	₪	ਰ ਦੁਬਾਰਾ

ਰਾਗ ਰਾਗੇਸ਼੍ਵਰੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਰੂਪਕ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਜਾਂ ਧਮਾਰ ਦੀ ਚੌਗੁਨ)

×		੨									
ਸ	ਸ	ਰ	ਨੁ	ਧ	ਨੁ	ਸ	ਗ	ਮ	ਰ	—	ਸ
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਜ	₪	ਨ	ਕ	ਹਿ	ਪੁ	ਕਾ	₪	ਰ
ਗ											
ਮ	ਧ	—	ਸੰ	—	ਨੁ	ਧ	ਗ	ਮ	ਰ	ਸ	—
ਅਉ	ਸ	₪	ਰ	₪	ਬਿ	ਹਾ	₪	ਤ	ਹੈ	₪	₪ — ਦੁਬਾਰਾ
ਸ	—	ਸ	ਸ	ਧ	ਨੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਧ	ਨੁ
ਰਾ	₪	ਮ	ਭ	₪	ਜ	ਰਾ	₪	ਮ	ਭ	₪	ਜ — ਅਸ: ਧਮਾਰ

ਨੋਟ—ਪੜਤਾਲ ਜਾਂ ਗੁਲਦਸਤਾ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਦੋ-ਦੋ ਵਾਰ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤੁਕਾਂ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਸਕੇ। ਇਸ ਗੁਲਦਸਤੇ ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਰਾਗ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਦੇ ਹੀ ਲਏ ਹਨ।

(ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

—ਜੈਜਾਵੰਤੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤ—

ਰਾਗ ਤਿਲਕਕਾਮੋਦ

ਵਾਦੀ—ਸ	ਠਾਟ—ਖਮਾਜ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਪ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਰ ਪ, ਧ ਮ, ਤੇ ਗ ਸ, ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ ।

ਆਰੋਹ—ਪ ਨ ਸ ਰ ਗ ਸ, ਰ ਮ ਪ ਧ, ਮ ਪ, ਸ ।

ਅਵਰੋਹ—ਸ, ਨ ਧ ਪ ਮ ਗ, ਸ ਰ ਗ ਸ, ਜਾਂ ਸ ਪ, ਧ ਮ ਗ, ਸ ਰ ਗ ਸ ।

ਪਕੜ—ਪ ਨ ਸ ਰ ਗ, ਸ; ਰ ਪ ਮ ਗ, ਸ ਰ ਗ, ਸ ਨ ।

ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਕ ਆਧੁਨਿਕ ਰਾਗ ਹੀ ਕਹਾਂਗੇ । ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਉਲੇਖ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ । ਇਸ ਰਾਗ ਦੀ ਰਚਨਾ ਬਿਹਾਗ ਤੇ ਦੇਸ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ । ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਵੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ।

ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਂ ਖਾਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ । ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਖੜਜ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਹੈ । ਪਰ ਕਈ ਗੁਣੀ ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਮੰਨਦੇ ਹਨ । ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ । ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਕੋਮਲ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਨਾਮ ਮਾਤਰ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਭੀ ਅਵਰੋਹ ਕਰਨ

ਸਮੇਂ ਵਕ੍ਰ ਰੂਪ ਵਿਚ : ਜਿਵੇਂ 'ਸ ਪ, ਨ ਧ ਪ, ਧ ਮ ਗ' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ । ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਤੀਵਰ ਇਕ ਮਹੱਤਵ-ਪੂਰਣ ਸੁਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਅਕਸਰ ਗਾਉਣ-ਬਜਾਉਣ ਸਮੇਂ ਤਾਨਾਂ ਇਸੇ ਸੁਰ ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ—ਪ ਨ ਸ ਰ ਗ, ਸ - ਰ ਪ ਮ ਗ, ਸ ਰ ਗ, ਸ ਨ, ਜਾਂ ਪ ਨ ਸ ਰ, ਨ ਸ, ਗ ਰ ਗ ਮ, ਰ ਪ ਮ ਗ, ਸ ਨ । ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ 'ਨਿਖਾਦ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਇਸ ਵਿਚ ਬੜਾ ਹੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਆਕਰਸ਼ਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਭਾਵ, ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ "ਪ ਨ ਸ ਰ ਗ, ਸ; ਰ ਪ ਮ ਗ, ਸ ਨ" ਸੁਰ ਸਮੂਹ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਇਹ ਰਾਗ ਸਪਸ਼ਟ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ—"ਮ ਪ ਧ ਮ ਪ ਨ—ਸ । ਪ, ਮ ਰ ਮ ਪ ਨ—ਸ ਜਾਂ ਧ ਧ ਪ, ਮ ਰ ਮ ਪ ਨ—ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜ ਹਨ, ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਪੰਚਮ ਦੀ ਵਕ੍ਰਤਾ ਅਤੇ ਕੋਮਲ ਨਿਖਾਦ ਅਕਸਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਸ—ਪ, ਧ ਮ ਗ, ਇੰਜ ਖੜਜ ਤੋਂ ਪੰਚਮ ਤਕ ਇਕ ਲੰਬੀ ਮੀਂਡ ਲਾਈਦੀ ਹੈ । ਇਸ ਵਿਚ ਰ ਪ, ਧ ਮ, ਤੇ ਗ ਸ, ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ

ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦੇਸ ਤੇ ਸੌਰਠ ਨਾਲ ਕੁਝ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਨਾਲੋਂ ਇਹ ਰਾਗ ਵਧੇਰੇ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਵਕ੍ਰ-ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਭਿੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਤਿਲਕਕਾਮੋਦ ਬਹੁਤ ਹੀ ਮਨੋਹਰ ਰਾਗ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਦਾ ਸੂਰ-ਰੂਪ ਵਕ੍ਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਕੁਝ ਕਠਿਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਰਾਗ ਘੱਟ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਛੋਟੇ ਖਿਆਲ, ਟੱਪਾ, ਠੁਮਰੀ, ਗੀਤ-ਗਜ਼ਲ ਆਦਿ ਅਧਿਕ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਦੇਸ ਅਤੇ ਬਿਹਾਗ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਭੀ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਰਸਾਤਮਕ ਰਾਗ ਮੰਨਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੂਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. $\begin{matrix} \text{ਰ} & & \text{ਨ} & & \text{ਪ} & \text{ਗ} \\ \text{ਨਸ, (ਸ) ਨ, ਪ ਨ ਸ, ਪਨਸਰਗ, ਸ, ਰ ਮਗ, ਸਰਗ} \end{matrix}$ — ਰ, ਸਨ, ਸ — ਸਰਗ ਸਰਗ, ਰਸਨ,
 $\begin{matrix} \text{ਗ} & & \text{ਨ} \\ \text{ਪਨਸ} \end{matrix}$ — $\begin{matrix} \text{ਪਨਸਰਗ} \end{matrix}$ ਸਰਗ — ਰਸਨ, ਪਨਸ — ।
੨. $\begin{matrix} & & & & & & \text{ਗ} \\ \text{ਸਰਗ, ਸ} \end{matrix}$ — $\begin{matrix} \text{ਰਪਮਗਰਗ} \end{matrix}$ — ਰਸਨ, ਸ — $\begin{matrix} \text{ਸਨਪਨ, ਸਰਗਸਰਗ} \end{matrix}$ — ਸਨ. ਸ — $\begin{matrix} \text{ਸਰਗਸ} \end{matrix}$ ਰਸ — ਗ,
 $\begin{matrix} \text{ਰਗ} \end{matrix}$ — ਸਨ, $\begin{matrix} \text{ਮਪਨਸਰਗ, ਸਰਪਮਗਰਗ} \end{matrix}$ — ਸਨ, ਸ — $\begin{matrix} \text{ਪਨਸਰਗ, ਸਰਮਗਰਗ} \end{matrix}$ — ਰਸਨ, $\begin{matrix} \text{ਪਧਮਪਨ,} \end{matrix}$
 $\begin{matrix} \text{ਸਰਗਸ} \end{matrix}$ — ।
੩. $\begin{matrix} \text{ਸ} & \text{ਮ ਪ} & & & \text{ਪ} & \text{ਗ} & \text{ਗ ਪ} \\ \text{ਨ, ਸ ਰ ਮਪ} \end{matrix}$ — ਮ (ਪ) ਮਗ, $\begin{matrix} \text{ਸਰਗਸਰਪਮਗ, ਸਰਗਸਰਮਪਧ ਮਗ, ਸਰਪਮਗ, ਸਰਮਗ, ਸਰਗ} \end{matrix}$
 $\begin{matrix} \text{ਗ} & \text{ਰ} & & & \text{ਮ ਪ} \\ \text{ਰਗ} \end{matrix}$ — ਸਨ, ਸ — $\begin{matrix} \text{ਧਧਪਮਪਨਸਰਗ, ਸਰਪਮਗਰਗ} \end{matrix}$ — ਸ। ਸਰਗ, ਸ ਰ ਮਪ — $\begin{matrix} \text{ਪਪਮਗਸਰਗ} \end{matrix}$ —
 $\begin{matrix} \text{ਰਸਨ, ਨਸਰਮਪ, ਧ ਮਪ} \end{matrix}$ — $\begin{matrix} \text{ਪਨਸਰਗ, ਸ ਰ ਮਪ} \end{matrix}$ — $\begin{matrix} \text{ਧਧਮਪਧ} \end{matrix}$ — ਮਗ, ਸ ਰ ਮਪ, ਮਪਧਮਪ,
 $\begin{matrix} \text{ਮ} \\ \text{ਰਮਪਧਮਪਧਮਗ, ਸਰਗ ਸ} \end{matrix}$ ।
੪. $\begin{matrix} \text{ਪ ਧ} & & & & \text{ਧ} \\ \text{ਮ ਪਨ} \end{matrix}$ — ਸ, $\begin{matrix} \text{ਨਸ} \end{matrix}$ — (ਸ) — ਪ, $\begin{matrix} \text{ਧਮ ਪਨਸ} \end{matrix}$ — ਨਸ, $\begin{matrix} \text{ਪਨਸਰਨਸ} \end{matrix}$ — ਪ, — ਧਮਗ, ਸਰਮਪਧਮ,
 $\begin{matrix} \text{ਧ} & & & & \text{ਧ} \\ \text{ਪਨ} \end{matrix}$ — ਸ, ਮਪਨ — ਸ, ਮਪਧਮ ਪਨ — ਸ — ਨਸ, $\begin{matrix} \text{ਧਧਮਪਨਸਰਨਸ, ਨਸਰਨਸ} \end{matrix}$ — (ਸ) — ਪ,
 $\begin{matrix} \text{ਗ} \\ \text{ਧਮਗ, ਸਰਗ, ਸ} \end{matrix}$ — $\begin{matrix} \text{ਸਰਮਪਧਮਪਨ} \end{matrix}$ — ਸ, (ਸ) — ਪ, ਮਰਮਪਨ — ਸ, ਨਸ, (ਸ) ਨ, ਪਧਮਪਸ,
 $\begin{matrix} \text{(ਸ)} \end{matrix}$ — ਪ, ਧਮਗ, $\begin{matrix} \text{ਸਰਗ ਸਰਗ} \end{matrix}$ — ਸ, $\begin{matrix} \text{ਨਸਰਮਪਧਮਪਨਸਰਨਸ} \end{matrix}$ — ।

ਪ. ਪਧਮਪ, ਰਮਪਨ—ਸੰ—ਰੰਗ—(ਸੰ)—ਨਸਰੰਨਸ—ਪ, ਧਮ ਪਸ—ਪਨਸਰੰਗ, ਸੰ ਰੰਮੰਗ,
 ਸਰੰਗ—ਸੰ, ਨਸਰੰਨਸ, ਸੰ—ਪ, ਧਮਪਸ—ਪਧਮਪਸ—ਪ, ਧਮਗ, ਸਰਮਪਧਮਪਸ—ਧਧਪ,
 ਮ ਰਮਪਨ—ਸੰ—ਨਸ—ਪ, ਪਧਮ ਪਸ—ਚੰਨ, ਸਰੰਗ, ਸਰੰਪਮੰਗ, ਸਰੰਗ—ਸੰ, ਪਨਸਰੰਸ—ਪ, ਧਮਗ,
 ਗ ਸਰਪਮਗਸ ਰਗ—ਸ, ਨ—ਪ, ਪਨਸਰਗ ਸਰਮਪਧਮਪਨਸਰੰਨਸ—ਪ, ਧਮਗ, ਸਰਗ ਸਨ,
 ਸ—।

ਪਨਸਰੰਨਸ, ਪਨਸਰਗ ਸਰਗਸ—ਨਪਨਸਰਪਮਗ ਸਰਗਸ—ਨਸਰਮਪਮਗਰਸਰਗਸ—
 ਨਸਰਮਪਧਮਗ, ਸਰਗਸ, ਨਸਰਮਪਸ—ਪਧ ਪਮ ਗਰ ਸਰਗਸ—ਸਰ ਮਪ ਨਸ ਰੰਸ ਪਧ ਮਗ
 ਸਰਗਸ—ਨਸਰਮਪਨਸਰੰਗਸ—ਪਧ ਮਪ ਨੁਧ ਪਮਗ, ਸਰਗਸ—ਨਸਰਮਪਨਸਰੰ ਪੰਮੰਗਰੰਗਸ—
 ਪਧ ਮਗ, ਸਰਗਸ—।

ਤਿਲਕਕਾਮੋਦ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
	ਹ ਮ ਰਾ S	ਭ ਰ ਮ ਗ	ਪਨ ਸਰ ਗਸ ਰਪ	ਮਗ ਸਰ ਗਸ ਨਸ
੧.				
੨.	• • • •	ਨਸ ਰਮ ਪਧ ਮਪ	ਨਸ ਰੰਸ ਪਧ ਰਮ	ਗਰ ਪਮ ਗਰ ਗਸ
੩.	ਨਸ ਰਮ ਪਧ ਮਪ	ਨਸ ਪਨ ਸਰੰ ਨਸ	ਪਸ ਪਮ ਗਰ ਨਸ	ਗਰ ਪਮ ਗਰ ਨਸ
੪.	• • • •	• • • •	ਸਰ ਮਪ ਧਧ ਪਮ,	ਮਪ ਨਸ ਰੰਸ ਸਨ,
	ਪਨ ਸਰੰ ਗੰਗ ਰੰਸ,	ਪਨ ਸਰੰ ਨਸ ਪਧ	ਮਪ ਨਸ ਪਧ ਪਮ	ਗਰ ਪਮ ਗਰ ਗਸ
੫.	• • • •	• • • •	ਪਨ ਸਰ ਗਸ, ਰਮ	ਪਧ ਮਪ ਨਸ ਰੰਸ
	ਪਧ ਮਗ ਸਰ ਗਸ,	ਨਸ ਰਮ ਪਧ ਮਪ	ਨਸ ਰੰਗ ਸਰੰ ਨਸ	ਪਧ ਪਮ ਗਰ ਗਸ
੬.	• • • •	• • • •	ਪਨ ਸਰ ਗਰ ਗਸ,	ਰਪ ਮਗ ਸਰ ਗਸ,
	ਰਮ ਪਧ ਪਮ ਗਰ	ਗਸ, ਰਮ ਪਧ ਮਪ	ਨਸ ਪਧ ਪਮ ਗਰ	ਗਸ, ਰਮ ਪਨ ਸਰੰ
	ਨਸ ਪਧ ਪਮ ਗਰ	ਗਸ, ਰਮ ਪਨ ਸਰੰ	ਗੰਗ ਗੰਸ ਨਸ ਰੰਸ	ਪਧ ਪਮ ਗਰ ਗਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਗੁਰ ਕਿੰ ਚ ਤ	ਕਿ ਰ ਪਾ 5	ਪਨ ਸਰੰ ਸੰਨ ਸੰਸ	ਪਧ ਪਮ ਗਰ ਨਸ
੨.	ਰਮ ਪਧ ਮਪ ਨਸ	ਰੰਸ ਗਰੰ ਗੰਸ ਨਸ	ਪਧ ਪਮ ਗਰ ਗਸ
੩.	ਰਮ ਪਧ ਮਪ ਨਸ,	ਪਨ ਸਰੰ ਗਰੰ ਨਸ	ਰੰਪ ਮੰਗ ਰੰਸ ਨਸ	ਪਧ ਪਮ ਗਰ ਨਸ
੪.	ਧਧ ਪਮ ਗਰ ਗਸ,	ਰਮ ਪਧ ਮਪ ਨਸ
	ਪਨ ਸਰੰ ਸੰਨੁ ਧਪ	ਮਗ ਰਸ, ਰਮ ਪਧ	ਮਪ ਸ, ਪਧ ਮਪ	ਸ, ਪਧ ਮਪ ਸ
੫.	ਪਨ ਸਰੰ ਗਰੰ ਪੰਮ	ਗਰੰ ਗੰਸ ਪਨ ਸਰੰ	ਸੰਨੁ ਧਪ ਧਧ ਪਮ	ਗਰ ਗਸ, ਨਸ ਰਰ,
	ਸਰ ਮਮ, ਰਮ ਪਪ,	ਮਪ ਨਨ, ਪਨ ਸੰਸ,	ਪਧ ਮਪ ਸ, ਪਧ	ਮਪ ਸ, ਪਧ ਮਪ
੬.	ਪਨੁ ਸਰ ਨ, ਗਰ	ਮਗ ਸ, ਰਮ ਪਧ
	ਮ, ਪਨ ਸਰੰ ਨ,	ਗਰੰ ਮੰਗ ਸ, ਰੰਪ	ਮੰਗ ਸਰੰ ਗੰਸ. ਨਸ	ਰੰਸ ਮਪ ਨਸ ਰੰਰ
	ਸੰਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ	ਨਸ, ਸਰ ਮਪ ਸ	ਸ, ਸਰ ਮਪ ਸ	ਸ, ਸਰ ਮਪ ਸ

੧. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦੁਇ ਦੁਇ ਲੋਚਨ ਪੇਖਾ ॥ ਹਉ ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਉਰ ਨ ਦੇਖਾ ॥
 ਨੈਨ ਰਹੇ ਰੰਗੁ ਲਾਈ ॥ ਅਬ ਬੇਗਲ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ੧ ॥
 ਹਮਰਾ ਭਰਮੁ ਗਇਆ ਭਉ ਭਾਗਾ ॥ ਜਬ ਰਾਮ ਨਾਮ ਚਿਤੁ ਲਾਗਾ ॥੧॥ਰਹਾ ਤੇ॥
 ਬਾਜੀਗਰ ਡੰਕ ਬਜਾਈ ॥ ਸਭ ਖਲਕ ਤਮਾਸੇ ਆਈ ॥
 ਬਾਜੀਗਰ ਸ੍ਰਾਗੁ ਸਕੇਲਾ ॥ ਅਪਨੇ ਰੰਗ ਰਵੈ ਅਕੇਲਾ ॥ ੨ ॥
 ਕਥਨੀ ਕਹਿ ਭਰਮੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ਸਭ ਕਥਿ ਕਥਿ ਰਹੀ ਲੁਕਾਈ ॥
 ਜਾ ਕਉ ਗੁਰਮੁਖ ਆਪਿ ਬੁਝਾਈ ॥ ਤਾ ਕੇ ਹਿਰਦੈ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥ ੩ ॥
 ਗੁਰ ਕਿੰਚਤ ਕਿਰਪਾ ਕੀਨੀ ॥ ਸਭੁ ਤਨੁ ਮਨੁ ਦੇਹ ਹਰਿ ਲੀਨੀ ॥
 ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਰੰਗਿ ਰਾਤਾ ॥ ਮਿਲਿਓ ਜਗਜੀਵਨ ਦਾਤਾ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ, ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੬੫੫)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
ਗ					ਮ	ਗਰ	ਨ	ਸ	ਨ	ਪ	ਨ	ਸ	ਗਰ	ਗ	ਰ	ਨ	ਸ		
ਰ	ਗ	ਰ	ਪ		ਭ	ਰ	ਮ	ਗ	ਇਆ	ਸ	ਭਉ	ਗਰ	ਗ	ਨ	ਸ				
ਹ	ਮ	ਰਾ	ਸ																
ਮ					ਪ		ਪ		ਧ										
ਰ	ਮ	ਪ	ਧ		ਮ	ਪ	ਸ	—	ਪ	ਧ	(ਮ)	ਮ	ਗਰ	ਗ	ਰ	ਨ	ਸ		
ਜ	ਸ	ਬ	ਸ		ਰਾ	ਸ	ਮ	ਸ	ਨਾ	ਮ	ਚਿ	ਤ	ਲਾ	ਸ	ਗਾ	ਸ			

ਅੰਤਰਾ

ਪ				ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸ	—	—	—	ਨ	—	ਸ	—
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਲੋ	ਸ	ਚ	ਨ	ਪੋ	ਸ	ਸ	ਸ	ਖਾ	ਸ	ਸ	ਸ
ਦੁ	ਇ	ਦੁ	ਇ	ਹੇ	ਸ	ਰੰ	ਗ	ਲਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਈ	ਸ	ਸ	ਸ
→ ਨੈ	ਸ	ਨ	ਰ												
ਸ	ਸ	ਰੰ	ਰੰ	ਗਰੰ	ਗ	ਰੰ	ਸ	ਪ	ਧ	(ਮ)	—	ਗਰ	ਗ	ਸ	—
ਹਉ	ਹਰਿ	ਬਿ	ਨ	ਅਉ	ਸ	ਰ	ਨ	ਦੇ	ਸ	ਸ	ਸ	ਖਾ	ਸ	ਸ	ਸ ←
ਅਬ	ਬੈ	ਗ	ਲ	ਕਹ	ਸ	ਨ	ਨ	ਜਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਈ	ਸ	ਸ	ਸ

— ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਭੀ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਮਨ ਰੇ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਸਰਨਿ ਬਿਚਾਰੋ ॥

ਜਿਹ ਸਿਮਰਤ ਗਨਕਾ ਸੀ ਉਧਰੀ ਤਾ ਕੋ ਜਸੁ ਉਰਧਾਰੋ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅਟਲ ਭਇਓ ਧੂਮ ਜਾਕੈ ਸਿਮਰਨਿ ਅਰੁ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ॥

ਦੁਖ ਹਰਤਾ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੋ ਸੁਆਮੀ ਤੈ ਕਾਹੇ ਬਿਸਰਾਇਆ ॥ ੧ ॥

ਜਬ ਤੇ ਸਰਨਿ ਗਹੀ ਕਿਰਪਾਨਿਧਿ ਗਜ ਗਰਾਹ ਤੇ ਛੂਟਾ ॥

ਮਹਮਾ ਨਾਮ ਕਹਾ ਲਉ ਬਰਨਉ ਰਾਮ ਕਹਤ ਬੰਧਨ ਤਿਹ ਤੂਟਾ ॥ ੨ ॥

ਅਜਾਮਲੁ ਪਾਪੀ ਜਗੁ ਜਾਨੇ ਨਿਮਖ ਮਾਹਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥

ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਚੇਤ ਚਿੰਤਾਮਨਿ ਤੈ ਭੀ ਉਤਰਹਿ ਪਾਰਾ ॥ ੩ ॥

(ਰਾਗੁ ਸੌਰਠਿ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੬੩੨)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩				×				੨			
ਰਮ	ਪਧ	ਧਪ	ਮ		ਗ	ਰ	ਪ		ਗ	—	ਰ	—	ਸ	ਰ	ਨ	—
ਪ੍ਰ	ਭ	ਕੀ	ਸ		ਸ	ਰ	ਨ	ਬਿ	ਚਾ	ਸ	ਰੋ	ਸ	ਮ	ਨ	ਰੋ	ਸ
ਪਨ	ਸਰ	ਰ	—		ਗ	ਰ	ਪ		ਮ	—	—	ਗ	ਸਰ	ਗ	ਰ	—
ਪ੍ਰਭ	ਭ	ਕੀ	ਸ		ਸ	ਰ	ਨ	ਬਿ	ਚਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰੋ	ਸ	ਸ	ਸ
ਮ	ਰ	ਮ	ਪ		ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਸ	—	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਰ	
ਜਿ	ਹ	ਸਿ	ਮ		ਰ	ਤ	ਗ	ਨ	ਕਾ	ਸ	ਸੀ	ਸ	ਧ	ਮ	ਗ	ਸ
													ਉ	ਧ	ਰੀ	ਸ
ਮ	ਪ	ਨ	—		ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਪ	—	ਸ	—	ਪ	ਧ	ਪ	—
ਤਾ	ਸ	ਕੋ	ਸ		ਜ	ਸ	ਉ	ਰ	ਧਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰੋ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸ	—	ਸ	ਗ	ਰ	ਰ	ਗ	ਰ	ਸ	ਸ
ਅ	ਟ	ਲ	ਭ	ਇਓ	ਸ	ਧੂ	ਅ	ਜਾ	ਸ	ਕੈ	ਰ	ਸਿ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਨ	ਨ
ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਪ	—	ਧ	ਧ	ਪ	—	—	ਗ	ਸਰ	ਗ	ਰ	ਸ	—	
ਅ	ਰ	ਨਿ	ਰ	ਭੈ	ਸ	ਪ	ਦ	ਪਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਇਆ	ਸ	
ਮ	ਰ	ਮ	ਪ	ਸ	—	ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਪ	—	ਗ	—	ਰ	ਸ	—	
ਦੁ	ਖ	ਹ	ਰ	ਤਾ	ਸ	ਇ	ਹ	ਬਿ	ਧਿ	ਕੋ	ਸ	ਨੁਆ	ਸ	ਮੀ	ਸ	ਸ	
—	ਰ	ਪ	ਧ	ਨ	—	ਸ	ਸ	ਮਪ	ਨਸ	ਰਗ	ਗਰ	ਸ	ਪ	ਮਗ	ਰਸ		
ਸ	ਭੈ	ਸ	ਕਾ	ਹੇ	ਸ	ਬਿ	ਸ	ਰਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਇਆ	ਸ	ਸ	ਸ		

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਅਪਨੀ ਕਲ ਧਾਰੀ ਸਭ ਘਟ ਉਪਜੀ ਦਇਆ ॥

ਆਪੇ ਮੇਲਿ ਵਡਾਈ ਕੀਨੀ ਕੁਸਲ ਖੇਮ ਸਭ ਭਇਆ ॥ ੧ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਮੇਰੈ ਨਾਲਿ ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਜਪਿ ਸਦਾ ਨਿਹਾਲ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਥਾਨ ਥਨੰਤਰ ਜਤ ਕਤ ਪੇਖਉ ਸੋਈ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਪਾਇਓ ਵਡਭਾਗੀ ਤਿਸੁ ਜੇਵਡੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥ ੨ ॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੧੮)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
ਰ					ਨ	ਸ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸ	ਨ	ਸ	ਗ	ਗ	(ਸ)	—			
ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਨ	ਪ	ਸ	ਰਾ	ਨ	ਪ	—	ਨ	ਸ	ਰ	ਗ	ਲ	—			
ਸ	ਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਪੂ	ਸ	ਰਾ	ਸ	ਮੇ	ਸ	ਰੈ	ਸ	ਨਾ	ਸ	ਲ	ਸ				
ਮ	ਗ				ਗ														
ਰ	ਰਪ	ਮ	ਗਰ	ਸ	ਰ	ਨ	ਸ	ਨ	ਪ	ਨ	ਸ	ਰ	ਗ	(ਸ)	—				
ਸ	ਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਪੂ	ਸ	ਰਾ	ਸ	ਮੇ	ਸ	ਰੈ	ਸ	ਨਾ	ਸ	ਲ	ਸ				
ਮ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਧ	ਪ	ਪ	ਸ	ਪ	ਧ	(ਮ)	—	ਗ	ਰਸ				
ਪਾ	ਸ	ਰ	ਬ੍ਰ	ਹ	ਮ	ਜ	ਪ	ਸ	ਦਾ	ਸ	ਨਿ	ਹਾ	ਸ	ਲ	ਸ				

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਮ	—	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ	ਸ	ਸ	—				
ਗੁ	ਰ	ਪੂ	ਸ	ਰੈ	ਸ	ਅ	ਪ	ਨੀ	ਸ	ਕ	ਲ	ਧਾ	ਸ	ਰੀ	ਸ				
ਧ																			
ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਧ	ਧ	ਧ	(ਮ)	—	ਗ	ਸ				
ਸ	ਭ	ਅ	ਟ	ਉ	ਪ	ਜੀ	ਸ	ਦ	ਸ	ਪ	ਸ	ਇਆ	ਸ	ਸ	ਸ				
ਪ	ਮ	ਨ	ਸ	ਗ	ਗ	ਸ	ਸ	ਨ	—	ਪ	—	ਧ	ਪ	ਗ	ਸ				
ਆ	ਸ	ਪੇ	ਸ	ਰੇ	ਸ	ਲ	ਵ	ਡਾ	ਸ	ਈ	ਸ	ਕੀ	ਸ	ਨੀ	ਸ				
ਮ				ਧ	ਧ														
ਰ	ਮ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਸ	ਸ	ਪ	ਧ	(ਮ)	—	ਗਰ	ਗ	(ਸ)	—				
ਕੁ	ਸ	ਲ	ਖੇ	ਸ	ਮ	ਸ	ਭ	ਭ	ਸ	ਸ	ਸ	ਇਆ	ਸ	ਸ	ਸ				

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਿਲਿ ਪੰਚਹੁ ਨਹੀ ਸਹਸਾ ਚੁਕਾਇਆ ॥ ਸਿਕਦਾਰਹੁ ਨਹ ਪਤੀਆਇਆ ॥
ਉਮਰਾਵਹੁ ਆਗੈ ਝੇਰਾ ॥ ਮਿਲਿ ਰਾਜਨ ਰਾਮ ਨਿਬੇਰਾ ॥ ੧ ॥
ਅਬ ਢੂਢਨ ਕਤਹੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ਗੋਬਿਦ ਭੇਟੇ ਗੁਰ ਗੋਸਾਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਆਇਆ ਪ੍ਰਭ ਦਰਬਾਰਾ ॥ ਤਾ ਸਗਲੀ ਮਿਟੀ ਪ੍ਰਕਾਰਾ ॥
ਲਬਧਿ ਆਪਣੀ ਪਾਈ ॥ ਤਾ ਕਤ ਆਵੈ ਕਤ ਜਾਈ ॥ ੨ ॥
ਤਹ ਸਾਚ ਨਿਆਇ ਨਿਬੇਰਾ ॥ ਉਹਾ ਸਮ ਠਾਕੁਰੁ ਸਮ ਚੇਰਾ ॥
ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਜਾਨੈ ॥ ਬਿਨੁ ਬੋਲਤ ਆਪਿ ਪਛਾਨੈ ॥ ੩ ॥
ਸਰਬ ਥਾਨ ਕੋ ਰਾਜਾ ॥ ਤਹ ਅਨਹਦ ਸਬਦ ਅਗਾਜਾ ॥
ਤਿਸੁ ਪਹਿ ਕਿਆ ਚਤੁਰਾਈ ॥ ਮਿਲੁ ਨਾਨਕ ਆਪੁ ਗਵਾਈ ॥ ੪ ॥

(ਸੋਰਠਿ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੬੨੧)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨		
																ਪ	ਧ
																ਅ	ਬ
ਪ	ਗ	ਗ	ਰ		ਰ	ਮ	ਗ	—	(ਸ)	—	—	—	—	—	—	ਨ	ਪ
ਮ	ਢ	ਨ	ਕਤ	ਹੁ	ਨ	ਜਾ	ਸ	ਈ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ,	ਗੋ	ਪ
ਢੂ																	ਸ
ਨ	ਸ	ਰ	ਗ	ਰ	—	ਰਮ	ਪਨ	ਸ	ਪ	ਧ	ਮ	ਗ	ਸ				
ਬਿੰ	ਦ	ਭੇ	ਸ	ਟੇ	ਸ	ਗੁ	ਸ	ਰ	ਗੋ	ਸਾ	ਸ	ਈ	ਸ	ਅਬ:			

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	—	ਸ	—
ਮ	ਲ	ਪ	ਸ	ਚਹੁ	ਸ	ਨ	ਹੀ	ਸ	ਹ	ਸਾ	ਚੁ	ਕਾ	ਸ	ਇਆ	ਸ
ਮਿ															
ਪ	ਪ	ਨ	ਸ	ਗ	ਗ	ਰ	—	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	ਪ	ਧ	ਮ	ਗ
ਸਿ	ਕ	ਦਾ	ਸ	ਰਹੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਹ	ਪ	ਤੀ	ਆ	ਸ	ਇਆ	ਸ
ਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਪ	—	—	—	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਸ	ਨਸ
ਉ	ਮ	ਰਾ	ਸ	ਵਹੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਆ	ਸ	ਗੈ	ਸ	ਝੇ	ਸ	ਰਾ	ਮਿਲ

ਗੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਧ	ਪ	—	ਗ	ਸ	ਪ	ਧ
ਰਾ	ਸ	ਜ	ਨ	ਰਾ	ਸ	ਮ	ਨਿ	ਬੇ	ਸ	ਰਾ	ਸ	—	ਸ	ਸ,	ਅ	ਬ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸ਼ੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰਾਜਨ ਕਿਉ ਸੋਇਆ ਤੂ ਨੀਦ ਭਰੇ ਜਾਗਤ ਕਤ ਨਾਹੀ ਰਾਮ ॥

ਮਾਇਆ ਝੂਠੁ ਰੁਦਨੁ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹੀ ਰਾਮ ॥

ਬਿਲਲਾਹਿ ਕੇਤੇ ਮਹਾ ਮੋਹਨ ਬਿਨੁ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੇ ਸੁਖੁ ਨਾਹੀ ॥

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪ ਉਪਾਵ ਥਾਕੇ ਜਹ ਭਾਵਤ ਤਹ ਜਾਹੀ ॥

ਆਦਿ ਅੰਤੇ ਮਧਿ ਪੂਰਨ ਸਰਬਤ੍ਰ ਘਟਿ ਘਟਿ ਆਹੀ ॥

ਬਿਨਵੰਤ ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਸਾਧ ਸੰਗਮੁ ਸੇ ਪਤਿ ਸੇਤੀ ਘਰਿ ਜਾਹੀ ॥ ੨ ॥

(ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੪੮)

ਅਸਥਾਈ

×					○					×					○					ਸਨ ਜਾਸ
ਸ	ਗ	ਰ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਗ	-ਰ	ਸ	—	ਨ	ਸ	ਰ	ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਨ
ਗ	ਭ	ਕ	ਭ	ਨਾ	ਸ	ਹੀ	ਸ	ਰਾ	ਸ	ਮ	ਸ	ਹਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਜਾ
ਸ	ਗ	ਰ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਗ	-ਰ	ਸ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ਗ	ਤ	ਚ	ਭ	ਨਾ	ਸ	ਹੀ	ਸ	ਰਾ	ਸ	ਮ	ਸ	*	*	*	*	*	*	*	*	*
—	ਧ	ਪ	ਪਧ	ਸੰ	—	ਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਰਪ	(ਮ)	—	ਗਰ	ਗ	ਸ	ਸਨ	ਗਰ	ਗ	ਸ	ਸਨ	ਜਾ
*	ਰਾ	ਜਨ	ਕਿਉ	ਸੋ	ਸ	ਇਆ	ਤੂ	ਨੀ	ਦਭ	ਥੇ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਜਾ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ਮਾ	ਸ	ਇਆ	ਝੂ	ਸ	ਠ	ਰੁ	ਦ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
—	ਪ	ਨ	ਨਸੰ	(ਸ)	—	ਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਰਪ	(ਮ)	—	ਗਰ	ਗ	ਸ	ਸਨ	ਗਰ	ਗ	ਸ	ਸਨ	ਜਾ
ਸ	ਕੇ	ਤੇ	ਬਿਲ	ਲਾ	ਸ	ਹੀ	ਸ	ਰਾ	ਸ	ਮ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਜਾ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

ਨਸ	ਨਧ	ਨਰ	ਰ	—	—	ਗ	ਗਰ	ਰਪ	ਮ	—	ਮਪ
ਤੁੰ	ਪਿੰ	ਜਰ	ਹਉ	ਭ	ਭ	ਸੁਅ	ਟਾਭ	ਤੋਭ	ਰ	ਭ	ਜਭ
ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—ਪ	ਪਧ	ਪਮ	ਗਸ	ਰ	—	—
ਮ	ਮੰ	ਜਾਭ	ਰ	ਭ	ਭਕ	ਹਾਭ	ਕਰੈ	ਮੋਭ	ਮ	ਭ	ਭ
ਗਪ	ਮ	—ਰ	ਰਗੁ	ਗੁਸ	—	ਸਨ	ਸ	—	—	—	—
ਨਭ	ਜਾਭ	ਭਇ	ਨਭ	ਜਾਭ	ਭ	ਇਨ	ਜਾ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ

ਨ
ਪ. ਮਪ. ਨ
ਇ ਜਲ ਕੀ..... ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

ਨੋਟ—ਇਸ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਨੂੰ ਬੋਠਵੀਂ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਓ। ਇਸ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਗੰਧਾਰ ਲਗਦੇ ਹਨ, ਚਾਲ ਥੋੜੀ ਟੋਚੀ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਵੀ ਰੀਤ ਸੁੰਦਰ ਹੈ।

੭. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਰਤਨੁ ਨਿਰਮੋਲਕੁ ਪੁੰਨਿ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਇਆ ॥
ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਕਰਿ ਹਿਰਦੈ ਰਾਖਿਆ ਰਤਨੁ ਨ ਛਪੈ ਛਪਾਇਆ ॥ ੧ ॥
ਹਰਿ ਗੁਨ ਕਹਤੇ ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥
ਜੈਸੇ ਗੂੰਗੇ ਕੀ ਮਿਠਿਆਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਰਸਨਾ ਰਮਤ ਸੁਨਤ ਸੁਖ ਸੁਵਨਾ ਚਿਤ ਚੇਤੇ ਸੁਖੁ ਹੋਈ ॥
ਕਹੁ ਭੀਖਨ ਦੁਇ ਨੈਨ ਸੰਤੋਖੇ ਜਹ ਦੇਖਾਂ ਤਹ ਸੋਈ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਸੋਰਠਿ, ਭਗਤ ਭੀਖਨ ਕੀ, ਪੰਨਾ ੬੫੯)

ਅਸਥਾਈ

×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×	×
ਨ.	ਨ.	ਨ.	ਸ	ਸ	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਗ	—	ਸ
ਪ	ਨ	ਨ	ਕਹ	ਤੇ	ਭ	ਰ	ਗ	ਮ	ਗ	ਭ	ਈ
ਹਰਿ	ਗੁ	ਨ	ਕਹ	ਤੇ	ਭ	ਕਹ	ਨ	ਨ	ਜਾ	ਭ	ਈ
ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਪ	ਧ	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਰਗ	ਸ
ਰ	ਸੇ	ਭ	ਗੁੰ	ਗੇ	ਭ	ਪ	ਧ	ਪ	ਆਭ	ਭਭ	ਈ
ਜੈ	ਸੇ	ਭ	ਗੁੰ	ਗੇ	ਭ	ਕੀ	ਮਿ	ਠਿ	ਆਭ	ਭਭ	ਈ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਐ	ਸਾ	ਸ	ਨਾ	ਮ	ਰ	ਤਨ	ਨਿ	ਰ	ਮੋ	ਲ	ਕ
ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ
ਪੁੰ	ਨ	ਪ	ਦਾ	ਰ	ਥ	ਪਾ	ਸ	ਸ	ਇਆ	ਸ	ਸ
ਸੰ	ਮੰ	ਪੁੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਪ	ਪ	ਪ	—
ਰੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਪ	ਧ	ਪ	—
ਅਨਿ	ਕ	ਜ	ਤਨ	ਕ	ਰ	ਹਿਰ	ਦੈ	ਸ	ਰਾ	ਖਿਆ	ਸ
ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਗ	ਗ	ਸ
ਰਤ	ਨ	ਨ	ਛ	ਪੈ	ਛ	ਪਾ	ਸ	ਸ	ਇਆ	ਸ	ਸ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੮. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਪੂਰਨ ਸਰਦ ਸਸਿ ਸਕਲ ਸੰਸਾਰਿ ਕਹੈ, ਮੇਰੇ ਜਾਨੇ ਬਰ ਬੈਸੰਤਰ ਕੀ ਊਕ ਹੈ ॥
 ਅਗਨਿ ਅਗਨ ਤਨ ਮਧਿ ਚਿਨਗਾਰੀ ਛਾਡੈ, ਬਿਰਹ ਉਸਾਸ ਮਾਨੋ ਫੰਨਗ ਕੀ ਫੂਕ ਹੈ ॥
 ਪਰਸਤ ਪਾਵਕ ਪਖਾਨ ਫੂਟ ਟੂਟ ਜਾਤ, ਛਾਤੀ ਅਤਿ ਬਰਜਨ ਹੁਇ ਦੋਇ ਟੂਕ ਹੈ ॥
 ਪੀਅ ਕੇ ਸਿਧਾਰੇ ਭਾਰੀ ਜੀਵਨ ਮਰਨ ਭਏ, ਜਨਮ ਲਜਾਯੋ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇਮ ਚਿਤ ਚੂਕ ਹੈ ॥੫੭੩॥
 (ਕਬਿੱਤ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੩	੦
ਨ	ਪ	ਰ	ਗ	ਸ
ਪ	ਨ	ਸ	ਸ	ਨ
ਪੁੰ	ਰ	ਸ	ਦ	ਸਿ
ਗ	ਪ	ਗ	ਗ	ਸ
ਸ	ਕ	ਸਾ	ਰ	ਕ
ਮ	ਪ	ਮ	ਪ	ਧ
ਰ	ਮ	ਧ	ਸੰ	ਧ
ਮੋ	ਫੇ	ਨੇ	ਸ	ਬੈ

ਗ	ਰ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਗ	ਰ	—	ਨ
ਸੰ	ਤ	ਰ	ਕੀ	ਉ	ਭ	ਕ	ਹੈ	ਭ	ਭ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਨ	ਸੰ	—
ਮ	ਗ	ਨਿ	ਅ	ਗ	ਨ	ਭ	ਤ	ਨ	ਭ
ਅ									
ਗੰ	ਰੰ	ਪੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—
ਮ	ਧਿ	ਚਿ	ਨ	ਗਾ	ਭ	ਰੀ	ਛਾ	ਡੈ	ਭ
ਨ	ਸੰ	ਪ	ਧ	ਪ	—	ਗ	ਰ	ਰ	—
ਬਿ	ਰਹ	ਭ	ਉ	ਸਾ	ਭ	ਸ	ਮਾ	ਨੋ	ਭ
ਮ	ਮ	ਪ	ਧ	ਮ	ਗ	ਰਗ	ਰ	—	ਨ
ਫੰ	ਨ	ਗ	ਕੀ	ਫੁ	ਭ	ਕਭ	ਹੈ	ਭ	ਭ

— ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੯. ਰਾਗ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਗੁਰਮੁਖ ਸੁਖ ਫਲ ਕਾਮ ਨਿਹਕਾਮ ਕੀਨੇ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਉਦਮ ਨਿਰੁਦਮ ਉਕਤਿ ਹੈ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਾਰਗਿ ਹੁਇ ਦੁਬਿਧਾ ਭਰਮ ਖੋਏ, ਚਰਨ ਸਰਨਿ ਗਹੇ ਨਿਹਚਲ ਮਤਿ ਹੈ ॥
ਦਰਸਨ ਪਰਸਤ ਆਸਾ ਮਨਸਾ ਬਕਿਤ, ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਾਨ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਹੈ ॥
ਰਚਨਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚਿਤ੍ਰ ਬਿਸਮ ਬਚਿਤ੍ਰਪਨ, ਚਿਤ੍ਰ ਮੈਂ ਚਿਤੇਰਾ ਕੋ ਬਸੇਰਾ ਸਤਿ ਸਤਿ ਹੈ ॥੨੮੨॥
(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਸੰ	(ਸ)	ਪਧ	ਮ	ਗ	ਰ
ਨ	ਚ	ਨਾਭ	ਚ	ਰਿ	ਸ
ਚ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ
ਨ	ਨ	ਮ	ਪ	ਗ	(ਸ)
ਪ	ਭ	ਰ	ਭ	ਰਗ	ਸ
ਬਿ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ

ਰ	ਮ	ਚਿ	ਰ	—	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪਧ	ਮ	ਪ
			ਤ੍ਰ	₪	ਮੈ	₪	ਚਿ	ਤੇ	₪	ਰਾ	ਕੋ₪	₪	ਬ
ਨ	ਸੋ	ਸੋ	ਸੋ	ਪ	ਪਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਗ	ਰ	—
			ਰਾ	₪	ਸ₪	₪	ਤਿ	ਸ	₪	ਤਿ	ਹੈ	₪	₪

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਗੁ	ਮ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—
			ਰ	₪	ਮੁ	₪	ਖ	ਸੁ	ਖ	₪	ਫ	ਲ	₪
ਰ	ਗ	ਕਾ	ਰੰ	ਪੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਨ	ਰੰ	ਗੰ	(ਸੰ)	—	ਸੰ
			₪	ਮ	ਨਿ	ਹ	₪	ਸੰ	₪	ਮ	ਕੀ	₪	ਨੇ
ਪ	ਗੁ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਧ	ਧ	ਪ
			₪	ਮੁ	₪	ਖ	ਖ	ਉ	ਦ	₪	ਮ	₪	ਨਿ
ਮ	ਰ	ਰੁ	ਗ	ਰ	ਪ	—	ਮ	ਗ	ਰ	ਗ	(ਸ)	—	—
			ਦ	₪	ਮ	₪	ਉ	ਕ	ਤਿ	₪	ਹੈ	₪	₪

ਨੋਟ :—ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਕਬਿੱਤ ਦਾ ਅਸਥਾਈ ਅੰਤਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਝਪਤਾਲ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਜੇ ਇਕਤਾਲੇ ਵਿਚ ਗਾਉਗੇ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਅਨੰਦ ਤੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ।

੧੦, 'ਰਚਨਾ ਚਰਿਤ੍ਰ ਚਿਤ੍ਰ' ਝਪਤਾਲ (ਇਹ ਕਬਿੱਤ ਰੀਤ ਨੰ: ੯ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੦	੩
ਸ	ਸ	ਗ	ਗ
ਨ	ਨ	ਰ	ਚਿ
ਰ	ਨਾ	ਰਿ	ਤ੍ਰ
ਗ	ਰ	ਗ	ਰ
ਰ	ਪ	ਸ	ਗ
ਬਿ	ਮ	ਬ	ਚਿ
ਰ	ਮ	ਪ	ਪ
ਮ	ਰ	ਪ	ਧ
ਚਿ	ਮੈ	ਚਿ	ਕੋ
	₪	ਤੇ	₪

ਮ	ਗਰ	ਪ	ਮ	ਗਰ	ਨ	ਗ	ਰ		
ਸੇ	ਰਾੜ	ਸ	ੜ	ਤੜ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	—
					ਸ	ਤਿ	ਹੈ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ		ਪ	ਸੰ		ਨ				
ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	
ਗੁ	ਰ	ਮੁ	ੜ	ਖ	ਸੁ	ਖ	ਫ	ੜ	ਲ
ਸੰ		ਗੰ							
ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਪ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਕਾ	ਮ	ਨਿ	ਹ	ੜ	ਕਾ	ਮ	ਕੀ	ੜ	ਨੇ
ਧ		ਪ			ਗ		ਰ		
ਪ	ਧ	ਮ	ਗ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	—	ਸ
ਗੁ	ਰ	ਮੁ	ੜ	ਖ	ਉ	ਦ	ਮ	ੜ	ਨਿ
ਸ.		ਪ	ਪ		ਨ	ਗ	ਰ		
ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਮ	ਗਰ	ਸ	ਰ	ਗ	ਸ	—
ਭੁ	ਦ	ਮ	ੜ	ਉੜ	ਕ	ਤਿ	ਹੈ	ੜ	ੜ

—ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ—

ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ

ਵਾਦੀ — ਗ	ਠਾਟ—ਬਿਲਾਵਲ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ।
ਸੰਵਾਦੀ — ਨ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਖਾਡਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਸ਼ੰਕਰਾ ਰਾਗ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੰਨੇ ਹਨ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਗ, ਪ, ਨ ਧ, ਸੰ।

ਧ

ਅਵਰੋਹ—ਸੰ, ਨਪ, ਨਧ, ਸੰਨ, ਪ ਗ ਪ ਗ, ਰਸ।

ਧ ਪ ਰ

ਪਕੜ ਸੰ, ਨ—ਪ, ਨਧ ਸੰਨ, ਪ, ਗਪ, ਗ,—ਸ।

ਸ਼ੰਕਰਾ ਰਾਗ ਦਾ ਉਲੇਖ ਲਗ-ਭਗ ਸਭੀ ਗ੍ਰੰਥਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹੋ ਕਾਰਣ ਹੈ ਕਿ ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਕਰਤਾ ਸ਼ੰਕਰਾ ਤੇ ਸ਼ੰਕਰਾਭਰਣ ਨੂੰ ਇਕੋ ਰਾਗ ਮੰਨਣ ਦੀ ਭੁੱਲ ਕਰ ਬੈਠਦੇ ਹਨ। ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ੰਕਰਾ-ਸ਼ੰਕਰਾਭਰਣ ਦਾ ਸੰਛਿਪਤ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਗੋਂ ਅਜ-ਕਲ ਜਿਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਬਿਲਾਵਲ ਰਾਗ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ੰਕਰਾਭਰਣ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਸ਼ੰਕਰਾ (੧) ਓਡਵ, (੨) ਖਾਡਵ ਅਤੇ (੩) ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਗ ਹੈ।

ਜਾਤੀ ਭੇਦ ਕਾਰਣ ਸ਼ੰਕਰਾ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਾਲ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਰੁਪਦ ਗਾਇਕ ਅਕਸਰ ਰਿਖਭ ਤੇ ਮੱਧਮ ਨੂੰ ਵਰਜਿਤ ਕਰਕੇ ਓਡਵ-ਓਡਵ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਸ਼ੰਕਰਾ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਦਾ

ਧ

ਸੁਰ-ਰੂਪ—ਸ ਗ, ਪ, ਨਧ, ਸੰ। ਸੰ, ਨ, ਧਪ, ਨਧ, ਸੰਨ, ਪ, ਗ ਪ ਗ, ਸ, ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਖਯਾਲ ਗਾਇਕ ਖਾਡਵ ਜਾਤੀ ਦਾ ਸ਼ੰਕਰਾ ਅਧਿਕ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ੰਕਰੇ ਦੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਚ ਮੱਧਮ ਵਰਜਿਤ ਅਤੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਸੁਰ ਦੁਰਬਲ ਜਾਂ ਅਕਸਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਮਾਲ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਗਾਇਕ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪ

ਪ

ਰ

ਜਿਵੇਂ—ਪਗ, ਗ ਪ ਗ, ਰਸ, ਗ ਪ, ਗ—ਸ। ਇੰਜ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਰਿਖਭ ਦਾ ਕਣ ਲਾ ਕੇ ਮੀਂਡ ਰਾਹੀਂ

ਧ

ਖੜਜ ਤੇ ਆਈਦਾ ਹੈ। ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ “ਸੰਨ, ਧਪ, ਨਧ, ਸੰਨ, ਪ” ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਧੈਵਤ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਗਾਇਕ ਮੱਧਮ ਸਪਤਕ ਦੇ ਪੰਚਮ ਨੂੰ ਤਾਰ ਖੜਜ ਨਾਲ ਮਿਲਾਉਣ ਲਈ

ਰ

ਪ, ਨਧ ਸੰ, ਜਾਂ ਪ ਸੰ, ਪਨਸੰ, ਕਹਿ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਨ, ਪ ਗ, ਗਪ, ਗ—ਸ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਹਾਗ ਤੋਂ ਬਚਦੇ ਹੋਏ ਮੱਧਮ ਖੜਜ ਨਾਲ ਆ ਮਿਲਦੇ ਹਨ।

ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਸ਼ੰਕਰਾ ਅਕਸਰ ਬੰਗਾਲ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਹੀ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਥੇ ਵੀ ਇਸ ਦਾ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਬੰਗਾਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਸ਼ੰਕਰੇ ਵਿਚ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਤਾਂ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਗਾਇਕ ਮੱਧਮ ਛੱਡਣ ਦਾ ਯਤਨ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। 'ਸੰਗੀਤ ਸਾਰ' ਨਾਮ ਦੇ ਬੰਗਾਲੀ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕਰੇ ਦਾ ਇਹੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ—

ਨ

ਪਪ ਗ ਪ, ਮੱਪਗ, ਰਗ, ਰਸ, ਪਨਪ, ਸ—ਸਗਪ, ਮੱਪਨ, ਸ—ਰੰਗਰੰ, ਪੱਮੱਪਗ, ਰੰਗਰੰਸ, ਧਨ ਧਪ, ਨਧ ਸੰਨ, ਪ ਗ ਪ, ਮੱਪਗ, ਰਗ, ਰਸ, ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਸ਼ੰਕਰੇ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਿਲਾਵਲ ਦੀ ਥਾਂ ਕਲਿਆਣ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਭੇਦਾਂ ਦਾ ਉਤੇ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਜਾਤੀ ਭੇਦ ਹੈ। ਭਾਵ, ਓਡਵ, ਖਾਡਵ ਤੇ ਸੰਪੂਰਣ। ਪਰ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਅੰਗ-ਭੇਦ ਤੋਂ ਵੀ ਸ਼ੰਕਰੇ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭੇਦ ਮੰਨਦੇ ਹਨ :—(੧) ਸ਼ੰਕਰਾ ਅਰਨ, (੨) ਸ਼ੰਕਰਾ ਬਰਨ ਅਤੇ (੩) ਸ਼ੰਕਰਾ ਕਰਨ।

ਸ਼ੰਕਰਾ ਰਾਗ ਵਿਚ ਯਮਨ ਦਾ ਅੰਗ ਮਿਲਾਉਣ ਨਾਲ ਸ਼ੰਕਰਾ ਅਰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—ਸ ਗਰਪ—ਗਰਸ, ਪ (ਪ) ਸ, ਸ ਨਧਨ, (ਪ) ਧਨਸ, ਰੰਮੰਗਰੰਗੰਸ, (ਪ) ਨਧਸੰਨ, ਧਪ, ਗ ਪ ਗ, ਰਸ।

ਸ਼ੰਕਰਾ ਬਰਨ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਸ਼ੰਕਰੇ ਵਿਚ ਬਿਹਾਗ ਅੰਗ ਲਾਉਣ ਨਾਲ ਬਣੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ—

ਸ ਪ
ਗ—ਸ, ਨ ਨਪ—ਨਸ, ਗ, ਮਨ, (ਪ) ਮਗ, ਗਮਪਧ, ਗਪ—ਰਸ, ਨਧਸੰ, (ਸ) ਨਧਨ, (ਪ) ਗਪਗ—ਰਸ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੰਕਰੇ ਵਿਚ ਸ਼ੁੱਧ ਕਲਿਆਣ ਅੰਗ ਮਿਲਾਉਣ ਤੋਂ ਸ਼ੰਕਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਵੇਗੀ,

ਮੱ

ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸੰ ਨ ਪ, ਨਧਸੰਨ, ਪ—ਗ, ਪ—ਰਗ, ਰਸ ਸਰਸਗ, ਰਸ, ਨਸਗ—ਪ, ਪਨਧਸੰ, ਨਰੰ—

ਪ

ਸ, ਸੰ ਧ, ਸ—ਸਰੰਗ—ਰਸੰ, (ਪ) ਨਧਸੰਨ, ਗਪ, ਮੱਪਧਪ, ਗਪਗ, ਰਸ, ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਉਂਜ

ਪ ਰ

ਜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ (੧) ਨ, ਧਪ ਨ ਧ ਸੰਨ, ਅਤੇ (੨) ਗਪ, ਗ—ਸ, ਇਹ ਦੋ ਸੁਰ-ਸਮੂਹ ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣ ਹਨ। ਭਾਵ, ਰਾਗ ਦੇ ਬਾਕੀ ਨਿਯਮਾਂ ਦੀ ਜੇ ਕਿਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਥਾਂ ਤੇ ਜੋੜ ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ੰਕਰਾ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗਾ।

ਸ਼ੰਕਰਾ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ (ਨੌਂ-ਦਸ ਵਜੇ) ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਤੇ ਧੈਵਤ ਦੁਰਬਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਵਿਚ ਸ, ਗ, ਪ, ਅਤੇ ਨ, ਇਹ ਚਾਰ ਸੁਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਰਸ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਇਹ ਇਕ ਗੰਭੀਰ ਤੇ ਬੀਰ ਰਸਾਤਮਕ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਸੁਤ-ਵਿਸਤਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ—ਗ, ਰਸ, ਸਗ, ਗ—ਰਸ, ਗਪ—ਗ—ਸ, ਸਗ—ਗਰਪਗ—ਸ, ਨਪਨਪ—ਨਪਸ, ਸਨਪ—ਨਪਸ—।
੨. ਸਗ ਗਰਪਗ—ਪ (ਪ) ਗ—ਸ, ਗਰਪਗ, ਪਧਪ (ਪ) ਗ ਰਸ—ਸ ਗਪ—ਨ ਪ ਗ—ਪ ਧ ਪ ਪ ਪ ਗਪ ਨਧਸੰਨ—ਨ ਪ ਗ—ਰਗਰਸ—ਗ, ਪ ਨਧਸੰਨ—ਪ, ਗਪਗ, ਰਸ—।
੩. ਸਗ—ਗਰਪਗ ਪ (ਪ) ਗ—ਸ, ਨਪਸਨ—ਪ, ਨਧਸੰਨ ਪ, ਧਪ ਗਪਗ—ਸ, ਸ ਗ—ਗਰਪਗ—ਪ, ਨਧਸੰਨ—ਗਪਗ ਸ, ਗਪ—ਨਧਸੰ—ਨਧਨਪ—ਨਧਸੰਨਰਸ—ਨਧਨਪਗਪ ਗ—ਸ ਗਪਨਧਸੰ—ਨਧਸੰਨ—ਪ, ਗਪਗ—ਰਸ।
੪. ਸ—ਗਪ, ਨਧਸੰਨ—ਪਗਪ, ਪਧਪਗਪ, ਨਧਨਪ, ਨਧਸੰਨਧਪ, ਗਪਧਪਗ—ਰਸ, ਸ—ਪ—ਸ, ਸਪਗ—ਸ, ਗਰਪਗ, ਗਪਨਧਸੰ—ਸਰੰਸ—ਪਨਧਸੰ, ਪਸੰ, ਪਨਸਰੰਸ—ਸਗ—ਸ, ਨਧਸੰਨ, ਧਪ (ਪ) ਗ, ਸਗਪਨਸੰ—ਨਧਨਪ, ਗਪ ਗ—ਸ—।
੫. ਪ—ਸੰ, ਸਰੰਸ—ਸਗ—ਸ, ਨਸੰ (ਸੰ) ਨ—ਪ, ਨਧਸੰਨ—(ਪ) ਗਪ, ਗਰਸ—ਗਪਨਨਸੰਨ—ਸੰ, (ਪ)—ਸੰ, ਸਗ—ਸੰ—ਨ, (ਪ) ਗਪਧਪਸੰ—ਨਧਸੰ, ਪਧਪਸੰ ਪਨਸੰ: ਨਸੰਗੰ, ਗੰਪੰ ਗ—ਸੰ—ਸੇਗੰ ਗੰਰੰਪੰਗ—ਸੰ, ਗੰਪੰਗ—ਸੰ, ਨ (ਪ) ਪਨਧਸੰਨ ਪ, ਗਪਗ—ਰਸ—ਗਪਨਧਸੰ—ਪਧਪ ਨਧ ਸੰਨ ਰੰਸ—ਸਗ—ਗੰਪੰਗ ਰੰਸ, ਨਧਸੰਨ—ਪ, ਗਪਨਧਨਪ, ਗ ਪ ਗ—ਸ।

ਸ਼ਿਕਰਾ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	੪	੨
੧	ਕ ਰ ਆ ਟ	ਸਾ ਟ ਆ ਟ	ਸਗ ਪਨ ਧਸ ਨਧ	ਪਪ ਗਪ ਗਰ ਸਸ
੨	• • • •	ਨਪ ਨਸ ਗਪ ਨਧ	ਸਗ ਰਸ ਨਧ ਸਨ	ਧਪ ਗਪ ਗਰ ਸਸ
੩	ਸਨ ਧਨ ਸਗ ਪਨ	ਧਸ ਗਪ ਗਰ ਸਨ	ਸਗ ਰਸ ਨਧ ਸਨ	ਧਪ ਗਪ ਗਰ ਸਸ
੪	• • • •	• • • •	• • • •	ਸਗ ਪਨ ਧਪ, ਗਪ
	ਨਧ ਸਨ ਧਪ, ਗਪ	ਨਸ ਰਸ ਨਧ ਪਪ,	ਗਪ ਨਸ ਗਰ ਸਨ	ਧਪ ਗਪ ਗਰ ਸਸ
੫	• • • •	• • • •	ਨਸ ਰਗ, ਸਗ ਪਪ,	ਗਪ ਨਨ, ਪਨ ਸਸ
	ਨਸ ਗਗ ਸਗ ਪਪ	ਗਗ ਰਰ ਸਸ ਨਨ	ਧਪ ਪਪ ਗਪ ਨਧ	ਸਨ ਧਪ ਗਰ ਸਸ
੬	ਸਸ ਗਗ ਰਸ, ਗਗ	ਪਪ ਗਰ, ਪਪ ਨਨ	ਧਪ, ਨਨ ਸਸ ਨਧ,	ਸਸ ਗਗ ਰਸ —
	ਸਰ ਨਸ ਧਨ ਪਪ	ਗਪ ਰਗ ਸਰ ਨਸ	ਗਪ ਨਸ ਗਰ ਸਨ	ਧਪ ਗਪ ਗਰ ਸਸ

ਅੰਤਰਾ

	੧	੨	੩	੪	੫	੬
੧	ਨੈ ਟ ਨ ਸੰ	ਤੋ ਖੇ ਪੂ ਭ	ਸਨ ਧਪ ਗਪ ਗਰ	ਸਸ ਗਪ ਨਧ ਸਨ		
੨	• • • •	ਪਨ ਸਗ ਰਸ ਨਧ	ਪਪ ਗਪ ਗਰ ਸਸ	ਗਪ ਨਧ ਸਨ ਰਸ		
੩	ਸਰ ਸਨ ਧਪ, ਗਪ	ਨਸ ਗਰ ਸਨ ਧਪ,	ਗਪ ਨਨ ਧਪ, ਗਰ	ਸਸ ਗਪ ਨਧ ਸਨ		
੪	• • • •	• • • •	• • • •	ਨਨ ਧਪ ਗਪ ਨਸ		
	ਨਨ ਧਪ ਗਪ ਨਧ	ਸਨ ਧਪ ਗਪ ਨਸ	ਨਨ ਧਪ ਗਪ ਨਸ	ਰਸ ਨਧ ਗਪ ਨਸ		
੫	• • • •	• • • •	ਪਪ ਗ, ਪ ਪਗ, ਪਪ	ਗਰ ਸਸ, ਨਨ ਪ, ਨ		
	ਨਪ, ਨਨ ਧਪ ਗਪ	ਗਰ ਸਸ, ਗਗ ਰ, ਗ	ਗਰ ਗਗ ਰਸ ਨਸ	ਨਪ ਗਪ ਗਰ ਸਸ		
੬	ਨਸ ਗਗ ਟਗ, ਸਗ	ਪਪ ਟਪ, ਗਪ ਨਨ	ਟਨ, ਪਨ ਸਸ ਟਸ	ਸਗ ਰ, ਸ ਰਸ, ਨਧ		
	ਨ, ਧ ਨਪ, ਪਧ ਪ, ਗ	ਪਗ, ਰਗ ਰ, ਸ ਰਸ,	ਗਪ ਨਧ ਸ, ਗਪ	ਨਧ ਸ, ਗਪ ਨਧ		

੧. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਅਰਪਉ ਸਭੁ ਅਪਨਾ ॥
 ਕਵਨ ਸੁਮਤਿ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪਨਾ ॥ ੧ ॥
 ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਆਇਓ ਪ੍ਰਭ ਮਾਗਨਿ ॥
 ਤੁਮ੍ਹ ਪੇਖਤ ਸੋਭਾ ਮੇਰੈ ਆਗਨਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਅਨਿਕ ਜੁਗਤਿ ਕਰਿ ਬਹੁਤੁ ਬਿਚਾਰਉ ॥
 ਸਾਧਸੰਗਿ ਇਸੁ ਮਨਹਿ ਉਧਾਰਉ ॥ ੨ ॥
 ਮਤਿ ਬੁਧਿ ਸੁਰਤਿ ਨਾਹੀ ਚਤੁਰਾਈ ॥
 ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਜਾ ਲਏ ਮਿਲਾਈ ॥ ੩ ॥
 ਨੈਨ ਸੰਤੋਖੇ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਫਲੁ ਸੋ ਆਇਆ ॥ ੪ ॥

(ਰਾਗ ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੪)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨				
ਨ		ਸ		ਪ	—	ਸ	—	ਧ		ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ	ਸ	
ਸ	ਸ	ਗ	ਗ	ਪ	—	ਸ	—	ਪ	—	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ	ਸ	
ਕ	ਰ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ੜ	ਆ	ੜ	ਇਓ	ੜ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮਾ	ੜ	ਗ	ਨ	
ਨ		ਨ		ਸ		ਸ		ਸ		ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ	ਸ	
ਸ	ਸ	ਪ੍ਰ	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	ਪ	—	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ	ਸ	
ਤੁ	ਮ	ਪੋ	ੜ	ਖ	ਤ	ਸੋ	ੜ	ਭਾ	ੜ	ਮੋ	ਰੋ	ਆ	ੜੜ	ਗ	ਨ	

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨਸ	ਰਸ	ਨ	ਪ	ਪ	ਨਧ	ਸ	ਨ	
ਤ	ਨ	ਮ	ਨ	ਧ	ਨ	ਅ	ਰ	ਪਉ	ੜੜ	ਸ	ਭ	ਅ	ਪੜ	ਨਾ	ੜ	
ਪ						ਧ		ਪ		ਪ				ਰ		
ਗ	ਗ	ਪ	ਪ	ਸ	ਨ	ਪ	ਪ	ਗ	ਗ	ਗ	ਪ	ਗ	ਗ	ਸ	—	
ਕ	ਵ	ਨ	ਸੁ	ਮ	ਤ	ਜਿ	ਤ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਜ	ਪ	ਨਾ	ੜ	

੨. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਾਜ਼)

ਰੋਗੁ ਗਇਆ ਪ੍ਰਭਿ ਆਪਿ ਗਵਾਇਆ ॥

ਨੀਦ ਪਈ ਸੁਖ ਸਹਜ ਘਰੁ ਆਇਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਰਜੁ ਰਜੁ ਭੋਜਨੁ ਖਾਵਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥

ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਮਾਹਿ ਧਿਆਈ ॥ ੧ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਪੂਰੇ ਸਰਨਾਈ ॥

ਜਿਨਿ ਅਪਨੇ ਨਾਮ ਕੀ ਪੈਜ ਰਖਾਈ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੭)

ਅਸਥਾਈ

X				੨				੦				੩				
												ਨ ਧ ਸੰ				
												ਰੋ ਗ ਗ				
												ਨ ਪ ਨ ਸ				
ਨ	—	ਧਪ	ਪ	—	ਪ	ਗ	ਗ	ਪ	ਰ	—	ਸ	—	—	ਪ	ਨ	ਸ
ਇਆ	ੜ	ਪ੍ਰ	ਭ	*	ਆ	ਪ	ਗ	ਗ	ਵਾ	ੜੜ	ਇਆ	ੜ	ੜ,	ਨੀ	ਦ	ਪ
ਗ	—	ਪ	ਗ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਸੰ	—	ਰਸੰ	ਨਧ	ਪ				
ਈ	ੜ	ਸੁ	ਖ	ਸਹ	ਜ	ਘ	ਰ	ਆ	ੜ	ਇਆ	ੜੜ	ੜ				

ਅੰਤਰਾ

										ਪਪ		ਸੰ	ਸੰ					
										ਰਜ		ਰ	ਜ					
										ਨ								
ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਨਧ	ਸੰ	ਨ	—	ਨ	ਗੰ	ਪੰ		
ਭੋ	ੜ	ਜ	ਨ	ਖਾ	ਵਹ	ਮੇ	ਰੇ	ਭਾ	ੜੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ	ਅੰ	ਮ੍ਰਿ	ਤ		
ਗੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਧ	ਪ	ਪ	ਨਧ	ਸੰਨ	ਰੰ	ਨਧ	ਪ				
ਨਾ	ਮ	ਰਿ	ਦ	ਮਾ	ੜ	ਹਿ	ਧਿ	ਆ	ੜੜ	ਈੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜ	ੜ				

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਪੂਰਨ ਗੁਰਦੇਵ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਤ ਕਰ ਜੀਵੇ ॥ ਮਰਿ ਖੁਆਰੁ ਸਾਕਤ ਨਰ ਥੀਵੇ ॥੧॥

ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਹੋਆ ਰਖਵਾਲਾ ॥ ਝਖ ਮਾਰਉ ਸਾਕਤੁ ਵੇਚਾਰਾ ॥੨॥

ਨਿੰਦਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਪਚਹਿ ਘਨੇਰੇ ॥ ਮਿਰਤਕ ਫਾਸ ਗਲੈ ਸਿਰਿ ਪੈਰੇ ॥੩॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਜਪਹਿ ਜਨ ਨਾਮ ॥ ਤਾ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਨ ਆਵੈ ਜਾਮ ॥੪॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੬)

ਅਸਥਾਈ

×				੨				੦				੩			
												ਨ	ਧ	—	ਧ
												ਸ	ਨ	ਚ	ਨਿ
												ਧ	ਪ	—	ਧ
(੫)	—	—	—	ਗ	—	ਨ	ਧ	ਸ	ਨ	—	ਧ	ਪ	ਗ	—	ਪ
ਧਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਨ	ੜ,	ਪੂ	ਚਨ	ਗੁ	ੜ	ਚ
ਪ				ਪ											
ਗ	—	—	—	ਗ	ਪ	ਗ	ਚ	ਸ	—	—					
ਦੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਵ	ੜ	ੜ					

ਅੰਤਰਾ

੦															
ਪ	ਪ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	(ਸ)	—	ਨ
ਚ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਨਾ	ੜ	ਮ	ਜ	ਪ	ਤ	ਨ	ਰ	ਜੀ	ੜ	ਵੇ	ੜ
*	ਗ	ਗ	ਗਾਂਧ	ਗ	ਗ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਸ	ਨ
*	ਮ	ਰ	ਖੁਆ	ੜ	ਰ	ਸਾ	ੜ	ਕ	ਤ	ਨ	ਰ	ਥੀ	ੜ	ਵੇ	ੜ
ਧ			ਨ												
ਪ	—	—	ਸ												
ੜ	ੜ	ੜ	ਸ	ਰਬ...	—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । ਇਸ ਦਾ ਅੰਤਰਾ ਖਾਲੀ ਤੋਂ ਚੁੱਕਣਾ ਹੈ ।										

੪. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਹੇ ਰਵਿ, ਹੇ ਸਸਿ, ਹੇ ਕਰਣਾਨਿਧ, ਮੇਰੀ ਅਬੈ ਬਿਨਤੀ ਸੁਨ ਲੀਜੈ ॥
 ਔਰ ਨ ਮਾਂਗਤ ਹਉ ਤੁਮ ਤੇ ਕਛੁ, ਚਾਹਤ ਹੋ ਚਿਤ ਮੈ ਸੋਈ ਕੀਜੈ ॥
 ਸ਼ਸਤ੍ਰਨ ਸੋ ਅਤਿ ਹੀ ਰਣ ਭੀਤਰ, ਜੂਝ ਮਰੋਂ ਤਉ ਸਾਚ ਪਤੀਜੈ ॥
 ਸੰਤ ਸਹਾਇ ਸਦਾ ਜਗ ਮਾਇ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਸਯਾਮ ਇਹੈ ਬਰ ਦੀਜੈ ॥੧੯੦੮॥

(ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ, ਸਵੈਯਾ (ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਵਤਾਰ))

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
—	ਨ	ਧ	ਸੰ	ਨ	—	ਧ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਰ	—	ਸ	—
₵	ਮੇ	ਰੀ	ਅ	ਬੈ	₵	ਬਿ	ਨ	ਤੀ	₵	ਸੁ	ਨ	ਲੀ	₵	ਜੇ	₵
—	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਪ	ਪ	ਗ	—	ਸ	ਸ
₵	ਹੇ	ਰ	ਵਿ	ਹੇ	₵	ਸ	ਸਿ	ਹੇ	₵	ਕ	ਰ	ਣਾ	₵₵	ਨਿ	ਧ

ਅੰਤਰਾ

—	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ
₵	ਔ	ਰ	ਨ	ਮਾ	₵	ਗ	ਤ	ਹਉ	₵	ਤੁ	ਮ	ਤੇ	₵	ਕ	ਛ	
—	ਸ	ਗ	ਗ	ਪ	ਪ	—	ਸ	ਸ	ਨ	—	ਸ	ਸ	ਨਧ	ਨ	ਪ	—
₵	ਚਾ	ਹ	ਤ	ਹੋ	₵	ਚਿ	ਤ	ਮੈ	₵	ਸੋ	ਈ	ਕੀ	₵	ਜੈ	₵	

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੫. ਰਾਗ ਸੰਕਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਭੂਲੇ ਮਾਰਗ ਜਿਨਹਿ ਬਤਾਇਆ ॥ ਐਸਾ ਗੁਰ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਇਆ ॥੧॥
 ਸਿਮਰਿ ਮਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਚਿਤਾਰੇ ॥ ਬਸਿ ਰਹੇ ਹਿਰਦੈ ਗੁਰਚਰਨ ਪਿਆਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਲੋਭਿ ਮੋਹਿ ਮਨੁ ਲੀਨਾ ॥ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਮੁਕਤਿ ਗੁਰ ਕੀਨਾ ॥੨॥
 ਦੁਖ ਸੁਖ ਕਰਤ ਜਨਮਿ ਫੁਨਿ ਮੂਆ ॥ ਚਰਨ ਕਮਲ ਗੁਰਿ ਆਸੂਮੁ ਦੀਆ ॥੩॥
 ਅਗਨਿ ਸਾਗਰ ਬੂਡਤ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਪਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥੪॥
 (ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੩)

ਅਸਥਾਈ

੩					×					੨					੦					ਨ ਸਿ
ਧ	ਨ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਧਪ	ਪ	ਪ	ਗ	—	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ	ਸ				
ਮ	ਰ	ੜ	ਮ	ਨਾ	ੜ	ਰਾੜ	ਮ	ਨਾ	ੜ	ਮ	ਚਿ	ਗ	ੜ	ਫੇ,	ਬ					
ਸ	ਪ੍ਰ	ਪ੍ਰ	ਧ	ਸ	—	ਰ	ਸ	ਪ	ਗ	ਪ	ਧ	ਪ	ਗ	—	ਸ					
ਸ	ਰ	ਹੇ	ਹਿਰ	ਦੈ	ੜ	ਗੁ	ਰ	ਚ	ਰ	ਨ	ਪਿ	ਆ	ੜ	ਰੇ.	ਸਿ...					

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਸੰ	—	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—
ਭੂ	ੜ	ਲੇ	ੜ	ਮਾ	ੜ	ਰ	ਗ	ਜਿ	ਨਹਿ	ੜ	ਬ	ਤਾ	ੜ	ਇਆ	ੜ	
ਸੰ	—	ਪੰ	ਪੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਨ	ਧਪ	ਪ	ਸੰ	ਨ	ਨ	
ਗੰ	ੜ	ਗੰ	ੜ	ਗੁ	ਗੁ	ਵ	ਡ	ਭਾ	ੜ	ਗੀ	ੜੜ	ਪਾ	ੜ	ਇਆ, ਸਿ...		

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਆਪਹਿ ਮੇਲਿ ਲਏ ॥

ਜਬ ਤੇ ਸਰਨਿ ਤੁਮਾਰੀ ਆਏ ਤਬ ਤੇ ਦੋਖ ਗਏ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨੁ ਅਰੁ ਚਿੰਤ ਬਿਰਾਨੀ ਸਾਧਹ ਸਰਨ ਪਏ ॥

ਜਪਿ ਜਪਿ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰੋ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤਨ ਤੇ ਰੋਗ ਖਏ ॥੧॥

ਮਹਾ ਮੁਗਧ ਅਜਾਨ ਅਗਿਆਨੀ ਰਾਖੇ ਧਾਰਿ ਦਏ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਭੇਟਿਓ ਆਵਨ ਜਾਨ ਰਹੇ ॥੨॥

(ਬਿਲਾਵਲੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੨੯)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩				×				੨			
				ਧ	ਨ	—	ਸ	ਨ	—	—	ਸ	ਨ ਧ
—	—	—	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਸ	ਨ	—	—	ਸ	ਧ ਪ
ੜ	ੜ	ੜ	ਮੇ	ੜ	ਲ	ੜ	ਲ	ਏ	ੜ	ੜ	ੜ	ਆ ੜ ਪਹਿ ੜ
					ਪ							
—	ਗ	ਗ	ਰ	ਗ	ਧ	ਪ	ਪ	ਗ	ਰ	ਗ	ਰ	ਸ ਰ ਸ
ੜ	ਜ	ਬ	ਤੇ	ਸ	ਰ	ਨ	ਤੁ	ਮਾ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ਆ ੜ ਏ ੜ
	ਪ											
—	ਗ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸ	ਨ	—	—	ਸ	ਆਪਹਿ...
ੜ	ਤ	ਬ	ਤੇ	ਦੋ	ੜ	ਖ	ਗ	ਏ	ੜ	ੜ	ੜ	

ਅੰਤਰਾ

	ਪ			ਪ	ਸ	—ਸ	ਸ	ਨ	ਨ						
	ਗ	ਪ	ਪ	ਸ	—ਸ	ਸ	ਧ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	—
	ਤਜ	ਅ	ਭਿ	ਮਾ	ੜਨ	ਅ	ਰ	ਚਿੰ	ੜ	ਤ	ਬਿ	ਸਾ	ੜ	ਰੀ	ੜ
						ਰੰ		ਨ					ਸ	ਧ	
—	ਗੰ	—	ਪੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—	ਨਧ	ਨ	ਪ	—
ੜ	ਸਾ	ੜ	ਧਹ	ਸ	ਰ	ਨ	ਗ	ਹੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜੜ	ੜ	ੜ	ੜ
					ਪ										
—	ਗ	ਗ	ਰ	ਗ	ਧ	ਪ	ਪ	ਗ	ਰ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ
ੜ	ਜਪ	ਜ	ਪ	ਨਾ	ੜ	ਮ	ਤੁ	ਮਾ	ੜ	ਰੋ	ੜ	ਪ੍ਰੀ	ੜ	ਤ	ਮ

— ਪ ਗ ਪ ਪ | ਨ ਧ ਨ ਸੰ | ਨ — — ਸੰ | ਆਪਹਿ...
 5 ਤ ਨ ਤੇ | ਰੋ 5 ਗ ਖ | ਏ 5 5 5

— ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । ਇਹ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਨ ਸਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ ।

੭. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਦਾਮਨੀ ਪ੍ਰਹਾਸਨਿ ਸੁ ਛਬਿ ਨਿਵਾਸਨਿ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਪ੍ਰਕਾਸਨਿ ਗੂੜ੍ਹ ਗਤੇ ॥

ਰਕਤਾਸੁਰ ਆਚਨ ਜੁਧ ਪ੍ਰਮਾਚਨ ਨ੍ਰਿਦੈ ਨਰਾਚਨ ਧਰਮ ਬ੍ਰਿਤੇ ॥

ਸ੍ਰੋਣੰਤ ਅਚਿੰਤੀ ਅਨਲ ਬਿਵੰਤੀ ਜੋਗ ਜਯੰਤੀ ਖੜਗ ਧਰੇ ॥

ਜੈ ਜੈ ਹੋਸੀ ਮਹਿਖਾਸੁਰ ਮਰਦਨ ਪਾਪ ਬਿਨਾਸਨ ਧਰਮ ਕਰੇ ॥੫॥੨੧੫॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ, ਦੀਰਘ ਤ੍ਰਿਭੰਗੀ ਛੰਦ)

ਅਸਥਾਈ

×	ਓ	੨	੩	੦
ਸੰ	—	—	—	—
ਨ	ਸੰ	ਨਧ	ਧ	ਪ
ਜੈ	ਜੈ	ਹੋ	ਸੀ	ਮਹਿ
ਗ	ਗ	ਗ	ਰਸ	—
ਖਾ	ਸੁ	ਮ	ਦ	5,
ਸ	ਪ	ਸ	ਸ	—
ਪਾ	ਪ	ਨਾ	ਸ	5
ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਗ
ਧ	ਮ	ਰੇ	5	5

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਪ	ਪ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਪ	ਮ	ਨੀ	ਪ੍ਰ	ਹਾ	ਸ	ਨਿ	5	5	ਸੁ
ਦਾ	ਗੰ	—	ਪੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	—
ਛੰ	ਬਿ	5	ਨਿ	ਵਾ	ਸ	ਨਿ	5	5	5
ਛ	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਪ	—	—
ਸ੍ਰਿ	5ਸ	ਟੀ	ਪ੍ਰ	ਕਾ	ਸ	ਨਿ	5	5	5

ਪ ਨ ਸ ਗਰੰ ਸ ਨ ਧ ਪ ਗ ਪ
ਗੁ ਟ ਟ ਗੁ ਟ ਟ ਟ ਟ ਟ ਟ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਤੂੰ ਵਡਦਾਤਾ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥ ਸਭ ਮਹਿ ਰਵਿਆ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਭ ਸੁਆਮੀ ॥੧॥
ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭ ਪ੍ਰੀਤਮ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰਾ ॥ ਹਉ ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਜੀਵਾ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੇਰੀ ਸੁਰਣਿ ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰੇ ਪੂਰੇ ॥ ਮਨੁ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਇ ਸੰਤਾ ਧੂਰੇ ॥੨॥
ਚਰਨ ਕਮਲ ਹਿਰਦੈ ਉਰਿਧਾਰੇ ॥ ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਕਉ ਜਾਈ ਬਲਿਹਾਰੇ ॥੩॥
ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ॥ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਜਪਤ ਸੁਖੁ ਪਾਵਾ ॥੪॥

(ਰਾਗ ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ਪ, ਪੰਨਾ ੫੯੩)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਸ	—	ਨਸੰ	ਧ	—	—
ਨ	—	ਰੰਸੰ	ਪ	—	ਨ
ਮੇ	ੜ	ੜੜ	ਪ੍ਰੀ	ੜ	ਧ
					ਨ
ਧ	—	ਗ	ਰ	ਗ	—
ਪ	—	ਮ	ਧਾ	ੜ	ਸ
ਨਾ	ੜ			ੜ	ਰਾ
					ਹਉ
ਸ	—	ਸ	ਪ	—	—
ਸੁ	ੜ	ਣ	ੜ	ੜ	ਪ
		ਸੁ	ਣ	ੜ	ਵਾ
ਸ	—	ਗਰੰ	ਸ	—	—
ਨਾ	ੜ	ੜੜ	ਮ	ੜ	ਨ
			ਤੁ	ਮਾ	ੜ

ਅੰਤਰਾਂ

ਪ	—	—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	—	—
ਤੁ	ੜ	ੜ	ੜ	ਵ	ਡ	ਦਾ	ੜ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ੜ
ਗੰ	—	—	—	ਪੰ	ਪੰ	ਗੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	—	—
ਅੰ	ੜ	ੜ	ੜ	ਗੰ	ਰ	ਜਾ	ੜ	ੜ	ਮੀ	ੜ	ੜ
ਨ	ਨ	ਧ	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	—	ਸ	—	—	—
ਸ	ਭ	ਮ	ਹਿ	ਰ	ਵਿ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

ਪ	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਸ	ਨ	ਧ	ਨ	ਪ	—	—
ਗ	ੜ	ਰ	ਨ	ਪੁ	ਭ	ਸ	ੜ	ੜ	ਮੀ	ੜ	ੜ
ਪੁ											

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੯. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਜਾ ਕਉ ਮੁਨਿ ਧਾਨੁ ਧਰੈ ਫਿਰਤ ਸਗਲ ਜੁਗ,
ਕਬਹੂ ਕ ਕੋਉ ਪਾਵੈ ਆਤਮ ਪ੍ਰਗਾਸ ਕਉ ॥
ਬੇਦ ਬਾਣੀ ਸਹਿਤ ਬਿਰੰਚਿ ਜਸੁ ਗਾਵੈ ਜਾ ਕੋ,
ਸਿਵ ਮੁਨਿ ਗਹਿ ਨ ਤਜਾਤ ਕਬਿਲਾਸ ਕਉ ॥
ਜਾ ਕੋ ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਸਿਧ ਸਾਧਿਕ ਅਨੇਕ ਤਪ,
ਜਟਾ ਜੂਟ ਭੇਖ ਕੀਏ ਫਿਰਤ ਉਦਾਸ ਕਉ ॥
ਸੁ ਤਿਨਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਸੁਖ ਭਾਇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਧਾਰੀ ਜੀਅ,
ਨਾਮ ਕੀ ਬਡਾਈ ਦਈ ਗੁਰ ਰਾਮਦਾਸ ਕਉ ॥ ੫ ॥

(ਸਵਈਏ ਮਹਿਲੇ ਚੌਥੇ ਕੇ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੪)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਪ	ਗ
ਨ	ਨ	ਪ	ਗ	ਨ	ਧ
ਜਾ	ਕਉ	ਨਿ	ਧਾ	ਨ	ਧ
	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸ	ਸ	ਪ	ਨ	ਸਰ	ਸ
ਫਿ	ਰ	ਤ	ਗ	ੜੜ	ਜੁ
ਨ	ਸ	ਗ	ਪ	—	ਸੰ
ਕ	ਬ	ਹੁ	ਕ	ੜ	ਪਾ
ਪ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਪ
ਆ	ਤ	ਮ	ਗਾ	ਸ	ਕਉ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ
ਬੇ	ੜ	ਦ	ਬਾ	ੜ	ਣੀ	ਸ	ਹਿ	ੜ	ਤ	ੜ	ਬਿ
ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	—	ਪ	ਨ	ਧ	ਸੰ	ਨ	—
ਰੰ	ਚ	ੜ	ਜ	ਸ	ੜ	ਗਾ	ਵੈ	ੜ	ਜਾ	ਕੋ	ੜ

ਸੰ	ਗੰ	—	ਪੰ	ਗੰ	ਪੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਸਿ	ਵ	ਫ	ਮੁ	ਨਿ	ਫ	ਗ	ਹਿ	ਫ	ਨ	ਫ	ਤ
ਨ	ਧ										
ਜਾ	ਪ	ਪ	ਗ	—	ਪ	ਗ	—	ਰ	ਸ	—	—
	ਫ	ਤ	ਕ	ਫ	ਬਿ	ਲਾ	ਫ	ਸ	ਕਉ	ਫ	ਫ

-ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੦. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦੇਵ ਦੇਵਤਾਨ ਕੋ ਸੁਰੇਸ ਦਾਨਵਾਨ ਕੋ
ਮਹੇਸ ਗੰਗ ਧਾਨ ਕੋ ਅਭੇਸ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥
ਰੰਗ ਮੈਂ ਰੰਗੀਨ ਰਾਗ ਰੂਪ ਮੈਂ ਪ੍ਰਬੀਨ
ਔਰ ਕਾਹੂ ਪੈ ਨ ਦੀਨ ਸਾਧ ਅਧੀਨ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥
ਪਾਈਐ ਨ ਪਾਰ ਤੇਜ ਪੁੰਜ ਮੈਂ ਅਪਾਰ
ਸਰਬ ਬਿਦਿਆ ਕੇ ਉਦਾਰ ਹੈਂ ਅਪਾਰ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥
ਹਾਥੀ ਕੀ ਚਿੰਘਾਰ ਪਲ ਪਾਛੇ ਪਹੁਚਤ ਤਾਹਿ
ਚੀਟੀ ਕੀ ਪੁਕਾਰ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੁਨੀਅਤੁ ਹੈਂ ॥ ੪ ॥ ੨੫੬ ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×		੨		੦		੩			
ਨ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਪ	ਪ	ਸੰ	ਨ	—	
ਸੰ	ਥੀ	ਨ	ਫ	ਗ	ਰ	ਪ	ਲ	ਫ	
ਹਾ	ਥੀ	ਕੀ	ਫ	ਚਿੰ	ਘਾ				
ਧ		ਪ		ਪ					
ਪ	ਪ	ਗ	—	ਪ	ਗ	ਗ	—	ਸ	
ਪਾ	ਛੇ	ਪਹੁ	ਫ	ਫ	ਚ	ਤਾ	ਫ	ਹਿ	
ਸ	ਪ੍ਰ	ਸ	—	ਸ	ਪ	ਗ	—	ਰਸ	
ਚੀ	ਟੀ	ਕੀ	ਫ	ਪੁ	ਕਾ	ਰ	ਫ	ਪਹਿ	
ਸ		ਧ		ਪ					
ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਪ	ਗ	ਗ	—	ਸ	
ਛੇ	ਹੀ	ਸੁ	ਨੀ	ਫ	ਅ	ਹੀ	ਫ	ਫ	

ਅੰਤਰਾ

ਪ ਦੇ	ਪ ਵ	ਪ ਸੰ ਦੇ	— S	ਸੰ ਵ	ਸੰ ਤਾ	ਸੰ ਨ	ਸੰ ਕੋ	— S	ਸੰ ਸੁ
ਸੰ ਰੇ	ਸੰ ਸ	ਗੰ ਦਾ	— S	ਗੰ ਨ	ਪੰ ਗੰ ਵਾ	ਪੰ ਨ	ਗੰ ਕੋ	ਸੰ S	ਸੰ ਮ
ਸੰ ਪੰ ਹੇ	ਪੰ ਸ	ਪੰ ਗੰ	ਪੰ ਗੰ S	ਪੰ ਗ	ਗੰ ਧਾ	ਗੰ ਨ	ਸੰ ਕੋ	— S	ਸੰ ਅ
ਸੰ ਭੇ	ਨ ਸ	ਪ ਕ	ਪ ਹੀ	ਗ S	ਪ ਗ ਅ	ਪ ਤ	ਗ ਹੀ	— S	ਸ S

ਨੋਟ—ਬਾਕੀ ਟੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਅਗੋਂ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਨੰ: ੯ ਤੇ ਇਕਤਾਲੇ ਵਿਚ ਗਾਓ।

੧੧. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਸਵਾਰੀ ਪੰਜਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਨੋਟ—ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ, ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਨੰ: ੫ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਅਸਥਾਈ

×	੨				੩				੪	੫	੬	੭
	ਧ	ਪ	ਗ	—	ਪ	ਨਧ	ਰੰ	—	ਨ	ਧਪ	ਪ	ਸੰਸ
ਨ	-ਪ	ਪ	ਗ	—	ਪ	ਨਧ	ਸੰ	—	ਨ	ਧਪ	ਪ	ਸੰਸ
ਨਾ	Sਰਾ	Sਮ	ਨਾ	S	ਮ	ਚਿS	ਤਾ	S	ਰੇ	SS,	ਬ	Sਮ
			ਸ		ਪ							
ਰਗ	-ਰ	ਸਸ	ਪ	ਗ	ਗ	ਪ	ਨ	ਧ	ਸੰਨ	ਧਪ		
ਦੇS	Sਗੁ	Sਰ	ਚ	ਰ	ਨ	ਪਿ	ਆ	S	ਰੇS	SS		

ਅੰਤਰਾ

										ਪ	ਗ	-ਪ	ਨਧ	
										ਭੁ	ਭ	ਭਲੇ	ਭਭ	
ਸੰ	-ਸੰ	-ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨਧ	ਨਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਪੰ	
ਮਾ	ਭਰ	ਭਗ	ਜਿ	ਨਹਿ	ਭ	ਭ	ਭਾਭ	ਭਭ	ਭਿਅਾ	ਭ	ਭੈ	ਭ	ਭਾ	ਭ
ਰੰ	ਰੰ				ਧ			ਨ						
ਗੰ	ਗੰ	-ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਪ	ਗ	ਪ	ਧ	ਸੰਨ	ਧਪ				
ਗੁ	ਰਵ	ਭਭ	ਭਾ	ਭ	ਗੀ	ਭ	ਪਾ	ਭ	ਭਿਅਾ	ਭਭ	ਸਿਮਰ...			

ਇਸ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਦਾ ਅਸਥਾਈ ਅੰਤਰਾ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਗੋਂ ਤਿੰਨਤਾਲ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੨. ਰਾਗ ਸ਼ੰਕਰਾ, ਖਟ-ਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਨੋਟ :— ਇਹ 'ਛੰਡ' ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਨੰ: ੭ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੩	੦	੪	੫	੬	੦
ਨ					ਧ			
ਸੰ	ਸੰ	ਥੰ	ਨ ਧਪੰ	ਪ ਨਧ	ਸੰ	ਨ	ਪ ਗ	ਪ ਗ
ਜੈ	ਜੈ	ਭੈ	ਹੈ ਭਭ	ਸੀ ਮਹਿ	ਖਾ	ਭ	ਸੁ ਰ	ਭ ਮ
	ਭ						ਭ	ਭ
							ਭ	ਭ
ਸ		ਸ ਪ			ਸ	ਧ		
ਪ	ਸ	ਪ ਗ	ਪ ਗ	ਸ ਸ	ਸ ਨ	ਪ ਗ	ਪ ਗ	ਸ
ਪਾ	ਪ	ਭਿ ਨਾ	ਭ ਸ	ਭ ਨ	ਧ ਰ	ਮ	ਕ ਰੇ	ਭ ਭ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਨਧ	ਸੰ	ਨ	—
ਦਾ	ਮ	ਨੀ	ਭ	ਪ੍ਰ	ਹਾ	ਸ	ਨਿ	ਭ	ਸੁ	ਛ	ਭਿ	ਨਿ	ਵਾ	ਸਭ	ਨਿ	ਭ	ਭ	
ਨ				ਗੰ						ਨ		ਧ						
ਸੰ	ਸੰ	ਗੰ	—	ਪੰ	ਗੰ	ਗਰੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਨ	ਪ	ਗ	ਗਪ	ਗ	—	ਸ	
ਸ੍ਰਿ	ਭਭ	ਭਿ	ਭ	ਪ੍ਰ	ਕਾ	ਸਭ	ਨਿ	ਭ	ਭ	ਗੁ	ਭ	ਭੁ	ਭ	ਗਭ	ਭੇ	ਭ	ਭ	

ਖਟ-ਤਾਲ ਵਿਚ ਅਸਥਾਈ ਅੰਤਰੇ ਦੀ ਠਾਅ, ਦੁਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਗੋਂ ਸੁਲਫਾਕ ਦੀ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਅਨੰਦ ਤੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ।

(ਸ਼ੰਕਰਾ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ

ਵਾਦੀ—ਗ	ਠਾਟ—ਬਿਲਾਵਲ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਨ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਦੋਹਾਂ ਨਿਖਾਦਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ।

ਆਰੋਹ—ਨ ਸ ਗ, ਮ ਪ ਨ, ਸੰ।

ਅਵਰੋ—ਸੰਨ, ਧਪ, ਧਨੁਧ ਪ ਮ ਗ, ਰਸ।

ਪ —

ਪਕੜ—ਸਗ, ਮਪ, ਧਨੁਧਪ, ਧ ਗਮਗ—ਸ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕੁਝ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਬਿਹਾਗੜਾ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਬਿਹਾਗ ਵਿਚ ਕੌਮਲ ਨਿਖਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ ਬਣੇਗਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਬਿਹਾਗ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਨਵਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਮਝੋ।" ਕੋਈ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਬਿਹਾਗ ਅਤੇ ਖਮਾਜ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪਰ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਗੀਤ ਲਿਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਮੰਨਣ-ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੇ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਬਿਹੰਗ, ਬਿਹੰਗੜ, ਬਿਹਾਗਰਾਜਾ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਨਾਮਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਹੈ। ਬੰਗਾਲ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗ੍ਰੰਥ 'ਸੰਗੀਤ ਸਾਰ' ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਬਿਹਾਗ ਤੇ ਬਿਹੰਗੜਾ ਦੋ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਤਾਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਟਿੱਪਣੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ "ਬਿਹਾਗ, ਯਹ ਰਾਗ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਮੋਦਿਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਕੀ ਉਤਪੱਤੀ ਬਿਹਾਗੜਾ ਸੇ ਹੁਈ ਹੈ, ਬਿਹਾਗ ਮੇਂ ਨਿਖਾਦ ਗ੍ਰਹ ਸੁਰ ਹੈ ਗੰਧਾਰ ਵਾਦੀ ਹੈ ਅੌਰ ਰਿਖਭ ਪੈਵਤ ਵਿਵਾਦੀ ਸੁਰ ਹੈ, ਤੋਂ ਭੀ ਅਵਰੋਹ ਮੇਂ ਚਤੁਰਤਾ ਸੇ 'ਰੇ ਧਾ' ਸੁਰ ਲਗਾਨੇ ਕਾ ਪਰਿਣਾਮ ਬੁਰਾ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਪੜਤਾ। ਬਿਹਾਗ ਕਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਬਿਹਾਗ ਜਾਂ ਬਿਹਗਰੀ ਹੈ।" ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 'ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ, ਰਾਗ ਵਿਵੇਧ, ਰਾਗ ਤਰੰਗਣੀ ਆਦਿ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਬਿਹਾਗੜਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਹੈ।

ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਹਾਗੜਾ ਇਕ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਰਾਗ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਿਹਾਗ, ਦੇਵ ਬਿਹਾਗ, ਪਟ ਬਿਹਾਗ, ਨਟ ਬਿਹਾਗ, ਮਾਰੂ ਬਿਹਾਗ ਆਦਿ ਰਾਗਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਸਰਲ ਰਾਗ ਬਿਹਾਗ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਅਧਿਕ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ ਦਾ ਠਾਟ ਬਿਲਾਵਲ, ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਂ ਖਾਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਹਨ, ਇਕ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮ ਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਨਿਖਾਦ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਵਿਚ ਦੋ ਨਿਖਾਦਾਂ ਵਾਲਾ ਬਿਹਾਗੜਾ ਹੀ ਵਧੇਰੇ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ

ਹੈ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏਂ ਇਸੇ ਬਿਹਾਗੜੇ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅੱਜ-ਕੱਲ ਬਿਹਾਗੜਾ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ ਗਾਇਕਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਭੀ ਬਿਹਾਗੜੇ ਦੀ ਥਾਂ ਅਕਸਰ ਬਿਹਾਗ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਸੁਣੀਂਦੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਆਪ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ ਦੇ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਤੀਵਰ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ "ਸੰ ਨ - ਪ, ਸੰ ਧਨੁਧਪ, ਜਾਂ ਗਮਪ, ਧ ਨੁਧਪ" ਇੰਜ ਕੌਮਲ ਨਿਖਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ 'ਰਿਖਭ-ਧੈਵਤ' ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ, ਪਰ ਕਈ ਵੇਰ ਗਾਇਕ "ਸ ਗ, ਗਮ ਗ, ਮਪਨ, ਧਨਸੰ" ਇੰਜ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਜਕਤਾ ਵਧਾਉਣ ਲਈ "ਗਮਪ, ਧਨੁਧਪ, ਮੱਧ ਗਮਗ" ਇੰਜ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਵੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਾਦੀ ਰਾਗ ਹੈ, ਇਸ ਵਿਚ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਬੜਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਭਾਵ, ਸੁੱਧ ਮੱਧਮ ਤੇ ਠਹਿਰਾਉ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਹ ਬੜਾ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਿਹਾਗੜਾ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਅਤੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਸ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ਸੱਤਵਾਂ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ—(ਸ) ਨ—ਪ, ਪ੍ਰਨਸ—ਸਗ ਗਮਗ—ਰਸ—ਨਸਗਮ—ਗਮਗ—ਸ—।
੨. ਸ ਗਮਪ ਗਮ, ਗ—ਰਸ, (ਸ) ਨਧਪ, ਗਮਪਨ, ਸ—ਸਗਮਪ, ਗਮ, ਗ—ਸ, ਗਮਪ, ਧਨੁਧ ਪਮਗ, ਗਮਪਗਮਗ—ਰਸ।
੩. ਸ—ਨਸਗਮ, ਪ—ਧਨੁਧਪ ਗਮਗ ਰਸ—ਨਸਰਨਸਗ—ਗ ਮਗ, ਗਮਪ, ਧ ਨੁਧ ਪ, ਧ ਗਮਗ —ਰਸ—ਗਮਪਨ—ਸੰ, ਸੰਨ—ਪ, ਧਨੁਧਪਮ, ਗਮਪਮਗ—ਰਸ, ਗਮਧਨੁਧਪਮਗ—ਸ, ਗਮਪਨ, ਸੰ—(ਸੰ) ਧ ਨੁਧਪ, ਮੱਧਗਮਗ—ਰਸ—।
੪. ਗਮਪ, ਗਮਪਨ—ਸੰ—ਨਸੰ, ਧ ਨੁਧਪ, ਗਮਪਨ, ਸੰ—ਪਨਸਰੰਸ—(ਸੰ) ਨ, ਧਪ ਧਨੁਧਪ ਗਮ, ਪਨ—ਸੰ, ਗਮਪਨ, ਸੰ—ਸੰਗ—ਨਸੰਨ—ਪ, ਧਨੁਧਪਗਮਗ—ਸਗ, ਗਮ, ਮਪ, ਪਨ, ਨਸੰ—(ਸੰ) ਨ, ਧਪ, ਗਮਪਧ ਨੁਧਪਮਗ, ਨਸ—ਪ੍ਰਨਸਗ—ਗਮਪਨੁਧਪ, ਮੱਧ ਗਮ, ਪਮਗ, ਰਸ—।

੫. ਗਮਪਨ—ਸੰ, ਨਸੰ—ਨ—ਪ, ਗਮਪਗਮਪਨ—ਸੰ, (ਸੰ) ਨ, ਪਨ, ਨਸੰ—ਸੰਗੰ—ਗੰ—ਸੰ,
ਨਸੰਗੰਮੰਗੰ—ਸੰ, ਪਨਸੰਰੰਨਸੰਨ, ਧਪ, ਧਨੁਧਪਗਮਗ, ਗਮਪਨ, ਸੰ—ਨਸੰਗੰ—ਰੰਸੰ, (ਸੰ) ਨ, ਨਪ.
ਪ ਸੰ ਰੰ—ਸੰ ਪਨਸੰ, ਨਸੰਗੰ, ਗੰਮੰਗੰ—ਰੰਸੰ—(ਸੰ) ਨ, ਧਪ, ਧਨੁਧਪਮਗ,
ਗਮਪਮਗ—ਰਸ— ।

ਨਸਗਰਸ, ਨਸਗਮਗਰਸ, ਨਸਗਮਪਮਗਰਸ, ਨਸਗਪਧਪਗਮਗਰਸ, ਨਸਗਮਪਧਨੁਧਪ
ਗਮਗਰਸ, ਨਸਗਮਪਨਸੰਨਧਪ, ਧਨੁਧਪਗਮਗਰਸ, ਨਸਗਮਪਨਸੰਰੰਨਧਪਧਨੁਧਪਗਮਗਰਸ, ਨਸਗ
ਮਪਨਸੰਗੰ, ਗੰਮੰਗੰਰੰਸੰਨਧਪ ਧਨੁਧਪਧਗਮਗਰਸ ।

ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	ਅ	ਤਿ	ਪ੍ਰੀ	੩	ਮ	ਮ	ਨ	×	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਨ	੨
੧.	*				ਤ				ਨਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਨ	ਧਨੁ
੨.	ਨਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਗਮ
੩.	ਨਸ	ਗਮ	ਪਨੁ	ਧਪ,	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਨ	ਧਪ,	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਨੁ
੪.	ਸਰ	ਨਸ	ਗਗ	ਰਸ,	ਗਮ
	ਰਸ,	ਗਮ	ਪਧ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਮ	ਗਗ	ਰਸ,	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਨ	ਧਨੁ	ਧਪ
੫.	ਨਸ	ਗਮ	ਗਰ,	ਨਸ	ਗਮ
	ਨਸ	ਗਮ	ਪਧ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਰ,	ਨਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਨੁਧ	ਪਮ
	ਪਨ	ਸੰਰੰ	ਸੰਨ	ਧਪ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਰ,	ਨਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਗੰ	ਰੰਸੰ	ਧਨੁ
੬.	ਨਸ	ਗਮ	ਪਮ	ਗਮ	ਗ,	ਗਮ	ਗ,	ਨਸ	ਗਮ	ਪਧ	ਨੁਧ	ਪਮ	ਗਮ
	ਨਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਨ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਗਮ	ਗ,	ਗਮ	ਗ,	ਨਸ	ਗਮ	ਪਨ
	ਗਮ	ਗ,	ਗਮ	ਗ,	ਨਸ	ਗਮ	ਪਨ	ਸੰਗੰ	ਰੰਸੰ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਗਮ	ਗ,

ਅੰਤਰਾ

੧.	* ਗਿਆ S ਨ	ਅੰ S ਜ ਨ	ਸੰਨ ਧਪ ਮਗ ਰਸ,	ਨਸ ਗਮ ਪਨ ਸ
੨.	• • • •	ਪਨ ਸੰਰੰ ਸੰਨ ਧਪ	ਧਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ,	ਨਸ ਗਮ ਪਨ ਸ
੩.	ਨਰੰ ਸੰਨ ਧਪ ਗਮ	ਪਨ ਸੰਗੰ ਰੰਸੰ ਧਨੁ	ਧਪ ਮਗ ਰਸ, ਨਸ	ਗਮ ਪਨ ਸੰਰੰ ਸ
੪.	• • • •	ਸੰਨ ਧਨੁ ਧਪ, ਪਨ	ਸੰਰੰ ਸੰਨ ਧਨੁ ਧਪ,	ਪਨ ਸੰਗੰ ਰੰਸੰ ਧਨੁ
	ਧਪ, ਪਨ ਸੰਗੰ ਮੰਗੰ	ਰੰਸੰ ਧਨੁ ਧਪ ਮਗ	ਰਸ, ਨਸ ਗ, ਸ ਗਮ.	ਗਮ ਪ, ਮ ਪਨ ਪਨ
੫	ਸੰ, ਗਿਆ • •	ਗੰ, ਗਰੰ ਸੰਨ, ਰੰ,	ਰੰਸੰ ਨਧ, ਸੰ, ਸੰਨ	ਧਪ, ਨੁ, ਨੁਧ ਪਮ,
	ਧ, ਧਪ ਮਗ, ਪ,	ਪਮ ਗਰ, ਨਸ ਗਰ	ਮਗ ਪਮ ਧਪ ਨਧ	ਸੰਨ ਰੰਸੰ ਗਰੰ ਮੰਗੰ
	ਰੰਸੰ ਨਧ ਪਮ ਗਰ	ਸ, ਨਸ ਗਮ, ਸਗ	ਮਪ, ਗਮ ਪਨ, ਮਪ	ਨਸੰ, ਪਨ ਸੰਰੰ ਸ
੬.	ਪਨ ਸੰ, ਪ ਨਸੰ, ਪਨ	ਸੰਨ ਧਨੁ ਧਪ ਮਗ	ਰਸ, ਨਸੰ ਰੰਨ ਸੰਰੰ,	ਨਸੰ ਰੰਸੰ ਨਧ ਪਮ
	ਧਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ,	ਨਸ ਰਸ, ਗਮ ਪਮ,	ਪਧ ਨੁਧ, ਨਸੰ ਰੰਸੰ	ਗੰਗੰ ਰੰਸੰ, ਰੰਰੰ ਸੰਨ
	ਸੰਸੰ ਨਧ, ਨੁਨੁ ਧਪ	ਧਧ ਪਮ, ਪਪ ਮਗ,	ਮਮ ਗਰ, ਗਗ ਰਸ,	ਨਸ ਗਮ ਪਨ ਸ

੧. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨ ਮੋਹਨਾ ਘਟ ਸੋਹਨਾ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ ਰਾਮ ॥
 ਸੁੰਦਰ ਸੋਭਾ ਲਾਲ ਗੋਪਾਲ ਦਇਆਲ ਕੀ ਅਪਰ ਅਪਾਰਾ ਰਾਮ ॥
 ਗੋਪਾਲ ਦਇਆਲ ਗੋਬਿੰਦ ਲਾਲਨ ਮਿਲਹੁ ਕੰਤ ਨਿਮਾਣੀਆ ॥
 ਨੈਨ ਤਰਸਨ ਦਰਸ ਪਰਸਨ ਨਹ ਨੀਦ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਣੀਆ ॥
 ਗਿਆਨ ਅੰਜਨ ਨਾਮ ਬਿੰਜਨ ਭਏ ਸਗਲ ਸੀਗਾਰਾ ॥
 ਨਾਨਕੁ ਪਇਅੰਧੈ ਸੀਤ ਜੈਧੈ ਮੇਲਿ ਕੰਤੁ ਹਮਾਰਾ ॥ ੧ ॥

(ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੩੨)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩				X				੨						
ਗ ਮ ਅ	ਗ ਤਿ	ਮ ਪ੍ਰੀ	ਪ ਤ	ਪ ਮ	ਨ ਮ	ਨ ਨ	ਧਨ ਮੋS	ਸੰ S	ਨ S	ਧ ਹ	ਪ ਨਾ	— S	ਪ ਘ	ਧ ਟ	
ਪਧ ਸੋS	ਨੁ S	ਧ S	ਪ ਹ	ਪ ਨਾ	ਮ ਪ੍ਰਾ	ਗ ਨ	ਮ ਅ	ਗਮ ਧਾS	ਪਧ SS	ਪ ਰਾ	ਮ S	ਗਮ ਰਾS	ਗਰ SS	ਸਨੁ SS	ਸ S

ਸ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ
ਮ,	ਸੁੰ	ਦ	ਰ	ਸੋ	ਸ	ਭਾ	ਸ	ਲਾ	ਸ	ਲ	ਗੋ	ਪਾ	ਸ	ਲ	ਚ	
ਧਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗਮ	ਪਧ	ਪ	ਮ	ਗਮ	ਗਰ	ਸਨੁ	ਸ	
ਇਆ	ਸ	ਸ	ਲ	ਕੀ	ਅਪ	ਰ	ਅ	ਪਾਸ	ਸਸ	ਰਾ	ਸ	ਰਾਸ	ਸਸ	ਸਸ	ਸ	

ਸ
ਮ ਅਤਿ...

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸ਼	ਸੰ
ਮ	ਗ	ਲ	ਦ	ਇਆ	ਸ	ਲ	ਗੋ	ਬਿੰ	ਸ	ਸ	ਦ	ਲਾ	ਸ	ਲ	ਨ
ਗੋ	ਪਾ														
—	ਧ	ਨ	—	ਨ	—	ਧ	ਨ	ਸੰ	—	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਧਪ	—
ਸ	ਮਿ	ਲਹੁ	ਸ	ਕੋ	ਸ	ਤ	ਨਿ	ਮਾ	ਸ	ਸ	ਣੀ	ਆ	ਸ	ਸਸ	ਸ
—	ਗੰ	—	ਮੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਰੰਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਧ	ਨ	ਧਪ	ਪ
ਸ	ਨੈ	ਸ	ਨ	ਤ	ਚ	ਸਸ	ਨ	ਸ	ਦ	ਰ	ਸ	ਪ	ਰ	ਸਸ	ਨ
ਪ	ਪ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਪਮ	ਗਰ	ਸਨੁ	ਸ
ਨਹ	ਨੀ	ਸ	ਦ	ਰੈ	ਸ	ਣਿ	ਵਿ	ਹਾ	ਸ	ਸ	ਣੀ	ਆਸ	ਸਸ	ਸਸ	ਸ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ। ਛੰਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਹਰਿ ਕੀ ਗਤਿ ਨਹਿ ਕੋਊ ਜਾਨੈ ॥
ਜੋਗੀ ਜਤੀ ਤਪੀ ਪਚਿਹਾਰੇ ਅਰੁ ਬਹੁ ਲੋਗ ਸਿਆਨੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਛਿਨ ਮਹਿ ਰਾਉ ਰੰਕ ਕਉ ਕਰਈ ਰਾਉ ਰੰਕ ਕਰਿ ਡਾਰੇ ॥
ਰੀਤੇ ਭਰੇ ਭਰੇ ਸਖਨਾਵੈ ਯਹ ਤਾ ਕੇ ਬਿਵਹਾਰੇ ॥ ੧ ॥
ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ ॥
ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ ॥ ੨ ॥
ਅਗਨਤ ਅਪਾਰੁ ਅਲਖ ਨਿਰੰਜਨ ਜਿਹ ਸਭ ਜਗੁ ਭਰਮਾਇਓ ॥
ਸਗਲ ਭਰਮ ਤਜਿ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਾਣੀ ਚਰਨਿ ਤਾਹਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇਓ ॥ ੩ ॥

(ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੫੩੭)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩					X				੨				
	ਧ	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਸ	—		ਨਸ	ਰਸ	ਨ	ਸ	
	ਨੁ	ਰਿ	ਕੀ	ਗ	ਤਿ	ਨ	ਹਿ	ਕੋ	ੜ	ਉ	ੜ		ਜਾੜ	ੜੜ	ਨੈ	ੜ	
—	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਮ	—	ਮ	ਮ		ਗ	—	ਰਸ	—	
ੜ	ਬੋ	ੜ	ਗੀ	ਜ	ਤੀ	ੜ	ਤ	ਪੀ	ੜ	ਪ	ਚ		ਹਾ	ੜ	ਰੇੜ	ੜ	
—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਪ		ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ	
ੜ	ਅ	ਰ	ਬਹੁ	ਲੋ	ੜ	ਗ	ਸਿ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ		ਨੋੜ	ੜੜ	ੜੜ	ੜੜ	

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	
	ਗ	ਡਿ	ਨ	ਮਹਿ	ਰਾ	ੜ	ਉ	ਰੰ	ੜ	ਬ	ਕਉ	ੜ	ਕ	ਰ	ਈ	ੜ	
—	ਪ	ਨ	ਨ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	—	ਧ	—	ਧਪ	—	
ੜ	ਚਾ	ਉ	ਰੰ	ੜ	ਕ	ਕ	ਰਿ	ਡਾ	ੜ	ੜ	ੜ		ਨ	ੜ	ੜੜ	ੜ	
—	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰਨੁ	ਨੁ	ਧ	—	ਪਮ	ਪ		ਮ	ਪ	ਮ	—	
ੜ	ਗੀ	ੜ	ਤੇ	ਡ	ਰੇ	ੜੜ	ਭ	ਰੇ	ੜ	ਸਾ	ਖ		ਗ	ੜ	ਵੇ	ੜ	

— ਸ ਗ ਮ | ਪ — ਨ ਨ | ਸ — ਨ ਪ | ਧਨੁ ਧਪ ਮਗ ਰਸ
 S ਯ ਹ ਤਾ ਕੋ S ਬਿ ਵ ਹਾ S S S ਰੇS SS SS SS

ਧ
 — ਨੁ ਧ
 S ਹ ਰਿ ਕੀਆ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗਤਾ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਸੰਤਨ ਕੈ ਪਰਸਾਦਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਪਾਇਆ ਰਾਮ ॥
 ਇਛ ਪੁੰਨੀ ਮਨਿ ਸਾਂਤਿ ਤਪਤਿ ਬੁਝਾਇਆ ਰਾਮ ॥
 ਸਫਲਾ ਸੁ ਦਿਨਸ ਰੈਣੇ ਸੁਹਾਵੀ ਅਨਦ ਮੰਗਲ ਰਸੁ ਘਨਾ ॥
 ਪ੍ਰਗਟੇ ਗੁਪਾਲ ਗੋਬਿੰਦ ਲਾਲਨ ਕਵਨ ਰਸਨਾ ਗੁਣ ਭਨਾ ॥
 ਭ੍ਰਮ ਲੋਭ ਮੋਹ ਬਿਕਾਰ ਥਾਕੇ ਮਿਲਿ ਸਖੀ ਮੰਗਲੁ ਗਾਇਆ ॥
 ਨਾਨਕੁ ਪਦਿਅੰਪੈ ਸੰਤ ਜੰਪੈ ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੰਜੋਗਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥ ੪ ॥
 (ਰਾਗੁ ਬਿਹਾਗਤਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੪੩)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
	ਸਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਨ	—	ਨ	ਧ	ਪ	—	ਧਨੁ	ਧਨੁ
	ਪ੍ਰਗ	ਟੇ	ਗੁ	ਪਾ	S	ਲ	ਗੋ	ਬਿੰ	S	S	ਦ	ਲਾ	S	ਲS	ਨS
ਧ															
ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	—	ਮ	ਗ	—	ਰਸ	—
S	ਕ	ਵ	ਨ	ਰ	ਸS	ਨਾ	S	ਗੁ	ਣ	S	ਭ	ਨਾ	S	SS	S
—	ਨਸ	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਪ	ਸ	ਸ	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	—
S,	ਸਫ	ਲਾ	ਸੁ	ਦਿ	ਨ	ਸ	S	ਰੈ	S	ਣੇ	ਸੁ	ਹਾ	S	ਵੀ	S
—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਧਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧਪ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
S	ਅ	ਨ	ਦ	ਮੰ	S	ਗS	ਲ	ਰ	ਸ	S	ਘS	ਨਾS	SS	SS	SS

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਨ	—	—	—	ਸ	—	ਸ	—
ਸ	ਸ	ਰ	ਨ	ਕੈ	ਸ	ਪ	ਰ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਦ	ਸ	ਸ	ਸ
—	ਗ	ਗ	ਮ	ਰ	—	ਰ	—	ਸ	—	—	ਸ	ਧਨ	—	ਧਪ	—
ਸ	ਹਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਪਾ	ਸ	ਦਿਆ	ਸ	ਰਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਮਸ	ਸਸ	ਸਸ	ਸ
—	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪਧ	ਪ	ਮ	ਗ	—	—	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	—
ਸ	ਇ	ਛ	ਪੁ	ਨੀ	ਸਸ	ਮ	ਨ	ਸਾ	ਸ	ਸ	ਤਿ	ਆ	ਸ	ਈ	ਸ
—	ਕ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸ	—	ਨ	ਧਪ	ਧਨੁ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
ਸ	ਭਪ	ਰ	ਬੁ	ਝਾ	ਸ	ਦਿਆ	ਸ	ਰਾ	ਸ	ਸ	ਸਸ	ਮਸ	ਸਸ	ਸਸ	ਸਸ

— —ਬਾਕੀ ਤੁਥਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਵਧ ਸੁਖੁ ਰੈਨੜੀਏ ਪ੍ਰਿਅ ਪ੍ਰੇਮੁ ਲਗਾ ॥
ਘਟੁ ਦੁਖ ਨੀਦੜੀਏ ਪਰਸਉ ਸਦਾ ਪਗਾ ॥
ਪਗ ਧੂਰਿ ਬਾਛਉ ਸਦਾ ਜਾਚਉ ਨਾਮ ਰਸਿ ਬੈਰਾਗਨੀ ॥
ਪ੍ਰਿਅ ਰੰਗਿ ਰਾਤੀ ਸਹਜ ਮਾਤੀ ਮਹਾ ਦੁਰਮਤਿ ਤਿਆਗਨੀ ॥
ਗਹਿ ਭੁਜਾ ਲੀਨੀ ਪ੍ਰੇਮ ਭੀਨੀ ਮਿਲਨ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਚ ਮਗਾ ॥
ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਧਾਰਿ ਕਿਰਪਾ ਰਹਉ ਚਰਣਹ ਸੰਗਿ ਲਗਾ ॥ ੧ ॥
(ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੪੪)

ਅਸਥਾਈ

੦								×				੨			
														ਨ	ਸ
														ਵ	ਧ
ਮ	ਮ	—	ਪ	ਧ	ਪਧ	ਸ	ਨ	ਪ	—	—	ਪ	—	—	ਪ	ਪ
ਗ	ਖ	ਸ	ਰੈ	ਸ	ਨਸ	ਸ	ਜੀ	ਧ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਕਿ	ਅ

—	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਪਮ	ਪ	ਮ	ਗ	—	—	ਰ	ਸ	—	ਨ	ਸ
ੜ	ੜ	ੜ	ਪੁੰ	ੜ	ਮੜ	ੜ	ਲ	ਗਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ,	ਘ	ਟ
ਸ	ਸ	—	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਨ	ਸ	—	—	—	—	—	ਮ	ਮ
ਦੁ	ਖ	ੜ	ਨੀ	ੜ	ਦ	ੜ	ੜੀ	ਏ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਪ	ਰ
ਪਨ	ਸੰ	—	ਧ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	—	—	ਰ	ਸ	—		
ਸਉ	ੜ	ੜ	ਸ	ੜ	ਦਾ	ੜ	ਪ	ਗਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ		

ਅੰਤਰਾ

ਮ								ਨ						ਪ	ਪ
ਗ	ਮ	—	ਪ	ਨ	ਸੰ	—	ਰ	ਸੰ	—	—	—	—	—	ਪ	ਗ
ਧੂ	ਰ	ੜ	ਬਾ	ੜ	ਛਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਨ	—
ਨ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧ	ਧ	ਨ	ਧ	ਪ	—	—	—	—	—	ਗ	ਮ
ਦਾ	ੜ	ੜ	ਜਾ	ੜ	ਚਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਨਾ	ੜ
ਪਧ	—	—	ਧ	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	—	—	ਰ	ਸ	—		
ਮੜ	ੜ	ੜ	ਰ	ਸ	ਬੰ	ਰਾ	ਗ	ਨੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਵਧੁ	ਸੁ..

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੫. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਐਸੀ ਲਾਲ ਤੁਝ ਬਿਨ ਕਉਨੁ ਕਰੈ ॥

ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਗੁਸਈਆ ਮੇਰਾ, ਮਾਥੈ ਛਤ੍ਰ ਧਰੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜਾ ਕੀ ਛੋਤਿ ਜਗਤ ਕਉ ਲਾਗੈ, ਤਾ ਪਰ ਤੁਹੀ ਦਰੈ ॥

ਨੀਚਹ ਉਚ ਕਰੈ ਮੇਰਾ ਗੋਬਿੰਦੁ ਕਾਹੂ ਤੇ ਨ ਡਰੈ ॥ ੧ ॥

ਨਾਮਦੇਵ ਕਬੀਰੁ ਤਿਲੋਚਨੁ, ਸਧਨਾ ਸੈਨੁ ਤਰੈ ॥

ਕਹਿ ਰਵਿਦਾਸੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਸੰਤਹੁ ਹਰਿ ਜੀਉ ਤੇ ਸਭੈ ਸਰੈ ॥ ੨ ॥

(ਰਾਗੁ ਮਾਰੂ ਭ: ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੦੬)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
				ਪ	ਸੰ											ਮ			ਮ
				ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਗਮ	ਰਗ					ਗ	ਗ	ਪ	
ਪ	—	ਧ	ਧ	ਐ	ਸ	ਸੀ	ਸ	ਸ	ਲਾ	ਸ	ਸ	ਸ	—	—	ਗ	ਲ	ਤੁ	ਝ	
ਸੀ	ਸ	ਸ			ਸ								ਸ	ਸ					
				ਗ	—	ਰ	—	ਨ	ਸ	—	—	—				ਨ			
ਪ	ਮ	—	ਗ	ਕਉ	ਸ	ਸ	ਸ	ਕ	ਸ	—	—	—	—	—	—	ਸ	ਸ	ਤੁ	ਝ
ਬਿ	ਨ	ਸ			ਸ				ਰੈ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ				
				ਨ	—	ਧ	ਪ	ਪ	ਨ	—	—	—				ਪ			
ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਕਉ	ਸ	ਨ	ਸ	ਕ	ਧ	ਨ	—	—	ਧ	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ		
ਬਿ	ਨ	ਸ			ਸ				ਰੈ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਐ	ਸ		

ਅੰਤਰਾ

																ਪ	ਪ		
				ਪ	—	ਨ	—	—	ਸੰ	—	—	—	—	—	—	ਗ	ਰੀ		
ਮ	—	ਮ	ਪ	ਵਾ	ਸ	ਜ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸੰ	ਸੰ		
ਗ	ਸ	ਨਿ			ਸ											ਗੁ	ਸਈ		
ਬ																			
				ਨ	—	ਧ	ਪ	—	ਧਨ	—	—	—	—	—	—	ਰੰ	—		
ਸੰ	—	—	ਮੇ	ਸ	ਸ	ਰਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਮਾ	ਸ		
ਆ	ਸ	ਸ			ਸ														
				ਨ	—	ਧ	ਪ	ਪ	ਨ	—	—	—	ਧ	ਪ					
ਰੰ	ਸੰ	—	ਛ	ਸ	ਤੁ	ਸ	ਧ	ਧ	ਰੈ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਐਸੀ...				
ਥੈ	ਸ	ਸ																	

ਨੋਟ :—ਇਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ, ਸੀਨੇ-ਬਸੀਨੇ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ।
 ਇਸ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਵੇਲੇ ਸਾਡੇ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ—“ਐਸੀ ਮੇਰੇ ਲਾਲ, ਹਾ ਜੀ ਮੇਰੇ”
 ਇਤਿਆਦਿ (ਸ਼ਬਦ) ਬੰਦਿਸ਼ ਦੀ ਲਯ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਵਰਤ
 ਲੈਂਦੇ ਸਨ।

੬. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਗੁਰ ਸੇਵਾ ਤੇ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਹੋਰ ਥੈ ਸੁਖੁ ਨ ਭਾਲਿ ॥

ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਮਨੁ ਭੇਦੀਐ ਸਦਾ ਵਸੈ ਹਰਿ ਨਾਲਿ ॥

ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਤਿਨਾ ਕਉ ਮਿਲੈ, ਜਿਨ ਹਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲਿ ॥ ੧ ॥

(ਬਿਹਾਗੜੇ ਕੀ ਵਾਰ ਸਲੋਕ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੫੪੮)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨		
																ਨ	ਸ
																ਗ	ਰ
ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਸ	ਸ	—	ਧ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਧ		
ਗ	ਵਾ	ਸ	ਤੇ	ਸ	ਸੁ	ਸ	ਖ	ਪਾ	ਸ	ਸ	ਈ	ਪ	ਐ	ਸ	ਹੈ	ਰ	
ਸ			ਪ														
ਨ	—	ਧ	ਮ	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਰ	—	—	ਸ			
ਥੈ	ਸ	ਸ	ਸੁ	ਸ	ਖ	ਸ	ਨ	ਭਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਲ				

ਅੰਤਰਾ

																ਪ	ਪ
																ਕ	ਰ
ਮ	—	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਸ	—	—	ਸ	ਸ	—	ਧ	ਨ		
ਗ	ਸ	ਸ	ਬ	ਦ	ਮ	ਸ	ਨ	ਭੇ	ਸ	ਸ	ਦੀ	ਸ	ਐ	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਨੁ
ਕੈ																ਦਾ	
					ਪ												
ਧ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਰ	—	—	ਸ				
ਸ	ਸ	ਸ	ਵ	ਸੈ	ਹ	ਸ	ਰਿ	ਨਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਲ					

—ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਵੀ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੭. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਹਰਿ ਕੀ ਗਤਿ ਨਹਿ ਕੋਊ ਜਾਨੈ ॥ (ਇਹ ਸਬਦ ਨੰ: ੨ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

੧	੨	੩	੧	੨	੪
ਗਮ	ਪ	ਪਧਨੁ ਧਪ	ਗ	ਗ	ਮ — ਮ
ਹਰਿ	ਕੀ	SSS SS	ਗ	ਗ	ਜਾ S ਨੈ
ਗ	ਮ	ਗ ਮ ਪਧ	ਸੰ	ਪ	ਸੰ ਨੁ ਧਪ
ਜੋ	ਗੀ	ਜ ਭੀS	ਤ	ਚ	ਅ ਰ ਬਹੁ
ਪ	ਧ	ਪ ਮ ਮ	ਗਸ	ਹਾ	ਗਸ ਰ ਸ
ਲੋ	S	ਗ ਸਿ	ਆS	ਨੇ	ਹਰਿ ਕੀ...

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਨ	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਧ	ਪ
ਛਿ	ਨ	ਮੈ	SS	ਰਾ	ਉ	S	ਰੰ	ਕ	ਕਉ	S	ਕ	ਰ	ਈ
ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਗਮ	(ਮ)	ਮ	ਨ	—	ਗੰ	ਰੰਗਮੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ
ਰਾ	ਉ	ਰੰ	ਕ	ਕਰ	ਭਾ	ਰੇ,	ਰੀ	S	ਤੈ	SSS	ਭ	ਰੇ	S
ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਧਨੁ	ਧ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਗਮ	ਗਸ	ਰ	ਸ
ਭ	ਰੇ	S	ਸS	ਖ	ਨਾ	ਵੇ	ਯਹ	ਤਾ	ਕਉ	ਬਿਵ	ਹਾS	S	ਰੇ

ਨੋਟ :—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਅਗੋਂ ਰੀਤ ਨੰ: ੨ ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਚਲੰਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਉਣੇ ਤਾਂ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਤੇ ਅਨੰਦ ਆਵੇਗਾ ।

੮. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਤਾਲ—ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸੁਨਹੁ ਬੇਨੰਤੀਆ ਸੁਆਮੀ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ॥

ਕੋਟਿ ਅਪ੍ਰਾਧ ਭਰੇ ਭੀ ਤੇਰੇ ਚੇਰੇ ਰਾਮ ॥

ਦੁਖ ਹਰਨ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨ ਮੋਹਨ ਕਲਿ ਕਲੇਸਹ ਭੰਜਨਾ ॥

ਸਰਨਿ ਤੇਰੀ ਰਖਿ ਲੇਹੁ ਮੇਰੀ ਸਰਬ ਮੈ ਨਿਰੰਜਨਾ ॥

ਸੁਨਤ ਪੇਖਤ ਸੰਗਿ ਸਭ ਕੈ ਪ੍ਰਭ ਨੇਰਹੂ ਤੇ ਨੇਰੇ ॥

ਅਰਦਾਸਿ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਸੁਆਮੀ ਰਖਿ ਲੇਹੁ ਘਰ ਕੇ ਚੇਰੇ ॥ ੧ ॥

(ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫ ਛੰਤ, ਪੰਨਾ ੫੪੭)

ਅਸਥਾਈ

×			o			×			o		
ਸ	ਗ	-ਮ	ਪ	ਨ	ਧ	ਧ	ਪ	—	ਮ	ਗ	—
ਸੁ	ਨਹੁ	ਭਿ	ਨੰ	ਭ	ਤੀ	ਆ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ
ਗ			ਗ	-ਰ	ਸਨ	ਸ	—	—	—	—	ਸ
ਪ	—	ਮ	ਮੇ	ਭ	ਭੇ	ਰਾ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਮ
ਸੁਆ	ਭ	ਮੀ									
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਨ	—	—	ਧ	ਪ	ਮ
ਕੋ	ਟਿ	ਅਪ	ਰਾ	ਧ	ਭ	ਰੇ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ
ਪ			ਮ	ਪ	ਮ	ਮ	—	—	ਗ	ਰ	ਸ
ਨੁ	ਧ	ਪ	ਚੇ	ਭ	ਗ	ਰਾ	ਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਮ
ਭੀ	ਭੇ	ਭੇ			ਰੇ						

ਅੰਤਰਾ

ਮਪ	ਮਗ	-ਮ	ਪ	ਨ	—	ਨਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਦੁਖ	ਹਰ	ਭਨ	ਕਿਰ	ਪਾ	ਭ	ਕਰ	ਨ	ਭ	ਮੋ	ਹ	ਨ
ਪ	ਨ	-ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ
ਕ	ਲ	ਭਕ	ਲੇ	ਭ	ਸਹ	ਭੰ	ਭ	ਭ	ਨਾ	ਭ	ਭ
ਰੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੰ	—	ਨਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਧ	ਧ	ਪ
ਸਰ	ਨ	ਭ	ਭੇ	ਸੰ	ਭੀ	ਰਖ	ਲੇ	ਹੁ	ਮੇ	ਗੀ	ਭ
ਪ					ਮੰ	ਪ	ਪ				
ਗ	ਗ	ਮ	ਪਧ	ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ
ਸ	ਚ	ਭ	ਮੰ	ਭ	ਨਿ	ਰੰ	ਭ	ਭ	ਨਾ	ਭ	ਭ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਸੁਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਾ ਬਡਾ ਤਮਾਸਾ ॥

ਆਪੇ ਹਸੈ ਆਪਿ ਹੀ ਚਿਤਵੈ ਆਪੇ ਚੰਦੁ ਸੂਰੁ ਪਰਗਾਸਾ ॥

ਆਪੇ ਜਲੁ ਆਪੇ ਥਲੁ ਬੰਮਨੁ ਆਪੇ ਕੀਆ ਘਟਿ ਘਟਿ ਬਾਸਾ ॥

ਆਪੇ ਨਰੁ ਆਪੇ ਫੁਨਿ ਨਾਰੀ ਆਪੇ ਸਾਰਿ ਆਪਿ ਹੀ ਪਾਸਾ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਸੰਗਤਿ ਸਭੈ ਬਿਚਾਰਹੁ ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਕਾ ਬਡਾ ਤਮਾਸਾ ॥ ੨ ॥ ੧੨ ॥

(ਸਵਈਏ ਮਹਲੇ ਚੌਥੇ ਕੇ, ਪੰਨਾ ੧੪੦੩)

ਅਸਰਾਈ

X		੦	੨	੩	੦	
ਸ	—	ਗ	ਮ	ਧ	ਪ	—
ਵਾ	₪	ਹੁ	₪	ਵਾ	ਕਾ	₪
ਪ	ਧ	ਗ	ਮ	ਧ	ਨੁ	ਧ
ਬ	ਡਾ	₪	ਤ	₪	ਸਾ	₪
ਮ	—	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	—
ਆ	₪	ਪੇ	₪	ਹ	ਸੈ	₪
ਗ	ਗ	ਪ	—	ਗ	ਸ	—
ਆ	ਪ	ਮ	—	ਚਿ	ਤ	—
ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	—	—
ਆ	₪	ਪੇ	₪	ਚੰ	₪	₪
ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਧ
₪	ਰ	ਪ	ਰ	ਨੁ	₪	ਧ
		ਪ	ਰ	ਗਾ	₪	ਸਾ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਆ	₪	ਪੇ	₪	ਜ	ਲ	₪	₪	₪	ਆ
ਪ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—
ਧੇ	₪	ਥ	ਲ	ਥੰ	₪	ਮ	ਨ	₪	₪,
ਗੰ	—	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	—
ਆ	₪	ਪੇ	₪	ਕੀ	₪	ਆ	₪	₪	₪

ਪ	ਪ	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ
ਘ	ਟਿ	ਘ	ਟਿ	ਨੁ	ਸ	ਸਾ	ਸ	ਸ	ਸ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੦. ਰਾਜ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਮਨਿ ਚਾਉ ਭਇਆ ਪ੍ਰਭ ਆਗਮੁ ਸੁਣਿਆ ॥

ਹਰਿ ਮੰਗਲੁ ਗਾਉ ਸਖੀ ਗ੍ਰਿਹੁ ਮੰਦਰ ਬਣਿਆ ॥

ਹਰਿ ਗਾਉ ਮੰਗਲੁ ਨਿਤ ਸਖੀਏ ਸੋਗੁ ਦੂਖੁ ਨ ਵਿਆਪਏ ॥

ਗੁਰ ਚਰਨ ਲਾਗੇ ਦਿਨ ਸਭਾਗੇ ਆਪਣਾ ਪਿਰੁ ਜਾਪਏ ॥

ਅਨਹਤ ਬਾਣੀ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਜਾਣੀ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਭੋਗੋ ॥

ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ ਮਿਲਿਆ ਕਰਣ ਕਾਰਣ ਜੋਗੋ ॥੩੪॥

(ਰਾਮਕਲੀ ਮ: ੩ ਅਨੰਦੁ, ਪੰਨਾ ੯੨੧)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਨ	ਪ	ਪ	ਗ	ਪ	ਪਧ
ੜ	ਇਆ	ਮੰ	ਆ	ਚਾ	ਉ
ਧ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ
ਸੁ	ਆ	ਮ	ਹ	ਮੰ	ਲ
—	ਨ	—	ਮ	ਨ	ਨ
ੜ	ਸ	ੜ	ਹੁ	ਦ	ਬ
ਧੁਨ	ਨ	ਪ	ਗ	—	ਧ
ਆੜ	ੜ	ਮੰ	ਆ	ੜ...	ਣਿ

ਅੰਤਰਾ

					ਪ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਨ	ਲ
					ਹਰਿ	ਗਾ	ਭ	ਉ	ਮੰ	ਗ	ਲ
ਸੰ	ਸੰ	—	ਨਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਨਿ	ਤ	ਭ	ਸਖੀ	ਏ	ਭ	ਸੋ	ਭ	ਗ	ਦੂ	ਖ	ਨ
										ਸੰ	
ਨ	ਧ	ਪ	ਪਧ	ਨ	ਨ	ਧਪ	ਪ	ਧ	ਪਧ	ਨੁ	ਧ
ਵਿਆ	ਭ	ਪ	ਏਭ	ਭ	ਗੁਰ	ਚਭ	ਰ	ਨ	ਲਾ	ਭ	ਗੇ
ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	ਸ	ਸ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧਨ	ਨ	ਧ
ਦਿ	ਨ	ਸ	ਭਾ	ਸ	ਗੇ	ਆ	ਪ	ਣਾ	ਪਿਰ	ਜਾ	ਪ
ਪਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਮੰ	ਪ	ਗ	ਸ	—	ਗ	—	ਮ
ਏਭ	ਭ	ਭ	ਭ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਆ	ਭ	ਭ	ਗ	ਭ	ਮ
ਧ	ਪਮੰ	ਪ	—	—	—						
ਸੁ	ਣਿਭ	ਆ	ਭ	ਭ	ਭ	— ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।					

ਨੋਟ :—ਇਸ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਵਿਚ 'ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ' ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ 'ਪੰਚਮ' ਦੇ ਨਾਲ ਹੋਇਆ ਹੈ ।
ਇਹ ਬੰਦਿਸ਼ ਵੀ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ।

੧੧. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਾ ਰਸਨਾ ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ,
ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭ ਕੇਰੇ ਰਾਮ ॥
ਤੇ ਸ੍ਰਵਨ ਭਲੇ ਸੋਭਨੀਕ ਹਰਿ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ,
ਹਰਿ ਕੀਰਤਨੁ ਸੁਣਹਿ ਹਰਿ ਤੇਰੇ ਰਾਮ ॥
ਸੋ ਸੀਸੁ ਭਲਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਪਾਵਨ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ,
ਜੋ ਜਾਇ ਲਗੈ ਗੁਰ ਪੈਰੇ ਰਾਮ ॥
ਗੁਰ ਵਿਟਹੁ ਨਾਨਕੁ ਵਾਰਿਆ ਮੇਰੀ ਜਿੰਦੁੜੀਏ,
ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਚਿਤੇਰੇ ਰਾਮ ॥੨॥

(ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੪ ਛੰਤ, ਪੰਨਾ ੫੩੯-੪੦)

ਅਸਥਾਈ

X			੨				੦				੩			
			ਸ	—	ਮ	ਮ	ਪ	—	—		ਨ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ
			ਸਾ	ੜ	ਰ	ਸ	ਨਾ	ੜ	ੜ		ਧ	ਨ	ਧੰ	ਨ
ਸੰ	ਸੰ	—					ਪ							
ਧ	ਨੁ	ੜ	ਧ	ੜ	ਪ	ਧ	ਗ	ਗ	ਗ	ਮ	—	—	—	—
ਹੈ	ੜ		ੜ	ੜ	ਮੇ	ਰੀ	ਜਿੰ	ਦੁ	ੜੀ	ਏ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
			ਨ	—	ਸ	—	ਨ	ਨ	—	ਧ	ਪ	ਪ	ਨ	—
ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	ੜ	ਵੈ	ੜ	ਹ	ਰਿ	ੜ	ਪ	ਪ	ਭ	ੜ	ੜ
ੜ	ੜ	ਗੁਣ	ਗਾ							ਪ				
ਸ	—	—	ਸ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਧ	—	ਪ	—	—
*	*	*	ਤੇ	ੜ	ਗੇ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ਮ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
			ਰ	—	ਮ									
ਮ	ਗ	—	ਸ	ੜ	ਗ	ਮ								
ੜ	ੜ	ੜ	ਸਾ		ਰ	ਸ...								

ਅੰਤਰਾ

		ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ
		ਤੇ	ਸੁ	ਵ	ਨ	ਭ	ਲੇ	ੜ	ੜ	ਸੋ	ਭ	ਨੀ	ਕ
ਸੰ													
ਨ	ਸੰ	—	—	—	—	—	ਨ	ਸੰ	—	ਗੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਮੰ
ਹਰਿ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਮੇ	ਰੀ	ੜ	ਜਿੰ	ੜ	ਦੁ	ੜੀ
			ਨ				ਸੰ	ਸੰ	—				
ਗੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਨੁ	—	ਧ	—	ਪ	—
ਏ	ੜ	ਹਰਿ	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨੜ	ਸੁ	ਣਹਿ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
			ਪ				ਗ						
—	—	ਪਧ	ਗ	—	ਮ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	—	ਰ	ਸ
ੜ	ੜ	ਹਰਿ	ਤੇ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ਮ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	—	ਸ	—	ਮ	ਮ							
*	*	*	ਸਾ	ੜ	ਗ	ਸ...							

—ਫੰਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੨. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਜੈਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਮਨਮੋਹਨਾ (ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਨੰ: ੧ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

×	੨				੩				੪	
									ਗਮ	ਰਗ
									ਅਸ	ਤਿਤ
ਪਧਨੁ ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਸ	ਸਰ	ਸ
ਪ੍ਰੀਤਤ	ਮ	ਮ	ਨ	ਮ	ਮ	ਹ	ਨਾ	ਸ	ਘਟਿ	ਨ
										ਪ
ਸ	—	ਗ	ਮ	ਮਪ	ਸ		ਧ			ਨ
ਨਾ	ਸ	ਪ੍ਰਾ	ਸ	ਨਅ	ਧਾ	ਸ	ਰਾ	ਸ	ਪਧ	ਮਪ
									ਰਾਸ	ਸਮ

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	ਧਨ	ਸ	ਸ	ਸ
ਮ	ਦ	ਰ	ਸੋ	ਭਾ	ਲਾ	ਲ	ਗੋ	ਪਾ	ਲਦ	ਇਆ	ਲ	ਕੀ
ਸੁੰ												
ਗ	ਗ	ਰੰਗਮ	ਗ	ਰੰ	ਨ	ਸ	ਧ		ਪਧ	ਮਪ		
ਅ	ਪ	ਰਸਸ	ਸ	ਅ	ਪਾ	ਸ	ਰਾ	ਸ	ਰਾਸ	ਸਮ	ਅਤਿ ਪ੍ਰੀ	..

ਨੋਟ :—ਛੋਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਗਾਓ, ਜਾਂ ਅਗੋਂ ਨੰ: ੧ ਤੇ ਇਕੀ ਤਿੰਨਤਾਲ ਵਿਚ ਗਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣੋ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

ਜੈਤਾਲ ਦਾ ਠੇਕਾ—ਧੀਂ ਤਿਰਕੜ ਧੀਂ ਧੀਂ ਧਾ | ਤਿ ਟ ਕੱਤ ਧੀਂ | ਧਾ ਧਾਗੇ | ਨੱਤਾ ਤਿਰਕੜ
 × | ੨ | ੩ | ੪

੧੨. ਰਾਗ ਬਿਹਾਗੜਾ, ਪੜਤਾਲ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਦੂਤਨ ਸੰਗਰੀਆ ॥ ਭੁਇਅੰਗਨਿ ਬਸਰੀਆ ॥ ਅਨਿਕ ਉਪਰੀਆ ॥੧॥

ਤਉ ਮੈ ਹਰਿ ਹਰਿ ਕਰੀਆ ॥ ਤਉ ਸੁਖ ਸਹਜਰੀਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਮਿਥਨ ਮੋਹਰੀਆ ॥ ਅਨ ਕਉ ਮੇਰੀਆ ॥ ਵਿਚਿ ਘੂਮਨ ਘਿਰੀਆ ॥੨॥

ਸਗਲ ਬਟਰੀਆ ॥ ਬਿਰਖ ਇਕ ਤਰੀਆ ॥ ਬਹੁ ਬੰਧਹਿ ਪਰੀਆ ॥੩॥

ਬਿਰੁ ਸਾਧ ਸਫਰੀਆ ॥ ਜਹ ਕੀਰਤਨੁ ਹਰੀਆ ॥ ਨਾਨਕ ਸਰਨਰੀਆ ॥੪॥

(ਬਿਹਾਗੜਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੩੭)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
	ਧ					ਪ				ਗ									
*	ਨੁ	ਧ	ਪ		ਗ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ	—	—			ਗ	—	ਰਸ	—	
*	ਤਉ	ੜ	ਮੈ		ਹ	ਤਿ	ਹ	ਤਿ	ਕ	ਰੀ	ੜ	ੜ			ਆ	ੜ	ੜੜ	ੜ	
						ਧ													
—	ਸ	—	—		ਨ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	ਗ	—			ਮ	—	—	—	
ੜ	ਤਉ	ੜ	ੜ		ਸੁ	ਖ	ਸ	ਹ	ਜ	ਰੀ	ੜ	ੜ			ਆ	ੜ	ੜ	ੜ	

ਅੰਤਰਾ-ਸੂਲਫਾਕ (ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ)

×			੦			੨			੦			੩		
ਪ	ਪ		ਗ	ਮ	ਪ	ਨ	ਸ	—	—	ਸ				
ਦੁ	ਤ		ਨ	ਸੰ	ਸ਼	ਰੀ	ਆ	ੜ	ੜ	ਭੁਇ				
ਗੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—	—					
ਅੰ	ਗ	ਨਿ	ਬ	ਸ	ਰੀ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ					
ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧ	ਪ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—					
ਅ	ਨਿ	ਕ	ਉ	ਪ	ਰੀ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ					
ੜ	ਮ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	×				
ਉ	ਤ	ੜ	ਮੈ	ਹ	ਰਿ	ੜ	ੜ	ਹ	ਰਿ	ਕਰੀ...ਤਿੰਨਤਾਲ—ਅਸ:				

ਇਕਤਾਲ (ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ)

×			੦			੨			੦			੩			੪
ਸ	ਸ	—	ਨ	—	ਨ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	—	—				
ਮਿ	ਬ	ੜ	ਪ	ੜ	ਮੈ	ਹ	ਰੀ	ੜ	ਆ	ੜ	ੜ				
ਨ															
ਸ	ਗ	—	ਮ	—	—	ਗਮ	ਪ	ਮ	ਗ	—	—				
ਅ	ਨ	ੜ	ਕਉ	ੜ	ੜ	ਮੈੜ	ਰੀ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ				
ਸ	ਸ	ਮ	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਧ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—				
ਵਿ	ਚ	ਘੁ	ੜ	ਮ	ਨ	ਘਿ	ਰੀ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ				

ਤਾਲ-ਚੌਚਲ (ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਬਰਾਬਰ ਲਯ ਵਿਚ)

×					੨					੦					੩
*	*	*	ਗ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	—	—	
*	*	*	ਮ	ਗ	ਲ	ਬ	ਟ	ਰੀ	ੜ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	

—	—	—	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਨ	—	ਧ	ਪ
₤	₤	₤	ਬ੍ਰਿ	ਖ	ਇ	ਕ	ਤ	ਰੀ	₤	ਆ	₤	₤
—	—	ਪ	ਗੰ	—	ਗੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	—
₤	₤	ਬਹੁ	ਬੰ	₤	ਧਹਿ	₤	ਪ	ਰੀ	₤	ਆ	₤	₤
ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਮ	—	ਪ	ਧ	—	ਨੁ	ਧ	ਪ
₤	₤	₤	ਤਿਉ	₤	ਮੈ	₤	ਹ	ਰਿ	₤	₤	₤	ਰਿ

×
ਕਰੀ...ਅਸਥਾਈ ਤਿੰਨਤਾਲ—

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

੦	ਪ	ਗ	ਮ	੩	—	ਨ	ਨ	×	—	—	੨	—	—	—
	ਥਿ	₤	ਰ	ਪ	₤	ਧ	ਸ	ਸੰ	ਸੰ	₤	₤	ਸੰ	₤	₤
—	ਨ	ਨ	—	ਨ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਧ	—	ਪ
₤	ਜ	ਹ	₤	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨ	ਹ	ਰੀ	₤	₤	ਆ	₤	₤
—	ਗ	—	ਮ	ਪ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	—	—	ਗ	—	ਸ
₤	ਨਾ	₤	₤	ਨ	ਕ	ਸ	ਰ	ਨ	ਰੀ	₤	₤	ਆ	₤	₤
—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਨ	—	—
₤	ਨਾ	₤	₤	ਨ	ਕ	ਸ	ਰ	ਨ	ਰੀ	₤	₤	ਧ	ਨੁ	ਧ
—	ਪ	—	—	—	—	—	—	ਗ	—	—	—	—	—	—
₤	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਗ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	—	—	—	—
	ਤਉ	₤	ਮੈ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਕਰੀ	..ਅਸਥਾਈ ਤਿੰਨਤਾਲ—ਬਰਾਬਰ ਲਯ					

ਨੋਟ :—ਪੜਤਾਲ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਤਾਲ ਦੀ ਲਯ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭਾਵ, ਅਸਥਾਈ ਦੀ ਲਯ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਬਾਕੀ ਤਾਲਾਂ ਠਾਅ, ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਲਯਾਂ ਵਿਚ ਵੱਜਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ।

(ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

(ਬਿਹਾਗੜਾ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ

ਵਾਦੀ—ਸ | ਠਾਟ—ਖਮਾਜ | ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ।
 ਸੰਵਾਦੀ—ਪ | ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼—‘ਰੇ ਪਾ’ ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤਿ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ
 ਗੰਧਾਰ ਸੁਰ ਪ੍ਰਬਲ ਰਹੇਗਾ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਰ ਮ ਪ, ਨ ਸ।

ਅਵਰੋਹ—ਸ ਨੁ ਪ, ਧ ਪ ਮ ਗ, ਰਨ, ਸ।

ਮ
 ਪਕੜ—ਰ ਮ ਪ, ਮਧਪ ਮਗ—ਸ, ਪਨਸ, ਰਪ, ਮਗ, ਰਨਸ।

ਇਹ ਰਾਗ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਇਸ ਦੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਖੜਜ ਤੇ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ, ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦੁਪਹਿਰ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਭੀ ਵਡਹੰਸ ਨੂੰ ਕਾਭੋਜੀ ਮੇਲ (ਖਮਾਜ ਠਾਟ) ਜਾਂ ਸ਼ੰਕਰਾਭਰਣ ਮੇਲ (ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ) ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ—‘ਸੰਗੀਤ ਸਾਰਾਮ੍ਰਿਤ’ ਦਾ ਕਰਤਾ ਵਡਹੰਸ ਦਾ ਠਾਟ ਖਮਾਜ ਅਤੇ ਸੂਰ ਰੂਪ “ਪਮਰ, ਗਮਪਮਰ, ਮਗਰ, ਰਗਰ, ਸਰਨੁਪਪ, ਧਸ, ਰਮਗਰ, ਮਮਧਪ, ਸੰਸ, ਨੁਧਪ, ਧਪਮਗ, ਮਗਰ, ਸਚਸ, ਨੁਪ, ਧੁ ਸ ॥” ਇੰਜ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ‘ਰਾਗ ਲੱਛਣ’ ਦਾ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਕੈਪਨ ਡੇਇ ਆਪਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ—“ਸ, ਰ ਮਪ, ਧ ਸ। ਸ ਨੁ ਧ ਪ, ਮ ਰ ਮਗ ਸ।” ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ‘ਸੰਗੀਤ ਪਾਰਿਜਾਤ’ ਵਿਚ ਵਡਹੰਸ ਦਾ ਠਾਟ ਬਿਲਾਵਲ ਅਤੇ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ “ਸ ਰ ਮ, ਗਮਪ, ਧਪ, ਨਸ। ਸ ਨ ਧ ਨੁ ਪ, ਮਗਰ ਸ” ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਅੱਜ-ਕੱਲ ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਲੋਕ-ਧੁਨਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਗੂੰਜਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਸ ਦਾ ਪਤਾ ਅਸਾਂ ਨੂੰ ਵਡਹੰਸ-ਰਾਗ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਇਠਾਹੀ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਸ਼ਿਰਲੇਖ ਹੈ—ਅਲਾਹਣੀਆਂ। ਭਾਵ, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ ਅਲਾਹਣੀ ਦੀ ‘ਧੁਨੀ’ ਤੇ ਸਿਖਿਆ-ਭਰੀ ਬਾਣੀ ਰਚੀ। ਅਲਾਹਣੀ ਉਸ ‘ਧੁਨੀ’ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਮੱਧੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਗੁਣ ਕਹਿ ਕੇ ਬੀਬੀਆਂ ਵੇਣ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੰਦੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਤੀਤੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ‘ਘੋੜੀਆਂ’ ਸ਼ਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਬਾਣੀ ਰਚੀ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਲੋਕ-ਪਰਲੋਕ ਵਿਚ ਸੁਖ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ਘੋੜੀਆਂ ਵੀ ਇਕ ‘ਲੋਕ ਧੁਨੀ’ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮੌਕੇ ਦੁਲਹਾ (ਲਾੜੇ) ਨੂੰ ਘੋੜੀ ਤੇ ਸਵਾਰ ਕਰਕੇ ਭੇਣਾਂ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵਡਹੰਸ ਕੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਨੂੰ ਵੀ ਲੱਲਾਂ ਬਹਲੀਆਂ ਕੀ ਧੁਨਿ ਗਾਵਣੀ, ਦਾ ਭਾਵ ਭੀ ਉਸ ਵਕਤ ਦੀ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ‘ਲੋਕ ਧੁਨੀ’ ਤੋਂ ਹੀ ਹੈ। ਸੋ, ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਗੱਲ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹੋ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ‘ਵਡਹੰਸ’

ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦਾ ਅਤੀ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਰਾਗ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਨਾਲ ਲੋਕ ਗੀਤ ਭੀ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਦੇ ਕਈ ਸੰਗੀਤ ਕਰਤਾ 'ਵਡਹੰਸ' ਤੇ 'ਵਡਹੰਸ ਸਾਰੰਗ' ਨੂੰ ਇਕੋ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚਲਦਾ ਹੈ ਕਿ 'ਵਡਹੰਸ' ਅਤੇ 'ਵਡਹੰਸ ਸਾਰੰਗ' ਦੋ ਭਿੰਨ ਰਾਗ ਹਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਠਾਟ, ਜਾਤੀ, ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਸੰਗੀਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਸਮੇਂ 'ਵਡਹੰਸ ਸਾਰੰਗ' ਦੇ ਦੋ ਰੂਪ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ :—

(੧) ਠਾਟ ਕਾਡੀ, ਜਾਤੀ-ਓਡਵ-ਓਡਵ, ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ, ਰਿਖਤ-ਪੰਚਮ। ਸੂਰ ਰੂਪ "ਨੁਨੁਪ, ਮਪਨੁਪ, ਮ, ਰਸ, ਰਮ, ਮਪ, ਨੁਨੁਪਮਰ, ਸ—ਰਮ, ਰਮਪ, ਨ, ਸ, ਸਰੰਸੰਨੁ, ਮਪ, ਨੁਨੁਪਮਰਸ।" ਇਸ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਧੈਵਤ ਸੂਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ। ਪਰ ਮੱਧਮ ਅਤੇ ਨਿਖਾਦ ਕੋਮਲ ਉਤੇ ਬੰਤਾ ਠਹਿਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

(੨) ਠਾਟ ਖਮਾਜ, ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਸੰਵਾਦੀ ਰਿਖਤ। ਸਰੂਪ "ਸ, ਰਮਪ, ਨੁਪ, ਧਪਮ, ਪਮਰ, ਨਸ—ਰਮਪ, ਮਪ, ਨੁਧਪ, ਮਰਰ, ਸ, ਨੁਨੁਪ, ਧਪਮ, ਪਨਸ, ਰਮਮ, ਪ, ਨੁਧਪ, ਨੁਨੁਪ, ਮਰ, ਨਸ।" ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵੇਂ ਸਰੂਪ ਸਾਰੰਗ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੰਗ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਵਡਹੰਸ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਗ ਹੈ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵ ਵਿਚ ਤਿਲਕ ਕਾਮੋਦ, ਮੱਧਜ ਵਿਚ ਦੇਸ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਭਾਗ ਵਿਚ ਸਾਰੰਗ ਰਾਗ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—

ਨੁ ਮ ਪ ਸ
 "ਪੁਨਸ, ਰਪਮਗ—ਸ" ਤਿਲਕਕਾਮੋਦ। "ਰਮਪ, ਮਪਧ ਮਗਰਨ, ਸ" ਦੇਸ ਅਤੇ "ਨਸਰੰਸੰਨੁਪ" ਸਾਰੰਗ। ਇਹ ਰਾਗ ਮੰਦ੍ਰ ਅਤੇ ਮੱਧਜ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਅਧਿਕ ਖਿਲਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਵੀ ਵਡਹੰਸ ਪੂਰਵਾਗ ਵਾਦੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸੂਰ-ਵਿਸਥਾਰ ਮੰਦ੍ਰ-ਮੱਧਜ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੀ ਸੋਭਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ

ਨੁ ਮ ਮ
 ਚਲਣ "ਸ, ਪੁਨਸ, ਰਮਗ—ਸ, ਨੁਪ, ਧਪਮ, ਪਨਸ, ਰਮਪ, ਮਪਧਪਮਗ, ਰਨ, ਸ—, ਰਪਮਗ, ਸਰਮਪ,

ਮਗਰਨ, ਪਨਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਮਪਨ, ਸ, ਜਾਂ ਪ, ਮਪਨ, ਸ—ਨਸੰਨੁਪ

ਪ
 ਧਪਮਗ, ਰਨ, ਸ" ਇੰਜ ਮੱਧਜ ਸਪਤਕ ਦੇ ਖੜਜ ਤੇ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਗੰਧਾਰ ਸੂਰ ਪ੍ਰਬਤ ਤੇ ਰਿਖਤ ਦੁਰਬਲ ਰਹੇਗਾ।

ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅੱਠਵਾਂ ਨੰਬਰ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਸਮੇਂ ਇਸ ਰਾਗ ਵਿਚ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ 'ਅਲਾਹਣੀਆ' ਦੇ ਵੇਰਾਗਮਈ ਸ਼ਬਦ ਗਾਇਨ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਅਤੇ ਲੋਕ-ਪ੍ਰਿਅ ਰਾਗ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਅਸਪੱਸ਼ਟ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ।

੧. ਸ—ਨਸਰਮਗ, ਸਨ, ਪੁਨਸ—ਪੁਨਸਰਪਮਗ, ਰਨ, ਪੁਨਸ, ਨਸਨੁਪ, ਧਪਮ, ਪੁਨਸ— ।

੨. ਸ (ਸ) ਨੁਪ, ਪੁਨੁਪ, ਧਪਮ, ਪੁਨਸ, ਰਨਸਨੁਪ, ਮਪੁਨੁਪ, ਧਪਮ, ਪੁਨਸਰਮਗ, ਰਨ, ਸ—ਰਮਪ

ਮ
—ਮਪ, ਰਮਪ, ਧਪਮਗ, ਨਸਮਗ, ਰਨ, ਪੁਨਸ ਰਮਗਰਨ, ਸ— ।

੩. ਸ—(ਸ) ਨ, ਪੁਨਸ, ਮਪੁਨ, ਪੁਨਸ, ਨਸਰਮਗ, ਸਰਪਮਗ—ਰਨ, ਸ—ਨਸਰ, ਸਰਮ, ਰਮਪ,

ਮ
ਮਪਧਮਪਮਗ—ਸ, ਰਮਪ, ਨੁਪ, ਧਪਮ, ਮਪਧਪਮਗਰਨ, ਪੁਨਸਰਮਗ, ਸਰਨ, ਸ—ਨੁਪ, ਨੁਨੁਪ,

ਮਪਧਪ, ਮਪਨ, ਪੁਨਸਰਨਸ, ਰਪਮਗ, ਰਨ, ਸ— ।

੪. ਸ—ਨਸਰਮਪ—ਮਪ, ਮਪਧਪ, ਨੁਪ, ਧਪਮ, ਪਮਗ, ਮਗਰ ਸਰਨ, ਨਸਰਮਗਰਨ, ਸ—ਨਸ,

ਪੁਨਸ, ਮਪੁਨਸ, ਨਸ, ਸਰ, ਰਮ, ਮਪ, ਧਪਮਗਸ, ਰਮਪ, ਨੁਪ, ਮਪਨ, ਸ—ਨੁਪ, ਮਪਧਮਪਗ—ਸ,

ਮ
ਰਮਪ, ਨਸਰਮਪ, ਪ, ਨਸਰਮਪਧਪਮਗਰਨ, ਪੁਨਸ— ।

੫. ਰਮਪ, ਮਪ, ਮਪਧਪ, ਨੁਨੁਪ, ਮਪਧਮਪਮਗ, ਸਰਨਸਨੁਪ, ਪੁਨ, ਪੁਨਸ—ਨਸਰਪਮਗ, ਸਰਨਸ,

ਮ
ਰਮਪ, ਮਪ, ਰਮਪ, ਮਪਨ, ਸ—ਨਸ, ਰਸ, ਨੁਪ, ਮਪਨ, ਸ—ਨਸਰਨਸ, ਨੁਪ, ਮਪਧਪਮਗ—ਸ,

ਮ
ਰਮਪ, ਧਪ, ਪਮ ਮਗ, ਰਨ, ਸ—ਪੁਨਸ ਨਸਰਸ, ਰਮਗਰਨਸ, ਰਮਪਮਗਰਨਸ, ਰਮਪਧਪਮਗਰ
ਨਸ, ਰਮਪਨੁਪ, ਧਪਮਗਰਨਸ, ਮਪਨਸ, ਰਨਸਨੁਪ, ਧਪਮਗਰਨਸ । ਰਪਮਗ, ਰਨ, ਸ— ।

ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਗੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦ ਜ ਪ ਮ ਨ	੦ ਮੇ ਟ ਰੇ ਤੁ	੩ ਏ ਟ ਕੋ ਟ	× ਨਾ ਟ ਟ ਮ
੧.	ਸਰ ਮਪ ਨਸ ਨੁਪ	ਮਪ ਧਪ ਮਗ ਰਸ
੨.	ਨਸ ਰਮ ਪਨੁ ਮਪ	ਨਸ ਰਸ ਨੁਪ ਮਪ	ਧਪ ਮਗ ਰਸ ਨਸ
੩.	ਪਨੁ ਸਰ ਨਸ ਮਗ	ਰਸ, ਨਸ ਰਮ ਪਧ	ਮਪ ਨਸ ਰਸ ਨੁਪ,	ਮਪ ਧਪ ਮਗ ਰਸ
੪.	ਨਸ ਨੁਪ ਮਪ ਨਸ	ਰਮ ਗਰ, ਨਸ ਰਪ
	ਮਗ ਰਸ, ਨਸ ਰਮ	ਪਧ ਪਮ ਗਰ, ਨਸ	ਰਮ ਪਨ ਸਰ ਨਸ	ਨੁਪ ਧਪ ਮਗ ਰਸ
੫.	ਪਨੁ ਸ,ਪ ਨਸ ਪਨੁ	ਸਰ ਨਸ ਮਗ ਰਸ,	ਮਪ ਧ,ਮ ਪਧ ਮਪ
	ਨਸ ਨੁਪ ਧਪ ਮਗ	ਰਸ, ਨਸ ਰੇ,ਨ ਸਰ	ਨਸ ਮਗ ਰਸ ਨੁਪ	ਧਪ ਮਗ ਰਸ ਨਸ
੬.	ਪਨੁ ਨ,ਪ ਨਨੁ ਪਨੁ	ਸਰ ਨਸ ਨੁਪ ਮਪ
	ਨਸ, ਮਪ ਪ,ਮ ਪਪ	ਮਪ ਧਪ ਮਗ, ਰਸ,	ਨਸ ਸ,ਨ ਸਸ ਨਸ	ਰਸ ਨੁਪ ਧਪ ਮਗ
	ਰਸ, ਨਸ ਮਗ ਰਸ,	ਨਸ ਰਪ ਮਗ ਰਸ,	ਨਸ ਰਮ ਪਨ ਸ-	ਨੁਪ ਧਪ ਮਗ ਰਸ

ਅੰਤਰਾ

	ਮ ਮ ਮ — ਮ ਮ ਤਾ ਟ	ਪ — ਨ ਨ ਕੀ ਟ ਮ ਲ	ਸ — — ਸ ਉ ਟ ਟ ਤ	ਰੰ ਸੰਨ ਸੰ — ਰੰ ਟ ਟ ਟ ਟ
੧.	ਨਸ ਨੁਪ ਧਪ ਮਗ	ਰਸ, ਰਮ ਪਨ ਸ-
੨.	ਪਨ ਸਰ ਨਸ ਨੁਪ	ਮਪ ਧਪ ਮਗ ਰਸ.	ਨਸ ਰਮ ਪਨ ਸ-
੩.	ਮਪ ਨਸ ਪਨ ਸਰ	ਨਸ ਰਸ ਗਰ ਨਸ	ਨੁਪ ਧਪ ਮਗ ਰਸ,	ਨਸ ਰਮ ਪਨ ਸ-
੪.	ਨਸ ਰਸ ਨੁਪ, ਮਪ	ਧਪ ਮਗ, ਨਸ ਰਸ
	ਨੁਪ, ਮਪ ਨਸ, ਪਨੁ	ਸਰ, ਨਸ ਰਮ, ਸਰ	ਮਪ, ਮਪ ਨਸ, ਪਨ	ਸਰ ਨੁਪ ਮਪ ਸ-
੫.	ਨਸ ਰ,ਨੁ ਸਰ ਨਸ,	ਮਪ ਧ,ਮ ਪਧ ਮਪ,	ਨਸ ਰੇ,ਨ ਸਰ ਨਸ	ਰਰੰ ਸੰਨ, ਸਸ ਨੁਪ,
	ਧਪ ਪਮ, ਪਪ ਮਗ,	ਮਮ ਗਰ, ਗਗ ਰਸ	ਨਸ ਰਮ, ਸਰ ਮਪ,	ਰਮ ਪਨ, ਮਪ ਨਸ
੬.	ਸਰ ਰਸ ਰਰ ਸਰ,	ਨਸ ਸ,ਨ ਸਸ ਨਸ,	ਪਨੁ ਨੁਪ, ਨੁਨੁ ਪਨੁ,	ਮਪ ਪ,ਮ ਪਪ ਮਪ,
	ਸਰ ਰ,ਸ ਰਰ ਸਰ,	ਨਸ ਸ,ਨ ਸਸ ਨਸ,	ਨਸ ਰਰ, ਸਰ ਮਮ,	ਰਮ ਪਪ, ਮਪ ਨਨ,
	ਪਨ ਸਸ, ਨਸ ਰਸ	ਨੁਪ ਮਪ ਸ, ਨਸ	ਰਸ ਨੁਪ ਮਪ ਸ,	ਨਸ ਰਸ ਨੁਪ ਮਪ

੧. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਨਿ ਮੈਲੈ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਮੈਲਾ ਤਨਿ ਧੋਤੈ ਮਨੁ ਅਛਾ ਨ ਹੋਇ ॥
 ਇਹੁ ਜਗਤੁ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਇਆ ਵਿਰਲਾ ਬੂਝੈ ਕੋਇ ॥੧॥
 ਜਪਿ ਮਨ ਮੇਰੈ ਤੂ ਏਕੋ ਨਾਮੁ ॥
 ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਮੋ ਕਉ ਏਹੁ ਨਿਧਾਨੁ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਸਿਧਾ ਕੈ ਆਸਣ ਜੇ ਸਿਖੈ ਇੰਦ੍ਰੀ ਵਸਿ ਕਰਿ ਕਮਾਇ ॥
 ਮਨ ਕੀ ਮੈਲੁ ਨ ਉਤਰੈ ਹਉਮੈ ਮੈਲੁ ਨ ਜਾਇ ॥੨॥
 ਇਸੁ ਮਨ ਕਉ ਹੋਰੁ ਸੰਜਮੁ ਕੋ ਨਾਹੀ ਵਿਣੁ ਸਤਿਗੁਰਿ ਕੀ ਸਰਣਾਇ ॥
 ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਉਲਟੀ ਭਈ ਕਹਣਾ ਕਿਛੁ ਨ ਜਾਇ ॥੩॥
 ਭਣਤਿ ਨਾਨਕੁ ਸਤਿਗੁਰ ਕਉ ਮਿਲਦੋ ਮਰੈ ਗੁਰ ਕੈ ਸਬਦਿ ਫਿਰ ਜੀਵੈ ਕੋਇ ॥
 ਮਮਤਾ ਕੀ ਮਲੁ ਉਤਰੈ ਇਹੁ ਮਨੁ ਹਛਾ ਹੋਇ ॥੪॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮਹਲਾ ੩, ਪੰਨਾ ੫੫੮)

ਅਸਥਾਈ

੨					੦					੩					×
ਨ	ਸ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਸ	ਨ	ਸ	—	—	ਸ
ਜ	ਪ	ਮ	ਨ	ਮੇ	ਸ	ਰੇ	ਤੂ	ਏ	ਸ	ਕੋ	ਸ	ਨਾ	ਸ	ਸ	ਮ
ਮ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਸ	—	ਪ	ਪ	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
ਸ	ਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਦੀ	ਆ	ਮੋ	ਕਉ	ਏ	ਸ	ਹੁ	ਨਿ	ਧਾਸ	ਸਸ	ਸਸ	ਨਸ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਰ	ਮ	ਪ	—	—	—	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ	—
ਮ	ਨ	ਮੈ	ਸ	ਲੈ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਭ	ਕਿ	ਛ	ਮੈ	ਸ	ਲਾ	ਸ
ਸ	ਨੁ	ਨੁ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਰ	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਗ
ਤ	ਨ	ਧੋ	ਸ	ਤੈ	ਸ	ਮ	ਨ	ਹ	ਛਾ	ਸ	ਨ	ਹੋ	ਸ	ਇ	ਸ
ਸ	ਮ	—	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸੰਨ	ਸ	—
ਇ	ਸ	ਹ	ਸ	ਜ	ਗ	ਤ	ਸ	ਭ	ਰ	ਮ	ਭੁ	ਲਾ	ਸ	ਇਆ	ਸ
ਨ	ਸ	ਰੰ	ਮ	ਗੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰਨ	ਰੰਸ	ਨੁ	ਪ	ਮਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ
ਵਿ	ਰ	ਲਾ	ਸ	ਬੂ	ਸ	ਝੈ	ਸ	ਕੋ	ਸਸ	ਸ	ਸ	ਸਸ	ਸਸ	ਸਸ	ਸਿਸ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮੋਰੀ ਰੁਣ ਝੁਣ ਲਾਇਆ ਭੈਣੇ ਸਾਵਣੁ ਆਇਆ ॥
 ਤੇਰੇ ਮੂੰਧ ਕਟਾਰੇ ਜੇਵਡਾ ਤਿਨਿ ਲੋਭੀ ਲੋਭ ਲੁਭਾਇਆ ॥
 ਤੇਰੇ ਦਰਸਨ ਵਿਟਹੁ ਖੰਨੀਐ ਵੰਞਾ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਵਿਟਹੁ ਕੁਰਬਾਣੇ ॥
 ਜਾ ਤੂ ਤਾ ਮੈ ਮਾਣ ਕੀਆ ਹੈ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਕੇਹਾ ਮੇਰਾ ਮਾਣੇ ॥
 ਜੂੜਾ ਭੰਨੁ ਪਲੰਘ ਸਿਉ ਮੁੰਧੇ ਸਣੁ ਬਾਹੀ ਸਣੁ ਬਾਹਾ ॥
 ਏਤੇ ਵੇਸ ਕਰੇਦੀਏ ਮੁੰਧੇ ਸਹੁ ਰਾਤੋ ਅਵਰਾਹਾ ॥
 ਨਾ ਮੁਨੀਆਰੁ ਨ ਚੂੜੀਆ ਨਾ ਸੇ ਵੰਗੁੜੀਆਹਾ ॥
 ਜੋ ਸਹ ਕੰਠਿ ਨ ਲਗੀਆ ਜਲਨੁ ਸਿ ਬਾਹੜੀਆਹਾ ॥
 ਸਭਿ ਸਹੀਆ ਸਹੁ ਰਾਵਣਿ ਗਈਆ ਹਉ ਦਾਧੀ ਕੈ ਦਰਿ ਜਾਵਾ ॥
 ਅੰਮਾਲੀ ਹਉ ਖਰੀ ਸੁਚਜੀ ਤੈ ਸਹ ਏਕਿ ਨ ਭਾਵਾ ॥
 ਮਾਠਿ ਗੁੰਦਾਈ ਪਟੀਆ ਭਰੀਐ ਮਾਂਗ ਸੰਧੂਰੇ ॥
 ਅਗੈ ਗਈ ਨ ਮੰਨੀਆ ਮਰਉ ਵਿਸੂਰਿ ਵਿਸੂਰੈ ॥
 ਮੈ ਰੋਵੰਦੀ ਸਭੁ ਜਗੁ ਰੁਨਾ ਰੁੰਨੜੇ ਵਣਹੁ ਪੰਖੇਰੂ ॥
 ਇਕੁ ਨ ਰੁਨਾ ਮੇਰੇ ਤਨ ਕਾ ਬਿਰਹਾ ਜਿਨਿ ਹਉ ਪਿਰਹੁ ਵਿਛੋੜੀ ॥
 ਸੁਪਨੈ ਆਇਆ ਭੀ ਗਇਆ ਮੈ ਜਲੁ ਭਰਿਆ ਰੋਇ ॥
 ਆਇ ਨ ਸਕਾ ਤੁਝ ਕਨਿ ਪਿਆਰੇ ਭੇਜਿ ਨ ਸਕਾ ਕੋਇ ॥
 ਆਉ ਸੁਭਾਗੀ ਨੀਦੜੀਏ ਮਤ ਸਹੁ ਦੇਖਾ ਸੋਇ ॥
 ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ ॥
 ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ ॥
 ਕਿਉ ਨ ਮਰੀਜੈ ਜੀਅੜਾ ਨ ਦੀਜੈ ਜਾ ਸਹੁ ਭਇਆ ਵਿਡਾਣਾ ॥੧॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੫੫੭)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩							×	੨							ਪਧ ਮੁ
																ਮੰ: ਸਸ
ਨ	—	—	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਪ	ਧ	ਪ	—	ਗ	—	ਰ	—	ਨੁ	—	
ਸੰ	ੜ	ੜ	ਰੁ	ਣ	ਝ	ੜ	ਣ	ਮ	—	—	—	ਸ	—	ਪੁ	—	
ਰੀ								ਲਾ	ੜ	ਇਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ਭੈ	ੜ	
ਸ	ਸ	—	ਰ	ਮ	ਗ	—	ਰ	ਸ	—	ਸ	—	—	—	ਸ	ਸ	
ਨੁ	ੜ	ੜ	ਸਾ	ੜ	ਵ	ੜ	ਣ	ਨੁ	—	—	—	—	—	—	—	
ਣ								ਆ	ੜ	ਇਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ਤੈ	ਰੇ	

ਨ	ਸ	ਸ	ਰ	—	ਮ	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	—	—	—	ਪ	ਪ
ਮੁ	ਧ	ਕ	ਟਾ	₪	ਰੇ	₪	₪	ਜੇ	ਵ	ਡਾ	₪	₪	₪	ਤਿ	ਨਿ
ਪ	ਪ	—	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ	—	—	—	ਪੁ	—
ਲੋ	ਭੀ	₪	ਲੋ	₪	ਭ₪	₪	ਲੁ	ਭਾ	₪	ਇਆ	₪	₪	₪	ਭੁ	₪
ਸ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
ਨੁ	ਸ	—	ਰ	ਮ	ਗ	—	ਰ	ਸ	—	ਸ	—	—	—	—	—
ਣੇ	₪	₪	ਸਾ	₪	ਵ	₪	ਣ	ਆ	₪	ਇਆ	₪	₪	₪	₪	₪...

ਅੰਤਰਾ

ਰ	ਸ	ਸ	ਪ	—	ਪ	—	ਪ	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਦਰ	ਸ	ਨ	ਵਿ	₪	ਟਹੁ	₪	₪	ਖੰ	ਨੀ	ਐ	₪	ਵੰ	ਵਾ,	ਤੇ	ਰੇ
ਰ	ਮ	—	ਰ	ਮ	ਪ	—	ਧ	ਮ	—	ਪ	—	—	—	ਮ	—
ਨਾ	ਮ	₪	ਵਿ	ਟਹੁ	ਕੁ	₪	ਰ	ਬਾ	₪	ਣੇ	₪	₪	₪	ਜਾ	₪
ਮ	—	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	—	—	ਨ	ਸੰ
ਤੂ	₪	₪	ਤਾ	ਮੈ	ਮਾ	ਣ	ਕੀ	ਆ	₪	ਹੈ	₪	₪	₪	ਤੁ	ਧ
ਰ	ਰ	—	ਮੰ	ਗੰ	ਰੰ	—	ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	—	ਪਧ	ਮਪ
ਬਿ	ਨ	₪	ਕੇ	ਹਾ	ਮੇ	₪	ਰਾ	ਮਾ	₪	ਣੇ	₪	₪	₪	ਮੋ₪	₪₪

— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਤਾਲ—ਦਾਦਰਾ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਮਿਲਿ ਜਲੁ ਜਲਹਿ ਖਟਾਨਾ ਰਾਮ ॥

ਸੰਗਿ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਨਾ ਰਾਮ ॥

ਸੰਮਾਇ ਪੂਰਨ ਪੂਰਖ ਕਰਤੇ ਆਪਿ ਆਪਹਿ ਜਾਣੀਐ ॥

ਤਹ ਸੁੰਨ ਸਹਜਿ ਸਮਾਧਿ ਲਾਗੀ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ ॥

ਆਪਿ ਗੁਪਤਾ ਆਪਿ ਮੁਕਤਾ ਆਪਿ ਆਪੁ ਵਖਾਨਾ ॥

ਨਾਨਕ ਭ੍ਰਮ ਭੈ ਗੁਣ ਬਿਨਾਸੇ ਮਿਲਿ ਜਲੁ ਜਲਹਿ ਖਟਾਨਾ ॥੪॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ਪ, ਪੰਨਾ ੫੭੮)

ਅਸਥਾਈ

×				○				×				○			
ਸ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	-ਸ	ਨਸ	ਨਸ	ਰਸ	ਪੁ	—	ਪੁ	ਨੁ	—	ਮੁਪ
ਮਿਲ	ਜ	ਲ	ਜ	ਲਹਿ	ਸਖ	ਟਾਸ	ਸਸ	ਨਾਸ	ਰਾ	ਸ	ਸਮ	ਪੁ	ਨੁ	-ਨੁ	ਮੁਪ
ਸ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	-ਸ	ਨਸ	ਨਸ	ਰਸ	ਪੁ	—	ਪੁ	ਨੁ	—	ਮੁਪ	ਮੁਪ
ਮਿ	ਜ	ਲ	ਜ	ਲਹਿ	ਸਖ	ਟਾਸ	ਸਸ	ਨਾਸ	ਰਾ	ਸਮ	ਸੰਗ	ਪੁ	ਨੁ	-ਨੁ	ਮੁਪ
ਪ	ਪ	ਪਧ	ਪਮ	ਮ	-ਮ	ਗ	ਰਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਗਗ	ਪੁ	ਨੁ	-ਨੁ	ਮੁਪ
ਜੋ	ਤੀ	ਸਸ	ਜੋਸ	ਤ	ਸਮਿ	ਲਾ	ਸਸ	ਨਾ	ਰਾ	ਸ	ਸਮ	ਪੁ	ਨੁ	-ਨੁ	ਮੁਪ

ਅੰਤਰਾ

ਨਸ	—	ਸ	ਮ	ਰ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪਮ	ਧਪ	ਪ	—
ਸੰਮਾ	ਸ	ਇ	ਪੂ	ਰ	ਨ	ਪੁਰ	ਖ	ਸਸ	ਕਰ	ਤੇ	ਸ	ਸ
ਪ	—	-ਧ	ਪਮ	ਮ	—	ਗ	—	ਰਸ	ਨੁ	ਸ	ਸ	ਸ
ਆ	ਸ	ਸਪ	ਆਸ	ਪਹਿ	ਸ	ਜਾ	ਸ	ਸਣੀ	ਐ	ਸ	ਤਹ	ਤਹ
ਮ	ਮ	—	ਪ	ਨ	-ਨ	ਸੰ	—	-ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	—
ਰ	ਨ	ਸ	ਸਹ	ਜ	ਸਸ	ਮਾ	ਸ	ਸਧਿ	ਲਾ	ਗੀ	ਸ	ਸ
ਨ	ਸੰ	ਨੁਪ	ਪਧ	ਪਮ	-ਮ	ਗ	—	ਰਸ	ਰ	ਮ	ਗ	ਗ
ਸੰ	ਕ	ਸਸ	ਏਸ	ਕਸ	ਕਵ	ਖਾ	ਸ	ਸਣੀ	ਐ	ਸ	ਸ	ਸ

ਨੋਟ : —ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਵਡਹੋਸ, ਤਾਲ-ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਅਮਲੀ ਅਮਲੁ ਨ ਅੰਬੜੈ ਮਛੀ ਨੀਰੁ ਨ ਹੋਇ ॥
ਜੋ ਰਤੇ ਸਹਿ ਆਪਣੈ ਤਿਨ ਭਾਵੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥੧॥
ਹਉ ਵਾਰੀ ਵੰਞਾ ਖੰਨੀਐ ਵੰਞਾ ਤਉ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਨਾਵੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਸਾਹਿਬ ਸਫਲਿਓ ਰੁਖੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਜਾ ਕਾ ਨਾਉ ॥
ਜਿਨ ਪੀਆ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਭਏ ਹਉ ਤਿਨ ਬਲਿਹਾਰੈ ਜਾਉ ॥੨॥
ਮੈ ਕੀ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਹੀ ਵਸਹਿ ਹਥੀਆਂ ਨਾਲਿ ॥
ਤਿਖਾ ਤਿਹਾਇਆ ਕਿਉ ਲਹੈ ਜਾ ਸਰ ਭੀਤਰਿ ਪਾਲਿ ॥੩॥
ਨਾਨਕੁ ਤੇਰਾ ਬਾਣੀਆ ਤੂ ਸਾਹਿਬੁ ਮੈ ਰਾਸਿ ॥
ਮਨ ਤੇ ਧੋਖਾ ਤਾ ਲਹੈ ਜਾ ਸਿਫਤਿ ਕਰੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥੪॥

(ਵਡਹੋਸੁ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੫੫੭)

ਅਸਥਾਈ

×					○					×					○				
ਨ	ਰ	—	ਮ		ਗ	ਗ	ਰਸ	—		ਸ	ਪ	ਨ	ਨ		ਸ	ਸ	—	—	
ਸ	ਵਾ	ੜ	ਰੀ		ਵੰ	ਵਾ	ੜੜ	ੜ		ਖੰ	ੜ	ਨੀਐ			ਵੰ	ਵਾ	ੜ	ੜ	
—	ਰ	ਮ	ਮ		ਪ	ਪ	ਪ	—		ਪ	ਮ	ਮਪ	ਧਪ		ਮ	—	ਗ	—	
ੜ	ਤਉ	ੜ	ਸਾ		ਹਿ	ਬ	ਕੇ	ੜ		ਨਾ	ੜ	ੜੜ	ੜੜ		ਵੈ	ੜ	ੜ	ੜ	

ਅੰਤਰਾ

ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਮ	ਰ	ਰ	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪ	—	—	—	—	—	—
ਅ	ਮ	ਲੀ		ਅ	ਮ	ਲ	ੜ		ਨ	ਅੰ	ੜ	ਬ	ਪ	ੜੈ	ੜ	ੜ	ੜ		
—	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ		ਮ	—	—	—		ਗ	—	ਸ	—		
ੜ	ਮ	ੜ	ਛੀ	ਨੀ	ੜ	ਰ	ਨ		ਹੋ	ੜ	ੜ	ੜ		ਇ	ੜ	ੜ	ੜ		
—	ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	—		—	ਸੰ	—	ਨ		ਸੰ	—	—	—		
ੜ	ਜੋ	ੜ	ਰ	ਭੇ	ੜ	ਸਹਿ	ੜ		ੜ	ਆ	ੜ	ਪ		ਣੈ	ੜ	ੜ	ੜ		
—	ਨ	ਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨ	—	ਪ	ਪ		ਪ	ਮ	ਮਪ	ਧਪ		ਮ	—	ਗ	—		
ੜ	ਤਿ	ਨ	ਭਾੜ	ਵੈ	ੜ	ਸ	ਭ		ਕੋ	ੜ	ੜੜ	ੜੜ		ਇ	ੜ	ੜ	ੜ		

ਰਸ
ਹਉ ਵਾਰੀ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਝਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਤਾਲ—ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਤੂ ਜਾਣਇਹਿ ਤਾ ਕੋਈ ਜਾਣੈ ॥ ਤੇਰਾ ਦੀਆ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੈ ॥੧॥

ਤੂ ਅਚਰਜੁ ਕੁਦਰਤਿ ਤੇਰੀ ਬਿਸਮਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਕਾਰਣੁ ਆਪੇ ਕਰਣਾ ॥ ਹੁਕਮੇ ਜੰਮਣੁ ਹੁਕਮੇ ਮਰਣਾ ॥੨॥

ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਮਨ ਤਨ ਆਧਾਰੀ ॥ ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਬਖਸੀਸ ਤੁਮਾਰੀ ॥੩॥

(ਵਡਹੰਸ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੬੩-੬੪)

ਅਸਥਾਈ

×				o				×				o			
ਰਸ	ਸ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਸ	ਰ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	—
੧੧	ਪੁ	ਅ	ਚ	ਰ	ਜ	ਕੁ	ਦ	ਸ	ਤ	ਤੇ	ਰੀ	ਬਿ	ਸ	ਮਾ	੧
ਰਸ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	—
੧੨	ਰ	ਅ	ਚ	ਰ	ਜ	ਕੁ	ਦ	ਰ	ਤ	ਤੇ	ਰੀ	ਬਿ	ਸ	ਮਾ	੧

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਮ	ਪ	—	ਨ	—	ਨ	ਸ	—	ਸ	ਸ	—	ਸ	—
ਤੂ	੧	ਜਾ	ਣਾ	੧	ਇਹਿ	੧	ਤਾ	ਕੋ	੧	ਦੀ	ਜਾ	੧	ਣੈ	੧
—	ਨ	—	ਪ	—	ਪ	—	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ	—
੧	ਸ	੧	ਨੁ	੧	ਆ	੧	ਨਾ	੧	ਮ	ਵ	ਖਾ	੧	ਣੈ	੧

ਰਸ

੧੧

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਤਾਲ—ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਤੂ ਬੇਅੰਤੁ ਕੋ ਵਿਰਲਾ ਜਾਣੈ । ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕੋ ਸਬਦਿ ਪਛਾਣੈ ॥੧॥

ਸੇਵਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ਪਿਆਰੇ ॥ ਜਪਿ ਜੀਵਾ ਪ੍ਰਭ ਚਰਣ ਤੁਮਾਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਦਇਆਲ ਪੁਰਖ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਭ ਦਾਤੇ ॥ ਜਿਸਹਿ ਜਨਾਵਹੁ ਤਿਨਹਿ ਤੁਮ ਜਾਤੇ ॥੨॥

ਸਦਾ ਸਦਾ ਜਾਈ ਬਲਿਹਾਰੀ ॥ ਇਤ ਉਤ ਦੇਖਉ ਓਟ ਤੁਮਾਰੀ ॥੩॥

ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਣ ਗੁਣ ਕਿਛੁ ਨ ਜਾਤਾ ॥ ਨਾਨਕ ਸਾਧੂ ਦੇਖਿ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ॥੪॥

(ਵਡਹੰਸ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੬੨)

ਅਸਥਾਈ

×	—	—	੨	—	ਸ	ਰ	੦	ਨੁ	—	੩	—	ਪ	—	—
*	*	*	ਸੇ	ੜ	ਵ	ਕ	ਕੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਨੁ	—	—	ਸ	—	—	—	—
ੜ	ੜ	ਅਰ	ਦਾ	ੜ	ਸ	ਪਿ	ਆ	ੜ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ,
—	—	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	ਗ	ਰ	ਸ	
*	*	*	ਜ	ਪ	ਜੀ	ੜ	ਵਾ	ੜ	ੜ	ਪ੍ਰ	ਭ	ੜ	ੜ	
—	—	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	—	—	ਸ	—	—	—	
ੜ	ੜ	ੜ	ਚ	ਰ	ਣ	ਤੁ	ਨੁ	—	—	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ	
							ਮਾ	ੜ	ੜ					

ਅੰਤਰਾ

			ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	—	—	—	
			ਰ	ੜ	ੜ	ਬੇ	ਅੰ	ਤ	ੜ	ਕੋ	ੜ	ੜ	ੜ	
—	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	—	
ੜ	ੜ	ੜ	ਵਿ	ਰ	ਲਾ	ੜ	ਜਾ	ੜ	ੜ	ਣੈ	ੜ	ੜ	ੜ	
ਗ	ਰ	ਸ	ਸ	ਰ	ਰ	ਪ	ਮ	—	ਮ	ਗ	—	ਰ	ਸ	
ੜ	ੜ	ੜ	ਗੁ	ਰ	ਪ	ਰ	ਸਾ	ੜ	ਦ	ਕੋ	ੜ	ੜ	ੜ	
—	—	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	—	—	ਸ	—	—	—	
ੜ	ੜ	ੜ	ਸ਼	ਬ	ਦ	ਪ	ਨੁ	—	—	ਣੈ	ੜ	ੜ	ੜ	
							ਛਾ	ੜ	ੜ					

ਨੋਟ — ਇਹ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਮੱਧਮ ਸਪਤਕ ਦੇ ਪੰਚਮ ਤਕ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ 'ਮੱਧਮ' ਸੁਰ ਤੋਂ ਗਾਉਣਾ ਯੋਗ ਰਹੇਗਾ।

੭. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਰਣੁ ਨ ਮੰਦਾ ਲੋਕਾ ਆਖੀਐ ਜੇ ਮਰਿ ਜਾਣੈ ਐਸਾ ਕੋਇ ॥

ਸੇਵਿਹੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸੰਮੁਖੁ ਆਪਣਾ ਪੰਥੁ ਸੁਹੇਲਾ ਆਗੈ ਹੋਇ ॥

ਪੰਥਿ ਸੁਹੇਲੈ ਜਾਵਹੁ ਤਾਂ ਫਲੁ ਪਾਵਹੁ ਆਗੈ ਮਿਲੈ ਵਡਾਈ ॥

ਭੇਟੈ ਸਿਉ ਜਾਵਹੁ ਸਚਿ ਸਮਾਵਹੁ ਤਾਂ ਪਤਿ ਲੇਖੈ ਪਾਈ ॥

ਮਹਲੀ ਜਾਇ ਪਾਵਹੁ ਖਸਮੈ ਭਾਵਹੁ ਰੰਗ ਸਿਉ ਰਲੀਆ ਮਾਣੈ ॥

ਮਰਣੁ ਨ ਮੰਦਾ ਲੋਕਾ ਆਖੀਐ ਜੇ ਕੋਈ ਮਰਿ ਜਾਣੈ ॥੨॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੧, ਅਲਾਹਣੀਆ: ਪੰਨਾ ੫੭੯)

ਅਸਥਾਈ

X	—	—	੨	ਸ	ਸ	ਰ	ਪ	੦	—	—	੩	ਗ	—	—	—
*	*	*	ਸ	ਮ	ਰ	ਣ	ਨ	ਮ	—	—	ਦਾ	—	—	—	—
ਰ	ਸ	—	ਸ	—	ਸ	ਰ	ਨ	ਨ	—	ਨ	ਸ	—	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਲੋ	ੜ	ਕਾ	ੜ	ਆ	ਆ	ੜ	ਖੀ	ਅੰ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	—	ਸ	—	ਸ	ਰਸ	ਨੁ	—	—	ਨੁ	ਪ	—	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਜੇ	ੜ	ਮ	ਰੜ	ਜਾ	ੜ	ੜ	ਣੈ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	—	ਮ	—	ਮ	ਪ	ਨ	—	—	ਸ	—	—	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਅੰ	ੜ	ਸਾ	ੜ	ਕੋ	ੜ	ੜ	ਇ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਨੁ	—	ਪ	—	ਧ	ਨੁ	ਪ	—	—
ਨੁ	ੜ	ਵਹੁ	ੜ	ਨੁ	ੜ	ੜ	ਹ	ਬ	ੜ	ੜ
—	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਸ	—
ੜ	ੜ	ਸ	ੜਮ	ਰ	ਬ	ਆ	ੜ	ਪ	ਣਾ	ੜ
—	—	ਸ	—	ਸ	ਰ	ਸੰਨੁ	—	—	ਨੁ	ਪ
ੜ	ੜ	ਪ	ੜ	ਬ	ਸੁ	ਹੋੜ	ੜ	ੜ	ਲਾ	ੜ

—	—	—	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਗ	—	—	—	ਗ	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਆ	ੜ	ਗੈ	ੜ	ਹੋ	ੜ	ੜ	ੜ	ਇ	ੜ	ੜ	ੜ

ਰ	ਸ	—
ੜ	ੜ	ੜ...

ਨੋਟ :—ਅਲਾਹਣੀਆਂ ਦੀ ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਰੀਤ (ਟਿਯੂਨ) ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਚਲਾਣੇ ਸਮੇਂ ਗਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

੮. ਰਾਗ ਬਸੰਤ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰੂਪ ਹੀਨ ਕੁਲ ਹੀਨ ਗੁਨ ਹੀਨ ਗਿਯਾਨ ਹੀਨ,
 ਸੋਭਾ ਹੀਨ ਭਾਗ ਹੀਨ ਤਪ ਹੀਨ ਬਾਵਰੀ ॥
 ਦ੍ਰਿਸਟ ਦਰਸ ਹੀਨ ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਹੀਨ,
 ਬੁਧਿ ਬਲ ਹੀਨ ਸੂਧੇ ਹਸਤ ਨ ਪਾਵਰੀ ॥
 ਪ੍ਰੀਤ ਹੀਨ ਰੀਤ ਹੀਨ ਭਾਇ ਭੈ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੀਨ,
 ਚਿਤ ਹੀਨ ਬਿਤ ਹੀਨ ਸਹਜ ਸੁਭਾਵਰੀ ॥
 ਅੰਗ ਅੰਗ ਹੀਨ ਦੀਨਾਧੀਨ ਪਰਚੀਨ ਲਗ,
 ਚਰਨਿ ਸਰਨਿ ਕੈਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋ ਰਾਵਰੀ ॥ ੨੨੦ ॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੦	੩
ਸ	ਸ	ਸਨ	ਪ
ਨ	ਰ	ਰਸ	ਨ
ਰੂ	ਪ	ਕੁੜ	ਹੀ
	ਹੀ	ਲੜ	ੜ
	ੜ	ਨ	ਨ
ਪ	ਧ	ਨ	ਸ
ਗੁ	ਨ	ਗਯਾ	ਹੀ
	ਹੀ	ਨ	ੜ
ਨ	ਮ	ਪ	ਧ
ਸ	ਰ	ਪਮ	ਪ
ਸੋ	ਭਾ	ਭਾ	ਹੀ
	ਹੀ	ਗੜ	ੜ
	ੜ	ਨ	ਨ
ਨ	ਸ	ਮ	ਗ
ਸ	ਰ	ਮ	ਰੀ
ਤ	ਪ	ਬਾ	ੜ
	ਹੀ	ਵ	ੜ
	ੜ	ਨ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸਨ	ਸ	—	ਸ
ਦਿ	ਸਸ	ਟ	ਸ	ਦ	ਰ	ਸਸ	ਹੀ	ਸ	ਨ
ਨ	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ	ਸਨ	ਸ	ਪ	ਪ	ਪ
ਸ	ਬ	ਦ	ਸ	ਸੁ	ਰਸ	ਤਿ	ਹੀ	ਸ	ਨ
ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਪ
ਬੁ	ਧਿ	ਬ	ਸ	ਲ	ਹੀ	ਨ	ਸੁ	ਸ	ਧੇ
ਨ	ਸ	ਰ	—	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	—	ਸ
ਸ	ਸਸ	ਤ	ਸ	ਨ	ਪਾ	ਵ	ਰੀ	ਸ	ਸ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਭਗਤਿ ਕਰਹਿ ਮਰਜੀਵੜੇ, ਗੁਰਮੁਖਿ ਭਗਤਿ ਸਦਾ ਹੋਇ ॥
 ਓਨਾ ਕਉ ਧੁਰਿ ਭਗਤਿ ਖਜਾਨਾ ਬਖਸਿਆ, ਮੇਟਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ ॥
 ਗੁਣ ਨਿਧਾਨੁ ਮਨਿ ਪਾਇਆ, ਏਕੋ ਸਚਾ ਸੋਇ ॥
 ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਿਲਿ ਰਹੇ ਫਿਰ ਵਿਛੋੜਾ ਕਦੇ ਨ ਹੋਇ ॥੧॥

(ਵਡਹੰਸ ਕੀ ਵਾਰ, ਸਲੋਕ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੨੬੬)

ਅਸਥਾਈ

੩	੪	×	੦	੨	੦
ਸਸ	ਰਮ	ਰਮ	-ਮ	ਸ	—
ਭਗ	ਤਿਸ	ਸਸ	ਸਕ	ਰਹਿ	ਸ
—	ਨਸ	ਰ	ਪ	ਮ	ਮ
ਸ	ਗੁਰ	ਮੁ	ਖ	ਭ	ਗ
				ਗ	ਸਰ
				ਤਿ	ਸਦਾ
				ਹੋ	ਨ
				—	ਸ
				ਗ	ਸ
				ਕੇ	ਸ
				ਇ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਪ	ਮਪ	ਸ	ਨ	ਨ	ਨ	ਸਸ	ਸਨ	ਸ	—
ਓ	ਨਾ	ਕਉ	ਧੁਰ	ਭਗ	ਤਖ	ਜਾ	ਨਾ	ਬਖ	ਸਿਸ	ਆ	ਸ

ਪ	—	ਧ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	—
ਨ		ਧ	ਮ	ਮ	ਧ	ਮ	ਗ	ਸ	
ਮੇ	ੜ	ਟੜ	ੜ	ਨ	ਸ	ੜ	ਕੋੜ	ੜ	ੜ

—ਅਗਲੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਵੀ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਉਣੀਆਂ ਹਨ ।

੧੦. ਰਾਗ ਵਡਹੋਸ਼, ਆਡਾ ਚੌਤਾਲਾ (ਲਗ-ਭਗ ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਪੂਰੀ ਆਸਾ ਜੀ ਮੰਨਸਾ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ॥

ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਣ ਜੀਓ ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਰਾਮ ॥

ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਮੇਰੇ, ਕਿਤੁ ਮੁਖਿ ਤੁਧੁ ਸਾਲਾਹੀ ॥

ਗੁਣੁ ਅਵਗੁਣੁ ਮੇਰਾ ਕਿਛੁ ਨ ਬੀਚਾਰਿਆ, ਬਖਸਿ ਲੀਆ ਖਿਨ ਮਾਹੀ ॥

ਨਉ ਨਿਧਿ ਪਾਈ ਵਜੀ ਵਾਧਾਈ, ਵਾਜੇ ਅਨਹਦ ਤੂਰੇ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਮੈ ਵਰੁ ਘਰਿ ਪਾਇਆ, ਲਾਥੇ ਜੀ ਸਗਲ ਵਿਸੁਰੇ ॥ ੪ ॥

(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੫, ਛੰਤ ਪੰਨਾ ੫੭੭)

ਅਸਥਾਈ

X	੨	੦	੩	੦	੪	੦
	ਸ		ਰ			
	ਪੁ ਨੁਨੁ	ਸ ਸ	ਮਗ ਸਰ	ਨੁਸ ਰ-	ਪਪ ਮ-	ਗੁ,-ਰ ਸਨ
	ਪੂ ਰੀੜ	ਆ ਸਾ	ਜੀੜ ਮੇਰੀ	ਮਨ ਸਾੜ	ਮਨ ਸਾੜ	ਮੇ,ੜੜ ਰੇੜ
	ਮ					
ਸ	-ਸ	ਰਰ ਮਮ	ਪਪ ਪਪ	ਪਪ ਪਮ	ਮਪਧਪ ਮਗਰਸ	ਰਪ ਮਮ
ਰਾ	SM;	ਮੋਹਿ ਨਿਰ	ਗੁਣ ਜੀਓ	ਸਭ ਗੁਣ	ਤੇੜੜੜ ਰੇੜੜੜ	ਸਭ ਗੁਣ
						ਰਾ,-ਰ ਸਨ
						ਤੇੜੜ ਰੇੜ

ਸ -ਸ
ਰਾ SM

ਅੰਤਰਾ

[illegible]

ਸ ਸ
ਮਾ ਹੀ ਪਰੀ ਆਸਾ: ਛੱਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਦੋਵੇਂ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

ਨੋਟ :—ਆਡਾ ਚੌਤਾਲੇ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਲੰਕ ਧੁਨਿ ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਭਾਵ, ਇਹ ਛੰਤ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਗਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਬਾਦ ਵਿਚ ਉਸੇ ਧੁਨਿ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਅਸਥਾਈ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਸੀ, ਅੰਤਰੇ ਸਹਿਤ ਗਾਉਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ, ਤਾਂ ਜੋ ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਦਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਸਕੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਰਾਗ ਵਿਚ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਦਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

੧੧. ਰਾਗ ਵਡਹੰਸ, ਪੜਤਾਲ, ਮਣੀ ਤਾਲ, ੧੧ ਮਾਤ੍ਰੇ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਅਤਿ ਊਚਾ ਤਾਕਾ ਦਰਬਾਰਾ ॥ ਅੰਤੁ ਨਾਹੀ ਕਿਛੁ ਪਾਰਾਵਾਰਾ ॥
ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ਲਖ ਧਾਵੈ ॥ ਇਕੁ ਤਿਲੁ ਤਾਕਾ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵੈ ॥੧॥
ਸੁਹਾਵੀ ਕਉਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਜਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਮੇਲਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਲਾਖ ਭਗਤ ਜਾ ਕਉ ਆਰਾਧਹਿ ॥ ਲਾਖ ਤਪੀਸਰ ਤਪੁ ਹੀ ਸਾਧਹਿ ॥
ਲਾਖ ਜੋਗੀਸਰ ਕਰਤੇ ਜੋਗਾ ॥ ਲਾਖ ਭੋਗੀਸਰ ਭੋਗਹਿ ਭੋਗਾ ॥੨॥
ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਸਹਿ ਜਾਣਹਿ ਬੋਰਾ ॥ ਹੈ ਕੋਈ ਸਾਜਣੁ ਪਰਦਾ ਤੋਰਾ ॥
ਕਰਉ ਜਤਨ ਜੇ ਹੋਇ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ॥ ਤਾ ਕਉ ਦੇਈ ਜੀਉ ਕੁਰਬਾਨਾ ॥੩॥
ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਸੰਤਨ ਪਹਿ ਆਇਆ ॥ ਦੂਖੁ ਭ੍ਰਮੁ ਹਮਾਰਾ ਸਗਲ ਮਿਟਾਇਆ ॥
ਮਹਲਿ ਬੁਲਾਇਆ ਪ੍ਰਭ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਭੁੰਚਾ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰਾ ਊਚਾ ॥੪॥
(ਵਡਹੰਸੁ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੬੨)

X			੨	੩	੪				
ਮਣੀ ਤਾਲ ਦਾ ਠੇਕਾ—			ਧੀਂ	ਧੀਂ	ਧੀਂ	ਧੀਂ	ਧੀਂ	ਧੀਂ	ਧੀਂ
੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯	੧੦

ਅਸਥਾਈ

X		੨	੩	੪				
					ਰਮ	ਪਨੁ	ਮਪ	ਸੰ
					ਹੇਸੁ	ਹਾਸ	ਸਸ	ਵੀ
ਪ		ਪ	ਰ					
ਨੁ	ਪਮ	ਪਧ	ਗ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸਰ
ਕਉ	ਸ	ਵੇਸ	ਸ	ਸ;	ਜਿ	ਤ	ਪ੍ਰ	ਭਸ
ਸ								
ਨੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰਮ	ਪਨੁ	ਮਪ	ਸੰ
ਮੇ	ਸ	ਲਾ	ਸ	ਸ	ਸਸੁ	ਹਾਸ	ਸਸ	ਵੀ

ਅੰਤਰਾ-ਸੂਲਫਾਕ (ਮਣੀ ਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×		੦		੨		੩		੦	
ਮ	ਰ	ਮ	—	ਪ	—	—	—	ਧ	ਪ
ਅ	ਤਿ	ਉ	ੜ	ਚਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਤਾ	ੜ
ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਰ	ਮ	ਗ	ਰਾ	ਸ	—
ਕਾ	ੜ	ਦ	ਰ	ਬਾ	ੜ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ੜ;
ਸ	—	ਨ	ਨ	ਸ	—	—	—	ਰ	ਪ
ਪ੍ਰ	ੜ	ਤ	ਨ	ਹੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ਕਿ	ਛ
ਅੰ	—	ਗ	—	ਰ	ਸ	ਨ	—	ਸ	—
ਮ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਵਾ	ੜ	ਰਾ	ੜ
ਪਾ	—	ਪ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਮ	ੜ	ਟਿ	ੜ	ਕੋ	ੜ	ਟਿ	ੜ	ੜ	ਕੋ
ਕੋ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	—	—
—	ੜ	ਟਿ	ਲ	ਖ	ਧਾ	ਵੈ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	(ਸੰ)	—	ਨੁ	ਪ	—	—
ਇ	ਕ	ਤਿ	ਲ	ਤਾ	ੜ	ਕਾ	ੜ	ੜ	ੜ
ਪ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ	—	ਰ	ਸ
ਮ	ਹ	ਲ	ਨ	ਪਾ	ੜ	ਵੈ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸ	—	ਰ	ਮ	ਪ	ਨੁ	ਮ	ਪ	ਸੰ	—
*	*	*	ਸੁ	ਹਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਵੀ	ੜ

×
ਕਉਨ ..ਅਸਥਾਈ

ਤਾਲ ਚੌਚਲ (ਮਣੀ ਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×			੨			੦			੩			
			ਪ	ਪ	ਨ	ਸ	ਸ	ਨ	ਸ	—	—	—
			ਘ	ਟ	ਘ	ਵ	ਸਹਿ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	—	ਸ	—	ਰ	ਮ	—	—	ਗ	—	—	—
*	*	*	ਜਾ	ੜ	ਣਹਿ	ਥੋ	ੜ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ

ਰ	ਸ	—	ਮ	ਰ	—	ਮ	ਮ	ਪ	—	—	ਪ	ਪ	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਹੈ	ੜ	ਕੋ	ਈ	ਸਾ	ੜ	ੜ	ਜ	ਣ	ੜ	ੜ	
—	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	—	
*	*	*	ਪ	ਰ	ਦਾ	ੜ	ਤੋੜ	ੜ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	
⎵			ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	—	
ਗ	ੜ	ੜ	ਕ	ਰਉ	ੜ	ਜ	ਤ	ਨ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	
—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਪ	ਨੁ	—	—	—	
ੜ	ੜ	ਜੇ	ਹੋ	ਇ	ਮਿਹ	ਰ	ਵਾੜ	ੜ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ੜ	ੜ	
⎵			ਪ	—	ਪ	ਮ	ਮਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	—	
ਨੁ	ਪ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ਕਉ	ੜ	ਦੇੜ	ੜ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ	
ਆ	ੜ	ੜ	ਸ	ਸ	ਰ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	—	—	—	
ਗ	ੜ	ੜ	ਜੀ	ਉ	ਕੁ	ਰ	ਬਾ	ੜ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ੜ	ੜ	
ਰ	ਸ	—	ਸ	—	—	ਸ	ਰ	ਮ	—	⎵				
ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸੁ	ਹਾ	ੜ	ੜ	ਪ	—	ਸੰ	—	
										ੜ	ੜ	ਵੀ	ੜ	

×
ਕਉਨ...ਅਸਥਾਈ

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮਣੀ ਤਾਲ ਦੀ ਚੌਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

੦	੩	×	੨
ਮ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ
ਫਿ	ਰ	ਤ	ਨ
ਤ	ਤ	ਸੰ	ਪਹਿ
ਫਿ	ਸੰ	ਸੰ	ਸ
ਮ	ਸੰ	ਰ	ਸੰ
ਨ	ਸੰ	ਗ	ਨੁ
ਦੁ	ਮ	ਲ	ਟਾ
ਖ	ਹ	ਮਿ	ਸ
ਭੁ	ਰਾ	ਸ	ਇਆ
ਮ	ਸ	ਤ	ਸ
ਨ	ਰੇ	ਸੰ	ਸੰ
ਸੰ	ਮੰ	—	ਨ
ਮ	ਇਆ	ਸੰ	ਸੰ
ਹ	ਪ੍ਰ	ਮਿ	ਚਾ
ਲ	ਭ	ਤ	ਸ
ਬੁ			

ਪ	ਮ	ਪ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	—	ਗ	—
ਕ	ਹੁ	ਨਾ	ਫ		ਨ	ਕ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮੇ	ਫ	ਰਾ		ਉ	ਫ	ਚਾ	ਫ

ਸ	ਸ	ਰ	ਮ	ਪ	—	ਸੰ	—	×
ਹੇ	ਸੁ	ਹਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਵੀ	ਫ	ਕਉਨ . ਅਸਥਾਈ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਸਮਾਪਤਿ ।

ਨੋਟ : —ਰਾਗ ਅਤੇ ਲਯ-ਤਾਲ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨਾ (ਗਾਉਣਾ) ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਜੋ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਦੀ ਸਮਝ ਆ ਸਕੇ ।
(ਪੜਤਾਲ ਦੀ ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

—ਵਡਹੰਸ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ—

ਰਾਗ ਸੂਹੀ

ਵਾਦੀ—ਮ	ਠਾਟ—ਬਿਲਾਵਲ	ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼ —‘ਨੀ ਪਾ’ ਸੁਰ ਸੰਗਤਿ ਤੇ ਮੱਧਮ ਅੰਦੋਲਿਤ ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਗ ਮ, ਪ, ਨ ਧ ਨ ਸੰ ।

ਪ ਗ ਗ
ਅਵਰੋਹ—ਸੰ ਨੁ ਪ ਮ, ਮ ਰ, ਸ ।

ਪਕੜ—ਸ, ਨਧਨਸ, ਰਸ, ਗਮ; ਪ, ਨਧਨਸੰ, ਨੁਪ ਮ, ਮ; ਮਰ, ਸ ।

ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇਥੇ ਇਹ ਲਿਖਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਕਿ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਇਕੱਤੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਰਾਗ ਐਸੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਜਾਂ ਮੱਧ ਕਾਲੀਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ : “ਆਸਾ, ਮਾਝ ਤੇ ਤੁਖਾਰੀ।” ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਗਾਇਕ (ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ) ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਇਹ ਰਾਗ ਸੰਗੀਤ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਲੇਖਣੀ ਤੋਂ ਰਹਿ ਗਏ। ਬਾਕੀ ਅਠਾਈ ਪ੍ਰਚਲਿਤ-ਅਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾਟਕੀ ਅਤੇ ਉੱਤਰ-ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਮਿਲਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਸਾਡੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਸਮਝੋ, ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਸਾਡੇ ਵਡ-ਵਡੇਰੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਲਿਖ ਸਕੇ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਖੇ ਗਾਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਸੰਗੀਤ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਲਿਖਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਹੁਣ ਤੋਂ ਸੱਤਰ-ਅੱਸੀ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕੀਰਤਨੀਏਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭੀ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਪੰਥ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੇਰੇ ਉਸਤਾਦ ਗਿਆਨੀ ਹਰਦਿੱਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਸੁਰ-ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਐਬਟਾਬਾਦ) ਅਤੇ ਖਾਨਦਾਨੀ ਰਬਾਬੀ ਭਾਈ ਤਾਬਾ ਜੀ (ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਪਾਸ ਜੋ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤਾਂ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 'ਨੁਟੇਸ਼ਨ' ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਦਾਸ ਦੀ ਉਚੇਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਡਿਊਟੀ ਲਾਈ ਸੀ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਣੀ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਇਹ ਦੋ ਗ੍ਰੰਥ (ਗੁਰਬਾਣੀ ਸੰਗੀਤ) ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲੀਆਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਸੁਰ-ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤੀਆਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੁੱਧ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਖੋਜੀ-ਜਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਸੋਧ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੂਹੀ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਜਾਤੀ ਇਸ ਦੀ ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ 'ਸੂਹੀ' ਨੂੰ ਸੂਹੋ, ਸੂਹਵ ਤੇ ਸੂਹਵੀ ਕਰਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ:—ਲੋਚਨ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਆਪਣੇ (ਤਰੰਗਣੀ) ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ 'ਸੁੱਧ ਸੂਹਵ' ਤੇ 'ਦੇਸੀ ਸੂਹਵ' ਐਸੇ ਦੋ ਨਾਮ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ 'ਮੇਘ ਸੰਸਥਾਨ' ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਸੂਰ-ਰੂਪ "ਸ ਰ ਗ ਮ, ਪ ਨ ਨ ਸ"। ਇਸੇ ਦਾ ਸਮਕਾਲੀ ਪੰਡਿਤ ਹਿਟਦੇ ਨਾਰਾਇਣ ਦੇਵ ਨੇ ਆਪਣੇ 'ਕੋਤੁਕ' ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ 'ਸੁੱਧ ਸੂਹਵ' ਰਾਗ ਦਾ ਸਰੂਪ ਇੰਜ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—
 "ਮਪਸ, ਸਰੰਸ, ਸੰਨੁਪ, ਮਮਰਸ, ਰਸਗ, ਮਪਗ, ਮਮਰਸ" ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਖਾਡਵ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। 'ਦੇਸੀ ਸੂਹਵ' ਦਾ ਸਰੂਪ ਐਸਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:—
 "ਸਮਪ, ਸੰਨਸ, ਧਪਗ, ਮਰਸ" ਇਸ ਨੂੰ ਉਹ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਸੂਰ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਭੀ ਸੂਹਵੀ ਰਾਗ ਦੇ ਸੁੱਧ ਸੂਰ ਹੀ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਸੋ, ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ 'ਸੂਹੀ' ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ-ਆਧਾਰਤ ਬਿਲਾਵਲ ਜਾਂ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸੂਹੀ ਤੋਂ ਸੂਹਾ ਕਿਵੇਂ ਬਣਿਆ, ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਰਹੇਗੀ।

ਸੂਹੀ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ—ਸ, ਗ ਮ, ਪ ਨ, ਧਨ ਸੰ। ਸੰ ਨੁ ਪ ਮ, ਗਮ, ਰ ਸ।

ਮ

ਮ

ਸੂਹਾ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ—ਸ, ਗੁ ਮ, ਪਨੁਪ ਨਸੰ। ਸੰ ਨੁ ਪ ਗੁਮ, ਰਸ।

ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਸੂਹੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਜੰਧਾਰ ਸੂਰ ਕੌਮਲ ਕਰਨ ਨਾਲ ਸੂਹਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ।

ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੋਂ ਲਗ-ਭਗ ਦੋ ਸੌ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਹੀ, ਬਿਲਾਵਲ ਵਾਂਗ ਸੀ। ਫਿਰ ਇਸ ਦੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਧੈਵਤ ਵਰਜਿਤ ਅਤੇ ਨਿਖਾਦ ਕੌਮਲ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਕਿਸੇ ਵਿਦਵਾਨ ਗਾਇਕ ਨੇ 'ਸੂਹੀ' ਦਾ ਗੰਧਾਰ ਕੌਮਲ ਕਰ 'ਸੂਹਾ' ਨਾਮ ਰੱਖਿਆ। ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸਾਡੇ ਸਿਖ ਵੀਰ 'ਸੂਹੇ' ਨੂੰ ਹੀ 'ਸੂਹੀ' ਰਾਗ ਕਹਿਣ ਲਗ ਪਏ, ਜਦ ਕਿ 'ਸੂਹਾ' ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ ਅਤੇ 'ਸੂਹੀ' ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਨਾਲੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਤਾਂ ਵੀ ਸੂਹੇ ਨੂੰ ਸੂਹੀ ਕਹੀ ਜਾਣਾ ਯੋਗ ਨਹੀਂ। ਸੂਹੀ ਰਾਗ

ਮ ਗ ਮ

ਪ ਗ ਗ ਗ

ਦਾ ਸਰੂਪ "ਸ, ਨਧਨਸ, ਰਸ, ਗਮ, ਮਰ, ਸ, ਗਮ, ਪ ਨਧਨਸ—ਸੰਨੁਪਮ, ਮ, ਮ, ਰ, ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ

ਗ

ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਮ, ਪਨ, ਧਨ ਸੰ, ਜਾਂ ਪ, ਨਧਨਸ" ਇੰਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਰਿਖਭ, ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਧੈਵਤ ਸੂਰ ਵਰਜਿਤ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਅੰਦੋਲਿਤ ਰਹੇਗਾ।

ਸੂਹੀ ਬਹੁਤ ਮਨੋਹਰ ਤੇ ਸ਼ਿੰਗਾਰ-ਰਸ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਸਮੇਂ ਅਧਿਕ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ, 'ਲਾਵਾ' ਇਸੇ ਰਾਗ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ, ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਨੰਬਰ ਪੰਦਰਵਾਂ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

- ਮ ਗ ਸ ਗ
੧. ਸ—ਨਧਨਸ—ਰਸ, ਗਮ, ਮਰ, ਨਧਨਸ—ਰਨਸਨੁਪਮ; ਪ. ਨਧਨਸ, ਨਸਗ, ਗਮ, ਮਰ, ਸ।
- ਗ ਪ ਗ ਗ ਸ ਗ ਪ ਗ ਗ
੨. ਸ, ਰਨਸਗ, ਗਮ, ਮਪ, ਨੁਪਮ, ਮ, ਮ, ਰ, ਨਧਨਸ—ਸਗ, ਗਮ, ਮਪ, ਨਧਨਸ—ਨੁਪਮ, ਮ, ਮ, ਗ
ਮਪ, ਗਮਰਸ ਨਧਨਸ—।
- ਗ ਪ ਗ ਗ ਗ ਗ
੩. ਨਸਰਨਸਗਮ, ਮਪ, ਨੁਪਮ, ਮ, ਮ, ਰ, ਸ—ਨਧਨਸਨਰਸਗਮ, ਮਪ, ਨ, ਨਧਨਸ—ਰੰਸ, ਨਸ
ਪ ਗ ਗ ਗ ਗ ਪ ਗ ਗ ਗ
ਨੁਪਮ, ਮ, ਮਪ, ਨਧਨਰੰਸ, ਨਸਨੁਪਮ, ਮ, ਮਪ, ਨੁਪ ਮ; ਮ ਮ ਰ, ਸ ਗਮਪ, ਨਧਨਸ ਸੰਰੰਨਸਨੁਪ
ਗ ਗ ਪ ਗ ਗ ਗ ਮ
ਮ, ਮਪਨ, ਨਧਨਸ, ਰੰਨਸ ਨੁਪ ਮ—ਮ ਮ ਰ, ਨਧਨਸ—।
- ਗ ਪ ਪ ਪ ਗ ਗ
੪. ਸਮ, ਗਮ, ਮਪ, ਪਨ, ਨਧਨਸ—ਸੰਰੰਨਸ, ਨਧਨਸ, ਗੰਮ, ਮੰਰ, ਸ—(ਸ) ਨੁਪਮ, ਨੁ ਨੁਪ ਮ, ਮ,
ਗ ਗ ਗ ਗ
ਮਪ, ਮਪਸ—ਨਸ, ਨਧਨਸ, ਸੰਰੰਨਸਨੁਪਮ, ਮ ਮਪ ਗਮਰ, ਨਧਨਸ—ਸਰਨਸ, ਨਧਨਸ, ਨਸ
ਗ ਸ ਨ ਪ ਗ
ਗਮ, ਮਰ, ਨਧਨਸ, ਗਮ, ਮਪ, ਪਨ, ਨਸ, ਸੰਨਰੰਸ, ਗੰਮਰੰ, ਨਧਨਸ, ਨਰੰਸ—ਸ, ਨੁਪਮ, ਮ,
ਗ ਪ ਪ ਗ ਗ
ਮ, ਪ, ਨੁਪ, ਮਪਸ—ਨੁਪਮ, ਮ, ਮ, ਰ, ਸ—ਸਰਸ, ਗਮਰਸ, ਗਮਪਨੁਪਮ, ਗਮਰਸ, ਗਮਪ
ਨਧਨਸ, ਨੁਪਮ, ਗਮਰਸ, ਸਮ ਗਪ ਨਧ ਨਸ ਗੰਮਰੰਸ ਨਸ ਨੁਪਮ, ਗਮਰਸ, ਨਧਨਸ—।

ਸੂਹੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਗੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	<p>ਮਗ ਮਮ ਰਸ, ਸੂ</p> <p>ਮਗ ਮਮ ਰਸ, ਬ</p> <p>ਮਮ ਰਸ ਨਸ</p> <p>ਮਮ ਰਸ, ਗਮ ਪਧ</p> <p>ਮਗ ਮਮ ਰਸ, ਸੂ</p>	<p>ਸ ਹ ਸ ਬ</p> <p>ਮਗ ਮਪ ਧਨ ਸਰ</p> <p>ਮਪ ਧਨ ਸਰ ਗਮ</p> <p>ਸ ਹ ਸ ਬ</p>	<p>ਸੂ ਸ ਸ ਸ</p> <p>ਨਸ ਗਮ ਪਧ ਨਸ</p> <p>ਨਸ ਗਮ ਰਸ ਨਸ</p> <p>ਰਸ ਰਰ ਸਨ, ਸਸ</p> <p>...</p>	<p>ਗਮ ਪਧ ਨਸ ਨੁਪ</p> <p>ਗਮ ਰਸ ਨਸ ਨੁਪ</p> <p>ਰਸ ਨੁਪ ਮਪ ਮਗ</p> <p>ਸਨ ਧਨ ਸਰ ਨਸ</p> <p>ਨੁਪ, ਨੁਨੁ ਪਮ, ਪਧ</p>
੫.	<p>ਮਗ ਮਮ ਰਸ, ਸੂ</p> <p>ਮਗ ਮਮ ਰਸ, ਸੂ</p>	<p>ਸਨ ਸਸ ਨੁਪ, ਗਮ</p> <p>ਧਨ ਸਰ ਨਸ ਪਨੁ</p> <p>ਸ ਹ</p>	<p>ਮਗ ਮਮ ਰਸ, ਨਸ</p> <p>ਮਪ ਗਮ ਸਰ ਨਸ</p>	<p>ਸਨ ਸਸ ਨੁਪ, ਗਮ</p> <p>ਗਮ ਪਧ ਨਸ ਨੁਪ</p>
੬.	<p>ਮਪ ਗਮ ਰਸ, ਧਨ</p> <p>ਮਮ ਰਰ ਸਸ, ਸੂ</p>	<p>ਸਧ ਨਸ, ਧਨ ਸਰ</p> <p>ਸਧ ਨਸ, ਧਨ ਸਰ</p> <p>ਸ ਹ ਸ ਬ</p>	<p>ਨਸ ਗਮ ਰਸ, ਗਮ</p> <p>ਗਮ ਰਸ, ਰਰ ਸਸ</p> <p>...</p>	<p>ਪਗ ਮਪ, ਗਮ, ਪਧ</p> <p>ਨੁਨੁ ਪਪ ਮਮ ਗਗ</p>

ਅੰਤਰਾ

੧.	* ਮਾ ਣ ਤਾ	ਸ ਣ ਅ ਹੀ	ਸਸ ਨੁਪ ਗਮ ਰਸ,	ਨਸ ਗਮ ਪਧ ਨਸ
੨.	* . . .	ਧਨ ਸਰ ਨਸ ਨੁਪ	ਮਗ ਮਮ ਰਸ ਨਸ,	ਗਮ ਪਧ ਨਸ ਰਸ
੩.	ਸਨ ਧਨ ਸਰ ਨਸ	ਗਮ ਰਸ ਨਸ ਰਸ	ਨੁਪ ਮਪ ਗਮ ਰਸ,	ਨਸ ਗਮ ਪਧ ਨਸ
੪.	*	ਧਨ ਸਧ ਨਸ, ਧਨ	ਸਰ ਨਸ ਨੁਪ, ਗਮ
	ਪਗ ਮਪ, ਗਮ ਪਧ	ਮਪ ਗਮ ਰਸ, ਨਸ	ਗਸ ਗਮ, ਗਮ ਪਮ	ਪਧ, ਪਧ ਨ, ਧ ਨਸ
੫.	*	ਗਮ ਮਗ ਮਮ ਰਸ,	ਨਸ ਸਨ ਸਸ ਨੁਪ,
	ਗਮ ਮਗ ਮਮ ਰਸ,	ਨਸ ਰਸ, ਸਗ ਮਗ,	ਗਮ ਪਮ, ਮਪ ਧਪ,	ਪਧ ਨਧ, ਧਨ ਸਨ
	ਨਸ ਰਸ ਸਗ ਮਗ	ਮਮ ਰਸ ਨੁਪ, ਮਪ	ਧਨ ਸ, ਸ ਮਪ ਧਨ	ਸਸ ਮਪ ਧਨ ਸਸ
੬.	* . . .	ਸਰ ਸਨ ਸਨ, ਪਨੁ	ਪਮ ਪਮ, ਗਮ ਗਮ	ਰਸ, ਨਸ ਸ, ਸ ਗਗ,
	ਗਮ ਮਮ ਪਪ, ਪਧ	ਧ, ਧ ਨਨ, ਨਸ ਸ, ਸ	ਰਸ, ਗਮ ਸਰ ਨਸ	ਪਨੁ ਮਪ ਗਮ ਰਸ,
	ਨਸ ਗਮ ਪਧ ਨਸ	ਸ ਸ, ਨਸ ਗਮ	ਪਧ ਨਸ ਸ, ਸ,	ਨਸ ਗਮ ਪਧ ਨਸ
	ਸ, ਮਾ ਣ ਤਾ	ਸ ਣ ਅ ਹੀ	ਬੁ...	

੧. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਲਾਲਨੁ ਰਾਵਿਆ ਕਵਨ ਗਤੀ ਰੀ ॥ ਸਖੀ ਬਤਾਵਹੁ ਮੁਝਹਿ ਮਤੀ ਰੀ ॥੧॥
 ਸੂਹਬ ਸੂਹਬ ਸੂਹਵੀ ॥ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੈ ਰੰਗਿ ਰਤੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਪਾਵ ਮਲੋਵਉ ਸੰਗਿ ਨੈਨ ਭਤੀਰੀ ॥ ਜਹਾ ਪਠਾਵਹੁ ਜਾਉ ਤਤੀ ਰੀ ॥੨॥
 ਜਪ ਤਪ ਸੰਜਮ ਦੇਉ ਜਤੀਰੀ ॥ ਇਕ ਨਿਮਖ ਮਿਲਾਵਹੁ ਮੋਹਿ ਪ੍ਰਾਨ ਪਤੀ ਰੀ ॥੩॥
 ਮਾਣੁ ਤਾਣੁ ਅਹੰਬੁਧਿ ਹਤੀ ਰੀ ॥ ਸਾ ਨਾਨਕ ਸੋਹਾਗਵਤੀ ਰੀ ॥੪॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੩੯)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
			ਪ	—	ਨ	—	ਧਨ	ਸੰ	—	—	—	ਪ	—	ਪ	—
			ਸੁ	ੜ	ਹ	ੜ	ਬੜ	ਸੁ	ੜ	ੜ	ੜ	ਹ	ੜ	ਬ	ੜ
ਗ			ਗ	—	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਗ	—	—	ਗ	ਮ	ਰ	—	ਸ
ਮ	—	ਗ	ਮ	ੜ	ੜ	ੜ	ਹ	ਮ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ੜ	ੜ	ੜ	ਸੁ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਵੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	—	ਸ	ਸ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸ	ਨ	ਰ	ਸ	—	ਸ	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਅ	ਪ	ਨੈ	ੜ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ੜ	ਮ	ੜ	ੜ	ਕੈ	ੜ	ੜ
—	—	—	ਗ												
ੜ	ੜ	ੜ	ਮ	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	—	ਨ	ਧ	ਨ	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਰੰ	ੜ	ਗ	ੜ	ਰ	ਤੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸੰ	—	—													
ੜ	ੜ	ੜ	ਸੁ...												

ਅੰਤਰਾ

	ਪ	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
	ਲਾ	ਲ	ਨ	ਰਾ	ਵਿ	ਆ	ੜ	ਕ	ਵ	ਨ	ਗ	ਤੀ	ੜ	ਰੀ	ੜ
—	ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—
ੜ	ਸ	ਖੀ	ਬ	ਤਾ	ੜ	ਵਹੁ	ੜ	ਮੁ	ਝਹਿ	ੜ	ਮ	ਤੀ	ੜ	ੜ	ੜ

ਪ
ਨੁ
ਰੀ

ਪ
ੜ

—

ਸੂਹਬ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਜੋਗੀ ਹੋਵੈ ਜੋਗਵੈ ਭੋਗੀ ਹੋਵੈ ਖਾਇ ॥
 ਤਪੀਆ ਹੋਵੈ ਤਪੁ ਕਰੇ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਮਲਿ ਨਾਇ ॥੧॥
 ਤੇਰਾ ਸਦੜਾ ਸੁਣੀਜੈ ਭਾਈ ਜੇ ਕੋ ਬਹੈ ਅਲਾਇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਜੈਸਾ ਬੀਜੈ ਸੋ ਲੁਣੇ ਜੋ ਖਟੇ ਸੋ ਖਾਇ ॥
 ਅਗੈ ਪੁਛ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸਣੁ ਨੀਸਾਣੈ ਜਾਇ ॥੨॥
 ਤੇਸੋ ਜੈਸਾ ਕਾਢੀਐ ਜੈਸੀ ਕਾਰ ਕਮਾਇ ॥
 ਜੋ ਦਮੁ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਈ ਸੋ ਦਮੁ ਬਿਰਥਾ ਜਾਇ ॥੩॥
 ਇਹੁ ਤਨੁ ਵੇਚੀ ਬੈਕਰੀ ਜੇ ਕੋ ਲਏ ਵਿਕਾਇ ॥
 ਨਾਨਕ ਕੰਮਿ ਨ ਆਵਈ ਜਿਤੁ ਤਨਿ ਨਾਹੀ ਸਚਾ ਨਾਉ ॥੪॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੭੩੦)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩							X				੨				ਨੁ ਸੁ ਤੇ	ਮ ਸ
ਗ	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ		
ਰਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਦ	ੜਾ	ਸ	ਸੁ	ਣੀ	ਸ	ਜੈ	ਸ	ਨੁ	ਭਾ	ਈ	ਜੋ	ਸ	
ਮ	—	—	ਰ	ਰ	ਸ	—	ਨੁ	ਸ	—	—	—	—	ਸ				
ਕੋ	ਸ	ਸ	ਬ	ਹੈ	ਸ	ਸ	ਅ	ਲਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਇ				

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—
ਜੋ	ਸ	ਗੀ	ਹੋ	ਸ	ਵੈ	ਸ	ਜੋ	ਸ	ਸ	ਗ	ਵੈ	ਸ	ਸ	ਸ
—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	—	ਸੰ	ਪ	—	ਪ	—
ਸ	ਭੋ	ਸ	ਗੀ	ਹੋ	ਸ	ਵੈ	ਸ	ਖਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਇ	ਸ
—	ਗ	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਮ	—	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਪ	—	—
•	ਤ	ਪੀ	ਆ	ਰੋ	ਸ	ਵੈ	ਸ	ਸ	ਤ	ਪ	ਕ	ਰੇ	ਸ	ਸ

—	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਪ	ਪ	ਗ	—	—	ਗ	ਮ	ਰ	ਸ	ਮ
ੜ	ਤੀ	ਰ	ਥ	ਮ	ਲ	ਮ	ਲ	ਨ੍ਹਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਦਿ	ੜ,	ਤੇ	ੜ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਘਰ ਮਹਿ ਠਾਕੁਰੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ॥ ਗਲ ਮਹਿ ਪਾਹਣੁ ਲੈ ਲਟਕਾਵੈ ॥੧॥

ਭਰਮੇ ਭੂਲਾ ਸਾਕਤੁ ਫਿਰਤਾ ॥ ਨੀਰੁ ਬਿਰੋਲੈ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮਰਤਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਜਿਸੁ ਪਾਹਣੁ ਕਉ ਠਾਕੁਰੁ ਕਹਤਾ ॥ ਓਹੁ ਪਾਹਣੁ ਲੈ ਉਸ ਕਉ ਡੁਬਤਾ ॥੨॥

ਗੁਨਹਗਾਰ ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ॥ ਪਾਹਣੁ ਨਾਵ ਨ ਪਾਰਗਿਰਾਮੀ ॥੩॥

ਗੁਰੁ ਮਿਲਿ ਨਾਨਕ ਠਾਕੁਰੁ ਜਾਤਾ ॥ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੂਰਨ ਬਿਧਾਤਾ ॥੪॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ਪ, ਪੰਨਾ ੭੩੮)

ਅਸਥਾਈ

X				੨		ਸੰ	ਨ	੦			੩				
						ਭ	ਰ	ਸੰ	—	—	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਗ
						ਭ	ਰ	ਮੇ	ੜ	ੜ	ਕੁ	ੜ	ਲਾ	ੜ	ੜ
ਪ	—	—	—	—	—	ਗ	—	ਮ	ਪ	—	ਮ	ਰ	—	ਸਨ੍ਹ	
ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸਾ	ੜ	ਕ	ਤ	ੜ	ਫਿ	ਰ	ਤਾ	ੜ	ੜੜ
ਸ	—	—	—	—	—	ਸ	—	ਸ	—	ਸ	ਨ	ਧ	ਨ	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ:	ਨੀ	ੜ	ਰ	ੜ	ਵਿ	ਰੋ	ੜ	ਲੈ	ੜ	ੜ
ਸ	—	—	—	—	—	ਸ	ਮ	ਗ	ਮ	—	ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ
ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਖ	ਪ	ਖ	ਬ	ੜ	ਮ	ਰ	ਤਾ	ੜ	ੜ
ਸੰ	—	—	—	—	—										
ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ										

ਅੰਤਰਾ

						ਘ	ਰ	ਪ	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਨ	—
						ਘ	ਰ	ਮ	ਹਿ	ੜ	ਠਾ	ੜ	ਕੁ	ਰ	ੜ
ਸ	—	—	—	—	—	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ
ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਨ	ਦ	ਰ	ੜ	ਨ	ਆ	ੜ	ਵੈ	ੜ	ੜ

ਪ	ਨ	ਪ	—	—	—	—	ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਮ	—	ਰ	—	ਸ	ਸ	ਨ
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਗ	ਲ	ਮ	ਹਿ	ਸ	ਪਾ	ਸ	ਹ	ਣ	ਸ	
ਸ	—	—	—	—	—	—	ਸ	ਮ	ਗ	ਮ	—	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਨ	
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਲੈ	ਸ	ਲ	ਣ	ਸ	ਕਾ	ਸ	ਵੈ	ਸ	ਸ	
ਸ	—	—	—	—	—	—											
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਭਰਮੈਂ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।										

ਇਹ ਪ੍ਰਗਤ ਨਥਾਣੀ ੧੩੪।

੪. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਭਲੀ ਸੁਹਾਵੀ ਛਾਪਰੀ ਜਾ ਮਹਿ ਗੁਨ ਗਾਏ ॥
 ਕਿਤਹੀ ਕਾਮਿ ਨ ਧਉਲਹਰ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਬਿਸਾਏ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਅਨਦੁ ਗਰੀਕੀ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਜਿਤੁ ਪ੍ਰਭ ਚਿਤਿ ਆਏ ॥
 ਜਲਿ ਜਾਉ ਏਹੁ ਬਡਪਨਾ ਮਾਇਆ ਲਪਟਾਏ ॥ ੧ ॥
 ਪੀਸਨੁ ਪੀਸਿ ਓਢਿ ਕਾਮਰੀ ਸੁਖੁ ਮਨੁ ਸੰਤੋਖਾਏ ॥
 ਐਸੋ ਰਾਜੁ ਨ ਕਿਤੇ ਕਾਜਿ ਜਿਤੁ ਨਹ ਤ੍ਰਿਪਤਾਏ ॥ ੨ ॥
 ਨਗਨ ਫਿਰਤ ਰੰਗਿ ਏਕ ਕੈ ਓਹੁ ਸੋਭਾ ਪਾਏ ॥
 ਪਾਟ ਪਟੰਤਰ ਬਿਰਥਿਆ ਜਿਹ ਰਚਿ ਲੋਭਾਏ ॥ ੩ ॥
 ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੁਮਰੈ ਹਾਥਿ ਪ੍ਰਭ ਆਪਿ ਕਰੇ ਕਰਾਏ ॥
 ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ ਰਹਾ ਨਾਨਕ ਦਾਨੁ ਪਾਏ ॥ ੪ ॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ਪ, ਪੰਨਾ ੭੪੫)

ਅਸਥਾਈ															
×	੨							੦				੩			
						ਨ	ਸ	ਨ	—	ਨ	ਸ	ਸ	ਮ	—	ਮ
						ਭ	ਲੀ	ਧ	ਸ	ਸੁ	ਹਾ	ਵੀ	ਗ	ਛਾ	ਪ
ਗ	—	—	ਮ	ਰ	ਸ	ਨ	ਸ	ਨ	—	ਨ	ਸ	ਸ	ਮ	—	ਮ
ਰੀ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ,	ਭ	ਲੀ	ਧ	ਸ	ਸੁ	ਹਾ	ਵੀ	ਗ	ਛਾ	ਪ
ਗ	—	—	ਮ	ਪ	—	—	—	ਪ	—	ਧ	ਪਧ	ਨਸ	ਪ	ਪ	ਪ
ਰੀ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਜਾ	ਸ	ਸ	ਮਹਿ	ਸਸ	ਗੁ	ਸ	ਨ

ਮ	ਪ	ਮ	ਮ	ਰ	ਸ	ਪ	ਪ	ਪ	—	—	ਨ	ਧ	ਨ	—	ਨ
ਗਾ	ਫ	ਏ	ਫ	ਫ	ਫ,	ਕਿ	ਤ	ਹੀ	ਫ	ਫ	ਕਾ	ਫ	ਮ	ਫ	ਨ
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	—	ਰੰ
ਧਉ	ਫਲ	ਹ	ਰਿ	ਫ	ਫ	ਜਿ	ਫ	ਤ	ਫ	ਫ	ਹ	ਰਿ	ਬਿ	ਫ	ਸ
ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	—	ਨ੍ਰ	ਸ	ਨ੍ਰ	—	ਨ੍ਰ	ਸ				
ਨ	ਫ	ਏ	ਫ	ਫ	ਫ	ਭ	ਲੀ	ਫ	ਫ	ਫ	ਸੁ	ਹਾਵੀ	..		

ਅੰਤਰਾ

						ਪ	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਨ	ਧ	ਨ	—	—
						ਅ	ਨ	ਦ	ਫ	ਗ	ਰੀ	ਫ	ਬੀ	ਫ	ਫ
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	—	ਰੰ
ਸਾ	ਫਧ	ਸੰ	ਗ	ਫ	ਫ	ਜਿ	ਫ	ਤ	ਫ	ਫ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਚਿ	ਫ	ਤ
ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	—	ਗੰ	ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ	—	ਰੰ	—	ਸੰ	—	ਨ
ਨ	ਫ	ਏ	ਫ	ਫ	ਫ,	ਜ	ਲ	ਜਾ	ਫ	ਫ	ਉ	ਫ	ਏ	ਫ	ਹੁ
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—	—	—	(ਸੰ)	—	—	ਪ	—	ਪ	—	ਮ
ਬ	ਫਪ	ਨਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਮਾ	ਫ	ਫ	ਇਆ	ਫ	ਲ	ਫ	ਪ
ਮ	—	ਮ	ਮ	ਰ	ਸ	ਨ੍ਰ	ਸ								
ਗ	ਫ	ਏ	ਫ	ਫ	ਫ,	ਭ	ਲੀ...								

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਦਰਸਨੁ ਦੇਖ ਜੀਵਾ ਗੁਰ ਤੇਰਾ ॥ ਪੂਰਨ ਕਰਮੁ ਹੋਇ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰਾ ॥ ੧ ॥
 ਇਹ ਬੇਨੰਤੀ ਸੁਣਿ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ॥ ਦੇਹਿ ਨਾਮੁ ਕਰਿ ਅਪਣੇ ਚੇਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਅਪਣੀ ਸਰਣਿ ਰਾਖੁ ਪ੍ਰਭ ਦਾਤੇ ॥ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਿਨੈ ਵਿਰਲੈ ਜਾਤੇ ॥ ੨ ॥
 ਸੁਨਹੁ ਬਿਨਉ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ॥ ਚਰਣ ਕਮਲ ਵਸਹਿ ਮੇਰੇ ਚੀਤਾ ॥ ੩ ॥
 ਨਾਨਕ ਏਕ ਕਰੈ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ਵਿਸਰ ਨਾਹੀ ਪੂਰਨ ਗੁਣਤਾਸਿ ॥ ੪ ॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੪੨)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੩	੦
ਨ	ਸ	ਸ	ਪ	—
ਸ	—	ਨ	ਨ	—
ਇ	ਹ	ਬੇ	ਤੀ	—
ਮ	ਗ	ਮ	ਸ	—
ਸੁ	ਣ	ਭ	ਰੇ	—
ਸ	—	ਗ	ਪ	—
ਦੇ	—	ਸ	ਮ	—
ਨ	ਨ	ਨ	ਰੇ	—
ਅ	ਪ	ਸ	ਰੇ	—

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਨ	ਧ	ਨਸ	—	ਸ	—	—	ਸ
ਦ	ਰ	ਸ	ਨ	ਦੇ	—	ਖ	—	—	ਜੀ
ਧ	ਨ	ਸ	ਰ	ਨ	—	ਸ	—	—	—
ਵਾ	—	ਗ	ਰ	ਤੇ	—	ਰਾ	—	—	—
ਮ	—	ਗ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—	—	ਸ
ਗੰ	—	ਰ	ਨ	ਕ	—	ਮ	—	—	ਹੋ
ਪੂ	—	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਪ	—	—	—
ਨ	ਸ	ਪ	ਭ	ਮੇ	—	ਰਾ	—	—	—
ਇ	—	ਪੂ	—	—	—	—	—	—	—

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੬. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਲਾਵਾਂ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਹਰਿ ਪਹਿਲੜੀ ਲਾਵ ਪਰਵਿਰਤੀ ਕਰਮ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ ॥
 ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵੇਦੁ ਧਰਮੁ ਦ੍ਰਿੜਹੁ ਪਾਪ ਤਜਾਇਆ ਬਲਿ ਰਾਮ ਜੀਉ ॥
 ਧਰਮੁ ਦ੍ਰਿੜਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵਹੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਨਾਮੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਆਰਾਧਹੁ ਸਭਿ ਕਿਲਵਿਖ ਪਾਪ ਗਵਾਇਆ ॥
 ਸਹਜ ਅਨੰਦੁ ਹੋਆ ਵਡਭਾਗੀ ਮਨਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਮੀਨਾ ਲਾਇਆ ॥
 ਜਨੁ ਕਹੈ ਨਾਨਕੁ ਲਾਵ ਪਹਿਲੀ ਆਰੰਭੁ ਕਾਜੁ ਰਚਾਇਆ ॥੧॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੪ ਛੰਤ, ਪੰਨਾ ੭੭੩)

ਅਸਥਾਈ

⊕				੧	੨				⊕	੧	੨	ਸ		
	ਸ	ਰ	ਸਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਨ	ਸ
←	ਪਹਿ	ਲ	ੜੀ	ਲਾ	ਵ	ਪ	ਰ	ਵਿ	ਰ	ਤੀ	ਕ	ਰ	ਧ	ਰਿ
ਬਾ	ਥਾ	ਥਾ	ਣੀ	ਥਾ	ਹ	ਮਾ	ਥਾ	ਵੇ	ਥਾ	ਦਾ	ਧਰ	ਮ	ਮ	ਨ
	ਸੰ	—	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮਗ	ਮ	ਰ	ਸ	—	—	ਨ
	ੜਾ	ਥਾ	ਇ	ਨੁ	ਥਾ	ਬ	ਲਿ	ਰਾ	ਥਾ	ਜੀ	ਉ	ਥਾ	ਥਾ	ਦਿ
	ਪਾ	ਪ	ਤ	ਜਾ	ਇਆ	ਬ	ਲਿ	ਰਾ	ਥਾ	ਜੀ	ਉ	ਥਾ	ਥਾ	ਤਹ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਧਰ	ਮ	ਦਿ	ਤਹੁ	ਥਾ	ਧ	ਰਿ	ਨਾ	ਮ	ਧਿ	ਆ	ਥਾ	ਵਹੁ	ਥਾ
ਸਤਿ	ਗੁ	ਰਥ	ਗੁ	ਰ	ਪੂ	ਥਾ	ਰਾ	ਥਾ	ਆ	ਰਾ	ਧਹੁ	ਸ	ਥਾ
ਸਹ	ਜ	ਅਥ	ਨੰ	ਥਾ	ਦ	ਹੰ	ਆ	ਵ	ਭਾ	ਭਾ	ਗੀ	ਮ	ਨ
ਕ	ਹੈ	ਥਾ	ਨਾ	ਥਾ	ਨ	ਕ	ਲਾ	ਥਾ	ਵ	ਪਹਿ	ਲੀ	ਥਾ	ਆ
ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਪ	ਪ	—	—
ਸਿ	ਮਿ	ਤਿ	ਨਾ	ਥਾ	ਮ	ਦਿ	ੜਾ	ਥਾ	ਇ	ਨੁ	ਥਾ	ਥਾ	ਥਾ
ਕਿਲ	ਵਿ	ਖ	ਪਾ	ਥਾ	ਪ	ਗ	ਵਾ	ਥਾ	ਇ	ਆ	ਥਾ	ਥਾ	ਥਾ
ਹਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਮੀ	ਥਾ	ਥਾ	ਥਾ	ਲਾ	ਥਾ	ਇ	ਆ	ਥਾ	ਥਾ	ਥਾ
ਰੰ	ਥਾ	ਭ	ਕਾ	ਥਾ	ਜ	ਰ	ਚਾ	ਥਾ	ਇ	ਆ	ਥਾ	ਥਾ	ਥਾ
ਮ	ਮ	ਮਗ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮਗ	ਮ	ਰ	ਸ	—	ਸ	—
ਪਹਿ	ਲ	ੜੀ	ਲਾ	ਵ	ਹ	ਰਿ	ਪਹਿ	ਲ	ੜੀ	ਲਾ	ਥਾ	ਵ	ਥਾ

—ਬਾਕੀ ਤਿੰਨੇ ਛੰਦ (ਲਾਵਾ) ਇਸੇ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਗਾਓ ।

੭. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਝਪਤਾਲ ਤੇ ਇਕਤਾਲਾ

ਸਤਿਗੁਰ ਪਾਸਿ ਬੇਨੰਤੀਆ ਮਿਲੈ ਨਾਮੁ ਆਧਾਰਾ ॥

ਤੁਠਾ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਤਾਪੁ ਗਇਆ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ੧ ॥

ਭਗਤਾ ਕੀ ਟੇਕ ਤੂੰ ਸੰਤਾ ਕੀ ਓਟ ਤੂੰ ਸਚਾ ਸਿਰਜਨਹਾਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਚੁ ਤੇਰੀ ਸਾਮਗਰੀ ਸਚੁ ਤੇਰਾ ਦਰਬਾਰਾ ॥

ਸਚੁ ਤੇਰੇ ਖਾਜੀਨਿਆ ਸਚੁ ਤੇਰਾ ਪਾਸਾਰਾ ॥ ੨ ॥

ਤੇਰਾ ਰੂਪੁ ਅਗੰਮੁ ਹੈ ਅਨੂਪੁ ਤੇਰਾ ਦਰਬਾਰਾ ॥

ਹਉ ਕੁਰਬਾਣੀ ਤੇਰਿਆਂ ਸੇਵਕਾ ਜਿਨੁ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਪਿਆਰਾ ॥ ੩ ॥

ਸਭੈ ਇਛਾ ਪੂਰੀਆ ਜਾ ਪਾਇਆ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ ॥

ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਮਿਲਿਆ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਤੇਰਿਆ ਚਰਣਾ ਕਉ ਬਲਿਹਾਰਾ ॥ ੪ ॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੩੬)

ਅਸਥਾਈ-ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧ ਤੋਂ ਘਟ)

×	੨	੦	੩
ਨ	ਸਨ	ਮ	ਮ
ਸ	ਰਸ	ਗ	ਮ
ਭ	ਤਾ	ਟੇ	ਤੂੰ
	—	—	—
	੧	੧	੧
ਪ	ਨ	ਸ	ਸ
ਸੰ	ਧ	ਓ	ਤੂੰ
	—	—	—
	੧	੧	੧
ਨ	ਪ	ਮ	ਮ
ਸ	ਨ	ਗ	ਰ
ਸ	ਚਾ	ਹਾ	ਰਾ
	—	—	—
	੧	੧	੧

ਅੰਤਰਾ-ਇਕਤਾਲਾ (ਝਪ ਦੀ ਤਿਛੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×	੧	੨	੦	੩	੪
ਪ	ਪ	ਧ	ਸ	ਨ	ਸ
ਸਤਿ	ਗੁ	ਪਾ	ਨ	ਤੀ	ਆ
	—	—	—	—	—
	੧	੧	੧	੧	੧
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਪ	ਪ
ਮਿ	ਲੈ	ਨਾ	ਧਾ	ਰਾ	ਰਾ
	—	—	—	—	—
	੧	੧	੧	੧	੧
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ
ਤੁ	ਠਾ	ਚਾ	ਧਾ	ਤ	ਸਾ
	—	—	—	—	—
	੧	੧	੧	੧	੧

ਪ ਸੰ ਤਾ | ਸੰ ਪ | ਸੰ ਗ | ਪ ਨੁ ਇਆ | ਪ ਸ | ਪ ਸੰ | ਮ ਸਾ | — ਸ | ਗ ਸ | ਮ ਰ | ਸ S...ਅਸਥਾਈ ਝਪ:

—ਛੱਤ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਤਪਿ ਤਪਿ ਲੁਹਿ ਲੁਹਿ ਹਾਥ ਮਰੋਰਉ ॥ ਬਾਵਲਿ ਹੋਈ ਸੋ ਸਹੁ ਲੋਰਉ ॥
 ਤੈ ਸਹਿ ਮਨ ਮਹਿ ਕੀਆ ਰੋਸੁ ॥ ਮੁਝੁ ਅਵਗਨ ਸਹ ਨਾਹੀ ਦੋਸੁ ॥ ੧ ॥
 ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਮੈ ਸਾਰ ਨ ਜਾਨੀ ॥ ਜੋਬਨੁ ਖੋਇ ਪਾਛੈ ਪਛੁਤਾਨੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਕਾਲੀ ਕੋਇਲ ਤੂ ਕਿਤੁ ਗੁਣ ਕਾਲੀ ॥ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੇ ਹਉ ਬਿਰਹੈ ਜਾਲੀ ॥
 ਪਿਰਹਿ ਬਿਹੂਨ ਕਤਹਿ ਸੁਖ ਪਾਏ ॥ ਜਾ ਹੋਇ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਤਾ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਏ ॥੨॥
 ਵਿਧਣ ਖੂਹੀ ਮੁੰਧ ਇਕੇਲੀ ॥ ਨਾ ਕੋ ਸਾਥੀ ਨ ਕੋ ਬੇਲੀ ॥
 ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਪ੍ਰਭਿ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮੇਲੀ ॥ ਜਾ ਫਿਰ ਦੇਖਾ ਤਾ ਮੇਰਾ ਅਲਹੁ ਬੇਲੀ ॥੩॥
 ਵਾਟ ਹਮਾਰੀ ਖਰੀ ਉਡੀਣੀ ॥ ਖੰਨਿਅਹੁ ਤਿਖੀ ਬਹੁਤੁ ਪਿਈਣੀ ॥
 ਉਸ ਉਪਰਿ ਹੈ ਮਾਰਗੁ ਮੇਰਾ ॥ ਸੇਖ ਫਰੀਦਾ ਪੰਥੁ ਸਮਾਰਿ ਸਵੇਰਾ ॥੪॥
 (ਸੂਹੀ, ਸੇਖ ਫਰੀਦ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੭੯੪)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੧	੨	੩	੪
	ਸ ਨੁ ਤੈ	ਪ ਸ	ਨੁ ਸਾ	ਸ ਹਿ	ਨੁ ਬ
ਮ	—	—	—	—	—
ਗ	—	—	—	—	—
ਸਾ	—	—	—	—	—
ਸ	—	—	—	—	—
ਸ	—	—	—	—	—
ਸੰ	—	—	—	—	—
ਛੈ	—	—	—	—	—
ਮ	—	—	—	—	—
ਸ	—	—	—	—	—

ਅੰਤਰਾ

			ਨ ਤਪਿ	ਧ ਤ	ਨ ਪਿ	ਸੰ ਲੁ	ਸੰ ਹਿ	ਨ ਲੁ	ਰੰ ਲੁ	ਸੰ ਹਿ	— ਲੁ
—	—	—	ਨ	ਨ	ਨ	ਨ	—	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ
ਸ	ਸ	ਸ	ਹਾ	ਥ	ਮ	ਰੋ	ਸ	ਸ	ਰਉ	ਸ	ਸ
ਪ			ਮ	ਮ	ਮ						
ਨੁ	ਪ	—	ਗ	ਗ	ਗ	ਮ	—	—	ਪ	—	ਪ
ਸ	ਸ	ਸ	ਬਾ	ਵ	ਲ	ਹੋ	ਸ	ਸ	ਈ	ਸ	ਮੈ
ਪ				ਪ		ਗ			ਗ		
ਸੰ	—	—	—	ਨੁ	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਮ	—	ਗ
ਸੋ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸਹੁ	ਸ	ਲੋ	ਸ	ਸ	ਰਉ	ਸ	ਸ
ਮ	ਰ	ਸ	ਨੁ								
ਸ	ਸ	ਸ,	ਤੈ	ਸਾਹਿਬ...							

ਨੋਟ :—ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਦੋ ਦੋ ਤੁਕਾ ਵੀ ਲਾ ਕੇ ਅਸਥਾਈ ਤੇ ਆਈਦਾ ਹੈ। ਇਹ 'ਸੂਹੀ ਰਾਗ' ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ।

੯. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸੂਹਬ ਸੂਹਬ ਸੂਹਵੀ ॥ ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਨੰ: ੧ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ।

ਅਸਥਾਈ

×		੦	੨		੦		੩		੪		
ਨ			ਪ								
ਸੰ	—	—	ਨੁ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮਗ	ਮ	—	ਪ
ਸੂ	ਸ	ਸ	ਹ	ਸ	ਬ	ਸੂ	ਸ	ਸ	ਹ	ਸ	ਬ
ਮ						ਗ					
ਗ	—	ਮ	ਪ	ਪੁ	ਪ	ਮ	—	—ਗ	ਮਰ	—	ਸ
ਸੂ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਹ	ਵੀ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਸ	ਸ	—	ਨ	ਪ	ਨੁ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	—	—
ਅ	ਪ	ਸ	ਨੋ	ਸ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ਮ	ਸ	ਕੋ	ਸ	ਸ
ਗ											
ਮ	—	—	ਮ	—	ਮਗ	ਪ	—	—	ਨ		
ਫੰ	ਸ	ਸ	ਗ	ਸ	ਰਸ	ਤੀ	ਸ	ਸ	ਧ	ਨ	ਸੰ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	—	—
ਲਾ	₪	₪	ਧ	₪	ਨ	ਰਾ	ਵਿ	₪	ਸੰ	₪	₪
ਸ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਪ	ਪ	—
ਕ	ਵ	₪	ਨ	₪	ਗ	ਤੀ	₪	₪	ਨੁ	₪	₪
ਪ	ਸੰ	—	ਗੰ	—	ਮੰ	ਗੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	—	—
ਸ	ਖੀ	₪	₪	₪	ਬ	ਤਾ	₪	₪	ਵਹੁ	₪	₪
ਨ	ਸੰ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	ਧਨ
ਮੁ	ਝਹਿ	₪	₪	₪	ਮ	ਤੀ	₪	₪	ਰੀ	₪	₪₪

ਨੋਟ :—ਚਾਰਤਾਲ ਵਿਚ ਦੁਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਅਗੋਂ ਤਿੰਨਤਾਲ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਆਵੇਗਾ ।

੧੦. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਪੜਤਾਲ, ਸਵਾਰੀ ਪੰਜਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਤਉ ਮੈ ਆਇਆ ਸਰਨੀ ਆਇਆ ॥ ਭਰੋਸੈ ਆਇਆ ਕਿਰਪਾ ਆਇਆ ॥
ਜਿਉ ਭਾਵੈ ਤਿਉ ਰਾਖਹੁ ਸੁਆਮੀ ਮਾਰਗੁ ਗੁਰਹਿ ਪਠਾਇਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਮਹਾ ਦੁਤਰੁ ਮਾਇਆ ॥ ਜੈਸੇ ਪਵਨੁ ਝੁਲਾਇਆ ॥ ੧ ॥
ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਹੀ ਡਰਾਇਆ ॥ ਕਰਰੇ ਧ੍ਰਮਰਾਇਆ ॥ ੨ ॥
ਗ੍ਰਿਹ ਅੰਧ ਕੂਪਾਇਆ ॥ ਪਾਵਕੁ ਸਗਰਾਇਆ ॥ ੩ ॥
ਗਹੀ ਓਟ ਸਾਧਾਇਆ ॥ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ ॥ ਅਬ ਮੈ ਪੂਰਾ ਪਾਇਆ ॥ ੪ ॥
(ਸੂਹੀ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ, ਪੰਨਾ ੭੪੬)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੩	੪	੫
ਸੰ	ਪ	ਮ	ਨ	ਪ
ਨ	ਨੁ	ਮ	ਧ	ਨ
ਤਉ	ਆ	ਦਿਆ	ਦਿਆ	₪
ਸੰ	ਪ	ਮ	ਰ	—
ਨ	ਨੁ	ਮ	ਸ	—
ਤਉ	ਆ	ਦਿਆ	ਦਿਆ	₪

ਸੂਲਫਾਕ (ਸਵਾਰੀ ਦੀ ਚੋਗੁਨ)

×		੦	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭
ਸ	—	ਸ	ਨ	ਸ	ਰ	ਸ	—	—	—
ਭਰੋ	ੜ	ਸੈ	ੜ	ਆ	ੜ	ਇਆ	ੜ	ੜ	ੜ
ਗ	ਗ	ਗ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—	—	—
ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ੜ	ਆ	ੜ	ਇਆ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸ	—	ਗ	—	ਮ	—	—	—	ਮ	—
ਜਿਉ	ੜ	ਭਾ	ੜ	ਵੈ	ੜ	ੜ	ੜ	ਤਿਉ	ੜ
ਪ	—	ਧ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਰਾ	ੜ	ਖਹੁ	ੜ	ਸੁਆ	ੜ	ਮੀ	ੜ	ਮਾ	ੜ
ਨੁ	ਪ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧ	ਨ	—	ਸੰ	—
ਰ	ਗ	ਗੁ	ਰਹਿ	ੜ	ਪ	ਠਾ	ੜ	ਇਆ	ੜ—ਸਵਾਰੀ ਪੰਜਤਾਲ...

ਅੰਤਰਾ-ਇਕਤਾਲਾ (ਸਵਾਰੀ ਦੀ ਤਿਗੁਨ ਜਾਂ ਚੋਗੁਨ)

×											
ਪ	ਪ	—	ਧ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	—
ਮ	ਹਾ	ੜ	ਦੁ	ਤ	ਰ	ਮਾ	ੜ	ੜ	ਇਆ	ੜ	ੜ
ਸੰ	—	ਧ	ਨ	ਸੰ	ਰੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਪ	—
ਜੈ	ੜ	ਸੇ	ਪਵ	ਨ	ਭੁ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ਇਆ	ੜ	ੜ
ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	—	ਗ	ਮ	—	—	ਪ	—	ਧ
ਸੁਨ	ਸੁ	ਨ	ਹੀ	ੜ	ਡ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ਇਆ	ੜ	ੜ
ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਪ	—	ਧ
ਕ	ਰੋ	ਰੋ	ੜ	ਧੁ	ਮ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ਇਆ	ੜ	ੜ—ਅਸਥਾਈ ਪੰਜ:

ਸੰਚਾਰ ਤੇ ਅਭੋਗ, ਰੂਪਕ (ਸਵਾਰੀ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਜਾਂ ਤਿਗੁਨ)

⊕			੧	—	੨		⊕			੧	—	੨	
ਸ	ਸ	—	ਗ	—	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਗ	ਮ	—	—	—
ਗ੍ਰਿ	ਹ	ੜ	ਅੰ	ੜ	ਧ	ਕੁ	ਪਾ	ੜ	ੜ	ਇਆ	ੜ	ੜ	ੜ
ਗ	ਮ	—	ਪ	ਨੁ	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਮ	ਰ	ਸ	—
ਪਾ	ੜ	ੜ	ਵ	ਕ	ਸ	ਗ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ਇਆ	ੜ	ੜ	ੜ

ਤਿੰਨਤਾਲ (ਸਵਾਰੀ ਦੀ ਚੌਗੁਨ)

×													
•	ਪ	ਪ	—	ਨ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	—	—	ਸੰ	—
•	ਗ	ਹੀ	ੜ	ਓ	ੜ	ਟ	ਸ	ਧਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਇਆ	ੜ ੜ ੜ
—	ਗੰ	ਗੰ	ਮੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	—	ਪ	
•	ਨਾ	ਨ	ਕ	ਹ	ੜ	ਰਿ	ੜ	ਧਿਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ਨੁ ਪ	—
												ਇਆ	ੜ ੜ ੜ
—	ਨ	ਧ	ਨ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	ਪ	—
•	ਅ	ਬ	ਮੈ	ਪੁ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਪਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਇਆ	ੜ ੜ ੜ

× ਸੰ
 ਨ ਸੰ
 ਭਉ ੜ

ੜ—ਅਸਥਾਈ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਮੁਕਾਅ ਕਰਨਾ ਹੈ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੧੧. ਰਾਗ ਸੂਹੀ, ਪੜਤਾਲ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਪ੍ਰੀਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਗੁਰੀਆ ਮੋਹਨ ਲਾਲਨਾ ॥
ਜਪਿ ਮਨ ਗੋਬਿੰਦ ਏਕੈ ਅਵਰੁ ਨਹੀ ਕੋ ਲੇਖੈ,
ਸੰਤ ਲਾਗੁ ਮਨਹਿ ਛਾਡੁ ਦੁਬਿਧਾ ਕੀ ਕੁਰੀਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਨਿਰਗੁਨ ਹਰੀਆ ਸਰਗੁਨ ਧਰੀਆ,
ਅਨਿਕ ਕੋਠਰੀਆ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਭਿਨ ਕਰੀਆ ॥
ਵਿਚਿ ਮਨ ਕੋਟਵਰੀਆ ॥ ਨਿਜ ਮੰਦਰਿ ਪਿਰੀਆ ॥
ਤਹਾ ਆਨਦ ਕਰੀਆ ॥ ਨਹ ਮਰੀਆ ਨਹ ਜਰੀਆ ॥ ੧ ॥
ਕਿਰਤਨਿ ਜੁਰੀਆ ਬਹੁ ਬਿਧਿ ਫਿਰੀਆ, ਪਰ ਕਉ ਹਿਰੀਆ ॥
ਬਿਖਨਾ ਘਿਰੀਆ ॥ ਅਬ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਪਰੀਆ ॥
ਹਰਿ ਦੁਆਰੈ ਖਰੀਆ ॥ ਦਰਸਨੁ ਕਰੀਆ ॥
ਨਾਨਕ ਗੁਰ ਮਿਰੀਆ ॥ ਬਹੁਰਿ ਨ ਫਿਰੀਆ ॥ ੨ ॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ, ਪੰਨਾ ੭੪੬)

(ਸੁਰੀ ਮ: ੫ ਪੜਤਾਲ, ਪੰਨਾ ੭੪੬)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੦		੩		੪		੫
ਨ		(ਸ)		ਪ		ਪ		ਮ		ਮ		ਪ
ਸ		ਡ		ਨੁ		ਮ		ਗ		ਆ		ਪ
ਪ੍ਰੀ		ਡ		ਪ੍ਰੀ		ਗੁ		ਰੀ		ਸ		ਸ

ਮ	ਮ	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨਧ	ਨ	ਸ	—	—
ਗ	ਸ	ਸ	ਹ	ਸ	ਨ	ਲਾ	ਸ	ਲ	ਨਾ	ਸ	ਸ—ਪ੍ਰੀਤ...

ਇਕਤਾਲਾ (ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਤਿਗੁਨ)

ਸ	—	ਸ	ਨ	ਧ	ਨ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	—	ਸ
ਜ	ਸ	ਪ	ਮ	ਸ	ਨ	ਗੋ	ਬਿੰ	ਦ	ਏ	ਸ	ਕੈ
ਮ			ਮ								
ਗ	ਗ	ਗ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਰ	—	ਸ	—	ਸ
ਅ	ਵ	ਰ	ਨਾ	ਸ	ਹੀ	ਕੋ	ਸ	ਸ	ਲੇ	ਸ	ਖੇ,
ਸ	—	ਸ	ਮ	—	ਗ	ਪ	ਪ	—	ਨ	ਧ	ਨ
ਸੰ	ਸ	ਤ	ਲਾ	ਸ	ਗ	ਮ	ਨਹਿ	ਸ	ਛਾ	ਸ	ਡ
ਸੰ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਪ	—	ਧਨ
ਦੁ	ਬਿ	ਸ	ਧਾ	ਸ	ਕੀ	ਕੁ	ਰੀ	ਸ	ਆ	ਸ	ਸਸ—ਪ੍ਰੀਤ...ਚਯ:

ਅੰਤਰਾ-ਸੂਲਫਾਕ (ਚੰਗੁਨ ਲਯ)

×											
ਸ	ਸ	ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪ	—	—	—		
ਨਿ	ਰ	ਗੁ	ਨ	ਹ	ਰੀ	ਆ	ਸ	ਸ	ਸ		
ਪ	ਮ	ਨੁ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	—	—	—		
ਸ	ਰ	ਗੁ	ਨ	ਧ	ਰੀ	ਆ	ਸ	ਸ	ਸ		
ਮ	ਗ	ਗ	ਮ	ਰ	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਸ		
ਅ	ਨਿ	ਕ	ਕੋ	ਠ	ਰੀ	ਆ	ਸ	ਭਿੰ	ਨ		
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਧ	ਨ	ਸ	ਰ	ਸ	—		
ਭਿੰ	ਨ	ਭਿੰ	ਨ	ਭਿ	ਨ	ਕ	ਰੀ	ਆ	ਸ		
ਸ	ਸ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	ਮ	ਮ	ਪ	—		
ਵਿ	ਚ	ਮ	ਨ	ਕੋ	ਟ	ਵ	ਰੀ	ਆ	ਸ		
ਪ											
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਧਨ	ਸਰੰ	ਸੰ	—		
ਨਿ	ਜ	ਮੰ	ਸ	ਦ	ਰ	ਪਿਸ	ਰੀਸ	ਆ	ਸ		
ਸੰ	ਸੰ	ਗੰ	—	ਗੰ	ਮੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਸੰ	—		
ਡ	ਹਾ	ਆ	ਸ	ਨ	ਦ	ਕ	ਰੀ	ਆ	ਸ		

ਨ ਸੰ ਨ ਸੰ ਨੁ ਪ ਮ ਗ ਪ ਪ ਧ ਨ
 ਨ ਹ ਮ ਰੀ ਆ ਨਹ ਜ ਰੀ ਆ 5—ਪ੍ਰੀਤ ਅਸਥਾਈ

ਤਾਲ-ਚੰਦਲ (ਚਾਰ: ਦੁਗੁਨ ਜਾਂ ਤਿਗੁਨ ਵਿਚ)

×	੨	੦	੩
ਗ ਮ ਕਿ	ਮ ਤ	ਮ ਜੁ	ਪ ਆ
ਮ ਰ	ਮ ਨ	ਪ ਰੀ	ਪ ਆ
—	—	—	—
੬	੬	੬	੬
ਪ ਬ	ਨ ਬਿ	ਸੰ ਵਿ	ਪ ਨੁ ਆ
ਪ ਹੁ	ਧ	ਸੰ ਰੀ	ਪ ਆ
—	—	—	—
੬	੬	੬	੬
ਮ ਗ ਪ	ਮ ਕਉ	ਮ ਰ ਹਿ	ਸ ਆ
ਗ ਰ	—	ਰ ਰੀ	—
—	—	—	—
੬	੬	੬	੬
ਸ ਬਿ	ਨ ਨਾ	ਸ ਘਿ	ਸ ਆ
ਸ ਖ	ਪੂ	ਨ ਰੀ	—
—	—	—	—
੬	੬	੬	੬
ਸ ਸਾ	ਗ	ਗ ਮ ਪ	ਸ ਆ
ਸ ਪੂ	—	ਰ ਰੀ	—
—	—	—	—
੬	੬	੬	੬
ਮ ਦੁਆ	ਮ ਰੈ	ਪ ਖ	ਨ ਆ
—	—	ਪ ਰੀ	ਧ ਨ ਆ
—	—	—	—
੬	੬	੬	੬
ਸੰ ਦ	ਸੰ ਸ	ਧ ਕ	ਸੰ ਆ
ਸੰ ਰ	—	ਨ ਕੀ	—
—	—	—	—
੬	੬	੬	੬
ਗੰ ਨਾ	ਗੰ ਗੁ	ਨ ਮਿ	ਪ ਨੁ ਆ
ਗੇ ਨ	—	ਸੰ ਰ	ਪ ਆ
ਮੰ ਕ	—	—	—
—	—	—	—
੬	੬	੬	੬
ਮ ਬ	ਮ ਰ	ਪ ਫਿ	ਨ ਆ
ਮ ਹੁ	—	ਪ ਰੀ	ਧ ਨ ਆ
—	—	—	—
੬	੬	੬	੬

ਨ. ਸੰ ਪ੍ਰੀ .. ਸੁਹੀ ਦੀ ਇਹ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਪੜਤਾਲ ਹੈ।

(ਸੁਹੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਲਲਿਤ

ਵਾਦੀ—ਮ | ਠਾਟ—ਪੂਰਵੀ | ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ) ।
 ਸੰਵਾਦੀ—ਸ | ਜਾਤੀ—ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਦੋਹਾ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਸਾਬ-ਸਾਬ ਪ੍ਰਯੋਗ ।

ਆਰੋਹ ਨ੍ਰ ਗ ਮ, ਮ ਮ ਗ, ਮ ਧ, ਨਸੰ ।

ਅਵਰੋਹ ਰੁੰ ਨ ਧ, ਮ ਧ ਮ ਮ, ਗ ਰ ਸ ।

ਪਕੜ ਨ੍ਰ ਗ ਮ, ਮ ਮ ਗ, ਮ ਧ ਮ ਮ ਗ ।

ਲਲਿਤ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਰਾਗ ਹੈ । ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਹ ਭੈਰਉ ਠਾਟ (ਮਾਛਵ ਗੋੜ ਮੇਲ) ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ । ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਜਾਤੀਆਂ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਨ । ਸੰਪੂਰਣ, ਪੰਚਮ ਵਰਜਿਤ ਖਾਡਵ ਅਤੇ 'ਰਿਖਭ-ਪੰਚਮ' ਵਰਜਿਤ ਓਡਵ, ਫਿਰ ਇਸ ਵਿਚ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਆਰੰਭ ਹੋਇਆ । ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਦੋਹਾਂ 'ਮੱਧਮਾਂ' ਦਾ ਸਾਬ-ਸਾਬ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਲਗ ਪਏ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅੱਜ-ਕਲ 'ਲਲਿਤ ਪੰਚਮ' ਰਾਗ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਇਹੋ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਪੁਰਾਤਨ ਲਲਿਤ ਹੈ ।

ਲਲਿਤ ਦੇ ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਰੂਪ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹਨ—ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਦਾ ਲਲਿਤ ਅਤੇ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦਾ ਲਲਿਤ । ਭਾਵ, ਕੋਈ ਇਸ ਵਿਚ ਧੈਵਤ ਤੀਵਰ ਲਾਉਣਾ ਪਸੰਦ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਕੋਮਲ । ਉਂਜ਼ ਧੁਰਪਦੀਏ ਅਕਸਰ ਤੀਵਰ ਧੈਵਤ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਖਯਾਲ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਕੋਮਲ ਧੈਵਤ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਗਾਇਕ (ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ) ਕੋਮਲ ਧੈਵਤ ਵਾਲੇ ਲਲਿਤ ਨੂੰ ਅਧਿਕ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਉਸੇ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਹੈ ।

ਇਸ ਦਾ ਠਾਟ ਪੂਰਵੀ, ਜਾਤੀ ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਹੈ । ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਭਾਵੈਂ ਵਾਦੀ ਸੁਰ ਮੱਧਮ ਹੈ, ਪਰ ਆਲਾਪ, ਤਾਨਾਂ ਦਾ ਨਿਯਾਸ ਗੰਧਾਰ ਸੁਰ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਲਲਿਤ ਦਾ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ, ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਤੋਂ ਥੋੜਾ ਉੱਚਾ ਅਤੇ ਤੀਵਰ ਤੋਂ ਇਕ ਸੁਰਤੀ ਕਮ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਵਧੇਰੇ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਮੱਧਜ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਲਪ ਅਤੇ ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਅਧਿਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ 'ਨ੍ਰ ਗ' ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ 'ਧੁ ਸੰ' ਨਿਯਾਸ ਸੁਰ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ । ਰਾਗ ਦਾ ਚਲਣ "ਨ੍ਰ ਗ ਮ, ਮ ਮ ਮ ਗ, ਮ ਧ, ਮ ਮ ਟ ਗ, ਮ ਧ, ਨ ਧੁ ਮ ਮ ਗ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਧੁ ਗ ਧੁ ਨ ਧੁ

ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਗ, ਮ ਧ, ਮ ਧੁ ਸੰ, ਜਾ ਮ ਗ, ਮ ਧੁ ਸੰ, ਰੁੰਨ ਧੁ ਮ ਧੁ ਮ ਮ ਗ" ਇੰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ । ਇਹ ਇਕ ਮਨੋਹਰ ਤੇ ਕਠਿਨ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਗਾਇਕ ਹੀ ਅਧਿਕਤਰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ । ਇਹ ਇਕ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਗ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਰਸ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਮੰਨੀ ਗਈ ਹੈ ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ^ਸਨ, ^ਸਰੁਗਮ, ^ਮਮਮਗ, ^ਧਮੰਗਰੁਸ, ^ਗਨਰੁਗਮ, ^ਮਗਮ—ਮਮਗ, ਮੱਧੁਮੱਧ, ਮੱਮਗ, ਮੰਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਮ— ।
੨. ^ਸਨਰੁਗਮਮਮਗ, ^ਮਗ, ਮੱਧੁ ਮਮਗ, ਰੁਗ, ਨਰੁਗਮ, ਮਮਗ, ਮੱਧੁ ਨਮੱਧੁਮਮਗ, ਮੰਗਰੁਸ ।
੩. ^ਗਨਰੁਸ, ^ਗਨਰੁਗਮ, ^ਗਮਮਗ, ^ਗਮੱਧੁ, ^ਗਨਧੁ, ^ਗਮੱਧੁਮ ਮਗ, ^ਗਮੱਧੁਨ, ^ਗਰੁਨਧੁ, ^ਗਮੱਧੁਮ ਮ, ^ਗਮਗ, ^ਗਮੰਗਰੁਸ, ^ਗਨਰੁ ਗਮ, ^ਗਮਮਮਗ, ^ਗਨਰੁਗਮ, ^ਗਧੁਮੱਧੁਮ ਮ, ^ਗਗ—ਮੱਧੁਸੰ ਸੰ (ਸੰ) ^ਗਨਧੁਮੱਧੁਮਮ ਮਗ, ^ਗਨਰੁਗਮ— ।
੪. ^ਮਨਰੁਗਮ, ^ਮਗਮੱਧੁ, ^ਮਮੱਧੁਮੱਧੁ, ^ਮਮਮਗ, ^ਮਗ, ^ਮਮੱਧੁਸੰ—ਨਰੁਸੰ, ^ਮਨਰੁਗਰੁਸੰ, ^ਮਨਰੁਨਧੁ, ^ਮਨਮੱਧੁਮਮਗ, ^ਮਮੱਧੁਸੰ—ਨਰੁਨਧੁਮੱਧੁਸੰ, ^ਮਨਰੁਨਧੁਮੱਧੁਮਮ, ^ਮਗ—ਮੱਧੁਸੰ—(ਸੰ) ^ਮਨਧੁ, ^ਮਮੱਧੁਰੁਨਧੁ, ^ਮਮੱਧੁਮਮ—ਮਗ, ^ਮਨਰੁਗਮ ਮਮਗ, ^ਮਮੱਧੁਮਮ, ^ਮਗਮੱਧੁ, ^ਮਮੱਧੁਸੰ—ਨਰੁਸੰ, ^ਮਰੁਨਧੁ, ^ਮਮੱਧੁਨਮੱਧੁਮਮ—ਗ, ^ਮਮੰਗਰੁਸ, ^ਮਨਰੁਗਮ, ^ਮਮ ਮਗ ।
੫. ^ਧਮੱਧੁ, ^ਧਮੱਧੁਸੰ, ^ਧਨਰੁਸੰ, ^ਧਨਰੁਗਮੰ, ^ਧਮੰਮੰਗੰ, ^ਧਮੰਗਰੁਸੰ, ^ਧਨਰੁਨਧੁਮੱਧੁਨਧੁ, ^ਧਮੱਧੁਮਮਗ, ^ਧਮੰਗਰੁਸ— ।
^ਧਨਰੁਸ, ^ਧਨਰੁਗਰੁਸ, ^ਧਨਰੁਗਮਗਰੁਸ, ^ਧਨਰੁਗਮਮਮਗਰੁਸ, ^ਧਨਰੁਗਮੱਧੁਮਮਗ, ^ਧਮੰਗਰੁਸ, ^ਧਨਰੁਗ—ਮੱਧੁਨਧੁ
^ਧਮਮਗ, ^ਧਮੰਗਰੁਸ, ^ਧਨਰੁਗਮੱਧੁਸੰ, ^ਧਰੁਨਧੁ ਮਮਗਰੁਸ, ^ਧਨਰੁਗਮੱਧੁਨਰੁਨਧੁ ਮਮਗਰੁਸ ।
- ^ਸਨਰੁਗਮੱਧੁਨਸੰ, ^ਸਨਰੁਗਮੰ, ^ਸਮੰਮੰਗੰ, ^ਸਮੰਗਰੁਸੰ, ^ਸਨਰੁਨਧੁਮੱਧੁਮਮਗ, ^ਸਨਰੁਗਮ, ^ਸਮ ਮ— ।

ਲਲਿਤ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
	ਅ ਬ ਮ ਨ	ਜਾ ਟ ਗ ਰ	ਮੱਧੁ ਨਧੁ ਮੱਧੁ ਮੱਮ	ਗਮ ਮੱਮ ਗਰੁ ਸ-
੧.	ਅ ਬ ਮ ਨ	ਜਾ ਟ ਗ ਰ	ਮੱਧੁ ਨਧੁ ਮੱਧੁ ਮੱਮ	ਗਮ ਮੱਮ ਗਰੁ ਸ-
੨.	• • • •	ਨਰੁ ਗਮੰ ਧੁਨ ਮੱਧੁ	ਨਸੰ ਰੁਸੰ ਨਰੁ ਨਧੁ	ਮੱਧੁ ਮੱਮ ਗਰੁ ਸ-
੩.	ਨਰੁ ਗਮ ਮੱਮ ਧੁਧੁ	ਮੱਮ, ਨਨ ਧੁਮੰ ਧੁਨ	ਸੰਨ ਧੁਮੰ ਧੁਨ ਸੰਰੁ	ਸੰਨ ਧੁਮੰ ਮਗ ਰੁਸ,
੪.	• • • •	• • • •	ਗਮ ਮੱਗ ਮੱਗ ਰੁਸ,	ਨਨ ਧੁਮੰ ਧੁਮੰ ਮਗ
	ਮੱਗ ਰੁਸ, ਰੁਰੁ ਨਧੁ	ਨਨ ਧੁਮੰ, ਧੁਮੰ ਮਗ	ਮੱਗ ਰੁਸ, ਨਰੁ ਗਮੰ	ਧੁਨ ਰੁਨ ਧੁਮੰ ਗਮ
੫.	• • • •	• • • •	ਨਰੁ ਗ,ਰੁ ਗਮੰ, ਗਮੰ	ਧੁ,ਮੰ ਧੁਸੰ ਧੁਨ ਰੁ,ਨ
	ਰੁਗੰ, ਰੁਗੰ ਮੰ,ਗੰ ਮੰਗੰ,	ਰੁਗੰ ਰੁ,ਨ ਰੁਨ, ਧੁਨ	ਧੁ,ਮੰ ਧੁਮੰ, ਮਮੰ ਮ,ਗ	ਮਗ, ਰੁਗ ਰੁ,ਸ ਰੁਸ
੬.	ਨਰੁ ਗਰੁ ਗਮ ਮੱਮ,	ਗਮੰ ਧੁਧੁ ਮੱਮ, ਗਮੰ	ਧੁਨ ਧੁਮੰ ਮੰ,ਗ ਮੱਧੁ	ਨਸੰ ਨਧੁ ਮੱਮ, ਗਮੰ
	ਧੁਨ ਸੰਰੁ ਸੰਨ ਧੁਮੰ	ਮ,ਗ ਮੱਧੁ ਨਰੁ ਗੰਗੰ	ਰੁਸੰ ਨਰੁ ਨਧੁ ਮੱਧੁ	ਮੱਮ ਗਰੁ ਮੱਗ ਰੁਸ

ਅੰਤਰਾ

	ਨਉ ਟ ਘ ਰ	ਦੇ ਟ ਖ ਜੁ	ਮੱਧੁ ਨਸੰ ਨਧੁ ਮੱਧੁ	ਮੱਮ ਗਮੰ ਧੁਨ ਸੰ-
੧.	ਨਉ ਟ ਘ ਰ	ਦੇ ਟ ਖ ਜੁ	ਮੱਧੁ ਨਸੰ ਨਧੁ ਮੱਧੁ	ਮੱਮ ਗਮੰ ਧੁਨ ਸੰ-
੨.	• • • •	ਮੱਧੁ ਨਸੰ ਨਰੁ ਗੰਗੰ	ਰੁਸੰ ਨਰੁ ਨਧੁ ਮੱਧੁ	ਮੱਮ ਗਮੰ ਧੁਨ ਸੰ-
੩.	ਨਰੁ ਗੰਗੰ ਰੁਸੰ ਨਸੰ	ਰੁਰੁ ਨਧੁ ਮੱਧੁ ਨਨ	ਧੁਮੰ ਧੁਧੁ ਮੱਧੁ ਮੱਮ	ਗਮੰ ਧੁਨ ਸੰਰੁ ਸੰ-
੪.	• • • •	• • • •	ਮੱਧੁ ਨਸੰ ਧੁਨ ਰੁਸੰ	ਗੰਗੰ ਰੁਸੰ, ਰੁਰੁ ਸੰਨ,
	ਸੰਸੰ ਨਧੁ, ਨਨ ਧੁਮੰ,	ਧੁਧੁ ਮੱਮ, ਮੱਮ ਮਗ,	ਮਮ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ,	ਗਮੰ ਧੁਨ ਰੁਗੰ ਰੁਸੰ
੫.	• • • •	• • • •	ਮੱਮੰ ਗੰ,ਮੰ ਮੰਗੰ ਰੁਸੰ,	ਰੁਰੁ ਸੰ,ਰੁ ਰੁਸੰ ਨਧੁ,
	ਮੱਮ ਗੰ,ਮੰ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਨਗ ਰੁਮ ਗਧੁ ਮੰਨ	ਧੁਸੰ ਨਰੁ ਨਗੰ ਰੁਮੰ	ਗਰੁ ਸੰਨ ਧੁਮੰ ਧੁਸੰ
੬.	ਮਮ ਗਮ ਗਰੁ, ਮੱਮੰ	ਮਮ ਮਗ, ਧੁਧੁ ਮੱਧੁ	ਮੱਮ, ਨਨ ਧੁਨ ਧੁਮੰ,	ਸੰਸੰ ਨਸੰ ਨਧੁ, ਰੁਰੁ
	ਸੰਰੁ ਸੰਨ, ਗੰਗੰ ਰੁਗੰ	ਰੁਸੰ, ਨਧੁ ਮੱਧੁ ਨਸੰ,	ਰੁਸੰ ਨਧੁ ਮੱਧੁ, ਨਧੁ	ਮੱਧੁ ਮੱਮ, ਮੱਧੁ ਨਸੰ

੧. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਖਟ ਨੇਮ ਕਰਿ ਕੋਠੜੀ ਬਾਂਧੀ ਬਸਤੁ ਅਨੂਪੁ ਬੀਚ ਪਾਈ ॥
 ਕੁੰਜੀ ਕੁਲਫੁ ਪ੍ਰਾਨ ਕਰਿ ਰਾਖੇ ਕਰਤੇ ਬਾਰ ਨ ਲਾਈ ॥ ੧ ॥
 ਅਬ ਮਨ ਜਾਗਤ ਰਹੁ ਰੇ ਭਾਈ ॥
 ਗਾਫਲੁ ਹੋਇ ਕੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਓ ਚੋਰੁ ਮੁਸੈ ਘਰ ਜਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਪੰਚ ਪਹਰੁਆ ਦਰ ਮਹਿ ਰਹਤੇ ਤਿਨ ਕਾ ਨਹੀ ਪਤੀਆਰਾ ॥
 ਚੇਤਿ ਸੁਚੇਤਿ ਚਿਤ ਹੋਇ ਰਹੁ ਤਉ ਲੈ ਪਰਗਾਸੁ ਉਜਾਰਾ ॥ ੨ ॥
 ਨਉ ਘਰ ਦੇਖਿ ਜੁ ਕਾਮਨਿ ਭੂਲੀ ਬਸਤੁ ਅਨੂਪ ਨ ਪਾਈ ॥
 ਕਹਤੁ ਕਬੀਰ ਨਵੈ ਘਰ ਮੁਸੈ ਦਸਵੈ ਤਤੁ ਸਮਾਈ ॥ ੩ ॥
 (ਗਉੜੀ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੩੯)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ		ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਮ		ਗ	ਮ	—	ਮ	ਪੁ	ਮ	ਗ		
ਅ	ਬ	ਮ	ਨ		ਜਾ	ਸ	ਗ	ਰ	ਰ	ਹੁ	ਸ	ਰੇ		ਭਾ	ਭਾ	ਸ	ਈ	ਗ	ਸ
ਮ	ਪੁ	ਮ	ਪੁ		ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਪੁ	ਮ		ਪੁ	ਮ	ਮ	—		
ਗਾ	ਸ	ਫ	ਲ		ਹੈ	ਇ	ਕੈ	ਸ	ਜ	ਨ	ਮ	ਗ		ਵਾ	ਸ	ਇਓ	ਸ		
ਮ		ਪੁ			ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਪੁ	ਮ	ਨ		ਪੁ	ਮ	ਗ			
ਗ	—	ਮ	ਪੁ		ਨ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਪੁ	ਮ	ਨ		ਪੁ	ਮ	ਮ	ਗ		
ਚ	ਸ	ਰ	ਮੁ		ਸੈ	ਸ	ਘ	ਰ	ਜਾ	ਸ	ਸ	ਸ		ਸ	ਸ	ਈ	ਗ	ਸ	

ਅੰਤਰਾ

ਪੁ	ਪੁ	ਮ	ਪੁ		ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	
ਮ	ਸ	ਵ	ਨੈ		ਸ	ਮ	ਕ	ਰ	ਕੈ	ਸ	ਠ	ੜੀ		ਸੰ	ਥਾ	ਸ	ਧੀ	ਸ	
ਖ					ਸੰ	ਰੁੰ	ਪੁ		ਪੁ	ਮ	ਰੁੰ	ਨ		ਪੁ	ਮ	ਗ			
ਗੁੰ	ਨ	ਪੁ	ਪੁ		ਨ	ਨ	ਮ	ਪੁ	ਮ	ਪੁ	ਰੁੰ	ਨ		ਪੁ	ਸ	ਈ	ਮ	—	
ਬ	ਸ	ਰੁ	ਅ		ਨੂ	ਪ	ਬੀ	ਚ	ਪਾ	ਸ	ਸ	ਸ		ਸ	ਸ	ਈ	ਮ	ਸ	
ਗ		ਮ			ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮ		ਗ	ਰੁ	ਸ	—		
ਮ	—	ਜੀ	ਸ		ਕੁ	ਲ	ਵ	ਪ੍ਰਾ	ਸ	ਨ	ਕ	ਚ		ਗ	ਰੁ	ਖੇ	ਸ	ਸ	
ਘੁੰ	ਸ																		

ਸ	ਨ	ਰ	ਗ	—	ਧੁ	ਮ	ਧੁ	ਸ	ਸ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਮ	ਧੁ	—	ਮ	ਮ	ਗ
ਕ	ਰ	ਤੇ	ੜ		ਬਾ	ੜ	ਰ	ਨ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਈ	ੜ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਾਥੇ ਤਿਲਕੁ ਹਥਿ ਮਾਲਾ ਬਾਨਾਂ ॥ ਲੋਗਨ ਰਾਮ ਖਿਲਉਨਾ ਜਾਨਾਂ ॥ ੧ ॥
ਜਉ ਹਉ ਬਉਰਾ ਤਉ ਰਾਮ ਤੋਰਾ ॥ ਲੋਗੁ ਮਰਮੁ ਕਹ ਜਾਨੈ ਮੋਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਤੋਰਉ ਨ ਪਾਤੀ ਪੂਜਉ ਨ ਦੇਵਾ ॥ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਬਿਨੁ ਨਿਹਫਲ ਸੇਵਾ ॥ ੨ ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਜਉ ਸਦਾ ਸਦਾ ਮਨਾਵਉ ॥ ਐਸੀ ਸੇਵ ਦਰਗਹ ਸੁਖੁ ਪਾਵਉ ॥ ੩ ॥
ਲੋਗੁ ਕਹੈ ਕਬੀਰੁ ਬਉਰਾਨਾ ॥ ਕਬੀਰ ਕਾ ਮਰਮੁ ਰਾਮ ਪਹਿਚਾਨਾਂ ॥ ੪ ॥

(ਭੈਰਉ, ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੫੮)

ਅਸਥਾਈ

੦	ਗ	ਗ		੩				×				੨					
—	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਮ	ਧੁ	ਮ	ਗ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	
ੜ	ਮਾ	ਬੇ	ਤਿ	ਲ	ਕ	ਹ	ਬ	ਮਾ	ੜ	ਲਾ	ੜ	ਬਾ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ੜ	
—	ਗ	ਗ	ਗ	ਧੁ	ਧੁ	ਸ	ਸ	ਨ	ਰੁੰ								
ੜ	ਲੋ	ਗ	ਨ	ਮ	ੜ	ਮ	ਖਿ	ਲਉ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ਜਾ	ੜ	ਨਾ	ੜ	ੜ	

ਅੰਤਰਾ

	ਧੁ	ਮ	ਮ	ਗ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਸ	ਨ	—	—	ਸ	ਸ	ਨ	ਰੁੰ	ਸ	—
	ਜਉ	ਹਉ	ੜ	ਬਉ	ੜ	ਰਾ	ਤਉ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਮ	ਤੋ	ੜ	ਰਾ	ੜ	
—	ਨ	ਸ	ਸ	ਰੁੰ	ਸ	ਨ	ਧੁ	ਮ	ਨ	ਰੁੰ	ਧੁ	ਮ	ਧੁ	ਮ	ਮ	ਗ	
ੜ	ਲੋ	ਗ	ਮ	ਰ	ਮ	ਕਹ	ੜ	ਜਾ	ੜ	ਨੈ	ੜ	ਮੋ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ੜ	

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੩. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਬਰਹਰ ਕੰਪੈ ਬਾਲਾ ਜੀਉ ॥ ਨਾ ਜਾਨਉ ਕਿਆ ਕਰਸੀ ਪੀਉ ॥ ੧ ॥
 ਰੈਨਿ ਗਈ ਮਤ ਦਿਨੁ ਭੀ ਜਾਇ ॥ ਭਵਰ ਗਏ ਬਗ ਬੈਠੇ ਆਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਕਾਚੈ ਕਰਵੈ ਰਹੈ ਨ ਪਾਨੀ ॥ ਹੰਸੁ ਚਲਿਆ ਕਾਇਆ ਕੁਮਲਾਨੀ ॥ ੨ ॥
 ਕੁਆਰ ਕੰਨਿਆ ਜੈਸੇ ਕਰਤ ਸੀਗਾਰਾ ॥ ਕਿਉ ਰਲੀਆ ਮਾਨੈ ਬਾਝੁ ਭਤਾਰਾ ॥ ੩ ॥
 ਕਾਗ ਉਡਾਵਤ ਭੁਜਾ ਪਿਰਾਨੀ ॥ ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਇਹ ਕਥਾ ਸਿਰਾਨੀ ॥ ੪ ॥
 (ਸੂਹੀ, ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੭੯੨)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩				×				੨			
ਗ	ਗ	ਗ	ਰੁ		ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਮੰਮ	ਮ	ਮ	—	ਗ	ਗ	ਗ	ਗ
ੜ	ਮੰਗ	ਗ	ਸ		ਈ	ੜ	ਮ	ਤ	ਦਿੜ	ਨ	ਭੀ	ੜ	ਮ	ਮੱ	ਮ	ਗ
	ਰੈੜ	ਨ	ਗ										ਜਾ	ੜ	ਇ	ੜ
—	ਗ	ਮੱ	ਧੁ		ਮੱਧਨਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਮ	ਗ
ੜ	ਭਵ	ਰ	ਗ		ਏੜੜੜੜ	ੜ	ਬ	ਗ	ਬੈ	ੜ	ਠੇ	ੜ	ਆ	ੜ	ਇ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

	ਧੁ															
	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ		ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	—	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—
	ਬਰ	ਹ	ਚ		ਕੰ	ੜ	ਪੈ	ੜ	ਬਾ	ੜ	ਲਾ	ੜ	ਜੀ	ੜ	ਉ	ੜ
—	ਨ	ਨ	ਧੁ		ਮੱ	ਮ	ਮ	—	ਮ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱਧੁ	ਨਸੰ	ਨਧੁ	ਮੰਮ
ੜ	ਨਾ	ੜ	ਜਾ		ਨਉ	ੜ	ਕਿਆ	ੜ	ਕ	ਰ	ਸੀ	ੜ	ਪੀੜ	ੜੜ	ਉੜ	ੜੜ

ਗ
 ੜ ਰੈਨ ਗਈ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਰਾਮ ਸਰਨਿ ਬਿਸਰਾਮਾ ॥

ਬੇਦ ਪੁਰਾਨ ਪੜੇ ਕੋ ਇਹ ਗੁਨ ਸਿਮਰੇ ਹਰਿ ਕੋ ਨਾਮਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਲੋਭ ਮੋਹ ਮਾਇਆ ਮਮਤਾ ਫੁਨਿ ਅਉ ਬਿਖਿਅਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ॥

ਹਰਖ ਸੋਗ ਪਰਸੈ ਜਿਹ ਨਾਹਨਿ ਸੋ ਮੂਰਤਿ ਹੈ ਦੇਵਾ ॥ ੧ ॥

ਸੁਰਗ ਨਰਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਿਖੁਏ ਸਭ ਤਿਉ ਕੰਚਨ ਅਰ ਪੈਸਾ ॥

ਉਸਤਤਿ ਨਿੰਦਾ ਏ ਸਮ ਜਾ ਕੈ ਲੋਭੁ ਮੋਹਿ ਫੁਨਿ ਤੈਸਾ ॥ ੨ ॥

ਦੁਖੁ ਸੁਖੁ ਏ ਬਾਧੇ ਜਿਹ ਨਾਹਨਿ ਤਿਹ ਤੁਮ ਜਾਨਉ ਗਿਆਨੀ ॥

ਨਾਨਕ ਮੁਕਤਿ ਤਾਹਿ ਤੁਮ ਮਾਨਉ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੋ ਜੋ ਪ੍ਰਾਨੀ ॥ ੩ ॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੨੦)

ਅਸਥਾਈ

×	੨								੦								੩			
																		ਧੁ	ਮੁ	ਧੁ
																		ਸਾ	ਧੁ	ਧੁ
ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	—	ਮੁ	ਧੁ	—	ਗ	—	—	—					
ਸੰ	ੜ	ਮ	ਸ	ਰ	ਨ	ਮੁ	ਸ	ੜ	ਰਾ	ਮੁ	ੜ	ਮ	ੜ	ੜ	ੜ					
ਰਾ	ੜ					ਬਿ		ੜ		ੜ	ੜ	ਮਾ	ੜ	ੜ	ੜ					
			ਗ																	
ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਮ	ਮ	ਮ					
ਬੇ	ੜ	ਦ	ਪੁ	ਰਾ	ੜ	ਨ	ਪ	ਨੁ	ੜ	ਕੋ	ੜ	ਮ	ਦਿ	ਹ	ਗੁ	ਨ				
ਗ	ਗ	ਮ	ਮੁ	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਨ	—	—	—	ਰੁੰ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ					
ਸਿ	ਮ	ਰੇ	ੜ	ਹ	ਰਿ	ਕੋ	ੜ	ਸੰ	—	—	—	ਮਾ	ੜ	ਸਾ	ਧੁ					
								ਨਾ	ੜ	ੜ	ੜ									

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ	ਧੁ	ਮੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	ਸੰ
ਮੁ	ੜ	ਭ	ਮੁ	ਹ	ੜ	ਮਾ	ੜ	ਇਆ	ੜ	ਮ	ਮੜ	ਤਾ	ੜ	ਫੁ	ਨ
ਲੋ	ੜ														
ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਮੁ	ਮ	—
ਨ	ੜ	ਬਿ	ਖਿ	ਅ	ਨ	ਕੀ	ੜ	ਸੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ਵਾ	ੜ	ੜ	ੜ
ਅਉ															
ਧੁ	ਧੁ	ਮੁ	ਧੁ	ਮੁ	ਮੁ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਮੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਮੁ	ੜ	ਖ	ਸੋ	ੜ	ਗ	ਪ	ਰ	ਸੈ	ੜ	ਜਿ	ਹ	ਨਾ	ੜ	ਹ	ਨ
ਹ															

ਗ ਸੋ — ਮ ਮ' | ਗ ਮ ਗ — | ਨ ਸੰ — — — | ਰੁੰ ਨ ਪੁ
 5 5 5 | ਰ ਤ ਹੈ 5 | ਦੇ 5 5 5 | ਵਾ 5.. ਸਾਧੋ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਾਮ ਨ ਕ੍ਰੋਧ ਨ ਲੋਭ ਨ ਮੋਹ ਨ ਰੋਗ ਨ ਸੋਗ ਨ ਭੋਗ ਨ ਭੈ ਹੈ ॥

ਦੇਹ ਬਿਹੀਨ ਸਨੇਹ ਸਭੋ ਤਨ ਨੇਹ ਬਿਰਕਤ ਅਗੇਹ ਅਛੈ ਹੈ ॥

ਜਾਨ ਕੋ ਦੇਤ ਅਜਾਨ ਕੋ ਦੇਤ ਜਮੀਨ ਕੋ ਦੇਤ ਜਮਾਨ ਕੋ ਦੇ ਹੈ ॥

ਕਾਹੇ ਕੋ ਡੋਲਤ ਹੈ ਤੁਮਰੀ ਸੁਧ ਸੁੰਦਰ ਸ੍ਰੀ ਪਦਮਾ ਪਤਿ ਲੈ ਹੈ ॥ ੫ ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੩	੦
ਸ	ਗ	ਗ	ਗ	—
ਨ	ਹੇ	ਮ	ਮ	ਮ
ਕਾ	ਕੋ	ਡੋ	ਲ	ਤ
ਮ	ਮ'	ਧੁ	ਮ'	ਗ
ਗ	ਤੁ	ਮ	ਸ੍ਰ	ਮ
ਹੈ	ਮ'	ਧੁ	ਸ੍ਰ	ਧ
ਧੁ	ਮ'	ਨ	ਨ	ਸੰ
ਮ'	ਦ	ਸੰ	ਪ	ਸੰ
ਸੁੰ	ਰ	ਸ੍ਰੀ	ਧ	ਦ
ਨ	ਨ	ਧੁ	ਮ'	ਗਮ
ਸੰ	ਪ	ਮ'	ਸ	ਗ
ਮਾ	ਤਿ	ਲੈ	ਹੈ	55

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ	ਨ	ਨ	ਨ	ਨ
ਮ'	ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ
ਕਾ	ਮ	ਨ	ਕ੍ਰੋ	ਧ
ਸੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਨ	ਗ	ਨ	ਹ	ਨ
ਲੋ	ਭ	ਮੋ	ਧ	ਧ

ਧੁ ਮ ਰੋ	ਧੁ ਸ	ਸੰ ਗ	ਸੰ ਨ	ਨ ਸੋ	ਸੰਨ ਸ	ਰੁੰ ਸ	ਨ ਗ	ਧੁ ਸ	ਧੁ ਨ
ਧੁ ਮ ਭੋ	ਧੁ ਸ	ਸੰ ਗ	ਸੰ ਨ	ਧੁ ਮ ਭੋ	ਧੁ ਸ	ਮ ਸ	ਮ ਹੈ	ਗਮ ਸ	ਗ ਸ

— ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੬. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਇਕਤਾਲਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਕੁਪੀਨ ਮਾਤ੍ਰੁ ਦਈ ਜਉ ਮੁਨੀਸਰਹਿ,
ਤਾਤੇ ਸਭਾ ਮਧਿ ਬਹਿਓ ਬਸਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜੀ ॥
ਤਨਕ ਤੰਦੁਲ ਜਗਦੀਸਹਿ ਦਏ ਸੁਦਾਮਾ,
ਤਾਤੇ ਪਾਏ ਚਤੁਰ ਪਦਾਰਥ ਅਥਾਹ ਜੀ ॥
ਦੂਖਤਿ ਗਜਿੰਦ ਅਰਬਿੰਦ ਗਹਿ ਭੇਟ ਰਾਖੈ,
ਤਾਕੈ ਕਾਜੈ ਚਕ੍ਰਪਾਨਿ ਆਨਿ ਗ੍ਰਸੈ ਗ੍ਰਾਹ ਜੀ ॥
ਕਹਾ ਕੋਊ ਕਰੈ ਕਛੁ ਹੋਤੁ ਨ ਕਾਹੂ ਕੇ ਕੀਏ,
ਜਾਕੀ ਪ੍ਰਭ ਮਾਨਿ ਲੇਹਿ ਸਭੈ ਸੁਖ ਤਾਹਿ ਜੀ ॥੪੩੫॥

(ਕਬਿੱਤ ਸਵੱਏ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਸ ਨ ਕ	ਗ ਸ	ਸ ਸ	ਗ ਕ	ਮ ਸ	ਗ ਮ ਕ
ਗ ਹੋ	ਧੁ ਮ ਤ	ਧੁ ਰੁੰ ਨ	ਧੁ ਮ ਹੁ	ਧੁ ਕੋ	ਮ ਕੀ
ਗ ਜਾ	ਧੁ ਮ ਕੀ	ਸੰ ਪੁ	ਸੰ ਭ	ਸੰਨ ਨ	ਰੁੰ ਲੋ
ਸੰ ਸ	ਨ ਰੁੰ ਸ	ਧੁ ਖ	ਧੁ ਮ ਤਾ	ਮ ਹਿ	ਗ ਮ ਜੀ

ਅੰਤਰਾ

ਮੁਗਵੁ	—	ਮੁ	ਪੁ	ਪੁ	ਨ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਦੁ	ਸ	ਪ	ਮੁ	ਕੁ	ਸ਼	ਸ	ਨ	ਮਾ	ਸ	ਤੁ
ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਪੁ
ਦ	ਈ	ਸ	ਜਉ	ਸ	ਨੀ	ਸ	ਸ	ਨ	ਸ	ਸ
ਰਹਿ										
ਮੁਗਤਾ	—	ਪੁ	ਪੁ	—	ਰੁੰ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ਤਾ	ਸ	ਮੁ	ਸ	ਸ	ਮ	ਸ	ਧਿ	ਬ	ਹਿਓ	ਸ
ਨ	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਪੁ	ਮੁ	ਪੁ	ਮੁ	ਗ	—	ਗ
ਸੰ	ਸ	ਸ	ਨ	ਪੁ	ਵਾ	ਸ	ਹ	ਮ	ਸ	ਸ
ਬ								ਜੀ		

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੭. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਮਹਜਰੁ ਝੂਠਾ ਕੀਤੋਨੁ ਆਪਿ ॥ ਪਾਪੀ ਕਉ ਲਾਗਾ ਸੰਤਾਪੁ ॥ ੧ ॥
ਜਿਸਹਿ ਸਹਾਈ ਗੋਬਿੰਦੁ ਮੇਰਾ ॥ ਤਿਸੁ ਕਉ ਜਮੁ ਨਹੀ ਆਵੈ ਨੇਰਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸਾਚੀ ਦਰਗਹ ਬੇਲੈ ਕੂੜੁ ॥ ਸਿਰੁ ਹਾਥ ਪਛੋੜੈ ਅੰਧਾ ਮੂੜੁ ॥ ੨ ॥
ਰੋਗ ਬਿਆਪੇ ਕਰਦੇ ਪਾਪ ॥ ਅਦਲੀ ਹੋਇ ਬੈਠਾ ਪ੍ਰਭੁ ਆਪਿ ॥ ੩ ॥
ਅਪਨ ਕਮਾਈਐ ਆਪੇ ਬਾਧੇ ॥ ਦਰਬੁ ਗਇਆ ਸਭੁ ਜੀਅ ਕੈ ਸਾਥੈ ॥ ੪॥
ਨਾਨਕ ਸਰਨਿ ਪਰੇ ਦਰਬਾਰਿ ॥ ਰਾਖੀ ਪੈਜ ਮੇਰੈ ਕਰਤਾਰਿ ॥ ੫ ॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੯੯)

ਅਸਥਾਈ

⊕	ਸ	ਨ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮ	—	੨	⊕	ਗ	ਮ	ਮ	ਮ	੧	ਗ	ਮ	—	੨
ਜਿ	ਸਹਿ	ਸ	ਰਾ	ਸ	ਈ	—	ਸ	ਗ	ਗ	ਬਿ	ਦ	ਮੇ	—	ਸ	ਰਾ	ਗ	—	ਗ
ਗ	ਗ	ਮ	ਧੁ	ਮ	ਭੁ	ਨ	ਹੀ	ਧੁ	ਮ	ਧੁ	ਮ	ਵੇ	—	ਸ	ਰਾ	ਗ	—	ਗ
ਤਿ	ਸ	ਕਉ	ਜ	ਮ	ਨ	ਹੀ	ਆ	ਸ	ਵੇ	ਨੇ	—	ਸ	ਰਾ	ਗ	—	ਗ	—	ਗ

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ	ਧੁ	ਮੁ	ਨ	—	ਸ	—	ਨ	ਸ	ਨ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਮਿਹ	ਜ	ਰ	ਸ	ਝ	ਠ	ਝ	ਕੀ	ਤੋ	ਨ	ਆ	ਝ	ਪ	ਝ
ਸ	ਸ	ਰੁ	ਨ	ਰੁ	ਧੁ	—	ਧੁ	ਧੁ	ਮ	ਗ	—	ਮ	ਗ
ਨ	ਪੀ	ਝ	ਸ	ਨ	ਲਾ	ਝ	ਗਾ	ਝ	ਸ	ਤਾ	ਝ	ਪ	ਝ
ਪਾ			ਕਉ	ਝ									

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੮. ਰਾਜਾ ਲਲਿਤ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪਾਇ ਲਾਗਿ ਲਾਗਿ ਦੂਤੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤ ਹੁਤੀ,
ਮਾਨ ਮਤੀ ਹੋਇ ਕਾਹੂ ਮੁਖ ਨ ਲਗਾਵਤੀ ॥
ਸਜਨੀ ਸਕਲ ਕਹਿ ਮਧੁਰ ਬਚਨ ਨਿਤ,
ਸੀਖ ਦੇਤਿ ਹੁਤੀ ਪ੍ਰਤਿ ਉਤਰ ਨਸਾਵਤੀ ॥
ਆਪਨ ਮਨਾਇ ਪ੍ਰਿਅਾ ਟੇਰਤ ਹੈ ਪ੍ਰਿਅਾ ਪ੍ਰਿਅਾ,
ਸੁਨਿ ਸੁਨਿ ਮੋਨਿ ਗਹਿ ਨਾਇਕਾ ਕਹਾਵਤੀ ॥
ਬਿਰਹ ਬਿਛੋਹ ਲਗਿ ਪ੍ਰਛਤ ਨ ਬਾਤ ਕੋਊ,
ਬਿਥਾ ਨ ਸੁਨਤ ਠਾਢੀ ਦੁਾਰਿ ਬਿਲਲਾਵਤੀ ॥ ੫੭੫ ॥

(ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ)

ਅਸਥਾਈ

X			੨			੦		੩			
			ਸ			ਗ		ਗ			
			ਨ	ਨ	ਰ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	—	—
			ਬਿ	ਰ	ਹ	ਛ	ਹ	ਲ	ਭ	ਭ	ਭ
—	—	ਗ	ਗ	ਗ	ਮ	ਪੁ	—	ਪੁ	ਮ	ਮ	—
ਭ	ਭ	ਭ	ਪੂ	ਛ	ਤ	ਮ	ਭ	ਤ	ਕੋ	ਉ	ਭ
			ਪੁ			ਸ		ਨ	ਰੁ	ਸ	—
—	—	ਗ	ਮ	ਮ	ਪੁ	ਸ	ਸ	ਨ	ਰੁ	ਸ	—
ਭ	ਭ	ਭ	ਬਿ	ਰ	ਭ	ਸ	ਨ	ਤ	ਠਾ	ਢੀ	ਭ

—	—	—	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਗ
ੜ	ੜ	ੜ	ਨ	ਰੁੰ	ਮੰ	ਮ
			ਦਾ	ਰ	ਲ	ਤੀ
				ਬਿ	ਲਾ	ੜ
					ੜ	ੜ
					ਵ	ੜ

ਗ	ਰੁ	ਸ
ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

			ਗ	ਗ	ਧੁ	ਮਧੁ	ਨਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	
			ਪਾ	ਇ	ਲਾ	ਗਿ	ਲਾੜ	ੜੜ	ਗਿ	ਦੂ	ਤੀ	ੜ	ੜ
—	—	—	ਸੰ	ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਗੰਰੁੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਬੇ	ਨ	ਤੀ	ਕ	ਰ	ਤੜ	ੜ	ਹੁ	ਤੀ	ੜ	ੜ
ਰੁੰ		ਧੁਮੰ	ਮ	ਗ	ਮੰ	ਧੁ	ਮੰ	—	ਧੁ	ਮੰ	ਮ	—	—
ੜ	ੜ	ੜੜ	ਮਾ	ਨ	ਮ	ਤੀ	ਹੋ	ੜ	ਇ	ਕਾ	ਹੁ	ੜ	ੜ
—	—	ਗ	ਧੁ	ਮੰ	ਮੰ	ਧੁ	ਰੁੰ	ਨ	ਰੁੰਨ	ਧੁ	ਮੰ	ਮ	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਮੁ	ਖ	ਨ	ਲ	ਗਾ	ੜੜ	ਵ	ਤੀ	ੜ	ੜ	ੜ

ਗ	ਰੁ	ਸ
ੜ	ੜ	ੜ

ਬਿਰਹ...

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਲਲਿਤ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਕਹਾ ਕੋਊ ਕਰੈ ਕਛੁ ਹੋਤੁ ਨ ਕਾਹੂ ਕੇ ਕੀਏ ॥ (ਇਹ ਕਬਿੱਤ ਨੰ: ੬ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਸ	ਨ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ
ਕ	ਹਾਂ	ਕੋ	ਮ	ਕ	ਮ
	ੜ	ੜ	ਉ	ਰੈ	ੜ
					ੜ
ਗ	ਗ	ਧੁ	ਧੁ	ਮ	ਗ
ਹੋ	ਤ	ਮੰ	ਕਾ	ਕੇ	ਮ
	ੜ	ਨ	ੜ	ੜ	ੜ

ਗ ਮ ਜਾਂ	— S	ਗ ਕੀ	ਧੁ ਮ ਪ੍ਰ	ਧੁ S	ਧੁ ਭ	ਸੰ ਮਾਂ	— S	ਨ ਨ	ਗੁੰ ਲੁ	— S	ਸੰ ਹਿ
ਨ ਸੰ ਸ	ਸੰਨ ਭੈS	ਗੁੰ S	ਨ ਸੁ	ਧੁ S	ਧੁ ਖ	ਧੁ ਮ ਤਾਂ	ਧੁ S	ਮ ਹ	ਗ ਮ ਜੀ	— S	ਗ S

ਅੰਤਰਾ

ਮ ਗ ਦੇ	— S	ਮ ਪ	ਧੁ ਤੀ	ਮ S	ਧੁ ਕੁ	ਸ ਪੀ	— S	ਨ ਨ	ਗੁੰ ਮਾਂ	— S	ਸੰ ਤੁ
ਨ ਸੰ ਦ	ਨ ਈ	ਗੁੰ S	ਗੰ ਜਉ	ਗੁੰ S	ਸੰ ਮੁ	ਨ ਸੰ ਨੀ	ਸੰਨ SS	ਗੁੰ ਸ	ਨ ਰਹਿ	— S	ਧੁ S,
ਮ ਧੁ ਤਾਂ	ਮ S	ਧੁ ਤੇ	ਸੰ ਸ	ਸੰ ਭਾਂ	— S	ਨ ਸੰ ਮ	— S	ਸੰਨ ਧਿS	ਗੁੰ ਬ	ਸੰ ਹਿਓ	— S
ਨ ਸੰ ਬ	ਸੰ ਸ	ਨ S	ਗੁੰ ਨ	ਨ S	ਧੁ ਪ੍ਰ	ਧੁ ਮ ਵਾਂ	ਧੁ S	ਮ ਹ	ਗ ਮ ਜੀ	— S	ਗ S

ਨੋਟ :—ਪੁਰਪਦ ਦੀ ਠਾਅ—ਦੁਗੁਨ, ਤਿਗੁਨ ਕਰਨ ਉਪ੍ਰੰਤ ਇਸੇ ਕਬਿੱਤ ਨੂੰ ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ ।

(ਲਲਿਤ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ

ਵਾਦੀ — ਮ | ਠਾਟ — ਮਾਰਵਾ | ਸਮਾਂ — ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ)
ਸੰਵਾਦੀ — ਸ | ਜਾਤੀ — ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼ — 'ਸ—ਧ ਤੇ ਪ—ਗ' ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ — ਸ, ਰੁ ਸ, ਗਮ, ਪ—ਗ, ਮਧਸਪ, ਮ' ਧ ਸੰ।

ਅਵਰੋਹ — ਰੁੰਨ, ਧ, ਪ, ਮ—ਪ-ਗ, ਰੁ ਸ।

ਪਕੜ — ਸ—ਧ^ਨ ਧ, ਪਮ, ਪ ਗ, ਪ ਗ ਰੁ, ਸ।

ਭਟਿਆਰ ਜਾਂ ਭਟਿਹਾਰ ਬੜਾ ਵਰਿੱਤ ਅਤਿਅੰਤ ਮਧੁਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਰਾਗ ਹੈ। ਚੰਦ-ਕਥਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਰਾਜਾ ਭਰਥਰੀ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜੋ ਭਰਥਰੀ ਤੋਂ ਭਟਹਰੀ, ਭਟਿਹਾਰੀ, ਭਟਿਹਾਰ ਤੇ ਭਟਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਵਖੋ-ਵਖ ਕਈ ਰੂਪ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ—ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਭਟਿਆਰ, ਮਾਰਵਾ, ਬਿਲਾਵਲ ਤੇ ਖਮਾਜ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮਾਰਵਾ ਤੇ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦਾ ਭਟਿਆਰ ਹੀ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਹੈ। ਮਾਰਵੇ ਠਾਟ ਦੇ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਕੋਮਲ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਅਤੇ ਰਿਖਭ ਕੋਮਲ ਜਾਂ ਤੀਵਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਮਾਰਵਾ ਤੇ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਭਟਿਆਰ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਮਾਰਵੇ ਠਾਟ ਦੇ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਰਿਖਭ ਕੋਮਲ, ਦੋਹਾਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸ਼ੁੱਧ ਸੁਰ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਜਾਤੀ ਇਸ ਦੀ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ) ਹੈ। ਇਹ ਵਕ੍ਰ-ਜਾਤੀ ਦਾ ਰਾਗ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਕਈ ਵੇਰ ਰਿਖਭ ਤੇ ਨਿਖਾਦ ਸੁਰ ਛੱਡ ਦਿਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੇਵਲ ਭਾਰ ਸਪਤਕ ਤੇ ਜਾਣ ਸਮੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਖੜਜ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਧੈਵਤ ਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ

ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਜਕਤਾ ਵਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ : — "ਸ—ਧ^ਨ ਧ ਪ ਮ, ਪ ਗ, ਮ' ਧ ਸੰ, ਰੁੰਨ, ਧ,

ਪ ਮ, ਪ ਧ ਨ ਪਮ, ਪਗ, ਰੁਸ — ਜਾਂ ਪਗ, ਮਧਸਪ, ਪਗ ਰੁਸ—ਸ ਧ^ਨ ਧਪਮ, ਪਗ, ਮ' ਧ ਸੰ, ਰੁੰਨ, ਸੰਧ, ਨ ਪ, ਧ ਮ, ਪ ਗ, ਰੁ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਭਟਿਆਰ ਦੀ ਜੋੜੀ ਦਾ ਰਾਗ ਭੰਖਾਰ ਹੈ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸਮਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿਕ ਰਾਗ ਹਨ। ਪਰ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਸੁੱਧ ਮੱਧਮ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ ਅਤੇ ਭੰਖਾਰ ਵਿਚ ਪੰਚਮ। ਨਾਲੇ ਭੰਖਾਰ ਵਿਚ ਤੀਵਰ ਮੱਧਮ ਦਾ ਵੱਧ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—ਨਸ, ਗਮ ਪ, ਪਗ ਮੱਧ ਮੱਗ, ਪ ਗ ਰੁ ਸ, ਜਾਂ ਪ, ਮਪਗ, ਮੱਧ ਮੱਗ, ਪ ਗ ਰੁ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ। ਭੰਖਾਰ ਵਿਚ 'ਸ ਗ ਪ' ਤੇ ਨਯਾਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ 'ਸ ਮ ਧ' ਉਤੇ ਨਯਾਸ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਤੇ "ਮੱਧ ਸ, ਮੱਧ ਰੁ ਸ, ਜਾਂ ਪ ਧ ਸੰਤ ਰੁ ਸ, ਰੁਨ, ਧਸਪਮ" ਇੰਜ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।

ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਜਾਤੀ, ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਸਮਾਂ ਆਦਿ ਤਾਂ ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਭਟਿਆਰ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਸੁੱਧ ਮੱਧਮ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਂ, ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਰਿਖਭ ਕੋਮਲ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਤੀਵਰ। ਅਸਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸ਼ਬਦ-

ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰ-ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ 'ਸ—ਧ, ਧ ਪ ਮ, ਪਗ, ਰਸ, ਸਗਮਪ,

ਮ ਧਸ ਪਧਨ ਪਮ, ਗਰਸ ਜਾਂ ਸ, ਗਮਪ, ਮ ਧ, ਪਧਨ ਧਪਮ, ਪਗ ਰੁਸ, ਸ—ਧ, ਨਧਪਮ, ਪਗ ਰੁ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਟਿਆਰ ਦੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ ਮਾਂਡ ਰਾਗ ਦੀ ਛਾਇਆ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ

"ਪਧਸ, ਸੰਧ, ਨਸਪ, ਧਸਮ, ਪਗ" ਇੰਜ। ਪਰ ਅਗੋਂ "ਪਧਨ, ਪਮ, ਪਗ ਰੁਸ" ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਨਾਲ ਮਾਂਡ ਤੋਂ ਭਟਿਆਰ ਦਾ ਰੂਪ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਾਂਡ ਅੰਗ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵਿਦਵਾਨ ਕੋਮਲ ਰਿਖਭ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਤੀਵਰ ਰਿਖਭ ਲਾ ਕੇ ਵੀ ਭਟਿਆਰ ਨੂੰ ਮਾਂਡ ਤੋਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਚੰਗੇ ਗਾਇਕ ਭਿੰਨ ਕਰ ਵਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ)

੧. ਸ—ਰੁਸ, ਸਮ, ਮਪ, ਪਗ, ਪਗਰੁਸ—ਸਰੁਸਗਮ, ਮਪਗ, ਮਧ, ਧਪਮ, ਪਗਰੁਸ।

੨. ਸਰੁਨੁਸਮ—ਮਪ, ਪ ਧਪਮ, ਪਮਪਗ, ਰੁਸ—ਗਮਪ, ਧਪਮ, ਧਸੰਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਗ ਰੁਸ—
ਸਧ—ਧ ਧਪਮ, ਰੁਨਧਪ, ਧਨਪ, ਧਮ, ਪਗ, ਪਗਰੁਸ—।

੩. ਮੱਧਸ—ਸਰੁਸ, ਨ—ਰੁਨਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ—ਪਧਨਪ, ਧਪਮ, ਪਗ ਰੁਸ—ਸ ਧ—ਪਮ, ਪਧਨਪ,
ਧਮ, ਪਗ, ਧਪਮ, ਰੁਨਧਪਮ, ਪਗ, ਮੱਧਰੁਨਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਗਰੁਸ—।

੪. ਸਸਧ—ਧ—ਮ, ਮਪ ਧ, ਮੱਧਸ—ਸਰੁਸ—ਨਰੁਸ—ਰੁਨਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਧਨਪਮ—ਪਗ,
ਮੱਧਰੁਸ—ਨਰੁਗਰੁਸ—ਨਸਰੁਨਧਪਮ, ਪਗ, ਮਧ, ਪਨਧਪਮ, ਪਗ, ਰੁਸ—।

੫. ਸ—ਗਮ, ਮਪਮ, ਧਪਮ, ^ਨਧਪਮ, ਧਸ. ਰੁਸੰਨਧਪਮ, ਪਧਸ—^{ਨ ਨ}ਧ ਧਮ, ਧਸ—ਨਰੁਸ, ਨਰੁਗਰੁਸ—
^ਧਨਧਮਧਸ—ਸਰੁ, ਗਰੁਸੰਨ, ਰੁਨਧ, ਪਧਨ ਪਮ, ਪਗ, ਮਧ. ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਗਰੁ, ਸ—ਸS ਧ—
^ਨਧਨਪ, ਧਮ, ਪਗ, ਰੁਸ—^ਨਸਧ, ਧਪਮ, ਪਮਗ, ਪਗਰੁਸ— ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ)

੧. ਸ—^ਧਧ—ਨ ਪ ਧ ਮ, ਪ ਗਰਸ, ਜਾਂ ਗਰੁਸ—ਸਮ, ਮਪਧ, ਨਧਪਮ, ਪਗਰਸ— ।
੨. ਸ—ਗਮ, ਮਧ—ਪ, ਧਪਮ, ਪਧਨਪ, ਧਮ, ਪਗ, ਮਧ—ਪ, ਧਨਧਪਮ, ਪਗਰਸ—ਨਸ, ਗਮ, ਮਧਪ, ਧਪਮ, ਪਗ, ਮ—ਗਰਸ— ।
੩. ਸਮ—ਮਪ, ਪਧ, ਧਨ, ਧਪਮ, ਧਸੰਧ, ਨਧਪਮ, ਮਧ—ਪ, ਪਗ, ਮਧਪਮਗਰਸ—^{ਨ ਧ}ਸਧ—ਧ, ਪ, ਪ ਪ ਮ
ਮ, ਗ, ਰ, ਗਰਸ, ਸਮ—ਮਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਗਰ, ਗਰਸ— ।
੪. ਸ—ਗਮਪ—^ਨਧਸ—ਸੰਧ, ਨਪ, ਧਮ—ਪਧਸ—ਰੁਸੰਨ, ਧਨਧਪਮ—ਮਪਧ. ਪਧਨ, ਨਧ, ਧਪ, ਪਮ—ਸਧS ਪS ਮS ਗ, ਪਗਰਸ—ਗਮ, ਪਸ—ਰੁਸ—ਰੁਨ, ਸੰਧ, ਨਪ, ਧਮ, ਪਗ, ਰਸ— ।
੫. ਸ—^ਧਧS ਨਧਪ, ਧਪਮ, ਪਧਸ—ਸਰੁਸ—ਨਧਨਪ, ਪਧਨਧ ਮ—ਪਧਰੁਸ—ਰੁਨ, ਸੰਧ, ਨਧਪਮ, ਪਧਨਪਮ, ਮ ਧ—^{ਨ ਨ}ਧ ਧਪਮ, ਪਗਰਸ—ਸਮ, ਮਪ, ਪਧ ਧਸ—ਸਰੁ ਸੰਨਧ, ਨਧਪ, ਧਪਮ—ਪਧਨਧਪਮ, ਧਪਮਗ, ਮਗਰ, ਗਰਸ—ਪਧਸ—ਗਰੁਸ—ਗਮ ਪਗਰੁਸ—ਰੁਨ, ਸੰਧ, ਨਪ, ਧਮ, ਪਗ, ਰਸ ।

ਨੋਟ—ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਕੌਮਲ ਰਿਖਭ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਭੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

ਭਟਿਆਰ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੩	×	੨	੦
੧.	ਰ ਸ S ਨ	ਗਮ ਪਧ ਨਧ ਮੱਧ	ਸੰਰੁੰ ਸੰਨ ਧਪ, ਨਨ	ਧਪ ਮਗ ਰੁਸ ਦਰ...
੨.	ਗਮ ਪਧ ਨਧ ਮੱਧ	ਸੰਰੁੰ ਨਸੈ ਨਧ, ਸੰਨ	ਧਪ, ਨਧ ਪਮ, ਧਪ	ਮਗ. ਪਗ ਰੁਸ ਦਰ ..
੩.	ਨਸ ਰੁਸ, ਗਗ ਰੁਸ,	ਪਪ ਗਪ ਧਰੁ ਸਸ,
	ਨਨ ਧਨ ਧਪ. ਗਪ	ਗਰੁ ਸਸ, ਮੱਧ ਨਰੁੰ	ਨਨ ਧਪ, ਧਧ ਪਮ,	ਪਪ ਗਰੁ ਸਸ ਦਰ...
੪.	ਸਰੁ ਨੁਸ ਗਰੁ ਨੁਸ,	ਮਮ ਗਪ ਗਰੁ ਨੁਸ,	ਮੱਧ ਨਧ ਪਮ ਗਪ	ਗਰੁ ਨੁਸ ਮੱਧ ਨਰੁੰ
	ਨਧ ਪਮ ਗਪ ਗਰੁ	ਨੁਸ, ਮੱਧ ਨਸੈ ਨਰੁੰ	ਗੰਰੁੰ ਨਸੰ ਨਧ ਪਮ	ਗਪ ਗਰੁ ਨੁਸ ਦਰ...
੫.	ਸਸ ਰੁਸ ਗਗ ਰੁਸ,	ਸਸ ਮਮ ਪਪ ਗਗ	ਪਗ ਰੁਸ, ਸਸ ਮਮ	ਪਪ ਧਧ ਮਮ ਪਪ
	ਗਗ ਰੁਸ, ਸਸ ਮਮ	ਪਪ ਧਧ ਮਮ ਪਪ	ਧਧ ਨਨ ਪਪ ਧਧ	ਮਮ ਪਪ ਗਗ ਰੁਸ
	ਸਸ ਗਗ ਮਮ ਪਪ	ਧਧ ਨਨ ਪਪ ਰੁੰਰੁੰ	ਨਨ ਧਧ ਪਪ ਮਮ	ਪਪ ਗਗ ਰੁਸ ਦਰ...
੬.	ਸਨੁ ਰੁਸ ਗਰੁ ਮਗ	ਪਮ ਧਪ ਨਧ ਸੰਨ	ਰੁੰਸੰ ਨਧ ਪਮ ਪਗ	ਰੁਸ, ਮਪ ਮਧ ਪਮ,
	ਮਪ ਮਨ ਧਨ ਧਪ,	ਮਪ ਮਸ ਨਰੁੰ ਸੰਨ	ਧਨ ਧਪ ਪਧ ਪਮ,	ਮਪ ਪ,ਪ ਧਧ ਧ,ਨ
	ਨ.ਨ ਰੁੰਰੁੰ ਰੁੰਗ ਗੰਗ	ਮਮ ਰੁੰਗ ਗੰਨ ਰੁੰਰੁੰ	ਧਨ ਨ,ਪ ਧਧ ਮਪ	ਪ,ਗ ਪਗ ਰੁਸ ਦਰ...

ਅੰਤਰਾ

	੧	੨	੩	੪	੫	੬
੧.	ਣ S ਸਾ S	ਸੰਨ ਧਪ ਮਮ ਧਪ	ਗਪ ਗਰੁ ਨੁਸ ਗਮ	ਪਧ ਮੱਧ ਸੰS ਸੁਣ...		
੨.	ਸਸ ਨਧ, ਨਨ ਧਪ,	ਧਧ ਪਮ, ਪਪ ਗਰੁ,	ਗਗ ਰੁਸ, ਨੁਸ ਗਮ	ਪਧ ਮੱਧ ਰੁੰਸੰ ਸੁਣ...		
੩.	ਮਮ ਧਧ ਮੱਮ ਨਨ	ਧਧ ਰੁੰਰੁੰ ਨਨ ਗੰਗ		
	ਨਨ ਰੁੰਰੁੰ ਧਧ ਨਨ	ਮਮ ਧਧ ਗਗ ਪਪ	ਗਰੁ ਸਸ, ਗਮ ਪਧ	ਮੱਧ ਸੰਰੁੰ ਸੰS ਸੁਣ...		
੪.	ਸੰਰੁੰ ਨਸੰ ਧਨ ਪਧ	ਮਪ ਗਮ ਰੁੰਗ ਸਰੁ		
	ਨੁਸ, ਗਗ ਰੁਸ, ਮਮ	ਗਰੁ, ਪਪ ਮਗ, ਧਧ	ਪਮ, ਨਨ ਧਪ, ਰੁੰਰੁੰ	ਨਧ, ਗੰਗ ਰੁੰਸੰ, ਸੁਣ...		
੫.	ਰੁੰਰੁੰ ਸੰਰੁੰ ਰੁੰਸੰ ਨਸੰ,	ਨਨ ਧ,ਨ ਨਧ ਪਧ,	ਧਧ ਪ,ਧ ਧਪ ਮਪ,	ਪਪ ਮ,ਪ ਪਮ ਗਮ,		
	ਮਮ ਗ,ਮ ਮਗ ਰੁੰਗ,	ਗਗ ਰੁੰਗ ਗਰੁ ਸਰੁ	ਗਮ, ਸਗ ਮਪ, ਗਮ	ਪਧ, ਮਪ ਧਸੰ ਸੁਣ...		
੬.	ਮੱਧ ਨਰੁੰ ਗੰਰੁੰ ਪਪ	ਗਪ ਗੰਰੁੰ, ਗੰਗ ਰੁੰਗ		
	ਰੁੰਸੰ, ਰੁੰਰੁੰ ਨਰੁੰ ਨਧ,	ਨਨ ਧਨ ਧਪ, ਧਧ	ਪਧ ਪਮ, ਪਪ ਮਪ	ਮਗ, ਮਮ ਗਪ ਗਰੁ,		
	ਗਗ ਰੁੰਗ ਰੁਸ, ਰੁੰਰੁੰ	ਨਰੁੰ ਨਧ, ਸਨ ਰੁਸ,	ਗਰੁ ਮਗ, ਪਮ ਧਪ	ਨਧ ਸੰਨ ਰੁੰਸੰ ਸੁਣ...		

੧. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦਰਸਨ ਕਉ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਈ ॥ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਈ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਸਿਆਮ ਸੁੰਦਰ ਤਜਿ ਨੀਦ ਕਿਉ ਆਈ ॥ ਮਹਾ ਮੋਹਨੀ ਦੂਤਾ ਲਾਈ ॥੧॥
 ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਹਾ ਕਰਤ ਕਸਾਈ ॥ ਨਿਰਦੈ ਜੰਤੁ ਤਿਸੁ ਦਇਆ ਨ ਪਾਈ ॥੨॥
 ਅਨਿਕ ਜਨਮ ਬੀਤੀਅਨ ਭਰਮਾਈ ॥ ਘਰਿ ਵਾਸੁ ਨ ਦੇਵੈ ਦੁਤਰ ਮਾਈ ॥੩॥
 ਦਿਨੁ ਰੈਨਿ ਅਪਨਾ ਕੀਆ ਪਾਈ ॥ ਕਿਸੁ ਦੋਸੁ ਨ ਦੀਜੈ ਕਿਰਤੁ ਭਵਾਈ ॥੪॥
 ਸੁਣਿ ਸਾਜਨ ਸੰਤ ਜਨ ਭਾਈ ॥ ਚਰਣ ਸਰਣ ਨਾਨਕ ਗਤਿ ਪਾਈ ॥੫॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੪੫)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦				ਸ
ਧ	ਧ	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਮ	—	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਦ
ਰ	ਸ	ੜ	ਨ	ਕਉ	ੜ	ਲੋ	ੜ	ਚੈ	ੜ	ਸ	ਭ	ਕੋ	ੜ	ਈ,	ਪੁ	
—	ਮ	—	—	ਪ	ਗ	ਮ	ਧ	ਸੰ	—	ਨ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ	
ੜ	ਰੈ	ੜ	ੜ	ਭਾ	ੜ	ਗ	ਪ	ਰਾ	ੜੜ	ਪ	ਤ	ਹੋ	ੜ	ਈ,	ਦ	

ਅੰਤਰਾ

—	ਧ	—	ਮਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਰੁ	ਗੰ	ਰੁ	—	ਸੰ	ਨ	ਮ
ੜ	ਮ	ੜ	ਸੁੰ	ਦ	ਰ	ਤ	ਜ	ਨੀ	ੜ	ਦ	ਕਿਉ	ਆ	ੜ	ਈ	ਮ	
ਨ	ਧ	—	ਪ	ਮ	—	ਮ	—	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	
ਹਾ	ੜ	ੜ	ਮੋ	ਹ	ੜ	ਨੀ	ੜ	ਦੂ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ਲਾ	ੜ	ਈ	ਦਰ:	

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਗੁਰਸਿਖ ਵਿਰਲਾ ਕੋਈ ਬੂਝੈ ਸਬਦੇ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥
 ਨਾਮਿ ਰਤੇ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਪਾਵੈ ਸਾਚਿ ਰਹੈ ਲਿਵ ਲਾਈ ॥੧॥
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਪਹੁ ਜਨ ਭਾਈ ॥
 ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਮਨੁ ਅਸਥਿਰੁ ਹੋਵੈ ਅਨਦਿਨੁ ਹਰਿ ਰਸਿ ਰਹਿਆ ਅਘਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਅਨਦਿਨੁ ਭਗਤਿ ਕਰਹੁ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ਇਸੁ ਜੁਗ ਕਾ ਲਾਹਾ ਭਾਈ ॥
 ਸਦਾ ਜਨ ਨਿਰਮਲ ਮੈਲੁ ਨ ਲਾਗੈ ਸਚਿ ਨਾਮਿ ਚਿਤੁ ਲਾਈ ॥੨॥
 ਸੁਖੁ ਸੀਗਾਰੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਿਖਾਇਆ ਨਾਮਿ ਵਡੀ ਵਡਿਆਈ ॥
 ਅਖੁਟ ਭੰਡਾਰ ਭਰੇ ਕਦੇ ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਸਦਾ ਹਰਿ ਸੇਵਹੁ ਭਾਈ ॥੩॥
 ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਜਿਸ ਨੇ ਦੇਵੈ ਤਿਸੁ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਈ ॥
 ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇ ਸਦਾ ਤੂ ਸਤਿਗੁਰ ਦੀਆ ਦਿਖਾਈ ॥੪॥

(ਪ੍ਰਭਾਤੀ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੧੩੩੨)

ਅਸਥਾਈ

੦	ਧ	ਪ	ਮ	੩	ਪ	ਗ	ਮ	ਧ	×	—	ਨ	ਸ	੨	ਰੁ	—	ਸ	—
ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਨਾ	ਧ	ਧ	ਮ	ਜ	ਸ	ਪਹੁ	ਧ	ਜ	ਨ	ਭਾ	ਧ	ਈ	ਧ
ਸ	ਸ	ਰੁ	ਨ	ਧ	ਧ	ਮ	ਮ	ਗ	ਮ	ਮ	ਪ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	
ਗੁ	ਰ	ਪ	ਰ	ਸਾ	ਦ	ਮ	ਨ	ਅ	ਧ	ਧ	ਥਿ	ਰ	ਹੁ	ਧ	ਵੈ	ਧ	
ਨ	ਸ	ਗ	ਮ	ਧ	ਧ	ਮ	ਧ	ਸ	ਨ	ਰੁ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	—	—	
ਅ	ਨ	ਦਿ	ਨ	ਹ	ਰਿ	ਰ	ਸ	ਰ	ਹਿਆ	ਧ	ਅ	ਘਾ	ਧ	ਈ	ਧ	—	

ਅੰਤਰਾ

ਗ	ਮ	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਮ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—	ਰੁ	—	ਸ	—		
ਕੁ	ਰ	ਮੁ	ਖ	ਵਿ	ਰ	ਲਾ	ਧ	ਕੋ	ਧ	ਈ	ਧ	ਬੂ	ਧ	ਥੈ	ਧ		
ਨ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸਰੁ	ਨ	—	ਸ	ਨ	ਧ	ਪ	—		
ਸ	ਬ	ਦੇ	ਧ	ਰ	ਹਿਆ	ਧ	ਸ	ਮਾਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਧ	ਈ	ਧ		
ਪ	ਨ	ਨ	ਸ	ਨ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	—	ਸ	—		
ਨਾ	ਧ	ਮ	ਰ	ਤੇ	ਧ	ਧ	ਸ	ਦਾ	ਧ	ਸੁ	ਖ	ਪਾ	ਧ	ਵੈ	ਧ		

੪. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ ਪਰਿਓ ਨੀਸਾਨੈ ਘਾਉ ॥

ਖੇਤ ਜੁ ਮਾਂਡਿਓ ਸੂਰਮਾ ਅਬ ਜੂਝਨ ਕੇ ਦਾਉ ॥੧॥

ਸੂਰਾ ਸੇ ਪਹਿਚਾਨੀਐ ਜੁ ਲਰੈ ਦੀਨ ਕੇ ਹੇਤ ॥

ਪੁਰਜਾ ਪੁਰਜਾ ਕਟਿ ਮਰੈ ਕਬਹੂ ਨ ਛਾਡੈ ਖੇਤੁ ॥੨॥

(ਮਾਰੂ, ਸਲੋਕ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੦੫)

ਅਸਥਾਈ

X				੨				੦				੩				
												ਮ ਧ ਧ ਪ ਮ				
												ਗ ਗ ਨ S ਦ				
ਗ	—	ਮ	—	—	—	ਗਮ	ਪਮ	ਗ	—	—	—	ਮ	ਧ	ਧ	ਪ	ਮ
ਮਾ	S	ਮਾ	S	S	S	ਬਾS	ਜਿS	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਮ	ਮ	ਗਮ
								ਓ	S	S,	ਪ	ਰਿ	ਓ	S	ਨਿS	
ਪ	—	ਧ	ਸ	ਧਸ	ਧਪ	ਗਮ	ਪਮ	ਗੁਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਧ	ਧ	ਧ	ਪ	ਮ
ਸਾ	S	ਨੈ	S	ਘਾS	SS	SS	SS	SS	S	ਉ	ਗ	ਗ...	ਗ...	ਗ...	ਗ...	ਗ...

ਅੰਤਰਾ

												ਪ ਮ ਧ ਧ			
												ਖੇ ਤ ਜੁ			
ਸ	—	ਸ	—	—	ਰੁੰ	—	ਰੁੰ	ਨ	—	ਧ	ਪ	—	ਮ	ਗ	ਮ
ਮਾ	S	ਡਿਓ	S	S	ਸੂ	S	ਰ	ਮਾ	S	S	S	S,	ਅ	ਬ	ਜੁ
ਪ	ਪ	ਧ	ਸ	ਧਸ	ਧਪ	ਗਮ	ਪਮ	ਗੁਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਧ	ਧ	ਧ	ਪ
ਝ	ਨ	ਕੋ	S	ਦਾS	SS	SS	SS	SS	S	ਉ	ਗ	ਗ...	ਗ...	ਗ...	ਗ...

ਨੋਟ :—ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਰਾਜਨ ਕਉਨ ਤੁਮਾਰੇ ਆਵੈ' ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਗਾਉਣਾ ਹੈ।

(ਸੂਰ ਬਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ (ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ), ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਬਿਖੈ ਬਨੁ ਫੀਕਾ ਤਿਆਗਿ ਰੀ ਸਖੀਏ ਨਾਮੁ ਮਹਾ ਰਸੁ ਪੀਓ ॥

ਬਿਨੁ ਰਸ ਚਾਖੇ ਬੁਡਿ ਗਈ ਸਗਲੀ ਸੁਖੀ ਨ ਹੋਵਤ ਜੀਓ ॥

ਮਾਨ ਮਹਤੁ ਨ ਸਕਤਿ ਹੀ ਕਾਈ ਸਾਧਾ ਦਾਸੀ ਥੀਓ ॥

ਨਾਨਕ ਸੇ ਦਰਿ ਸੋਭਾਵੰਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਭਿ ਅਪੁਨੈ ਕੀਓ ॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੨)

ਅਸਥਾਈ

X				o				X				o					
ਧ	ਮ	ਪ	ਨ	ਪ	—	ਪ	—	ਪ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰ	ਰ	ਸ	—	
ਬਿ	ਖੈ	ਬ	ਨ	ਫੀ	S	ਕਾ	S	ਤਿਆ	S	ਗ	ਰੀ	ਸ	ਖੀ	ਏ	S		
—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧ	ਨ	ਪ	ਧ	—	ਪ	—	ਮ	ਗ	ਰਸ	—		
S	ਨਾ	ਮ	ਮ	ਗਾ	S	ਰ	ਸ	ਪੀ	S	ਓ	S	S	S	S	S		

ਅੰਤਰਾ

	ਪ	ਪ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—	—	ਸਰੰ	ਰੰ	ਰੰ	ਨ	ਨਸੰ	ਧ	—		
	ਬਿਨ	ਰ	ਸ	ਚਾ	S	ਖੈ	S	S	ਬੁਡਿ	ਗ	ਈ	ਸ	ਗS	ਲੀ	S		
ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	—	ਪ	—	ਪ	—	ਗ	—	ਗ	—	ਸ	—		
S	ਸੁ	ਖੀ	ਨ	ਹੋ	S	ਵ	ਤ	ਜੀ	S	ਓ	S	S	S	S	S		
—	ਮ	ਗ	ਮ														
S	ਨਾ	ਮ	ਮਹਾ...														

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੬. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ (ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ), ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਤੇਰਾ ਜਨੁ ਰਾਮ ਰਸਾਇਣਿ ਮਾਤਾ ॥

ਪ੍ਰੇਮ ਰਸਾ ਨਿਧਿ ਜਾ ਕਉ ਉਪਜੀ ਛੋਡਿ ਨ ਕਤਹੂ ਜਾਤਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਬੈਠਤ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸੋਵਤ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਭੋਜਨੁ ਖਾਤਾ ॥

ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਮਜਨੁ ਕੀਨੋ ਸਾਧੂ ਧੂਰੀ ਨਾਤਾ ॥੧॥

ਸਫਲੁ ਜਨਮੁ ਹਰਿ ਜਨ ਕਾ ਉਪਜਿਆ ਜਿਨਿ ਕੀਨੋ ਸਉਤ ਬਿਧਾਤਾ ॥

ਸਗਲ ਸਮੂਹ ਲੈ ਉਧਰੇ ਨਾਨਕ ਪੂਰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਪਛਾਤਾ ॥੨॥

(ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੫੩੨)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
	ਸ	ਗ	ਪ	ਧ	ਨ
	ਮ	ਮ	—	ਨ	—
	ਰਾ	ਰ	ਸਾ	ਦਿ	ਸ
ਨ					
ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਧ	ਪ
ਮਾ	ਤਾ	ਸ	ਤੇ	ਰਾ	ਜ

ਮਗ ੪੪
ਰਗ ੪੪
ਰਸ ੪੪

ਅੰਤਰਾ

	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨਧ
	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	ਨਿ	ਪਿ	੪੪
	ਪ੍ਰ	ਮ	ਰ	ਸਾ	੪	੪			
ਸੰ	—	—	ਨ	ਰੰ	—	—	ਸੰ	ਧ	—
੪	੪	੪	ਜਾ	੪	ਕਉ	ਉ	ਜੀ	੪	੪
ਪ	—	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਪ	ਪ	ਧ	ਨ
੪	੪	੪	ਛੋ	ਡ	ਨ	ਕ	ਤ	੪	੪
ਨ									
ਧ	ਪ	—	ਮ	—	ਪ	ਧ	ਧ	ਪ	—
ਜਾ	ਤਾ	੪	੪	੪	ਤੇ	੪	ਰਾ	ਜ	੪

ਮਗ ੪੪
ਰਗ ੪੪
ਰਸ ੪੪

ਰਾਮ ਰ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

ਨੋਟ :— ਇਸ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਰਾਗੀ, ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ । ਇਹ ਭਟਿਆਰ ਰਾਗ ਦੀ ਬਹੁਤ ਸੁੰਦਰ ਰੀਤ (ਟਿਯੂਨ) ਹੈ ।

੭. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ ਇਕਤਾਲ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਰਾਜਨ ਕਉਨੁ ਤੁਮਾਰੈ ਆਵੈ ॥

ਐਸੇ ਭਾਉ ਬਿਦਰ ਕੋ ਦੇਖਿਓ ਓਹੁ ਗਰੀਬ ਮੋਹਿ ਭਾਵੈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਹਸਤੀ ਦੇਖਿ ਭਰਮ ਤੇ ਭੂਲਾ ਸ੍ਰੀ ਭਗਵਾਨੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ॥

ਤੁਮਰੇ ਦੂਧੁ ਬਿਦਰ ਕੋ ਪਾਨ੍ਹੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਕਰਿ ਮੈ ਮਾਨਿਆ ॥੧॥

ਖੀਰ ਸਮਾਨਿ ਸਾਗੁ ਮੈ ਪਾਇਆ ਗੁਨ ਗਾਵਤ ਰੈਨਿ ਬਿਹਾਨੀ ॥

ਕਬੀਰ ਕੋ ਠਾਕੁਰ ਅਨਦ ਬਿਨੋਦੀ ਜਾਤਿ ਨ ਕਾਹੂ ਕੀ ਮਾਨੀ ॥੨॥

(ਮਾਰੂ ਭਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੧੧੦੫)

ਅਸਥਾਈ

X		੦		੨		੦	੩	੪	
						ਗ ਮ ਕਉ ਨ	ਪ ਮਗ ਤੁ ਮਾੜ	੪ ਰੁਸ ੜੜ	ਸ ਰੈ
ਖ ਆ	— ੜ	ਧ ਵੈ	— ੜ	ਪ ਰਾ	ਪ ਜਨ,	ਗ ਮ ਕਉ ੜ	ਪ ਮਗ ਤੁ ਮਾੜ	੪ ਰੁਸ ੜੜ	ਸ ਰੈ
ਨ ਆ	— ੜ	ਧ ਵੈ	— ੜ	ਗ ਐ	ਮ ਸੋ	ਪ ਭਾ	ਪ ਉ	ਗ ਦ	ਮ ਪਮ ਰ ਕੋੜ
ਗ ਦੇ	ਰੁ ੜ	ਸ ਖਿਓ	— ੜ	ਗਮ ਓਹੁ	ਪਧ ੜੜ	ਸੰ ੜ	ਸੰ ਗ	ਧ ਰੀ	ਪਗ ਰਮ ਬੜ ਮੋਹਿ
ਪ ਭਾ	— ੜ	ਪ ਵੈ	— ੜ	ਧ ਰਾ	ਪ ਜ...				

ਅੰਤਰਾ

			ਪ ਹ	ਪ ੜਸ	ਧ ਤੀ	ਸੰ ਦੇ	— ੜ	— ੜ	ਸੰ ਖ	— ੜ	ਨ ੜ
ਸੰ *	— *	— *	ਸੰ ਭ	ਸੰ ਰਮ	ਸੰ ਤੇ	ਰੁੰ ਭੂ	— ੜ	— ੜ	ਨ ਲਾ	— ੜ	ਸੰ ੜ
ਨ ਧ ੜ	— ੜ	ਪ ੜ,	ਮ ਸ੍ਰੀ	ਗ ਭ	ਮ ਗ	ਪ ਵਾ	— ੜ	— ੜ	ਧ ਨ	ਸੰ ੜ	ਸੰ ਨ
ਧਸੰ ਜਾੜ	ਧਪ ੜੜ	ਗਮ ੜੜ	ਪਮ ੜੜ	ਗਰੁ ਨਿਆ	ਸ ੜ,	ਗ ਕਉ	ਮ ਨ	ਪ ਤੁ	ਮਗ ਮਾੜ	ਰੁਸ ੜੜ	ਸ ਰੈ ਆਵੈ...

ਨੋਟ : -- ਇਹ ਭੀ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਈਤ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਹੇਠ ਲਿਖੀ 'ਚਾਰਤਾਲ' ਦੀ ਰੀਤ ਗਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸ ਨੂੰ ਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਫਿਰ (ਗਗਨ ਦਮਾਮਾ ਬਾਜਿਓ) ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਹੀ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਰਕਟਣ ਪੂਰਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਇਤਿਹਾਸਕ ਘਟਨਾ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਰੱਖਦਾ ਹੈ।

੮ ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ, ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਅਸਥਾਈ

X		੦	੧	੨	੩	੪	੫	੬	੭	੮	੯
ਸ	ਧ	ਧ	ਨ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਕਉ	ਨ	ਤੁ	ਮਾ	ੜ	ਰੈ	ਆ	ੜ	ਵੈ	ਰਾ	ਜ	ਨ
ਨ						ਧ					
ਸ	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ
ਐ	ੜ	ਸੋ	ਭਾ	ਉ	ਬਿ	ਦ	ਰ	ਕੋ	ਦੇ	ੜ	ਖਿਰੋ
ਨ	ਮੰ	ਸਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਪਮ	ਮ	—	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਓ	ਹੁ	ਗੜ	ਰੀ	ਬ	ਮੋਹਿ	ਭਾ	ੜ	ਵੈ	ਰਾ	ਜ	ਨ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਮ	ਧ	ਧ	ਖੋਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ
ਹ	ੜਸ	ਤੀ	ਦੇ	ਖ	ਭੜ	ਰ	ਮ	ਤੇ	ਭੂ	ੜ	ਲਾ
ਸਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਨ	ਪ	ਧ	ਮ	—	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਸੀੜ	ਭ	ਗ	ਵਾ	ਨ	ਨ	ਜਾ	ੜ	ਨਿਆ,	ਰਾ	ਜ	ਨ

੯. ਰਾਗ ਭਟਿਆਰ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਜ ਲਯ)

ਤੇਜ ਹੂੰ ਕੋ ਤਰੁ ਹੈਂ ਕਿ ਰਾਜਸੀ ਕੋ ਸਰੁ ਹੈਂ,
ਕਿ ਸੁੱਧਤਾ ਕੋ ਘਰ ਹੈਂ ਕਿ ਸਿੱਧਤਾ ਕੀ ਸਾਰ ਹੈਂ ॥
ਕਾਮਨਾ ਕੀ ਖਾਣ ਹੈਂ ਕਿ ਸਾਧਨਾ ਕੀ ਸਾਨ ਹੈਂ,
ਬਿਰਕਤਤਾ ਕੀ ਬਾਨ ਹੈਂ ਕਿ ਬੁੱਧਿ ਕੋ ਉਦਾਰੁ ਹੈਂ ॥
ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਹੈਂ ਕਿ ਭੂਪਨ ਕੋ ਭੂਪ ਹੈਂ,
ਕਿ ਰੂਪ ਹੂੰ ਕੋ ਰੂਪ ਹੈਂ, ਕੁਮਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਹਾਰੁ ਹੈਂ ॥
ਦੀਨਨ ਕੋ ਦਾਤਾ ਹੈਂ ਗਨੀਮਨ ਕੋ ਗਾਰਕ ਹੈਂ,
ਸਾਧਨ ਕੋ ਰੱਛਕ ਹੈਂ ਗੁਨਨ ਕੋ ਪਹਾਰੁ ਹੈਂ ॥ ੭ ॥ ੨੫੯ ॥

(ਅਕਾਲ ਉਸਤਤ ਪਾ: ੧੦)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੦	੩
ਸ	ਸ	ਮ	ਪ
ਦੀ	ਨ	ਦਾ	ਮ
	ਨ	ਤਾ	ਪ
	ਨ	ਹੈ	ਗ
	ਨ	ਹੈ	ਗ
ਮ	ਧ	ਰੁੰ	ਨ
ਨੀ	ਮ	ਗਾ	ਨ
	ਨ	ਨਧ	ਪ
	ਨ	ਰਕ	ਪ
	ਨ	ਹੈ	ਪ
ਪ	ਰੁੰ	ਪ	ਮ
ਸ	ਨ	ਧ	ਮ
ਸਾ	ਨ	ਕੋ	ਗੁ
	ਨ	ਰੁੰ	ਪ
	ਨ	ਧ	ਮ
	ਨ	ਕੋ	ਗੁ
ਗ	ਮ	ਮ	ਸ
ਮ	ਨ	ਹਾ	ਸ
ਨ	ਕੋ	ਰ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਧ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰੁੰ	ਸ
ਤੇ	ਜ	ਹੈ	ਕੋ	ਤ	ਰ	ਹੈ	ਕਿ
	ਜ	ਨ	ਕੋ	ਸ	ਸ	ਧ	ਧ
ਨ	ਸ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸ	ਨ	ਧ
ਸ	ਜ	ਸੀ	ਨ	ਕੋ	ਰ	ਹੈ	ਕਿ
ਗ	ਜ	ਸੀ	ਨ	ਕੋ	ਰ	ਹੈ	ਕਿ
ਪ	ਪ	ਸ	ਸ	ਰੁੰ	ਨ	ਧ	ਮ
ਸੁੰ	ਧ	ਤਾ	ਕੋ	ਘ	ਰ	ਹੈ	ਕਿ
	ਧ	ਤਾ	ਕੋ	ਘ	ਰ	ਹੈ	ਕਿ
ਗ	ਮ	ਧ	ਪ	ਮ	(ਮ)	ਰੁੰ	ਸ
ਮ	ਧ	ਤਾ	ਕੀ	ਸਾ	ਰ	ਹੈ	ਸ
ਸਿ	ਧ	ਤਾ	ਕੀ	ਸਾ	ਰ	ਹੈ	ਸ

—ਬਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਦੋ ਮਾਰੂਰੇ ਵਧਾ ਕੇ ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਦਰੁੱਤ ਲਯ ਵਿਚ ਗਾਓ।

(ਭਟਿਆਰ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ

ਵਾਦੀ—ਪ	ਠਾਟ—ਖਮਾਜ	ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ (ਸੂਰਜ ਉਦਯ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—‘ਮ-ਧ, ਧ-ਰ ਤੇ ਨੁਰੰਸ’ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਨੁਰ—ਸ; ਰ ਮ ਪ ਧ ਸ ।

ਅਵਰੋਹ—ਨੁਧਪ, ਮਧ—ਪ, ਧਪਮਗਰਸ ।

ਪਕੜ—ਮਧੰਸਪ, ਧਪਮਗਰਸ, ਰਪ—ਮਗਰਸ, ਨੁਰ—ਸ. ਨੁਧਸ ।

ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ ਇਕ ਮਧੁਰ ਅਤੇ ਸਰਲ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਠਾਟ ਖਮਾਜ, ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਪੰਚਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਪਹਿਰ (ਸੂਰਜ-ਉਦਯ) ਹੈ। ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਸ ਰਾਗ ਨੂੰ ਸੁਰਗਵਾਸੀ ਪੰਡਿਤ ‘ਵਝੇ ਬੋਵਾ’ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਲਿਆਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਰਾਗ ਆਸਾ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ—“ਰਮਪਧਸ, ਅਤੇ ਪਧਸੰਗੰਗਰਸ” ਇਹ ਆਸਾ ਦੇ ਸੁਰ ਹਨ। ਪਰ ਅਗੋਂ “ਨੁਰੰਸ, ਨੁਧਪ, ਮਧੰਸਪ, ਧਪਮਗਰਸ” ਇਹ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸ ਵਿਚ ਖੰਭਾਵਤੀ ਅਤੇ ਝੰਝਟੀ ਦੇ ਅੰਸ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਹ ਆਪਣੀ ਵੱਖਰੀ ਨੁਹਾਰ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਮਾਰਵਾ ਅਤੇ ਬਿਲਾਵਲ ਠਾਟ ਦੇ ਭਟਿਆਰ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਭਿੰਨ ਹੈ।

ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ ਦੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਦਾ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੱਧਯ ਰਾਤ ਦੇ ਰਾਗ ਵਿਚ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਦਾ ਖੜਜ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਸੁਰ ਅਤੀ ਪ੍ਰਬਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਰਾਂ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਅਵਰੋਹੀ ਵਰਣ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ “ਨੁਰੰਸ, ਧਰੰਸ, ਮਧੰਸਪ, ਅਤੇ ਰਪੰਸਮ” ਆਦਿ ਸੁਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਉਦਯ ਸਮੇਂ ਹੀ ਅਕਸਰ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

- ਸ ਰ
੧. ਸ, ਨੁਧ, ਨੁਧਸ — ਨੁਰ, ਨੁਧਰ, ਸ — ਸ, ਰਸ, ਨੁਧਸ — ਰਸਨੁਧ, ਨੁਰੰਸ, ਰਨੁਧ, ਗੰਚਸ — ।
- ਸ
੨. ਸ — ਰਮ, ਨੁਧੰਸ, ਰਮ, ਨੁਰੰਸ, ਰਮ, ਸਰਮ, ਰਮਗ, ਰਸਨੁਧ, ਨੁਰੰਸ — ਸ, ਰਮਪ — ਮਗਰਸ, ਫਰਸ; ਰਸਨੁਧਸ — ਨੁਰੰਸ — ।

੩. ਸ—ਰਮ, ਰਮਪ — ਮਗਰਸ, ਰਪ—ਮਗਰਸ, ਰਮਪ, ਮਧੜੜਪ, ਰਮਪਧੜੜਪ, ਮਧੜੜਪ, ਧਪਮਗ
 ਸ ਸ
 ਰਸ, ਰਪ—ਮਗਰਸ, ਰਸਨੁਧ; ਸ—ਸ, ਰਮਪਧ—ਨੁ, ਨੁਧਪ, ਧਪਮ, ਪਮਗ, ਮਗਰ, ਗਰਸ;

ਸ
 ਰਸਨੁਰੜੜ— ।

੪. ਰਮਪਧ—ਮਧ—ਮਧੜੜਪ, ਰਮਪਧਨੁਧਪ, ਧਸ—ਨੁਧਪ, ਧਪਮਗਰਸ, ਰਮਪਧਸ—ਨੁਰ ਸ,
 ਰੰਨੁਧਪ, ਮਧੜੜਪ, ਧਪਮਗਰ, ਪ—ਮਗਰਸ, ਨੁਧਰ—ਮਗਰਸ, ਨੁਰੜੜ—ਰਮ, ਰਮਪ; ਮਪਧ,
 ਪਧਸ—ਨੁਰੜੜ, ਰਸੰਨੁਧ, ਪ—ਪਰੜੜ, ਨੁਧਪ, ਧਪਮ, ਪਮਗ, ਮਗਰ, ਗਰਸ— ।

੫. ਰਮਪਧ, ਰਮਧ, ਸੰਧ—ਪ. ਧਪਮਗਰਸਧੜੜੜਪ, ਮਧੜੜਪ, ਨੁਧਪ, ਮਪਧਸ—ਰਮਪਧਸ—ਸ—
 ਰਮਪਧ—ਪਧਸ, ਪਧਸਰੰਗਰੰਸ, ਨੁਰੜੜ, ਰਸੰਨੁਧ, ਮਧੜੜਪ, ਧਪਮਗਰਸ, ਸਰਮ, ਰਮਪ, ਮਪਧ,
 ਪਧਸ, ਧਸਰੰ, ਸਰੰਮ ਗਰੰਸ, ਨੁਧਪ, ਧਪਮਗਰਸ, ਰਪ—ਮਗਰਸ— ।

੧. ਰਾਗ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਭੂਲੇ ਮਾਰਗ ਜਿਨਹਿ ਬਤਾਇਆ ॥ ਐਸਾ ਗੁਰੁ ਵਡਭਾਗੀ ਪਾਇਆ ॥੧॥
 ਸਿਮਰਿ ਮਨਾ ਰਾਮੁ ਨਾਮੁ ਚਿਤਾਰੇ ॥ ਬਸਿ ਰਹੇ ਹਿਰਦੈ ਗੁਰ ਚਰਨ ਪਿਆਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਲੋਭਿ ਮੋਹਿ ਮਨੁ ਲੀਨਾ ॥ ਬੰਧਨ ਕਾਟਿ ਮੁਕਤਿ ਗੁਰਿ ਕੀਨਾ ॥੨॥
 ਦੁਖ ਸੁਖ ਕਰਤ ਜਨਮਿ ਫੁਨਿ ਮੂਆ ॥ ਚਰਨ ਕਮਲ ਗੁਰਿ ਆਸ੍ਰਮੁ ਦੀਆ ॥੩॥
 ਅਗਨਿ ਸਾਗਰ ਬੂਡਤ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ਨਾਨਕ ਬਾਹ ਪਕਰਿ ਸਤਿਗੁਰਿ ਨਿਸਤਾਰਾ ॥੪॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੩)

ਅਸਥਾਈ

੩				×				੨				੦				ਪ ਮ ਸਿ
ਗ	ਰ	ਸ	ਧ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਰ	ਪ	ਪ	ਪ	ਧਪ	ਮਗ	ਰਸ	ਮ	
ਮ	ਰ	ੜ	ਮ	ਨਾ	ੜ	ਰਾ	ਮ	ਨਾ	ੜ	ਮ	ਚਿ	ਤਾੜ	ੜੜ	ਰੇੜ	ਬ	

ਮ	ਪ	ਪ	ਪਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਧ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧਪ	ਮ
ਸ	ਰ	ਹੇ	ਹਿਰ	ਦੈ	ੜ	ਗੁ	ਰ	ਚ	ਰ	ਨ	ਪਿ	ਆ	ੜ	ਰੇੜ	ਸਿ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਸੰ	—
ਭੂ	ੜ	ਲੈ	ੜ	ਮਾ	ੜ	ਰ	ਗ	ਜਿ	ਨਹਿ	ੜ	ਬ	ਤਾ	ੜ	ਇਆ	ੜ	
ਧ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰਸ		
ਐ	ੜ	ਸਾ	ੜ	ਗੁ	ਰ	ਵ	ਡ	ਭਾ	ੜ	ਗੀ	ੜ	ਪਾ	ੜ	ਇਆ	ਸਿਮ	

— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਲੋਭਿ ਮੋਹਿ ਮਗਨ ਅਪਰਾਧੀ ॥ ਕਰਣਹਾਰ ਕੀ ਸੇਵ ਨ ਸਾਧੀ ॥੧॥
 ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਪ੍ਰਭ ਨਾਮ ਤੁਮਾਰੇ ॥ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨੀਆਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਤੂੰ ਦਾਤਾ ਪ੍ਰਭ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ॥ ਕਾਚੀ ਦੇਹ ਮਾਨੁਖ ਅਭਿਮਾਨੀ ॥੨॥
 ਸੁਆਦ ਬਾਦ ਈਰਖ ਮਦ ਮਾਇਆ ॥ ਇਨ ਸੰਗਿ ਲਾਗਿ ਰਤਨ ਜਮੁ ਗਵਾਇਆ ॥੩॥
 ਦੁਖ ਭੰਜਨ ਜਗਜੀਵਨ ਹਰਿ ਰਾਇਆ ॥ ਸਗਲ ਤਿਆਗਿ ਨਾਨਕੁ ਸਰਣਾਇਆ ॥੪॥
 (ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੪੦-੪੧)

ਅਸਥਾਈ

੨							੦							੩					×
ਮ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰ	ਸ	ਨੁ	ਧ	ਸ	—	ਸ	—				
ਪ	ਤਿ	ਤ	ਪਾ	ਵ	ਨ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਨਾ	ੜ	ਮ	ਤੁ	ਮਾ	ੜ	ਰੇ	ੜ				
ਰ	ਮ	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਰਸ				
ਰਾ	ੜ	ਖ	ਲੈ	ਹੁ	ੜ	ਮੋ	ਹਿ	ਨਿ	ਰ	ਗੁ	ਨੀ	ਆ	ੜ	ਰੇ	ੜੜ				

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਨੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਸੰ	—
ਲੈ	ੜ	ਭ	ਮੋ	ਹਿ	ੜ	ੜ	ਮ	ਗ	ਨ	ਅ	ਪ	ਰਾ	ੜ	ਧੀ	ੜ
ਪ	ਧ	ਸੰ	ਰੰ	ਗੰ	ਰੰ	ਸੰ	—	ਨੁ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮਗ	ਰਸ
ਕ	ਰ	ਣ	ਹਾ	ੜ	ਰ	ਕੀ	ੜ	ਸੋ	ੜ	ਵ	ਨ	ਸਾ	ੜ	ਧੀੜ	ੜੜ

— ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ, ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਮੈ ਮਨਿ ਤੇਰੀ ਟੇਕ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਮੈ ਮਨਿ ਤੇਰੀ ਟੇਕ ॥

ਅਵਰ ਸਿਆਣਪ ਬਿਰਥੀਆ ਪਿਆਰੇ ਰਾਖਨ ਕਉ ਤੁਮ ਏਕ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਪੂਰਾ ਜੇ ਮਿਲੈ ਪਿਆਰੇ ਸੋ ਜਨੁ ਹੋਤ ਨਿਹਾਲਾ ॥

ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸੋ ਕਰੇ ਪਿਆਰੇ ਜਿਸ ਨੋ ਹੋਇ ਦਇਆਲਾ ॥

ਸਫਲ ਮੂਰਤਿ ਗੁਰਦੇਉ ਸੁਆਮੀ ਸਰਬ ਕਲਾ ਭਰਪੂਰੇ ॥

ਨਾਨਕ ਗੁਰੁ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ ਸਦਾ ਸਦਾ ਹਜ਼ੂਰੇ ॥੧॥

(ਬਿਲਾਵਲ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੮੦੨)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੩	੦
ਧ	ਪ	ਰ	ਗ	ਰ
ਮੈ	ਸ	ਤੇ	ਰੀ	ਸ
ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਸ	—
ਟੇ	ਕ	ਪਿਆ	ਥੇ	ਸ
ਰ	—	ਪ	ਧ	ਪ
ਮੈ	ਸ	ਤੇ	ਸ	ਰੀ
ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਧ
ਟੇ	ਸ	ਸ	ਕ	ਪ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਧ	ਸ	ਸੰ	—
ਅ	ਵ	ਰ	ਸਿ	ਆ
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਨੁ
ਬਿ	ਰ	ਥੀ	ਆ	ਪਿਆ
ਪ	ਧ	ਸੰ	ਰੰ	ਗ
ਰਾ	ਸ	ਖ	ਨ	ਕਉ
ਸੰ	ਧ	ਸੰ	—	ਨੁ
ਨੁ	ਸ	ਸ	—	ਕ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੪. ਰਾਗ ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਘਰ ਮਹਿ ਠਾਕੁਰੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ॥ ਗਲ ਮਹਿ ਪਾਹਣੁ ਲੈ ਲਟਕਾਵੈ ॥੧॥
 ਭਰਮੇ ਭੂਲਾ ਸਾਕਤੁ ਫਿਰਤਾ ॥ ਨੀਰੁ ਬਿਰੋਲੈ ਖਪਿ ਖਪਿ ਮਰਤਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਜਿਸੁ ਪਾਹਣੁ ਕਉ ਠਾਕੁਰੁ ਕਰਤਾ ॥ ਉਹੁ ਪਾਹਣੁ ਲੈ ਉਸ ਕਉ ਡੁਬਤਾ ॥੨॥
 ਗੁਨਹਗਾਰ ਲੂਣ ਹਰਾਮੀ ॥ ਪਾਹਣੁ ਨਾਵ ਨ ਪਾਰਗਿਰਾਮੀ ॥੩॥
 ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਨਾਨਕ ਠਾਕੁਰੁ ਜਾਤਾ ॥ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਪੂਰਨ ਬਿਧਾਤਾ ॥੪॥

(ਸੂਹੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੭੩੯)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਮ	ਪ	ਮ	ਸ	ਧ	ਸ
ਰ	ਪ	ਗ	ਨੁ	ਸ	ਸ
ਭ	ਰ	ਲਾ	ਸਾ	ਤ	ਰ
ਰ	ਮ	—	ਸੰ	ਰੰਸੰ	ਧ
ਨੀ	ਰ	ੜ	ਖਪ	ਪੜ	ਤਾ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਪ	ਧ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪਧ	ਸੰ	—	ਸ
ਘ	ਰ	ਮਹਿ	ਠਾ	ਕੁ	ਰੜ	ਨਦ	ਰ	ਨੜ	ਆ	ੜ	ਵੈ
ਸ	ਰੰ	ਗੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਧਪ	ਮ	ਗ	ਰਸ
ਗ	ਲ	ਮਹਿ	ਪਾ	ਹ	ਣ	ਲੈ	ਲ	ਟੜ	ਕਾ	ੜ	ਵੈੜ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

(ਖਮਾਜੀ ਭਟਿਆਰ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਗਉੜੀ

ਵਾਦੀ — ਮ | ਠਾਟ — ਭੈਰਉ | ਤਮਾਂ — ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ)
 ਸੰਵਾਦੀ — ਸ | ਜਾਤੀ — ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼ — ਇਸ ਦੀ ਗਤਿ ਮੰਦ੍ਰ ਤੇ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਆਰੋਹ — ਸ, ਨ, ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਨ, ਸੰ।

ਅਵਰੋਹ — ਸੰ ਨ ਧੁ ਪ ਮ, ਗ ਰੁ ਸ ਰੁ ਨ, ਸ।

ਪਕੜ — ਸ, ਨ, ਧੁ ਨ, ਰੁ ਗ ਰੁ ਮ, ਗ ਰੁ ਸ ਰੁ ਨ, ਧੁ ਨ ਧੁ ਪ ਮ ਪੁ ਨ, ਰੁਸ।

ਮੱਧਕਾਲੀ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ "ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ" ਹੀ ਇਕ ਅਜੇਹਾ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਗਉੜੀ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਬਾਣੀ ਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਾਂ ਸੰਗੀਤ ਸ਼ਾਸਤਰ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਪਰ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਬੇਰਾਗਣ, ਦੀਪਕੀ, ਮਾਝ, ਮਾਲਾ ਜਾਂ ਮਾਲਵਾ ਆਦਿ ਅੰਸੇ ਰਾਗ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਲੇਖ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਆਧੁਨਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਗਉੜੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਪ੍ਰਚਲਿਤ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਜੋ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਬਜ਼ੁਰਗ ਉਸਤਾਦਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਸੂਰ ਲਿਪੀ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਕੇਵਲ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦੀ ਗਉੜੀ ਦਾ ਹੀ ਉਲੇਖ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਦਾ ਠਾਟ ਭੈਰਉ, ਜਾਤੀ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾ ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ) ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ, ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ ਆਦਿ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਿਚ ਮਤ-ਭੇਦ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ — ਕੋਈ ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ 'ਗੰਧਾਰ ਧੈਵਤ' ਵਰਜਿਤ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਕੋਈ ਸੰਪੂਰਣ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੋਈ ਵਾਦ-ਸੰਵਾਦ 'ਰੁ-ਪ' ਕੋਈ 'ਰੁ-ਧੁ' ਕੋਈ 'ਪ-ਸ' ਅਤੇ ਕੋਈ 'ਮ-ਸ' ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਮੱਟੇ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹੋ ਕਹਾਂਗੇ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਗਾਇਕ, ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ (ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ) ਗਉੜੀ ਦੀ ਜਾਤੀ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਬਾਕੀ ਉਤ੍ਰ-ਭਾਰਤੀ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਜਾਂ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਦਿਨ ਦੇ ਚੌਥੇ ਪਹਿਰ ਗਾਉਂਦੇ-ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਉਹ ਇਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਦੀ ਗਉੜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦੀ ਗਉੜੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ ਕਰਣ ਨਾਲ ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦੀ ਗਉੜੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਜੋ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗਉੜੀ ਭਾਵੇਂ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਗ ਹੈ, ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ਕਾਲਿੰਗੜਾ ਅਤੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਪਰਜ ਰਾਗ ਦੀ ਛਾਇਆ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ — ਸਰਨਸ, ਗਮਪਧੁਪ, ਮਗਰੁਗ,

ਮਗਰੁਸ" ਕਾਲਿੰਗਤਾ ਅਤੇ "ਪਧਨ, ਸੰ — ਸਰੁੰ ਸਰੁੰਨਧੁਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ" ਇਹ ਪਰਜ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਗਉੜੀ ਨੂੰ ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਰਾਗ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਅਧਿਕਤਰ ਮੰਦ੍ਰ ਤੇ ਮੱਧਜ ਸਪਤਕ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮੰਦ੍ਰ ਨਿਖਾਦ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਗਉੜੀ ਦੇ ਸਭੀ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮੰਦ੍ਰ ਸਪਤਕ ਦੇ ਨਿਖਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ— "ਨ੍ਰਧੁਨ, ਸਰੁਸਨ, ਰੁਗਰੁਮਗਰੁਸਰੁਨ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮਪੁਨ, ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਨਿਸ਼ਾਦ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਤੀਜਾ ਨੰਬਰ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ—ਸਰੁ, ਗਰੁਸ ਨ੍ਰਧੁਨ, ਰੁਸ—ਸਰੁਨਸ ਨ੍ਰਧੁਨ, ਧੁਪ, ਮਪੁਨ, ਰੁਸ :
੨. ਸਰੁਗ, ਮਗਰੁਸ, ਨ੍ਰਧੁਨ, ਰੁਗਰੁਮ ਗਰੁਸਰੁਨ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮਧੁਪ, ਮਪੁਨ, ਧੁਨਧੁਪ, ਧੁਮ, ਪਧੁਨ, ਸਰੁ ਨਸ, ਨ੍ਰਧੁਨ, ਰੁਸ —ਨ੍ਰਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸ, ਰੁਨਧੁਨ, ਮਪੁਨ, ਸ — ।
੩. ਸਰੁਨਸਨ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮਧੁਪੁਨ, ਰੁਨਧੁਪਮਪੁਨ, ਰੁਸ — ਸਰੁਗਮ, ਗਰੁਸਨ, ਰੁਗਰੁਮ, ਗਰੁਸਰੁਨਧੁਨ, ਸਰੁਸ—ਸਰੁਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸਰੁ, ਨ੍ਰਸਨਧੁਨ, ਸਰੁਸਨ ਨ੍ਰਗਮ, ਗਮਪਗਮਗਰੁਗ, ਰੁਸਨਧੁਨਰੁਸ ।
੪. ਗਮਪਧੁਪ, ਧੁਮਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸ, ਰੁਨਧੁਨ, ਰੁਸ—ਗਮ, ਰੁਗਮ, ਨ੍ਰਗਮ, ਗਮਪਧੁਮਪਗਮ, ਗਰੁਸ —ਨ੍ਰਗ, ਰੁਗਮ, ਗਮਪਧੁਪ, ਧੁਮ, ਪਗ, ਮਰੁ, ਗਰੁਸਨ, ਧੁਪ, ਮਪੁਨ, ਧੁਨਸਰੁਸ — ਸਰੁਗਮ— ।
੫. ਸਮ, ਮਪਧੁਪਮ, ਗਮਪਧੁਮਪਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸਨਧੁਨ, ਰੁਗਰੁਮ, ਪਧੁਪ, ਨ, ਧੁਨਧੁਪ, ਮਪਧੁਮ, ਪਗਮ ਰੁਗ, ਮਗਮ, ਗਰੁਸ, ਰੁਸਰੁ, ਨ੍ਰਸਨਧੁਨ, ਨ੍ਰਗਮ, ਪਧੁਮਪਨ, ਸਰੁੰਸੰ, ਨਧੁਨ, ਰੁਨਧੁਪ, ਧੁਮਪਮਗ, ਰੁਸ, ਨ੍ਰਧੁਨ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮਪੁਨ, ਰੁਸ— ।

ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

	੦	੩	×	੨
	* ਗੁ ਨ ਕੀ	ਰ ਤ ਨਿ ਧ	ਸਨ ਧੁਨ ਸਰੁ ਗਮ	ਪਧੁ ਪਮ ਗਰੁ ਸਨ
੧.				
੨.	ਸਨ ਧੁਪ ਮਪ ਨਸ,	ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ	ਗਰੁ ਮਗ ਰੁਸ ਨਸ
੩.	ਰੁਗ ਰੁਮ ਗਰੁ ਸਰੁ	ਨਸ ਨਧੁ ਨਨ ਰੁਨ	ਧੁਪ ਮਪ ਨਸ ਗਮ	ਪਧੁ ਪਮ ਗਰੁ ਸਨ
੪.	ਨਨ ਧੁਨ ਨਧੁ ਨਨ	ਧੁਪ ਮਪ ਨਸ, ਮਮ	ਗ,ਮ ਮਗ, ਮਮ ਗਰੁ
	ਸਰੁ ਨਸ, ਧੁਪ ਪ,ਪ	ਧੁਪ ਧੁਪ ਮਪ ਗਮ	ਗਰੁ ਨਸ, ਗਮ ਪਨ	ਸਨ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ
੫.	ਨਨ ਧੁਪ ਮਪ ਨਸ,	ਰੁਰੁ ਸਨ ਧੁਪ ਮਪ	ਨਸ, ਮਮ ਗਰੁ ਸਨ	ਧੁਪ ਮਪ ਨਸ, ਗਮ
	ਪਨ ਧੁਨ ਧੁਪ ਮਮ	ਗਰੁ ਸਨ ਧੁਪ ਮਪ	ਨਸ, ਗਮ ਪਨ ਸਰੁ	ਨਨ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ
੬.	ਨਧੁ ਨਨ ਸਰੁ ਮਗ	ਰੁਸ, ਨਧੁ ਨਨ ਸਰੁ
	ਮਪ ਮਗ ਰੁਸ, ਨਧੁ	ਨਨ ਸਰੁ ਮਪ ਧੁਪ	ਮਗ ਰੁਸ, ਨਧੁ ਨਨ	ਸਰੁ ਮਪ ਨਸ ਨਧੁ
	ਨਨ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ	ਨਧੁ ਨਨ ਸਰੁ ਮਪ	ਨਸ ਰੁਸ ਨਧੁ ਨਨ	ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ ਨਧੁ
	ਨਨ ਗੁ ਨ ਕੀ			
੭	ਨਸ ਰੁਨ ਸਰੁ ਨਸ,	ਨਧੁ ਨਨ ਰੁਨ ਧੁਪ	ਮਪ ਨਸ, ਗਮ ਪ,ਗ	ਮਪ ਗਮ ਧੁਪ ਮਗ
	ਰੁਸ ਨਧੁ ਨਸ, ਨਸ	ਰੁਨ ਸਰੁ ਨਸ ਨਧੁ	ਨਨ ਰੁਨ ਧੁਪ ਮਗ	ਰੁਸ, ਨਸ ਰੁ,ਸ ਰੁਗ,
	ਰੁਗ ਮ,ਗ ਮਪ, ਮਪ	ਧੁਪ ਧੁਨ, ਧੁਨ ਸਰੁ	ਨਸ ਧੁਨ ਪਧੁ ਮਪ	ਗਮ ਰੁਗ ਸਰੁ ਨਸ,
੮.	ਨਰੁ ਮਗ ਰੁਸ, ਨਰੁ	ਗਮ ਪਪ ਮਗ ਰੁਸ,	ਨਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ	ਮਗ ਰੁਸ, ਨਰੁ ਗਮ
	ਪਧੁ ਨਨ ਧੁਪ ਮਗ	ਰੁਸ, ਨਰੁ ਗਮ ਪਧੁ	ਨਸ ਨਨ ਧੁਪ ਮਗ	ਰੁਸ, ਨਰੁ ਗਮ ਪਧੁ
	ਨਸ ਰੁਸ ਨਨ ਧੁਪ	ਮਗ ਰੁਸ, ਨਰੁ ਗਮ	ਪਧੁ ਨਸ ਰੁਗ ਰੁਸ	ਨਨ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ
	* ਗੁ ਨ ਕੀ...			

੧. ਰਾਗ ਚਉਤੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਗੁਨ ਕੀਰਤਿ ਨਿਧਿ ਮੋਰੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਤੂੰਹੀ ਰਸ ਤੂੰਹੀ ਜਸ ਤੂੰਹੀ ਰੂਪ ਤੂੰਹੀ ਰੰਗ ॥ ਆਸ ਓਟ ਪ੍ਰਭ ਤੋਰੀ ॥੧॥

ਤੂੰਹੀ ਮਾਨ ਤੂੰਹੀ ਧਾਨ ਤੂੰਹੀ ਪਤਿ ਤੂੰਹੀ ਪ੍ਰਾਨ ॥ ਕੁਰਿ ਤੂਟੀ ਲੈ ਜੋਰੀ ॥੨॥

ਤੂੰਹੀ ਕ੍ਰਿਹਿ ਤੂੰਹੀ ਬਨਿ ਤੂੰਹੀ ਭਾਉ ਤੂੰਹੀ ਸੁਨਿ ॥ ਹੈ ਨਾਨਕ ਨੇਰ ਨੇਰੀ ॥੩॥

(ਕਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੩)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
—	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ	ਧੁ	ਨ	—	ਸ	ਨ	ਰੁ	ਸ
ੜ	ਕੁ	ਨ	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨਿ	ਧਿ	ਮੋ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ	ਧੁ	ਨ	—	ਧੁ	—	ਪ	—
ੜ	ਕੁ	ਨ	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨਿ	ਧਿ	ਮੋ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸ	ਰੁ	ਨ	—	ਸ	—	—	—	—	—
ੜ	ਕੁ	ਨ	ਕੀ	ਰ	ਤ	ਨਿ	ਧਿ	ਮੋ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

੫															
ਮ	—	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	—	ਰੁੰ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਸੰ	—	—	
ਤੂੰ	ੜ	ਹੀ	ਰ	ਸ	ੜ	ੜ	ੜ	ਤੂੰ	ੜ	ਹੀ	ਜ	ਸ	ੜ	ੜ	
—	ਨ	—	ਧੁ	ਨ	—	—	—	ਨ	ਨ	ਰੁੰ	ਧੁ	—	ਪ	—	
ੜ	ਤੂੰ	ੜ	ਹੀ	ਰੁ	ੜ	ੜ	ੜ	ਪ	ਤੂੰ	ੜ	ਰੁੰ	ੜ	ੜ	ੜ	
ਪ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ	—	ਸ	—
ਗ,	ਆ	ਸ	ਓ	ੜ	ਟ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਤੋ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਫੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦੁਲਭ ਦੇਹ ਪਾਈ ਵਡਭਾਗੀ ॥ ਨਾਮ ਨ ਜਪਹਿ ਤੇ ਆਤਮਘਾਤੀ ॥੧॥
 ਮਰਿ ਨ ਜਾਹੀ ਜਿਨਾ ਬਿਸਰਤ ਰਾਮ ॥ ਨਾਮ ਬਿਹੂਨ ਜੀਵਨ ਕਉਨ ਕਾਮ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਖਾਤ ਪੀਤ ਖੇਲਤ ਹਸਤ ਬਿਸਥਾਰ ॥ ਕਵਨ ਅਰਥ ਮਿਰਤਕ ਸੀਗਾਰ ॥੨॥
 ਜੋ ਨ ਸੁਨਹਿ ਜਸੁ ਪਰਮਾਨੰਦਾ ॥ ਪਸੁ ਪੰਖੀ ਤ੍ਰਿਗਦ ਜੋਨਿ ਤੇ ਮੰਦਾ ॥੩॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਗੁਰਿ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ॥ ਕੇਵਲ ਨਾਮੁ ਰਿਦ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇਆ ॥੪॥
 (ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੮੮)

ਅਸਥਾਈ

੩					×					੨					੦
ਸ	ਸ	ਨ	ਧੁ	ਨ	—	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਰੁ
ਨ	ਰ	ਨ	ਜਾ	ਹੀ	ੜ	ਜਿ	ਨਾ	ਬਿ	ਸ	ਰ	ਤ	ਰਾ	ੜ	ਮ	ੜ
ਮ															
ਗ															
ਮ	—	ਮ	ਮ	ਗਮ	ਪਧੁ	ਪ	ਮ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਰੁ
ਨਾ	ੜ	ਮ	ਬਿ	ਹੁੜ	ੜੜ	ਨ	ਜੀ	ਵ	ਨ	ਕਉ	ਨ	ਕਾ	ੜ	ਮ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਸ	—	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਮ	—
ਦੁ	ੜ	ਫ	ਭ	ਦੇ	ਹ	ਪਾ	ੜ	ਈ	ੜ	ਵ	ਭ	ਭਾ	ੜ	ਗੀ	ੜ
ਪ	—	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਰੁ
ਨਾ	ੜ	ਮ	ਨ	ਜ	ਪਹਿ	ੜ	ਭੈ	ਆ	ੜ	ਭ	ਮ	ਘਾ	ੜ	ਤੀ	ੜ

—ਬਬਦ ਦੀਆਂ ਥਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਰਚਨਾ ਰਾਮ ਬਨਾਈ ॥

ਇਕਿ ਬਿਨਸੈ ਇਕ ਅਸਥਿਰੁ ਮਾਨੈ ਅਚਰਜੁ ਲਖਿਓ ਨ ਜਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ਬਸਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ ਬਿਸਰਾਈ ॥

ਝੂਠਾ ਤਨੁ ਸਾਚਾ ਕਰਿ ਮਾਨਿਓ ਜਿਉ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਾਈ ॥੧॥

ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੋ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੈ ਜਿਉ ਬਾਦਰ ਕੀ ਛਾਈ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਜਗੁ ਜਾਨਿਓ ਮਿਥਿਆ ਰਹਿਓ ਰਾਮ ਸਰਨਾਈ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੧੯)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
																ਨ	ਧੁ	ਨ	
																ਸਾ	ਧੋ		
ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ	—	ਸ	—	—	ਨ	ਧੁ	ਨ				
ਰ	ਚ	ਨਾ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਮ	ਬ	ਨਾ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸਾ	ਧੋ				
ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ	—	ਸ	—	ਨ	—	—	—				
ਰ	ਚ	ਨਾ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਮ	ਬ	ਨਾ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸਾ	ਧੋ				
ਸ	ਸ	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ				
ਇ	ਕ	ਬਿ	ਨ	ਸੈ	ੜ	ਇ	ਕ	ਅ	ੜਸ	ਬਿ	ਰ	ਮਾ	ੜ	ਨੈ	ੜ				
ਸ	ਰੁ	ਸ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ	—	ਸ	—	—	ਨ						
ਅ	ਚ	ਰ	ਜ	ਲ	ਖਿ	ਓ	ਨ	ਜਾ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸਾਧੋ...					

ਅੰਤਰਾ

ਸ	—	—	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	—	ਮ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਮ	—
ਕਾ	ੜ	ੜ	ਮ	ਕ੍ਰੋ	ੜ	ਧ	ੜ	ਮੋ	ਹ	ਬ	ਸ	ਪ੍ਰਾ	ੜ	ਨੀ	ੜ
ਮ	ਮ	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	—	—	—
ਹ	ਰਿ	ਮੁ	ੜ	ਰ	ਤ	ਬਿ	ਸ	ਰਾ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨ	ਰੁੰ	ਗੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਨ	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਝੂ	ੜ	ਠਾ	ੜ	ਤ	ਨ	ਸਾ	ੜ	ਚਾ	ੜ	ਕ	ਰ	ਮਾ	ੜ	ਨਿਓ	ੜ

ਮ — ਧੁ ਪ | ਮ — ਪ ਮ | ਗ ਰੁ ਗ — | ਰੁ ਸੁ ਧੁ ਨ
ਜਿਉ ਟ ਸੁ ਪ | ਨਾ ਟ ਰੈ ਟ | ਨਾ ਟ ਈ ਟ | ਟ ਟ, ਸਾ ਧੋ...

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਜੋ ਪਰਾਇਓ ਸੋਈ ਅਪਨਾ ॥ ਜੋ ਤਜਿ ਛੋਡਨ ਤਿਸ ਸਿਉ ਮਨੁ ਰਚਨਾ ॥੧॥
ਕਹਹੁ ਗੁਸਾਈ ਮਿਲੀਐ ਕੇਹ ॥ ਜੋ ਬਿਬਰਜਤ ਤਿਸ ਸਿਉ ਨੇਹ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
ਝੂਠੁ ਬਾਤ ਸਾ ਸਚੁ ਕਰਿ ਜਾਤੀ ॥ ਸਤਿ ਹੋਵਨੁ ਮਨਿ ਲਗੈ ਨ ਰਾਤੀ ॥੨॥
ਬਾਵੈ ਮਾਰਗੁ ਟੇਢਾ ਚਲਨਾ ॥ ਸੀਧਾ ਛੋਡਿ ਅਪੁਨਾ ਬੁਨਨਾ ॥੩॥
ਦੁਹਾ ਸਿਰਿਆ ਕਾ ਖਸਮੁ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ ॥ ਜਿਸੁ ਮੇਲੇ ਨਾਨਕ ਸੋ ਮੁਕਤਾ ਹੋਈ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਕਾ ੧੮੫)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩				੪				੨				ਸਰੁ ਨ ਕਹਹੁ ਗੁ
ਸ ਰੁ ਗ ਮਗ	ਰੁ ਸ ਰੁ ਨ	ਸ ਸ — —	— —	— —	ਸਰੁ ਨ ਕਹਹੁ ਗੁ								
ਸਾ ਟ ਈ ਟ	ਸ ਮਿ ਲੀ ਐ	ਕੇ ਹ ਟ ਟ	ਟ ਟ	ਟ ਟ	ਸਰੁ ਨ ਕਹਹੁ ਗੁ								
ਸ ਰੁ ਗ ਮਗ	ਰੁ ਸ ਰੁ ਨ	ਸ ਸ — ਨ	ਧੁ — ਪ —										
ਸਾ ਟ ਈ ਟ	ਸ ਮਿ ਲੀ ਐ	ਕੇ ਹ ਟ ਟ	ਟ ਟ	ਟ ਟ	ਟ ਟ								
— ਮੁ — ਮੁਪ	ਨ ਨ ਸ ਸ	ਸ ਰੁ ਨਾਮ ਗ	ਰੁ ਸ										
ਸ ਜੋ ਟ ਬਿ	ਬ ਰ ਜ ਤ	ਤਿ ਸ ਸਿਉ ਟ	ਨੇ ਹ										

ਅੰਤਰਾ

ਮ — ਪ	ਧੁ — ਪ	ਧੁ —	ਨ — ਸ	—	ਨ ਧੁ ਨ —				
ਜੋ ਟ ਪ	ਰਾ ਟ ਇਓ	ਸੋ ਟ ਈ ਟ	ਅ ਪ ਨਾ ਟ						
— ਧੁ ਪ	ਮ ਮ ਪ ਮ	ਗ — ਮ ਗ	ਰੁ ਸ						
ਸ ਜੋ ਤ ਜ	ਛੋ ਡਨ ਤਿ ਸ	ਸਿਉ ਟ ਮ ਨ	ਰਚ ਨਾ ਕਹਹੁ ਗੁ...						

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਵਨ ਗੁਨ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਮਿਲਉ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਰੂਪ ਹੀਨ ਬੁਧਿ ਬਲ ਹੀਨੀ ਮੋਹਿ ਪਰਦੇਸਨਿ ਦੂਰ ਤੇ ਆਈ ॥੧॥

ਨਾਹਿਨ ਦਰਬੁ ਨ ਜੋਬਨ ਮਾਤੀ ਮੋਹਿ ਅਨਾਥ ਕੀ ਕਰਹੁ ਸਮਾਈ ॥੨॥

ਖੋਜਤ ਖੋਜਤ ਭਈ ਬੈਰਾਗਨਿ ਪ੍ਰਭ ਦਰਸਨ ਕਉ ਹਉ ਫਿਰਤ ਤਿਸਾਈ ॥੩॥

ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਪ੍ਰਭ ਨਾਨਕ ਸਾਧਸੰਗਿ ਮੇਰੀ ਜਲਨਿ ਬੁਝਾਈ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੪)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
																	ਸ	—	
																	ਹਾ	—	—
ਸ	ਰੁ	—	ਗ	ਮਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਨ	ਸ	—	—	—	—	—	—	—	ਨ	—	—
ਜੀ	ਮਿ	—	ਲਉ	ਸ	ਮੇ	—	ਰੀ	ਮਾ	ਈ	—	—	—	—	—	—	—	ਸ	—	—
ਧੁ	—	ਪ	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—	—	—	—	ਨ	—	—
—	—	—	ਕਵ	ਨ	ਗੁ	—	ਨ	ਪ੍ਰਾ	—	ਨ	—	—	—	—	—	—	ਪ	—	—
—	—	ਧੁ	ਸ	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	ਨ	ਸ	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	ਨ	ਲਉ	ਮੇ	—	ਰੀ	ਮਾ	ਈ	—	—	—	—	—	—	—			
—	—	—	ਮਿ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—			

ਅੰਤਰਾ

																		ਸ	—
																		ਰੁ	—
																			—
ਸ	—	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	—	ਗ	ਮ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	ਪ	ਪ
ਪ	—	—	ਹੀ	—	ਨ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	ਬ	ਧ
ਪ	ਧੁ	ਮ	ਮ	—	ਗ	—	ਰੁ	ਗ	—	—	—	—	—	—	—	—	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਬ	ਲ	—	ਹੀ	—	ਨੀ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	ਸ,	ਮੋ
																			ਹਿ
ਸ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਨ	—	ਸ	ਰੁ	—	—	—	—	—	ਸ	ਨ	ਸ
ਪ	ਰ	ਦੇ	—	—	ਸ	—	ਨ	ਦੁ	—	ਰ	ਤੇ	—	—	—	—	—	ਆ	—	ਈ
																			—
ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—	—	—	—	ਨ	ਧੁ	ਨ
—	—	—	ਕਵ	ਨ	ਗੁ	—	ਨ	ਪ੍ਰਾ	—	ਨ	—	—	—	—	—	—	ਪ	—	—

—	—	ਧੁ	ਸ ਨੁ	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	ਨੁ	ਸ
ੜ	ੜ	ੜ	ਮਿ	ਲਉ	ਮੇ	ੜ	ਰੀ	ਮਾ	ਈ ..

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

ਨੋਟ—ਗਉੜੀ ਦੀ ਇਹ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ।

੬. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸੇ ਦਾੜੀਆਂ ਸਚੀਆਂ ਜਿ ਗੁਰ ਚਰਨੀ ਲਗੰਨਿ ॥

ਅਨਦਿਨੁ ਸੇਵਨਿ ਗੁਰੁ ਆਪਣਾ ਅਨਦਿਨੁ ਅਨਦਿ ਰਹੰਨਿ ॥

ਨਾਨਕ ਸੇ ਮੁਹ ਸੋਹਣੇ ਸਚੈ ਦਰਿ ਦਿਸੰਨਿ ॥੫੨॥

(ਸਲੋਕ ਵਾਰਾਂ ਤੇ ਵਧੀਕ, ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੧੪੧੯)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨		
															ਰੁ	—	
															ਜਿ	ੜ	
ਰੁ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨੁ	—	ਸ	—	—	—	ਨੁ	—		
ਗੁ	ਰੁ	ੜ	ਚ	ਰ	ਨੀ	ੜ	ਲ	ਗੰ	ੜ	ਨ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	
ਧੁ	—	—	ਪੁ	ਧੁ	ਨੁ	—	ਸ	ਸਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨੁ	—				
ੜ	ੜ	ੜ	ਸੇ	ੜ	ਦਾ	ੜ	ੜੀ	ਆ	ੜ	ਸ	ਚੀ	ਆ	ੜ				

ਅੰਤਰਾ

															ਸ	ਸ
															ਅ	ਨ
ਸ	ਰੁ	—	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਗ	ਮ	—	—	—	—	—	ਪ	ਪ	
ਦਿ	ਨੁ	ੜ	ਸੇ	ਵ	ਨੁ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਗੁ	ਰ	
ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	—	ਗ	—	ਰੁ	ਗ	—	—	—	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	
ਆ	ਧ	ੜ	ਣਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਅ	ਨ	
ਸ	ਸ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	ਨੁ	—	ਸ	—	—	—	ਨੁ	—	
ਦਿ	ਨੁ	ੜ	ਅ	ਨ	ਦ	ੜ	ਰ	ਹੈ	ੜ	ਨ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	
ਧੁ	—	—	ਪੁ	ਧੁ	ਨੁ	—	ਸ	ਸਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨੁ	—			
ੜ	ੜ	ੜ	ਸੇ	ੜ	ਦਾ	ੜ	ੜੀ	ਆ	ੜ	ਸ	ਚੀ	ਆ	ੜ			

ਨੋਟ—ਇਹ ਭੀ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ ।

੭. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਏਕਸੁ ਸਿਉ ਜਾ ਕਾ ਮਨੁ ਰਾਤਾ ॥ ਵਿਸਰੀ ਤਿਸੈ ਪਰਾਈ ਤਾਤਾ ॥੧॥

ਬਿਨੁ ਗੋਬਿੰਦ ਨ ਦੀਸੈ ਕੋਈ ॥ ਕਰਨ ਕਰਾਵਨ ਕਰਤਾ ਸੋਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਮਨਹਿ ਕਮਾਵੈ ਮੁਖਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਬੋਲੈ ॥ ਸੋ ਜਨੁ ਇਤ ਉਤ ਕਤਹਿ ਨ ਡੋਲੈ ॥੨॥

ਜਾ ਕੈ ਹਰਿ ਧਨੁ ਸੋ ਸਚ ਸਾਹੁ ॥ ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਕਰਿ ਦੀਨੋ ਵਿਸਾਹੁ ॥੩॥

ਜੀਵਨ ਪੁਰਖੁ ਮਿਲਿਆ ਹਰਿ ਰਾਇਆ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੮੯)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਸ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮਪ	ਧੁਪ	ਮ	—	—	ਮ
ਬਿ	ਨ	ੜ	ਗੋ	ਬਿੰੜ	ੜੜ	ਦ	ੜ	ੜ	ਨਾ
ਗ	ਰੁ	ਯਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਦੀ	ੜ	ਸੈ	ੜ	ਕੋ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਸ	ਸ	—	ਰੁ
ਕ	ਰ	ਨ	ਕ	ਰਾ	ੜ	ਵ	ਨ	ੜ	ੜ
ਗ	ਗ	ਮ	—	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਨ	—
ਕ	ਰ	ਤਾ	ੜ	ਸੋ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਧੁ	ਪ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ
ਏ	ੜ	ਕ	ਸ਼	ਸਿਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਜਾ
ਰੁੰ	—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਨ	—	ਧੁ	ਪ
ਕਾ	ੜ	ਮ	ਨ	ਰਾ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ
ਵਿ	ਸ	ਰੀ	ੜ	ਤਿ	ਸੈ	ੜ	ੜ	ੜ	ਪ
ਮ	—	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ
ਰਾ	ੜ	ਈ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ੜ	ੜ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਟੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੮. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਾਜ)

ਕਵਨ ਗੁਣ ਪ੍ਰਾਨਪਤਿ ਮਿਲਉ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥ (ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਨੰ: ੫ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

×		੨		੦		੩			
ਸ	ਰੁ	ਸਰੁ	ਗ	ਰੁਸ	ਨ	ਸ	ਨ	ਧੁ	ਮੁਪੁ
ਕਵ	ਨ	ਗੁ	ੜ	ਨੜ	ਪ੍ਰਾ	ਨ	ਪ	ੜ	ਰੜ
ਨ	ਨ	ਸ	—	ਰੁ	ਮ	ਪਗ	ਮ	—	ਗਰੁ
ਮਿ	ਲਉ	ਮੇ	ੜ	ਰੀ	ਮਾ	ੜੜ	ਈ	ੜ	ੜੜ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਪ		ਪ	ਨ	—	ਸੰ	—	—
ਰੁ	ੜ	ਧੁ	—	ੜ	ਹੀ	ੜ	ਨ	ੜ	ੜ
ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨਧੁ	ਨ	—	ਧੁਪ
ਬੁ	ਧ	ਬ	ੜ	ਲ	ਹੀ	ੜੜ	ਨੀ	ੜ	ੜੜ
ਗ									
ਮ	ਮ	ਮ	—	ਮਗ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ
ਮੋ	ਹਿ	ਪ	ੜ	ਰੜ	ਦੇ	ੜ	ਸ	ੜ	ਨ
ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਗ	ਮ	ਪਗ	ਮ	—	ਗਰੁ
ਦੁ	ੜ	ਰ	ੜ	ਤੇ	ਆ	ੜੜ	ਈ	ੜ	ੜੜ

ਨੋਟ :—ਇਸ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਪਿੱਛੇ ਲਿਖੀ ਛੋਟੀ ਤਿੰਨਤਾਲ ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੂੰ ਗਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੯. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਮਨ ਰੇ ਕਹਾ ਭਇਓ ਤੈ ਬਉਰਾ ॥

ਅਹਿਨਿਸਿ ਅਉਧ ਘਟੈ ਨਹੀ ਜਾਨੈ ਭਇਓ ਲੋਭ ਸੰਗਿ ਹਉਰਾ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਜੋ ਤਨੁ ਤੈ ਅਪਨੋ ਕਰਿ ਮਾਨਿਓ ਅਰੁ ਸੁੰਦਰ ਗ੍ਰਿਹ ਨਾਰੀ ॥

ਇਨ ਮੈ ਕਛੁ ਤੇਰੇ ਨਾਹਨਿ ਦੇਖੋ ਸੋਚ ਬਿਚਾਰੀ ॥੧॥

ਰਤਨ ਜਨਮੁ ਅਪਨੋ ਤੈ ਹਾਰਿਓ ਗੋਬਿੰਦ ਗਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ ॥

ਨਿਮਖ ਨ ਲੀਨ ਭਇਓ ਚਰਨਨ ਸਿਉ ਬਿਰਥਾ ਅਉਧ ਸਿਰਾਨੀ ॥੨॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੋਈ ਨਰੁ ਸੁਖੀਆ ਰਾਮ ਨਾਮ ਗੁਨ ਗਾਵੈ ॥

ਅਉਰ ਸਗਲ ਜਗੁ ਮਾਇਆ ਮੋਹਿਆ ਨਿਰਭੈ ਪਦੁ ਨਹੀ ਪਾਵੈ ॥੩॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੨੦)

ਅਸਥਾਈ

×			੨				੦			੩			
			ਨ	ਨ	ਰੁ	—	—	—	—	ਸ	ਸ	—	ਰੁ
			ਮ	ਨ	ਰੁ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਕ	ਹਾ	ੜ	ਭ
ਮ	—	—	ਗ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਨ	—	ਸ	—	—	—
ਇਓ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਤੈ	ਬਉ	ੜ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	—	ਸ	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਅ	ਹਿ	ਨਿ	ਸ	ਅਉ	ੜ	ੜ	ਧ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	—	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	ਮ	ਪਧੁ	ਧ	—	ਧੁ	ਪ
ੜ	ੜ	ੜ	ਘ	ਟੈ	ਨ	ਗੀ	ਜਾ	ੜ	ੜੜ	ਨੈ	ੜ	ੜ	ੜ
ਧੁ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	—	ਰੁ	—	ਸ	ਰੁ
ੜ	ੜ	ੜ	ਭ	ਇਓ	ੜ	ਲੈ	ੜ	ਭ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸੰ	ਗ
ਗ	—	—	ਮ	—	—	—	ਧੁ	ਧ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ
ਹੋ	ੜ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਧੁ	ਧ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ
ਸ	—	—											
ਭ	ਭ	ਭ											

ਅਸਥਾਈ

×		੨		੩		੦		੪		੪				
ਸ	ਰੁ	ਪੁ	ਪ	ਪੁ	ਮ	—	ਗ	ਰੁ	ਨਾਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ	ਸ
ਕ	ਵ	ਨ	ਗੁ	ਨ	ਜੋ	ੜ	ਤੁ	ਝ	ਲੇੜ	ਗਾ	ੜ	ਵਉ	ੜ	ੜ
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਸ	ਨ	ਪੁ	ਪੁ	ਨ	—	ਸ	—	—
ਕ	ਵ	ਨ	ਬੋ	ਲ	ਪਾ	ਰ	ਬੁਹ	ਮ	ੜਰੀ	ਝਾ	ੜ	ਵਉ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ-ਸੁਲਫਾਕ (ਚਤੁਰ ਤਾਲ ਦੀ ਚੰਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

×		੦		੨		੩		੦	
ਮ	ਮ	ਪ	ਪੁ	ਨ	—	ਸ	—	—	ਸ
ਕ	ਵ	ੜ	ਨ	ਰੁ	ੜ	ਪ	ੜ	ੜ	ਤੇ
ਨ	—	ਸ	ਰੁ	ਨ	—	ਰੁ	ਨ	ਪੁ	ਪ
ਰਾ	ੜ	ੜ	ਆ	ਰਾ	ੜ	ਧਉ	ੜ	ੜ	ੜ
ਪ	ਪੁ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	—	ਗ
ਕ	ਵ	ੜ	ਨ	ਜੋ	ੜ	ਗ	ੜ	ੜ	ਕਾ
ਸ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਇਆ	ੜ	ਲੇ	ੜ	ਸਾ	ੜ	ਧਉ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਪੁ	ਨ	—	—	—
ਕ	ਵ	ਨ	ਸੁ	ਪੂ	ੜ	ਜਾ	ੜ	ੜ	ੜ
ਰੁ	—	ਰ	—	ਸ	ਨੁ	ਸ	—	—	—
ਤੇ	ੜ	ਰੀ	ੜ	ਕ	ਰਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	ਮ	—	—
ਕ	ਵ	ਨ	ਸੁ	ਬਿ	ਧ	ਜਿ	ਤ	ੜ	ੜ
ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਭ	ਵ	ਜ	ਲ	ਤ	ਰਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ ਅਗੋਂ ਅਸਥਾਈ...

ਤਾਲ-ਰੂਪ (ਤਿਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

⊕			੧		੨		⊕		੧		੨	
ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਰੁ	ਸ	—	ਸੰ
ਕ	ਵ	ਨ	ਤ	ਪ	ਜਿ	ਤ	ਤ	ਪੀ	ਆ	ਹੋ	ੜ	ਇ
ਨ	ਰੁੰ	ਗ	ਰੁ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਪੁ	—	ਪ
ਕਵ	ਨ	ਸ	ਨਾ	ੜ	ਮ	ਹਉ	ਮੈ	ਮ	ਲ	ਖੰ	ੜ	ਵਿ

ਮ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਗੁ	ਫ	ਣ	ਪੂ	ਫ	ਜਾ	ਫ	ਗਿਆ	ਫ	ਨ	ਧਿਆ	ਫ	ਨ	ਫ
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਨੁ	—	ਧੁ	ਨੁ	—	—	—
ਨਾ	ਨ	ਕ	ਸ	ਗ	ਲ	ਫ	ਘਾ	ਫ	ਫ	ਲ	ਫ	ਫ	ਫ
ਸ	ਸ	ਰੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਧੁ	ਮ	—	ਮ	ਮ
ਜਿ	ਸ	ਫ	ਕ	ਰ	ਕਿ	ਰ	ਪਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਸ	ਤ
ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਗੁ	ਰ	ਮਿ	ਲੈ	ਫ	ਫ	ਦ	ਇਆ	ਫ	ਫ	ਲ	ਫ	ਫ	ਫ

ਅਸਥਾਈ ਦੂਜੀ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਚੌਥੀ ਲਯ ਵਿਚ)

×				੨				੦				੩		
*	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨੁ	—	ਧੁ	ਧੁ	ਨੁ	—	ਸ —
*	ਤਿ	ਸ	ਹੀ	ਗੁ	ਨ	ਤਿ	ਨ	ਹੀ	ਫ	ਪੁ	ਭ	ਜਾ	ਫ	ਤਾ ਫ
*	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ —
*	ਜਿ	ਸ	ਕੀ	ਮਾ	ਫ	ਨ	ਲੈ	ਇ	ਫ	ਪੁ	ਭ	ਦਾ	ਫ	ਤਾ ਫ

ਅਗੋਂ 'ਚਤੁਰ ਤਾਲ' ਦੀ ਅਸਥਾਈ ਗਾ ਕੇ ਮੁਕਾਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

—ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ—

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ

ਵਾਦੀ—ਰੁ	ਠਾਟ—ਪੂਰਬੀ	ਸਮਾ—ਇਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਪ	ਜਾਤੀ—ਖਾਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—'ਰੁ-ਪ', ਸ ਪ, ਤੇ ਸ ਧ ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ ।

ਆਰੋਹ - ਸ, ਰੁ ਗ ਰੁ, ਪ, ਮੱਪ, ਧ ਨ ਸ ।

ਅਵਰੋਹ—ਸ ਨ, ਰੁ ਨ ਧੁ ਪ, ਮੱਗ ਰੁ, ਸ ਨ ਧੁ ਨ, ਰੁ ਸ ।

ਪਕੜ—ਨ ਰੁ ਗ ਰੁ, ਮੱਗ ਰੁ ਸ, ਨ ਧੁ ਨ, ਰੁ ਸ ।

ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਇਕ ਅਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਰਾਗ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਸ੍ਰੀ ਅਤੇ ਪੂਰਬੀ ਦੇ ਮਧੁਰ ਮਿਸ਼ਰਣ ਤੋਂ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਗ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਅਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ ਪੂਰਬੀ ਦੀ ਛਾਇਆ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਉਂਜ ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਭਾਵ, ਕੁਝ ਰਾਗ ਪੂਰਬੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ। ਜਿਵੇਂ—ਬਸੰਤ, ਪਰਜ, ਪੂਰੀਆ ਧਨਾਸਰੀ ਆਦਿ ਪੂਰਬੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਜੈਤਸ੍ਰੀ, ਤ੍ਰਿਵੇਣੀ, ਮਾਲਸ੍ਰੀ, ਗਉੜੀ ਇਤਿਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਅੰਗ ਨਾਲ ਗਾਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਦਾ ਵਰਗੀਕਰਣ ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਖਾਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ, ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਜਾਂ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾ ਇਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਗੰਧਾਰ ਵਰਜਿਤ ਹੈ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ "ਸ ਰੁ ਮੱਪ" ਇੰਜ ਸਿੱਧੀ ਤਾਨ ਇਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲਾਈਦੀ, ਸਗੋਂ "ਸ, ਰੁ ਗ ਰੁ ਪ, ਧੁ ਪ, ਮੱਧੁ ਨ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਾਰ ਖੜਜ ਤੇ ਜਾਈਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਗ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਦੀ 'ਰੁ ਪ' ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਹੈ। ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ "ਪ, ਮੱਪ, ਧੁਪ, ਮੱਧੁ ਨ, ਸ" ਇੰਜ ਸ੍ਰੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰਬੀ ਦੇ ਸੁਰ ਲਾਈਦੇ ਹਨ। ਅਵਰੋਹ

ਮੱ
ਕਰਨ ਸਮੇਂ "ਸੰਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਗਰੁ, ਮੱਗ ਰੁ ਸ, ਨ ਧੁ ਨ, ਰੁ ਸ" ਇੰਜ ਮੱਧ ਸਪਤਕ ਦੇ ਖੜਜ ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ "ਰੁ ਗ ਰੁ, ਮੱਗ ਰੁ ਸ, ਨ ਧੁ ਨ, ਰੁ ਸ" ਗਉੜੀ ਭੈਰਉ ਠਾਟ "ਰੁ ਗ ਰੁ ਮ, ਗ ਰੁ ਸ, ਨ ਧੁ ਨ, ਰੁ ਸ" ਇੰਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਗਉੜੀਆਂ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ-ਕੋਮਲ ਦਾ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ, ਰੁਗਰੁ, ਮੰਗਰੁਸ, ਨਧੁਨ, ਰੁਸ, ਨ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨ, ਰੁਸ, ਸਰੁਨ, ਸਰੁ, ਰੁਗਰੁ, ਸ— ।
੨. ਨਧੁਨ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਪ, ਮੱਧੁਨ, ਰੁਗਰੁ, ਮੰਗਰੁਸ, ਨਧੁਨ, ਰੁਸ, ਮੱਧੁਨ, ਰੁਗਰੁ, ਮੰਗਰੁਸ ।
੩. ਸ, ਰੁਗਰੁਪ, ਮੰਗਰੁ, ਨਧੁਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨ, ਰੁਸ, ਰੁਗਰੁਪ, ਮੱਧੁ, ਮੱਧੁਮੰਗਰੁ, ਮੰਗਰੁਸ, ਨਧੁਨ, ਮੱਧੁਨ, ਰੁਸ, ਨਰੁਗਰੁਪ, ਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੰਗਰੁ, ਮੰਗਰੁਸ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨ, ਰੁਗਰੁਪ, ਧੁਪ, ਮੱਧੁ, ਮੰਗਰੁ, ਸਰੁਨਧੁਨ, ਰੁਸ ।
੪. ਸਰੁਗਰੁ ਮੱਧੁ—ਮੰਗ, ਰੁਗਰੁਪ, ਮੱਧੁਨ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮੰਗਰੁ, ਪ, ਮੱਧੁਪ, ਮੰਗਰੁ, ਨਧੁਨ, ਰੁਸ, ਮੱਧੁ, ਧੁਪ, ਮੱਧੁਨ, ਸ, ਰੁਨਧੁਪ, ਰੁ, ਮੰਗਰੁਸ, ਨਧੁਨ, ਰੁਸ ।
੫. ਪ, ਮੱਧੁ, ਮੱਧੁਨ, ਸ—ਸਰੁਨਸੰਨਧੁਨ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੰਗਰੁ, ਰੁਗਰੁਪ, ਮੰਗਰੁਸ, ਨਧੁਨ, ਰੁਸ, ਰੁਗਰੁਪ, ਮੱਧੁਨ, ਸਰੁਸ—ਸੰਨ, ਰੁਗਰੁਸੰਨ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਨ, ਰੁਨਧੁਪ, ਮੰਗਰੁ, ਰੁਪ—ਮੱਧੁਮੰਗਰੁ, ਨਧੁਨ, ਰੁਸ— ।

ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸਬਦ ਗੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਕ ਰ ਡੰ ਡਉ	ੜ ਤ ਪੁ ਨ	ਨਰੁ ਗਰੁ ਮੰਪ ਧੁਨ	ਸਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ
੨.	• • • •	ਨਧੁ ਨਰੁ ਗਰੁ ਮੰਪ	ਧੁਪ ਮੰਧੁ ਨਸੰ ਰੁਸੰ	ਧੁਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ
੩.	ਸਨੁ ਧੁਨੁ ਮੰਧੁ ਨਰੁ	ਗਰੁ ਮੰਪ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਮੰਧੁ ਨਸੰ ਰੁਸੰ ਨਨ	ਰੁਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ
੪.	• • • •	• • • •	ਸਨੁ ਧੁਨੁ ਮੰਧੁ ਨਸ	ਨਰੁ ਗਰੁ ਮੰਪ ਧੁਪ
	ਮੰਧੁ ਨਨ ਧੁਪ, ਮੰਧੁ	ਨਸੰ ਰੁਸੰ ਧੁਨ ਧੁਪ,	ਨਰੁ ਗਰੁ ਸਨ ਧੁਪ	ਮੰਗ ਰੁਮੰ ਗਰੁ ਸਸ
੫.	• • • •	ਸਰੁ ਗਰੁ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਮੰਪ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਮੰਪ ਨਨ ਧੁਪ ਮੰਗ
	ਰੁਸ, ਮੰਪ ਨਸੰ ਰੁਨੁ	ਸਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਮੰਪ ਨਸੰ ਨਰੁ ਗਰੁ	ਸਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ
੬.	• • • •	• • • •	ਨਨੁ ਧੁਪ, ਸਸ ਨਧੁ,	ਰੁਰੁ ਸਨ, ਮੰਮ ਗਰੁ
	ਧੁਪੁ ਪਮੰ, ਨਨ ਧੁਪ,	ਰੁਨੁ ਸਨ, ਗਰੁ ਰੁਸੰ	ਮੰਮ ਗਰੁ, ਸਨ ਨਧੁ	ਧੁਪ ਪਮੰ ਮੰਗ ਗਰੁ
	ਰੁਸ, ਪਪ ਮੰਪ ਨਨ	ਪਨ ਸੰਸੰ ਨਸੰ ਗਰੁ	ਰੁਨੁ ਸੰਸੰ ਨਨ ਧੁਪ	ਪਪ ਮੰਮ ਗਰੁ ਰੁਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਹ ਮ ਗ ਰੀ	ੜ ਬ ਮ ਸ	ਨਸੰ ਰੁਸੰ ਨਧੁ ਨਨ	ਰੁਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ
੨.	• • • •	ਮੰਧੁ ਨਸੰ ਨਰੁ ਗਰੁ	ਸਨ ਧੁਪ ਮੰਪ ਨਨ	ਰੁਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ
੩.	ਮੰਧੁ ਨਸੰ ਰੁਸੰ ਨਰੁ	ਗਰੁ ਸਨ ਧੁਪ ਮੰਗ	ਰੁਸ, ਨਰੁ ਗਰੁ ਪਪ	ਮੰਧੁ ਨਨ ਧੁਨ ਸੰਸੰ
੪.	• • • •	• • • •	ਰੁਨੁ ਸੰ, ਰੁ ਰੁਸੰ ਨਸੰ,	ਧੁਪੁ ਪ, ਧੁ ਧੁਪ ਮੰਪ,
	ਰੁਰੁ ਸ, ਰੁ ਰੁਸ ਨਸ,	ਸਮ ਰੁਪ ਮੰਧੁ ਪਸੰ	ਰੁਮੰ ਗਰੁ ਸਨ ਧੁਪ	ਮੰਗ ਰੁਮੰ ਗਰੁ ਸਸ
੫.	ਮੰਧੁ ਨ, ਮੰ ਧੁਨ, ਮੰਧੁ	ਸੰਰੁ ਸਨ ਧੁਮ ਗਰੁ,	ਪਮੰ ਗਰੁ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਨਰੁ ਗ, ਰੁ ਮੰਪ, ਮੰਧੁ
	ਨ, ਧੁ ਨਸੰ, ਨਰੁ ਗ, ਰੁ	ਮੰਪ, ਮੰਮ ਗਰੁ ਰੁਰੁ	ਸਸੰ ਨਨ ਧੁਪੁ ਪਪ	ਮੰਮ ਗਰੁ ਰੁਰੁ ਸਸ
੬.	ਰੁਨੁ ਗਰੁ ਸਨ, ਸੰਸੰ	ਸਨ ਧੁਪ, ਨਨ ਨਧੁ	ਪਮੰ, ਧੁਪੁ ਧੁਪ ਮੰਗ,	ਪਪ ਪਮੰ ਗਰੁ, ਮੰਮ
	ਮੰਗ ਰੁਸ, ਰੁਰੁ ਗਰੁ	ਸਨੁ ਸੜ, ਰੁਗ ਰੁਰੁ,	ਮਪ ਮੰਮ, ਪਧੁ ਪਪ,	ਨਸੰ ਨਨ, ਸੰਰੁ ਸੰਸੰ

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨਗਰੁ ਬਹੁ ਭਰਿਆ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਖੰਡਲ ਖੰਡਾ ਹੇ ॥
 ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਤ ਲਿਖੇ ਗੁਰ ਪਾਇਆ ਮਨਿ ਹਰਿ ਲਿਵ ਮੰਡਲ ਮੰਡਾ ਹੇ ॥੧॥
 ਕਰਿ ਸਾਧੂ ਅੰਜੁਲੀ ਪੁੰਨੁ ਵਡਾ ਹੇ ॥ ਕਰਿ ਡੰਡਉਤ ਪੁਨੁ ਵਡਾ ਹੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਸਾਕਤ ਹਰਿ ਰਸ ਸਾਦੁ ਨ ਜਾਨਿਆ ਤਿਨ ਅੰਤਰਿ ਹਉਮੈ ਕੰਡਾ ਹੇ ॥
 ਜਿਉ ਜਿਉ ਚਲਹਿ ਚੁਭੈ ਦੁਖੁ ਪਾਵਹਿ ਜਮਕਾਲੁ ਸਹਹਿ ਸਿਰਿ ਡੰਡਾ ਹੇ ॥੨॥
 ਹਰਿ ਜਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਣੇ ਦੁਖੁ ਜਨਮ ਮਰਣ ਭਵ ਖੰਡਾ ਹੇ ॥
 ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖੁ ਪਾਇਆ ਪਰਮੇਸਰੁ ਬਹੁ ਸੋਭ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ ਹੇ ॥੩॥
 ਹਮ ਗਰੀਬ ਮਸਕੀਨ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੇ ਹਰਿ ਰਾਖੁ ਰਾਖੁ ਵਡ ਵਡਾ ਹੇ ॥
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਆਧਾਰੁ ਟੇਕ ਹੈ ਹਰਿ ਨਾਮੇ ਹੀ ਸੁਖੁ ਮੰਡਾ ਹੇ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੭੧)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
ਸ	ਨ	ਸ	ਸ		ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—	
ਕ	ਰ	ਡੰ	ਡਓ		ੜ	ਤ	ਪੁ	ਨ	ਵ	ੜ	ਡਾ	ੜ	ਹੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ		
ਸ	ਨ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	—	ਸ	ਨ	—	ਧੁ	ਨ	—	—	—	—	—		
ਕਰਿ	ਸਾ	ੜ	ਸੁ	ਅੰ	ਜੁ	ਲੀ	ੜ	ਪੁਨ	ਵ	ੜ	ਡਾ	ਹੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ			

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਮ	—	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	—
ਕਾ	ੜ	ਮ	ਕ	ਰੇ	ੜ	ਧ	ਨ	ਗ	ਰ	ਬਹੁ	ੜ	ਭ	ਰਿ	ਆ	ੜ		
ਸ	ਨ	—	ਨ	ਸ	—	ਸ	ਰੁ	ਨ	—	ਸ	—	ਨ	ਧੁ	ਪ	—		
ਮਿਲ	ਸਾ	ੜ	ਧੁ	ਖੰ	ੜ	ਡ	ਲ	ਖੰ	ੜ	ਡਾ	ੜ	ਹੇ	ੜ	ੜ	ੜ		
ਪ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—		
ਪੂ	ੜ	ਰ	ਬ	ਲਿ	ਖ	ਤ	ਲਿ	ਖੇ	ੜ	ਗੁ	ਰ	ਪਾ	ੜ	ਇਆ	ੜ		
ਨ	ਸ	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਪ	ਧੁ	ਮ	—	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ		
ਮਨ	ਹਰਿ	ਲਿ	ਵ	ਮ	ੜ	ਡ	ਲ	ਮ	ੜ	ਡਾ	ੜ	ਹੇ	ੜ	ੜ	ੜ		

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਬੇ ਕਉ ਪ੍ਰੀਤਿ ਮਨਿ ਲਾਗੀ ॥

ਪਾਇ ਲਗਉ ਮੋਹਿ ਕਰਉ ਬੇਨਤੀ ਕੋਉ ਸੰਤੁ ਮਿਲੈ ਵਡਭਾਗੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਮਨੁ ਅਰਪਉ ਧਨੁ ਰਾਖਉ ਆਗੈ ਮਨ ਕੀ ਮਤਿ ਮੋਹਿ ਸਗਲ ਤਿਆਗੀ ॥

ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਹਰਿ ਕਥਾ ਸੁਨਾਵੈ ਅਨਦਿਨੁ ਫਿਰਉ ਤਿਸੁ ਪਿਛੈ ਬੈਰਾਗੀ ॥੧॥

ਪੂਰਬ ਕਰਮ ਅੰਕੁਰ ਜਬ ਪ੍ਰਗਟੇ ਭੇਟਿਓ ਪੁਰਬੁ ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ ॥

ਮਿਟਿਓ ਅੰਧੇਰੁ ਮਿਲਤ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਜਨਮ ਜਨਮ ਕੀ ਸੋਈ ਜਾਗੀ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੪)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩					×					੨				
																	ਨੁ		ਨੁ
																	ਧੁ		ਭ
																	ਪੁ		
ਰ	ਗ	ਰੁ	ਮੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨੁ	—	ਸ	—	—	ਨੁ	ਸ	—				
ਮਿ	ਲ	ਬੇ	ਕਉ	ਪ੍ਰੀ	ਤ	ਮ	ਨ	ਲਾ	ੜ	ਗੀ	ੜ	ੜ	ੜ,	ੜ	ੜ				
ਨ	—	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	—	ਮੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ				
ਪਾ	ੜ	ਇ	ਲ	ਗਉ	ੜ	ਮੋ	ਹਿ	ਕ	ਰਉ	ੜ	ਬੇ	ੜ	ਨ	ਤੀ	ਕੋਉ				
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੁ	—	ਧੁ	ਮੁ	ਗ	ਰੁ	ਮੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ						
ਸੰ	ੜ	ਤ	ਮਿ	ਲੈ	ੜ	ਵ	ਡ	ਭਾ	ੜ	ਗੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ਪ੍ਰਭ	—				

ਅੰਤਰਾ

ਨੁ	ਧੁ	ਮੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਸ	ਸ	ਰੁ	—	ਰੁ	—	ਸ	—						
ਮ	ਨ	ਅ	ਰ	ਪਉ	ੜ	ਧ	ਨ	ਰਾ	ੜ	ਖਉ	ੜ	ਆ	ੜ	ਗੋ	ੜ				
ਸ	ਸ	ਪ	—	ਮੁ	ਮੁ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਮੁ	ਗ	ਰੁ	ਮੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ			
ਮ	ਨ	ਕੀ	ੜ	ਮ	ਤ	ਮੋ	ਹਿ	ਸੰ	ਗ	ਲ	ਡਿ	ਆ	ਗੀ,	ਪੁ	ਭ				

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਉ।

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਗੁਨ ਗਾਵਉ ॥

ਮਾਨਸ ਜਨਮੁ ਅਮੋਲਕੁ ਪਾਇਓ ਬਿਰਥਾ ਕਾਹਿ ਗਵਾਇਓ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪਤਿਤ ਪੁਨੀਤ ਦੀਨ ਬੰਧ ਹਰਿ ਸਰਨਿ ਤਾਹਿ ਤੁਮ ਆਵਉ ॥

ਗਜ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸੁ ਮਿਟਿਓ ਜਿਹ ਸਿਮਰਤ ਤੁਮ ਕਾਹੇ ਬਿਸਰਾਵਉ ॥੧॥

ਤਜਿ ਅਭਿਮਾਨ ਮੋਹ ਪਾਇਆ ਫੁਨਿ ਭਜਨ ਰਾਮ ਚਿਤੁ ਲਾਵਉ ॥

ਨਾਨਕ ਕਹਤ ਮੁਕਤਿ ਪੰਥ ਇਹੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਹੋਇ ਤੁਮ ਪਾਵਉ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੧੯)

ਅਸਥਾਈ

×	੨				੦				੩			
										ਸਰੁ	ਨੁ	ਸ
										ਸਾੜ	ੜ	ਧੋ
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮੱ	—	ਪ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਗੋ	ੜ	ਬਿੰ	ਦ	ਕੇ	ੜ	ਗੁ	ਨ	ਗਾ	ੜ	ਵਉ	ੜ	ਸ, ੜ
ਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨੁ	—	ਰੁ	ਨੁ	ਧੁ
ਮਾ	ੜ	ਨ	ਸ	ਜ	ਨ	ਮ	ਅ	ਮੋ	ੜ	ਲ	ਕ	ਪਾ ੜ
ਮੁ	ਪੁ	ਨੁ	—	ਸ	—	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਬਿ	ਰ	ਥਾ	ੜ	ਕਾ	ੜ	ਹਿ	ਗ	ਵਾ	ੜ	ਵਉ	ੜ	ਸ, ਸਾਧੋ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	—	ਧੁ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ
ਪ	ਤਿ	ਤ	ਪੁ	ਨੀ	ੜ	ਤ	ੜ	ਦੀ	ੜ	ਨ	ਬੰ	ੜ	ਧ	ਹ	ਰਿ
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸੰ	—	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	—	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—
ਸ	ਰ	ਨ	ਤਾ	ਤਿ	ੜ	ਤੁ	ਮ	ਆ	ੜ	ਵਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਪ	ਪ	ਪ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ
ਗ	ਜ	ਕੋ	ੜ	ਤ੍ਰਾ	ੜ	ਸ	ਮਿ	ਟਿਓ	ੜ	ਜਿ	ਹ	ਸਿ	ਮ	ਰ	ਤ
ਨ	ਰੁ	ਪ	—	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ			
ਤੁ	ਮ	ਕਾ	ੜ	ਹੇ	ੜ	ਬਿ	ਸ	ਰਾ	ੜ	ਵਉ	ੜ	ੜ	ਸਾਧੋ...		

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕ:)

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰਾਖ ਪਿਤਾ ਪ੍ਰਭ ਮੇਰੇ ॥ ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨ ਸਭ ਗੁਨ ਤੇਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਪੰਚ ਬਿਖਾਦੀ ਏਕੁ ਗਰੀਬਾ ਰਾਖਹੁ ਰਾਖਨਹਾਰੇ ॥
 ਖੇਦੁ ਕਰਹਿ ਅਰੁ ਬਹੁਤੁ ਸੰਤਾਵਹਿ ਆਇਓ ਸਰਨਿ ਤੁਹਾਰੇ ॥੧॥
 ਕਰਿ ਕਰਿ ਹਾਰਿਓ ਅਨਿਕ ਬਹੁ ਭਾਤੀ ਛੋਡਹਿ ਕਤਹੂੰ ਨਾਹੀ ॥
 ਏਕ ਬਾਤ ਸੁਨਿ ਤਾਕੀ ਓਟਾ ਸਾਧ ਸੰਗਿ ਮਿਟਿ ਜਾਹੀ ॥੨॥
 ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਮੋਹਿ ਤਿਨ ਤੇ ਧੀਰਜੁ ਪਾਇਆ ॥
 ਸੰਤੀ ਮੰਤ੍ਰੁ ਦੀਓ ਮੋਹਿ ਨਿਰਭਉ ਗੁਰ ਕਾ ਸਬਦੁ ਕਮਾਇਆ ॥੩॥
 ਜੀਤਿ ਲਏ ਓਇ ਮਹਾ ਬਿਖਾਦੀ ਸਹਜ ਸੁਹੇਲੀ ਬਾਣੀ ॥
 ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਮਨਿ ਭਇਆ ਪਰਗਾਸਾ ਪਾਇਆ ਪਦੁ ਨਿਰਬਾਣੀ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੫)

ਅਸਥਾਈ

੦	ਗ	ਰੁ	ਮ	੩	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	×	ਨ	—	ਸ	—	੨	—	ਨ	ਧੁ	ਨ
ਰਾ	ੜ	ਖ	ਪਿ	ਤਾ	ੜ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮੇ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ	—	ਸ	—	—	—	—	—	—	—	—
ਰਾ	ੜ	ਖ	ਪਿ	ਤਾ	ੜ	ਪ੍ਰ	ਭ	ਮੇ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਰੁ	—	ਗ	ਰੁ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	ਧੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ	—	—	—
ਮ	ੜ	ਗਿ	ੜ	ਨਿ	ਰ	ਗੁ	ਨ	ਸ	ਭ	ਗੁ	ਨ	ਤੇ	ੜ	ਰੇ	ੜ	—	—	—

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਧੁ	—	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	—	—	—	—
ਪ	ੜ	ਚ	ਬਿ	ਖਾ	ੜ	ਦੀ	ੜ	ਏ	ੜ	ਕ	ਗ	ਰੀ	ੜ	ਬਾ	ੜ	—	—	—
ਨ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ	ਧੁ	ਨ	—	—	—	ਧੁ	ਪ	—	—	—
ਰਾ	ੜ	ਖੁਹੁ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਖ	ਨ	ਹਾ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਪ	—	ਪ	ਪ	ਮ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਨ	ਠ	ਠ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	—	—
ਖੇ	ੜ	ਦ	ਕ	ਰਹਿ	ੜ	ਅ	ਰ	ਬਹੁ	ੜ	ਤ	ਸ	ਤਾ	ੜ	ਵਹਿ	ੜ	—	—	—
ਮ	—	ਪ	—	ਮ	ਮ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਰੁ	ੜ	ਇਓ	ੜ	ਸ	ਰ	ਨ	ਤ	ਹਾ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਕਵਨੁ ਰੀਝਾਵੈ ਤੋਹੀ ॥ ਤੇਰੇ ਰੂਪੁ ਸਗਲ ਦੇਖਿ ਮੋਹੀ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਸੁਰਗ ਪਇਆਲ ਮਿਰਤ ਭੂਅ ਮੰਡਲ ਸਰਬ ਸਮਾਨੋ ਏਕੈ ਓਹੀ ॥

ਸਿਵ ਸਿਵ ਕਰਤ ਸਗਲ ਕਰ ਜੋਰਹਿ ਸਰਬ ਮਾਇਆ ਠਾਕੁਰ ਤੇਰੀ ਦੋਹੀ ॥੧॥

ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਠਾਕੁਰ ਨਾਮੁ ਤੁਮਾਰਾ ਸੁਖਦਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸੀਤ ਲੋਹੀ ॥

ਗਿਆਨ ਧਿਆਨ ਨਾਨਕ ਵਡਿਆਈ ਸੰਤ ਤੇਰੇ ਸਿਉ ਗਾਲ ਗਲੋਈ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੭)

ਅਸਥਾਈ

×	ਸ਼	੦	੨	੩	੦			
ਮੱ	ਝ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ	ਸ	—	ਸ
ਤੁ		ਬਿ	ਨ	ਕ	ਵ	ਨ	ੜ	ਰੀ
ਨ	—	ਧੁ	—	ਨ	—	ਸਰੁ	—	—
ਝਾ	ੜ	ਵੈ	ੜ	ਤੋ	ੜ	ਹੀੜ	ੜ	ੜ
ਨ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਪ	—	ਪ	—	ਪ
ਤੇ	ੜ	ਰੋ	ੜ	ਰੁ	ੜ	ਪ	ੜ	ਸ
ਮੱ	ਸ਼	ਪ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਸ਼	ਗ	ਸ
ਗ	ਲ	ਦੇ	ਖ	ਮੋ	ੜ	ਹੀ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਧੁ	ਸ਼	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸ਼	—	—	ਸ਼
ਮੱ	ਚ	ਗ	ਪ	ਦਿਆ	ੜ	ਲ	ੜ	ੜ	ਮਿ
ਸੁ									
ਰੁੰ	ਰੁ	ਰੁੰ	—	ਸ਼	ਨ	ਸ਼	ਸ਼	—	—
ਰ	ਝ	ਭੂਅ	ੜ	ਸ਼	ੜ	ਡ	ਲ	ੜ	ੜ
ਨ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਪ	—	—	—
ਸ	ਗ	ਲ	ਸ	ਮਾ	ੜ	ਨੋ	ੜ	ੜ	ੜ
ਮੱ	—	ਗ	ਰੁ	ਸ਼	ਗ	ਰੁ	—	ਸ਼	—
ਦੇ	ੜ	ਕੈ	ੜ	ਓ	ੜ	ਹੀ	ੜ	ੜ	ੜ

—ਬਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਚੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ, ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਾਧੋ ਰਚਨਾ ਰਾਮ ਬਨਾਈ ॥

ਇਕਿ ਬਿਨਸੈ ਇਕ ਅਸਥਿਰੁ ਮਾਨੈ ਅਚਰਜੁ ਲਖਿਓ ਨ ਜਾਈ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥

ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ ਬਸਿ ਪ੍ਰਾਨੀ ਹਰਿ ਮੂਰਤਿ ਬਿਸਰਾਈ ॥

ਬੂਠਾ ਤਨੁ ਸਾਚਾ ਕਰਿ ਮਾਨਿਓ ਜਿਉ ਸੁਪਨਾ ਰੈਨਾਈ ॥੧॥

ਜੋ ਦੀਸੈ ਸੇ ਸਗਲ ਬਿਨਾਸੈ ਜਿਉ ਬਾਦਰ ਕੀ ਛਾਈ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਜਗੁ ਜਾਨਿਓ ਮਿਥਿਆ ਰਹਿਓ ਰਾਮ ਸਰਨਾਈ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੯, ਪੰਨਾ ੨੧੯)

ਅਸਥਾਈ

×		○		੨		੩		੦	
ਨ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ	ਸ	—	—	—
ਸਾ	ਫ	ਧੋ	ਫ	ਰ	ਚ	ਨਾ	ਫ	ਫ	ਫ
ਨ	—	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਸ	—	—	—
ਰਾ	ਫ	ਮ	ਬ	ਨਾ	ਫ	ਈ	ਫ	ਫ	ਫ
ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਪ	—	—	—	ਪ	ਪ
ਇ	ਕ	ਬਿ	ਨ	ਸੈ	ਫ	ਫ	ਫ	ਇ	ਕ
ਮੱ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	—	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਅ	ਫਸ	ਬਿ	ਚ	ਮਾ	ਫ	ਨੈ	ਫ	ਫ	ਫ
ਪ									
ਮੱ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰੁਸ
ਅ	ਚ	ਰ	ਜ	ਲ	ਬਿ	ਓ	ਨ	ਜਾ	ਈਫ

ਅੰਤਰਾ

ਪ									
ਮੱ	—	ਪ	ਧੁ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	—
ਕਾ	ਫ	ਫ	ਮ	ਕ੍ਰੋ	ਫ	ਧ	ਫ	ਫ	ਫ
ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	—	—
ਮੱ	ਹ	ਬ	ਸ	ਪ੍ਰਾ	ਫ	ਨੀ	ਫ	ਫ	ਫ
ਨ	ਨ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਹ	ਰਿ	ਮੁ	ਫ	ਰ	ਓ	ਬਿ	ਸ	ਰਾ	ਈ

—ਬਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕ:)

੭. ਰਾਗ ਚਉਤੀ ਪੂਰਬੀ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਘਟ ਅਵਘਟ ਡੂਗਰ ਘਣਾ ਇਕੁ ਨਿਰਗੁਣੁ ਬੈਲੁ ਹਮਾਰ ॥
 ਰਮਈਏ ਸਿਉ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਮੇਰੀ ਪੂੰਜੀ ਰਾਖੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥੧॥
 ਕੋ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਮੇਰਾ ਟਾਂਡਾ ਲਾਇਆ ਜਾਇ ਰੇ ॥੧॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਹਉ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਸਹਜ ਕਰਉ ਬੁਧਾਰੁ ॥
 ਮੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ ਲਾਇਆ ਬਿਖੁ ਲਾਦੀ ਸੰਸਾਰਿ ॥੨॥
 ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਦਾਨੀਆ ਲਿਖਿ ਲੇਹੁ ਆਲ ਪਤਾਲ ॥
 ਮੋਹਿ ਜਮ ਡੰਡੁ ਨ ਲਾਗਈ ਤਜੀਲੇ ਸਰਬ ਜੰਜਾਲ ॥੩॥
 ਜੈਸਾ ਰੰਗੁ ਕਸੰਭੁ ਕਾ ਤੈਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
 ਮੇਰੇ ਰਮਈਏ ਰੰਗੁ ਮਜੀਠ ਕਾ ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਭਗਤ ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੪੫)

ਅਸਥਾਈ

×	੨	੨	੩
			ਰੁ — ਸ ਨੁ ਮੋ ਟ ਰਾ ਟ
ਸ — —	ਰੁ ਗ ਰੁ —	ਸ — —	ਨੁ — ਧੁ —
ਟਾ ਟ ਟ	ਟ ਟ ਡਾ ਟ	ਲਾ ਟ ਟ	ਦਿਆ ਟ ਟ ਟ
ਨੁ — —	ਨੁ — — ਨੁ	ਰੁ — ਰੁ	ਸ ਰੁ — ਸ ਨੁ ਮੋ ਟ ਰਾ ਟ
ਜਾ ਟ ਟ	ਇ ਟ ਟ ਰਾ	ਟ ਟ ਮ,	
ਸ — —	ਰੁ — ਰੁ —	ਸ — —	ਨੁ — ਧੁ —
ਟਾ ਟ ਟ	ਟ ਟ ਡਾ ਟ	ਲਾ ਟ ਟ	ਦਿਆ ਟ ਟ ਟ
ਨੁ — —	— — — ਨੁ	ਨੁ — —	ਧੁ — — —
ਜਾ ਟ ਟ	ਟ ਟ ਟ ਇ	ਰੇ ਟ ਟ	ਟ ਟ ਟ ਟ
ਰੁ — —	ਰੁ — ਰੁ —	ਰੁ — —	ਪ — — —
ਕੋ ਟ ਟ	ਬ ਟ ਨ ਟ	ਜਾ ਟ ਟ	ਰੋ ਟ ਟ ਟ
ਪ ਮ —	ਧੁ — ਮ ਮ	ਗ ਰੁ —	ਸ ਰੁ ਨੁ —
ਰਾ ਟ ਟ	ਟ ਟ ਟ ਮ	ਕੋ ਟ ਟ	ਮ ਟ ਰਾ ਟ

ਟਾਂਡਾ—

ਅੰਤਰਾ

			ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਚੁ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
			ਘ	ਟ	ਅ	ਵ	ਘ	ਟ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
—	—	—	ਨ	ਨ	ਰੁ	ਰੁ	ਪ	—	—	ਪ	—	—	—
ਸ	ਸ	ਸ	ਭੁ	ਗ	ਰ	ਘ	ਮ	—	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਪ	ਪ	—	ਮ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਨ	—	—	ਧੁ	—	—	ਥੁ
ਇ	ਕ	ਸ	ਨਿ	ਰ	ਗੁ	ਣ	ਬੇ	ਸ	ਸ	ਲ	ਸ	ਸ	ਹ
ਪ	—	—	ਮ	—	ਧੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਮਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਸ	ਸ	ਸ
—	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	—	ਮ	ਧੁ	—	ਨ	—	—	—
ਸ	ਸ	ਸ	ਰ	ਮਈ	ਏ	ਸ	ਸਿਉ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਨ	ਨ	—	ਸੰ	—	—	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਨ	—	—	—
ਇ	ਕ	ਸ	ਬੇ	ਸ	ਸ	ਨ	ਤੀ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਧੁ	ਪ	—	ਮ	—	ਪ	ਧੁ	ਨ	—	ਧੁ	ਪ	—	—	ਪ
ਮੇ	ਰੀ	ਸ	ਪ੍ਰ	ਸ	ਜੀ	ਸ	ਰਾ	ਸ	ਸ	ਖ	ਸ	ਸ	ਮੁ
ਮ	ਧੁ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਨ	—
ਰਾ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰਿ	ਸ	ਸ	ਮੇ	ਸ	ਰਾ	ਸ

ਟਾਂਡਾ...

ਨੋਚ — ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ, ਜੋ ਸੀਨਾ ਬਸੀਨਾ ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ।

(ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ

ਵਾਦੀ — ਰੁ ਠਾਟ — ਪੂਰਬੀ | ਸਮਾਂ — ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ।
 ਸੰਵਾਦੀ ਪੁ ਜਾਤੀ — ਓਡਵ-ਖਾਡਵ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼ — 'ਰੁ--ਧੁ' ਦੀ ਸੁਰ-ਸੰਗਤੀ ।

ਆਰੋਹ — ਸ, ਰੁ ਮੱਧੁ, ਨ ਸੰ ।

ਅਵਰੋਹ — ਸੰ ਨ ਧੁ, ਮੱਗ ਰੁ ਸ ।

ਪਕੜ — ਸ, ਨ, ਰੁ ਗ ਰੁ, ਮੱਗ ਰੁ, ਪੁ — ਮੱਗ ਰੁ, ਨ ਧੁ ਨ, ਰੁ ਸ ।

ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਇਕੱਤੀਹ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੇਵਲ ਗਉੜੀ ਅਤੇ ਮਾਰੂ ਦੋ ਅਜੇਹੇ ਰਾਗ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੇ ਭਗਤਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਬਾਣੀ ਉਚਾਰਣ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਭਾਵੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਖੂਬ ਪ੍ਰਚਾਰ-ਪ੍ਰਸਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਪਰ ਅਜ-ਕਲ ਇਹ ਅਪ੍ਰਸਿੱਧ ਤੇ ਅਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਗ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ ਹੁਣ ਨਾ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ। ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਬੈਰਾਗਣ, ਚੇਤੀ ਇਤਿਆਦਿ ਗਉੜੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁੱਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲਣੇ ਕਠਿਨ ਹਨ। ਦਾਸ ਨੂੰ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਦੀਆਂ ਕੇਵਲ ਦੋ ਸ਼ਬਦ-ਰੀਤਾਂ ਹੁਣ ਤੋਂ ਚਾਲੀਹ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਇਕ ਸ੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨੀ ਰਬਾਬੀ ਭਾਈ ਤਾਬਾ ਜੀ ਤੋਂ ਅਤੇ ਇਕ ਭਾਈ ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸੂਰਮਾ ਸਿੰਘ) ਤੋਂ ਜੋ ਸ: ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਅੰਬਟਾਬਾਦ) ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਸਨ, ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤਾਂ ਅਗੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ।

ਅਪ੍ਰਚਲਿਤ ਰਾਗਾਂ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਮਤ-ਭੇਦ ਹੋਣਾ ਤਾਂ ਸੁਭਾਵਕ ਗੱਲ ਹੈ। ਪਰ ਅਸੀਂ ਵੇਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਰਾਗ ਨਿਯਮ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਦੂਜੇ ਰਾਗਾਂ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਕੇਵਲ ਰਾਗ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਲਿਖਣ ਨਾਲ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ, ਸਗੋਂ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ (ਬੰਦਿਸ਼) ਥਾਗ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫਟ ਕਰੇ ਤਾਂ ਹੀ ਗੱਲ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਬਾਰੇ ਅਸੀਂ ਜੋ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਅਤੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਂਜ ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਰਿਖਭ, ਸੰਵਾਦੀ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਹੈ। ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇੰਜ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਇਕ ਮੁਖ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਪੂਰਬੀ ਠਾਟ ਦੇ ਰਾਗਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨਿਵੇਕਲੀ ਥਾਂ ਰੱਖਦਾ

ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ, ਨ ਰੁ ਗ ਰੁ, ਮੱਗ ਰੁ—ਧੁ, ਨ ਧੁ ਮੱਗ ਰੁ, ਸ ਰੁ ਨ ਧੁ ਨ, ਮੱਧੁ, ਨ ਰੁ ਸ"

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਭਗਤੀ ਰਸ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਤਾ ਹੈ, ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਚੀਜਾ ਨੰਬਰ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸਨ, ਰੁਗਰੁ, ਮੰਗਰੁ, ਸਰੁਨਧੁਨ, ਰੁਸ — ਨਰੁਨਧੁ, ਮੰਧੁਨ, ਧੁਨਰੁ, ਗਰੁਮੰਗਰੁਸ — ।
੨. ਰੁਗਰੁ, ਸਰੁਨਸਨਧੁ, ਮੰਧੁਨ, ਰੁਨਧੁ, ਮੰਧੁਨਰੁ, ਸ — ਸਰੁਗਰੁ, ਮੰਗਰੁ, ਸਰੁਨਧੁ ਮੰਧੁਨਰੁਸ — ।
੩. ਨਰੁਗਰੁ, ਮੰਗਰੁ, ਧੁ — ਮੰਗਰੁ, ਗਰੁਸ, ਨਰੁਮੰਗਰੁ, ਮੰਧੁ — ਨਧੁਮੰਗਰੁ, ਨਰੁਨਧੁ, ਨਰੁਸ — ਨਰੁਮੰਧੁ, ਮੰਧੁਮੰਗਰੁ, ਮੰਗਰੁ, ਗਰੁਸ — ।
੪. ਸਰੁ, ਗਰੁ, ਨਰੁਮੰਗਰੁ, ਧੁ — ਮੰਧੁਨ, ਰੁਨਧੁ, ਨਧੁਮੰ, ਧੁਮੰਗਰੁ, ਮੰਗਰੁ, ਸਰੁਨਧੁਨ, ਮੰਧੁ, ਮੰਧੁਨ, ਨਰੁ, ਰੁਸ — ਸਰੁ — ਧੁ — ਮੰਗਰੁ, ਮੰਧੁਨਧੁ, ਮੰਧੁਨਸੰ — ਨਰੁਨਧੁ, ਮੰਧੁਨਰੁ — ਰੁਨਧੁ, ਨਧੁਮੰਗਰੁ, ਨਰੁਮੰਧੁ, ਮੰਧੁਨਸੰ — ਸੰਰੁਨਸੰਨਧੁਨ, ਰੁਨਧੁਮੰਗਰੁ, ਮੰਗਰੁ, ਨਰੁਸ — ।
੫. ਮੰਧੁ, ਮੰਧੁਨ, ਨਸੰ — ਨਰੁਗਰੁ, ਸੰਰੁਨਧੁ, ਮੰਧੁਨਸੰ — ਨਰੁ, ਰੁਗਰੁ, ਮੰਗਰੁ, ਨਰੁਨਧੁ, ਮੰਧੁਸੰ — ਨਰੁਸੰ, ਸੰਰੁਨਸੰ ਧੁਨਮੰਧੁ, ਮੰਗਰੁ, ਮੰਧੁਨਸੰ — ਨਰੁਸੰ, ਗਰੁ, ਮੰਗਰੁ, ਸੰਰੁਨਧੁ, ਨਧੁਮੰ, ਧੁਮੰਗ, ਮੰਗਰੁ, ਗਰੁਸ, ਨਰੁਗਰੁਮੰਧੁਨਧੁਮੰਗਰੁ, ਨਧੁਨ, ਰੁ — ਰੁਸ, ਰੁਧੁ — ਮੰਗਰੁ, ਨਧੁਨ, ਰੁਸ — ।

ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਮਿਲ ਜ ਗ	ਦੀ S ਸ ਮਿ	ਨਰੁ ਗਰੁ ਮਧੁ ਨਧੁ	ਮੰਗ ਰੁਮ ਗਰੁ ਸS
੨.	.	ਨਰੁ ਨਧੁ ਮਧੁ ਨਸ	ਨਰੁ ਗਰੁ ਮਧੁ ਨਸ	ਨਧੁ ਮਧੁ ਮੰਗ ਰੁਸ
੩.	ਰੁਗ ਰੁਮ ਗਰੁ ਮਧੁ	ਮੰਗ ਰੁਮ ਧੁਨ ਧੁਮ	ਗਰੁ ਮਧੁ ਨਸ ਰੁਸ	ਨਰੁ ਨਧੁ ਮੰਗ ਰੁਸ
੪.	.	ਨਰੁ ਨਧੁ ਮਧੁ ਨਨ,	ਧੁਨ ਰੁਰੁ, ਨਰੁ ਮੰਮ,	ਰੁਮ ਧੁਧੁ, ਮਧੁ ਨਨ,
	ਧੁਨ ਰੁਰੁ ਨਰੁ ਮੰਮ	ਗੰਗੁ, ਗੰਗੁ ਰੁਸ, ਰੁਰੁ	ਸੰਨ, ਸੰਸ ਨਧੁ, ਨਨ	ਧੁਮ, ਧੁਧੁ ਮੰਗ ਰੁਸ
੫.	ਨਰੁ ਗਗ ਰੁਸ, ਮੰਮ	ਗਗ ਰੁਸ, ਧੁਧੁ ਮੰਮ	ਗਗ ਰੁਸ, ਨਨ ਧੁਧੁ	ਮੰਮ ਗਗ ਰੁਸ, ਰੁਰੁ
	ਨਨ ਧੁਧੁ ਮੰਮ ਗਗ	ਰੁਸ, ਨਰੁ ਗਰੁ ਮੰਮ	ਗੰਗੁ ਰੁਰੁ ਸੰਸ ਨਨ	ਧੁਧੁ ਮੰਮ ਗਗ ਰੁਸ,
੬.	.	ਰੁਰੁ ਸ,ਰੁ ਰੁਸ ਰੁਰੁ	ਨਰੁ ਨਧੁ ਮਧੁ ਨਸ,	ਧੁਧੁ ਮ,ਧੁ ਧਮ ਧੁਧੁ
	ਮਧੁ ਨਧੁ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਰੁਰੁ ਸ,ਰੁ ਰੁਸ ਰੁਰੁ	ਨਰੁ ਨਧੁ ਮੰਗ ਰੁਸ	ਰੁਗ ਰੁਰੁ, ਮਧੁ ਮੰਮ,
	ਧੁਨ ਧੁਧੁ, ਨਸ ਨਨ,	ਰੁਗ ਰੁਰੁ, ਮੰਮ ਗਗ	ਰੁਰੁ ਸੰਸ ਨਨ ਧੁਧੁ	ਮੰਮ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸS

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਜੋ ਕਿ ਛ	ਹੋ S ਆ ਸੁ	ਨਰੁ ਨਧੁ ਮੰਗ ਰੁਸ,	ਨਰੁ ਗਰੁ ਮਧੁ ਨਸ
੨.	.	ਸੰਸ ਨਧੁ, ਨਨ ਧੁਮ,	ਧੁਧੁ ਮੰਗ, ਮੰਮ ਗਰੁ,	ਗਗ ਰੁਸ, ਮਧੁ ਨਸ
੩.	ਰੁਗ ਰੁਸ, ਨਰੁ ਨਧੁ,	ਮਧੁ ਮੰਗ, ਰੁਗ ਰੁਸ,	ਨਰੁ ਗਗ, ਰੁਮ ਧੁਧੁ,	ਮਧੁ ਨਨ, ਧੁਨ ਸੰਸ
੪.	.	ਨਰੁ ਮੰਮ ਗੰਗੁ, ਗੰਗੁ	ਰੁਗ ਰੁਸ, ਰੁਰੁ ਨਰੁ	ਨਧੁ, ਨਨ ਧੁਨ ਧੁਮ,
	ਧੁਧੁ ਮਧੁ ਮੰਗ, ਮੰਮ	ਗਮ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਗ	ਰੁਸ, ਨਰੁ ਗ,ਰੁ ਮਧੁ,	ਮਧੁ ਨ,ਧੁ ਨਸ ਰੁਸ
੫.	ਮੰਮ ਗ,ਮ ਮੰਗ ਰੁਸ	ਰੁਰੁ ਸ,ਰੁ ਰੁਸ ਨਧੁ,	ਨਨ ਧੁ,ਨ ਨਧੁ ਮੰਗ,	ਧੁਧੁ ਮ,ਧੁ ਧੁਮ ਗਰੁ,
	ਮੰਮ ਗ,ਮ ਮੰਗ ਰੁਸ	ਰੁਰੁ ਸ,ਰੁ ਰੁਸ ਨਧੁ,	ਨਰੁ ਗਰੁ, ਰੁਮ ਧੁਮ,	ਮਧੁ ਨਧੁ, ਧੁਨ ਰੁਸ
੬.	ਧੁਨ ਸੰਧੁ ਨਸ ਧੁਨ	ਸਰੁ ਸੰਨ ਧੁਧੁ ਮੰਗ	ਰੁਸ, ਨਰੁ ਮਧੁ ਨਸ	ਮੰਮ ਗੰਗੁ, ਗੰਗੁ ਰੁਸ,
	ਰੁਰੁ ਸੰਨ, ਸੰਸ ਨਧੁ,	ਨਨ ਧੁਮ, ਧੁਧੁ ਮੰਗ,	ਮੰਮ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ,	ਨਰੁ ਮੰਮ ਧੁਧੁ ਨਨ
	ਸS ਜੋ ਕਿ ਛ	ਹੋ S ਆ ਸੁ...		

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਈ ਜਨਮ ਭਏ ਕੀਟ ਪਤੰਗਾ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਗਜ ਮੀਨ ਕੁਰੰਗਾ ॥
 ਕਈ ਜਨਮ ਪੰਖੀ ਸਰਪ ਹੋਇਓ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਹੈਵਰ ਬ੍ਰਿਖ ਜੋਇਓ ॥੧॥
 ਮਿਲੁ ਜਗਦੀਸ ਮਿਲਨ ਕੀ ਬਰੀਆ ॥ ਚਿਰੰਕਾਲ ਇਹ ਦੇਹ ਸੰਜਰੀਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਕਈ ਜਨਮ ਸੈਲ ਗਿਰਿ ਕਰਿਆ ॥ ਕਈ ਜਨਮ ਗਰਭ ਹਿਰਿ ਖਰਿਆ ॥
 ਕਈ ਜਨਮ ਸਾਖ ਕਰਿ ਉਪਾਇਆ ॥ ਲਖ ਚਉਰਾਸੀਹ ਜੋਨਿ ਭੁਮਾਇਆ ॥੨॥
 ਸਾਧਸੰਗਿ ਭਇਓ ਜਨਮੁ ਪਰਾਪਤਿ ॥ ਕਰਿ ਸੇਵਾ ਭਜੁ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਰਮਤਿ ॥
 ਤਿਆਗਿ ਮਾਨੁ ਬੂਨੁ ਅਭਿਮਾਨੁ ॥ ਜੀਵਤ ਮਰਹਿ ਦਰਗਹ ਪਰਵਾਨੁ ॥੩॥
 ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਆ ਸੁ ਤੁਝ ਤੇ ਹੋਗੁ ॥ ਅਵਰ ਨ ਦੂਜਾ ਕਰਣੈ ਜੋਗੁ ॥
 ਤਾ ਮਿਲੀਐ ਜਾ ਲੈਹਿ ਮਿਲਾਇ ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਇ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੭੬)

ਅਸਥਾਈ

੦					੩				X				੨			
—	ਸ	ਗ	ਰੁ		ਸ	ਨ	ਸ	ਰੁ	ਮ	ਧੁ	ਧੁ	ਮ	ਧੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ
ੜ	ਮਿਲ	ਜ	ਗ		ਦੀ	ੜ	ਸ	ਮਿ	ਲ	ਨ	ਕੀ	ੜ	ਬ	ਰੀ	ਆ	ੜ
—	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ		ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸ	—
ੜ	ਚਿੰ	ਰੰ	ਕਾ		ੜ	ਲ	ਇ	ਹ	ਦੇ	ਹ	ੜ	ਸੰ	ਜ	ਰੀ	ਆ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

	ਮ															
	ਧੁ	ਮ	ਮ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	
	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਭ	ਏ	ਕੀ	ੜ	ਟ	ਪ	ਤੰ	ੜ	ਗਾ	ੜ	
—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੰ	—	ਸੰ	—	
ੜ	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਗ	ਜ	ਮੀ	ੜ	ਨ	ਕੁ	ਰੰ	ੜ	ਗਾ	ੜ	
—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	—	ਮ	—	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	
ੜ	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਪੰ	ੜ	ਖੀ	ੜ	ਸਰ	ਪ	ਹੋ	ੜ	ਇਓ	ੜ	
—	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਨ	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	
ੜ	ਕ	ਈ	ਜ	ਨ	ਮ	ਹੈ	ੜ	ਵ	ਰ	ਬ੍ਰਿ	ਖ	ਜੋ	ੜ	ਇਓ	ੜ	

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੨. ਰਾਗ ਚਉਤੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਭਉ ਮੁਚੁ ਭਾਰਾ ਵਡਾ ਤੋਲੁ ॥ ਮਨ ਮਤਿ ਹਉਲੀ ਬੋਲੇ ਬੋਲੁ ॥
 ਸਿਰਿ ਧਰਿ ਚਲੀਐ ਸਹੀਐ ਭਾਰੁ ॥ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਗੁਰ ਬੀਚਾਰੁ ॥੧॥
 ਭੈ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ਨ ਲੰਘਸਿ ਪਾਰਿ ॥ ਭੈ ਭਉ ਰਾਖਿਆ ਭਾਇ ਸਵਾਰਿ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਭੈ ਤਨਿ ਅਗਨਿ ਭਖੈ ਭੈ ਨਾਲਿ ॥ ਭੈ ਭਉ ਘੜੀਐ ਸਬਦਿ ਸਵਾਰਿ ॥
 ਭੈ ਬਿਨੁ ਘਾੜਤ ਕਚੁ ਨਿਕਚ ॥ ਅੰਧਾ ਸਚਾ ਅੰਧੀ ਸਟ ॥ ੨ ॥
 ਬੁਧੀ ਬਾਜੀ ਉਪਜੈ ਚਾਉ ॥ ਸਹਸ ਸਿਆਣਪ ਪਵੈ ਨ ਤਾਉ ॥
 ਨਾਨਕ ਮਨਮੁਖਿ ਬੋਲਣੁ ਵਾਉ ॥ ਅੰਧਾ ਅਖਰੁ ਵਾਉ ਦੁਆਉ ॥੩॥
 (ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੧)

ਅਸਥਾਈ

੦	ਸ			੩				×				੨			
	ਸ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ	—	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਸ	—
	ਭੈ	ਬਿ	ਠ	ਕੋ	ੜ	ਇ	ਨ	ਲੰ	ੜ	ਘ	ਸ	ਪਾ	ੜ	ਰ	ੜ
—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ੜ	ਭੈ	ਭਉ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਖਿਆ	ੜ	ਭਾ	ੜ	ਇ	ਸ	ਵਾ	ੜ	ਰ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

	ਧੁ	ਮ	ਮ	ਮ	ਧੁ	—	ਮ	ਧੁ	ਨ	—	ਸ	—	ਸ	—	ਸ	—
	ਭਉ	ਮੁ	ਚ	ਭਾ	ੜ	ੜ	ਰਾ	ੜ	ਵ	ੜ	ਡਾ	ੜ	ਤੋ	ੜ	ਲ	ੜ
—	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਨ	—	ਸ	—	ਰੁੰ	ਗ	ਰੁੰ	—	ਸ	—
ੜ	ਮਨ	ਮ	ਤ	ਹਉ	ੜ	ਲੀ	ੜ	ਬੋ	ੜ	ਲੋ	ੜ	ਬੋ	ੜ	ਲ	ੜ	ੜ
—	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਮ	ਧੁ	ਮ	ਗ	ੜ
ੜ	ਸਿਰ	ਧ	ਰ	ਚ	ਲੀ	ਐ	ੜ	ਸ	ਹੀ	ਐ	ੜ	ਭਾ	ੜ	ਰ	ੜ	ੜ
—	ਰੁ	ਰੁ	ਮ	ਧੁ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ੜ
ੜ	ਨ	ਦ	ਰੀ	ਕ	ਰ	ਮੀ	ੜ	ਗੁ	ਰ	ਬੀ	ੜ	ਚਾ	ੜ	ਰ	ੜ	ੜ

ਨੋਟ :—ਇਹ ਇਕ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ, ਜੋ ਭਾਈ ਤਾਬਾ ਜੀ ਰਬਾਬੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ।

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪੰਡਿਤੁ ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਪੜਿਆ ॥ ਜੋਗੀ ਗੋਰਖੁ ਗੋਰਖੁ ਕਰਿਆ ॥
 ਮੈ ਮੂਰਖ ਹਰਿ ਹਰਿ ਜਪੁ ਪੜਿਆ ॥ ੧ ॥
 ਨਾ ਜਾਨਾ ਕਿਆ ਗਤਿ ਰਾਮ ਹਮਾਰੀ ॥
 ਹਰਿ ਭਜੁ ਮਨ ਮੇਰੇ ਤਰੁ ਭਉਜਲੁ ਤੂ ਤਾਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਸੰਨਿਆਸੀ ਬਿਭੂਤ ਲਾਇ ਦੇਹ ਸਵਾਰੀ ॥ ਪਰ ਤ੍ਰਿਅ ਤਿਆਗੁ ਕਰੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ॥
 ਮੈ ਮੂਰਖ ਹਰਿ ਆਸ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੨ ॥
 ਖਤ੍ਰੀ ਕਰਮ ਕਰੇ ਸੂਰਤਣ ਪਾਵੈ ॥ ਸੂਦੁ ਵੈਸੁ ਪਰ ਕਿਰਤਿ ਕਮਾਵੈ ॥
 ਮੈ ਮੂਰਖ ਹਰਿ ਨਾਮ ਛਡਾਵੈ ॥ ੩ ॥
 ਸਭ ਤੇਰੀ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਤੂ ਆਪਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਨਕ ਦੇ ਵਡਿਆਈ ॥
 ਮੈ ਅੰਧਲੇ ਹਰਿ ਟੇਕ ਟਿਕਾਈ ॥ ੪ ॥

(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੬੩)

ਅਸਥਾਈ

੨				੦				੩				×			
—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨੁ	—	ਸ	—
ੜ	ਨਾ	ਜਾ	ਨਾ	ਕਿਆ	ੜ	ਗ	ਤਿ	ਰਾ	ੜ	ਮ	ਹ	ਮਾ	ੜ	ਰੀ	ੜ
—	ਨੁ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਰੁ	ਸਰੁ	ਸ੍ਰਸ	ਨੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਧੁ	ਨੁ	—	ਸ	—
ੜ	ਹਰਿ	ਭਜ	ਮਨ	ਮੇ	ਰੇ	ਤਰ	ਭਉ	ਜ	ਲ	ਤੂ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ਰੀ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

	ਮੱ			ਧੁ	—	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
	ਧੁ	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ੜ	ਸ	ਤ	ਸਿ	ੜਮ	ਰਿ	ਤ	ਪ	ਤਿ	ਆ	ੜ
	ਪੰ	ਡਿ	ਤ	ਸਾ	ੜ										
—	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—
ੜ	ਜੋ	ੜ	ਗੀ	ਗੋ	ੜ	ਰ	ਖ	ਗੋ	ੜ	ਰ	ਖ	ਕ	ਰਿ	ਆ	ੜ
—	ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਮੱ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ੜ	ਮੈ	ੜ	ਮੁ	ਰ	ਖ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਜ	ਪ	ਪ	ਤਿ	ਆ	ੜ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਹਉਮੈ ਵਿਚਿ ਸਭੁ ਜਗੁ ਬਉਰਾਨਾ ॥ ਦੂਜੈ ਭਾਇ ਭਰਮਿ ਭੁਲਾਨਾ ॥
 ਬਹੁ ਚਿੰਤਾ ਚਿਤਵੈ ਆਪ ਨ ਪਛਾਨਾ ॥ ਧੰਧਾ ਕਰਤਿਆ ਅਨਦਿਨ ਵਿਹਾਨਾ ॥੧॥
 ਹਿਰਦੈ ਰਾਮੁ ਰਮਹੁ ਮੇਰੇ ਭਾਈ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਸਨਾ ਹਰਿ ਰਸਨ ਰਸਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਗੁਰਮੁਖਿ ਹਿਰਦੈ ਜਿਨਿ ਰਾਮ ਪਛਾਤਾ ॥ ਜਗਜੀਵਨ ਸੇਵਿ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਜਾਤਾ ॥
 ਹਉਮੈ ਮਾਰਿ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਪਛਾਤਾ ॥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਪ੍ਰਭ ਕਰਮ ਬਿਧਾਤਾ ॥੨॥
 ਸੇ ਜਨ ਸਚੇ ਜੋ ਗੁਰ ਸਬਦਿ ਮਿਲਾਏ ॥ ਧਾਵਤ ਵਰਜੇ ਠਾਕਿ ਰਹਾਏ ॥
 ਨਾਮੁ ਨਵ ਨਿਧਿ ਗੁਰ ਤੇ ਪਾਏ ॥ ਹਰਿ ਕਿਰਪਾ ਤੇ ਹਰਿ ਵਸੈ ਮਨਿ ਆਏ ॥੩॥
 ਰਾਮ ਰਾਮ ਕਰਤਿਆ ਸੁਖੁ ਸਾਂਤਿ ਸਰੀਰ ॥ ਅੰਤਰਿ ਵਸੈ ਨ ਲਾਗੈ ਜਮ ਪੀਰ ॥
 ਆਪੇ ਸਾਹਿਬੁ ਆਪਿ ਵਜੀਰ ॥ ਨਾਨਕ ਸੇਵਿ ਸਦਾ ਹਰਿ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮ: ੩, ਪੰਨਾ ੧੫੯)

ਅਸਥਾਈ

×		੦		੨		੩		੦	
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਧੁ	ਮੁ	ਗੁ	ਰੁ	—	—	ਰੁ
ਹਿ	ਰ	ਮੁ	ਧੁ	ਰਾ	ਧੁ	ਮ	ਧੁ	ਧੁ	ਰ
ਸ	—	ਸ	ਰੁ	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	—	—	—
ਮਹੁ	ਧੁ	ਮੇ	ਰੇ	ਭਾ	ਧੁ	ਈ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ
ਸ	ਨੁ	ਸ	ਰੁ	ਨੁ	ਸ	ਨੁ	—	ਧੁ	ਧੁ
ਨੁ	ਰ	ਮੁ	ਖ	ਰ	ਸ	ਨਾ	ਧੁ	ਹ	ਰਿ
ਮੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	—
ਰ	ਸ	ਨ	ਰ	ਸਾ	ਧੁ	ਈ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ

ਅੰਤਰਾ

ਮੁ	—	ਮੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਸੁ	ਸੁ	—	—
ਧੁ	ਧੁ	ਮੇ	ਧੁ	ਵਿ	ਭ	ਸੁ	ਭ	ਧੁ	ਧੁ
ਹਉ	ਧੁ	ਮੇ	ਧੁ	ਵਿ	ਭ	ਸੁ	ਭ	ਧੁ	ਧੁ
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	—	ਸੁ	ਨੁ	ਸੁ	—	—	—
ਜ	ਗ	ਬਉ	ਧੁ	ਰਾ	ਧੁ	ਨਾ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ
ਨ	—	ਸੁ	ਰੁ	ਨੁ	ਸੁ	ਧੁ	—	—	—
ਦੁ	ਧੁ	ਜੇ	ਧੁ	ਭਾ	ਧੁ	ਇ	ਧੁ	ਧੁ	ਧੁ

ਮੰ ਧੁ ਨ ਭੁ ਨ ਧੁ ਮੰ ਗ ਰੁ ਸ
 ਭ ਰ ਮ ਭੁ ਲਾ ਟ ਨਾ ਟ ਟ ਟ

ਨੋਟ : — ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਗੀਤ ਬਹੁਤ ਪੁਰਾਤਨ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਤਾਲ—ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਅਨਿਕ ਜਤਨ ਨਹੀ ਹੋਤੁ ਛੁਟਾਰਾ ॥ ਬਹੁਤ ਸਿਆਣਪ ਆਗਲ ਭਾਰਾ ॥
 ਹਰਿ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਤ ॥ ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਦਤਗਹ ਸੋਭਾ ਸੇਤ ॥੧॥
 ਮਨ ਮੇਰੇ ਗਹੁ ਹਰਿ ਨਾਮ ਕਾ ਓਲਾ ॥ ਤੁਝੈ ਨ ਲਾਗੈ ਤਾਤਾ ਝੋਲਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਜਿਉ ਬੋਹਿਥੁ ਭੈ ਸਾਗਰ ਮਾਹਿ ॥ ਅੰਧਕਾਰ ਦੀਪਕ ਦੀਪਾਹਿ ॥
 ਅਗਨਿ ਸੀਤ ਕਾ ਲਾਹਸਿ ਦੂਖ ॥ ਨਾਮੁ ਜਪਤੁ ਮਨਿ ਹੋਵਤ ਸੂਖ ॥ ੨ ॥
 ਉਤਰਿ ਜਾਇ ਤੇਰੇ ਮਨ ਕੀ ਪਿਆਸ ॥ ਪੂਰਨ ਹੋਵੈ ਸਗਲੀ ਆਸ ॥
 ਡੋਲੈ ਨਾਹੀ ਤੁਮਰਾ ਚੀਤੁ ॥ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਗੁਰਮੁਖ ਮੀਤ ॥ ੩ ॥
 ਨਾਮ ਅਉਖਧੁ ਸੋਈ ਜਨੁ ਪਾਵੈ ॥ ਕਰਿ ਕਿਰਪਾ ਜਿਸੁ ਆਪਿ ਦਿਵਾਵੈ ॥
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਜਾ ਕੈ ਹਿਰਦੈ ਵਸੈ ॥ ਦੂਖੁ ਦਰਦੁ ਤਿਹ ਨਾਨਕ ਨਸੈ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੭੯)

ਅਸਥਾਈ

			੨				੦				੩	ਗ	ਰ	ਸ
											ਰੁ	ਨ	ਮੇ	ਰੇ
											ਮ			
ਨ	ਨ	—	ਸ	—	—	—	—	—	ਨੁਸ	ਨ	—	ਪੁ	ਪੁ	
ਗ	ਹੁ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਹਰਿ	ਨਾ	ੜ	ਮ	ਕਾ	
ਨ	—	—	ਸ	—	—	—	—	—	—	ਰੁ	ਰੁ	ਪੁ	ਪੁ	
ਓ	ੜ	ੜ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਤੁ	ਝੈ	ੜ	ਨ	
ਮੰ	ਗ	—	ਰੁ	—	—	—	ਸ	—	—	ਨ	—	ਰੁ	—	
ਲਾ	ੜ	ੜ	ਗੈ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਤਾ	ੜ	ਤਾ	ੜ	
ਰੁ	—	—	ਨ	ਧੁ	ਮੰ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—					
ਝੈ	ੜ	ੜ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ					

ਅੰਤਰਾ

ਸ	ਸ	—	ਨ	ਸ	—	—	—	—	—	ਧੁ	ਮ	ਧੁ	ਨ	ਨ
ਰ	ਨ	ਫ	ਨ	ਹੀ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਮ	ਅ	ਨਿ	ਕ	ਜ
ਰੁ	—	—	ਸ	—	—	—	—	—	—	ਨ	—	ਰੁ	ਗ	ਗ
ਟਾ	ਫ	ਫ	ਰਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਹੁ	ਫ	ਤ	ਫ	ਫ
ਨ	—	—	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ
ਆ	ਫ	ਫ	ਨ	ਪ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਆ	ਫ	ਗ	ਲ	ਲ
ਧੁ	—	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	—	ਮਨ ਮੇਰੇ...				
ਭਾ	ਫ	ਫ	ਰਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ					

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ, ਝਪਤਾਲ, (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਭੈ ਬਿਨੁ ਕੋਇ ਨ ਲੰਘਸਿ ਪਾਰ ॥ (ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਨੰ: ੨ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

×	—	੨	—	ਸ	੦	—	੩	—	—
ਰੁ	ਫ	ਸ	ਫ	ਸ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ
ਭੈ	ਫ	ਬਿ	ਫ	ਨ	ਕੋ	ਫ	ਇ	ਫ	ਨ
ਨ	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	—
ਲੰ	ਫ	ਘ	ਫ	ਸ	ਪਾ	ਫ	ਰ	ਫ	ਫ
ਮ	ਧੁ	ਨ	—	—	ਸ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਭੈ	ਫ	ਭਉ	ਫ	ਫ	ਰਾ	ਫ	ਖਿਆ	ਫ	ਫ
ਰੁ	—	ਧੁ	—	ਧੁ	ਮ	ਗਰੁ	ਸ	—	—
ਭਾ	ਫ	ਇ	ਫ	ਸ	ਵਾ	ਫਫ	ਰ	ਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ-ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਭਪਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਲਯ ਵਿਚ)

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਨ	—	ਸ	—	ਰੁੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਭਉ	ਮੁ	ਚ	ਭਾ	਽	ਰਾ	਽	ਵ	਽	ਡਾ	ਤੋ	਽	ਲ	਽
ਨ	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰਸੰ	ਨ	—	ਧੁ	—
ਮਨ	ਮ	ਤ	ਹਉ	਽	ਲੀ	਽	ਬੋ	਽	ਲੋ਽	ਬੋ	਽	ਲ	਽
ਮੱ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਰੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਸਿਰ	ਧ	ਰ	ਚ	ਲੀ	ਐ	਽	ਸਹੀ	਽	ਐ	ਭਾ	਽	ਰ	਽
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਸ	—
ਨ	ਦ	ਰੀ	ਕ	ਰ	ਮੀ	਽	ਗੁ	ਰ	ਬੀ	ਚਾ	਽	ਚ	਽

ਨੋਟ।—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਅਗੋਂ ਪਿਛੇ ਲਿਖੀ 'ਤਿੰਨਤਾਲ' ਦੀ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ
ਗਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਮਾਣ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਇਹ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਦਾਸ ਨੇ ਭਾਈ
ਬਤਨ ਸਿੰਘ ਜੀ (ਸੂਰਮਾ) ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ।

(ਗਉੜੀ ਗੁਆਰੇਰੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ

ਵਾਦੀ—ਪ	ਠਾਟ—ਪੂਰਵੀ	ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ।
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਓਡਵ-ਓਡਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—'ਰੇ ਪ, ਤੇ ਨ ਪ' ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਚੁ ਮ ਪ, ਨ ਸ ।

ਅਵਰੋਹ—ਸੰ ਨ ਪ, ਮ ਰੁ, ਸ ।

ਮ ਸ

ਪਕੜ—ਸ ਨ ਪ, ਨ ਸ ਰੁ ਸ, ਸ ਰੁ ਪ, ਮ ਪ ਰੁ, ਰੁ ਨ, ਸ ।

ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਜਾਂ ਚੇਤੀ ਗਉੜੀ ਸੰਬੰਧੀ ਕੁਝ ਸੰਗੀਤ ਲੇਖਕਾਂ ਦਾ ਖਯਾਲ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਰਾਗ ਚੇਤ ਦੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਗਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਚੇਤੀ ਗਉੜੀ ਪੈ ਗਿਆ । ਪਰ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਕਰਣ ਬਾਰੇ ਇਥੇ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੀ ਹੈ । ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗੀਤ ਕ੍ਰਮਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਰੂਪ ਲਿਖੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ । ਜਿਵੇਂ, ਕੋਈ ਇਸ ਦਾ ਠਾਟ ਮਾਰਵਾ ਅਤੇ ਜਾਤੀ ਖਾਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ "ਸਰੁ ਗਰੁ, ਮੱਪ, ਮੱਧ ਨ ਸ । ਸੰ ਨ ਰੁੰ ਨ ਧ ਮ ਗ ਪ, ਮੱਗ ਰੁ ਸ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ । ਕੋਈ ਇਸ ਦਾ ਠਾਟ ਪੂਰਬੀ, ਜਾਤੀ ਖਾਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਦਾ ਹੈ । ਉਸ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ "ਸ ਰੁ ਮੱ ਪ, ਮੱਧ ਨ ਸ । ਸੰ ਨ ਧੁ ਪ, ਧੁ ਮ, ਪ ਮ ਧੁ ਮੱ ਗ ਰੁ ਗ ਰੁ ਸ ।" ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਈ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦੀ ਗਉੜੀ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਪੰਚਮ ਵਾਦੀ ਤੇ ਖੜਜ ਸੰਵਾਦੀ ਮੰਨ ਕੇ ਗਾਉਣ ਨੂੰ ਹੀ ਚੇਤੀ ਗਉੜੀ ਆਖਦੇ ਹਨ ।

ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੈ । ਇਸ ਦੀ ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਓਡਵ, ਵਾਦੀ ਪੰਚਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਜਾਂ ਰਿਖਭ, ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ ਹੈ । ਇਹੋ ਰੂਪ ਪੁਰਾਤਨ ਸੰਗੀਤ ਕ੍ਰਮਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ । ਜਿਵੇਂ ਪੰਡਿਤ ਸੰਮਨਾਥ ਆਖਦਾ ਹੈ "ਗੌੜੀ ਚੇਤੀ ਚਾਪਗਾ, ਰੰਧਾਰ ਧੋਵਤ ਰਹਿਤ" ਅਸੀਂ, ਇਸੇ ਨੂੰ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਰੂਪ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ । ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਪੂਰਵੀ ਜਾਂ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਦੇ ਕਿਸੇ ਚਾਗ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ । ਇਹ ਗਉੜੀ ਦਾ ਇਕ ਅਤੀ ਸੁੰਦਰ ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀਆਂ ਮਨੋਹਰ ਸ਼ਬਦ ਭੀਤਾਂ ਅੱਗੇ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ, ਨਸਰੁਨਪੁ - ਮੱਪਨ, ਨਸ—ਨਸਰੁਸ—ਸਨਪੁ—ਪਨ, ਨਸਰੁ, ਰੁਸ ਪ—ਮੱਪ ਰੁ—ਸ ।
੨. ਸਰੁਪ —ਮੱਪਮੱਰੁ, ਰੁਪ—ਨਪ, ਮੱਪਮੱਰੁ, ਰੁਸਨ, ਪੁ —ਮੱਪਨ, ਰੁਨਪੁ, ਪਨਸ—ਰੁਸ— ।
੩. ਸ—ਪ, ਪਮੱਰੁ, ਰੁਪ —ਮੱਪਨ, ਨਪ —ਮੱਪਮੱਰੁ, ਰੁਪ, ਮੱਰੁ, ਰੁਸ—ਰੁਸਨ, ਰੁਨਪੁ, ਮੱਪ—ਪਨਸਰੁਸ, ਪ—ਪਮੱਰੁ, ਰੁਸ—ਨਸਰੁਪ — ਮੱਪਨ, ਰੁਨਪ, ਮੱਪਨ, ਪਨਪ, ਮੱਪਮੱਰੁ—ਰੁਸ ।
੪. ਸਨਪੁ, ਮੱਪ, ਪਨ, ਨਸ, ਸਰੁ, ਰੁਪ, ਮੱਪ ਰੁ—ਸਰੁਪ—ਪਨ, ਨਸ—ਸਨਪ—ਮੱਪਨਸਰੁ, ਰੁਸ, ਨਰੁ ਨਪ, ਪਮੱਰੁ, ਸਰੁਸਪ—ਮੱਪਨ, ਨਸਰੁਸ—ਸਰੁਨ, ਨਪ, ਪਮ, ਮੱਰੁ, ਰੁਸ—ਸਰੁ ਰੁਮ, ਮੱਪ, ਪਨ, ਨਸ, ਸਰੁ, ਰੁਸਨਪ, ਮੱਪਨਸਰੁਨਸ—ਪ, ਪਮੱਪਨਸਨਪ, ਪਮੱਰੁ, ਰੁਸ — ।
੫. ਸਰੁਸਪ—ਪਮੱਨ, ਪਨਪ, ਨਰੁਨਪ, ਮੱਪ ਰੁ, ਰੁਪ, ਮੱਨ, ਪਸ—ਸਰੁ ਨਸ ਪਨ, ਮੱਪ, ਰੁਮ ਸਰੁ ਨਸ, ਨਸਪ—ਪਮੱਪਨਪਮੱਰੁ, ਰੁਸ—ਸਨਪ, ਮੱਪਨਸਰੁਸ—ਮੱਪਨ, ਪਨਪਸ—ਸਰੁਨਸਨ—ਪ, ਮੱਪਮੱਰੁ, ਰੁਪ, ਪਨ, ਨਸ, ਸਰੁ, ਰੁਸ—ਨਰੁਨ, ਰੁਨਪ, ਪਮੱਰੁ, ਰੁਸ—ਸਰੁਸ—ਸਰੁਮੱਰੁਸ, ਸਰੁਮੱਪਮੱਰੁਸ, ਸਰੁ ਮੱਪਨਪਮੱਰੁਸ, ਸਰੁਮੱਪਨਸਨਪਮੱਰੁਸ, ਸਰੁਮੱਪਨਸਰੁਨਪਮੱਰੁਸ—ਸਨਪੁ, ਮੱਪਨਸਰੁਨ, ਸ— ।

ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਗੀਤ ਨੰ: ੧)

ਅਸਖਾਈ

੧.	੩	ਦੇ	੦	ਖੋ	ਭਾ	੬	ਈ	×	ਨਸ	ਰੁਸ	ਨਨ	ਪਪ	੨	ਮੱਪ	ਨਸ	ਰੁਸ	ਮੱਪ
੨.	ਨਪ	ਮੱਰੁ	ਸਸ	ਦੇ	ਖੋ	—	ਨਸ	ਰੁਸ	ਨਪ	ਮੱਪ	ਨਸ,	ਰੁਪ	ਮੱਪ	ਨਸ	ਰੁਸ	ਨਸ	ਨਪ
	ਮੱਪ	ਮੱਰੁ	ਸਸ,	ਦੇ	ਖੋ	ਭਾ	੬	ਈ									
੩.	ਮੱਪ	ਪ,ਸ	ਪਪ	ਮੱਪ,	ਸਰੁ	ਰੁ,ਸ	ਰੁਰੁ	ਸਰੁ,	ਮੱਪ	ਪ,ਮ	ਪਪ	ਮੱਪ	ਸਰੁ	ਰੁ,ਸ	ਰੁਰੁ	ਸਰੁ,	
੪.	ਨਪ	ਮੱਪ	ਰੁਸ	ਦੇ	ਖੋ	.	.	.	ਮੱਪ	ਨਨ	ਪਪ,	ਮੱਪ	ਨਸ	ਨਨ	ਪਪ,	ਮੱਪ	
	ਨਸ	ਰੁਰੁ	ਨਨ	ਪਪ,	ਮੱਪ	ਨਸ	ਪਪ	ਮੱਪ	ਰੁਰੁ	ਨਨ	ਪਪ,	ਮੱਪ	ਨਸ	ਮੱਪ	ਨਸ	ਨਨ	
੫.	ਪਪ	ਰੁਰੁ	ਸਸ,	ਦੇਖੋ	ਨਸ	ਰੁਸ,	ਪਨ	ਸਨ,	ਮੱਪ	ਨਪ,	ਮੱਪ	ਨਸ,	ਪਨ	ਸਰੁ,	ਨਸ	ਰੁਮ,	
	ਸਰੁ	ਮੱਪ,	ਰੁਮ	ਪਨ,	ਮੱਪ	ਨਸ,	ਪਨ	ਸਰੁ	ਸੌੜ	ਨਸ	ਨਨ,	ਪਨ,	ਪਪ,	ਮੱਪ	ਮੱਮ	ਰੁਮ	
	ਰੁਰੁ	ਸਰੁ	ਸਸ,	ਦੇਖੋ...													
੬.	ਪਨ	ਨ,ਪ	ਨਨ	ਸਸ,	ਨਸ	ਸ,ਨ	ਸਸ	ਰੁਰੁ,	ਸਰੁ	ਰੁ,ਸ	ਰੁਰੁ	ਮੱਮ,	ਰੁਮ	ਮੱਮ	ਪਪ,		
	ਮੱਪ	ਪ,ਮ	ਪਪ	ਨਨ,	ਪਨ	ਨ,ਪ	ਨਨ	ਸਸ,	ਨਸ	ਸੁ,ਨ	ਸਸ	ਰੁਰੁ	ਸਸ	ਨਨ	ਪਪ	ਮੱਮ	
	ਰੁਰੁ	ਸਸ	ਨਸ	ਦੇਖੋ...													

ਅੰਤਰਾ

੧.	* ਆ ੬ ਧੀ	ਪਾ ੬ ਛੇ ੬	ਸਰੁ ਸਸ ਨਨ ਪਪ	ਮੱਪ ਰੁਰੁ ਸਸ ਮੱਪ
੨.	ਨਸ,ਆ ੬ ਧੀ	ਸਰੁ ਸਸ, ਨਪ ਨਨ,	ਪਮ ਪਪ, ਮੱਰੁ ਮੱਮ,	ਰੁਸ ਰੁਰੁ, ਮੱਪ ਨਸ
੩.	ਸਰੁ ਰੁ,ਸ ਰੁਰੁ ਸਰੁ	ਮੱਪ ਪ,ਮ ਪਪ ਮੱਪ,	ਸਰੁ ਰੁ,ਸ ਰੁਰੁ ਸਰੁ,	ਨਰੁ ਮੱਪ ਨਸ ਰੁਸ
੪.	. . . ਨਸ ਰੁਸ ਨਨ ਪਪ, ਸਸ ਆ ੬ ਧੀ	. . . ਮੱਪ ਰੁਰੁ ਸਸ, ਨਸ	ਮੱਪ ਨਨ ਪਪ, ਮੱਪ ਰੁਰੁ, ਸਰੁ ਮੱਮ, ਰੁਮ	ਨਸ ਨਨ ਪਪ, ਮੱਪ ਪਪ, ਮੱਪ ਨਨ, ਪਨ
੫.	ਸਰੁ ਰੁ,ਸ ਰੁਰੁ ਸਸ, ਰੁਮ ਮੱਰੁ ਮੱਮ ਰੁਰੁ, ਨਸ ਆ ੬ ਧੀ	ਨਸ ਸ,ਨ ਸਸ ਨਨ, ਸਰੁ ਰੁ,ਸ ਰੁਰੁ ਸਸ,	ਪਨ ਨ,ਪ ਨਨ ਪਪ, ਨਸ ਰੁਸ, ਸਰੁ ਮੱਰੁ,	ਮੱਪ ਪ,ਮ ਪਪ ਮੱਮ, ਰੁਮ ਪਮ, ਮੱਪ ਨਪ,
੬.	. . . ਮੱਰੁ ਮੱਮ, ਰੁਸ ਰੁਰੁ, ਮੱਪ ਨਨ, ਪਨ ਪਨ	. . . ਸਨ ਸਸ, ਨਸ ਨਸ ਸਸ, ਨਸ ਨਸ ਰੁਰੁ	ਰੁਸ ਰੁਰੁ, ਸਨ ਸਸ, ਰੁਰੁ, ਸਰੁ ਸਰੁ ਮੱਮ, ਸਸ ਨਨ ਪਪ ਮੱਮ	ਨਪ ਨਨ, ਪਮ ਪਪ, ਰੁਮ ਰੁਮ ਪਪ, ਮੱਪ ਰੁਰੁ ਸਸ ਮੱਪ ਨਸ

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦੇਖੋ ਭਾਈ ਗੁਨ ਕੀ ਆਈ ਆਂਧੀ ॥

ਸਭੇ ਉਡਾਨੀ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਟਾਟੀ ਰਹੈ ਨ ਮਾਇਆ ਬਾਂਧੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਦੁਚਿਤੇ ਕੀ ਦੁਇ ਬੁਨਿ ਗਿਰਾਨੀ ਮੋਹ ਬਲੇਡਾ ਟੂਟਾ ॥

ਤਿਸਨਾ ਛਾਨਿ ਪਰੀ ਧਰ ਉਪਰਿ ਦੁਰਮਤਿ ਭਾਂਡਾ ਫੂਟਾ ॥ ੧ ॥

ਆਂਧੀ ਪਾਛੈ ਜੋ ਜਲੁ ਬਰਖੈ ਤਿਹ ਤੇਰਾ ਜਨੁ ਭੀਨਾ ॥

ਕਹਿ ਕਬੀਰ ਮਨਿ ਭਇਆ ਪ੍ਰਗਾਸਾ ਉਦੈ ਭਾਨੁ ਜਬ ਚੀਨਾ ॥ ੨ ॥

(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੩੧)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
			ਸ												
			ਨ	ਪ	ਨ	—	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	ਸ	ਨ	—	ਸ	ਰੁ
			ਦੇ	ਖੰ	ਭਾ	ੜ	ਈ	ਗੁ	ੜ	ਨ	ਕੀ	ਆ	ੜ	ਈ	ੜ
ਸ	—	ਸ	ਨ	ਪ	ਨ	—	ਸ	ਰੁ	—	ਸ	ਸ	ਨ	—	ਸ	ਰੁ
ਆ	ੜ	ਧੀ,	ਦੇ	ਖੰ	ਭਾ	ੜ	ਈ	ਗੁ	ੜ	ਨ	ਕੀ	ਆ	ੜ	ਈ	ੜ
ਸ	—	ਸ	—	—	—	—	—	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮੱ	—	ਪ	—
ਆ	ੜ	ਧੀ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸ	ਭੈ	ਉ	ਡਾ	ੜ	ਨੀ	ੜ
ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	—	ਨ	ਨ	ਨ	ਪ	—	ਮ'	—
ਭੁ	ਮ	ਕੀ	ੜ	ਟਾ	ੜ	ਟੀ	ੜ	ੜ	ਰ	ਹੈ	ਨ	ਮਾ	ੜ	ਇਆ	ੜ
ਰੁ	—	ਸ													
ਬਾ	ੜ	ਧੀ													

ਅੰਤਰਾ

	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ'	—	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	—
	ਦੁ	ਚਿ	ਤੇ	ਕੀ	ੜ	ਦੁ	ਇ	ਥੁ	ੜ	ਨ	ਗਿ	ਰਾ	ੜ	ਨੀ	ੜ
—	ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਰੁ	—	—	—	ਸੰ	—	—	—
ੜ	ਮੋ	ਹੁ	ਬ	ਲੇ	ੜ	ਡਾ	ੜ	ਟੂ	ੜ	ੜ	ੜ	ਟਾ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁ	ਸੰ	—	ਪ	ਪ	ਮ'	—	ਪ	ਪ	ਮ'	—	ਪ	ਪ
ੜ	ਤਿ	ਸ	ਨਾ	ਫਾ	ੜ	ਨ	ਪ	ਰੀ	ੜ	ਪ	ਰ	ਉ	ੜ	ਪ	ਰ

ਰੁ ਸ —
 S S S ਦੇਖੋ ਭਾਈ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਤ ਕੀ ਮਾਈ ਬਾਪੁ ਕਤ ਕੇਰਾ ਕਿਦੂ ਥਾਵਹੁ ਹਮ ਆਏ ॥
 ਅਗਨਿ ਬਿੰਬ ਜਲ ਭੀਤਰਿ ਨਿਪਜੇ ਕਾਹੇ ਕੰਮਿ ਉਪਾਏ ॥ ੧ ॥
 ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ॥
 ਕਹੇ ਨ ਜਾਨੀ ਅਉਗਣ ਮੇਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਕੇਤੇ ਰੁਖ ਬਿਰਖ ਹਮ ਚੀਨੇ ਕੇਤੇ ਪਸੂ ਉਪਾਏ ॥
 ਕੇਤੇ ਨਾਗ ਕੁਲੀ ਮਹਿ ਆਏ ਕੇਤੇ ਪੰਖ ਉਡਾਏ ॥ ੨ ॥
 ਹਟ ਪਟਣ ਬਿਜ ਮੰਦਰ ਭੰਨੈ ਕਰਿ ਚੋਰੀ ਘਰਿ ਆਵੈ ॥
 ਅਗਹੁ ਦੇਖੇ ਪਿਛਹੁ ਦੇਖੈ ਤੁਝ ਤੇ ਕਹਾ ਛਪਾਵੈ ॥ ੩ ॥
 ਤਟ ਤੀਰਥ ਹਮ ਨਵ ਖੰਡ ਦੇਖੇ ਹਟ ਪਟਣ ਬਾਜਾਰਾ ॥
 ਲੈ ਕੈ ਤਕੜੀ ਤੋਲਣਿ ਲਾਗਾ ਘਟ ਹੀ ਮਹਿ ਵਣਜਾਰਾ ॥ ੪ ॥
 ਜੇਤਾ ਸਮੁੰਦੁ ਸਾਗਰੁ ਨੀਰਿ ਭਰਿਆ ਤੇਰੇ ਅਉਗਣ ਹਮਾਰੇ ॥
 ਦਇਆ ਕਰਹੁ ਕਿਛੁ ਮਿਹਰ ਉਪਾਵਹੁ ਡੁਬਦੇ ਪਥਰ ਤਾਰੇ ॥ ੫ ॥
 ਜੀਅੜਾ ਅਗਨਿ ਬਰਾਬਰਿ ਤਪੈ ਭੀਤਰਿ ਵਗੈ ਕਾਤੀ ॥
 ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮ ਪਛਾਣੈ ਸੁਖੁ ਹੋਵੈ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ॥ ੬ ॥

(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੬)

ਅਸਥਾਈ

੦	੩				੪				੨			
	ਸ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ'	—	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਪ	—
	ਬਾ	ਕਉ	ਣ	ਜਾ	ਣੈ	ੜ	ਗ	ਣ	ਤੇ	ੜ	ਰੇ	ੜ,
	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ'	—	ਪ	—	ਮ'	—	ਰੁ	ਰੁ
	ੜ	ਕ	ਹੇ	ਨ	ਜਾ	ੜ	ਨੀ	ੜ	ਅਉ	ੜ	ਗ	ਣ
	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ'	—	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਪ	—
	ੜ	ਕਉ	ਣ	ਜਾ	ਣੈ	ੜ	ਗ	ਣ	ਤ	ੜ	ਰੇ	ੜ
												ਮੇਰੇ...

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	—	ਸ	—
ਕ	ਤ	ਕੀ	ਮਾ	ੜ	ਈ	ੜ	ਬਾ	ਪ	ਕ	ਤ	ਕੇ	ੜ	ਚਾ	ੜ
—	ਗੁੰ	—	ਗੁੰ	ਸ	—	ਸ	—	ਨ	ਨ	ਸ	—	ਨ	—	ਪ
ੜ	ਕਿ	ੜ	ਦੁ	ਬਾ	ੜ	ਵਹੁ	ੜ	ਹ	ਮ	ਆ	ੜ	ਏ	ੜ	ੜ
—	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਮਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ
ੜ	ਅਗ	ਨ	ਬਿੰ	ੜ	ਬ	ਜ	ਲ	ਭੀੜ	ੜ	ਤ	ਰ	ਨਿ	ਪ	ਜੇ
—	ਨ	—	ਨ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਪ	—	ਮ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ
ੜ	ਕਾ	ੜ	ਹੇ	ਕੇ	ੜ	ਮ	ਉ	ਪਾ	ੜ	ਏ	ੜ	ਮੇ	ਰੇ	ਸਾ

— ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੪. ਰਾਗ ਯਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਅਵਰ ਪੰਚ ਹਮ ਏਕ ਜਨਾ ਕਿਉ ਰਾਖਉ ਘਰ ਬਾਰੁ ਮਨਾ ॥
 ਮਾਰਹਿ ਲੂਟਹਿ ਨੀਤ ਨੀਤ ਕਿਸੁ ਆਗੈ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ਜਨਾ ॥ ੧ ॥
 ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਨਾਮਾ ਉਚਰੁ ਮਨਾ ॥
 ਆਗੈ ਜਮ ਦਲੁ ਬਿਖਮ ਘਨਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਉਸਾਰਿ ਮਝੈਲੀ ਰਾਖੇ ਦੁਆਰਾ ਭੀਤਰਿ ਬੈਠੀ ਸਾ ਧਨਾ ॥
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕੇਲ ਕਰੇ ਨਿਤ ਕਾਮਣਿ ਅਵਰਿ ਲੂਟੇਨਿ ਸੁ ਪੰਚ ਜਨਾ ॥ ੨ ॥
 ਦਾਹ ਮਝੈਲੀ ਲੂਟਿਆ ਦੇਹੁਰਾ ਸਾ ਧਨ ਪਕੜੀ ਏਕ ਜਨਾ ॥
 ਜਮ ਡੰਡਾ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਪੜਿਆ ਭਾਗਿ ਗਏ ਸੇ ਪੰਚ ਜਨਾ ॥ ੩ ॥
 ਕਾਮਣਿ ਲੋੜੈ ਸੁਇਨਾ ਰੁਪਾ ਮਿਤ੍ਰ ਲੂੜੇਨਿ ਸੁ ਖਾਧਾਤਾ ॥
 ਨਾਨਕ ਪਾਪ ਕਰੇ ਤਿਨ ਕਾਰਣਿ ਜਾਸੀ ਜਮਪੁਰਿ ਬਾਧਾਤਾ ॥ ੪ ॥

(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੫)

ਅਸਥਾਈ

੦	ਸ	ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਨ	ਸ	—	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	੨	ਮ	—	ਸ	—
	ਸ੍ਰੀ	ਰਾ	ਮ	ਨਾ	ੜ	ਮਾ	ੜ	ੜ	ਉ	ਚ	ਰ	ਮ	ਨਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਨ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਉ	—	ਸ	—	ੜ
ੜ	ਆ	ੜ	ਗੈ	ਜ	ਮ	ਦ	ਲ	ਬਿ	ਖ	ਮ	ਘ	ਨਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਸ੍ਰੀ...																

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਪ	ਮੰ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਅਵ	ਚ	ਪੰ	ਯ	ਚ	ਹ	ਮ	ਏ	ਯ	ਕ	ਜ	ਨਾ	ਯ	ਯ	ਯ
—	ਨ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਨ	—
ਯ	ਕਿਉ	ਯ	ਖਉ	ਯ	ਘ	ਰ	ਬਾ	ਯ	ਰ	ਮ	ਨਾ	ਯ	ਯ	ਯ
—	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	ਸੰ	—	ਨ	—	ਪ	ਪ	ਮੰ	—	ਪ	—
ਯ	ਮਾ	ਯ	ਲੁ	ਯ	ਟਹਿ	ਯ	ਨੀ	ਯ	ਤ	ਨੀ	ਯ	ਯ	ਤ	ਯ
ਪ	ਮੰ	—	ਪ	ਪ	—	ਪ	ਮੰ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਕਿਸ	ਆ	ਯ	ਕ	ਚੀ	ਯ	ਪੁ	ਕਾ	ਯ	ਰ	ਜ	ਨਾ	ਯ	ਯ	ਯ

ਯ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸ੍ਰੀ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਤਾਲ-ਸੂਲਫਾਕ (ਲਗ-ਭਗ ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਹਰਿ ਜਸੁ ਸੁਨਹਿ ਨ ਹਰਿ ਗੁਨ ਗਾਵਹਿ ॥
ਬਾਤਨ ਹੀ ਅਸਮਾਨੁ ਗਿਰਾਵਹਿ ॥ ੧ ॥
ਐਸੇ ਲੋਗਨ ਸਿਉ ਕਿਆ ਕਹੀਐ ॥
ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਕੀਏ ਭਗਤਿ ਤੇ ਬਾਹਜ ਤਿਨ ਹੇ ਸਦਾ ਡਰਾਨੇ ਰਹੀਐ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਆਪਿ ਨ ਦੇਹਿ ਚੁਰੂ ਭਰਿ ਪਾਨੀ ॥
ਤਿਹ ਨਿੰਦਹਿ ਜਿਹ ਗੰਗਾ ਆਨੀ ॥ ੨ ॥
ਬੈਠਤ ਉਠਤ ਕੁਟਿਲਤਾ ਚਾਲਹਿ ॥
ਆਪੁ ਗਏ ਅਉਰਨ ਹੂ ਘਾਲਹਿ ॥ ੩ ॥
ਛਾਡਿ ਕੁਚਰਚਾ ਆਨ ਨ ਜਾਨਹਿ ॥
ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੂ ਕੋ ਕਹਿਓ ਨ ਮਾਨਹਿ ॥ ੪ ॥
ਆਪੁ ਗਏ ਅਉਰਨ ਹੂ ਖੋਵਹਿ ॥
ਆਗਿ ਲਗਾਇ ਮੰਦਰ ਮੈ ਸੇਵਹਿ ॥ ੫ ॥
ਅਵਰਨ ਹਸਤ ਆਪ ਹਹਿ ਕਾਨੇ ॥
ਤਿਨ ਕਉ ਦੇਖਿ ਕਬੀਰ ਲਜਾਨੇ ॥ ੬ ॥

(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੩੨)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੩	੦
ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	—
ਨ	ਰੁ	ਨ	ਸ	—
ਐ	ਸ	ਲ	ਗ	ਨ
ਨ	ਪ	ਨ	ਸ	—
ਸਿਉ	ਕਿਆ	ਕਹੀ	ਐ	—
ਨ	ਰੁ	ਪ	ਪ	—
ਜੋ	ਪ੍ਰ	ਮੱ	ਏ	ਪ
ਮ	ਪ	ਕੀ	—	ਭ
ਗ	ਤ	ਨ	ਪ	—
ਪ	ਤੈ	ਬਾ	ਹ	ਜ
ਤਿ	ਸੰ	ਨ	ਪ	—
ਮ	ਤੈ	ਸ	—	ਪ
ਰਾ	ਰੁ	ਮੱ	ਮ	—
	ਨੇ	ਪ	ਰ	ਸ
		ਰਹੀ	ਐ	—

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਨ	ਸੰ	—	—	—	ਸੰ
ਹ	ਰਿ	ਜ	ਸ	ਸੁ	ਨਹਿ	—	—	—	ਨ
ਨ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	—	—
ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਨ	ਗਾ	—	ਵਹਿ	—	—	—
ਨ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਨ	ਪ	—	ਪ	ਪ
ਬਾ	—	ਤ	ਨ	ਹੀ	—	—	—	ਅ	ਸ
ਮ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਮ	—	ਮ	—	ਸ	—
ਮਾ	—	ਨ	ਗਿ	ਪ	—	ਰੁ	—	—	—
	—			ਰਾ	—	ਵਹਿ	—	—	—

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਹੋ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਇਕਤਾਲਾ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਰਾਮ ਕੋ ਬਲੁ ਪੂਰਨ ਭਾਈ ॥ ਤਾ ਤੇ ਬ੍ਰਿਥਾ ਨ ਬਿਆਪੈ ਕਾਈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਜੋ ਜੋ ਚਿਤਵੈ ਦਾਸੁ ਹਰਿ ਮਾਈ ॥ ਸੋ ਸੋ ਕਰਤਾ ਆਪਿ ਕਰਾਈ ॥੧॥

ਨਿਦਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭਿ ਪਤਿ ਗਵਾਈ ॥ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਣ ਨਿਰਭਉ ਗਾਈ ॥ ੨ ॥

(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੨)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੦	੩	੪
ਸ	—	ਪ	ਮ	ਰੁ	—
ਰੁ	ੜ	ਕ	ਬ	ਲ	ਸ
ਰਾ	ੜ	ਮ	ਕ	ਬ	ਲ
ਨ	ਸ	ਨ	ਪ	ਪ	ਪ
ਤਾ	ੜ	ਤੇ	ਬਿ	ਥਾ	ਨ
					ਬਿਆ
					ੜ
					ਪੈ
					ਕਾ
					ੜ
					ਈ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਪ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਪ	—	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ
ਜੋ	ੜ	ਚਿ	ਤ	ਵੈ	ਦਾ	ਸ	ਹਰਿ	ਮਾ	ੜ	ਈ
ਨ	ਸ	ਨ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—
ਸੋ	ਸੋ	ੜ	ਕ	ਰ	ਤਾ	ਆ	ਪ	ਕ	ਰਾ	ੜ
										ਈ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੭. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ, ਝਪਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਭੁਜ ਬਲ ਬੀਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਖ ਸਾਗਰ ਗਰਤ ਪਰਤ ਗਹਿ ਲੇਹੁ ਅੰਗੁਰੀਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਸ੍ਰਵਨਿ ਨ ਸੁਰਤਿ ਨੈਨ ਸੁੰਦਰ ਨਹੀ ਆਰਤ ਦੁਆਰਿ ਰਤਨ ਪਿੰਗੁਰੀਆ ॥੧॥

ਦੀਨਾ ਨਾਥ ਅਨਾਥ ਕਰੁਣਾ ਮੈ ਸਾਜਨ ਮੀਤ ਪਿਤਾ ਮਹਤਰੀਆ ॥

ਚਰਨ ਕਵਲ ਹਿਰਦੈ ਗਹਿ ਨਾਨਕ ਭੈ ਸਾਗਰ ਸੰਤ ਪਾਰਿ ਉਤਰੀਆ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੩)

ਅਸਥਾਈ

×		੨		੦		੩			
ਸ	ਸ	ਪ	—	ਪ	ਮ	ਪ	ਨ	ਪ	—
ਨ	ਜ	ਬ	ੜ	ਲ	ਬੀ	ੜ	ਰ	ੜ	ੜ
ਭ									
ਮ	ਰ	ਸ	—	ਸ	ਨ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਰੁ	ਮ	ਸੁ	ੜ	ਖ	ਸਾ	ੜ	ਗ	ੜ	ਰ
ਬੁ									
ਨ	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਸ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਗ	ਰ	ਤ	ੜ	ਪ	ਰ	ਤ	ਗਹਿ	ੜ	ੜ
ਸ	—	ਰੁ	—	ਮ	ਪ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਨ	ੜ	ਹੁ	ੜ	ਅੰ	ਰੁ	ਰੀ	ਆ	ੜ	ੜ
ਲੇ									

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਨ	—	ਸ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਮ	ਵ	ਨ	ੜ	ੜ	ਸੁ	ਰ	ਤ	ੜ	ੜ
ਸੁ									
ਨ	—	ਰੁ	—	ਮ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ
ਨੈ	ੜ	ਨ	ੜ	ਸੁੰ	ਦ	ਰ	ਨ	ੜ	ਹੀ
ਨ	—	ਸ	—	ਰੁ	ਨ	ਨ	ਪ	—	—
ਆ	ੜ	ਰ	ੜ	ਤ	ਦੁਆ	ੜ	ਰ	ੜ	ੜ
ਮ	ਮ	ਪ	—	ਪ	ਮ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਰ	ਟ	ਤ	ੜ	ਪਿੰ	ਰੁ	ਰੀ	ਆ	ੜ	ੜ

ਨੋਟ :—ਬਾਕੀ ਰੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਛੇ ਲਿਖੀ 'ਸੁਲਫਾਕ' ਦੀ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਵੀ
ਰਾ ਸਕਦੇ ਹੋ ।

੮. ਰਾਗ ਗਉੜੀ, ਚੇਤੀ ਚਾਰਤਾਲ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰਾਮ ਕੋ ਬਲੁ ਪੂਰਨ ਭਾਈ ॥ (ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਨੰ: ੬ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

X		੦	੨	੦	੩	੪	
ਪ		ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਪ	ਪ
ਮ	ਪ	ਨ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਨ	ਪ
ਰਾ	ੜ	ਮ	ਕੋ	ਬ	ਲ	ਪੁ	ਰ
ਪ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ	ਮ
ਤਾ	ਤੇ	ਪਾਪ	ਕਾ	ੜ	ੜ	ਕਾ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਪ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ
ਜੋ	ਜੋ	ੜ	ਚਿ	ਤ	ਵੈ	ਦਾ	ਸ	ਹਰਿ	ਮਾ	ੜ	ਈ
ਨ	ਸੰ	ਨ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸ	—	ਸ
ਸੋ	ਸੋ	ੜ	ਕ	ਰ	ਤਾ	ਆ	ਪ	ਕ	ਰਾ	ੜ	ਈ

ਨੋਟ :—ਚਾਰਤਾਲ ਦੀ ਦੁਗੁਨ ਤਿਗੁਨ ਆਦਿ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਦ ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਪਿੱਛੇ ਲਿਖੀ ਇਕਤਾਲੇ ਦੀ ਟਿਯੂਨ ਤੇ ਗਾਉਣ ਨਾਲ ਵਧੇਰੇ ਰਸ ਆਵੇਗਾ ।

(ਗਉੜੀ ਚੇਤੀ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤ)

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ

ਵਾਦੀ—ਮ	ਠਾਟ—ਭੈਰਉ	ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਸ	ਜਾਤੀ—ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਅਲਪ।

ਨ

ਆਰੋਹ—ਸ—ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਮ, ਧੁ ਨ ਸੰ।

ਅਵਰੋਹ—ਸੰ, ਨੁ ਧ ਪ, ਧੁਮਪਮ, ਗ ਰੁ ਸ।

ਨ ਨ

ਪਕੜ—ਮ, ਧੁ ਨ ਸੰ, ਰੁਨਸੰ ਧੁ ਨ, ਸੰ—ਨੁਧਪ, ਧੁਮਪਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸ. ਨੁਧਨ, ਰੁਸ।

ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ ਇਕ ਐਸਾ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਲੇਖ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੰਗੀਤ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪਰੰਪਰਾ ਜਾਂ ਘਰਾਣੇਦਾਰ ਗਾਇਕ (ਰਾਗੀ ਰਬਾਬੀ) ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਦੇ ਸਰੂਪ ਸੰਬੰਧੀ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੀ ਹੈ। ਪਰ ਤਾਂ ਵੀ ਗੁਨੀਜਨਾਂ ਦੀਆਂ ਰਾਵਾਂ, ਸੁਝਾਵਾਂ ਅਤੇ ਛਾਨ-ਬੀਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਤਿੰਨ ਰੂਪਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਿਆ ਹੈ :—

ਪਹਿਲਾ—ਠਾਟ-ਪੂਰਬੀ, ਜਾਤੀ ਖਾਡਵ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਗੰਧਾਰ, ਸੰਵਾਦੀ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹੈ, ਰਿਖਭ-ਧੈਵਤ ਕੌਮਲ, ਮੱਧਮ ਤੀਵਰ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸੁਰ ਸ਼ੁੱਧ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ “ਸ, ਨੁ ਰੁ ਗ, ਮ ਪ ਨ, ਸੰ। ਸੰ ਰੁ ਨ ਸੰ ਨ ਧੁ ਨ, ਧੁ ਪ, ਮੰ ਗ, ਮੰਗਰੁਸ।”

ਦੂਜਾ—ਠਾਟ-ਭੈਰਉ, ਜਾਤੀ ਓਡਵ-ਓਡਵ; ਵਾਦੀ ਧੈਵਤ, ਸੰਵਾਦੀ ਰਿਖਭ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ-ਪੰਚਮ ਵਰਜਿਤ, ਰਿਖਭ-ਧੈਵਤ ਕੌਮਲ ਨਿਖਾਦ ਦੋਵੇਂ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸੁਰ ਸ਼ੁੱਧ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ “ਸ ਰੁ ਮ ਧੁ, ਨ ਸੰ। ਸੰ ਨੁ ਧੁ, ਮ ਰੁ ਸ”

ਤੀਜਾ—ਠਾਟ-ਭੈਰਉ, ਜਾਤੀ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ, ਵਾਦੀ ਮੱਧਮ, ਸੰਵਾਦੀ ਖੜਜ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ) ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਅਲਪ ਰਹੇਗਾ। ਰਿਖਭ ਕੌਮਲ, ਦੋਵੇਂ ਧੈਵਤ, ਦੋਵੇਂ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸੁਰ ਸ਼ੁੱਧ ਲਗਦੇ ਹਨ।

ਨ

ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ “ਸ, ਰੁ ਗ ਮ, ਪਧੁਪਮ, ਧੁ ਨ ਸੰ। ਸੰ ਨੁ ਧ ਪ, ਧੁ ਮ ਪ ਗਮ, ਗ ਰੁ ਗ, ਰੁ ਸ ਨੁ ਧੁ ਨ, ਰੁ ਸ।”

ਉਂਤੇ ਲਿਖੇ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ ਦੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਾਂ ਲਗ-ਭਗ ਪੂਰਵੀ ਵਾਗ ਹੀ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਵਿਚ ਗੰਧਾਰ ਤੇ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਤੁਝ

ਗੰਭੀਰ ਹੋਣ ਕਾਰਣ ਸ਼ਾਂਤ ਅਤੇ ਕਰੁਣਾ ਰਸ ਲੁਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਅਸਾਂ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ ਦੇ ਤੀਜੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਹੀ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਰੂਪ ਸਭ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਵੈਰਾਗ ਮਈ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਆਰੋਹ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਅਕਸਰ ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਕੌਮਲ ਦੇ ਨਾਲ ਧੈਵਤ ਸੁੱਧ ਲਾ ਕੇ ਮੁੜ ਕੌਮਲ ਧੈਵਤ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਰਾਗ ਵਿਚ ਵਿਲਖਣਤਾ

ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। ਰਾਗ ਦਾ ਚਲਣ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਹੇਗਾ 'ਸ, ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਮ—^ਨਧੁ ਨ ਸ, ਨ ਸ ਰੁ ਨ ਸ, ਧੁ ਨ, ਸ—^ਨਨ ਧ ਪ, ਧੁ ਮ ਪ ਗ ਮ ਗ ਰੁ ਗ, ਰੁ ਸ, ਨ ਧੁ ਨ, ਸ ਰੁ ਸ।' ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ 'ਮ, ^ਨਧੁ ਨ ਸ, ਜਾਂ ਸ, ਨ ਧੁ ਨ, ਸ ਰੁ ਸ, ਨੁ ਧ ਪ, ਧੁ ਮ ਪ ਮ' ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਮਨੋਹਰ ਤੇ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਤਿੰਨੇ ਸਪਤਕਾਂ ਵਿਚ ਗਾਇਆ ਬਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ. ਰੁਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁ ਸ—^ਗਨੁਸਨਧੁਨ, ਰੁਸ—ਸਰੁਮ, ਗਮਧੁਪ, ਧੁਮਪਮ, ਗਰੁਸ।
੨. ਸਰੁਗਮ, ਪਧੁਮਪਮ, ਗਰੁਗ, ਮਗਰੁਸ—^ਨਨਧੁਨ, ਧੁਪ, ਮ. ਧੁਨ, ਸਰੁਸ, ਗਮਧੁਪਮ, ਪਗਮਗਰੁਗ, ਰੁਸ।
੩. ਮ. ਧੁਨਸ—^ਨਨਸਨਧੁਨ, ਸਰੁਸ—^ਨਨਧਪ, ਧੁਮਪਗਮਗਰੁਗ, ਮਗਰੁਸ—^ਨਮਪਧੁਮ, ਧੁਨਸ—ਸਰੁਨਸ ਨਧੁਨ, ਰੁਸ—^ਨਨਧਪਧੁਮਪਮ, ਗਮਗਰੁਸ, ਨਧੁਨ, ਸ—।
੪. ਗਮ ਧੁਨਸ, ਨਧੁਨਸਰੁਸ—^ਨਸਰੁਗ, ਰੁਗਰੁਸ—^ਨਨਸਨਧੁਨ, ਧੁਪ, ਨਧਪਧੁਮ, ਧੁਨਸ—ਸਨਧੁਨਸਰੁਸ—^ਨਸਰੁਗ, ਰੁਗਰੁਸ—^ਨਸਨਧਪ, ਧੁਮਪਗਮਗਰੁਗ, ਰੁਸ—।
੫. ਸਰੁਗਮ, ਗਮਪਧੁਮ, ਧੁਨਸ—^ਨਨਸ, ਧੁਨਸ, ਮ, ਧੁ, ਨਸਰੁਸ—^ਨਸਰੁਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸ—^ਨਸਰੁਨਸ ਧੁਨ ਧੁਪ ਸ—^ਨਨਧਪ, ਪਧੁਮਪਗਮ, ਧੁਪਮਗਰੁਗ, ਰੁਸ—ਮ ਧੁ, ਨਸ—^ਨਨਧਪਧੁਮਪ ਗਮ ਰੁਗਸਰੁਨਸ—ਗਮ ਧੁਪਮ, ਗਰੁਗ, ਮਗਰੁਸ—।

ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਤਾਨਾਂ

੧. ਸਰੁ ਗਮ ਧੁਪ ਮਪ ਗਮ ਗਰੁ ਗਗ ਰੁਸ ।
੨. ਸਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਧੁਨ ਸਰੁੰ ਸੰS, ਨੁਧ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਗਰੁ ਸS ।
੩. ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਮਗ ਰੁਸ, ਗਮ ਧੁਨ ਸਰੁੰ ਗਰੁੰ ਸੰਨ ਧੁਨ ਸਰੁੰ ਨਸੰ ਨੁਧ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ ।
੪. ਨਨ ਧੁ,ਨ ਨੁਧੁ ਨਨ ਸਰੁ ਨੁਸ, ਮਮ ਗ,ਮ ਮਗ ਮਮ ਗਰੁ ਗਗ ਰੁਸ, ਨਨ ਧੁ,ਨ ਨੁਧੁ ਨਨ ਸਰੁੰ ਨਸੰ ਨੁਧ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ ।
੫. ਸਨ ਧੁਨੁ ਸਰੁ ਗਮ ਗਰੁ ਸS, ਸਨ ਧੁਨੁ ਸਰੁ ਗਮ ਧੁਧੁ ਪਮ ਗਰੁ ਸS, ਸਨ ਧੁਨੁ ਸਰੁ ਗਮ ਧੁਨ ਸਰੁੰ ਸੰS ਨੁਧ ਪਮ ਗਰੁ ਸS, ਸਨ ਧੁਨੁ ਸਰੁ ਗਮ ਧੁਨ ਸਰੁੰ ਗਰੁੰ ਸੰਨੁ ਧਪ ਧੁਧੁ ਪਮ ਗਰੁ ਸS ।
੬. ਸਰੁ ਗਰੁ, ਰੁਗ ਮਗ, ਗਮ ਪਮ, ਮਪ ਧੁਪ, ਧੁਨ ਸੰਨ, ਨਸੰ ਰੁਸੰ, ਸਰੁੰ ਗਰੁੰ ਸੰS, ਨਸੰ ਰੁਸੰ, ਨੁਨੁ ਸੰਨੁ. ਧਧ ਨੁਧ, ਪਪ ਧੁਪ, ਮਮ ਪਮ, ਗਗ ਮਗ, ਰੁਰੁ ਗਰੁ ਸਸ ਰੁਸ, ਗਮ ਧੁਨ ਸੰS, ਗਮ ਧੁਨ ਸੰS, ਗਮ ਧੁਨ ਸੰS ।

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਰੈਣਿ ਗਵਾਈ ਸੋਇ ਕੈ ਦਿਵਸੁ ਗਵਾਇਆ ਖਾਇ ॥
ਹੀਰੇ ਜੈਸਾ ਜਨਮ ਹੈ ਕਉਡੀ ਬਦਲੇ ਜਾਇ ॥ ੧ ॥
ਨਾਮ ਨ ਜਾਨਿਆ ਰਾਮ ਕਾ ॥
ਮੂੜੇ ਫਿਰਿ ਪਾਛੈ ਪਛੁਤਾਹਿ ਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
ਅਨਤਾ ਧਨੁ ਧਰਣੀ ਧਰੇ ਅਨਤ ਨ ਚਾਹਿਆ ਜਾਇ ॥
ਅਨਤ ਕਉ ਚਾਹਨ ਜੋ ਗਏ ਸੇ ਆਏ ਅਨਤ ਗਵਾਇ ॥ ੨ ॥
ਆਪਣ ਲੀਆ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤਾ ਸਭੁ ਕੋ ਭਾਗਨੁ ਹੋਇ ॥
ਕਰਮਾ ਉਪਰਿ ਨਿਬੜੈ ਜੇ ਲੋਚੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥ ੩ ॥
ਨਾਨਕ ਕਰਣਾ ਜਿਨਿ ਕੀਆ ਸੋਈ ਸਾਰ ਕਰੇਇ ॥
ਹੁਕਮੁ ਨ ਜਾਪੀ ਖਸਮ ਕਾ ਕਿਸੈ ਵਡਾਈ ਦੇਇ ॥ ੪ ॥

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੬)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨			
—	ਧ	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਧ	ਪ	ਨੁ	—	ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ
ੜ	ਨਾ	ਮ	ਨ	ਜਾ	ੜ	ਨਿਆ	ੜ	ਧੁ	ੜ	ੜ	ਮ	ਕਾ	ੜ	ੜ	ੜ
ਰੁ	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਗ	—	—	ਰੁ	ਸ	ਨ	ਸ	—
ੜ	ਫਿ	ਰ	ਪਾ	ਛੈ	ੜ	ਪ	ਛੁ	ਰੁ	ੜ	ੜ	ਹਿ	ਮੂ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਮ	ਗ	—	—	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ੜ	ਫਿ	ਰ	ਪਾ	ਛੈ	ੜ	ਪ	ਛੁ	ਰੁ	ੜ	ੜ	ਹਿ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

	ਮ	ਮ	ਮ	ਨ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	—	ਸੰ	ਨ	—	ਸੰ	—
	ਰੈ	ਣ	ਗ	ਵਾ	ੜ	ਈ	ੜ	ਸੋ	ੜ	ੜ	ਦਿ	ਕੈ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਰੁੰ	—	—	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ੜ	ਦਿਵ	ਸ	ਗ	ਵਾ	ੜ	ਇਆ	ੜ	ਖਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਦਿ	ੜ
—	ਨੁ	—	ਨੁ	ਧ	—	ਪ	—	ਮ	ਮ	—	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—
ੜ	ਹੀ	ੜ	ਰੁੰ	ਜੈ	ੜ	ਸਾ	ੜ	ਜ	ਨ	ੜ	ਮ	ਹੈ	ੜ	ੜ	ੜ

ਗੁ	ਸ	—	ਗੁ	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਗ	—	—	—	ਸ	ਨ	ਸ	—
ੳ	ਕਉ	ੳ	ਡੀ	ਬ	ਦ	ਲੈ	ੳ	ਜਾ	ੳ	ੳ	ੳ	ੳ	ੳ	ਇ	ੳ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਜੀਵਤ ਪਿਤਰ ਨ ਮਾਨੈ ਕੋਉ ਮੂਏ ਸਿਰਾਧ ਕਰਾਹੀ ॥
 ਪਿਤਰ ਭੀ ਬਪੁਰੇ ਕਹੁ ਕਿਉ ਪਾਵਹਿ ਕਉਆ ਕੁਕਰ ਖਾਹੀ ॥
 ਮੋ ਕਉ ਕੁਸਲ ਬਤਾਵਹੁ ਕੋਈ ॥
 ਕੁਸਲੁ ਕੁਸਲੁ ਕਰਤੇ ਜਗੁ ਬਿਨਸੈ ਕੁਸਲੁ ਭੀ ਕੈਸੇ ਹੋਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਮਾਟੀ ਕੇ ਕਰਿ ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਜੀਉ ਦੇਹੀ ॥
 ਐਸੇ ਪਿਤਰੁ ਤੁਮਾਰੇ ਕਹੀਅਹਿ ਆਪਨ ਕਹਿਆ ਨ ਲੇਹੀ ॥ ੨ ॥
 ਸਰਜੀਉ ਕਾਟਹਿ ਨਿਰਜੀਉ ਪੂਜਹਿ ਅੰਤ ਕਾਲ ਕਉ ਭਾਰੀ ॥
 ਰਾਮ ਨਾਮ ਕੀ ਗਤਿ ਨਹੀ ਜਾਨੀ ਭੈ ਡੂਬੇ ਸੰਸਾਰੀ ॥ ੩ ॥
 ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ ਪੂਜਹਿ ਡੋਲਹਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਨਹੀ ਜਾਨਾ ॥
 ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਅਕੁਲ ਨਹੀ ਚੇਤਿਆ ਬਿਖਿਆ ਸਿਉ ਲਪਟਾਨਾ ॥ ੪ ॥
 (ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੩੨)

ਅਸਥਾਈ

੪				੩				×				੨			
													ਸ	ਰੁ	
													ਮੋ	ਕਉ	
ਗ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	—	ਰੁ	—	ਸ	ਨ	ਸ	—	—	—	—	—
ਕੁ	ਸ	ਲ	ਬ	ਤਾ	ੳ	ਵਹੁ	ੳ	ਕੋ	ੳ	ਈ	ੳ	ੳ	ੳ	ੳ	ੳ
ਨ	ਪੁ	ਪ	ਪੁ	ਨ	ਨ	ਸ	ਸ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	ਨ	ਸ	—
ਬੁ	ਸ	ਲ	ਕੁ	ਸ	ਲ	ਕ	ਰ	ਤੇ	ੳ	ਜ	ਗ	ਬਿ	ਨ	ਸੈ	ੳ
ਸ	ਪੁ	ਪ	ਪੁ	ਮ	ਪ	ਮ	—	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਰੁ
ਕੁ	ਸ	ਲ	ਡੀ	ਕੈ	ੳ	ਸੈ	ੳ	ਹੋ	ੳ	ਈ	ੳ	ੳ	ੳ	ਮੋ	ਕਉ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਮ	ਮ	ਨ	ਪੁ	ਪੁ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਜੀ	ਫ	ਵ	ਤ	ਪਿ	ਤ	ਰ	ਨ	ਨ	ਮਾ	ਫ	ਨੇ	ਫ	ਕੱ	ਫ	ਉ	ਫ
ਨ	ਪੁ	—	ਪੁ	ਨ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	—	—	—	ਸੰ	—	—	—	—
ਪੁ	ਏ	ਫ	ਸਿ	ਰਾ	ਫ	ਧ	ਕ	ਰਾ	ਫ	ਫ	ਫ	ਹੀ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਨੁ	ਪੁ	ਪੁ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪਿ	ਤ	ਰ	ਭੀ	ਬ	ਪ	ਰੇ	ਫ	ਕ	ਹੁ	ਕਿਉ	ਫ	ਫ	ਪ	ਫ	ਵਹਿ	ਫ
ਸ	ਪੁ	ਪ	ਪੁ	ਮ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ			
ਕਉ	ਫ	ਆ	ਫ	ਕੁ	ਫ	ਕ	ਰ	ਖਾ	ਫ	ਹੀ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ	ਮੱਕਉ...	

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ, ਤਾਲ-ਕਹਿਰਵਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦਯ ਗੁਸਾਈ ਮੀਤੁਲਾ ਤੂੰ ਸੰਗਿ ਹਮਾਰੈ ਬਾਸੁ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥
 ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਘਰੀ ਨ ਜੀਵਨਾ ਧ੍ਰਿਗੁ ਰਹਣਾ ਸੰਸਾਰਿ ॥
 ਜੀਅ ਪ੍ਰਾਣ ਸੁਖਦਾਤਿਆ ਨਿਮਖ ਨਿਮਖ ਬਲਿਹਾਰ ਜੀ ॥ ੧ ॥
 ਹਸਤ ਅਲੰਬਨੁ ਦੇਹੁ ਪ੍ਰਭ ਗਰਤਰੁ ਉਧਰੁ ਗੋਪਾਲ ॥
 ਮੋਹਿ ਨਿਰਗੁਨ ਮਤਿ ਬੋਰੀਆ ਤੂੰ ਸਦ ਹੀ ਦੀਨ ਦਇਆਲ ॥ ੨ ॥
 ਕਿਆ ਸੁਖ ਤੇਰੇ ਸੰਮਲਾ ਕਵਨ ਬਿਧੀ ਬੀਚਾਰੁ ॥
 ਸਰਣਿ ਸਮਾਈ ਦਾਸ ਹਿਤ ਉਚੇ ਅਗਮ ਅਪਾਰ ॥ ੩ ॥
 ਸਗਲ ਪਦਾਰਥ ਅਸਟ ਸਿਧਿ ਨਾਮ ਮਹਾ ਰਸ ਮਾਹਿ ॥
 ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਭਏ ਕੇਸਵਾ ਸੇ ਜਨ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਹਿ ॥ ੪ ॥
 ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧਪੋ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਾਣ ਅਧਾਰ ॥
 ਸਾਧਸੰਗਿ ਨਾਨਕ ਭਜੈ ਬਿਖੁ ਤਰਿਆ ਸੰਸਾਰੁ ॥ ੫ ॥

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੩)

ਅਸਥਾਈ

×	ਨ.	ਧ.	ਪ.	ਨ.	ਸ.	ਰੁ.	ਸ.	—	×	ਗ.	—	ਗ.	ਗ.	—	ਸ.	—
—	ਧ.	ਧ.	ਧ.	ਸ.	ਰੁ.	ਸ.	—	—	—	ਮ.	—	ਗ.	ਰੁ.	—	ਸ.	—
ੜ	ਦ	ਯ	ਗੁ	ਸਾ	ੜ	ਈ	ੜ	ੜ	ੜ	ਮੀ	ੜ	ਫ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸ	ਧ	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਮ	—	—	—	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ
ਕੁੰ	ਸੰ	ਗ	ਹ	ਮਾ	ੜ	ਫੈ	ੜ	ੜ	ੜ	ਬਾ	ਸ	ਜੀ	ਉ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਗ	ਮ	ਨ	ਧ	ਧ	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	—
ਭੁਭ	ਬਿ	ਨ	ਧ	ਧ	ਰੀ	ੜ	ੜ	ਨ	ਜੀ	ੜ	ਵ	ਨਾ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਗੰ	—	ਗੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	—	—
ੜ	ਧਿ	ਗ	ਰਹ	ਮੰ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸੰ	ਸਾ	ੜ	ੜ	ਰ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਨੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	—	—	—
ੜ	ਜੀ	ਅ	ਪ੍ਰਾ	ੜ	ਣ	ਸੁ	ਖ	ੜ	ਦਾ	ੜ	ਤਿ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ
—	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	ਮ	—	ਗ	—	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ੜ	ਨਿਮ	ਖ	ਨਿ	ਮ	ਖ	ਬ	ਲਿ	ੜ	ਰੁ	ੜ	ਰ	ਜੀ	ੜ	ੜ	ੜ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਫੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਰਾ ਵਲੋਂ)

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ, ਤਾਲ—ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਸਾਹੁ ਹਮਾਰਾ ਤੂੰ ਧਣੀ ਜੈਸੀ ਤੂੰ ਰਾਸਿ ਦੇਹਿ ਤੈਸੀ ਹਮ ਲੇਹਿ ॥
 ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਵਣਜਹ ਰੰਗ ਸਿਉ ਜੇ ਆਪਿ ਦਇਆਲੁ ਹੋਇ ਦੇਹਿ ॥ ੧ ॥
 ਹਮ ਵਣਜਾਰੇ ਰਾਮ ਕੇ ॥ ਹਰਿ ਵਣਜ ਕਰਾਵੈ ਦੇ ਰਾਸਿ ਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਲਾਹਾ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਧਨੁ ਖਟਿਆ ਹਰਿ ਸਚੇ ਸਾਹ ਮਨਿ ਭਾਇਆ ॥
 ਹਰਿ ਜਪਿ ਹਰਿ ਵਖਰੁ ਲਦਿਆ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਨੇੜਿ ਨ ਆਇਆ ॥੨॥
 ਹੋਰੁ ਵਣਜੁ ਕਰਹਿ ਵਾਪਾਰੀਏ ਅਨੰਤ ਤਰੰਗੀ ਦੁਖੁ ਮਾਇਆ ॥
 ਓਇ ਜੇਹੈ ਵਣਜਿ ਹਰਿ ਲਾਇਆ ਫਲੁ ਤੇਹਾ ਤਿਨ ਪਾਇਆ ॥੩॥
 ਹਰਿ ਹਰਿ ਵਣਜੁ ਸੋ ਜਨੁ ਕਰੇ ਜਿਸੁ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਹੋਇ ਪ੍ਰਭੁ ਦੇਈ ॥
 ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਾਹੁ ਹਰਿ ਸੇਵਿਆ ਫਿਰਿ ਲੇਖਾ ਮੂਲਿ ਨ ਲੇਈ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੬੫)

ਅਸਥਾਈ

×	○	×	○
ਨੁ	ਨੁ	ਮ	ਗਰੁ
ਸ	ਪ	ਪ	ਗ
ਹਮ	ਜਾ	ਰਾ	ਕੇ
ਵ	ਰੇ	ਸ	ਹਰਿ
ਨ	ਸ	ਗ	ਸ
ਵਨ	ਜ	ਰੁ	ਰੇ
ਸ	ਮ	ਰਾ	ਸ
ਰਾ	ਵੇ	ਰਾ	ਸ
ਸ	ਮ	ਰਾ	ਸ
ਰਾ	ਵੇ	ਰਾ	ਸ

ਅੰਤਰਾ

ਸ	ਸ	ਗ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਪਮ	ਪ
ਸਾ	ਹ	ਮਾ	ਰਾ	ਤੂੰ	ਸ	ਸਹ	ਣੀ
ਮ	ਮ	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ
ਜੈ	ਸੀ	ਰਾ	ਸ	ਦੇਹਿ	ਤੈ	ਸੀ	ਲੇਹਿ
ਸੰ	ਨ	ਧਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	ਗਰੁ	ਗ
ਨਾ	ਮ	ਣੀ	ਜਹ	ਸ	ਰੰ	ਸਗ	ਸਿਉ
ਨੁ	ਸ	ਗ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ
ਆ	ਪ	ਇਆ	ਲ	ਹੋਇ	ਦੇਹਿ	ਸ	ਸ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਹਰਣੀ ਹੋਵਾ ਬਨਿ ਬਸਾ ਕੰਦ ਮੂਲ ਚੁਣਿ ਖਾਉ ॥
ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਵਾਰਿ ਵਾਰਿ ਹਉ ਜਾਉ ਜੀਉ ॥੧॥
ਮੈ ਬਨਜਾਰਨਿ ਰਾਮ ਕੀ ॥ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਵਖਰੁ ਵਾਪਾਰੁ ਜੀ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਕੋਕਿਲ ਹੋਵਾ ਅੰਬਿ ਬਸਾ ਸਹਜਿ ਸਬਦ ਬੀਚਾਰੁ ॥
ਸਹਜਿ ਸੁਭਾਇ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਮਿਲੈ ਦਰਸਨਿ ਰੂਪਿ ਅਪਾਰੁ ॥੨॥
ਮਛਲੀ ਹੋਵਾ ਜਲਿ ਬਸਾ ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਸਾਰਿ ॥
ਉਰਵਾਰਿ ਪਾਰਿ ਮੇਰਾ ਸਹੁ ਵਸੈ ਹਉ ਮਿਲਉਗੀ ਬਾਹ ਪਸਾਰਿ ॥੩॥
ਨਾਗਨਿ ਹੋਵਾ ਧਰ ਵਸਾ ਸਬਦੁ ਵਸੈ ਭਉ ਜਾਇ ॥
ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਸੋਹਾਗਣੀ ਜਿਨ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਇ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੭)

ਅਸਥਾਈ

⊕				੧		੨				੧		੨	
ਮ	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	ਧ	ਪ	ਨੁ	—	ਮ	ਪ	—	ਮ	ਮ
ਮੈ	ਬ	ਨ	ਨੁ	—	ਰ	ਨ	ਧੁ	—	ਮ	ਕੀ	—	ਤੇ	ਰਾ
			ਜਾ	—			ਰਾ	—	ਮ		—		
ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਗ	ਮ	ਮ	ਗ	—	ਰੁ	ਸ	—	ਰੁ	ਰੁ
ਨਾ	ਮ	ਵ	ਖ	ਰ	—	ਵਾ	ਪਾ	—	ਰ	ਜੀ	—	ਤੇ	ਰਾ
					—			—			—		
ਸ	ਸ	ਸ	ਨੁ	ਧੁ	ਨੁ	ਨੁ	ਸ	—	ਰੁ	ਸ	—	—	—
ਨਾ	ਮ	ਵ	ਖ	ਰ	—	ਵਾ	ਪਾ	—	ਰ	ਜੀ	—	—	—

ਅੰਤਰਾ

ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਨੁ	—	ਨੁ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—
ਹ	ਰ	ਲੀ	ਧੁ	—	ਵਾ	—	ਬ	ਨ	ਬ	ਸਾ	—	—	—
			ਹੋ	—							—	—	—
ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਮੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—
ਕੰ	ਦ	ਮੂ	—	ਲ	ਚੁ	ਣ	ਖਾ	—	ਨ	ਉ	—	—	—
								—	—		—	—	—
ਨੁ	ਧ	ਧ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਨੁ	—	ਮ	ਪ	—	ਮ	—
ਗੁਰ	ਪ	ਰ	ਸਾ	ਦੀ	ਮੇ	ਰਾ	ਸਹੁ	—	ਮਿ	ਲੈ	—	—	—

ਗ ਰ ਰ ਗ ਗ ਮ — ਗ ਰ ਰ ਰ ਸ — — —
ਵਾ ਰ ਵਾ ਟ ਰ ਰ ਹਉ ਟ ਜਾ ਉ ਜੀ ਉ ਟ ਟ ਟ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਚਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੬. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ, ਤਾਲ-ਚੰਚਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਘਟ ਅਵਘਟ ਡੂਗਰ ਘਣਾ ਇਕੁ ਨਿਰਗੁਣੁ ਬੈਲੁ ਹਮਾਰ ॥

ਰਮਈਏ ਸਿਉ ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਮੇਰੀ ਪੂੰਜੀ ਰਾਖੁ ਮੁਰਾਰਿ ॥੧॥

ਕੋ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਮੇਰਾ ਟਾਂਡਾ ਲਾਦਿਆ ਜਾਇ ਰੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਹਉ ਬਨਜਾਰੋ ਰਾਮ ਕੋ ਸਹਜ ਕਰਉ ਬ੍ਰਾਪਾਰੁ ॥

ਮੈ ਰਾਮ ਨਾਮ ਧਨੁ ਲਾਦਿਆ ਬਿਖੁ ਲਾਦੀ ਸੰਸਾਰਿ ॥੨॥

ਉਰਵਾਰ ਪਾਰ ਕੇ ਦਾਨੀਆ ਲਿਖਿ ਲੇਹੁ ਆਲ ਪਤਾਲੁ ॥

ਮੋਹਿ ਜੰਮ ਡੰਡੁ ਨ ਲਾਗਈ ਤਜੀਲੇ ਸਰਬ ਜੰਜਾਲ ॥੩॥

ਜੈਸਾ ਰੰਗੁ ਕਸੰਭ ਕਾ ਤੈਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਮੇਰੇ ਰਮਈਏ ਰੰਗੁ ਮਜੀਠ ਕਾ ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਚਮਾਰ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਭ: ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੪੫)

ਅਸਥਾਈ

×	੨			੦			੩		
							ਸ — ਨੁ —		
							ਮੇ ਟ ਰਾ		
ਸ — —	ਰੁ ਗ ਰੁ —	ਸ — —	ਨੁ — ਧੁ —						
ਟਾ ਟ ਟ	ਟਾ ਟ ਡਾ ਟ	ਲਾ ਟ ਟ	ਦਿਆ ਟ ਟ ਟ						
ਨੁ — —	ਰੁ — ਰੁ —	— ਰੁ —	ਰੁ — ਸ ਨੁ						
ਜਾ ਟ ਟ	ਇ ਟ ਰਾ ਟ	ਟ ਮ ਟ	ਮੇ ਟ ਰਾ ਟ						
ਸ — —	ਰੁ — ਰੁ —	ਸ — —	ਨੁ — ਧੁ —						
ਟਾ ਟ ਟ	ਟਾ ਟ ਡਾ ਟ	ਲਾ ਟ ਟ	ਦਿਆ ਟ ਟ ਟ						
ਨੁ — —	— — — ਨੁ	ਰੁ ਨੁ —	ਧੁ — — —						
ਜਾ ਟ ਟ	ਟਾ ਟ ਟ ਇ	ਰੇ ਟ ਟ	ਟ ਟ ਟ ਟ						
ਰੁ — —	ਰੁ — ਰੁ —	ਗ — —	ਮ — — —						
ਕੋ ਟ ਟ	ਬ ਟ ਨ ਟ	ਜਾ ਟ ਟ	ਕੋ ਟ ਟ ਟ						
ਪ — —	ਧੁ — ਮ ਪ	ਮ — ਰੁ	ਸ ਰੁ ਸ ਨੁ						
ਰਾ ਟ ਟ	ਟਾ ਟ ਟ ਮ	ਕੋ ਟ ਟ	ਮੇ ਟ ਰਾ ਟ ਟ ਟ						

ਟਾਂਡਾ...

ਅੰਤਰਾ

			ਸ	ਸ	ਗਮ	ਮ	ਮ	ਮ	—	—	—	—
			ਘ	ਟ	ਅਫ	ਵ	ਘ	ਟ	ਫ	ਫ	ਫ	ਫ
—	—	—	ਪ	ਧ	ਪ	ਧ	ਸੰ	—	—	ਧ	—	ਪ
ਫ	ਫ	ਫ	ਭੁ	ਗ	ਰ	ਘ	ਨੁ	ਫ	ਫ	ਧ	ਫ	ਕ
—	—	—	ਧੁ	ਧੁ	ਮ	ਪ	ਮ	—	—	ਗ	—	ਰੁ
ਫ	ਫ	ਫ	ਨਿ	ਰ	ਗੁ	ਣ	ਬੈ	ਫ	ਫ	ਲ	ਫ	ਹ
ਗ	—	ਗ	ਮ	ਮ	ਨ	ਧੁ	ਨ	—	—	ਸੰ	ਸੰ	—
ਮਾ	ਫ	ਰ,	ਰ	ਮਈ	ਏ	ਫ	ਸਿਉ	ਫ	ਫ	ਇ	ਕ	ਫ
—	—	—	ਰੁੰ	—	—	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	ਨ	—	ਸੰ
ਫ	ਫ	ਫ	ਬੈ	ਫ	ਫ	ਨ	ਤੀ	ਫ	ਫ	ਸੰ	ਫ	ਰੀ
—	—	—	ਨੁ	—	ਨੁ	—	ਧ	—	—	ਪ	—	ਧੁ
ਫ	ਫ	ਫ	ਪੁੰ	ਫ	ਜੀ	ਫ	ਰਾ	ਫ	ਫ	ਖ	ਫ	ਫ
ਮ	—	—	ਰੁਗ	—	—	ਗ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ
ਰਾ	ਫ	ਫ	ਫਫ	ਫ	ਫ	ਰ	ਰਾ	ਫ	ਮ	ਮੈ	ਫ	ਰਾ

ਸ
ਟੀ... —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । ਇਹ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਪੁਰਾਤਨ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਹੈ, ਜੋ ਸੀਨਾ-ਬਸੀਨਾ
ਚਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ।

(ਗਉੜੀ ਬੈਰਾਗਣਿ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ

ਵਾਦੀ—ਮ | ਠਾਟ—ਭੈਰਉ | ਸਮਾਂ—ਰਾਤ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ)।
 ਸੰਵਾਦੀ—ਸ | ਜਾਤੀ—ਸੰਪੂਰਣ | ਵਿਸ਼ੇਸ਼—ਦੋਹਾਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਤੇ ਨਿਖਾਦ ਸੁਰ ਤੇ ਠਹਿਰਾਉ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਰੁ ਗ ਮ, ਮ ਮ ਗ, ਪ ਧੁ ਨ, ਸੰ।

ਮ

ਅਵਰੋਹ—ਸੰ ਨ ਧੁ ਪ, ਧੁ ਮ, ਮ ਧੁ ਮ ਮ, ਗ ਰੁ, ਸ।

ਮਕੜ—ਨ ਰੁ ਗ ਮ, ਮ ਮ ਗ, ਰੁਗਮਪਮ, ਗ ਰੁ ਗ, ਰੁ ਸ ਨ ਧੁ ਨ।

ਇਸ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲਲਿਤ ਅਤੇ ਗਉੜੀ ਦਾ ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵਿਦਵਾਨ ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ, ਕਈ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਅਤੇ ਕਈ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਮਾਰਵਾ ਠਾਟ ਦੇ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ੁਧ ਧੈਵਤ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਅਧਿਕ ਅਤੇ ਕੌਮਲ ਧੈਵਤ ਦਾ ਅਲਪ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਗਉੜੀ (ਪੂਰਵੀ ਗਉੜੀ) ਅਤੇ ਲਲਿਤ, ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਵਿਚ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ ਵੀ ਪੂਰਵੀ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਪੰਡਿਤ ਵਿਨਾਯਕ ਠਾਰਾਇਣ, ਪਟ ਵਰਧਨ, ਆਦਿ ਸੰਗੀਤਕਰਤਾ ਇਸ ਨੂੰ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦੀ ਗਉੜੀ ਦਾ ਹੀ ਇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਾਂਤ ਦੇ ਗਾਇਕ ਖਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰੂਘਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀਏ (ਰਾਗੀ-ਰਬਾਬੀ) ਇਸ ਨੂੰ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦੇ ਅੰਤਰਗਤਿ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਵੇਂ, ਪ੍ਰਭਾਤੀ, ਲਲਿਤਕਲੀ, ਲਲਿਤ-ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਅਹੀਰ-ਲਲਿਤ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੋਹਾਂ ਮੱਧਮਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਾਗ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਤਿਵੇਂ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ ਨੂੰ ਵੀ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਰਾਗ ਮੰਨਣਾ ਅਧਿਕ ਸੰਗਤੀਯੁਕਤਿ ਹੈ।

ਮ

ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ਲਲਿਤ ਜਿਵੇਂ “ਨ ਰੁ ਗ ਮ, ਮ ਮ, ਧੁ ਮ ਮ” ਅਤੇ ਉਤਾਂਗ ਵਿਚ ਗਉੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਜਿਵੇਂ “ਪ, ਧੁ ਪ, ਮ ਧੁ ਸ, ਰੁ ਨ ਸ, ਨ ਧੁ ਨ” ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ। ਕਾਲਿੰਗਤਾ ਰਾਗ ਦੇ ਸੁਰ ਸਮੂਹ “ਪ ਧੁ ਪ, ਧੁ ਮ, ਪ ਮ ਗ, ਰੁ ਗ ਰੁ ਸ” ਵਿਚ ਜਦੋਂ “ਨ ਰੁ ਗ ਮ, ਗ ਰੁ ਗ, ਰੁ ਸ ਨ ਧੁ ਨ” ਜੋੜ

ਦੇਵਾਂਗੋ ਤਾਂ ਲਲਿਤ-ਗਉੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਸਪਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੋਵੇਂ ਮੱਧਮ ਲਲਿਤ ਸੂਚਕ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਖਾਦ-ਪੰਚਮ, ਗਉੜੀ ਦਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਭਾਵ, ਪੰਚਮ ਸੁਰ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਲਲਿਤ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਮੱਧਮ ਦਾ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਯੋਗ ਪੂਰਵੀ ਤੇ ਭੈਰਉ ਨੂੰ ਵਖ ਕਰ ਦੇਵੇਗਾ। ਇੰਜ ਮੱਧਮ, ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਨਿਖਾਦ ਇਸ ਦੇ ਨਯਾਸ ਸੁਰ ਮੰਨੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ “ਸ, ਨ ਰੁ ਗ ਮ, ਮ ਮ, ਗ ਮ ਪ ਧੁ ਪ, ਧੁ ਮ,

ਗਰੁਗ, ਰੁਸਨਧੁਨ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਤੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਪ, ਧੁ ਪ, ਮਧੁਸ, ਨਸਰੁਨਸੰਧੁਨ, ਜਾਂ ਮਧੁਨ, ਸੰ—ਸਰੁਨਸੰਧੁਨ, ਧੁਪ" ਇੰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ।

ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਸੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ (ਉੜੀ ਭਾਰਤੀ) ਗਾਇਕ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਗਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੀ ਪੁਰਾਤਨ ਮਰਯਾਦਾ ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਹੀ ਗਾਉਂਦੇ ਬਜਾਉਂਦੇ ਹਨ ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ, ਨਰੁਸ, ਨਰੁਗਮ, ਮੱਮਗ, ਰੁਗਰੁਸ, ਨਧੁਨ, ਰੁਸ— ।
੨. ਨਰੁਗਮ, ਮੱਮਗ, ਗਮਪਧੁ, ਪਧੁਮਪ, ਮਪਧੁਪ, ^ਗ ਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸਨ, ਸਰੁਸ—ਨਧੁਨ, ਧੁਪ, ਮਪਧੁਨ, ਰੁਸ— ।
੩. ਨਰੁਗਮ ਮੱਮ, ਮੱਧੁਮੱਮਗ, ਗਮਪਧੁਪ, ਧੁਮਪਗਮ, ਗਰੁਗ-ਰੁ, ਨਰੁਗਮ, ^ਮਧੁਮੱਮਗ, ^ਗ ਰੁਗਰੁਨ, ਨਸਰੁ ਨਸਨਧੁਨ, ਰੁਸ—ਨਰੁਗ, ਗਮਪਧੁਮਪ, ਧੁਮ, ਮੱਮਗ, ਰੁਗ, ਮਗਰੁਸ ।
੪. ਨਸਗ, ਰੁਗਮਮੱਮਗ, ਗਮਪਧੁਮਪ, ਪਧੁਨ, ਸੰ—ਨਧੁਮਪ, ਮੱਧੁਸੰ—ਨਸੰ—ਨਧੁਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਧੁਮ, ਮੱਮਗ, ਰੁਗਰੁ, ਨਸਨ, ਧੁਨਰੁਸ—ਸਗਮ, ਪਧੁਮਪਧੁ, ਮੱਧੁਸੰ—ਨਸੰਨ, ਧੁਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਧੁਮ, ਮੱਮਗ, ਰੁਗਮ, ਗਰੁਗ ਰੁਸ—ਗਮਪਧੁਮਪਨ, ਸੰ—ਨਧੁਨ, ਸੰਨਧੁਪ, ^ਗ ਮ, ਮੱਮਗ, ਪਧੁਨਸੰਰੁਨਸੰ—ਨਧੁਪ, ਧੁਮਪਗਮ ਗਰੁਗ, ਮਗਰੁਸ— ।
੫. ਪਧੁਨਸੰ—ਨਰੁਸੰ—ਨਰੁਗੰ, ਰੁੰਗਰੁਸੰ, ਨਧੁਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੱਮਗ, ਰੁਗਮ, ਪਧੁਪ, ਮੱਧੁਨ, ਸੰਨਧੁਪ, ਪਧੁਨਸੰਰੁਨ, ਧੁਪ, ਗਮਪਧੁਮਪਨ, ਸੰਰੁਸੰ—ਨਰੁਗੰਮ—ਗਰੁਗੰ, ਰੁੰਸੰ—ਨਧੁਨ, ਰੁੰਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਸੰ—ਨਸੰ ਰੁੰਸੰਨ, ਸੰਨਧੁਪ, ਮੱਧੁਮੱਮ, ਗਮਰੁਗ, ਰੁਗਮਮੱਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਗਰੁਸ—ਨਧੁਨ, ਸਰੁਨਸ—ਨਰੁਗਮ, ਗਮਮ ^ਗ ਮ, ਪਧੁਨਸੰ—ਨਧੁਨ, ਧੁਪ, ਧੁਮ, ਪਗ, ਮਗ, ਰੁਸਨ— ।

ਗੁਰੂੜੀ ਲਲਿਤ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਤਾਨਾਂ

੧. ਨਰੁ ਗਮ ਮੰਮ ਗਮ ਪਧੁ ਨਸੰ ਨਧੁ ਨਨ ਰੁੰਨ ਧੁਪ ਮਗ ਰੁਸ ।
੨. ਨਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਪਧੁ ਨਸੰ ਰੁੰਸੰ ਨਧੁ ਨਨ ਧੁਪ ਮੱਧੁ ਮੰਮ ਗਰੁ ਮਗ ਰੁਸ ।
੩. ਰੁਗ ਰੁਰੁ, ਗਮ ਗਗ, ਮਮੰ ਮਮ, ਪਧੁ ਪਪ, ਧੁਨ ਧੁਧੁ, ਨਸੰ ਨਨ, ਸਰੁੰ ਸੰਸੰ, ਨਨ ਧੁਧੁ ਪਪ ਮਮ ਧੁਧੁ ਮੇਮੰ ਮਮ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸਸ ।
੪. ਨਰੁ ਗਗ, ਰੁਗ ਮਮ, ਗਮ ਪਪ, ਮਪ ਧੁਧੁ, ਪਧੁ ਨਨ, ਧੁਨ ਸੰਸੰ, ਨਸੰ ਰੁੰਰੁੰ, ਸਰੁੰ ਗੰਗੰ, ਰੁੰਗੰ ਰੁੰਰੁੰ, ਸਰੁੰ ਸੰਸੰ, ਨਸੰ ਨਨ, ਧੁਨ ਧੁਧੁ, ਮੱਧੁ ਮੰਮੰ, ਗਮ ਗਗ, ਰੁਗ ਰੁਰੁ, ਸਰੁ ਸਸ ।
੫. ਨਰੁ ਰੁਰੁ ਗਗ, ਗਮ, ਮ.ਮ ਪਪ, ਮੱਧੁ ਧੁ, ਧੁ, ਨਨ ਨਸੰ ਸੰ, ਸੰ ਰੁੰਰੁੰ, ਰੁੰਗੰ ਗੰ, ਗੰ ਮੰਮੰ ਰੁੰਗੰ ਗੰ, ਸੰ ਰੁੰਰੁੰ ਨਸੰ ਸੰਧੁ, ਨਨ, ਪਧੁ ਧੁ, ਮ, ਪਪ, ਮੱਧੁ ਧੁ, ਮ ਮੰਮੰ, ਗਮ ਮ ਰੁ ਗਗ, ਸਰੁ ਰੁਸ ।
੬. ਰੁਗ ਗ, ਰੁ ਗਗ ਰੁਸ, ਗਮ ਮ,ਗ ਮਮ ਗਰੁ, ਮੱਧੁ ਧੁ,ਮੱ ਧੁਧੁ ਮੰਮ, ਧੁਨ ਨਧੁ ਨਨ ਧੁਪ, ਨਰੁੰ ਰੁੰ, ਨ ਰੁੰ ਰੁੰ ਸੰਨ, ਰੁੰਗੰ, ਗੰ, ਰੁੰ ਗੰਗੰ ਰੁੰਸੰ, ਗੰਮੰ ਮੰ, ਗੰ ਮੰਮੰ ਗੰਰੁੰ, ਧੁਨ ਨ, ਧੁ ਨਨ ਧੁਪ, ਮੱਧੁ ਧੁ,ਮੱ ਧੁਧੁ ਮੰਮ, ਗਮ, ਮ,ਗ ਮਮ ਗਰੁ, ਰੁਗ ਗ,ਰੁ ਗਗ ਰੁਸ ।

੧. ਰਾਜਾ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਭਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਜਿਉ ਜਲ ਛੋਡਿ ਬਾਹਰਿ ਭਇਓ ਮੀਨਾ ॥ ਪੁਰਬ ਜਨਮ ਹਉ ਤਪ ਕਾ ਹੀਨਾ ॥੧॥
ਅਬ ਕਹੁ ਰਾਮ ਕਵਨ ਗਤਿ ਮੋਰੀ ॥ ਤਜੀ ਲੇ ਬਨਾਰਸ ਮਤਿ ਭਈ ਥੋਰੀ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਸਗਲ ਜਨਮੁ ਸਿਵ ਪੁਰੀ ਗਵਾਇਆ ॥ ਮਰਤੀ ਬਾਰ ਮਗਹਰਿ ਉਠਿ ਆਇਆ ॥੨॥
ਬਹੁਤੁ ਬਰਸ ਤਪੁ ਕੀਆ ਕਾਸੀ ॥ ਮਰਨੁ ਭਇਆ ਮਗਹਰ ਕੀ ਬਾਸੀ ॥੩॥
ਕਾਸੀ ਮਗਹਰ ਸਮ ਬੀਚਾਰੀ ॥ ਓਛੀ ਭਗਤਿ ਕੈਸੇ ਉਤਰਸਿ ਪਾਰੀ ॥੪॥
ਕਹੁ ਕੁਰ ਯਜ ਸਿਵ ਸਭੁ ਕੋ ਜਾਨੈ ॥ ਮੁਆ ਕਬੀਰ ਰਮਤ ਸੀ ਰਾਮੈ ॥੫॥

(ਗੁਰੂਜੀ ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੨੬)

ਅਸਥਾਈ

				X				੨				੦				
ਸ				ਮ												
ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮ	ਮੰ	ਮ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	
ਅ	ਬ	ਕ	ਹੁ	ਰਾ	ਭ	ਮ	ਕ	ਵ	ਨ	ਚ	ਤਿ	ਮੰ	ਭ	ਰੀ	ਭ	
ਪ	ਪ	ਮੰ	ਪ	ਥੁਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗਮ	ਪਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	
ਡ	ਜੀ	ਠੇ	ਬ	ਨਾਭ	ਭ	ਰ	ਸ	ਮ	ਤਿ	ਭਭ	ਈਭ	ਥੋ	ਭ	ਰੀ	ਭ	

ਅੰਤਰਾ

ਪ ਜਿ	ਪ ਉ	ਮ ਜ	ਧੁ ਲ	ਨ ਛ	— ਫ	ਸ ਡ	ਸ ਬਾ	ਰੁੰ ਹ	ਰੁੰ ਰ	ਰੁੰ ਭ	ਗੰ ਇਓ	ਰੁੰ ਮੀ	— ਫ	ਸੰ ਨਾ	— ਫ
ਸੰ ਪੁ	ਨ ਫ	ਸੰ ਰ	ਰੁੰ ਬ	ਸੰ ਜ	ਨ ਨ	ਧੁ ਮ	ਪ ਹਉ	ਧੁ ਤ	ਮ ਪ	ਗਮ ਕਾ	ਪਮ ਫਫ	ਗ ਹੀ	ਰੁ ਫ	ਸੰ ਨਾ	— ਫ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਧਨੁ ਓਹੁ ਮਸਤਕੁ ਧਨੁ ਤੇਰੇ ਨੇਤ ॥ ਧਨੁ ਓਇ ਭਗਤ ਜਿਨ ਤੁਮ ਸੰਗਿ ਹੇਤ ॥੧॥
ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਕੈਸੇ ਸੁਖੁ ਲਹੀਐ ॥ ਰਸਨਾ ਰਾਮ ਨਾਮ ਜਸੁ ਕਹੀਐ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਤਿਨ ਉਪਰਿ ਜਾਈਐ ਕੁਰਬਾਣੁ ॥ ਨਾਨਕ ਜਿਨਿ ਜਪਿਆ ਨਿਰਬਾਣੁ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੦੦)

ਅਸਥਾਈ

੦																
—	ਸ	ਨ	ਧੁ	ਨ	ਸ	—	ਗ	—	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਮਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ
ਫ	ਨਾ	ਮ	ਬਿ	ਨਾ	ਫ	ਕੈ	ਫ	ਸੇ	ਫ	ਸੁ	ਖ	ਲਹੀ	ਫ	ਐ	ਫ	ਫ
ਸ	ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮਪ	ਧੁਪ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—	ਫ
ਫ,	ਰ	ਸ	ਨਾ	ਰਾਫ	ਫਫ	ਮ	ਨਾ	ਫ	ਮ	ਜ	ਸ	ਕਹੀ	ਫ	ਐ	ਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਮ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਸ	ਸ	ਸ	ਸ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—
ਧ	ਨ	ਓਹੁ	ਮ	ਫਫ	ਤ	ਕ	ਧ	ਧ	ਨ	ਤੇ	ਰੇ	ਨੇ	ਫ	ਤ	ਫ	ਫ
—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਮਪ	ਧੁਪ	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਫ	ਧ	ਨ	ਓਇ	ਭਗ	ਤ	ਜਿ	ਨ	ਤੁਫ	ਮਫ	ਸੰ	ਗ	ਹੇ	ਫ	ਤ	ਫ	ਫ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਕਤ ਨਹੀਂ ਠਉਰ ਮੂਲੁ ਕਤ ਲਾਵਉ ॥ ਖੋਜਤ ਤਨ ਮਹਿ ਠਉਰ ਨ ਪਾਵਉ ॥੧॥

ਲਾਗੀ ਹੋਇ ਸੁ ਜਾਨੈ ਪੀਰ ॥ ਰਾਮ ਭਗਤਿ ਅਨੀਆਲੇ ਤੀਰ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਏਕ ਭਾਇ ਦੇਖਉ ਸਭ ਨਾਰੀ ॥ ਕਿਆ ਜਾਨਉ ਸਹ ਕਉਨ ਪਿਆਰੀ ॥੨॥

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜਾ ਕੈ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੁ ॥ ਸਭ ਪਰਹਰਿ ਤਾ ਕਉ ਮਿਲੈ ਸੁਹਾਗੁ ॥੩॥

(ਗਉੜੀ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੨੭)

ਅਸਥਾਈ

੩	×							੨	੦				ਸ
			ਮ										ਨ
ਰੁ	ਗਮ	ਮ	ਗ	ਮ	—	ਮ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ੜ	ਗੀੜ	ੜ	ੜ	ਹੋ	ੜ	ਇ	ਸੁ	ਜਾ	ੜ	ਨੈ	ੜ	ਪੀ	ੜ
													ਰ,
ਮ	ਗਮ	ਪਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਧੁਪ	ਮਪ	ਧੁਪ	ਮ	ਗ	ਰੁਗ	ਮਗ
ੜ	ਮੜ	ੜੜ	ਭ	ਗ	ਤ	ਅ	ਨੀੜ	ਆੜ	ੜੜ	ਲੇ	ੜ	ਤੀੜ	ੜੜ
													ਰੜ, ਨ
													ਲਾ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਧੁ	ਮ	ਧੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	—	ਰੁ	ਸਰੁ	ਗ	ਰੁ	—	ਸ	—
ਕ	ਤ	ਨ	ਹੀ	ਠਉ	ੜ	ਰ	ਮੂ	ੜ	ਲ	ਕੜ	ਤ	ਲਾ	ੜ	ਵਉ	ੜ
ਨ	—	ਰੁ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਪ	—	ਮ	—	ਗਮ	ਪਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ
ਖ	ੜ	ਜ	ਤ	ਤ	ਨ	ਮਹਿ	ੜ	ਠਉ	ੜ	ਰੜ	ਨੜ	ਪਾ	ੜ	ਵਉ	ਲਾ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ, ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਰਾਮ ਜਪਉ ਜੀਅ ਐਸੇ ਐਸੇ ॥ ਧੂ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਜਪਿਓ ਹਰਿ ਜੈਸੇ ॥੧॥

ਦੀਨ ਦਇਆਲ ਭਰੋਸੇ ਤੇਰੇ ॥ ਸਭੁ ਪਰਵਾਰੁ ਚੜਾਇਆ ਬੇੜੇ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਜਾਂ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਾ ਹੁਕਮ ਮਨਾਵੈ ॥ ਇਸ ਬੇੜੇ ਕਉ ਪਾਰਿ ਲਘਾਵੈ ॥੨॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਐਸੀ ਬੁਧਿ ਸਮਾਨੀ ॥ ਚੂਕਿ ਗਈ ਫਿਰਿ ਆਵਨ ਜਾਨੀ ॥੩॥

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਭਜੁ ਸਾਰਿਗ ਪਾਨੀ ॥ ਉਰਵਾਰਿ ਪਾਰਿ ਸਭ ਏਕੋ ਦਾਨੀ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਭ: ਕਬੀਰ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੩੭)

ਅਸਥਾਈ

×	੦	੨	੩	੦
ਸ	ਗ	ਮ	ਮ	—
ਨ	ਮ	ਮ	ਮ	—
ਰਾ	ਸ	ਜ	ਜੀ	ਅ
ਮ	ਪ	ਮ	ਮ	—
ਐ	ਸੇ	ਐ	ਸੇ	—
ਧੁ	ਨ	ਭੁੰ	ਧੁ	ਪ
ਮ	ਪ੍ਰ	ਲਾ	ਦ	ਸ
ਧੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ
ਪ੍ਰ	ਗ	ਰਿ	ਸੇ	—
ਮ	ਹ	ਜੇ	ਸ	—
ਪਿਓ	ਸ	ਸ	ਸ	—

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਨ	ਨ	ਸ	—	ਸ	—	—	ਸ
ਦੀ	ੜ	ਨ	ਦ	ਦਿਆ	ੜ	ਲ	ੜ	ੜ	ਭ
ਨ	—	ਗੁੰ	ਗੰ	ਗੁੰ	—	ਸੰ	—	—	—
ਰ	ੜ	ਸੇ	ੜ	ਤੇ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨ	ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਗੁੰ	ਨ	ਧੁ	ਪ	ਮੰ	ਪ
ਸ	ਭ	ਪ	ਰ	ਵਾ	ੜ	ਰ	ੜ	ੜ	ਚ
ਗ	—	ਮ	ਮੰ	ਗ	—	ਮ	ਗ	ਗੁ	ਸ
ੜਾ	ੜ	ਦਿਆ	ੜ	ਬੇ	ੜ	ੜੇ	ੜ	ੜ	ੜ

५ | ३ ५ | ५ ५
प्रथम सीमा वाली इकाई को ३ भाग (सुप्रभातः)

੫. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ, ਤਾਲ-ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਰਾਮ ਜਪਉ ਜੀਅ ਐਸੇ ਐਸੇ ॥ (ਇਸ ਦਾ ਪਾਠ ਨੰ: ੪ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ)

ਅਸਥਾਈ

ਕ					੨	੦		੩				
			ਰੁ	ਗ	ਮਗ	ਨੁ	ਸ	ਨੁ	ਰੁ	ਗ	ਮ	
			ਰਾ	ਭ	ਭਭ	ਪਉ	ਭ	ਭ	ਭ	ਜੀ	ਅ	
ਗ							ਮ					
ਮ	—	—	ਮ	ਗ	ਪ	ਮ	ਗ	—	ਰੁ	ਪ	ਮ	ਪ
ਐ	ਭ	ਭ	ਐ	ਭ	ਭ	ਐ	ਭ	ਭ	ਐ	ਭ	ਭ	ਭ

ਗ	ਰੁ	ਸ	ਮ	ਧ	ਨ	ਸ	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	—	—	—
ੜ	ੜ	ੜ	ਧੂ	ੜ	ਪ੍	ਹਿ	ਲਾ	ੜ	ੜ	ਦ	ੜ	ੜ	ੜ
—	—	ਸ	ਨ	ਰੁ	ਨ	ਧ	ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	—
ੜ	ੜ	ਜ	ਪਿਓ	ੜ	ਹ	ਰਿ	ਜੈ	ੜ	ੜ	ਸੇ	ੜ	ੜ	ੜ
ਰੁ	ਸ	ਨ											
ੜ	ੜ	ੜ											

ਅੰਤਰਾ

			ਪ	ਮ	ਧ	ਨ	ਸ	—	—	—	—	ਸ	ਸ
			ਦੀ	ੜੜ	ਨ	ਦ	ਇਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਲ	ਭ
ਨ	—	—	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	—	ਰੁ	—	—	—
ਰੁ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਸੇ	ਤੇ	ੜ	ੜ	ਕੁ	ੜ	ੜ	ੜ
ਸ	ਸ	—	—	ਨ	ਰੁ	ਨ	ਧ	ਪ	—	—	—	ਗ	ਗ
ਸ	ਭ	ੜ	ੜ	ੜ	ਪ	ਰ	ਵਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰ	ਚ
ਮ	—	—	ਮ	ਗ	ਮ	ਮ	ਪ	ਗ	—	ਰੁ	ਪ	ਮ	ਪ
ਕੁ	ੜ	ੜ	ਇਆ	ੜ	ੜ	ੜ	ਬੇ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ
ਗ	ਰੁ	—	—	ਗ	ਮਰ	ਰੁਸ	ਨ	ਸ	—	ਨ	ਰੁ	ਗ	ਮ
ਰਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਅੜ	ਜੜ	ਪਉ	ੜ	ੜ	ੜ	ੜ	ਜੀ	ਅ

ਗ
ਮ
ਐ

ੜ...

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ, ਜਾਂ ਪਿਛੇ ਲਿਖੀ ਸੁਲਫਾਕ ਦੀ ਟਿਯੂਨ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਲਾ ਕੇ ਅਨੰਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਧਮਾਰ ਤਾਲ ਦੀ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਭੀ ਪੁਰਾਤਨ ਹੈ।

(ਗਉੜੀ ਲਲਿਤ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ

ਵਾਦੀ—ਸ	ਠਾਟ—ਪੂਰਬੀ	ਸਮਾ—ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਸ਼ਾਮ)
ਸੰਵਾਦੀ - ਪ	ਜਾਤੀ—ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼—'ਪ-ਗ' ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ

ਆਰੋਹ—ਸ. ਰੁ ਗ ਮ ਪ, ਮ ਪੁ ਸੰ ।

ਅਵਰੋਹ—ਸੰ, ਨ ਪ, ਮ ਗ ਰੁ ਸ ।

ਪਕੜ—ਸ, ਗ ਮ ਪੁ ਸੰ, ਨ ਪ ਮ ਗ, ਪ ਗ, ਰੁ ਮ ਗ ਰੁ ਸ ਨ, ਸ ।

ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ. ਗਉੜੀ ਮਾਲਵਾ: ਜਾਂ ਗਉੜੀ ਮਾਲਵੀ ਇਕੋ ਰਾਗ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ, ਗੰਧਾਰ, ਦੇਵਗੰਧਾਰ ਅਤੇ ਦੇਵਗੰਧਾਰੀ ਇਕ ਰਾਗ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਟੱਡੀ, ਜਾਂ ਗੂਜਰੀ ਟੱਡੀ ਭੀ ਇਕ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਂਜ ਕਈ ਗਾਇਕ-ਵਾਦਕ ਆਪਣੀ ਵਿਦਵਤਾ ਦਾ ਇਜ਼ਹਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਸੇ ਬੰਦਿਸ਼ ਜਾਂ ਆਲਾਪ ਰਾਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਸਰੂਪ ਵਿਖਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਤਾਲ-ਬੱਧ ਬੰਦਿਸ਼ਾਂ (ਟਿਯੂਨਾਂ) ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਕੇ ਗਾਉਣਾ ਅਤੀ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਸੋ ਅਸਾਂ ਜੋ ਖੋਜ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ, ਗਉੜੀ-ਮਾਲਵਾ ਅਤੇ ਗਉੜੀ ਮਾਲਵੀ ਇਕੋ ਰਾਗ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਦਾ ਠਾਟ ਪੂਰਵੀ, ਜਾਤੀ ਖਾਡਵ-ਖਾਡਵ, ਵਾਦੀ ਖੜਜ, ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਅਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਸ਼ਾਮ) ਹੈ। ਇਹ ਗਉੜੀ ਅਤੇ ਮਾਲਵੀ ਦਾ ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਰੂਪ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਆਰੋਹ ਵਿਚ ਨਿਖਾਦ ਅਤੇ ਅਵਰੋਹ ਵਿਚ ਧੈਵਤ ਸੁਰ ਵਰਜਿਤ ਜਾਂ ਅਲਪ ਰਹਿਣਗੇ। ਇਸ ਦੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਵਿਚ ਗਉੜੀ ਜਿਵੇਂ "ਸਨ, ਮੱਧੁ ਸ, ਗਰੁ, ਮੱਗਰੁਪ. ਗਰੁਸ" ਅਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਵਿਚ

ਮਾਲਵੀ ਦਾ ਰੂਪ ਜਿਵੇਂ "ਪ. ਮੱਧੁਸੰ, ਰੁਸੰ ਨ ਪ ਮੱਗ, ਪਗ" ਦਿਖਾਈ ਦੇਵੇਗਾ। ਇਸ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ.

ਰੁਨ, ਪ—ਮੱਧੁਸੰ, ਗਰੁ. ਮੱਗਰੁਪ. ਮੱਗ. ਪ—ਗਰੁਸ" ਅਤੇ ਅੰਤਰੇ ਦਾ ਉਠਾਣ "ਗ, ਮੱਧੁਸੰ. ਜਾਂ, ਮੱਗ,

ਮੱਧੁਸੰ. ਰੁਸੰਨ, ਪਮੱਗ, ਪ" ਇੰਜ ਹੋਵੇਗਾ। ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਦਾ ਇਹ ਭੀ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁੰਦਰ ਲਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਗਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

੧. ਸ, ਗਰੁਸਨ, ਨਰੁਗ, ਰੁਮੰਗਰੁਸ, ਸਨਪੁ—ਮੱਧੁਰੁਸ—ਗਰੁਮੰਗਰੁਸ— ।
੨. ਸਗ, ਰੁਸਨ; ਮੱਧੁਸ—ਨਸਗਰੁਪ, ਮੰਗ, ਪਗਰੁਸ—ਰੁਗਰੁਮੰਗਰੁਸਨ, ਰੁਸ—ਸਰੁਗਰੁਪ—ਮੰਗ, ਰੁਮੰਗਰੁਸ— ।
੩. ਸਗ, ਰੁਗਰੁਪ—ਮੰਗ, ਮੱਪਗ, ਮੱਧੁਸ—ਸੰਨਪਮੰਗ, ਪਗਰੁ, ਮੰਗਰੁਸ—ਸਨਰੁਸ—ਸਗ, ਮੱਧੁਸ—ਰੁਸੰਨ, ਪਗਪ, ਮੱਧੁਰੁਸ—ਨਸਰੁਨਪ, ਮੱਪਗ, ਰੁਮੰਗਰੁਸ— ।
੪. ਸਰੁਗਰੁਪ—ਪਮੰਗ, ਪਗਰੁਸ—ਗਮੱਧੁਸ—ਰੁਸੰ, ਨਰੁੰ, ਗਰੁੰਸੰ, ਰੁੰਨਪ, ਮੰਗ, ਮੱਧੁਰੁਸ—ਨਸਰੁੰਨਸੰਨ, ਮੱਧੁਸ—ਸੰਗ, ਰੁਮੰਗਰੁਸ—ਸੰਨਪਗ, ਮੰਗਰੁ, ਗਰੁਸ—ਸਗ, ਰੁਮੰ, ਗਪ, ਮੱਧੁਸ—ਸੰਨ, ਰੁਸੰ, ਨਸੰਨਪ, ਮੰਗ ਰੁਮੰਗਰੁਸ— ।
੫. ਨਸ, ਰੁਗਰੁ, ਮੱਪਗ, ਮੱਧੁਸਰੁਸੰ—ਨਸਰੁੰ, ਨਸੰਨ; ਪਮੰਗਪ, ਪਗ, ਮੱਧੁਸ—ਗਰੁੰਮੰਗ ਰੁਪੰ, ਮੰਗਰੁਸੰ—ਨਸੰਨਪ—ਮੰਗਪਸ—ਸੰਨਪਗ, ਰੁਮੰਗਰੁਪ—ਮੱਧੁਸੰਨ, ਰੁੰਨਪਗ, ਮੰਗ, ਰੁਮੰਗਰੁਸਨ, ਰੁਸ— ।

ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਤਾਨਾਂ (ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ ਨੰ: ੨)

ਅਸਥਾਈ

	੦	੩	×	੨
੧.	ਮਾ S ਧਉ S	ਹ ਰਿ ਹ ਰਿ	ਸਗ ਮੱਧੁ ਸੰਨ ਰੁਸੰ	ਨਪ ਮੰਗ ਰੁਗ ਰੁਸ
੨.	• • • •	ਰੁਗ ਰੁਮੰ ਗਰੁ ਪਪ	ਮੱਧੁ ਸੰਨ ਰੁਸੰ ਗਰੁੰ	ਸੰਨ ਧੁਪ ਮੰਗ ਰੁਸ
੩.	ਸਰੁ ਗਰੁ ਰੁਗ ਮੰਗ	ਗਮੰ ਪਮੰ ਮੱਪ ਧੁਪ	ਸਰੁੰ ਗਰੁੰ ਸੰਨ ਪਪ	ਮੰਗ ਰੁਮੰ ਗਰੁ ਸS
੪.	• • • •	• • • •	ਸਰੁ ਰੁਸ ਰੁਰੁ ਸਨ,	ਮੱਪ ਪਮੰ ਪਪ ਮੰਗ,
	ਸਰੁੰ ਰੁੰਸ ਰੁਰੁੰ ਸੰਨ,	ਗੰਗ ਰੁੰਸ, ਰੁਰੁੰ ਸੰਨ,	ਸੰਸ ਨਪ, ਪਪ ਮੰਗ,	ਮੰਮ ਗਰੁ, ਗਗ ਰੁਸ
੫.	• • • •	ਸਰੁ ਸਗ ਰੁਸ, ਰੁਗ	ਰੁਮੰ ਗਰੁ, ਗਮੰ ਗਪ	ਮੰਗ, ਮੱਪ ਮੱਧੁ ਪਮੰ,
	ਪਧੁ ਪਸੰ ਨਪ, ਸਰੁੰ	ਸੰਗ ਰੁੰਸ, ਰੁਗੰ ਰੁਮੰ	ਗਰੁੰ ਸੰਸ ਨਨ ਪਪ	ਮੰਮ ਗਗ ਰੁਰੁ ਸਸ
੬.	• • • •	• • • •	• • • •	ਨਨ ਸਨ ਮੱਧੁ ਸਰੁ
	ਸਸ, ਨਨ ਸਨ ਮੱਧੁ	ਸਰੁ ਗਰੁ ਸਸ, ਨਨ	ਸਨ ਮੱਧੁ ਸਰੁ ਗਰੁ	ਮੰਗ ਰੁਸ, ਨਨ ਸਨ
	ਮੱਧੁ ਸਰੁ ਗਰੁ ਪਪ	ਮੰਗ ਰੁਸ, ਨਨ ਸਨ	ਮੱਧੁ ਸਗ ਮੱਧੁ ਸਰੁੰ	ਸੰਨ ਪਪ ਮੰਗ ਰੁਸ

ਅੰਤਰਾ

੧.	ਕ	ਰਹੁ	ੜ	ਕ੍ਰਿ	ਪਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਨਨ	ਪਮ	ਗਰੁ	ਸਨ	ਸਗ	ਮੱਧੁ	ਸਰੁ	ਸੰੜ
੨.	ਸਰੁ	ਗਰੁ	ਸੰਨ	ਪਮ	ਗਰੁ	ਮੱਗ	ਰੁਸ,	ਨਸ	ਗਮ	ਧੁਧੁ	ਮੱਪ	ਸੰੜ
੩.	ਸੰਗ	ਰੁੰਸ	ਧੁੰਸ	ਨਪ,	ਮੱਧੁ	ਪਮ,	ਗਪ	ਮੰਗ,	ਰੁਮ	ਗਰੁ,	ਸਗ	ਰੁਸ,	ਗਮ	ਧੁਧੁ	ਮੱਪ	ਸੰੜ
੪.	ਗੰਗ	ਰੁੰਸ,	ਰੁਰੁ	ਸੰਨ,	ਸੰਸ	ਨਪ,	ਨਨ	ਪਮ
	ਪਪ	ਮੰਗ,	ਮੰਮ	ਗਰੁ,	ਗਗ	ਰੁਸ,	ਨਸ	ਗਮ	ਪਧੁ	ਮੱਪ	ਸੰੜ,	ਪਧੁ	ਮੱਪ	ਸੰੜ	ਪਧੁ	ਮੱਪ
੫.	ਗੰਗ	ਰੁੰਗ	ਗੰਗ	ਸੰਨ,	ਰੁਰੁ	ਸੰਗ	ਰੁੰਸ	ਨਪ,	ਨਨ	ਪੁਨ	ਨਪ	ਮੰਗ
	ਪਪ	ਮੰਪ	ਪਮ	ਗਰੁ,	ਗਗ	ਰੁਗ	ਗਰੁ	ਸਨ	ਰੁਗ	ਰੁਸ,	ਗਮ	ਗਰੁ,	ਮੱਪ	ਮੰਗ,	ਪਧੁ	ਪਸੰ
੬.	ਰੁੰਗ	ਰੁੰਮ	ਗੁੰਗ	ਸੰਗ	ਸੰਗ	ਰੁੰਸ,	ਨਸ	ਨਰੁ	ਸੰਨ,	ਪਧੁ	ਪਸੰ	ਨਪ,	ਮੱਪ	ਮੱਧੁ	ਪਮ,	ਗਮ
	ਗਪ	ਮੰਗ,	ਰੁਗ	ਰੁਮ	ਗਰੁ,	ਸਰੁ	ਸਗ	ਰੁਸ,	ਨਸ	ਨਰੁ	ਸਨ,	ਸਗ	ਰੁਮ	ਗਪ	ਮੱਧੁ	ਪਸੰ

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ (ਮਾਲਵੀ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਮੋ ਕਉ ਇਹ ਬਿਧਿ ਕੋ ਸਮਝਾਵੈ ॥ ਕਰਤਾ ਹੋਇ ਜਨਾਵੈ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਅਨਜਾਨਤ ਕਿਛੁ ਇਨਹਿ ਕਮਾਨੋ ਜਪ ਤਪ ਕਛੁ ਨ ਸਾਧਾ ॥

ਦਹ ਦਿਸਿ ਲੈ ਇਹੁ ਮਨੁ ਦਉਰਾਇਓ ਕਵਨ ਕਰਮ ਕਰਿ ਬਾਧਾ ॥੧॥

ਮਨ ਤਨ ਧਨ ਭੂਮਿ ਕਾ ਠਾਕੁਰੁ ਹਉ ਇਸ ਕਾ ਇਹੁ ਮੇਰਾ ॥

ਭਰਮ ਮੋਹ ਕਛੁ ਸੂਝਿ ਨਾਹੀ ਇਹ ਪੈਖਰ ਪਏ ਪੈਰਾ ॥੨॥

ਤਬ ਇਹੁ ਕਹਾ ਕਮਾਵਨ ਪਰਿਆ ਜਬ ਇਹੁ ਕਛੁ ਨ ਹੋਤਾ ॥

ਜਬ ਏਕ ਨਿਰੰਜਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਪ੍ਰਭ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਆਪਹਿ ਕਰਤਾ ॥੩॥

ਅਪਨੇ ਕਰਤਬ ਆਪੇ ਜਾਨੈ ਜਿਨਿ ਇਹੁ ਰਚਨੁ ਰਚਾਇਆ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਰਣਹਾਰੁ ਹੈ ਆਪੇ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭਰਮੁ ਚਕਾਇਆ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੫)

ਅਸਥਾਈ

੦				੩				×				੨				
															ਸ	ਨ
															ਮ	ਕਉ
ਸ	ਗ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਸ	ਨ	—	ਸ	—	—	—	—	—	—
ਇ	ਹ	ਬਿ	ਧ	ਕੋ	ੜ	ਸ	ਮ	ਝਾ	ੜ	ਵੈ	ੜ	ੜ	ੜ,	ੜ	ੜ	ੜ

ਰੁ ਰੁ ਪ — | ਮ' — | ਧੁ ਸੰ | ਨ — | ਪ ਮ' | ਗ ਰੁ
ਕ ਰ ਤਾ ਟ | ਹੋ ਟ | ਇ ਜ ਨਾ ਟ | ਵੈ ਟ | ਟ ਟ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਗ	ਗ	ਗ	—	ਪੁ	ਮ'	ਮ'	ਧੁ	ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—
ਅ	ਨ	ਜਾ	ਜਾ	ਟ	ਨ	ਤ	ਤ	ਕਿ	ਛ	ਇ	ਨਹਿ	ਟ	ਕ	ਮਾ	ਟ	ਨ	ਟ
ਨ	ਨ	ਪ	ਪ	ਪ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਨ	—	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ	—	ਟ
ਜ	ਪ	ਤ	ਤ	ਤ	ਕ	ਛ	ਟ	ਨ	ਸਾ	ਟ	ਟ	ਟ	ਧਾ	ਟ	ਟ	ਟ	ਟ
ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ'	ਗ	ਪ	ਪ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਸ	—	ਟ
ਦ	ਹ	ਦਿ	ਸ	ਸ	ਲੈ	ਟ	ਇ	ਹੁ	ਮ	ਨ	ਦਉ	ਟ	ਰਾ	ਟ	ਇਓ	ਟ	ਟ
ਨ	ਸ	ਪ	ਪ	ਪ	ਮ'	ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਪ	ਮ'	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਨ	ਟ
ਕ	ਵ	ਨ	ਕ	ਕ	ਰ	ਮ	ਕ	ਰ	ਬਾ	ਟ	ਧਾ	ਟ	ਟ	ਟ	ਮੋ	ਕਉ	ਟ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੨. ਰਾਗ ਢਉੜੀ ਮਾਲਾ (ਮਾਲਵੀ), ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਮਾਧਉ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਮੁਖਿ ਕਹੀਐ ॥

ਹਮ ਤੇ ਕਛੁ ਨ ਹੋਵੈ ਸੁਆਮੀ ਜਿਉ ਰਾਖਹੁ ਤਿਉ ਰਹੀਐ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਕਿਆ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਕਿ ਕਰਣੈਹਾਰਾ ਕਿਆ ਇਸ ਹਾਥਿ ਬਿਚਾਰੇ ॥

ਜਿਤੁ ਤੁਮ ਲਾਵਹੁ ਤਿਤ ਹੀ ਲਾਗਾ ਪੂਰਨ ਖਸਮ ਹਮਾਰੇ ॥੧॥

ਕਰਹੁ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਰਬ ਕੇ ਦਾਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਲਿਵ ਲਾਵਹੁ ॥

ਨਾਨਕ ਕੀ ਬੇਨੰਤੀ ਹਰਿ ਪਹਿ ਅਪੁਨਾ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵਹੁ ॥੨॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੬)

ਅਸਥਾਈ

੦	ਮ'	—	ਸੰ	—	੩	×	੨	ਮ'	—	ਸੰ	—	੨	ਮ'	—	ਸੰ	—
ਮਾ	ਟ	ਧਉ	ਟ	ਧਉ	ਨ	ਨ	ਪ	ਮ'ਗ	ਪ	ਪ	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਟ
					ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਹ	ਰਿ	ਮੁ	ਖ	ਕਹੀ	ਟ	ਐ	ਟ
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	—	ਰੁ	ਸ	ਸ	—	ਸ	ਨ	—	ਪ	ਮ'	ਧੁ	ਸ	ਰੁ	ਸ
ਹ	ਮ	ਤੇ	ਟ	ਟ	ਕ	ਛ	ਟ	ਨ	ਹੋ	ਟ	ਵੈ	ਟ	ਸੁਆ	ਟ	ਮੀ	ਟ
ਗ	ਮ'	ਧੁ	ਰੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਨ	—	ਪ	ਮ'	ਗ	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਟ
ਜਿਉ	ਟ	ਰਾ	ਟ	ਟ	ਖਹੁ	ਟ	ਟ	ਟ	ਤਿਉ	ਟ	ਟ	ਟ	ਰਹੀ	ਟ	ਐ	ਟ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਗ	ਗ	ਮੱ	ਧੁ	ਮੱ	ਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਹੁੰ	—	ਸੰ	—
ਕਿਆ	ੜ	ਕਿ	ਛ	ਕ	ਰੈ	ੜ	ਕਿ	ਕ	ਰ	ਣੈ	ੜ	ਹਾ	ੜ	ਰਾ	ੜ
ਹੁੰ	—	ਹੁੰ	ਗੰ	ਹੁੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	ਨ	—	ਨ	—	ਪ	—	ਸੰ	—
ਕਿਆ	ੜ	ਇ	ਸ	ਹਾ	ੜ	ਥ	ਬਿ	ਚਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰੈ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨ	ਨ	ਹੁੰ	ਨ	ਪ	—	ਗ	ਮੱ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਮੱ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਜਿ	ਤ	ਤੁ	ਮ	ਲਾ	ੜ	ਵਹੁ	ੜ	ਤਿ	ਤ	ਹੀ	ੜ	ਲਾ	ੜ	ਗਾ	ੜ
ਨ	—	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਪ	ਪ	ਮੱ	ਗ	—	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਪੁ	ੜ	ਰ	ਨ	ਖ	ਸ	ਮ	ਹੇ	ਮਾ	ੜ	ੜ	ੜ	ਰੈ	ੜ	ੜ	ੜ

—ਸ਼ਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ।

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ (ਮਾਲਵੀ), ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਪਾਇਆ ਲਾਲੁ ਰਤਨੁ ਮਨਿ ਪਾਇਆ ॥

ਤਨ ਸੀਤਲੁ ਮਨੁ ਸੀਤਲੁ ਥੀਆ ਸਤਗੁਰ ਸਬਦਿ ਸਮਾਇਆ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਲਾਥੀ ਭੂਖ ਤ੍ਰਿਸਨ ਸਭ ਲਾਥੀ ਚਿੰਤਾ ਸਗਲ ਬਿਸਾਰੀ ॥

ਕਰੁ ਮਸਤਕਿ ਗੁਰਿ ਪੂਰੈ ਧਰਿਓ ਮਨੁ ਜੀਤੋ ਜਗੁ ਸਾਰੀ ॥੧॥

ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਅਘਾਇ ਰਹੇ ਰਿਦ ਅੰਤਰਿ ਡੋਲਨ ਤੇ ਅਬ ਚੂਕੇ ॥

ਅਖੁਟੁ ਖਜਾਨਾ ਸਤਿਗੁਰਿ ਦੀਆ ਤੋਟਿ ਨਹੀ ਰੇ ਮੂਕੇ ॥੨॥

ਅਚਰਜੁ ਏਕੁ ਸੁਨਹੁ ਰੇ ਭਾਈ ਗੁਰਿ ਐਸੀ ਬੂਝ ਬੁਝਾਈ ॥

ਲਾਹਿ ਪਰਦਾ ਠਾਕੁਰੁ ਜਉ ਭੇਟਿਓ ਤਉ ਬਿਸਰੀ ਤਾਤਿ ਪਰਾਈ ॥੩॥

ਕਹਿਓ ਨ ਜਾਈ ਇਹੁ ਅਚੰਭਉ ਸੋ ਜਾਨੈ ਜਿਨਿ ਚਾਖਿਆ ॥

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਚ ਭਏ ਬਿਗਾਸਾ ਗੁਰਿ ਨਿਧਾਨੁ ਰਿਦੈ ਲੈ ਰਾਖਿਆ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੫)

ਅਸਥਾਈ

⊕		੧		੨		⊕		੧		੨	
ਸ	—	ਰੁ	ਸ	—	ਸ	ਸ	ਨ	ਨ	ਪਪ	ਸ	—
ਰੁ	ੜ	ਇਆ	ਲਾ	ੜ	ਲ	ਰ	ਤ	ਨ	ਮਨ	ਪਾ	ੜ
ਪਾ	ੜ	ਇਆ	ਲਾ	ੜ	ਲ	ਰ	ਤ	ਨ	ਮਨ	ਪਾ	ੜ

ਨ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	ਰੁ	ਪ	ਪ	ਮ	ਪ	ਧੁ	ਪ	—	ਪ	—
ਤ	ਨ	ਸੀ	ਤ	ਲ	ਖ	ਨ	ਸੀ	ਤ	ਲ	ਥੀ	ਫ	ਆ	ਫ
ਮ	ਧੁ	ਸੰ	ਨ	ਨ	ਪ	ਪ	ਮ	ਗ	ਪ	ਮ	ਰੁ	ਸ	—
ਸਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਬ	ਦ	ਸ	ਮਾ	ਫ	ਫ	ਇਆ	ਫ	ਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	—	ਪ	ਮ	—	ਧੁ	ਮਧੁ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	—
ਲਾ	ਫ	ਥੀ	ਭੂ	ਫ	ਖ	ਤ੍ਰਿਫ	ਸ	ਨ	ਸਭ	ਲਾ	ਫ	ਥੀ	ਫ
ਨ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਰੁਗੰ	ਰੁ	—	—	ਸੰ	—	—	—
ਚਿੰ	ਫ	ਤਾ	ਸ	ਗ	ਲ	ਬਿਫ	ਸਾ	ਫ	ਫ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ
ਨ	ਸੰ	ਰੁੰਸੰ	ਨ	ਨ	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਪ	ਗ	ਰੁ	ਸ	—
ਕ	ਰ	ਮਸ	ਤ	ਕ	ਗੁ	ਰ	ਪੂ	ਫ	ਰੋ	ਧ	ਰਿ	ਓ	ਫ
ਨ	ਸ	ਰੁ	ਪ	—	ਮ	ਪ	ਗ	—	ਪ	ਮ	ਰੁ	ਸ	—
ਸ	ਨ	ਜੀ	ਤੋ	ਫ	ਜ	ਗ	ਸਾ	ਫ	ਫ	ਰੀ	ਫ	ਫ	ਫ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ। (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕ:)

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ (ਮਾਲਵੀ), ਸੂਲਫਾਕ (ਦਰੁੱਤ ਲਯ)

ਮੇਰੀ ਸੰਗਤਿ ਪੋਚ ਸੋਚ ਦਿਨੁ ਰਾਤੀ ॥ ਮੇਰਾ ਕਰਮੁ ਕੁਟਿਲਤਾ ਜਨਮੁ ਕੁਭਾਂਤੀ ॥
ਰਾਮ ਗੁਸਈਆ ਜੀਅ ਕੇ ਜੀਵਨਾ ॥ ਮੋਹਿ ਨ ਬਿਸਾਰਹੁ ਮੈ ਜਨੁ ਤੇਰਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਮੇਰੀ ਹਰਹੁ ਬਿਪਤਿ ਜਨ ਕਰਹੁ ਸੁਭਾਈ ॥ ਚਰਣ ਨ ਛਾਡਉ ਸਰੀਰ ਕਲ ਜਾਈ ॥੨॥
ਕਹੁ ਰਵਿਦਾਸ ਪਰਉ ਤੇਰੀ ਸਾਭਾ ॥ ਬੇਗਿ ਮਿਲਹੁ ਜਨ ਕਰਿ ਨ ਬਿਲਾਭਾ ॥੩॥

(ਗਉੜੀ ਭ: ਰਵਿਦਾਸ ਜੀ, ਪੰਨਾ ੩੪੫)

ਅਸਥਾਈ

×	—	੦	੨	੩	੦
ਸ	—	ਸ	ਸ	ਸ	—
ਰੁ	ਫ	ਮ	ਗੁ	ਆ	ਫ
ਰਾ	ਫ	ਮ	ਗੁ	ਆ	ਫ
ਨ	ਨ	ਰੁ	ਮ	ਗ	ਰੁ
ਜੀ	ਅ	ਕੇ	ਫ	ਜੀ	ਵ

ਗ ਮੋ	ਗ ਹਿ	ਮ ਨ	ਧੁ ਬਿ	ਰੁੰ ਸਾ	— ਫ	ਸੰ ਰਹੁ	— ਫ	— ਫ	— ਫ
ਨ ਮੋ	ਰੁੰ ਫ	ਨ ਜ	ਪ ਨ	ਮ ਤੈ	ਗ ਫ	ਪ ਰਾ	ਗ ਫ	ਰੁੰ ਫ	ਸ ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਮ ਮੋ	ਮ ਚੀ	ਧੁ ਸੰ	ਮਧੁ ਗਤਿ	ਸੰ ਪੋ	— ਫ	ਸੰ ਚ	— ਫ	— ਫ	— ਫ
ਸੰ ਸੋ	ਨ ਚ	ਸੰ ਦਿ	ਸੰ ਨ	ਰੁੰ ਚਾ	— ਫ	ਸੰ ਚੀ	— ਫ	ਸੰ ਮੋ	ਸੰ ਰਾ
ਗੰ ਕ	ਗੰ ਚ	ਰੁੰ ਮ	ਮੰ ਕੁ	ਗੰ ਟਿ	ਰੁੰ ਲ	ਸੰ ਤਾ	— ਫ	— ਫ	— ਫ
ਨ ਜ	ਰੁੰ ਨ	ਨ ਮ	ਪ ਕੁ	ਮੰ ਭਾ	ਗ ਫ	ਪ ਚੀ	ਗ ਫ	ਰੁੰ ਫ	ਸ ਫ

—ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।
(—ਫਰਾਦਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਟੋਕੋ)

੫, ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ (ਮਾਲਵੀ) ਤਾਲ-ਧਮਾਰ (ਬਿਲੰਬਿਤ ਲਯ)

ਸੁਣਿ ਸਾਜਨ ਪ੍ਰੇਮ ਸੰਦੇਸਰਾ ਅਖੀ ਤਾਰ ਲਗੰਨਿ ॥

ਗੁਰਿ ਤੁਠੇ ਸਜਣ ਮੇਲਿਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਸੁਖਿ ਸਵੰਨਿ ॥੧॥

(ਗਉੜੀ ਵਾਰ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੩੦੨)

ਅਸਥਾਈ

×					੨					੦					੪				
ਸੰ ਸਾ	ਸੰ ਜ	ਨ ਨ	ਨ ਪ੍ਰੇ	— ਫ	ਪ ਗ	— ਫ	ਪ ਸੰ	ਮ ਗ	ਰੁੰ ਸ	ਸ ਰਾ	— ਫ	— ਫ	— ਫ	— ਫ	ਧੁ ਮ	ਧੁ ਸੁ	ਧੁ ਟ	ਧੁ ਫ	ਧੁ ਫ
ਸੰ ਸਾ	ਸੰ ਜ	ਨ ਨ	ਨ ਪ੍ਰੇ	— ਫ	ਪ ਗ	— ਫ	ਪ ਸੰ	ਮ ਗ	ਰੁੰ ਸ	ਸ ਰਾ	— ਫ	— ਫ	— ਫ	— ਫ	ਧੁ ਮ	ਧੁ ਸੁ	ਧੁ ਟ	ਧੁ ਫ	ਧੁ ਫ
ਸੰ ਸਾ	ਸੰ ਜ	ਨ ਨ	ਨ ਪ੍ਰੇ	— ਫ	ਪ ਗ	— ਫ	ਪ ਸੰ	ਮ ਗ	ਰੁੰ ਸ	ਸ ਰਾ	— ਫ	— ਫ	— ਫ	— ਫ	ਧੁ ਮ	ਧੁ ਸੁ	ਧੁ ਟ	ਧੁ ਫ	ਧੁ ਫ

ਅੰਤਰਾ

ਗ	—	ਗ	ਧੁ	—	ਧੁ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਸੰ	—	ਪ	ਪ
ਤੁ	ਫ	ਠੈ	ਮੰ	ਫ	ਜ	ਣ	ਮੇ	ਫ	ਫਿ	ਆ	ਫ,	ਫੁ	ਰ
			ਸ									ਜ	ਰੁੰ
ਸੰ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਫੁੰ	ਰੁੰ	ਮੰ	ਫੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਨ	ਰੁੰਨ	ਧੁ	ਧੁ
ਨਾ	ਨ	ਫ	ਸੁ	ਫ	ਖ	ਸ	ਫੰ	ਫ	ਫ	ਫ	ਨਫ	ਸੁ	ਫਿ

(ਗਉੜੀ ਮਾਲਾ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ

ਵਾਦੀ—ਸ	ਠਾਟ—ਮਿਸ਼ਰਤ	ਸਮਾਂ—ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਸ਼ਾਮ)
ਸੰਵਾਦੀ—ਪ	ਜਾਤੀ—ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ	ਵਿਸ਼ੇਸ਼— $\overline{\text{ਰ-ਪ}}$, $\overline{\text{ਪ-ਗ}}$ ਤੇ $\overline{\text{ਗ-ਸ}}$ ਦੀ ਸੁਰ ਸੰਗਤੀ।

ਆਰੋਹ—ਸ, ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਮ ਪ, ਨ ਸੰ, ਜਾਂ ਮ ਪ ਧੁ ਨ ਸੰ।

ਮ

ਅਵਰੋਹ—ਸੰ ਨੁ ਧ ਪ, ਮ ਪ ਗ ਮ, ਰ ਪ ਗੁਰ, ਗੁ-ਸ।

ਮ

ਪਕੜ—ਸ, ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਪ, ਮ ਪ ਗ ਮ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ, ਨਧੁਨ, ਰੁ ਸ।

ਇਹ ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਤੇ ਮਾਂਝ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਮਿਸ਼ਰਤ ਰਾਗ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਦੋਵੇਂ ਰਿਖਭ, ਦੋਵੇਂ ਗੰਧਾਰ, ਦੋਵੇਂ ਧੈਵਤ ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਨਿਖਾਦ ਲਗਦੇ ਹਨ। ਜਾਤੀ ਵਕ੍ਰ-ਸੰਪੂਰਣ ਵਾਦੀ ਖੜਜ, ਸੰਵਾਦੀ ਪੰਚਮ ਤੇ ਗਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਦਿਨ ਦਾ ਚੌਥਾ ਪਹਿਰ (ਸ਼ਾਮ) ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਰਾਗ ਵਖੋ-ਵੱਖ ਦੋ ਠਾਟਾਂ ਦੇ ਸੁਮੇਲ ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਇਕ ਠਾਟ ਵਿਚ ਨੀਅਤ ਕਰਨਾ ਕਠਿਨ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਐਸੇ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਜੇ ਪੂਰਵਾਂਗ ਭਾਗ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਭਾਗ ਭੈਰਵੀ, ਖਮਾਜ ਜਾਂ ਕਾਫੀ ਠਾਟ ਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ ਵੀ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਜਿਵੇਂ, ਬਸੰਤ ਮੁਖਾਰੀ, ਅਹੀਰ ਭੈਰਉ, ਨਟ ਭੈਰਉ, ਬਸੰਤ ਬਹਾਰ ਇਤਿਆਦਿ ਰਾਗ ਹਨ। ਐਸੇ ਰਾਗ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਨਿਯਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ।

ਇਕ ਸਪਤਕ ਦੇ ਦੋ ਭਾਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪੂਰਵਾਂਗ ਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ। ਭਾਵ, ਖੜਜ ਤੋਂ ਮੱਧਮ ਜਾਂ ਪੰਚਮ ਤਕ ਨੂੰ ਪੂਰਵਾਂਗ ਅਤੇ ਮੱਧਮ ਜਾਂ ਪੰਚਮ ਤੋਂ ਤਾਰ ਸਪਤਕ ਦੇ ਖੜਜ ਤਕ ਦੇ ਭਾਗ ਨੂੰ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਭਿੰਨ-ਭਿੰਨ ਠਾਟ ਤੇ ਰਾਗ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਵਿਸਥਾਰ ਵਿਚ ਨਾ ਜਾਂਦੇ ਹੋਏ ਅਸੀਂ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਲਿਖੇ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਹੀ ਉਧਾਰਣ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ :—

੧. ਬਸੰਤ ਮੁਖਾਰੀ ਰਾਗ ਦਾ ਪੂਰਵਾਂਗ ਭਾਗ ਭੈਰਉ ਠਾਟ ਦਾ ਅਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਭਾਗ ਭੈਰਵੀ ਦਾ ਹੈ।

ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ—ਸ ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਨੁ ਸੰ। ਸੰ ਨੁ ਧੁ ਪ, ਮ ਗ ਰੁ ਸ।

੨. ਅਹੀਰ ਭੈਰਉ ਦਾ ਪੂਰਵਾਂਗ ਭਾਗ ਭੈਰਉ ਤੇ ਉਤ੍ਰਾਂਗ ਭਾਗ ਖਮਾਜ ਠਾਟ ਹੈ।

ਆਰੋਹ-ਅਵਰੋਹ—ਸ ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਨੁ ਸੰ। ਸੰ ਨੁ ਧੁ ਪ, ਮ ਗ ਰੁ ਸ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਟ ਭੈਰਉ ਆਦਿ ਰਾਗ ਹਨ, ਪਰ ਬਸੰਤ ਬਹਾਰ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦਾ ਨਿਯਮ ਵਖਰਾ ਹੈ। ਉਸ ਵਿਚ ਆਰੋਹ ਬਹਾਰ ਤੇ ਅਵਰੋਹ ਬਸੰਤ, ਜਾਂ ਆਰੋਹ ਬਸੰਤ ਤੇ ਅਵਰੋਹ ਬਹਾਰ ਦਾ ਰੱਖਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ

ਮ
 "ਸ ਮ, ਪ ਗੁ ਮ ਨੁ ਧ, ਨ ਸੰ, (ਸੰ) ਨ ਧੁ ਪ, ਮੰਗਮੰਡਗ, ਗਮੰਧੁਗ, ਮੰਗਰੁਸ। ਸ, ਗ ਮੰ ਧੁ ਰੁੰ, ਸੰ,

ਮ
 ਨੁ ਪ ਮ ਪ ਗੁ ਮ ਨੁ ਧ, ਨ ਸੰ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ । ਸੰ, ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ ਜਾਂ ਗਉੜੀ ਸੌਰਠ ਇਤਿਆਦਿ
 ਮਿਸ਼ਰਤ ਰਾਗਾਂ ਨੂੰ ਗਾਉਣ ਦੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਨਿਯਮ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਕੇਵਲ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ
 ਧਿਆਨ ਰੱਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਗ ਦੀ ਰੰਜਕਤਾ ਅਤੇ ਖੂਬ ਸੂਰਤੀ ਬਣੀ ਰਹੇ ।

ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ ਦਾ ਚਲਣ "ਸ, ਰੁ ਗ ਮ, ਪ ਧੁ ਪ ਮ ਪ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ । ਜਾਂ ਸ ਰੁ ਗ ਮ,

ਮ
 ਪ ਧੁ ਮ ਪ, ਰ ਮ ਪ ਨ, ਸੰ" ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇਗਾ । ਗਉੜੀ ਦਾ ਇਹ ਇਕ ਮਨੋਹਰ ਤੇ ਸੁੰਦਰ
 ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ । ਜੋ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ।

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ (ਆਲਾਪ)

ਮ
 ੧. ਸ, ਰੁਗਮ, ਗਰੁਗ, ਰੁਸ ਨਧੁਨ, ਰੁਸ—ਗਮ ਪਧੁਪ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ ।

ਮ ਮ
 ੨. ਸ, ਰੁਗਮ, ਪਧੁਮਪਗਮ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ, ਨਸਰੁ ਨਧੁਨ, ਰੁਸ—ਗਮਪ, ਧੁਮ, ਪਗ, ਮਰਪ ਗੁਰ ਗੁਸ—।

ਮ ਮ
 ੩. ਗਮਪਧੁਪ, ਮਪਨ, ਸੰ—ਨੁਧਪ, ਧੁਮਪਗਮ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ—ਨਰੁਸ—ਸਰੁਗਮ, ਰਮਪਨ, ਸੰ—
 ਮ
 ਨੁਧਪ, ਧੁਮਪਨ ਸੰ—ਨਸਰੁਨਸੰ—ਨੁਧਪ, ਪਧੁ ਮਪ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ—।

ਮ ਨ
 ੪. ਰਮਪਨ, ਸੰ—ਨੁਧਪ ਧੁਮਪਨ, ਸੰ—ਸਰੁਨਸੰ ਧੁਨਸੰ, ਨੁਧਪ, ਧੁਮਪ ਸੰ—ਨੁਧਪ ਧੁਮਪਗਮ, ਰਪ
 ਮ
 ਗੁਰ, ਗੁਸ—ਰਮਪ—ਧੁਮਪਨਸੰ—ਸਰੁਨਸੰ—ਸਨੁਧਪ ਧੁਮਪਗਮ ਗਰੁਗ, ਰੁਸਨ, ਧੁਨਸਰੁਸ—

ਮ
 ਗਮਪਧੁਪ, ਮਪਨ, ਸਰੁਸੰ—ਨੁਧਪ, ਪਧੁਮਪ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ—।

੫. ਮਪਨ, ਸੰ—ਨੁਧਪ ਮਪਸੰ—ਸਰੁਸੰ ਨਧੁਨ ਸਰੁਸੰ—ਸਰੁਗੰ—ਰੁਸੰ—ਸਨੁਧਪ, ਧੁਮਪਸੰ—
 ਸਰੁਨਸੰ—ਗੰ, ਰੁਗਰੁਸੰ, ਨੁਧਪ, ਮਪਨਸਰੁਨਸੰ ਸਰੁਗੰ, ਰੁਗਰੁਸੰ—ਨਸੰ, ਨੁਧਪ ਧੁਮਪਗਮ, ਨੁਧਪ,

ਮ ਮ
 ਸੰ, ਨੁਧਪ, ਰਪ ਗੁਰ, ਗੁਸ—ਸਰੁਸ, ਸਰੁਗਰੁਸ, ਸਰੁਗਮਗਰੁਸ, ਸਰੁਗਮਪ ਗੁਰਸ, ਗਮਪਧੁਮਪ

ਮ ਮ ਮ
 ਗੁਰਸ, ਗਮਪਨਸੰ, ਨੁਧਪ ਰਪ ਗੁਰਸ, ਮਪਨਸਰੁਨਸੰ ਨੁਧਪ ਮਪ, ਰਪ ਗੁਰਸ, ਨਸਰੁਨ, ਰੁਸ ।

ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ ਰਾਗ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਤਾਨਾਂ

੧. ਸਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਰਪ ਗੁਰ ਗੁਸ ਨਸ ।
੨. ਸਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਨਸ ਰੁਸ ਨੁਧ ਪਧੁ ਮਪ ਰਪ ਗੁਰ ਗੁਸ ।
੩. ਸਰੁ ਗਰੁ ਗਮ ਗਰੁ ਗਮ ਪਧੁ ਮਪ ਨਸ ਰੁਸ ਨੁਧ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਰਪ ਗੁਰ ਗੁਸ ।
੪. ਸਰੁ ਰੁਸ ਰੁਰੁ ਸਸ, ਗਮ ਮ,ਗ ਮਮ ਗਰੁ, ਨਸ ਰੁਸ,ਨ ਸਸ ਰੁਸ ਨੁਧ ਪਧੁ ਮਪ ਗਮ ਰਪ ਗੁਰ ਗੁਸ ਨਸ ।
੫. ਸਰੁ ਗਗ, ਰੁਗ ਮਮ, ਗਮ ਪਪ ਮਪ ਨਨ, ਪਨ ਸਸ, ਨੁਸ ਨੁਧ ਨੁਧ, ਪਧੁ ਪ,ਮ ਪਮ, ਰਗੁ ਰਸ ਰਸ ਨਸ ।
੬. ਰੁਰੁ ਸਨ, ਗਗ ਰੁਸ, ਮਮ ਗਰੁ, ਪਪ ਮਗ, ਧੁਧੁ ਪਮ, ਨੁਨੁ ਧਪ, ਸਸ ਨੁਧ, ਰੁਰੁ ਸਨ, ਗਗ ਰੁਸ, ਨੁਨੁ ਧਪ ਪਪ ਮਮ ਗਗ ਰਰ ਪਪ ਗੁਗੁ ਰਸ ।

੧. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ, ਤਿੰਨਤਾਲ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਹਰਿ ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਾਮ ਰਾਮਾ ॥ ਜਪਿ ਪੂਰਨ ਹੋਏ ਕਾਮਾ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਰਾਮ ਗੋਬਿੰਦ ਜਪੇਦਿਆ ਹੋਆ ਮੁਖੁ ਪਵਿਤ੍ਰ ॥
 ਹਰਿ ਜਸੁ ਸੁਣੀਐ ਜਿਸ ਤੇ ਸੋਈ ਭਾਈ ਮਿਤ੍ਰ ॥੧॥
 ਸਭਿ ਪਦਾਰਥ ਸਭਿ ਫਲਾ ਸਰਬ ਗੁਣਾ ਜਿਸੁ ਮਾਹਿ ॥
 ਕਿਉ ਗੋਬਿੰਦੁ ਮਨਹੁ ਵਿਸਾਰੀਐ ਜਿਸੁ ਸਿਮਰਤ ਦੁਖ ਜਾਹਿ ॥੨॥
 ਜਿਸੁ ਲੜਿ ਲਗਿਐ ਜੀਵੀਐ ਭਵਜਲੁ ਪਈਐ ਪਾਰਿ ॥
 ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਸੰਗਿ ਉਧਾਰੁ ਹੋਇ ਮੁਖ ਉਜਲ ਦਰਬਾਰਿ ॥੩॥
 ਜੀਵਨ ਰੂਪ ਗੋਪਾਲ ਜਸੁ ਸੰਤ ਜਨਾ ਕੀ ਰਾਸਿ ॥
 ਨਾਨਕ ਉਬਰੇ ਨਾਮੁ ਜਪਿ ਦਰਿ ਸਚੇ ਸਾਬਾਸਿ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੮)

ਅਸਥਾਈ															
੦				੩				X				੨			

ਅੰਤਰਾ

ਮ	—	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	—	ਨ	ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	—
ਰਾ	₪	ਮ	ਗੋ	ਬਿੰ	ਦ	₪	ਜ	ਪੇ	₪	ਦਿ	ਆ	₪	₪	₪
ਨ	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
₪	ਧੁ	—	ਧੁ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	ਰੁੰ	—	ਗੰ	ਰੁੰ	—	ਸੰ
	ਹੋ	₪	ਆ	ਮੁ	ਖ	₪	₪	ਪ	ਵਿ	₪	₪	ਤ੍ਰ	₪	₪
—	ਸੰ	ਸੰ	ਚਸੰ	ਨੁ	ਨੁ	ਧ	ਪ	—	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	—	—
₪	ਹਰਿ	ਜ	ਸ₪	ਸੁ	ਣੀ	ਐ	₪	₪	ਜਿ	₪	ਸ	ਤੇ	₪	₪
—	ਗ	ਰ	ਰ	ਯ	ਰ	ਪ	—	—	ਮ	—	—	—	—	—
₪	ਸੋ	₪	ਈ	ਭਾ	₪	ਈ	₪	₪	ਕੁ	—	ਰ	ਗੁਸ	—	ਰੁ
									ਮਿ	₪	₪	ਤ੍ਰ₪	₪	ਰਿ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ ।

੨. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਝ, ਤਾਲ-ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਚੌਜੀ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਚੌਜੀ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰਿਆ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਮੇਰਾ ਚੌਜੀ ਜੀਉ ॥
 ਹਰਿ ਆਪੇ ਕਾਨ੍ਹ ਉਪਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਆਪੇ ਗੋਪੀ ਖੌਜੀ ਜੀਉ ॥
 ਹਰਿ ਆਪੇ ਸਭ ਘਟ ਭੋਗਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਆਪੇ ਰਸੀਆ ਭੋਗੀ ਜੀਉ ॥
 ਹਰਿ ਸੁਜਾਣੁ ਨ ਭੁਲਈ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਆਪੇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ ਜੀਉ ॥੧॥
 ਆਪੇ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਆਪਿ ਖੇਲੈ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਜੀਉ ॥
 ਇਕਨਾ ਭੋਗ ਭੋਗਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਇਕਿ ਨਗਨ ਫਿਰਹਿ ਨੰਗ ਨੰਗੀ ਜੀਉ ॥
 ਆਪੇ ਜਗਤੁ ਉਪਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਦਾਨੁ ਦੇਵੈ ਸਭ ਮੰਗੀ ਜੀਉ ॥
 ਭਗਤਾ ਨਾਮੁ ਆਧਾਰੁ ਹੈ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਕਥਾ ਮੰਗਹਿ ਹਰਿ ਚੰਗੀ ਜੀਉ ॥੨॥
 ਹਰਿ ਆਪੇ ਭਗਤਿ ਕਰਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਭਗਤਾ ਲੋਚ ਮਨਿ ਪੂਰੀ ਜੀਉ ॥
 ਆਪੇ ਜਲਿ ਥਲਿ ਵਰਤਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਰਵਿ ਰਹਿਆ ਨਹੀ ਦੂਰੀ ਜੀਉ ॥
 ਹਰਿ ਅੰਤਰਿ ਬਾਹਰਿ ਆਪਿ ਹੈ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਆਪਿ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰੀ ਜੀਉ ॥
 ਹਰਿ ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਪਸਾਰਿਆ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਵੇਖੈ ਆਪਿ ਹਦੂਰੀ ਜੀਉ ॥੩॥
 ਹਰਿ ਅੰਤਰਿ ਵਾਜਾ ਪਉਣੁ ਹੈ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਆਪਿ ਵਜਾਏ ਤਿਉ ਵਾਜੈ ਜੀਉ ॥
 ਹਰਿ ਅੰਤਰਿ ਨਾਮੁ ਨਿਧਾਨੁ ਹੈ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਗੁਰ ਸਬਦੀ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੂ ਗਾਜੈ ਜੀਉ ॥
 ਆਪੇ ਸਰਣਿ ਪਵਾਇਦਾ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਹਰਿ ਭਗਤ ਜਨਾ ਰਾਖੁ ਲਾਜੈ ਜੀਉ ॥
 ਵਡਭਾਗੀ ਮਿਲੁ ਸੰਗਤੀ ਮੇਰੇ ਗੋਵਿੰਦਾ ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸਿਧਿ ਕਾਜੈ ਜੀਉ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਝ ਮ: ੪, ਪੰਨਾ ੧੭੪)

ਅਸਥਾਈ

×			○			×			○		
ਸ	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਮ	—	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਪ	—	—
ਚੋ	ਜੀ	ਫ	ਮੇ	ਰੇ	ਫ	ਗੋ	ਫ	ਵਿ	ਦਾ	ਫ	ਫ
ਮ			ਮ					ਸ			
ਰ	ਪ	—	ਗੁ	ਰ	ਗੁ	ਸ	ਰ	ਨ	ਸ	—	—
ਚੋ	ਜੀ	ਫ	ਮੇ	ਰੇ	ਫ	ਪਿਆ	ਫ	ਰਿ	ਆ	ਫ	ਫ
ਨ			ਪ								
ਧੁ	ਪ	ਧੁ	ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਸ	ਰੁ	ਸ	—	—
ਹੁਰਿ	ਪੁ	ਭ	ਮੇ	ਰਾ	ਫ	ਚੋ	ਜੀ	ਜੀ	ਉ	ਫ	ਫ

ਅੰਤਰਾ ਪਹਿਲਾ

ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—
ਹਰਿ	ਆ	ਪੇ	ਕਾ	ਨੁ	ਉ	ਪਾ	ਫ	ਇ	ਦਾ	ਫ	ਫ
ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰਰੁੰ	ਗੰ	—	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	ਸੰ
ਮੇ	ਫ	ਫ	ਰੇਫ	ਫ	ਫ	ਗੋ	ਫ	ਵਿ	ਦਾ	ਫ	ਫ
ਨ			ਸੰ					ਮ			
ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	ਗ	ਰੁਸ
ਆ	ਪੇ	ਫ	ਗੋ	ਪੀ	ਫ	ਥੋ	ਜੀ	ਜੀ	ਉ	ਫ	ਫਫ

ਚੋਜੀ...

ਅੰਤਰਾ ਦੂਜਾ

ਪ			ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—
ਮ	ਮ	ਮ	ਸਭ	ਘ	ਟ	ਭੋ	ਫ	ਗ	ਦਾ	ਫ	ਫ
ਹਰਿ	ਆ	ਪੇ									
ਸੰ	—	ਰੁੰ	ਸੰਰੁੰ	ਗੰ	—	ਰੁੰ	ਗੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—
ਮੇ	ਫ	ਫ	ਰੇਫ	ਫ	ਫ	ਗੋ	ਫ	ਵਿ	ਦਾ	ਫ	ਫ
ਨ			ਸੰ					ਮ			
ਸੰ	ਸੰ	ਰੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	—	—
ਆ	ਪੇ	ਫ	ਰ	ਸੀ	ਆ	ਭੋ	ਗੀ	ਜੀ	ਉ	ਫ	ਫ
ਪ	ਪ	ਸੰ	ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਮ	—	—
ਹ	ਰਿ	ਸੁ	ਜਾ	ਣ	ਫ	ਭੁ	ਫ	ਲ	ਈ	ਫ	ਫ

ਗ	—	ਗ	ਗ	ਮ	—	ਗ	—	ਰੁ	ਸ	—	—
ਖੇ	ੜ	ੜ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ਗੁ	ੜ	ਵਿ	ਦਾ	ੜ	ੜ
ਸ	ਪ	—	ਮ	ਗੁ	ਰ	ਸ	ਰ	ਨ	ਸ	—	—
ਆ	ਪੇ	ੜ	ਸਤਿ	ਗੁ	ਰ	ਜੋ	ਗੀ	ਜੀ	ਉ	ੜ	ੜ

—ਸਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਦੂਜੇ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਉਣੀਆਂ ਹਨ।

(ਸੁਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੩. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਝ, ਤਾਲ-ਦਾਦਰਾ (ਮੱਧਮ ਲਯ)

ਦੁਖ ਭੰਜਨੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਜੀ, ਦੁਖ ਭੰਜਨੁ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ॥
ਆਠ ਪਹਰ ਆਰਾਧੀਐ ਪੂਰਨ ਸਤਿਗੁਰ ਗਿਆਨੁ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
ਜਿਤੁ ਘਟਿ ਵਸੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਸੋਈ ਸੁਹਾਵਾ ਥਾਉ ॥
ਜਮ ਕੰਕਰੁ ਨੇੜਿ ਨ ਆਵਈ ਰਸਨਾ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥੧॥
ਸੇਵਾ ਸੁਰਤਿ ਨ ਜਾਣੀਆ ਨਾ ਜਾਪੈ ਆਰਾਧਿ ॥
ਓਟ ਤੇਰੀ ਜਗਜੀਵਨਾ ਮੇਰੇ ਠਾਕੁਰ ਅਗਮ ਅਗਾਧਿ ॥੨॥
ਭਏ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਗੁਸਾਈਆ ਨਠੇ ਸੋਗ ਸੰਤਾਪ ॥
ਤਤੀ ਵਾਉ ਨ ਲਗਈ ਸਤਿਗੁਰਿ ਰਖੇ ਆਪਿ ॥੩॥
ਗੁਰੁ ਨਾਰਾਇਣੁ ਦਯ ਗੁਰੁ, ਗੁਰੁ ਸਚਾ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ॥
ਗੁਰਿ ਤੁਠੈ ਸਭ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਜਨ ਨਾਨਕ ਸਦ ਬਲਿਰਾਰ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਝ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੮)

ਅਸਥਾਈ

×		੦	×		੦	ਸਸ
ਮ	ਮ	ਮ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਦੁਖ
ਰ	ਜ	ਨ	ਨਾ	ਨਾ	ਜੀ	ਖ
ਭੰ	ਭੰ	ਭੰ	ਗ	ਗ	ਦੁ	ਖ
ਨ	ਧ	ਪ	ਮ	ਮ	ਗ	—
ਭੰ	ਜ	ਨ	ਨਾ	ਨਾ	ਰੁ	ੜ
ਸ	—	ਰੁ	ਪ	ਪੁ	ਮ	ੜ
ਆ	ੜ	ਠ	ਰਾ	ਧ	ਐ	ੜ

ਰ	ਪ	ਪ	ਮ	ਰ	ਰ	ਗੁ	—	ਸਨ	ਸ	—	ਸਸ
ਪੁ	ਰ	ਨ	ਗੁ	ਗੁ	ਰ	ਗਿਆ	ਫ	ਫਫ	ਨ	ਫ	ਦੁਖ

ਅੰਤਰਾ

ਪ	ਮ	ਮ	ਪ	ਨ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	ਸੰ	—
ਜਿਤ	ਘ	ਟ	ਵ	ਸੈ	ਫ	ਪਾ	ਫ	ਰ	ਬ੍ਰਹ	ਮ	ਫ
ਨ	ਧੁ	ਧੁ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰਗੁੰ	ਗੰ	ਗੁੰ	ਸੰ	—	ਯੰਸੰ
ਧੁ	ਈ	ਸੁ	ਹਾ	ਵਾ	ਫ	ਥਾ	ਫ	ਫ	ਉ	ਫ	ਜਮ
ਨ	ਸੰ	ਸੰ	ਸੰ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਪਮ	ਧ	—	—
ਸੰ	ਕ	ਰਫ	ਨੇ	ਫ	ਨ	ਆ	ਫ	ਵਫ	ਈ	ਫ	ਫ
ਰ	ਪ	ਪ	ਮ	ਰ	ਰ	ਗੁ	—	ਸਨ	ਸ	—	ਸਸ
ਰ	ਸ	ਨਾ	ਹਰਿ	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	ਫ	ਫਫ	ਉ	ਫ	ਦੁਖ

—ਬਬਦ ਦੀਆਂ ਬਾਕੀ ਤੁਕਾਂ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸੂਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

੪. ਰਾਗ ਗਉੜੀ ਮਾਝ, ਤਾਲ-ਰੂਪਕ (ਮੱਧਯ ਲਯ)

ਮੀਠੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ਜਿੰਦੁ ਤੂੰ ਮੀਠੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਗਾਉ ॥
 ਸਚੇ ਸੇਤੀ ਰਤਿਆ ਮਿਲਿਆ ਨਿਥਾਵੇ ਥਾਉ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥
 ਹੋਰਿ ਸਾਦ ਸਭਿ ਫਿਕਿਆ ਤਨੁ ਮਨੁ ਫਿਕਾ ਹੋਇ ॥
 ਵਿਣੁ ਪਰਮੇਸਰ ਜੋ ਕਰੇ ਫਿਟੁ ਸੁ ਜੀਵਣੁ ਸੋਇ ॥੧॥
 ਅੰਚਲੁ ਗਹਿ ਕੈ ਸਾਧ ਕਾ ਤਰਣਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ॥
 ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਆਰਾਧੀਐ ਉਧਰੈ ਸਭ ਪਰਵਾਰੁ ॥੨॥
 ਸਾਜਨੁ ਬੰਧੁ ਸੁਮਿਤ੍ਰੁ ਸੋ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਹਿਰਦੈ ਦੇਇ ॥
 ਅਉਗਣ ਸਭਿ ਮਿਟਾਇ ਕੈ ਪਰਉਪਕਾਰੁ ਕਰੇਇ ॥੩॥
 ਮਾਲੁ ਖਜਾਨਾ ਬੇਹੁ ਘਰੁ ਹਰਿ ਕੇ ਚਰਣ ਨਿਧਾਨ ॥
 ਨਾਨਕੁ ਜਾਚਕੁ ਦਰਿ ਤੇਰੈ ਪ੍ਰਭ ਤੁਧਨੋ ਮੰਗੈ ਦਾਨੁ ॥੪॥

(ਗਉੜੀ ਮਾਝ ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੨੧੮)

ਅਸਥਾਈ

⊕			੧		੨		⊕			੧		੨	
ਗਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਰੁ	ਸ	ਰੁ	ਗ	ਮ	-ਮ	ਪ	—	ਪ	ਧੁ
ਮੀ:ੜ	ੜ	ਠੇ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	ਉ	ੜਜਿੰ	ਦੁ	ੜ	ਤੁੰ	ੜ
ਮ	ਪ	ਮ	ਗ	ਗ	ਰੁ	ਰੁ	ਸ	—	ਨੁ	ਸ	—	—	—
ਮੀ	ੜ	ਠੇ	ਹ	ਰਿ	ਗੁ	ਣ	ਗਾ	ੜ	ੜ	ਉ	ੜ	ੜ	ੜ
ਰ	ਮ	—	ਪ	—	ਨ	—	ਸੰ	—	ਨ	ਸੰ	—	—	—
ਸ	ਚੇ	ੜ	ਸੇ	ੜ	ਤੀ	ੜ	ਰ	ੜ	ਤਿ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨੁ	ਧ	ਪ	ਪ	ਧੁ	ਪ	ਪ	ਮ	—	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	—
ਮਿ	ਲਿਆ	ਨਿ	ਥਾ	ੜ	ਮਵੇ	ੜ	ਬਾ	ੜ	ੜ	ਉ	ੜ	ੜ	ੜ

ਅੰਤਰਾ

ਮ	ਮ	ਮ	ਪ	ਪ	ਨ	ਨ	ਸੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	ਸੰ	—	—	—
ਹੋ	ਰ	ਸਾ	ੜ	ਦ	ਸ	ਭ	ਫਿ	ੜ	ਨ	ਆ	ੜ	ੜ	ੜ
ਨ	ਨ	ਨ	ਸੰ	—	ਸੰ	—	ਸਰੁੰ	ਗੁੰ	ਰੁੰ	ਸੰ	—	—	—
ਧੁ	ਮ	ਨ	ਫਿ	ੜ	ਕਾ	ੜ	ਹੋੜ	ੜ	ੜ	ਇ	ੜ	ੜ	ੜ
ਤਨ													
ਸੰ	ਸੰ	ਸਰੁੰ	ਸੰ	—	ਧ	ਪ	ਮ	ਪ	ਗ	ਮ	—	—	—
ਵਿ	ਣ	ਪਰ	ਨੁ	ੜ	ਸ	ਰ	ਜੋ	ੜ	ਕ	ਰੇ	ੜ	ੜ	ੜ
ਗ													
ਰੁ	ਰੁ	ਰੁ	ਗ	—	ਮ	ਪ	ਮ	—	ਰ	ਗੁ	ਸ	—	—
ਫਿ	ਣ	ਸੁ	ਜੀ	ੜ	ਵ	ਣ	ਗੁ	ੜ	ੜ	ਇ	ੜ	ੜ	ੜ
							ਸੋ	ੜ					

ਗਮ ਪ ਮ
ਮੀ:ੜ ੜ ਠੇ ਹਰਿ .. —ਬਾਕੀ ਤੁਕਾ ਅੰਤਰੇ ਤੇ ਲਾਓ । (ਸ੍ਰਰ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਵਲੋਂ)

(ਗਉੜੀ ਮਾਂਝ ਰਾਗ ਸਮਾਪਤਿ)

ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੂਚਨਾ

ਸੁਰ-ਵਿਸਥਾਰ, ਤਾਨਾ ਜਾਂ ਸ਼ਬਦ ਰੀਤ (ਟਿਊਨ) ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਲਤੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇ
ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਰਾਗ ਦੇ ਨਿਯਮ ਅਨੁਸਾਰ ਠੀਕ ਕਰ ਲੈਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨੀ।